Coperta de CLAUDIU SOLTESCU
Bupă tabloul „BALL SOUPER" de
ADOLPH MENZELL

VINTILĂ CORBUL - EUGEN BURADA

URAGAN ASUPRA EUROPEI

Editura Universul familiei S.E.L. 1993
ISBN 973-9059-l9-8
Editura Universul Familiei str. Dr. Staicdvici nr. 8
Bucureşti
Administrator unic; Marga Popa
Director executiv: Octavian Popa
Director comercial: Mihaela Tudor
Redactor de carte: Cornelia Florentina Popa
Redactor şef: Gheorghe Buzatu
Referend literar: Adrian Tudor

Tiparul executat Ia:
Imprimeria „ARDEALUL" Cluj
Comanda 433/1992

Cizmele înalte pînă peste genunchi ale cancelarului prinţ Bismarck călcau apăsat pe pardoselile de marmură, stîrnind ecouri în Sirul de încăperi vaste ale palatului imperial, pe care le străbătea sub privirile neclintite ale cuirasierilor de gardă, încremeniţi în poziţie de drepţi. Soldaţii aceştia, atît de țepeni încît evocau personajele de ceară din muzeul inaugurat de curînd în Kaiser Galerie, încadrau doi cîte doi uşile duble, pe care lachei galonaţi le dădeau la o parte într-o solemnă succesiune, deschizînd drum cancelarului spre cabinetul împăratului Wilhelm I.

Prinţul Bismarck respira prin toţi porii forţa. Un adevărat gigant - întrecea cu un cap pe mai toţi soldaţii din gardă, aleşi dealtfel pentru statura lor uriaşă şi atît de decorativă - avea ochi pătrunzători, ce intimidau, trăsături aspre, gesturi greoaie şi mers apăsat de pachiderm. Energia lui explozivă, accesele de furie, caracterul neînfrînat, spiritu-i răzbunător făcuseră pe unii deputaţi din Reichstag să-l asemuiască cu zeul Vulcan. De acolo i se trăgea poate şi porecla: Cancelarul de Fier.

Cînd pătrunse în anticamera cabinetului imperial, înalţii demnitari, care-şi aşteptau rîndul spre a fi primiţi în audienţă, i se înclinară cu deferentă. Făcu excepţie numai baronul von Schrame, şambelan al împărătesei Augusta, care-i întoarse ostentativ spatele, reflectînd prin atitudinea sa antipatia manifestată de imperiala lui stăpînă faţă de cancelar. Gestul lui von Schrame nu scăpă prinţului, care rosti ca pentru sine, dar destul de tare spre a fi auzit de toată lumea:

- Astăzi nici valeţii nu mai ştiu să se poarte!

Baronul, pîrjolit de vorbele dispreţuitoare ale cancelarului, vru să riposteze, dar se abţinu. I-ar fi, dat o satisfacţie prea mare, arătînd că se recunoscuse în postură de slugă. Se va răzbuna însă, manevrînd din umbră a-i dejuca planurile, îşi îngăduia luxul de a-l înfrunta, fiindcă se ştia apărat de împărăteasă.

Ofiţerul de ordonanţă, care veghea la uşa cabinetului imperial, îşi făcu loc printre demnitari şi se înfăţişă cancelarului, lovindu-şi respectuos călcîiele.

- Alteţă, Majestatea-Sa Imperială vă aşteaptă! Îmi permiteţi să anunţ sosirea Alteţei-Voastre Majestăţii-Sale!

Pătrunse în cabinet, iar după cîteva clipe reapăru aferat.

- Vă rog să intraţi, Alteţă!

Bătrînul împărat Wilhelm, în uniformă de mareşal, stătea cu mîinile la spate, în faţa ferestrei care privea spre piaţa Operei. Razele soarelui îi aureau favoritele albe, stufoase, ce-i încadrau obrajii plini, rozalii. Deşi trecuse pragul celui de-al nouălea deceniu de existenţă, stătea drept, ţinînd pieptul scos înainte, ca un soldat la paradă. Fruntea îi era înnourată de gînduri. Buzele-i strînse i se subţiaseră ca două fire de aţă.

Ţăcănitul pintenilor cancelarului, care-l salută milităreste, îl făcu să se întoarcă într-acolo. Silueta masivă a prinţului, îmbrăcat în redingota neagră a uniformei de cuirasieri din Sydlitz, se încadra pe fundalul uşii albe asemenea unei statui plasate într-o nișă.

Împăratul se apropie de birou şi arătă cu un gest ziarul Der Post, din 8 aprilie 1875, al cărui editorial era înconjurat cu roşu.

- Am citit articolul, rosti. E tare! Poate prea tare!

Îşi puse ochelarii, luă jurnalul de pe masă si reciti un pasaj subliniat cu acelaşi creion roşu: Ne ameninţă războiul? Da! Se poate afirma cu toată certitudinea că războiul ne ameninţă efectiv!

Lăsă gazeta să cadă pe masă, apoi îşi scoase ochelarii.

- Argumentele referitoare la pregătirile militare ale Franţei, dornică să-şi ia revanşa după înfrîngerea din '870, sunt foarte puternice. Nu înţeleg însă de ce a trebuit să amestece Austria si Italia în treaba asta? În jurnal scrie negru pe alb că unele cercuri din Austria si Italia pun la cale, împreună cu Franţa, o coaliţie împotriva noastră.

- O simplă speculaţie politică, Sire. Guvernele Austriei şi Italiei, vizate de articolul din Der Post, se vor grăbi să dezmintă alegaţiile din presă. Aceasta cu atît mai mult cu cît între împăratul Frantz Iosef, Ţarul Alexandru al II-lea şi Maiestatea-Voastră există o alianţă. . .

Wilhelm făcu un gest de nerăbdare.

- O simplă înţelegere verbală, Prinţe. Să nu ne îmbătăm cu apă rece.

- Adevărat, Sire, dar o înţelegere verbală bazată pe o comunitate de interese. Şi Austria si Rusia ştiu că au numai de profitat de pe urma unei prietenii strînse cu ţara noastră.

Împăratul Wilhelm începu să se plimbe nervos prin birou. Uneori îl irita comportamentul cancelarului. I se părea că este tratat ca un copil căruia trebuie să i se explice de mai multe ori

un lucru spre a-i fi pe înţeles. Avea mare încredere în judecata politică a cancelarului, dar uneori acesta îl călca pe nervi.

- Eşti atît de sigur că, în cazul unui nou conflict armat între noi si Franţa, Europa va rămîne pasivă ca şi acum cinci ani?

- De aceea am si declanşat această campanie de presă, spre a tatona reacţiile Londrei, Vienei şi Petersburgului, singurele care contează în concertul european. Nu voi dezlănţui războiul decît în ziua în care voi fi sigur că Franţa va rămîne singură în faţa noastră, ca şi în '870.

- Crezi că va rămîne singură?

- Pregătesc terenul ca să rămînă. Trebuie să recunoaşteţi, Sire, că este preferabil un război preventiv, astăzi cînd noi suntem cei mai tari, decît mîine cînd vom avea de-a face cu o Franţă bine pregătită pentru a ne lovi.

Împăratul se opri în faţa cancelarului. Deşi înalt, trebuia să se uite în sus spre a-l privi în ochi.

- În '870 Franţa a rămas singură fiindcă ea a fost cea care a declanşat ostilităţile.

Bismarck zîmbi fin.

- Poate că nu le-ar fi declanşat dacă nu am fi provocat-o să le declanşeze.

- Procedeul depeşei de la Ems nu mai poate fi repetat!

- Există şi alte procedee, Sire ca să atragem în cursă Franţa. Vom pregăti opinia publică europeană în sensul vederilor noastre, demonstrînd că Franţa doreşte războiul. Mijloace avem destule!

Împăratul clătină din cap cu îndoială. În aceeaşi dimineaţă, împărăteasa îl prevenise împotriva politicii de mînă forte a cancelarului. „Toată Europa se va ridica împotriva noastră, Willi. Creşterea puterii Germaniei a indispus pe multe căpetenii de stat. Un nou război, provocat de data asta de noi, va dezlănţui o conflagraţie generală." Argumentele Augustei - convenise împăratul - nu erau lipsite de sens. Le respinsese însă cu fermitate, dîndu-i a înţelege că nu i se cuvine unei femei să se amestece în politică. Adevărul este că şi el era uneori înfricoşat de îndrăznelile cancelarului. De fiecare dată însă, loviturile politice si militare ale acestuia, îndelung calculate şi temeinic pregătite, dăduseră rezultate excelente. Înfrîngerea Danemarcei şi umilirea Austriei, îngenuncherea Franţei si înjosirea Papalităţii,

înlăturarea ducilor şi principilor germani ostili Prusiei, dar mai ales crearea marelui Imperiu German erau opera aceluiaşi cancelar Bismarck. Catolicii îl acuzau că se făcuse unealta lui Anticrist. Chiar dacă Bismarck s-ar fi aliat cu întreaga armată a lui Lucifer - îşi zicea împăratul - foloasele aduse Germaniei erau atît de mari, încît îl spălau de toate păcatele. Cîteodată aproape că se temea de acest om, care-l domina de parcă ar fi fost înzestrat cu puteri diabolice. Deşi Bismarck îi supunea întotdeauna planurile lui politice si îi cerea aprobarea înainte de a trece la înfăptuirea lor, împăratul avea convingerea că mai în toate cazurile era pus în faţa faptului împlinit. Cînd între împărat si cancelar se năşteau divergenţe - căci se mai întîmpla ca el, Wilhelm, să nu-i împărtăşească opiniile - cancelarul îşi prezenta demisia, ultimatum cu efect garantat, împăratul fierbea un timp în propriul lui sos, dar, după ce reflecta adînc, ajungea la convingerea că nici unul dintre înalţii demnitari ai imperiului nu-l putea înlocui pe marele Bismarck. Suspina adînc, apoi ceda, aceeptîndu-i punctul de vedere. După una dintre ultimele demisii prezentate de cancelar şi respinse ca de obicei de suveran, amorul propriu al acestuia fusese adînc rănit de împărăteasa Augusta, care îl întrebase cu prefăcută candoare: „Wilti, câteodată mă întreb dacă în fruntea imperiului se află dinastia Hohenzollern sau dinastia Bismarck?" Împăratul replicase înţepat: „Interesele superioare ale statului sunt deasupra vanităţilor meschine. Am nevoie de acest om şi-l voi păstra chiar dacă nu-ţi va fi pe plac". La penibila scenă domestică asistaseră şi Kronprinzul Friedrich şi fiul acestuia, prinţisorul Wilhelm, care abia păşise pragul adolescenţei. Şi unul si celălalt îl detestau pe Bismarck, fiindcă îi exaspera cu aroganţa, cu aerele lui de superioritate. Îl ştiau însă pe împărat mai încăpăţînat decît un catîr, aşa că nu interveniseră în scurta dispută.

Bătrînul suveran îşi netezi mustăţile albe cu colţuri roşcate, gest care-i exterioriza tulburarea lăuntrică.

- Mă tem să nu dăm greş, Prinţe!

- Nu vom da greş, Majestate. În cursul acestei săptămîni să citiţi articolele de fond care vor apărea în Norddeutsche Allgemeine Zeitung si în Koln Zeitung. Apoi vă voi supune cuvîntarea pe care-o va rosti generalul von Bothmer la conferinţa generalilor de la Ministerul de Război.

Cancelarul desfăcu mapa de piele roşie pe care o ţinuse pînă atunci sub braţul stîng si o aşeză pe masă, prezentînd spre semnare împăratului cîteva decrete. Acesta se uită cu un fel de teamă nemărturisită la documentele caligrafic scrise, ce-i aşteptau parafa.

- Astea ce mai sunt?

- Primul decret declară decăzut din naţionalitatea sa pe prinţul-episcop al diecezei Breslau, care s-a refugiat de curînd în Austria. Al doilea dispune deschiderea unui proces în vederea destituirii episcopului de Münster. Al treilea...

- Un moment, un moment! îl întrerupse împăratul. Nu crezi că mergem prea departe cu acest Kulturkampf? În ianuarie ţi-am semnat decretul prin care ai destituit pe episcopul din Paderborn. În decembrie trecut m-ai determinat să rup relaţiile diplomatice cu Vaticanul. Sute de preoţi catolici zac în închisori. Am închis monastiri, am desfiinţat ordine monahale, am umplut temniţele cu militanţi catolici. Nu crezi că mergem prea departe?

Pe chipul cancelarului se aşternuse o expresie de o înverşunată dîrzenie.

- Papalitatea trebuie îngenuncheată, iar puterea ei politică definitiv zdrobită. La noi, ca şi în alte părţi ale lumii, clericarii au încercat să-şi impună dominaţia asupra autorităţilor civile. Pretenţiile lor absurde ne-au silit să declarăm un război deschis Bisericii Catolice. Papa, îmbătat de pretinsa lui infailibilitate, vrea să-şi recîstige autoritatea pe care şi-a însusit-o abuziv în evul mediu. Majestate, dacă nu vom lua cele mai energice măsuri împotriva catolicismului, dinastia Hohenzollern va avea acelaşi trist sfîrsit ca dinastia Hohenstaufen.

— Exagerezi, Prinţe!

— Admite Majestatea-Voastră ca supuşii voştri catolici să nesocotească autoritatea imperială, urmînd astfel cuvîntul de ordine sosit de la Roma? Episcopii catolici îndeamnă populaţia la revoltă deschisă împotriva guvernului Majestăţii-Voastre. Ne este îngăduit să încurajăm printr-o toleranţă greşit înţeleasă declanşarea unui război civil?

Wilhelm îşi împreună disperat mîinile.

- Prinţe, gîndeste-te bine ce faci! Acum, în preajma unui război cu Franţa, riscăm să ne creăm în interior, prin măsurile noastre excesiv de severe, complicaţii de nedorit.

- Măsurile acestea „excesiv de severe", cum le numeşte Majestatea-Voastră, vor preveni complicaţiile nedorite. Îmi asum dealtfel întreaga responsabilitate pentru campania anti-clericală pe care am iniţiat-o!

După tonul inflexibil al cancelarului, împăratul înţelese ce va urma dacă va cuteza să i se împotrivească: ameninţarea cu demisia. Spre a evita această extremitate, semnă furios primele două decrete.

- Vă rog să semnaţi si celelalte documente! spuse Bismarck.

- Acestea ce mai prevăd!? exclamă împăratul.

Mîinile începuseră să-i tremure. Broboane de sudoare îi periau fruntea încinsă.

- Confiscarea ziarului Mercurul Westphaliei. S-a făcut vinovat de publicarea enciclicei prin care Papa Pius IX declară nule toate legile edictate de noi împotriva catolicilor. Iar aici sunt o serie de legi votate de Landtag, care au nevoie de semnătura Majestăţii-Voastre spre a intra în vigoare. Prima dispune suspendarea donaţiilor afectate din fondul de Stat episcopilor şi autorităţilor ecleziastice care refuză să se supună dispoziţiilor noastre. Celelalte...

- Destul! gîfîi împăratul. O semnez si pe aceasta. Celelalte lasă-le pe mîine! Sunt obosit! Mă doare capul! Nu mai pot!

Se lăsă să cadă pe un fotoliu dar nu pe cel de lîngă birou, spre a nu i se cere să-şi pună semnătura şi pe celelalte documente.

Bismarck înţelese că nu mai este cazul să insiste: împăratul ajunsese la capătul puterilor. Îi fu milă de bătrînul suveran, căruia îi nutrea o sinceră afecţiune. Trăgeau împreună la carul statului asemenea unor cai de povară, dintre care unul mai joacă din cînd în cînd în ham - pînă la urmă îşi potriveşte pasul cu al vecinului, astfel încît carul continuă să înainteze pe drumul greu, plin de hopuri, al politicii înalte.

*
**

Vicontele de Gontaut-Biron coborî din pat, îmbrăcă peste cămaşa de noapte un halat de mătase si, după ce deschise uşa-fereastră, făcu automat cîteva mişcări de înviorare, apoi ieşi pe balcon. Dimineaţa se simţea întotdeauna proaspăt si bine

dispus. Abia după-amiază si spre seară, cînd grijile din cursul zilei începeau să-l obosească, îşi pierdea treptat vioiciunea şi îl năpădeau sîcîietoare dureri de cap, de care nu izbutea să scape, deşi ingurgita tot felul de medicamente.

Cînd se văzu pe balcon, aspiră adînc aerul răcoros, tonic al dimineţii şi îşi aruncă încântat privirile în susul şi în josul străzii umbrite de castani. Nimic nu i se părea mai frumos decît Parisul în primele ore după răsăritul soarelui. Atunci culorile sunt mai vii, peisajele mai luminoase, umbrele şi petele de aur se conturează mai precis, dînd parcă şi pavajului o anumită valoare estetică. Pe strada flancată de clădiri somptuoase, pietonii erau mai rari decît în alte cartiere. Cîte un poştaş ori cîte un flăcăiandru cu tolba încărcată cu ziare trecea aferat; guvernante înţepate, escortau copii cuminţi, îmbrăcaţi cochet, domni şi doamne îşi plimbau cu demnitate dulăii si căţeii de lux, cu pedigree-uri impresionante, făcînd popasuri în dreptul fiecărui trunchi de copac adulmecat cu voluptate de odraslele patrupede; trăsurile furnizorilor etalau firmele bătătoare la ochi; echipaje de casă mare defilau din cînd în cînd în ropotul cailor de rasă, cu crupe lucioase si pline.

Vicontele de Gontaut reintră în odaia lui şi sună din clopoţel. Abia se stinseră vibraţiile argintii, că Damien, valetul, îşi și făcu apariţia, aducînd un sobru mic-dejun etalat pe o măsuţă cu rotile. În timp ce domnul se delecta cu şunca apetisantă, cu ouăle fierte şi cu dulceaţa de zmeură, servitorul stilat pregătea instrumentele de ras.

Vicontele îşi aruncă privirile asupra vrafului de jurnale, orînduite pe raftul de jos al măsuţei. În afară de ziarele pariziene de dimineaţă, se afla acolo si un număr impresionant de gazete germane, trimise zilnic de marchizul de Sayve, de la ambasada din Berlin.

Căci Monsieur de Gontaut-Biron era ambasadorul Franţei pe lîngă Majestatea-Sa împăratul, Wilhelm I al Germaniei, funcţie pe care și-o îndeplinea cu toată conştiinciozitatea, cu atît mai mult cu cît atribuţiile sale nu erau deloc comode, dacă se ţinea seama că fusese acreditat pe lîngă un guvern dirijat de cancelarul Bismarck, un prusac plin de aroganţă, care nu pierdea ocazia să-i amintească - prin tot felul de aluzii înţepătoare - că reprezintă o ţară învinsă şi umilită. Cînd acceptase postul de agent diplomatic la Berlin, Gontaut-Biron

ştiuse că se înhămase la o grea sarcină, dar o primise hotărî să-şi îndeplinească, pe cît posibil fără greş, penibila misiune.

Vicontele se uită la ziare, dar nu le desfăcu, fiindcă nu voia să-si strice buna dispoziţie înainte de a-şi termina micul dejun. Ştia că presa este foarte liberală în articole dezagreabile si de o parte şi de cealaltă a Rinului. Trecuseră numai cinci ani de la ruşinoasa înfrîngere de la Sedan, iar spiritele nu se calmaseră încă. Francezii nu puteau uita că fuseseră învinşi, iar germanii pluteau încă pe aripile euforice ale nu prea îndepărtatei lor victorii.

După ce vicontele îşi termină micul dejun, valetul dădu la o parte măsuţa pe rotile şi desfăcu un mare şervet scrobit, alb ca zăpada proaspătă, cu care acoperi pieptul stăpînului. Apoi începu să oficieze ritualul bărbieritului. În timp ce Damien turna apă călduţă în castronaşul de porţelan si alegea cel mai ascuţit brici, Gontaut-Biron nu mai putu rezista ispitei si luă primul ziar din vraf. Întîmplător dădu peste Der Post. Titlul editorialului încadrat cu roşu îl izbi numaidecît. „Ne ameninţă războiul?". Începu să citească articolul.

Cînd valetul se apropie spre a-i săpuni faţa, stăpînul făcu un gest imperios.

- Aşteaptă!

După ce parcurse textul pînă la capăt, înţelese de ce secretarul său de legaţie îl încadrase cu creionul roşu înainte de a i-l trimite. Editorialul era incendiar.

Spre consternarea valetului, neobişnuit cu o asemenea încălcare a ritualului zilnic, vicontele luă la rînd toate ziarele germane şi le studie cu încordare.

„Are să se răcească apa", reflectă iritat servitorul. Ştia că stăpînului său nu-i plăcea senzaţia de rece pe obraz şi că pentru o apă cu temperatură nepotrivită era în stare să facă o adevărată tragedie.

- Îmi îngăduiţi să schimb apa, Monsieur le Vicomte? murmură el.

Ambasadorul nu-i răspunse, fiindcă era atît de preocupat, încît nici nu-i auzise întrebarea, împături furios ziarele, apoi ridică bărbia.

- Rade-mă! Dar repede!

Gontaut-Biron făcu o schimă chinuită cînd simţi pe obraz pămătuful rece, însă nu protestă. Neplăceri mai mari, care le

eclipsau pe cele mărunte zilnice, se profilau ameninţător la orizont, acaparîndu-i acum atenţia. Cînd valetul termină bărbieritul, ambasadorul nu mai permise să i se taie şi firele de păr din nas si din urechi - operaţiune îndeobşte practicată cu regularitate, căci se grăbea foarte.

- Ce costum vă pregătesc, Monsieur le Vicomte? întrebă Damien, aşa cum proceda în fiecare dimineaţă.

- Redingotă neagră, pantaloni reiaţi, plastron gris-perle! Valetul ştiu că stăpînul său se pregătea să facă o vizită oficială.

În vreme ce se îmbrăca în grabă, vicontele porunci:

- Trăsura!

Cînd să iasă din casă, ambasadorul se întîlni cu un curier care-i aducea un mesaj de la Ministerul de Externe. Gontaut-Biron desfăcu scrisoarea si o parcurse cu privirile.

,,Dragul meu Viconte,

Îmi pare rău că sunt nevoit să-ţi tulbur concediul, invitîndu-te la minister pentru o scurtă consfătuire. Se pare că presa germană a fost cuprinsă de amok. Ni se atribuie gratuit cele mai criminale intenţii beliciste. As vrea să te văd înainte de ora 12, cînd trebuie să particip la o şedinţă a Consiliului de miniştri. Al dumitale devotat, Decazes."

Ambasadorul îşi consultă ceasul. Se făcuse nouă fără un sfert. Se urcă în trăsura care-l aştepta la peron si porunci vizitiului:

- La Quai d'Orsay! Repede!

Caii negri, cu părul mai lucios decît catifeaua de mătase, şfichiuiţi de bici, porniră în trap întins.

Cînd ajunse la minister, Gontaut-Biron nu fu lăsat să facă anticameră. Directorul de cabinet îl pofti să intre peste rînd la ministru, spre indispoziţia vizibil afişată de alţi diplomaţi străini sau autohtoni, care aşteptau să fie primiţi de titularul departamentului Afacerilor Străine.

Ducele Decazes era foarte tulburat.

- Tonul isteric al presei oficioase germane este fără îndoială de comandă. Bismarck dirijează orchestra. Nu înţeleg însă ce urmăreşte, încearcă să ne intimideze sau realmente vrea să ne facă război? Ar fi trebuit totuşi să mă aştept la o criză. La începutul lui martie, Jarnac, ambasadorul nostru la Londra, m-a informat că Munster, ambasadorul Germaniei, i-a declarat cum că Bismarck este foarte nemulţumit de atitudinea duşmănoasă

adoptată de Franţa faţă de Reich în chestiunea faimosului Kulturkampt si că răbdarea lui are limite. Cred că îţi aminteşti, Viconte, convorbirea purtată de Albert de Broglie aici, la Paris, cu prinţul Orlov, ambasadorul Rusiei. Orlov i-a afirmat că Bismarck socoteşte armata noastră pregătită pentru un război ofensiv împotriva Germaniei si că un asemenea război poate fi declanşat dintr-un moment într-altul.

Gontaut-Biron încuviinţă clătinînd din cap:

- Nu am uitat, Excelenţă, nici declaraţiile marelui duce de Baden: „Franţa îşi reorganizează admirabil armata; în doi ani va fi gata şi atunci va porni războiul împotriva noastră". Pe de altă parte, putem oare trece cu vederea atacurile verbale înverşunate ale Feldmarschall-ului Moltke? Nu pierde ocazia să înfiereze spiritul de revanşă al francezilor, care pretinde el, va genera în curînd un nou război?

Ministrul de Externe luă de pe birou un document si îl întinse ambasadorului.

- Iată, am aici un raport al însărcinatului nostru cu afaceri de la München, Lefebvre de Behaine. La un dineu oficial, Morier, însărcinatul cu afaceri al Angliei, l-a informat că însuşi Kronprinzul Friedrich i-a declarat într-o zi că este foarte îngrijorat de „proporţiile considerabile ale înarmărilor noastre".

- Mă mir. Kronprinzul s-a arătat pînă acum binevoitor faţă de Franţa, replică Gontaut-Biron. Soţia lui esle fiica reginei Victoria a Angliei. În această situaţie, vă închipuiţi...

- Femeile cu personalitate îşi influenţează puternic soţii, conveni Decazes.

- Iar principesa de Coroană are o personalitate deloc neglijabilă, întări ambasadorul.

Gontaut-Biron parcurse cu privirile raportul, apoi îl restitui ministrului.

- Într-adevăr, isteria belicistă cîştigă teren. Trebuie să luăm urgent măsuri...

Ducele Decazes îşi netezi favoritele sure.

- Sunt de acord cu dumneata. Tocmai de asta te-aş ruga să faci un sacrificiu.

- Ce anume?

- Să renunţi la restul concediului şi să pleci de îndată la Berlin. Am toată încrederea în capacitatea lui Sayve, locţiitorul dumitale. Dar în momentele de criză este nevoie de prezenţa

unui maestru.

- Excelenţă, mă flataţi!

- Dragul meu Viconte, aceasta e realitatea. Numai dumneata vei putea limpezi într-un fel apele. Vreau să cunosc adevăratele intenţii ale lui Bismarck. Încearcă să-l sondezi.. .

- Dedesubtul aparentei sale brutalităţi cazone, cancelarul este un foarte abil diplomat, care se pricepe să-si ascundă la perfecţie jocul.

Ministrul se ridică de la birou.

- Ştiu. Bismarck este un adversar primejdios. Dumneata însă ai să-l poţi manevra. Sunt convins. Roagă din partea mea pe doamna Vicontesă să mă ierte că te-am smuls din încîntătorul dolce farniente al vacanţei. Din nefericire, suntem robii evenimentelor...

Ministrul şi ambasadorul se despărţiră după o cordială strîngere de mîini. Cînd se urcă în trăsura ce avea să-l ducă la locuinţa sa, vicontele de Gontaut-Biron încerca simţămintele înaintaşilor săi, cruciaţii, care-si îmbrăcau zalele înainte de a se avînta în luptă. Numai că, în locul coifului strălucitor si al platoşei de fier, el avea să-şi pună bicornul împodobit cu pene şi uniforma de diplomat, opulent brodată cu aur.

*

**

Contele de Donnersmarck închise clipsul de platină al rivierei de diamante care așternea o galaxie scînteietoare pe grumazul soţiei sale Theresia, apoi, galant, îi sărută umărul rotund, trandafiriu, pus în valoare de un decolteu generos.

- Trecerea anilor te face din ce în ce mai frumoasă, mai tînără. Eşti un miracol viu, scumpa mea!

Theresia îi surise, etalîndu-si dinţii tot atît de strălucitori ca şi perlele ce-i încrustau diadema prinsă în păru-i roşcat, mătăsos.

- Iar tu eşti mai îndrăgostit azi decît ieri, şi ieri decît alaltăieri. Un adevărat fenomen.

- Poate fiindcă ne trăim viaţa à rebours, scumpa mea!

- Guido, fii drăguţ si coboară! Musafirii vor sosi dintr-un moment într-altul. Dar n-o să-l lăsăm pe majordom să facă onorurile casei!

Contele o sărută din nou, gîdilîndu-i umărul cu barba lui amplă, de un blond ce bătea în arămiu; prietenii îl si porecliseră Barbarossa. Îi făcu o bezea, mai aprins decît un adolescent la

primul amor, apoi părăsi dormitorul.

Theresia se privi cu teamă în oglindă. Cînd depăşise vîrsta de cincizeci de ani, avusese o criză nervoasă. După ce îşi revenise în fire, îşi examinase în oglindă faţa, umerii, pieptul, pîntecele, coapsele şi ajunsese la plăcuta concluzie că anii o făcuseră doar mai planturoasă, îi accentuaseră trăsăturile, dîndu-i un anumit caracter, dar si un farmec matur care o avantaja. Evident, îşi pierduse nepreţuita prospeţime a adolescenţei - oh, cît fusese atunci de frumoasă! - dar cîştigase în schimb un aer de o superbă voluptate. Carnea ei rămăsese tare ca în tinereţe, tenul păstra o netezime si o matitate caldă, care evoca orientul unei perle fine. Colţurile gurii căzuseră puţin, dîndu-i o expresie blazată, enigmatică, care stîrnea curiozitatea si interesul bărbaţilor. Ochii mari si negri, slujiţi de farduri măiestrit dozate, erau încă în stare să trezească pasiuni. Sînii tot atît de fermi ca şi şoldurile magnifice, curbura uşoară a pîntecului, umerii strîmţi, dar atît de armonios modelaţi, picioarele lungi, cu o linie de o rară eleganţă, păreau să dea o replică reuşită celebrei Maja desnuda a lui Goya. Un caricaturist răutăcios o zugrăvise în postura unui prunc gol, întins cu burta pe o blană. Numai că chipul acestui sui-generis nou-născut avea toate caracteristicile măştii unei patroane de bordel, îmbătrinită, violent machiată şi cu un zîmbet de o repulsivă cochetărie.

Pe Theresia o usturase cumplit batjocura. Sicari tocmiţi de contele Donnersmarck îl prinseră într-o noapte pe caricaturistul care tocmai ieşea de la „Moulin de la Galette" si îl bătuseră atît de crunt, încît îi rupseră cîteva coaste. Făptaşii nu putuseră fi prinşi, aşa că nimeni nu cutezase să-l desemneze pe conte drept autor moral. De atunci însă nici un caricaturist nu se mai încumetase să se lege de Theresia.

Amintirea acestui episod o făcea acum să surîdă. Se apropia de 60 de ani. Dar vîrsta nu o cuminţise. Cocheta cu admiratorii care o asaltau cu omagiile lor, fără ca Donnersmarck să se formalizeze.

Theresia se ridică de la Maşa de toaletă, se examină pentru ultima oară în oglindă si, după ce îşi luă un evantai de pene de struţ, părăsi la rîndul ei dormitorul. Străbătu o galerie străjuită de statui şi ajunse în capul de sus al scării de marmoră care cobora într-un hol de o somptuozitate ostentativă. De acolo, privirile ei cuprindeau uriaşa încăpere îmbrăcată în oglinzi şi în

elaborate stucaturi, uşile larg deschise spre saloanele adiacente, toate feeric luminate, precum şi o întreagă populaţie de statui orânduite cu artă şi care înfăţişau bărbaţi goi, cu forme sculpturale, dăltuiţi în marmură de Thorvaldsen şi Canova.

Odată, Emile de Girardin, unul dintre oaspeţii cei mai asidui ai contesei, o întrebase în vreme ce examina critic un tors al lui Jason în interpretarea neo-clasicistă a lui Thorvaldsen:

- Magnific exemplar, contesă, dar cam rece! Nu vi se pare?

Theresia oftase melancolic.

- Tinerii cu o asemenea musculatură nu sunt niciodată reci.

Cîteodată, în vreme ce cobora scara aceea majestuoaşă, ce constituia un cadru potrivit planturoasei sale frumuseţi, Theresia revedea cu ochii minţii locuinţa mizeră dintr-un cartier evreiesc de la periferia Moscovei, în care luase pentru prima dată contact cu lumea înconjurătoare. Pe atunci nu era decît un năpîrstoc de fată; umbla într-o rochiţă peticită, fiindcă tatăl ei, un anume Lochman, revînzător de haine vechi si de furnituri pentru croitori - mai toate de o provenienţă dubioasă - nu era în stare să-și întreţină în condiţii mulţumitoare liota de copii aduşi pe lume cu regularitate de metronom - nouă luni si copilul - de către balabusta lui, o femeie diform de grasă, dar plină de foc.

Cînd Theresia atinsese vîrsta adolescenţei, mulţi tineri din cartier începuseră să se învîrtească în jurul ei, spre îngrijorarea bătrînului Lochman. Om cu experienţă, ştia că nici unul dintre ei nu avea gînduri serioase. Un tînăr evreu care se respectă, înainte de a se căsători, se informează temeinic asupra zestrei candidatelor la măritiş. Or Theresia nu avea o para chioară.

Printre clienţii lui Lochman se afla şi un croitor francez, Villoing, eşuat în Rusia. Slăbănog, rahitic, cu ochii apoşi, se uita suspinînd după frumoasa evreică. Şi el îşi ducea existenţa de azi pe mîine.

- Dacă as fi bogat, ţi-aş cere fata în căsătorie, declarase într-o zi bătrînului său furnizor, în vreme ce mîngîia cu priviri pofticioase trupul încă neîmplinit, dar atît de ispititor al Theresiei. care trebăluia prin prăvălie. Bătrînul telal prinse ocazia de coadă.

- Vrei să o iei de nevastă? Bate laba! Săptămîna care vine anunţăm nunta! Dar să te faci încoace cu cincizeci de

ruble, să cumpăr ţoale pentru mine şi pentru nevastă. Să nu ne înfăţişăm ca nişte calici la tine, la biserică. Ei, bată-te norocul să te bată, croitorule! Să-mi mulţumeşti că i-am dat fiicei mele un nume creştin. Aşa n-o să-ţi facă greutăţi popa catolic.

- Îţi mulţumesc, tată socrule! replicase Villoing, cuprins de un delirant entuziasm. La mine acasă va trăi ca în sînul lui Abraham. Toate voile i le voi împlini.

- Numai să poţi, numai să poţi! mormăise sceptic bătrînul. Theresia ascultase cu emoţie convorbirea care trebuia să-i schimbe mersul vieţii. Inima îi bătea tare, fiindcă avea sîngele fierbinte si dorea cu tot trupul îmbrăţişare de bărbat. Esenţial era că Villoing, deşi bicisnic, se oferise să-i pună pirostriile pe cap. Odată măritată, îşi va face mendrele, căci un soţ, dacă mai e si complezent, constituie cel mai bun paravan.

După nuntă, Theresia avusese însă prilejul să constate că produsul nu semăna cu reclama. Conştient că nu era decît o stîrpitură, proaspătul ginere suferea chinurile iadului ori de cîte ori clienţii tineri si chipeşi care-i intrau în prăvălie aruncau ochiade nevestei sale. Încolţit de gelozie, se ţinea după Theresia ca un cerber. Nu o lăsa să iasă singură din casă nici cînd trebuia să se ducă după cumpărăturile necesare gospodăriei. Fiindcă era şi foarte nevoiaş, nu-i fusese cu putinţă să-şi angajeze o servitoare, aşa că îşi însoţea zilnic nevasta la piaţă. Ajunsese să-şi neglijeze treburile personale, şi aşa destul de şubrede. Treptat, gelozia lui luase proporţii de tragedie greacă. Nu mai suporta nici măcar să o expună pe stradă privirilor masculilor, care în prezenţa Theresiei se aprindeau ca nişte animale în rut. O încuia în casă şi pleca apoi la tîrg, avînd grijă ca absenţele lui să fie cît mai scurte.

Theresia profita de această împrejurare spre a primi - pe fereastră - vizitele tinerilor pe care-i respinsese înainte de a se mărita. Un vecin care-l compătimea pe soţul încornorat îl acostase în piaţă şi îi divulgase escapadele nesăţioasei lui neveste. Villoing pornise ca din pistol spre locuinţa lui, unde ajunsese tocmai cînd un tînăr soldat, cu statură de Hercule, îşi îmbrăca pantalonii după ce o întreţinuse „tandru" o jumătate de oră pe frumoasa evreică. Soţul dezonorat se înarmase cu un cuţit si se năpustise turbat asupra soţiei adultere. Soldatul intervenise tăindu-i avîntul şi aplicîndu-i o corecţie atît de aspră, încît îi fracturase cîteva coaste. Asemenea accidente, mai mult

sau mai puţin grave, aveau să survină multor bărbaţi din viaţa Theresiei.

Cert este că, profitînd de imobilizarea la pat a lui Villoing, neastîmpărata lui nevastă îşi adunase cîteva hanţe şi într-o noapte dispăruse de la domiciliul conjugal. Contesa Donnersmarok îşi amintea cu înduioşare odiseea ei prin lume. Colindase Constantinopolele, Bucureștiul, Budapesta, Viena şi în cele din urmă se aciuase la Paris, cunoscînd din toate aceste capitale mai ales trotuarele pe care le străbătea în sus şi în jos, racolînd clienţi pentru scurte si sordide întâlniri amoroase, consumate noaptea pe băncile parcurilor, prin ungherele străzilor rău famate, ori prin cîte o cameră de hotel închiriată cu ora.

În „Oraşul Luminii" îşi continuase existenţa de prostituată ieftină, deşi era de o frumuseţe care-i lăsa pe clienţi fără suflu. O colegă de meserie, alcoolică, îmbâtrînită şi roasă de boli alunecase odată pe panta mărturisirilor:

- Dacă ai şti cîte regimente de bărbaţi au trecut peste mine si prin mine, te-ar cuprinde ameţeala. N-am fost în stare să profit nici de belşugul oploşit la uşa mea şi nici de sentimentalismul imbecililor care se îndrăgosteau de mine şi îmi cereau sa rămîn cu ei pînă la sfîrşitul vieţii. Vreo doi m-au cerut chiar în căsătorie. Eh, dacă aș fi iarăşi tînără si dacă aş avea frumuseţea ta, as şti cum să mă descurc!

Se aflau în clipa aceea pe Champs-Elysees, în preajma unui teren viran încadrat de două vile superbe. Bătrîna prostituată îşi dusese mîinile la piept; apoi cu un gest teatral le întinsese spre marele oraş:

- În mai puţin de un an aş deveni regina Parisului, iar pe maidanul ăsta aş înălţa un palat de cleştar, un templu închinat frumuseţii mele, un altar pe care să oficieze numai bărbaţii dispuşi să sacrifice milioane de franci spre a mă putea avea!

Bătrîna sulemenită atît de violent încît semăna cu un clovn, lăsase braţele în jos si începuse să plîngă.

- Pentru mine viaţa s-a sfîrşit. Pentru tine abia începe. Dar ca să scapi de trotuar si de clienţi cu pungi anemice si îndeobşte atît de beţi încît nici nu-ţi desluşesc faţa cînd te întind prin parcuri, cumpără-ţi o rochie frumoasă si fardează-te decent, comportă-te ca o ingenuă si, sub această nouă înfăţişare,

umblă prin sălile de concerte, ori de teatru, pe la cursele de cai, prin marile magazine frecventate de oameni bogaţi şi în curînd ai să vezi rezultatele.

O luase de mînă pe Theresia şi o trăsese după un boschet. Cu un fel de febrilitate maladivă, îşi ridicase fustele şi smulsese de la jartieră un sul cu bani, pe care-l pusese în mîna colegei mai tinere.

- Ia-i! Aici sunt toate economiile mele! Le păstram pentru înmormîntarea mea. Am visat întotdeauna să fiu dusă la cimitir cu alai si să fiu salutată cu respect. Cel puţin după moarte. Dar acum nu mai am nevoie de ei. Au să-ţi ajungă pentru a-ţi cumpăra o rochie frumoasă şi tot ce trebuie ca să atragi privirile bărbaţilor bine. Cînd ai să urci pe culmi si milionarii au să se prosterneze în faţa ta, să le pui triumfătoare piciorul pe grumaz şi să-i umileşti, gîndindu-te că m-ai răzbunat şi pe mine.

Impresionată de această scenă, în care ridicolul şi sublimul se atingeau, Theresia strecurase banii la piept.

- Unde am să te pot găsi, ca să ţi-i restitui?

Bătrîna prostituată izbucnise într-un rîset, care semăna a croncănit.

- Dacă ai să vrei să mă găseşti, să mă cauţi pe sub podurile Senei. Acolo o să-mi închei viaţa! Printre cerşetorii si vagabonzii dezmoşteniţi de soartă, ca şi mine! Hai, du-te! Să nu mă răzgîndesc și să-ţi cer banii înapoi! Pleacă, îţi spun!

Theresia se îndepărtase de bătrîna care rămăsese locului şi o urmărea cu privirile, înainte de a coti pe o stradă laterală, se uitase în urmă. O văzuse stînd tot acolo, sub un felinar care-i lumina obrazul livid.

Îi ascultase povaţa. într-o sală de concerte ascultase „Sonata Kreutzer" executată de un pianist celebru, Henri Herz, evreu din Viena, pe care alteţele si milionarii se întreceau să-l invite la petrecerile lor, să-l răsfeţe, să-l protejeze, încîntaţi să apară în postura unor patroni ai artelor. Theresia nu se pricepea la muzică. Sunetele cristaline ale pianului îi desfătau auzul fără a-i produce însă o delectaţie deosebită. Observase că, în pauzele concertului, Herz îşi îndreptase de cîteva ori privirile asupra ei. Theresia revenise şi în serile următoare, ocupînd acelaşi loc în primul rînd al fotoliilor de orchestră. Era conştientă că în acele momente îşi juca existenţa. Banii dăruiţi de fautasca prostituată erau pe sfîrșite. Dacă nu va reuşi să prindă în nadă un bărbat cu

o situaţie materială înfloritoare, dispus să a întreţină, nu-i rămînea decît să se întoarcă pe trotuar și să se dăruiască pe cîţiva franci clienţilor de ocazie.

Dar perseverenţa avea să-i fie recompensată. Henri Herz remarcase stăruinţa cu care tînăra şi superba necunoscută îi urmărise concertele. Dar nu luase nici o iniţiativă. În seara aceea, pianistul avea să apară într-un ultim concert, deoarece noi angajamente îl obligau să plece în turneu la Roma și la Viena. După ce cortina se lăsase în aplauzele frenetice ale publicului, Theresia părăsise disperată sala. Cînd ieşise pe trotuar, constatase cu groază că ploua torenţial, în geantă nu mai avea decît cîteva centime, neîndestulătoare pentru o trăsură de piaţă care să o ducă pînă la hotelul mizerabil ce-i servea drept locuinţă. Siroaiele ploii aveau să-i strice rochia, pălăria, pantofii, lipsind-o de mijloacele de cucerire în jurul cărora îşi făurise atîtea speranţe.

- Scumpă doamnă, îmi permiteţi să vă pun la dispoziţie trăsura mea?

Theresia tresărise. Întoarse capul, în preajma ei se afla Henri Herz, cu o capă de seară peste frac şi cu pălăria înaltă ţinută respectuos în mînă. Bătrîna cocotă avusese dreptate. Pianistul era primul bărbat de condiţie superioară care o acosta, păstrînd însă un aer de bună-cuviinţă cu care Theresia nu era deprinsă.

Trecuseră de atunci mulţi ani. Atît de mulţi, încît încerca să le uite socoteala.

Acum, la capătul de jos al scării o aştepta Guido, oferindu-i galant mîna spre a o sprijini.

- Scumpa mea, oaspeţii pot sosi. Pregătirile s-au terminat. Theresia îl mîngîie uşor pe obraz, aşa cum ar fi mîngîiat un cîine care se gudură.

- Bravo, Guido! Meriţi o recompensă!

Îl sărută pe vîrful nasului, făcîndu-l să se înfioreze de plăcere, îşi retrase apoi mîna de pe braţul lui și, legănîndu-şi voluptos şoldurile prinse în rochia de lame stropită cu diamante, făcu o ultimă inspecţie prin saloanele pe care aveau să le populeze în curînd numeroase celebrităţi din lumea politică militară si artistică. Theresia suspină imperceptibil. Deşi astăzi era contesă şi se bucura de o avere considerabilă, înalta nobilime şi corpul diplomatic o evitau. Nu voiau să uite că, în tinereţe, soţia contelui Donnersmarck fusese o prostituată de mîna a treia.

Theresia îşi frământa, aproape fără voie, batista de dantelă. Lacheii, care se şi postaseră la uşi, stăteau nemişcaţi așteptînd cu teamă inspecţia stăpânei, foarte exigentă în privinţa corectitudinii vestimentare.

- Celestin, cînd ai să înveţi să-ţi înnozi cum trebuie cravata? Gustave, cataramele pantofilor nu strălucesc îndeajuns!. . . Bastien, porţi peruca pudrată ca pe o pălărie. N-ai să fii niciodată un adevărat servitor de casă mare!... Philemon, stai ţeapăn de parcă ai fi înghiţit un baston!. . .

Îşi teroriza servitorii, care o ştiau de frică. Se răzbuna poate în acest chip pe toţi clienţii de condiţie inferioară care în adolescenţa ei o avuseseră pe întrecute.

Făcu un semn majordomului, care i se înfăţişă supus.

- Madame la Comtesse?

- Prosper, nu ştii să-ţi ţii în mînă oamenii! Arată cu toţii ca nişte rîndași în haine de sărbătoare! Mă faci de rîs în faţa invitaţilor!

- Vă rog să mă iertaţi, Madame la Comtesse! Mă voi strădui să remediez toate aceste deficienţe! Voi aplica pedepse aspre, Madame la Comtesse!

- Foarte bine! Aşa să faci! Cine nu corespunde, afară! Casa mea nu e instituţie filantropică si nici azil de imbecili!

Trecu în salonul de muzică, lăsînd în urmă efluvii de parfum scump. Membrii orchestrei se şi instalaseră în dreptul tapiseriei de Beauvais, care-l înfăţişa pe Orpheu îmblînzind cu sunetele harfei jivinele pădurii.

În sala de biliard şi în cabinetul de joc de cărţi mesele verzi, de pe care fuseseră ridicate husele destinate să le apere de praf în timpul zilei, arătau ca nişte miniaturale pajişti între oglinzile monumentale, asemănătoare unor gheţari. Sala de bal era închisă, fiindcă nu-și găsise niciodată întrebuinţare. Femeile de lume - singurele pe care Theresia le-ar fi invitat cu dragă inimă - o ignorau. Femeile uşoare, deşi ar fi răspuns cu entuziasm la chemarea ei, nu conveneau „contesei", dornică să păstreze un aer de respectabilitate. Bărbaţii care-i frecventau saloanele nu obişnuiau să danseze între ei, aşa că sala de bal rămînea pustie.

Inspectă şi sufrageria. Cercetă cu atenţie cărţile de vizită aşezate în faţa fiecărui tacîm. Făcu în ultimul moment cîteva remanieri. Spre surprinderea majordomului, rafinat cunoscător al etichetei, Theresia dispuse ca în stînga ei să fie aşezat un

oarecare Jean Rivoire, un maior de artilerie din Ministerul de Război, în locul pe care ar fi trebuit să-l ocupe - potrivit uzanţelor - marchizul de Folambray, membru al Jockey-Club-ului. Marchizul - decise Theresia - să stea la dreapta contelui de Donnersmarck. Acesta strîmbă din nas.

- Folambray e un tip îngrozitor de plicticos, scumpa mea!

Theresia îl privi cu reproş.

- Guido, ştii că nu-mi place să fiu contrazisă! Supărările îmi tulburǎ bila!

- Iartă-mă, scumpa mea! Mă supun poruncilor tale!

Theresia îl recompensă bătîndu-l uşor peste umăr cu evantaiul din pene de struţ. În clipa aceea avea un aer de măreţie îngăduitoare, ca şi cînd ar fi atins cu spada pe umăr un om de jos, spre a-l înălţa la rangul de cavaler.

O jumătate de oră mai tîrziu, Theresia prezida, cu graţia unei desăvîrşite amfitrioane, dineul la care participau patruzeci de personaje - mai toate celebre sau pe cale de a deveni. Contele de Donnersmarck o seconda cu toată rîvna, cheltuind sute de mii de franci pentru aceste agape, a căror faimă făcea ocolul Parisului. Amabil, zâmbitor, oricînd dispus să salute cu hohote de rîs glumele şi vorbele de spirit ale invitaţilor, se grăbea să le prevină dorinţele, să le satisfacă pînă şi extravaganţele, astfel încît toată lumea să se simtă bine.

Printre oaspeţi se aflau Alexandre Dumas-Fiul, Barbey d'Aurevilly, contele de Gobineau, Edouard Manet, care se făcuse celebru datorită scandalului stîrnit de tabloul Dejeuner sur l'herbe, şi un tînăr pictor hirsut şi ursuz, Paul Gauguin, care părea să promită, în ciuda părerilor contrare ale numeroşilor săi detractori. Venise vorba de Verlaine, poetul, ieşit tocmai din închisoare după ce îşi ispăşise încercarea de asasinat săvîrsită la Bruxelles asupra prietenului său Kimbaud.

D'Aurevilly descria în termeni întunecaţi criza sufletească a remarcabilului bard, unul dintre corifeii noi poezii.

- Dacă Monsieur d'Aurevilly ar fi fost poet, mă îndoiesc că ar fi vorbit cu atîta căldură despre confratele lui, şopti Manet vecinului său, un mîndru colonel de infanterie cu Legiunea de Onoare pe piept.

Amfitrioana asculta cu interes tirada vorbitorului, înclinînd din cînd în cînd capul în semn de încuviinţare.

Contele de Gobineau se aplecă la urchea lui Alexandre Dumas-Fiul care se afla în stînga lui:

- Contesa este o amfitrioană model, îţi soarbe cuvintele cu atîta plăcere, cu atîta admiraţie si încordare, încît te face să te simţi un personaj plin de importanţă. O calitate rar întîlnită la femei, care preferă să vorbească în loc să asculte.

Alexandre Dumas-Fiul replică zîmbind fin:

-   Nu te-ai gîndit, dragul meu Gobineau, că Theresia Donnersmarck te stimulează să-ţi descarci sacul, fără ca ea să-şi dezvăluie în nici un fel gîndurile? De ce venim noi aici? Ca să ne înfruptăm cu cele mai alese trufandale, cu şampania cea mai fină şi cu cel mai scump caviar. Nu se poate spune că agreabila noastră prietenă, contesa, ori soţul ei ne atrag prin conversaţia lor spirituală. Să nu fim atunci atît de farisei încît să le atribuim calităţi pe care nu le au.

Gobineou rîse:

- Eşti veninos, Dumas. Aş pune pariu că frecventezi această casă spre a te documenta asupra unei eroine nu îndeajuns speculate în teatru: prostituata parvenită. Apropo nu te-a inspirat cumva Theresia cînd ai creat personajul Dama cu Camelii?

- Oh, nu! Micuţa mea demi-mondenă moare de tuberculoză. Theresia Donnersmarck - fermecătoarea noastră La Pa'iva - va muri victimă a obezităţii.

Amfitrioanei îi ajunse la ureche numele rostit de dramaturg, poate mai tare decît s-ar fi cuvenit. Buzele ei, care schiţau tocmai un surîs afabil, se contractară uşor. Un nor trecu fugitiv pe chipul ei, fără ca privirile să i se mute însă de pe chipul lui d'Aurevilly. Îi era sortit oare să nu mai scape de numele acesta, legat de un trecut pe care voia să-l uite?

Mizeriile morale ale lui Verlaine nu o interesau prea mult, aşa că lăsă gîndurile să o cotropească, îşi aminti de chipul în care îl cunoscuse pe marchizul La Pa'iva, după ce îl ruinase pe Herz, pianistul. Bietul Henri! Cînd se încurcase cu ea, strălucea ca o stea de prima mărime în microcosmosul lumii muzicale. Saloanele exclusiviste din Saint-Germain îi erau deschise iar la Tuileries concertele lui aveau căutare. Deschisese pînă si un atelier de piane, mult preţuite. Theresia îşi amintea cu cîtă voluptate îi ronţăise si reţetele fabuloase ale concertelor şi veniturile atelierului de piane, si chiar atelierul însuşi lăsîndu-l pînă la urmă pauper. Poate că Herz ar fi suportat ruina-i

financiară, în speranţa că s-ar fi putut reface graţie marelui său talent de pianist, capabil încă să atragă un numeros public. Infidelităţile ei atît de dureroase si de umilitoare pentru amorul lui propriu îl împinseseră însă pe panta beţiei. Treptat ajunsese o epavă. Gloria lui de odinioară fusese dată uitării. Alunecat pe ultima treaptă a decăderii, încercase din nefericire prea tîrziu, să se elibereze din vraja malefică ce-l nenorocise, alipindu-se unei orchestre de mîna a doua, angajată prin contract să cînte într-un cafe-chantant dintr-o obscură capitală din America de Sud.

Theresia îl lăsase să plece fără a manifesta regrete. Delicateţea pianistului o plictisise. Avea nevoie de senzaţii mai tari. Trecuse apoi, din bărbat în bărbat, fără să-i aleagă pînă ce-l cunoscuse pe Albio Francesco de la Pa’iva, un autentic marchiz, înrudit cu cele mai ilustre case nobiliare din Portugalia. La Pa’iva avea reputaţia unui om foarte bogat. O uluise şi pe ea cu înSiruirea domeniilor, castelelor şi palatelor stăpînite de marchiza-mamă pe ţărmurile răsăritene ale peninsulei iberice, bunuri, pe care el avea să le moştenească după moartea bătrînei. La Paris, unde-si fixase provizoriu reşedința excentricul nobil, ducea o viaţă fastuoasă, întreţinută cu preţul unor uriaşe datorii garantate de viitoarea lui avere imobiliară din Portugalia.

Theresia şi-l amintea cu simpatie. Frumos, zvelt, aristocratic, elegant, dar cu vag aer canaille, care-l făcea şi mai atractiv, într-un moment de generos entuziasm - aşa cel puţin îşi închipuise ea pe atunci - Francesco îi ceruse mîna. Theresia acceptase cu încîntare să devină marchiză, cu atît mai mult cu cît primul ei soţ, slăbănogul croitor francez, oploşit la Moscova, murise cu cîteva luni în urmă. Dobîndea, în sfîrşit, un statut respectabil, un titlu nobiliar si, mai presus de orice, un om capabil să-i sporească economiile, care pe parcurs depăşiseră un milion de franci.

Frecventau localurile de noapte scumpe, tripourile unde se jucau cărţi pe sume mari, staţiunile balneare şi climaterice la modă, lumea teatrelor şi a artelor, foarte puţin scrupuloasă în ceea ce privea trecutul ei inavuabil.

În acea epocă, Theresia cîștigase prietenia tandră a cîtorva romancieri si pictori cu faimă.

Dintre toţi aceştia, Theophile Gautier îi fusese cel mai drag. În unele seri, Theo îi citea în avanpremieră articolele care urmau să apară în Revue des Deux Mondes şi Revue de Paris, iar cînd

se simţea inspirat, îi recita versuri pe care - spunea el - intenţiona să le adune într-un volum intitulat Emaux e Camees.

În acea epocă, pe cerul felicitaţii ei conjugale se așternuseră primii nori. La un moment dat, creditorii, iritaţi de repetatele amînări solicitate de marchiz ori de cîte ori se pretindea restituirea sumelor ce i se avansaseră în contul viitoarei sale moşteairi, încetaseră să-i mai acorde împrumuturi. Francesco se adresase atunci Theresiei şi îi ceruse, cu un aer neglijent, să achite unele datorii de onoare mai presante, făcute de el la jocul de cărţi.

Din spirit de solidaritate familială, proaspăta marchiză îi acoperise de cîteva ori golurile financiare. Îngrijorată însă de apelurile lui tot mai numeroase, Theresia, care vedea cum i se irosesc economiile, îl aşteptase într-o noapte pînă ce se înapoiate de la cîub.

- Dragul meu, trebuie să punem la punct nişte lucruri foarte importante.

Înăbusindu-si un căscat, portughezul se lăsase să cadă pe o canapea.

-   Dacă sunt atît de importante, n-ai putea să le laşi rezolvarea pe mîine dimineaţă? Acum sunt istovit. Jocul de trente et quarante mi-a măcinat pur si simplu nervii. Închipuiește-ţi, n-am câştigat nici o mînă. Bineînţeles, am să mă refac mîine seară. Am un spuribus care nu mă înşală.

-   Francesco La Pa’iva, ţin să te anunţ că economiile mele sînt pe sfîrşite.

- Va fi destul să dau cîteva lovituri la curse - am nişte tuyauuri grozave - ca să-ţi dublez fondurile.

- Cu ce bani ai să achiţi pariurile? Tot cu ai mei?

-   Scumpa mea Theresia, este vorba de un mic ajutor financiar pînă am să mă pun pe picioare.

- Cum?

- Cum? Valorificîndu-mi domeniile pe care am să le primesc moştenire.

- Am impresia că scumpa mea soacră, marchiza-mamă, va atinge o vârstă biblică.

- Ce vrei să spui?

- Că vei primi moştenirea la calendele greceşti.

- Calendele greceşti? Ai început să-ţi rafinezi limbajul, scumpa mea. Cînd ţi-am oferit mâna si rangul meu, aveai un

bagaj de cuvinte mult mai simplist.

- Ei bine, ascultă-mă cu atenţie, Francesco!

- Poftim! Dar să termini repede, fiindcă mi-e somn. Trebuie să-mi refac forţele pentru mîine seară.

- Ţin să-ţi aduc la cunoştinţă, dragul meu, că începînd din clipa de faţă înţeleg să mă lipsesc de mîna ta. Titlul îl voi păstra, bineînţeles, căci potrivit legilor sunt marchiză şi înţeleg să rămîn marchiză.

- Cred că şi tu eşti puţin obosită. Mîine ai să revii la gînduri mai bune.

- Gîndurile mele nu se mai pot schimba. Te anunţ încă din seara aceasta. Mîine de dimineaţă să-ţi faci bagajele şi să pleci încotro vei vedea cu ochii. Sunt obişnuită să fiu întreţinută de bărbaţi, nu să-i întreţin eu.

Capitolul din viaţa ei intitulat „La Pa'iva" nu se încheiase încă. Francesco părăsise locuinţa, demn, fără să facă scandal. Graţie frumuseţii ei, parcă şi mai strălucitoare, la care se adăuga şi titlul de marchiză, Theresia devenise o curtezană de lux, plătită exorbitant şi cu o reputaţie care începuse să depăşească graniţele Franţei. Pentru bogătaşii burghezi din provincie, veniţi la Paris în vederea diferitelor afaceri era extrem de flatant să apară seara prin varieteurile frecventate de ceea ce se numea şi atunci le tout Paris, la braţul unei marchize autentice şi uluitor de frumoase, cu care se mai şi puteau întreţine „sentimental", evident în schimbul unor substanţiale sacrificii băneşti.

Theresia suferea însă în taină, fiindcă uşile saloanelor aristocraţiei îi rămâneau închise. Încercările ei repetate, stăruitoare, de a intra în lumea conteselor, a marchizelor si a duceselor, din care, potrivit legii, putea pretinde că făcea parte, erau sistematic zădărnicite. Cînd ieşea cu trăsura la Bois de Boulogne, ori pe Champs-Elysees, cînd cutreiera restaurantele de lux si marile case de modă, cînd asista la vernisajul expoziţiilor oficiale ori la spectacolele Operei sau ale Comediei Franceze, doamnele din înalta societate, informate de sumele fantastice cheltuite de soţii, fraţii sau fiii lor spre a fi primiţi în alcovul marchizei La Pa'iva, o priveau de sus, cu vădit dispreţ, apoi întorceau cu scîrbită ostentaţie capul, spre a sublinia zidul de netrecut pe care-l ridicau între ele și intrusă. Theresia păstra şi acum în suflet cicatricele unei răni care o făcuse cîndva să sufere cumplit. După un dineu cu şampanie şi caviar la Ledoyen,

cavalerul ei servant din seara aceea, un oarecare bancher din Lyon, o invitase la un spectacol al circului Champs-Elysees, pe atunci în mare vogă. Toată elita pariziană se înghesuia spre a urmări isprăvile hipice ale ispititoarelor amazoane angajate de Victor Franconi, regele spectacolelor de circ.

Theresia si curtezanul ei abia se instalaseră într-o lojă de rangul întîi, cînd soţia bancherului căzuse ca o trombă izbucnită dintr-un cer albastru. O pălmuise pe galanta marchiză în văzul lumii, îşi luase de mînă soţul amuţit şi îl trăsese afară din circ. Vestea se răspîndise fulgerător. Gazetele umoristice şi de scandal o popularizaseră în întreaga Franţă. Pînă şi teatrele o reluaseră în spectacolele de vodevil. La Pa'iva era în sfîrșit celebră. O tristă celebritate, pe care nu o dorise cîtuşi de puţin.

Cariera mondenă a marchizei părea să fi intrat într-o eclipsă, cînd se ivise Guido Henckel de Donnersmarck, unul dintre cei mai bogaţi oameni ai secolului.

Theresia se uită cu simpatie la „dragul ei urs roşcovan", cum îl mîngîia pe conte în momentele de expansivitate amoroasă. Nu se pricepea să întreţină o conversaţie, era mai greoi şi mai neîndemînatic decît un elefant scăpat într-un magazin cu sticlărie, dar ascundea în corpul lui de uriaş comori de iubire şi de generozitate. O făcuse soţia lui, înrudind-o în acelaşi timp cu cîteva dintre cele mai ilustre familii nobiliare din Germania. Prin Guido, faimoasa curtezană La Pa'iva devenise nepoata prin alianţă a prinţului Bismarck. Este adevărat că neamurile contelui nu se arătaseră entuziasmate de alegerea lui. Nu căutaseră să o cunoască şi se eschivaseră a răspunde la invitaţiile lansate de Guido şi de Theresia ori de cîte ori aceştia îşi petreceau vacanta pe vreunul dintre marile lor domenii din Germania. Theresia obţinuse totuşi o satisfacţie. După căsătoria cu marchizul de La Pa'iva se simţea foarte stingherită cînd era întrebată din ce familie coboară ea însăşi. Inventa o genealogie vagă şi foarte suspectă pentru persoanele familiarizate cu almanahul Gotha. Acum putea răspunde cu seninătate: „Pentru Guido, am renunţat la titlul meu de marchiză". Dar acest pseudo-sacrificiu înşela doar pe naivi. Amorul propriu al Theresiei era însă aparent salvat.

- Incontestabil, războiul bate la uşă, rosti cu convingere maiorul Rivoire. Prinţul Bismarck - iertaţi-mă contesă, ştiu că vă este unchi - dă dovadă faţă de noi, francezii, de o rea-credinţă

manifestă.

Theresia ieşi din crisalida gîndurilor, cu atît mai mult cu cît tema atacată de vecinul ei de masă o interesa.

- Ne face proces de intenţie, atribuindu-ne, nu ştiu pe ce temei, tendinţe revanşarde, interveni Lambert Sorlot, deputat radical de Indre-et-Loire, trecîndu-și emfatic mîna prin pletele-i negre. Evident, răpirea Alsaciei şi a Lorenei nu se poate uita. Dar de aici şi pînă la pregătirea unui război împotriva Germaniei e cale lungă.

Simţea privirile amfitrioanei aţintite asupra lui, aşa că adoptase o poză măreaţă, de tribun al poporului.

- Nu vrem războiul, dar dacă diviziile germane ne vor cotropi hotarele, vom şti să ne apărăm patria, declară bătăios maiorul Rivoire.

Theresia zîmbi placid.

- Presa exagerează întotdeauna. Articolele senzaţionale atrag cititorii.

- Cel mai elementar bun-simţ impune oamenilor de stat francezi şi germani să înţeleagă că popoarele lor au nevoie să trăiască în pace, opina Barbev d'AurevilJy, mîngîindu-si perla neagră înfiptă cu un ac în cravata-plastron. Francezii nu pot fi aruncaţi în Mediterana, iar germanii nu pot fi dezrădăcinaţi din ţara lor. Oamenii politici care gîndesc altfel sînt lipsiţi de realism.

- Germanii vor să profite de superioritatea lor militară actuală, spre a ne băga pumnul în gură, adăugă deputatul radical.

- Nici armata noastră nu este de neglijat, reluă maiorul Rivoire, pe acelaşi ton belicos. Infanteria se află în plină reorganizare. Parcul de artilerie este pe punctul de a fi reînnoit. Efectivele cavaleriei vor spori. Recent s-a hotărît cumpărarea a zece mii de cai. Prinţul Bismarck, trebuie să se gîndească de două ori înainte de a ordona trupelor germane să invadeze din nou Franţa.

- Sunt convins că nici Europa nu va mai asista cu mîinile în sîn la zdrobirea Franţei, care reprezintă totuşi un element de echilibru în concertul marilor puteri, spuse Gobineau. Evenimentele din 1870 nu se vor mai repeta, acum, în 1875.

Alexandre Dumas-Fiul nu participa la discuţie. Analiza cu ochiul dramaturgului pasiunile omeneşti manifestate cu atîta înflăcărare. Studia jocul fizionomiilor, gesturile, ciocnirile de

opinii şi îşi nota mintal unele trăsături pe care avea să le reproducă la personajele viitoarelor sale piese.

- Dragul meu Rivoire, rosti amfitrioana cu vizibilă admiraţie, cred că ai putea poza cu succes lui Dalou. Îmi spunea deunăzi că are de gînd să creeze o replică în piatră a zeului Marte.

În aceeaşi seară, după plecarea convivilor, contele Heinsel Donnersmarck întocmi - ajutat de Theresia - un raport astinat cancelarului Bismarck, în care menţiona proiectata achiziţionare a celor zece mii de cai pentru sporirea efectivelor cavaleriei franceze.

A doua zi de dimineaţă, raportul ajunse pe Maşa de lucru a prinţului Hohenlohe, ambasadorul Germaniei la Paris. Prinţul îl citi cu interes, îl adnota, apoi ordonă primului secretar de ambasadă să-l cifreze şi să-l trimită de urgenţă la Berlin prin curier diplomatic.

*

**

Cei doi fraţi gemeni Anastas şi Ghirko Stancev, la care se adăugau Aleksandr Kristic, Ambrosii Sablic si Florin Beldie, toţi studenţi în medicină, locuiau într-o mansardă - geroasă iarna si fierbinte ca un cuptor încins vara - cocoţată pe culmea unui imobil cu cinci etaje de pe Rue Visconti. Strada îngustă si mohorîtă se adîncea ca un minuscul canion între două Siruri de case înalte, cenuşii, fără personalitate, cu parterul invadat de igrasie si cu pereţii exteriori jumuliţi pe alocuri de tencuială.

Mansarda ocupată de cei cinci studenţi fusese la început un pod, pe care proprietarul, monsieur Modeste Durand - dornic de cîştiguri sub orice formă - îl amenajase în atelier de pictură. Datorită zgîrceniei lui Durand, tavanul, alcătuit dintr-o rudimentară împletitură de paiantă, peste care fusese aşternut un strat subţire de tencuială, nu asigura o izolare termică acceptabilă. Frigul era atît de intens iarna, încît pictorul care luase pentru prima oară cu chirie atelierul fusese nevoit să-si întrerupă activitatea din decembrie şi pînă în martie, fiindcă îi îngheţa mîna pe penel. Cînd se încheiase termenul de închiriere, fugise ca izgonit de lupi, avînd grijă să povestească şi altor colegi prin ce încercări cumplite trecuse.

Atelierul nu mai găsise amatori. În cele din urmă, hrăpăreţul proprietar fusese nevoit să-l închirieze mai pe nimic celor cinci studenţi care în toiul iernii stăteau zi şi noapte cu paltoanele pe

ei şi înfăşuraţi în pături. N-aveau bani pentru lemne şi chiar dacă ar fi avut, focul nu ar fi servit la nimic în încăperea aceea uriaşă, prin care curentul se strecura perfid pe sub uşi, pe la cercevelele prost încheiate, prin spaţiile dintre scîndurile podelei şi printre crăpăturile tencuielii. Tinerii mediciniști acceptau fără fasoane aceste condiţii nenorocite, fiindcă sufereau de o cronică lipsă de bani.

Fraţii Anastas si Ghirko Stancev erau fiii unui protopop din Batak, pe nume Gavril Stancev. Cînd îşi trimisese feciorii la Paris, la învăţătură, sfinţia sa le vorbise bărbăteşte: „Eu mă îngrijesc de sufletul păstoriţilor mei. Voi să vă îngrijiţi de trupul lor. Sănătatea morală şi sănătatea fizică trebuie să meargă mînă în mînă. Cîteodată mă încolţesc îndoielile. Mă întreb dacă nenorociţii noştri compatrioţi nu au chiar mai multă nevoie de ştiinţa medicului decît de consolarea religiei. Preoţi sunt mulţi, doctori puţini. Am făcut mari sacrificii ca să vă trimit la şcoli înalte, pe meleaguri străine. Ştiu, cu banii n-o s-o duceţi prea bine. Să faceţi însă în aşa fel încît să vă ajungă. V-aş fi trimis la Viena, fiindcă este mai aproape de noi, dar slavii nu sunt bine văzuţi acolo. La Paris veţi găsi o lume care nu se aseamănă cu cea de aici. În Franţa e libertate si belsug, ispitele vă vor pîndi la fiecare pas. Să vă gîndiţi însă că nu v-aţi dus acolo spre a petrece, ci spre a munci. Atîta am avut să vă spun. Acum plecaţi la drum! Dumnezeu să vă călăuzească paşii, să vă lumineze minţile si să vă oţelească trupul!"

Ambrosii Sablic era feciorul unui medic din Sarajevo, un practician respectat şi iubit pentru priceperea si mila lui faţă de oameni. „Să îmbrăţişezi cariera părintelui tău, dar nu cu gîndul de a te îmbogăţi, aşa cum fac atîţia medici care se închină lui Mamona. Să faci din munca ta un apostolat. Să te dedici vindecării suferinţelor omeneşti, fără să te aştepţi la recompense materiale. Conştiinţa datoriei împlinite să fie unica ta satisfacţie!"

Pe cît de neîmblînziţi şi de ursuzi se arătau cei doi gemeni bulgari şi bosniacul din Sarajevo, pe atît de senin si plin de viaţă era Aleksandr Kristic, fiul lui Antim Kristic, marinarul din Beograd. Aleksandr - Sandro pentru prieteni - moştenise firea părintelui său, care se trezea din somn dimineaţa fredonînd un cîntecel, iar seara se culca zîmbind, încîntat de şotiile făcute propriei lui neveste, prietenilor sau camarazilor. Lui Sandro i se

deschideau toate porţile şi toate inimile, fiindcă împrăştia nu numai voie bună, ci era şi nefiresc de frumos, calităţi preţuite îndeosebi de femei, incapabile să reziste zîmbetelor şi ocheadelor lui. Tînărul sîrb avea şi cei mai mulţi, bani, fiindcă tatăl său - căpitan şi proprietar al unui mic vapor cu zbaturi, folosit pentru transportul călătorilor și mărfurilor pe Dunăre - îi trimitea fără ştirea soţiei sale, aspre şi economicoase, suplimente băneşti, cel puţin o dată sau de două ori pe trimestru. Cu banii aceştia, Sandro, îndeobşte foarte darnic, îndulcea viaţa grea a colegilor găzduiţi în mansarda de pe Rue Visconti. Nepriceput să-și chibzuiască veniturile, şi le cheltuia pe fleacuri oferite femeilor de care era veşnic îndrăgostit. Este adevărat că tot ele îl scăpau- ori de cîte ori intra la ananghie.

Florin Beldie, românul, era văr cu Sandro Kristic. Mătuşa sa, Ana, născută Beldie, de fel din Brăila, cucerise cu farmecul ei pe Antim Kristic, cochetul marinar, care o cunoscuse în timpul unei escale făcute în înfloritorul oraş de pe Dunăre. Căsătoria se oficiase după o logodnă care durase exact douăzeci şi patru de ore, timpul petrecut la Brăila de căpitanul Kristic între descărcarea si încărcarea unor mărfuri.

Florin stătea toată ziua cu nasul în cărţi. Avea reputaţia unui student eminent şi a unui savant în devenire. Părintele său, un modest vameş din Brăila, voise să-şi vadă fiul ridicîndu-se pe culmi rămase lui inaccesibile. Un medic era chemat în casele cele mai mari, iar dacă se dovedea si competent cîştiga un mare prestigiu si i se deschideau perspective în domeniul politic. Florin rezerva învăţăturii şi timpul pe care Sandro de pildă, îl cheltuia cu femeile, iar ceilalţi trei studenţi îl dedicau dezbaterilor politice.

În acel timp, frămîntările popoarelor subjugate de turci constituiau un arzător subiect de discuţii pentru tinerii originari din Balcani sosiţi la studii în Franţa. La ordinea zilei era cazul unor muntenegreni - douzeci şi unu la număr - veniţi cu mărfuri la tîrgul din Podgoriţe, unde fuseseră atacaţi şi ucişi de o ceată de mahomedani fanatici. Se stîrnise mare agitaţie în întreaga regiune. Spre a potoli spiritele, autorităţile din Constantinopole ordonaseră o severă anchetă, încheiată cu condamnarea vinovaţilor, precum si a caimacamului care îngăduise săvîrsirea acestor crime. Dar hotărîrea judecătorilor rămăsese literă moartă, fiindcă autorităţile locale tergiversau aplicarea ei.

Populaţia creştină, indignată de carenţa oficialităţilor, se înfierbîntase iarăşi.

Doctorul Sablic scrisese de la Sarajevo fiului său, iar după nelipsitele noutăţi familiale, strecurase şi cîteva vești în legătură cu tensiunea crescîndă din sînul populaţiei bosniace, care nu mai putea suporta samavolniciile perceptorilor şi ale militarilor turci. La acestea se adăgau vexaţiile fără număr îndurate din partea căpeteniilor turceşti locale, deprinse a se comporta ca nişte satrapi, faţă de creştinii lipsiţi de cele mai elementare drepturi civice.

La Paris, studenţii români şi slavi, iritaţi de ştirile sosite din patrie, căutau rîcă studenţilor turci, stîrnind scandaluri şi încăierări, soldate adeseori cu răniri grave. Poliţia intervenea risipind pe combatanţi, operînd arestări, încheiate cu admonestări şi ameninţări cu expulzarea din Franţa, niciodată însă puse în practică. Conducerea universităţii închidea ochii, preferind să nu dea urmare unor conflicte cărora, în fond, le găsea o explicaţie logică: setea de libertate a unor studenţi care nu mai voiau să accepte subjugarea popoarelor mici de către cele mari.

Deşi viaţa lui Sandro Kristic şi a celorlalţi. prieteni ai lui se desfăşura într-o ambianţă tulbure, explozivă, de nesiguranţă, perpetuă, simţeau cu toţii - datorită vîrstei - nevoia să se zbenguiască, să rîdă. Făceaţi haz, de pildă, cînd Modeste Durand îşi urca pînă la mansardă corpul elefantin, spre a le cere chiria. Ştergîndu-şi faţa de sudoare - transpira la fel de abundent în toiul iernii cît şi în pripătul verii - le vorbea gîfîit, căci ascensiunea pe scări îi solicita eforturi istovitoare, despre scumpetea creseîndă care-l silea si pe el să fie exigent cu chiriaşii. Uneori pretindea sporiri de chirie, mărunte, ce-i drept, şi acceptate de studenţi, fiindcă găsiseră o sursă ideală, care le furniza si bani şi de-ale gurii, în momentele de mare criză financiară. Monsieur Modeste Durand, cîrnăţar de meserie, avea un magazin alimentar la parterul imobilului locuit de cei cinci studenţi. Deşi vîrstnic - trecuse de 60 ide ani - se însurase cu o cîrnăţărească durdulie, abia păşită peste pragul celui de-al patrulea deceniu. Madame Emilie Durand era mistuită de o aprigă sete de viaţă, pe care, fireşte, soţul ei nu i-o putea astîmpăra. După cîteva schime languroase făcute lui Sandro Kristic, acesta se resemnase să aducă din cînd în cînd jertfe

amoroase în buduarul cîrnăţăresei, cu atît mai mult cu cît aceasta se arătase dornică să-l încarce după fiecare şedinţă intimă cu cîte un coş cu mezeluri, completat cu cîteva sticle de vin. La nevoie, strecura în buzunarul lui Sandro douăzeci-treizeci de franci, plîngîndu-se că nu-l putea mulţumi cu mai mult, fiindcă soţul ei, un cărpănos fără pereche, făcea casa în fiecare seară.

Deoarece Sandro nu era întotdeauna dispus să se sacrifice pentru colectivitate, colegii lui - cu consimţământul nesăţioasei Madame Durand - începuseră să coboare pe rînd în buduarul ei. Nu făcea excepţie decît Florin Beldie, care refuzase cu îndărătnicie să-și joace rolul, de amorez temporar al cîrnăţăresei, teama de bolile venerice tăindu-i orice ardoare ameroasă. Or Madame Durand obişnuia să primească în intimitatea ei - evident, tot fără ştirea soţului - pe toţi furnizorii prăvăliei, mai mult sau mai puţin tineri.

La ultima recoltare a chiriei, Modeste Durând se înfăţişase studenţilor cu o mutră lungă, îndoliată.

- Cu tot regretul, va trebui să vă majorez chiria. Suflă vînt de război, băieţi! Ticăloşii ăştia de nemţi s-au pus iar pe capul nostru. Vor să ne cotropească ţara, ca şi în '870. Voi nu citiţi jurnalele? Nu se vorbeşte decît de ameninţarea unei noi invazii. S-a stîrriit panica. Şi la Bursă au început să scadă acţiunile. Dacaţi şti ce pierderi am suferit la rentele de stat, mi-aţi plînge de milă. Ca să mai pot întreţine casa asta, care-mi mănîncă şi urechile, am fost nevoit să cer tuturor chiriaşilor sporirea chiriei. Voi îmi sunteţi foarte simpatici. Aş fi preferat să vă scutesc de această neplăcere, dar n-am ce face. Desigur, dacă găsiţi o casă mai convenabilă, nu vă reţin. ..

Tinerii mediciniști făcură nazuri de formă, fiindcă ştiau că vor acoperi suplimentul pretins de cîrnăţar prin contribuţiile băneşti benevole furnizate de cîrnăţărească.

- Credeam că numai pe la noi fierbe cazanul, spuse Ambrosii Sablic, bosniacul. Se pare însă că și peste ăştia a dat iarăşi strechea. Cînd le vorbeam deunăzi cîtorva colegi francezi despre ceea ce pătimim noi din partea turcilor, mă priveau cu nişte ochi rotunzi de parcă le-aş fi povestit păţanii din lună.

- Lasă că nici lor nu le-a prea priit în '870, spuse Florin.

- Au suferit cîteva luni şi gata. Războiul lor din '870 s-a terminat repede. Noi, în schimb, suferim de sute de ani jugul

turcesc, fără ca nimeni să ne compătimească, interveni cu parapon Anastas Stancev. Franţujii ăştia au fost întotdeauna prietenii osmanlîilor. Mă mir că nu le este ruşine!

- Sandro, se amestecă în vorbă Ghirko, în seara asta te strecori în braţele cîrnăţăresei. Poate ne face rost şi de ceva cărbuni. Nu vezi? Se apropie primăvara, dar e mai frig decît în toiul iernii.

- Bine, am să mă sacrific şi de data asta, încuviinţă frumosul Sandro.

Spre bucuria colegilor, izbuti să obţină - după o scurtă întîlnire galantă - o pungă de cîrnaţi, cinci sticle cu Beaujolais, trei coşuri cu cărbuni şi ceva bani.

A doua zi de dimineaţa, seninul din sufletele lor fu izgonit de noi furtuni. La ieSirea de la cursul de anatomie, un incident iscat între un student grec din Atena şi doi studenţi turci degenera într-un meci de box în trei. Atenianul era pe punctul de a ieşi stîlcit din inegala competiţie, cînd Sandro Kristic, în trecere pe acolo, se arunca asupra turcilor, chemîndu-şi prietenii în ajutor.

- Pe ei, fraţilor, că-l omoară pe creştin!

Intervenіră şi alţi turci, dar si cîţiva studenţi ruşi cu sîngele fierbinte. Încăierarea se învenina. Sosiră poliţiştii si aplicară bastoane în stînga şi în dreapta, reuşind în cele din urmă să-i risipească pe combatanţi. Trei răniţi, printre care doi turci, fură internaţi la spital, spre a li se lipi coastele si a li se cîrpi pielea sfîsiată pe alocuri.

Cei cinci studenţi de pe Rue Visconti se înapoiară la locuinţa lor plini de vînătăi, dar veseli că obţinuseră o victorie categorică asupra turcilor.

De a doua zi porniră să curgă neplăcerile, în vreme ce se aflau la cursul de fiziologie, fură convocaţi la decanat.

- Pun rămăşag că ne-a turnat vreun binevoitor, afirmă Ghirko Stanoev, trîntind o înjurătură.

- Dacă-l dibuim, îl săturăm să mai umble cu pîra! ameninţă la impersonal bosniacul.

Decanul îi primi în cabinetul său și, după o morală straşnică îi ameninţă cu exmatricularea.

- Nu am de gînd să mai tolerez asemenea dezordini! Poliţia este cu ochii pe noi. Credeţi că îmi este uşor să tot mușamalizez scandalurile provocate de voi? Am trecut cu vederea incidentele petrecute în afara porţilor universităţii. În definitiv, conflictele

dumneavoastră naţionale nu ne interesează. Dar din clipa în care aţi început să transformaţi facultatea în cîmp de bătălie, înţelegem să ieşim din rezervă. Ţin să vă atrag atenţia că încăierarea de ieri a avut urmări si în alte sfere. Ambasada Turciei s-a interesat de situaţia dumneavoastră şcolară. Atîta am avut să vă spun. Pentru moment, sunteţi liberi!

Cînd ieSiră de la decan, cei cinci se priviră cu îngrijorare.

- Aţi reţinut ultimele lui vorbe? vorbi Sandro Kristic. Pentru moment, sunteţi liberi! Ce-a vrut să spună cu asta? Au de gînd să se amestece autorităţile judiciare franceze? Sau ambasada turcă?

Incertitudinea nu dură mult. În cursul zilei următoare primiră o nouă convocare. De data aceasta din partea lui Fehmi-bey, al doilea secretar al ambasadei turce. Deşi era cuprins în grupul celor chemaţi, Florin Beldie declară colegilor săi că nu are de gînd să se prezinte diplomatului turc.

- Sunt posesorul unui paşaport românesc, aşa că nu am ce căuta la ambasada de care voi încă mai depindeţi.

Şi Sandro Kristic îi urmă pilda. Ambrosii Sablic şi gemenii bulgari se înfăţişară deci secretarului de ambasadă fără camarazii lor. În anticamera acestuia, unde fură lăsaţi să aştepte mai bine de o oră, se mai aflau şase studenţi - trei herţegoveni, doi bulgari si un macedonean - care participaseră de asemenea la încăierare.

Fehmi-bey îi primi în sfîşit în biroul său. Adoptînd o poză măreaţă, de zeu al răzbunării, îi apostrofă violent:

- Cum v-aţi permis să maltrataţi nişte colegi de-ai dumneavoastră, care nu au altă vină decît că sunt turci? Excelenţa-Sa Musurus Paşa este foarte mîniat de comportarea dumneavoastră necivilizată. Spre a pune capăt o dată pentru totdeauna acestor scandaluri care vă dezonorează, m-a însărcinat să vă transmit hotărîrea sa irevocabilă. Veţi părăsi imediat Franţa si vă veţi înapoia în sînul familiilor voastre. Cei care nu se vor supune acestei porunci îşi vor vedea paşapoartele anulate. Vom interveni totodată pe lîngă autorităţile franceze pentru ca studenţii recalcitranţi să fie expulzaţi din Franţa. Să fiţi mulţumiţi că Excelenţa-Sa nu a găsit cu cale să vă defere tribunalelor penale otomane pentru lovirea cu premeditare a colegilor voştri turci. Cu aceasta am terminat!

Reciti numele înscrise pe o listă aflată pe birou.

- Constat cu regret lipsa studenţilor Florin Beldie şi Aleksandr Kristic. Să le comunicaţi si lor hotărîrea Excelenţei-Sale, căci îi priveşte în egală măsură. Puteţi pleca!

Mediciniştii părăsiră ambasada cutremurîndu-se de mînie. Numai doi dintre ei - un bulgar şi un herţegovean - care se temeau că prin refuzul lor de a da urmare poruncii ambasadorului îşi vor expune familiile unor represalii din partea autorităţilor otomane, admiseră să se înapoieze în patrie. Ceilalţi inclusiv bosniacul Sablic si gemenii bulgari, deciseră să rămînă în Franţa, înfruntînd orice risc.

Cînd află că este trecut pe lista neagră, Florin Beldie se înfăţişă agentului diplomatic al României la Paris, Ion Strat, un venerabil şi impozant personaj, şi îi expuse situaţia sa. Bătrînul diplomat român îl ascultă cu atenţie si simpatie.

- Nu te felicit fiindcă te-ai lăsat antrenat în incidentul de la Facultatea de Medicină, dar nici nu te condamn, pentru că ai intervenit în sprijinul unui student grec, maltratat de colegii săi turci. Regretabil este doar faptul că s-a ajuns aici. Şi dumneata şi colegii dumitale sunteţi victimele unui anacronism politic. Existenţa, într-a doua jumătate a secolului XIX-lea, a unor perimate raporturi de vasalitate între state, rămășite ale orînduirilor feudale. Vezi-ţi mai departe de învăţătură, tinere! Paşaportul dumitale românesc nu poate fi anulat de ambasada otomană. Păstrează-l sănătos, iar dacă vei avea neplăceri, să vii la mine.

După plecarea studentului, agentul diplomatic al României se adinci în fotoliu şi îşi rezemă capul pe spătarul sculptat. Se simţea obosit, era bătrîn, iar sănătatea începuse să i se şubrezească. Ceruse în cîteva rînduri să fie înlocuit, dar miniştrii de externe perindaţi la Bucureşti îl invitaseră să rămînă în continuare la Paris, fiindcă avea experienţă în treburile diplomatice si se bucura de o frumoasă consideraţie în ochii ducelui Decazes, ministrul de Externe al Franţei.

Abuzul pe care ambasada turcă încerca să-l săvîrşească faţă de studentul Florin Beldie nu era decît un caz dintr-o mie. În calitatea lui de agent diplomatic al României, va trebui să ia iarăşi legătura cu Musurus Pasa, ambasadorul Turciei, şi să poarte interminabile discuţii spre a-i dovedi că albul este alb şi nu negru, aşa cum încerca de fiecare dată să susţină înaltul diplomat otoman.

*

**

Vicontele de Gontaut-Biron avea impresia că îi fierb creierii. Nici bucăţile de gheaţă înfăşurate în şervetul ud cu care se legase la cap nu izbuteau să-i domolească clocotul din ţeastă. Migrenele acestea cumplite îl chinuiau ori de cîte ori nervii îi erau puşi la grea încercare. Acum avea toate motivele să-şi iasă din făgaşul normal. Sosise doar de cîteva zile la Beriln, dar de atunci avea senzaţia că se lăsase prins într-o bulboană care-l învîrtea în loc, fără scăpare.

Aici, în capitala Germaniei, se întîmplau nişte lucruri ce sfidau logica. Majoritatea ziarelor tunau si fulgerau împotriva Franţei. Berlin Tageblatt clama într-un articol de fond: ,,Fără îndoială, bătrînul nostru împărat, consecvent firii sale, este dornic să păstreze pacea pînă în ultimul moment. Dar are de-a face cu o grupare de oameni de Stat germani, gata să pună mîna pe arme, dar nu în sensul şovin francez, ci numai în pre-viziunea unei acţiuni defensive. Pe de altă parte, înaltele au-torităţi militare ale ţării noastre sunt încredinţate că un nou război este inevitabil, în concepţia lor, izbucnirea lui ar trebui grăbită. Explicaţia acestei concluzii este limpede: dacă războiul nu mai poate fi înlăturat, e preferabil să trecem la ofensivă, decît să aşteptăm a fi atacaţi".

Norddeutsche Allgemeine Zeitung înfiera provocările presei franceze la adresa Germaniei. Cita nouăsprezece ziare de dincolo de Rin, majoritatea de provincie, printre care La Renaissance, Progres de Marne, Le Journal de Montmedy, şi reproducea extrase din numeroase articole, unele mai agresive decît altele.

Alte gazete germane, după ce informau publicul asupra preparativelor de război ale militariştilor francezi, îşi justificau afirmaţiile denunţînd cumpărăturile masive de cai pentru înzestrarea regimentelor de cavalerie, prevăzute a-şi spori substanţial efectivele. Furnizau pînă şi amănunte, citind numele unor negustori sosiţi în Germania spre a încheia contracte cu diverse crescătorii de cai din Prusia si Saxonia.

Lui Gontaut-Biron îi parveniseră de la Londra cîteva ziare britanice, care semnalau starea de tensiune dintre Franţa şi Angia. Un corespondent al lui Times afirma că situaţia era gravă

şi că iminente complicaţii aveau să intervină în următoarele zile.

Îndată după sosirea sa la Berlin, Gontaut-Biron făcuse o vizită lui Bernhard von Bülow, secretar de stat la Externe. Domol, binevoitor, înzestrat cu tact diplomatic, Herr von Bülow ascultase atent explicaţiile amabasadorului Franţei, care se străduise să-i risipească îndoielile.

- Vă asigur că ministrul de Război al Franţei nu a încheiat nici un fel de contracte cu crescătorii de cai din Germania. Pe de altă parte, nu este vorba de o sporire a efectivelor, ci pur si simplu de înlocuirea cailor bătrâni şi scoşi la reformă cu alţii tineri.

- Explicaţia pare plauzibilă, domnule ambasador. Nu uitaţi însă că în problemele militare sunt afon. Nu ştiu dacă un ofiţer de carieră le-ar accepta cu aceeaşi uşurinţă. Aţi luat o serie de măsuri care dau naştere la legitime suspiciuni. Crearea unui al patrulea batalion pe lîngă fiecare regiment de infanterie, aşa cum s-a anunţat dealtfel oficial, nu înseamnă oare o sporire a efectivelor?

- Nu, pentru că s-a dispus în acelaşi timp reducerea numărului companiilor din fiecare regiment, de la sase la patru. Nu s-a urmărit decît o sporire a cadrelor, pentru a se asigura un plasament - ca să zic aşa - ofiţerilor ce aşteaptă a fi înaintaţi în grad.

Von Bülow zîmbise cu îngăduinţă.

- Domnule ambasador, voi comunica explicaţiile Domniei-Voastre Cancelarului. Sper că le va aprecia în sens pozitiv.

- Aş fi fericit, domnule secretar de stat, dacă Excelenţa-Sa Cancelarul ar binevoi să mă primească. În acest fel am limpezi cu uşurinţă neînţelegerile lipsite de orice temei care ne mai despart la ora aceasta.

- Voi supune Cancelarului dorinţa dumneavoastră, domnule ambasador. Mă tem însă că în cursul acestei săptămîni n-are să vă poată primi. Parlamentul îi dă mult de lucru. Instituţiile democratice, după cum ştiţi şi dumneavoastră au avantajele, dar şi inconvenientele lor.

Gontaut-Biron părăsise cabinetul secretarului de stat animat de speranţe, dar si ros de îndoieli. Campania de presă continua cu aceeaşi violenţă, deşi unele ziare de opoziţie protestau împotriva „semănătorilor de panică".

În seara următoare îl întâlnise la un bal pe împăratul Wil-

helm I. Cu bonomia lui caracteristică, suveranul îi vorbise despre mersul capricios al vremii, despre plăcerea de a-l revedea pe ambasador, dar evitase să discute vreun aspect al problemelor litigioase dintre Franţa şi Germania. Abia la sfîr-şitul convorbirii rostise zîmbind cu blîndeţe:

- Unii au încercat să semene zîzania între noi. În ceea ce mă priveşte, socotesc incidentul închis. Definitiv închis.

Prinţul de Palignac, ataşatul militar al ambasadei, îi comunicase în aceeaşi seară că împăratul îi vorbise si lui într-un mod cît se poate de conciliant. Gontaut-Biron se culcase, în noaptea aceea, într-o stare de spirit mai senină. A doua zi de dimineaţă, valetul îi adusese la micul dejun cîteva ziare, printre care Analele Prusiene, o revistă apreciată îndeosebi de cercurile politice berlineze legate de Bismarck. Un articol scris cu litere groase semnala recenta lege a cadrelor votată de Adunarea Naţională a Franţei drept o măsură menită să pregătească un nou război. Autorul articolului îşi punea o întrebare: „Este cazul să-l lăsăm pe inamic să se pregătească pînă cînd va socoti că a sosit momentul prielnic spre a ne lovi? Prinţul Bismarck, a si dat răspunsul cuvenit. Dacă Franţa vrea să ne atace peste doi ani, vom fi obligaţi în interesul propriei noastre securităţi, să o silim a începe mai devreme lupta. Numai Cancelarul, ajutat de Moltke, va decide dacă a sosit timpul să pună Franţa în situaţie de a alege: fie să accepte o dezarmare imediată si totală, fie să facă război. Există un aforism cu forţă de axiomă: -"Veritabilul agresor nu este acela care începe războiul, ci acela care îl face inevitabil".

Pentru Gontaut-Biron, articolul din Analele Prusiene avusese efectul unei explozii cu efect întîrziat. Amabilitaea exteriorizată de împărat în ajun să fi fost oare o manifestare de duplicitate? Poate că bătrînul suveran fusese de bună-credinţă - la vîrsta lui oamenii urăsc aventurile. În cazul acesta însemna că Bismarck îşi continua jocul fără să ţină seama de scrupulele suveranului său.

Diplomatul întocmise un lung raport destinat ducelui Decazes, fără să omită vreun cuvînt din discuţiile purtate la Berlin. În general, nu-şi pierdea uşor cumpătul, dar nervii lui ajunseseră pe punctul de a ceda. ..

Damien, valetul, intră fără zgomot în încăpere, aducînd o frapieră cu bucăţi de gheaţă.

- Cît e ceasul? întrebă diplomatul, deschizînd cu teamă ochii care-l dureau.

Ferestrele se întunecaseră de mult. Luminările aprinse din sfeşnicul de pe noptieră îl oboseau, ca şi cînd ar fi răspândit o lumină orbitoare.

- Şapte si cinci, Monsieur le Vicomte. Îmi permit să amintesc că la orele opt Monsieur le Vicomte este aşteptat la un dineu la ambasada Angliei.

Gontaut-Biron scăpă un geamăt. În alte împrejurări ar fi renunţat să răspundă la invitaţia lordului Odo Russell. Ar fi băut un ceai calmant si s-ar fi culcat devreme, în speranţa că somnul și odihna i-ar liniştit migrena. Acum însă nu-şi putea îngădui acest lux. Se socotea asemenea militarilor mobilizaţi pe front. Indispoziţia lui nu era destul de serioasă spre a-l împiedica să-și facă datoria. Un dineu diplomatic nu este prilej de distracţie. Orice cuvînt trebuie cîntărit. Un diplomat scrupulos bea foarte puţin si mănîncă şi mai puţin dacă, bineînţeles vrea să se ferească de o dispepsie cronică.

- Pregăteşte fracul si decoraţiile! porunci cu glas slăbit.

- Îndată, Monsieur le Vicomte.

În vreme ce valetul se afera în jurul garderobei, ambasadorul îşi încorda forţele şi se ridică în capul oaselor. Abia îşi stăpîni un geamăt. Capul îi ardea de parcă ar fi fost încins cu un cerc metalic înroşit în foc.

- Pot să aduc instrumentele de bărbierit, Monsieur le Vicomte?

Sprijinindu-se de mobile, ambasadorul trecu în faţa oglinzii. Se trăsese tare la faţă şi arăta ca o sperietoare. Făcuse pungi sub ochii cu luciri febrile. „Numai de nu m-aș îmbolnăvi! Acum nu e timpul de oblojeli!" reflectă alarmat. O umbră albăstruie i se aşternuse pe bărbie. Deşi se bărbierea in fiecare dimineaţă, seara, cînd trebuia să participe la diverse recepţii, era nevoit să se radă din nou. Şi barbetele stufoase şi înspicate cu alb trebuiau potrivite.

- Bărbiereşte-mă! în viteză!

Valetul era deprins cu aceste recomandări. Operaţia în sine nu dură mult, fiindcă avea mîna uşoară. Îşi îmbrăcă apoi stăpînul în mai puţin de o jumătate de oră - un adevărat record. Ambasadorul era pedant în arta vestimentară.

Ciudat! Mişcarea silită îi domoli într-o oarecare măsură

migrena. Cînd îşi puse pe cap pălăria înaltă si îşi îmbrăcă pardesiul de seară cu revere de mătase, se simţea mai bine. „Dumnezeu are grijă de copii, de beţivi si de. .. diplomaţi!" reflectă Gontaut-Biron, făcînd haz de supărarea sa.

Drumul pînă la ambasada britanică îl făcu pe jos, spre a-şi mai limpezi mintea. Trăsura îl însoţea mergînd în pasul cailor de-a lungul trotuarului.

Gontaut-Biron ştia că la acest dineu vor veni personalităţi din Ministerul de Externe. Va încerca să le tragă de limbă, nu fiindcă spera să prindă din zbor indiscreţii susceptibile a fi folosite mai tîrziu - un diplomat cu experienţă vorbeşte rareori mai mult decît trebuie - ci pur si simplu spre a surprinde declaraţii, aparent spontane, dar în realitate pregătite din timp pentru urechile destinate să le audă.

Portarul ambasadei britanice nu se miră că diplomatul francez venise în chip de pieton. Îi cunoştea obiceiurile si nu le aprecia drept o încălcare a protocolului. Portarul observa cu mai multă severitate respectarea etichetei decît şeful misiunii engleze însăşi.

Gontaut-Biron regretă că soţia sa rămăsese la Paris. Acum va fi obligat să furnizeze informaţii asupra sănătăţii ei doamnelor care nu vor întârzia să-l asalteze cu întrebări, nu fiindcă ar fi simpatizat-o cu deosebire pe vicontesă, ci pentru că aşa cereau uzanţele.

Lordul Odo Russell şi soţia sa îşi primeau oaspeţii în capătul de sus al scării de onoare. După un rapid schimb de amabilităţi cu amfitrionii, Gontaut-Brion intră în primul salon. Aşteptările lui nu aveau să fie înşelate. Se aflau printre invitaţi numeroşi diplomaţi germani de prim rang, printre care consilierul de legaţie Joseph von Radowitz, un tip maladiv de ambiţios, care nu pierdea prilejul să-şi manifeste devotamentul şi admiraţia pentru cancelarul Bismarck.

Gontaut-Biron era convins că va obţine de la von Radowitz informaţii mult mai preţioase asupra adevăratelor intenţii ale cancelarului, decît de la împărat, care ştia de multe ori mai puţine lucruri decît secretarii primului său sfetnic.

În timpul dineului, abia dacă gustă cîteva boabe de caviar şi îşi muie buzele într-o cupă cu şampanie. Avea în dreapta o vecină plictisitoare - contesa Louise Benckendorf, văduva fostului aghiotant general al răposatului ţar Nikolai I. Conver-

saţia ei se reducea la înSiruirea unor amintiri monotone care scoteau în evidenţă relaţiile ei de prietenie cu diverse capete încoronate şi mai ales cu împărăteasa Augusta. Aceasta o inclusese dealtfel în cercul intimilor. De un snobism fără limită, nu uita să vorbească despre ilustra ei origine - era născută prinţesă de Croy - si despre mezalianţa pe care o săvîrşise măritîndu-se cu generalul Benckendorf. Criticii contesei - şi erau destui - o ironizau spunînd că nu se simţea în elementul ei decît atunci cînd se afla în aceeaşi încăpere cu un cap încoronat si respira acelaşi aer.

În stînga ambasadorului Franţei se afla contesa Perppncher, mare maestră a casei împărăteşti Augusta. Amabilă, de o politeţe rafinată, prevenitoare faţă de toată lumea, dar și de o naivitate monumentală, se remarca printr-o perucă neagră cîrlionţată si foarte înaltă, pe care o purta peste ţeasta-i chealǎ ca o bilă. Cu cîţiva ani în urmă, la un bal, în timpul unui vals cu largi piruete, pierduse falsa podoabă capilară, agăţată printr-o buclă pîrdalnică de epoletul unui ofiţer care dansa în preajma ei. Un întreg stol de bărbaţi se grăbiseră să culeagă de pe jos peruca, transformată într-un sui-generis trofeu de buzkasi. Cu o remarcabilă prezenţă de spirit, contesa îşi acoperise calviţia cu propriul şal de dantelă, purtat pînă atunci pe umeri, si, zîmbind candid, se adresase asistenţei:

- Am scăpat uşor! Ce m-aş fi făcut dacă în loc de perucă mi-aș fi agăţat rochia?

Curajul ei închisese gura răuvoitorilor, care pierduseră prilejul de a face observaţii acide pe seama grotescului accident.

Între cele două femei, Gontaut-Biron se simţea ca un bătrîn vultur pleşuv aşezat pe o cracă între două maimuţe zgomotoase.

După ce convivii se ridicară de la masă si se răspîndiră prin saloanele învecinate, vicontele manevră în aşa fel încît să ajungă aproape de consilierul von Radowitz. După cîteva banalităţi convenţionale, ambasadorul îndrumă conversaţia pe tărîmul recentului diferend franco-german. Subljnie dorinţa de pace a Franţei, repetînd argumentele folosite faţă de secretarul de stat von Bülow. Von Radowitz îi dădu un răspuns sibilin:

- Sunt convins că astăzi Franţa doreşte pacea. Dar mîine? Ce se va întîmpla mîine, cînd îşi va fi terminat înarmarea, cînd îşi va fi recîştigat prosperitatea, cînd îşi va fi găsit aliaţi, care

astăzi, ar ezita să atace Germania? Dacă lăsăm Franţa să reînvie din cenuşă, Franţa care n-a uitat şi nici nu va uita pierderea Alsaciei şi a Lorenei, nu vom avea de suferit un război ofensiv din partea ei? Nu este mai firesc să-i prevenim atacul, dezlănţuind noi ofensiva astăzi, cînd suntem mult mai puternici? Trebuie să conveniţi, domnule ambasador, că din punct de vedere politic, filozofic şi aş putea spune creştinesc, temerile noastre, deducţiile noastre si în cele din urmă reacţia noastră ar fi deplin justificate?

Gonitaut-Biron îşi netezi gînditor barbetele.

- Temerile pe care le nutriţi acum faţă de ţara mea nu le concepeţi şi faţă de alte puteri europene? În prezent sunteţi în pace cu Imperiul Ţarilor. Dacă cercurile militare germane s-ar călăuzi după raţionamentul dumneavoastră, ar trebui să atace astăzi Rusia, ca să prevină un eventual atac din partea acestei puteri mîine sau poimîine.

Von Radowitz zîmbi cu uşoară ironie.

- Situaţia nu este aceeaşi, domnule ambasador. Cu Rusia întreţinem excelente raporturi. Nu putem spune acelaşi lucru despre Franţa. Napoleon al III-lea ne-a silit să ne batem. Şi unchiul său, Napoleon I, s-a ridicat cu armatele împotriva noastră. Ca să nu mai vorbim despre războiul pe care l-aţi purtat în Palatinat cu secole în urmă, cînd aţi rupt Alsacia din trupul Germaniei.

Gontaut-Biron rîse.

- Dacă escaladăm timpul a rebours, pot să vă amintesc şi eu repetatele năvăliri ale populaţiilor germane asupra Galiei în secolele IV, V şi VI. Cred că este cazul să revenim la prezent şi să uităm neînţelegerile din trecut.

Discuţia se termină în coadă de peşte. Von Radowitz se mărgini să declare că socotea explicaţiile interlocutorului în mare măsură satisfăcătoare, fără însă ca norii întunecaţi de pe cerul politic să fi fost definitiv înlăturaţi.

În aceeaşi seară, Gontaut-Biron angaja o scurtă conversaţie cu contele Welsersheimb, ataşatul militar al Austriei, desemnat a se înapoia în curînd în patrie.

- Pentru moment nu trebuie să vă faceţi griji, îi spuse Weţsersheimb. Am stat de vorbă cu cîteva înalte personalităţi militare germane. Toate acestea nu socotesc posibilă izbucnirea ostilităţilor mai înainte de un an.

Lordul Russell găsi timp să se retragă deoparte cu colegul său francez, căruia îi declară confidenţial:

- Cred că actuala criză nu a atins încă un stadiu acut, deşi cercurile politice şi militare germane se tem de înarmarea Franţei.

În cursul aceleiaşi săptămîni, Gontaut-Biron oferi un dineu în onoarea contelui şi a contesei Chreptovici, care veneau de la Paris şi, în drum spre Sf. Petersburg, se opriseră pentru cîteva zile la Berlin. Chreptovici era şambelan la Curtea Imperială rusă, iar în trecut ocupase diferite funcţiuni diplomatice. Gontaut-Biron găsi prilejul să aducă în discuţie diferendul franco-german, dar pe ocolite, fiindcă oaspetele său avea reputaţia unui om politic foarte rezervat:

- Anul acesta nu m-am hotărît încă unde să-mi petrec vilegiatura. Zvonurile ciudate care circulă în legătură cu nişte pretinse pregătiri de război, de o parte si de alta a Rinului, mă fac să ezit a mă îndepărta de Berlin. S-ar putea ca prezenţa mea să devină brusc necesară.

Contele clătină din cap în semn de încuviinţare, apoi îşi aruncă privirile în jur, spre a se asigura că vorbele lui nu pot fi surprinse de urechi indiscrete.

- Viconte, v-aș sfătui să nu vă îndepărtaţi prea mult! Credeţi-mă, o spun spre binele dumeavoastră!

A doua zi contele se revanşă, oferind la rîndul său o recepţie în cinstea ambasadorului Franţei, în casa cumnatei sale, baroneasa Seebach.

Spre deosebire de sora ei, baroneasa care prin căsătorie cu un nobil german îmbrăţişase cu toată convingerea interesele noii sale patrii, contesa Chreptovici nutrea o mare dragoste Franţei. În vreme ce majoritatea invitaţilor ascultau un concert de pian, ea făcu în aşa fel încît să-l atragă pe ambasador în intrîndul unei ferestre, de unde nu puteau fi auziţi.

- Viconte, cunoaşteţi sentimentele mele faţă de ţara dumneavoastră. Tocmai fiindcă mă preocupă interesele ei si îmi repugnă procedeele cancelarului Bismarck si ale acoliţilor săi, am să vă aduc la cunoştinţă un fapt de cea mai mare importanţă. Ştiţi poate că von Radowitz a fost trimis într-o misiune diplomatică la Sfîntul Petersburg, în cursul lunii februarie a acestui an. Ei bine, am să vă dezvălui obiectul misiunii lui: cancelarul Bismarck l-a însărcinat să ofere Rusiei sprijinul său

în chestiunea Orientului, cu condiţia ca Rusia să dea mînă liberă Germaniei faţă de Franţa. Cum s-ar spune: donnant, donnant. Şi pentru că am intrat pe făgaşul confidenţelor, am să vă mai ofer o informaţie susceptibilă a vă sluji în viitoarele dumneavoastră tratative diplomatice. Adevărata si singura cauză a abţinerii Rusiei de a interveni în războiul din 1870 nu a fost resentimentul purtat Franţei datorită războiului din Crimeea, ci temerile ei de a nu se repeta complicaţiile poloneze din 1863. Rusia nu a uitat că revoltele polonezilor au fost spirijinite invariabil de Franţa, că Franţa duce o tradiţională politică de prietenie faţă de Imperiul Otoman, duşmanul prin definiţie al ţării mele. Ţarului Alexandru i-a convenit slăbirea potenţialului militar al Franţei, anihilarea influenţei sale politice în Europa. Ţarului i-a convenit o Germanie conservatoare puternică, în stare să zăgăzuiască ascensiunea liberalismului care şi-a făcut din Franţa o bază de pornire. În jocul dumneavoastră politic, viconte, să ţineţi seama de aceste două elemente: Polonia, şi Turcia. A bon entendeur salut!

Generalul de Cissey, ministrul de război al Franţei si unul dintre cei mai buni prieteni ai mareşalului Mac Mahon, preşedintele Republicii, îşi scoase indispensabilii de lînă - căci era încă frig în acel inclement sfîrşit de aprilie -şi rămase gol si alburiu la piele, ca viermii de pămînt scoşi la suprafaţă primăvara de cazmalele grădinarilor. Oglinzile veneţiene din buduarul contesei Kaulla îi multiplicau imaginea caricaturală. Încorsetat în uniformă, păstra o siluetă de o relativă supleţe; dezbrăcat însă, arăta descărnat, cu muşchii căzuţi şi cu burta ţuguiată. Generalul nu se putu împiedica să nu facă o comparaţie, deloc avantajoasă, între capul său bine proporţionat, cu o expresie inteligentă, nobilă, impunătoare, şi trupul sfrijit, diformat de ani si de excese gastronomice.

Cu un fel de teamă ascunsă, Cissey îşi îndreptă privirile spre contesa Kaulla, care-l aştepta în pat, învăluită într-un diafan vesmînt de voal, încercînd să citească pe chipul ei ce impresie îi făcuse. Ochii strălucitori ai amantei, gura mică uşor întredeschisă, sînii frumos modelaţi, care palpitau voluptuos, defineau o femeie îndrăgostită ce adastă cu nerăbdare îmbrăţişările iubitului. „Poate că spiritul meu critic, în ceea ce mă priveşte, este prea dezvoltat, îşi zise generalul. Poate că sînt realmente înzestrat cu o putere de atracţie pe care vîrsta nu a slăbit-o. În definitiv, Casanova nu a fost un Adonis. Se spune că

ar fi avut o înfăţişare mediocră. Iar Don Juan ar fi fost cocoşat.

Animat de o ardoare juvenilă, în parte trucată, se avîntă în braţele iubitei. Îmbrăţişarea lor, deşi conştincios consumată, nu atinse culmile voluptăţii, fiindcă simţurile genetice ale generalului se tociseră în decursul anilor. Realizase totuşi o performanţă satisfăcătoare, care ar fi făcut să pălească de invidie pe mulţi camarazi de promoţie.

Întinşi pe spate, cu privirile îndreptate spre tavanul îmbrăcat în oglinzi, generalul şi contesa schimbau zîmbete ștrengare. Acum, după ce înflăcărarea-i erotică se potolise, Cissey simţi un dezagreabil fior de frig. „Numai de n-aş răci!" îşi zise grijuliu. În tinereţe nu-l preocupau riscurile îmbolnăvirilor. Pe atunci îşi închipuia că viaţa lui va dura o veşnicie. Acum însă, întrucât aţa de pe mosor se împuţinase, păstrarea sănătăţii ajunsese să-l obsedeze.

Contesa desluşi, prin intermediul oglinzii de pe tavan, umbra aşternută fugitiv pe chipul generalului, care se înveli cu plapuma. Trebuia să-i risipească gîndurile triste, care-l încolţeau mai întotdeauna după asalturile amoroase, mai mult sau mai puţin reuşite.

- Îţi aminteşti, iepurasule, începutul idilei noastre la Hamburg? Cine ar fi crezut atunci că iubirea noastră are să capete proporţii shakespeariene?

- Ai dreptate, scumpa mea. În '870 nu eram decît un biet prizonier în mîinile germanilor. Mă bucuram de o oarecare libertate fiindcă îmi dădusem cuvîntul de onoare că n-am să evadez. Fusesem încartiruit într-o vilă pe malul unui rîu. Vila ta. Mă socoteam cel mai nenorocit om din lume. Ofiţer al unei armate învinse, vedem viitorul în negru. Atunci ai apărut tu, rază de soare, şi ai izgonit tenebrele!

Contesa se lipi afectuoasă de el.

- La început a trebuit să ne tăinuim iubirea, rosti într-un susur.

- Evident. Toţi ar fi condamnat o dragoste între un francez si o germană. Mai ales în epoca aceea tulbure.

- Cînd ai fost eliberat din captivitate şi ai plecat la Paris, am plîns ca o disperată. Mă îndrăgostisem de tine nebuneşte.

Charlotte îşi petrecu mîna fină, catifelată, peste buzele generalului.

- Peste câţiva ani, prizonierul meu scump care-şi luase

zborul si-a recîstigat nu numai setea de viaţă, dar a şi avut bucuria să-şi vadă fruntea încununată de laurii măririlor. Nu-ţi închipui, iubitule, ce mîndră am fost cînd am auzit ca ai ajuns ministru!

- Am să-ţi fac şi eu o mărturisire, Charlotte. Satisfacţiile profesionale şi politice nu aveau puterea să potolească dorul din sufletul meu. Mă gîndeam necontenit la tine. Probabil că atunci s-a petrecut cu mine acel fenomen încîntător, menţionat în cărţile de ştiinţe naturale, care face ca fluturii masculi să parcurgă distanţe enorme spre a-şi întîlni perechea.

Contesa suspină fericită.

- Cînd ne-am revăzut întîmplător la Paris...

- La un bal al prinţesei Trubetzkoy...

- Exact. Am avut atunci senzaţia că cerul se deschide şi tu îmi apari într-o aură strălucitoare. . .

- Să nu-mi spui, Charlotte, că m-ai asemult cu sfinţii din icoanele bizantine.

- Tocmai asta a fost impresia mea! Arhanghelul Mihail în uniformă modernă, cu pieptul scăpărînd de stele. . .

- Aşa de frumos lucesc decoraţiile mele? întrebă candid generalul.

- Cînd eşti îndrăgostită, fanteziile cele mai neverosimile capătă aparenţa realităţii.

O expresie de infatuare se aşternu pe chipul generalului. Rosti cu afectată modestie:

- N-aş fi crezut că la vîrsta mea mai pot stîrni sentimente atît de profunde, de frumoase.

Contesa făcu o mutră drăgălaşă:

- Câteodată îmi inspiri sentimente mai puţin frumoase. Alaltăieri, de pildă, la serata ducesei de Lusignan-Valois, îmi venea să-ţi scot ochii.

- De ce? exclamă generalul, rotunjindu-şi gura.

- Cînd ai dansat cu Madame de Pontmartin, i-ai şoptit vorbe dulci.

- Cum ai putut să auzi şoaptele mele dulci, cînd tu valsai în braţele altui bărbat, iar orchestra cînta destul de tare?!

- Ţi-am citit vorbele în mişcarea buzelor si în scînteierea ochilor.

Contesa îşi lipi capul de pieptul generalului.

- Te iubesc atît de mult, iepuraşule!. . . Aş fi tare nenorocită

dacă ar izbucni un nou război - cum trîmbiţează ziarele. Aş fi nevoită să te părăsesc, spre a mă înapoia în Germania.

- Căsătoreşte-te cu mine şi ai să rămîi definitiv la Paris.

- Nu-mi vorbi de căsătorie! Ştii bine că nu se poate. E destul că soţul meu îmi acordă toată libertatea, în schimbul îngăduinţei mele de a-şi face și el mendrele. Ca să rămînem împreună, trebuie să domnească pacea. Nu-mi place să discut politică, scumpul meu. Prefer totuşi o dezarmare, unui război susceptibil să ne despartă iarăşi.

Generalul se îmbăţoşă marţial:

- Franţa nu poate şi nu trebuie să se umilească, renunţînd la armata ei, pentru că prinţului Bismarck i s-a năzărit să ne îngenunche. Îi lipseşte realismul. Astăzi Franţa este încă slabă, dar mai puternică decît Franţa din '870. Nu pretind că am obţine o victorie spectaculoasă asupra Germaniei. I-am da însă mult de lucru.

În clipa aceea se simţea plin de importanţă. În mîinilei lui se aflau pîrghiile apărării ţării. Dacă diplomaţii nu vor izbuti să salveze pacea, el va trebui să cîştige războiul.

- Ştiu că asupra umerilor mei apasă o grea responsa-bilitate. Deunăzi, i-am găsit pe Decazes deprimat. „Trezește-te, omule, i-am spus, situaţia noastră nu este disperată! Posedăm unsprezece corpuri de armată şi pe deasupra șase divizii de cavalerie activă. Avem 500.000 oameni sub arme, iar în timp de război putem dispune de peste un milion şi jumătate de soldaţi, la care s-ar adăuga 50.000 genisti. În cazul că am păşi la o mobilizare generală, am depăşi cu mult trei milioane şi jumătate de oameni. Efectivele de război ale Germaniei abia dacă depăşesc l.000 de batalioane, 600 de escadroane si 400 de baterii de artilerie. În condiţiile acestea, scumpa mea, cancelarul vostru ar trebui să reflecteze adînc, înainte de a ordona trupelor sale: Nach Paris!

Generalul de Cissey se si văzu instalat pe un mamelon, dominînd un vast cîmp de bătălie presărat cu un milion de soldaţi nemţi ucişi. Divizii germane în derută, decimate si împanicate, fugeau spre buza orizontului, urmărite de trupele franceze victorioase. Statuia sa, dăltuită în marmură, va fi înălţată în Dome des Invalides, alături de catafalcul lui Na-poleon.

- Da, da! Nu-l sfătuiesc pe Bismarck să înceapă războiul!

Dacă mai are un dram de raţiune, se va abţine să ne atace!

*
**

Căpitanul Delarue stătea pe trotuar şi privea gînditor faţada de vizavi a somptuoasei vile pe care contesa von Kaulla o închiriase îndată după sosirea ei la Paris. Clădirea era cufundată în întuneric. Numai la una din ferestrele etajului întîi se zărea o geană de lumină care se strecura timid printre draperiile imperfect trase. Căpitanul Delarue ştia că fereastra aceea răspundea în budoarul baronesei. Delarue mai ştia şi alte, lucruri despre contesa von Kaulla. Ştia, de pildă, că în budoarul ei se afla în momentul acela generalul de Cissey. Nu era ceva extraordinar ca un ofiţer, fie el si general, să frecventeze budoarul unei contese. Faptul devenea suspect datorită unor împrejurări bizare. Generalul respectiv, de pildă, deţinea funcţia de ministru de Război al Franţei, iar amanta sa era germană. Ceva mai mult, Franţa şi Germania se aflau în pragul unui război. Cel puţin aşa pretindeau ziarele din cele două ţări.

Căpitanul Delarue purta haine civile de un cenuşiu murdar, şi de o croială neutră, spre a nu atrage atenţia. Avea o pălărie moale, tot cenuşie, lăsată pe ceafă, şi care-i dădea aspectul unui chefliu întîrziat pe stradă. Din clipa în care fusese informat că ministrul de Război devenise un oaspete cvasi-permanent al contesei, un imaginar clopoţel de alarmă îi zgîndărise bănuielile. Îşi începuse investigaţiile numai datorită unui raţionament elementar, la care se adăuga un al şaselea simţ, rod al inspiraţiei sau poate al unei vagi intuiţii. Faţă de general, căpitanul Delarue încerca un simţămînt complex. Deşi era cu treizeci de ani mai tînăr decît ministrul său, nutrea pentru acesta toleranţa binevoitoare a unui unchi înţelept şi hîrşit cu viaţa faţă de un nepot strălucit la minte, dar ştrengar şi vag iresponsabil. Bănuielile lui faţă de contesa Kaulla căpătaseră oarecare temei, după ce aflase că aceasta - deşi se bucura de o bunăstare materială în Germania - nu era nici pe departe atît de bogată încît să-si permită luxul de a închiria o vilă pariziană atît de somptuoasă. Nu era de presupus că generalul de Cissey o întreţinea, fiindcă veniturile lui, limitate la leafa de militar, abia dacă îi ajungeau să ducă un trai corespunzător rangului său şi să locuiască într-un apartament relativ modest. În splendida

casă a contesei, ministrul - un epicurian convins - se simţea ca un păstrăv într-un cristalin pîrîu de munte.

În afară de aceste elemente, căpitanul nu găsise nimic care i-ar fi putut întări suspiciunile. Contesa nu era în relaţii cu crema nobilimii franceze si nici cu liderii politici. Puţinele persoane care o vizitau făceau parte din înalta burghezie şi se bucurau de o respectabilitate recunoscută. Spre a se încredinţa că prietena generalului nu este în contact cu indivizi suspecţi, cumpărase pe unul din servitorii ei, care-i procura săptămînal lista tuturor vizitatorilor, fără să-i omită pe furnizori ori pe meşterii chemaţi ocazional pentru diverse reparaţii casnice. Delarue cercetase cu lupa viaţa, legăturile si pe cît posibil metehnele fiecăruia. Şi aici investigaţiile lui rămăseseră fără rezultate. Îndîrjit, pusese agenţi pe urmele contesei, care o filau ori de cîte ori ieşea în oraş. Întocmise o listă a tuturor localurilor frecventate de ea - teatre, restaurante, expoziţii - a caselor particulare în care era primită şi chiar a prăvăliilor de tot felul unde îşi făcea cumpărăturile. Nici în domeniul acesta nu găsise vreo asperitate de care să se agațe. Delarue era furios. Comportarea contesei era prea inocentă ca să nu-i provoace neîncrederea.

Căpitanul se uită la cupeul staţionat în faţa unei case din apropiere. Vizitiul picotea pe capră. Nu cumva era vreun agent al Siguranţei, care o urmărea, de asemenea, pe Frau von Kaulia? Zîmbi. Se deprinsese să vadă agenţi ai Siguranţei si spioni în mai toţi oamenii de pe stradă. Deformare profesională! Îşi aprinse o ţigară, făcînd mîinile căuş, astfel încît să ascundă flăcăruia chibritului, deprindere dobândită pe front. Nu intra în atribuţiile lui să fileze suspecţii. Normal ar fi fost să claseze dosarul contesei. Un al şaselea simţ îl îndemna însă a nu-şi slăbi vigilenţa.

Un poliţist în uniformă, care patrula pe stradă, se apropie de căpitan, rotindu-și în joacă bastonul ţinut la spate.

- Circulă! Circulă! îl apostrofă cu severitate.

Delarue nu avea interesul să-şi dezvăluie identitatea. Răspunse cu afectată umilinţă:

- Plec, domnule poliţist! Plec! Îmi aprinsesem o ţigară.

- Bine! Ai aprins-o! Acum şterge-o! Glasul lui devenea ameninţător.

Căpitanul duse mîna la pălărie în semn de salut şi, ridicîndu-şi gulerul pardesiului, porni în direcţia din care venise poliţistul.

Acesta îl urmări cîteva clipe cu privirea, apoi îşi continuă drumul agale, pierzîndu-se după colţul străzii. Delarue se uită peste umăr şi cînd văzu că poliţistul se topise, se înapoie la postul său de observaţie.

„Trebuie să existe o fisură în cuirasa contesei, îşi zise. Trebuie!"

Dimineaţa îl prinse în acelaşi loc. Îl încolţiseră fiorii, fiindcă noaptea fusese deosebit de rece. Rezistase însă pe poziţie. „Dacă aş fi fost santinelă, reflectă, m-ar fi întrebat cineva dacă mi-e frig?" Ajunsese la a zecea ţigară. Avusese însă grijă să arunce chiştocurile cît mai departe, pentru a nu se da de gol că stătuse o vreme atît de îndelungată într-un singur loc. Spre norocul său, poliţistul nu se mai înapoiase pe vechiul traseu.

La şase si jumătate - se luminase bine de ziuă, iar trăsura lăptarului îşi făcuse deja turneul, distribuind sticle pline pe la diverse porţi - generalul de Cissey, în civil, părăsi locuinţa contesei. Mergea băţos, trădîndu-şi profesia de militar. Bastonul de abanos, pe care-l mînuia cu dezinvoltură, lovea ritmic trotuarul.

De îndată ce-l văzuse pe general ieşind în stradă, Delarue îşi ascunsese faţa înapoia gulerului ridicat al pardesiului. Cissey îl cunoştea personal. Ar fi fost penibil să-l descopere făcînd de pază sub ferestrele contesei. „Şi-ar fi închipuit că-i sînt rival!" zîmbi înveselit.

Ministrul de război se îndepărtă ţanţoş. Desigur că se în-drepta spre apartamentul său de pe malul drept al Senei, spre a-şi schimba veșmintele civile cu ţinuta militară.

Vizitiul cu trăsura plecase de mult. Va să zică nu era agent, aşa cum îşi închipuise Delarue. Îşi aprinse o nouă ţigară. Cu mîinile înfipte în buzunare, se uită iarăşi la ferestrele dormi-torului contesei. „Culmea ar fi ca femeia aceasta să fi venit la Paris, minată numai de dragostea ei pentru Cissey!" cugetă dubitativ.

Nu-şi încetă veghea, deşi la Biroul 2 îl aşteptau cîteva dosare care se cereau a fi urgent rezolvate. Printre altele, cazul unui spion care se introdusese prin efracţie în cabinetul am-basadorului turc. Din casa de fier cu documente secrete, furase o mapă cu scrisori de bună seamă foarte importante, de vreme ce ambasada turcă sesizase Siguranţa franceză. Delarue intrase pe fir de îndată ce anchetatorii ajunseseră la concluzia că

operaţia fusese săvirșită de un spion rus, care cu cîteva zile în urmă subtilizase o mapă cu documente secrete din biroul ataşatului militar al Austro-Ungariei, folosind acelaşi procedeu. „Frau von Kaulla e mai importantă decît spionul rus! reflectase Delarue îndîrjit. Pentru spion mai am timp!”

Cîţiva furnizori intrară si ieSiră din vila contesei la diverse intervale de timp. La ora unsprezece - greu mai trece timpul! - Frau von Kaulla îşi părăsi locuinţa, plecînd spre centru. Ca de obicei, mergea pe jos, căci - explicase ea generalului şi cunoscuţilor - îi plăcea mişcarea, indispensabilă păstrării unei siluete impecabile.

Delarue se luă ca un copoi pe urmele ei. Somnul, care începuse la un moment dat să-i îngreuieze pleoapele, se topise. Păşea alert, înviorat de căldura plăcută a soarelui, care-i scosese frigul din oase.

Asemenea oricărei femei cochete, contesa făcu un turneu prin cîteva magazine de lux; dar nu zăbovi în nici unul. Unele dintre acestea le vizita pentru întâia oară. Căci Delarue învăţase pe de rost lista furnizorilor obişnuiţi ai contesei, cu datele precise la care-i frecventase.

Vioaie ca o gazelă, Frau von Kaulla se opri în faţa vitrinei unui magazin cu mănuşi de pe Rue de Rivoli. Admiră cîteva clipe obiectele expuse, apoi intră în prăvălie. După puţin timp ieşi cu un pacheţel în mînă.

Deodată, în mintea căpitanului zbîrnîi un semnal de alarmă: Contesa trecuse prin magazinul acesta cu o săptămînă în urmă. Vizitele ei se repetaseră la intervale nu prea îndepărtate. O femeie cochetă are nevoie de multe mănuşi. Unele colecţionează asemenea articole. Dar orice exagerare strică. Contesa frecventa prea des acest magazin, pentru ca Delarue să considere vizitele ei pur întâmplătoare. Hotărî deci să-şi concentreze investigaţiile asupra mănușeriei.

A doua zi de dimineaţă, proaspăt bărbierit, pus la punct, afectând comportarea unui tînăr elegant si frivol, se înfăţişă la magazin. Sub pretextul cumpărării unei duzini de mănuşi - se arăta foarte dificil în alegerea nuanţelor - intră în vorbă cu patronul, un evreu politicos de origine spaniolă. Află astfel că acesta era ajutat de salariaţi relativ tineri, un francez din Menilmontant şi un alsacian originar din Golmar. Alsacianul intrase în serviciu cu cîteva luni în urmă. Avea o figură care nu

spunea nimic, iar îmbrăcămintea sa era neutră ca si întreaga-i înfăţişare.

Delarue părăsi încîntat prăvălia, purtînd într-o cutie plată mănuşile proaspăt achiziţionate. Era convins că se afla pe o pistă bună. Cercetări discrete dădură rezultate. Alsacianul - pe nume Julien Steineg - se stabilise la Paris în 1872. Prin mijlocirea unui alt alsacian, agent al său, care se împrieteni cu vînzătorul de mănuşi, căpitanul află că Steineg se refugiase în Franţa, deoarece nu mai putuse suporta stăpînirea nemţească. Familia lui rămăsese la Colmar. Patriotismul afişat de Julien Steineg ar fi trebuit să pledeze în favoarea bunei lui credinţe. Delarue imagină însă o ipoteză care avea toate șan-sele să fie plauzibilă. Nu cumva alsacianul sosise la Paris trimis de serviciul secret german, care-l avea cu ceva la mînă? Biroul 2 francez recrutase numeroşi agenţi din Alsacia. Prin intermediul lor Delarue află lucruri senzaţionale. Un frate al lui Julien Steineg - Ambroise Steineg - fusese arestat de poliţia germană fiindcă ascunsese într-o magazie un mic arsenal - patru puşti „Gros" folosite de armata franceză, o puşcă „Martini-Henry", trei pistoale „Colt" şi alte cinci pistoale „Smith and Wesson" cu muniţia respectivă. Graţie acestor arme, cîţiva oameni ar fi putut rezista unui asediu. Ambroise Steineg fusese judecat şi condamnat la moarte. În timpul procesului se adunaseră dovezi cum că armele urmau să fie folosite de un grup de atentatori, care-si propuneau să ucidă pe guvernatorul Alsaciei. În ajunul executării sentinţei, Ambroise Steineg înaintase împăratului Wilhelm o cerere de graţiere care fusese admisă, pedeapsa cu moartea comutîndu-se în închisoare pe termen lung. În răstimpul cuprins între condamnarea la moarte si aprobarea cererii de graţiere, Julien Steineg se „refugiase" în Franţa. Acest gest de ostilitate la adresa Germaniei ar fi fost natural - presupune Delarue - să atragă represalii asupra familiei sale, nu să determine o uşurare a pedepsei lui Ambroise. Argumentul acesta spulberă ultimele îndoieli ale căpitanului. Concluziile sale părură întemeiate organelor competente.

Julien Steineg fu supus unei supravegheri strînse. După o nouă vizită a contesei Kaulla la magazinul de mănuşi, alsacianul fu arestat în vreme ce preda un document unui personaj suspect, german de origine, urmărit de mai multă vreme de Siguranţa franceză.

Supus unui sever interogatoriu, Julien izbucni în hohote de plîns, apoi mărturisi că fusese recrutat de serviciul secret al Reichului şi trimis în Franţa pentru a îndeplini o serie de însărcinări, printre care transmiterea mesajelor contesei Kaulla către un agent de legătură german.

Căpitanul Delarue înregistrase un succes de „calibru greu". Aparent, misiunea lui se încheiase. Dar abia acum aveau să înceapă complicaţiile. Cînd luă sub braţ dosarul „cazului Kaulla" spre a se înfăţişa locotenent-colonelului Dubois, şeful Biroului 2, îl trecu un fior de emoţie. În mîna lui se afla soarta generalului de Cissey, ministrul de Război, şi în ultimă instanţă şeful său suprem. I se părea oarecum ciudat, ca el, un simplu căpitan, să poată răscoli un val de fund, care să mături personalităţi de prim rang sau eventual un întreg cabinet ministerial. Mai exista şi riscul ca preşedintele Republicii şi guvernul să muşamalizeze această afacere, capabilă să stîrnească o mare furtună, răsturnînd regimul aflat la putere. În acest caz, Cissey, rămas la cîrma departamentului de Război, n-ar ezita să strivească pe insignifiantul căpitan care cutezase să-l împingă pe marginea prăpastiei.

Aceste gînduri aruncară un duș rece asupra euforiei lui Delarue. Aproape că regreta dezlegarea unui astfel de caz care îl punea într-o poziţie atît de periculoasă. Dar zarurile fuseseră aruncate, înapoi nu mai putea da. Aspiră adînc aerul si, înarmîndu-se cu un curaj eroic, îşi făcu semnul crucii şi, cu dosarul sub braţ, porni spre cabinetul locotenent-colonelului Dubois.

Generalul Blot, subșeful Marelui Stat-Major General, sosi la palatul Elysee la patru după amiază, oră foarte nepotrivită pentru a fi primit în audienţă de mareşalul Mac Mahon, preşedintele Republicii Franceze. Avea să-i facă o comunicare atît de importantă şi de urgentă, însă, încît găsise cu cale să nu amîne o discuţie care promitea să fie mai mult decît penibilă.

Normal ar fi fost să nu se înfăţişeze mareşalului trecînd peste generalul de Cissey. Dar stupefiantele revelaţii ale agentului german Julien Steineg erau atît de compromiţătoare pentru ministrul de Război, încît nici nu era de conceput să-l anunţe în prealabil pe acesta asupra concluziilor formulate de căpitanul Delarue, după cercetarea cazului von Kaulla.

Se întrebă dacă Cissey ar fi procedat altfel în cazul că el, Blot, s-ar fi aflat în postura ministrului. Dacă l-ar fi anunţat pe

Cissey asupra încurcăturii în care intrase, n-ar fi fost exclus ca acesta să-si tragă un glonte în cap, final pe care subșeful Statului Major General nu dorea să-l provoace.

Regreta infinit faptul că şeful său, generalul Gresley, se afla în inspecţie la o mare unitate militară din sudul Franţei. Acum îi revenea lui să fie mesagerul unor veşti rele, misiune care-i repugnase întotdeauna.

Căpitanul viconte de Gonay, ofiţer de ordonanţă al preşedintelui Republicii era de serviciu la Palat cînd Blot ceru să fie primit în audienţă de şeful Statului. Gonay îi explică stingherit:

- La ora aceasta Excelenţa Sa nu primeşte audienţe.

- Trebuie să-i vorbesc imediat domnului mareşal!

- Evident, dacă aşa stau lucrurile, voi încerca să anunţ Excelenţei-Sale sosirea dumneavoastră. Nu credeţi totuşi că ar fi preferabil să reveniţi la șase? Atunci Excelenţa-Sa ar putea să vă primească...

- Lasă-mă, domnule căpitan, să judec personal oportunitatea vizitei mele la această oră nepotrivită. Te rog să mă anunţi domnului mareşal!

Vicontele de Gonay se încruntă imperceptibil şi îşi potrivi monoclul.

- Prea bine. Vă rog să aşteptaţi.

Izbi călcîiele, apoi părăsi încăperea. Străbătu cîteva galerii şi saloane, sui o scară de marmură si ajunse la uşa apartamentului prezidenţial. Ciocăni discret. Justin, valetul personal al mareşalului, îl întîmpină deschizînd zgîrcit unul din canaturi. Vicontele anunţă vizita generalului Blot, subliniind urgenţa invocată de acesta. Servitorul se arătă intransigent.

- Excelenţa-Sa a poruncit să nu fie deranjată pînă la ora şase.

- Ştiu, dar domnul general Blot. . .

Într-o cameră retrasă, pe care și-o amenajase în cabinet particular, maileșalul Mac Mahon, preşedintele Republicii Franceze, cînta din cimpoi o melodie veselă, săltăreaţă, menită să-i mai însenineze fruntea, întunecată, în restul zilei, de grijile absorbitoare ale guvernării. Pentru Mac Mahon cimpoiul juca rolul îndeplinit de vioară în viaţa lui Ingres. Bătrînul mareşal îşi destindea nervii executînd cu măiestrie melodii de pe tărâmurile îndepărtatei Scoţii. Pentru ca această inofensivă ocupaţie extraprofesională să nu atragă atenţia lumii din jur, îşi căptuşise

cabinetul cu piele matlasată, material ce izola perfect sunetele pline de vioiciune ale rusticului instrument de suflat, respins cu dispreţ de marile orchestre.

Pasiunea nemărturisită a mareşalului pentru cimpoi era justificată de originea sa scoţiană. Vocea sîngelui îşi găsise mijlocul de a se exprima într-un mod care nu risca să compromită apartenenţa franceză a celor din neamul Mac Mahon, care renunţaseră la orice legătură cu patria-mumă încă din secolul XVIII, cînd un vrednic şi priceput medic - strămoşul actualului mareşal – îşi scuturase papucii de ţarina înnouratei şi sălbaticei Scoţii, spre a se stabili sub cerul senin şi ospitalier al Franţei. Discipolul lui Aesculap era îndrăgostit şi de cariera armelor. Neputându-le îmbrăţişa pe amîndouă, găsise o cale ocolită spre a da frîu liber ambelor pasiuni. Se ataşase în calitate de chirurg pe lîngă şcoala regală de cavalerie. Exerciţiile hipice ale elevilor, viitori ofiţeri în armatele graţiosului suveran Louis XV, se soldau adeseori cu umeri dislocaţi, coaste rupte, capete sparte, care necesitau prompte reparaţii medicale. Atît de priceput era chirurgul scoţian în treburile lui doftoriceşti, încît faima sa făcuse ocolul Franţei. Clientela se îmbulzea mai vîrtos decît la locurile sfinte de pelerinaj, renumite pentru vindecările miraculoase. Cu onorariile adunate cu sîrg, medicul îşi cumpărase un titlu de marchiz. Un nobil de viţă veche, coborâtor dintr-un cruciat, care-l însoţise pe regele Louis cel Sfînt în tragica-i expediţie militară pornită împotriva necredincioşilor sarazini, auzind de intrarea medicului în rîndurile aristocraţilor, exclamase cu dispreţ:

- În trecut, rangul de cavaler era cucerit cu sabia, pe cîmpul de luptă. Azi se cucereşte cu clistirul si cu lanţeta.

- Şi sabia şi lanţeta înţeapă! exclamase cu humor medicul.

Strănepotul doctorului cu perucă pudrată ignorase lanţeta străbunului si alesese sabia, aducînd definitiv în familia sa patima războinică. Sub domnia lui Napoleon al III-lea, tînărul Mac Mahon se căţărase în ierarhia militară pînă la rangul de mareşal. Victorios în bătălia de la Mangenta împotriva austriecilor fusese recompensat cu titlul de duce de Magenta de către împărat care-şi închipuia că izbutise să egaleze gloria unchiului său Napoleon I.

Explozia războiului franco-german, care avea să mături nu numai cel de-al doilea Imperiu, dar şi o întreagă lume, i-a hărăzit

mareşalului duce să guste și din vinul amar al înfrîngerii. Germanii nu se comparau cu austriecii. Învins la Weissenburg şi Würth, iar în cele din urmă la Sedan, îşi văzuse recompensate serviciile în 1873 prin înscăunarea sa în suprema funcţie de preşedinte al Republicii Franceze, îndată după retragerea lui Thiers din viaţa publică.

Urmaşul medicului înnobilat era un personaj demn, pătruns de importanţa misiunii sale, devotat ţării şi poporului ajuns sub oblăduirea sa.

Se spunea că Mac Mahon este un fenomen, deoarece, spre deosebire de alţi preşedinţi de republică, nu numai că nu se pusese pe înavuţire, ci îşi cheltuia propria avere spre a-şi în-deplini cu toată strălucirea misiunea de purtător de cuvînt al Franţei renăscute.

Mareşalul era potopit de griji. Pe tărîm intern - conflictele acerbe dintre monarhiști şi republicani, precum si frămîntările furioase din sînul fiecărei facţiuni în parte, iar pe tărîm extern - sperietoarea unui nou război cu Imperiul German în plină si viguroasă ascensiune. Reconstrucţia ţării greu încercate după dezastrul din 1870 fusese lăsată pe planul al doilea, în acest ameţitor maelstrom, mareşalul îşi găsea un singur derivativ capabil să-i mai destindă nervii: cimpoiul.

Doamna mareşal, coborîtoare din familia ducală de Castries, făcea parte din vechea nobilime, de sînge, care-şi stabilise penaţii în aristrocraticul cartier Saint-Germain. Dacă soţul ei ar fi cîntat la pian sau la vioară, la clarinet sau chiar la trombon, n-ar fi avut nimic de obiectat. Neron era un virtuos executant din gură, iar Friedrich al II-lea, regele Prusiei, atingea la flaut performanţe atinse doar de profesionişti cu renume. Cimpoiul era însă prea plebeu pentru gusturile ei rafinate. Spre a-şi face gustul neştiut de nimeni, Mac Mahon apelase la stratagema secretului cel mai deplin. Cînta în taină, protejat de vigilenţa valetului său personal, care-i îndepărta pe intruşi cu străşnicia unui dulău credincios şi harnic.

Intransigenţa servitorului fu pusă la grea încercare. Ge-neralul Blot nu cedă. Stărui cu atâta vigoare să fie primit de şeful Statului, încît în cele din urmă valetul se îndură să tulbure solitara desfătare muzicală a stăpînului.

Mac Mahon, înştiinţat, se despărţi cu regret de cimpoi şi trecu în cabinetul său de lucru. Peste cîteva momente, generalul

îşi făcu grav intrarea. După scuzele de rigoare, puse pe birou, sub ochii preşedintelui, dosarul cazului von Kaulla. În timpul lecturii pieselor scrise, prinse cu şnur între copertele cartonate, trăsăturile bătrînului şef de Stat se alterară vizibil. Muşchii fălcilor începură să-i joace sub pielea ridată a obrajilor. Ridică privirile de deasupra dosarului.

- Blot, ce scrie aici corespunde în totul adevărului?

- În totul, Excelenţă, răspunse monocord generalul.

Mac Mahon plecă fruntea. Stătu cîteva clipe nemişcat, apoi agită un clopoţel de argint. Ofiţerul de ordonanţă răspunse la apei.

- Ordonaţi, domnule mareşal!

- Generalul de Cissey să vină imediat la mine!

După ce căpitanul de Gonay se retrase, se adresă generalului:

- Blot, cînd va sosi de Cissey să treci în camera alăturată. Vreau să-i cer explicaţii între patru ochi. Îţi promit că voi rezolva această chestiune.

Trei sferturi de oră mai tîrziu, ministrul de Război îşi făcu jovial intrarea. Arbora un foarte cochet costum civil, în cravata cu picăţele purta un ac cu o perlă neagră superbă. Preşedintele privi critic bijuteria. De Cissey salută cu familiaritate, aşa cum se procedează între prieteni, si se aşeză nonşolant într-un fotoliu „Empire".

- De ce m-ai chemat la ora asta atît de nepotrivită? Curierul tău m-a scos din alcovul unei foarte frumoase doamne. Ce s-a întîmplat? Au pătruns pe teritoriul nostru trupele germane?

Tonul lui era glumeţ. Avea obrajii uşor congestionaţi. Băuse mult sau poate făcuse dragoste? După o anumită vîrstă, gustarea acestor plăceri lasă urme vizibile.

Mareşalul îl privi sever:

- Cissey, perla aceea neagră reprezintă preţul trădării sau este un cadou din partea unei femei care te-a îmbrobodit ca pe un imbecil? Aş prefera a doua alternativă, deşi nu te onorează deloc, decît să ştiu că ţi-ai vîndut ţara pentru bani.

Zîmbetul îngheţă pe buzele ministrului. Se ridică brusc din fotoliu.

- Ce vrei să spui? Dacă ai făcut o glumă, te previn că este foarte proastă.

Mac Mahon împinse spre el dosarul deschis.

- Stai jos şi citeşte. Apoi vom sta de vorbă!

De la primele file pe care-si aruncă ochii, broboane de sudoare prinseră să se scurgă pe fruntea si pe obrajii cu pete violacee ai ministrului. Mareşalul îi urmărea reacţiile pe chip. Stupoarea profundă, copleşitoare, întipărită în ochii generalului nu părea contrafăcută. Acesta era nu numai şocat de revelaţiile cuprinse între pereţii dosarului, dar şi apăsat de o ruşine nimicitoare. Mac Mahon cunoştea oamenii. După jocul de expresii oglindite pe fizionomia lui de Cissey, înţelese că acesta nu era vinovat decît în măsura în care se lăsase prostit de o femeie fără scrupule.

Generalul termină lectura fără ca tăcerea din cameră să fi fost tulburată de vreun cuvînt. Doar ceasul aurit de pe cămin îşi depăna molcom tic-tacul. Cînd ridică ochii de deasupra dosarului, chipul îi era descompus, livid. Bărbia, mîinile îi tremurau.

- Îngrozitor! bolborosi, îngrozitor! M-am lăsat prostit ca un tînăr imperb! Nu pot să cred! Nu pot să cred!

Îşi masă tâmplele, strînse parcă în chingi înroşite în foc.

- Îţi jur că n-am ştiut nimic. În vanitatea mea prostească, mi-am închipuit că mă iubeşte. Vai, cît de amar m-am înşelat!

Mareşalul îşi netezi gînditor mustaţa albă.

- Greşelile se plătesc, Cissey!

Generalul îşi desprinse cu gesturi sacadate acul cu perlă de la cravată, îl lăsă să cadă pe parchet şi îl strivi cu călcîiul.

În aceeaşi seară, doi inspectori de la Siguranţă se înfăţişară contesei von Kaulla. Politicos, dar ferm, îi puseră în vedere că este expulzată din Franţa.

Frau von Kaulla protestă vehement:

- Nu înţeleg de ce s-a luat împotriva mea o măsură vexatorie? Mă voi plînge prietenilor mei, toţi oameni cu influenţă! Mă voi plînge ministrului de Război, generalul de Cissey!

- Generalul de Cissey nu mai face parte din guvern, doamnă!

- De cînd?

- De azi, doamnă.

Baroneasa se schimbă la faţă. O încolţiră presimţiri rele. Scăzu tonul:

- În sfîrşit, ce imputări mi se aduc?

- Sînteţi învinuită că faceţi spionaj în favoarea Germaniei.

Obrazul contesei se aprinse. Afectă o indignare, care nu convinse pe nimeni.

- Dar asta e o calomnie neruşinată! Am să mă plîng ambasadorului ţării mele! Voi pretinde să mi se ceară scuze de către reprezentanţii autorităţilor franceze!

- Doamnă, vă invit să încetaţi comedia! Dispunem de probe indiscutabile! Aţi săvîrsit acte de spionaj împotriva acestei ţări. Complicii dumneavoastră au şi fost arestaţi, urmînd a fi deferiţi justiţiei. Mulţumiţi Proniei că nu le împărtăşiţi soarta.

Contesei von Kaulla i se încleştară fălcile. O cuprinse un val de panică. Asistă la percheziţia care i se făcu, fără să mai schiţeze un gest. Îşi adună apoi bagajele sub supravegherea poliţiştilor. În aceeaşi seară fu îndrumată, sub escortă, spre graniţa germană. Cînd se văzu pe teritoriul Reichului, contesa respiră uşurată. Dacă ar fi încăput pe seama tribunalelor franceze, n-ar fi scăpat fără o lungă perioadă de detenţie.

Ziarele franceze anunţară demisia generalului de Cissey pentru motive de sănătate. În jurul cazului von Kaulla nu se făcu vîlvă. Dacă opinia publică ar fi aflat că o spioană germană a fost amanta ministrului de Război, s-ar fi stîrnit un scandal de asemenea proporţii, încît de pe urma lui ar fi sucombat, odată cu generalul de Cissey, întregul guvern. Ar fi avut de suferit indirect şi mareşalul Mac Mahon, prieten şi protector al generalului.

Pe generalul de Cissey, pierderea portofoliului ministerial îl duru însă mai puţin decît spulberarea iluziilor că mai putea inspira simţăminte de iubire femeilor tinere şi frumoase.

*
**

Dimineaţă de aprilie în Bois de Boulogne.

Pale de vînt destrămau pîcla joasă care părea să învăluie pădurea si aleile cu un strat de vată lipsită de consistenţă. Soarele răzbi printre zdrenţele alburii si, deodată, peste întreaga fire se desfăşură feeria seninului. Picăturile de rouă aprinse de văpaia aurie sclipeau ca nişte riviere de diamante aninate pe ramuri, pe mugurii care prindeau să se deschidă. Călăreţi matinali se plimbau pe aleile şerpuite, aspirînd aerul curat.

Cerul - vastă cupolă bizantină, magnific aurită - strălucea acum orbitor, împrumutînd lumină din lumina soarelui.

Pe aleea Longchamp, prinţul Hohenlohe, ambasadorul Ger-

maniei la Paris, îşi făcea obişnuita promenadă călare, însoţit de un tînăr şi foarte chipeş ataşat de legaţie. Bernhardt von Bülow, fiul secretarului de stat de la Externe. Bülow sosise de la Berlin şi se afla în drum spre Roma. Făcuse un ocol pînă la Paris, deoarece cancelarul Bismarck îi încredinţase pentru ambasador un mesaj personal, pe care-l socotise prea exploziv spre a fi trimis pe căi normale.

Tînarul von Bülow vorbea cu entuziasm despre Roma, despre primii lui paşi în calitate de diplomat în acest încîntător oraş.

- N-am să uit senzaţia de fericire - nu exagerez, mă simţeam realmente fericit - cînd am coborît în Piazza di Spagna. Deşi era în octombrie, domnea o căldură plăcută, ca în plină vară, iar cerul avea un albastru pe care nici un pictor n-a reuşit să-l aştearnă vreodată pe pînză. Mi-am lăsat lucrurile la Hotelul Londrei, unde îmi reţinusem telegrafic cameră, si am alergat să văd Forum-ul. Abia după ce am zăbovit la picioarele uneia din coloanele de marmură, prin preajma căreia defilaseră desigur legiunile lui Caesar şi ale lui August, m-am prezentat la Palazzo Caffarelli, unde am fost primit de domnul ministru von Keudell. Domnul von Keudell este un personaj remarcabil. Cugetă profund înainte de a rosti o frază. Cred că este mai zgîrcit la vorbă decît Wilhelm Taciturnul. . .

Prinţul Hohenlohe zîmbi. Îl cunoştea pe Keudell si capacitatea lui de a tăcea. Clevetitorii pretindeau că Bismarck atribuia muţenia lui Keudell profunzimii gîndurilor, superiorităţii sale intelectuale. El, Hohenlohe, ştia mai bine cum stăteau lucrurile. În copilărie, Keudell cîntase la pian, la patru mîini, cu o prietenă de aceeaşi vîrstă, Johanna von Putthammer, care avea să devină mai tîrziu soţia lui Bismarck. Statornica Johanna nu-l uitase pe colegul ei cu pantaloni scurţi. Îl prezentase în culori atît de elogioase cancelarului, încît a-cesta îl numise pe Keudell şef al personalului din Ministerul Afacerilor Externe, apoi ministru plenipotenţiar la Roma. Cam în acest chip intimii mărimilor sînt unşi înalţi demnitari, reflectă critic prinţul. De la Keudell, gîndul îi fugi la Bismarck, apoi la mesajul acestuia, în vreme ce proaspătul ataşat de legaţie perora despre minunăţiile Romei, Hohenlohe recapitula sensul recomandărilor cancelarului şi gravele lor implicaţii. „Acţionează cu prudenţă, dar si cu fermitate. Socotesc războiul cu Franţa inevitabil. Dacă tot trebuie să izbucnească, prefer ca acest eveniment să se

petreacă astăzi, si nu mîine. În entualitatea unei deschideri apropiate a ostilităţilor, manevrează astfel încît Franţa să apară vinovată în, ochii lumii."

În aceeaşi clipă îi ajunseră la ureche vorbele secretarului de legaţie, care se lansase într-un discurs asupra societăţii din Roma.

- Este o lume politicoasă, prevenitoare, dar în acelaşi timp neînfrînată, pătimaşă şi atît de duplicitară, încît te face te gîndesti fără voie la „lumea" Renaşterii, în culise circula zvonul că generalul Iezuiţilor, deşi expulzat cu întregul său ordin monahal din Italia unificată şi laicizată, trăieşte confortabil la Roma datorită subsidiilor furnizate de regele Victor Emmanuel. Numeroşi miniştri si generali italieni au veri, unchi si nepoţi printre iezuiţi. Aşa se si explică toleranţa autorităţilor faţă de membrii acestui ordin, care și-au scos pe ascuns cărţile si manuscrisele, inestimabile, din biblioteca lui Gesu şi le-au transportat în Franţa. Domnul von Keudell spune că iezuiţii îşi propuseseră să distrugă Imperiul German, aşa cum au distrus Regatul Neapolelui. Însuşi ex-regele Neapolelui s-a plîns într-o zi ministrului nostru că iezuiţii, duşmani înverşunaţi ai Casei de Bourbon, l-au făcut să piardă tronul.

Hohenlohe cunoştea eforturile titanice ale lui Bismarck de a spulbera influenţa catolicismului în Germania. Vorbele lui Bülow îi dădură o idee.

- La Roma ai putut afla numele cardinalilor ostili ordinului?

- Da. Franchi, Guidi, Martel, de Luca şi de Angelis. Aceştia au lucrat întotdeauna împotriva iezuiţilor. Bineînţeles, acţiunea lor nu este de notorietate publică.

- Dumneavoastră, cei de la legaţie, căutaţi să vă sprijiniţi pe ei. Lăsaţi-i să înţeleagă că iezuiţii întreţin, activează spiritul revanşard al francezilor. Am auzit că şi prinţesa Caroline Witgenstein este ostilă ordinului. Am putea să ne folosim şi de ea.

Hohenlohe îşi consultă ceasul prins de buzunarul vestei cu un lanţ de aur.

- Bülow, spre regretul meu, va trebui să întrerupem această plăcută conversaţie. Peste o oră sînt aşteptat la Quai d'Orsay. Decazes doreşte să mă întâlnească, îmi închipui despre ce chestiuni vrea să mă întreţină.

Cei doi călăreţi făcură drumul întors si se îndreptară spre

Porte Dauphine, unde îi aşteptau două trăsuri. Acolo Hohenlohe îşi luă rămas bun de la tînărul său oaspete.

- Cînd pleci la Roma, Bulow?

- Mîine în zori, Excelenţă.

- Înseamnă că nu o să ne mai vedem pînă atunci. Îţi urez drum bun. Totdeodată, te rog sră transmiţi complimentele mele lui Keudell. Dacă voi putea să-mi rezerv puţin timp liber, voi veni pentru două sau trei săptămîni la Roma.

Ajuns la ambasadă, Hohenlohe îşi schimbă ţinuta şi după ce aruncă o privire rapidă asupra ziarelor de dimineaţă, cu ample comentarii în jurul scăderii pronunţate a valorilor la Bursă, consecinţă firească a stăruitoarelor zvonuri prevestitoare de război, plecă spre Quai d'Orsai.

De dimineaţă renunţase să-și mai ia micul dejun. Stările de încordare nervoasă îi tăiau pofta de mîncare. Iar audienţa la ministrul Afacerilor Externe avea, să fie furtunoasă. Decazes nu îl timora. Departe de asta. Ştia însă că de discuţia de azi avea să depindă în mare măsură sporirea sau scăderea tensiunii dintre Germania si Franţa.

În vreme ce trăsura îl ducea spre Quai d'Orsay, contempla lumea de pe trotuare. În cazul izbucnirii unei conflagraţii - pe care Bismarck o dorea cît mai neîntârziată - cîţi dintre bărbaţii, aflaţi acum în drum spre treburile lor, vor mai apuca să sărbătorească viitorul An Nou? Cîte cămine se vor îndolia? Numărul văduvelor şi al orfanilor va spori, după cum va spori şi ura dintre francezi şi germani, ură generatoare de noi războaie. El, Hohenlohe, era convins, ca şi Bismarck, cum că un conflict militar în această parte a lumii nu putea fi ocolit. Nu era în interesul Germaniei să fie ocolit.

Ducele Decazes îl aştepta în cabinetul său. Afabil, dar încordat, în ciuda aparentului său calm, întinse o mînă prietenească ambasadorului. Ministrul era nu numai nedumerit, dar şi alarmat de tăcerea de rău augur a prinţului, care în ultimele zile evitase sistematic să-l întîlnească. Decazes socotea mai necesară ca oricînd o explicaţie menită - credea el - să limpezească apele. Raportul lui Gontaut, referitor la discuţia purtată de acesta cu von Radowitz, îl trimisese reprezentanţilor Franţei în străinătate, recomandîndu-le să-l aducă la cunoştinţă guvernelor respective. Sosise momentul ca marile puteri să fie oficial informate de mersul evenimentelor.

- Domnule ambasador, am dorit să avem această întrevedere pentru a ne concentra eforturile în vederea salvării păcii grav ameninţate, pe care sînt convins că o iubiţi tot atît de mult ca şi mine.

Hohenlohe surise cu aparenţa unei profunde sincerităţi.

- Misiunea noastră, a diplomaţilor, este să salvgardăm pacea, domnule ministru. Germania doreşte pacea. Mai mult decît atît, are nevoie de ea spre a-şi consolida imperiul. Numai de dumneavoastră si de oamenii politici francezi depinde ca războiul să fie evitat.

- Domnule ambasador, socotesc că amplele explicaţii furnizate de ambasadorul nostru pe lîngă Majestatea-Sa împăratul Wilhelm au înlăturat definitiv orice temeri în legătură cu pretinsele noastre pregătiri de război. Sînt nu numai surprins dar şi îndurerat, prinţe, de încăpăţînarea cu care unii oameni politici din Berlin ne atribuie intenţii agresive.

Hohenlohe ridică mîinile spre cer, adoptînd atitudinea unui cardinal care imploră pe Dumnezeu Atotputernicul să mîntuiască turma rătăcită a oamenilor învrăjbiţi.

- Sînt profund îndurerat, domnule ministru, de interpretarea pe care o daţi evenimentelor. Germania nu vrea decît să-şi ia măsuri de apărare. N-am să repet argumentele întemeiate ale cancelarului Bismarck şi ale colaboratorilor săi. Am să mă refer numai la cîteva elemente - unele foarte cunoscute, altele mai puţin cunoscute - care pledează în defavoarea Franţei. Sînt informat, de pildă, că delegaţi ai armatei franceze au făcut demersuri spre a cumpăra cai din Rusia şi din Ungaria, după ce au văzut că piaţa germană li se închide datorită măsurilor ordonate de cancelar, în urma protestelor uşor de înţeles ale parlamentarilor noştri.

Ducele Decazes îşi stăpîni iritarea.

- Domnule ambasador, chestiunea cumpărării de cai de pe pieţele străine a fost lansată de către escroci si speculanţi neruşinaţi, dornici să obţină preţuri astronomice pentru cei cîţiva cai tineri necesari unităţilor de cavalerie în vederea înlocuirii cailor bătrîni scoşi la reformă. Am trimis o circulară la Viena, la Stockholm şi la Sf. Petersburg, pentru a demasca aceste tentative de escrocherie.

Hohenlohe asculta placid explicaţiile ministrului, ţinîndu-şi coatele rezemate de braţele fotoliului si palmele împreuunate în

dreptul buzelor. Peste cîteva clipe avea să arunce în balanţă un argument, mai mult decît atît, o dovadă care-l va prinde pe Decazes nepregătit. Informaţia o primise în ajun de la Berlin. Stieber, ministrul Poliţiei Reichului, o pescuise prin agenţii săi secreţi care împănau lumea politică franceză.

- Guvernul dumneavoastră, domnule ministru, a hotărît să lanseze un împrumut în vederea sporirii înarmărilor. Colegii dumneavoastră de la ministerele de Război si Finanţe v-au informat, desigur.

Decazes se încruntă imperceptibil. Cum de ajunsese această chestiune la cunoştinţa nemţilor? Era uluitor! După scandalul abia înăbuşit asupra cazului Cissey, se va constata oare că un alt membru al guvernului furnizase inamicului cu sau fără voie - informaţii secrete de cea mai mare importanţă? Era convins că Bismarck se va folosi de acest nou argument spre a lovi Franţa şi a o discredita în faţa străinătăţii. Decazes hotărî să ia taurul de coarne.

- Domnule ambasador, împrumutul acesta era necesar Franţei, secătuită de bani după plata uriaşei indemnizări de război impusă de ţara dumneavoastră. Pentru a nu da naştere la neînţelegeri susceptibile a fi speculate în defavoarea noastră de către pescuitorii în apă tulbure...

„Pescuitori în apă tulbure! repetă în sinea lui Hohenlohe. Ce termen puţin diplomatic." Se bucură fiindcă, expresia folosită de ministru demonstra că acesta începuse să-si piardă cumpătul. Dar continuarea frazei interlocutorului îi tăie orice elan.

- . . .si pentru a da o nouă dovadă Europei de buna noastră credinţă, voi cere guvernului să renunţe la acest împrumut.

„Decazes şi-a jucat bine cartea", reflectă Hohenlohe iritat. Se prefăcu însă a-i accepta cu satisfacţie explicaţiile.

- Sînt convins, dcmnule ministru, că Prinţul Bismarck va aprecia eforturile dumneavoastră de a salva pacea.

Decazes zîmbi trist.

- Credeţi-mă, domnule ambasador, nu-mi fac iluzii asupra bunelor intenţii ale cancelarului Bismarck şi nici asupra sprijinului pe care ni l-ar da eventual Europa. Pot să vă asigur, si vă rog să transmiteţi aceste asigurări şi domnului cancelar, că nu vom furniza Germaniei nici măcar umbra unui pretext care să-i justifice agresiunea. Voi dovedi prin fapte Europei

perfecta noastră corectitudine şi dorinţa vie de pace a Franţei. Nu vă vom ataca! Iar dacă trupele germane vor invada Franţa, voi sfătui pe mareşalul Mac Mahon să se retragă cu armatele si cu întreg guvernul său pe Loire, si acolo să aştepte - fără a trage o singură lovitură de tun - ca Dumnezeu şi întreaga lume civilizată, trezită la realitate, să înfiereze agresiunea germană.

„Comediantule!" reflectă la rece Hohenlohe, analizînd studiata creştere de tensiune a peroraţiei lui Decazes. ,,Ţi-am înţeles jocul! Eşti abil, dar partida nu s-a încheiat încă. Speri să mă las antrenat de mînie şi să-ţi dau o replică dură, pe care s-o foloseşti mîine împotriva mea. Nu! Nici eu nu-ţi voi oferi pretexte, Siretul meu Decazes!"

- Îmi permit să vă atrag atenţia, domnule ministru, replică Hohenlohe cu ton potolit, ce contrasta cu stridenţele căutate ale interlocutorului, că resentimentele dumneavoastră împotriva Germaniei vă determină să folosiţi termeni exagerat de tari. N-am să mă formalizez, fiindcă iubesc pacea şi doresc să ajungem la un modus vivendi convenabil ambelor noastre popoare. Voi comunica declaraţiile dumneavoastră guvernului pe care-l reprezint, în speranţa că pînă la urmă spiritul de împăciuire va învinge. În ceea ce mă priveşte, am toată încrederea în cuvîntul Excelenţei Voastre, dar trebuie să admiteţi că nu-mi va fi uşor să restabilesc încrederea între guvernele noastre numai în temeiul unor explicaţii verbale.

- Să nu ne ascundem după vorbe, domnule ambasador. Dacă prinţul Bismarck ar renunţa la politica lui agresivă faţă de Franţa şi ar adopta o atitudine conciliantă, înţelegătoare, ar face din învinşii de ieri prietenii de mîine ai Germaniei. În acest chip ar dispărea si necesitatea cheltuielilor nebuneşti pentru înarmare, care în ultimă instanţă apasă pe grumazul omului de rînd.

Prinţul Hohenlohe se ridică din fotoliu, fără să dea un răspuns direct ofertei lui Decazes.

- Domnule ministru, spre să ne revedem spre a limpezi şi ultimele divergenţe care ne mai despart. Zilele acestea am să plec la Berlin în interes personal. Voi profita de ocazie spre a supune cancelarului punctul dumneavoastră de vedere.

Ambasadorul se retrase luîndu-şi rămas bun cu o amabilitate ostentativă, pe care ministrul o taxă - în sinea lui - drept

filistinism. Era mulţumit totuşi, fiindcă definise atitudinea Franţei. Rămînea de văzut cum va reacţiona Bismarck.

*

**

- Piotr Kuzmici, mai dă-mi o păsuire! De ce vrei să mă nenoroceşti? Nu-ţi pot achita datoria cu bani lichizi, dar poliţele astea, semnate de datornicii mei, reprezintă bani. Poftim! Ţi le dau!

Piotr Kuzmici Gârbov se uită din înaltul staturii sale de uriaş, la chelia interlocutorului, care-si lăsase capul în pămînt şi îşi frămînta deznădăjduit mâinile osoase.

- De ce vrei să mă faci pe mine vinovat de nenorocirea ta, Ivan Ilici? Cînd ai fost la ananghie, ţi-am ascultat păsul. Te-am împrumutat cu dobîndă mică, de parcă mi-ai fi fost frate. Ştii bine, nu sînt cămătar! Nu-mi place să-mi jupoi datornicii. La nevoie îi şi păsuiesc. Sînt înţelegător, dar nu tîmpit. Îmi dai în contul datoriei nişte poliţe ale unor indivizi insolvabili. Ai fost aprig la cîstig, Ivan Ilici! Le-ai împrumutat bani cu camătă. Atît de bucuros ai fost că ţi-au dat dobîndă mare încît nu te-ai mai uitat la garanţii. Acum vrei să-mi bagi pe gît nişte hîrtii fără valoare.

Se uită prin prăvălia mare, dar murdară, cu rafturi văduvite de mărfuri. Acolo unde ar fi trebuit să se ridice în stive baloturi de catifea şi de stofă, se aflau acum numai straturi de praf şi pînze de păianjen.

Datornicul ridică asupra lui Gârbov nişte ochi apoşi, de beţiv. Îi tremura bărbia, şi glasul îi tremura. Un hohot de plîns i se ridică în gîtlej.

- Dacă-mi iei prăvălia, mă laşi pe drumuri cu toţi ai mei, Piotr Kuzmici. Am nevastă, fată de măritat, doi băieţi. ..

Uriaşul îl privi cu compătimire:

- Îmi pare rău pentru tine, Ivan Ilici, dar eu nu dau bani de pomană. Pomana o fac la biserică. Te-am împrumutat fiindcă mi-ai spus că vrei să-ţi cumperi mărfuri. Pentru că te cunosc de multă vreme, mi-am zis să te ajut. Dar tu ai folosit banii ca să faci camătă.

Datornicul, zăgăzuindu-si suspinele, îl privi cu o scînteiere de viclenie în ochi:

- Dar tu, Piotr Kuzmiei, nu dai bani cu împrumut?

- Sigur, fac si treaba asta. Dar nu-i omor pe oameni cu

dobânzile. Evident, îmi iau garanţii. Gajuri, ipoteci, orice îmi poate asigura revenirea banilor la matcă. Prăvălia am să ţi-o iau, căci e dreptul meu. Dar n-am să te las pe drumuri, cum te temi. Am să te angajez vînzător şi am să te plătesc omeneşte. Am nevoie şi de o slujnică. Fata sau femeia ta ar putea să intre la mine în slujbă.

- Fata si nevasta mea slujnice? Niciodată!

- Bine! Nu te supăra! Mîine trimit oameni să ia prăvălia în primire. Dacă vrei, poţi să rămîi chiriaş în locuinţa de la etaj.

- Chiriaş în casa mea! se vaită negustorul.

- Casa nu mai e a ta, Ivan Ilici. Iar dacă nu crezi că ai să poţi plăti la timp chiria, mută-te! Să nu mă sileşti să-ţi scot la mezat mobilele. Postul de vînzător ţi-l păstrez. Acum te las. Mai am şi alte treburi. Cu bine, Ivan Ilici!

Cînd se văzu în stradă. Gârbov îşi umflă pieptul cu aerul primăvăratic, ascultă cu plăcere o turturea care-şi depăna cântecul într-un copac, apoi se urcă în brişcă înaltă, trasă la trotuar. Şfichiui cu biciul crupa lucioasă, bine ţesălată a calului şi porni la drum. Mai avea mult de făcut în dimineaţa aceasta. Deşi atinsese pragul celor 60 de ani, muncea cu aceeaşi neostoită vigoare ca la 20. Ginerele său, Grişa, îl îndemna să se retragă din activitate, să se odihnească, să-şi îngrijească sănătatea, să se bucure de viaţă, căci destul trudise ca să ridice, cărămidă cu cărămidă, marea lui avere de azi.

- Mă crezi chiar atît de neputincios? zîmbise strîmb Gârbov. Dacă mi-aș pune mintea cu tine, cît eşti de tînăr, te-aş ţinuţi eu umerii la pămînt în doi timpi si trei mişcări. Cum îţi închipui că as fi în stare să lenevesc la soare, lăsîndu-te pe tine să dai iama prin agonisita vieţii mele? Tu vezi-ţi de socotelile tale la depozitul de cereale, căci la asta te pricepi, iar eu am să-mi văd de sănătate fără să-mi porţi tu de grijă. După ce-oi închide ochii, ai să te ocupi de partea din avere care are să revină Glikeriei şi copiilor ei. Şi cu asta am încheiat vorbăria! Şterge-o la muncă!

Grişa nu era băiat rău. Altfel nu l-ar fi acceptat ca ginere. Îl scotea însă din sărite pe Gârbov iubirea oarbă a fiicei sale pentru acest venetic, care la urma urmei fusese primit în familie numai spre a-i dărui lui nepoţi. Cîteodată, cînd îl certa pe Grisa pentru cîte o greşeală mai gogonată, desluşea în ochii Glikeriei o expresie de ură care-l înfuria. „Pentru un neisprăvit pe care l-am adus în casă doar cu hainele de pe el, fiica mea mă priveşte ca

pe un duşman." Într-o seară, purtarea ei îl înfuriase atît de tare, încît îi poruncise să-şi facă bagajele si să plece cu omul ei cu tot, a doua zi, în zori, încotro vor vedea cu ochii. Se zice că noaptea este un bun sfătuitor. În timp ce veghea în întuneric - multe ceasuri nu fusese chip să adoarmă - i se domolise supărarea, căci cugetase el, este firesc pentru o femeie să-şi iubească şi să-şi respecte bărbatul. Afară de asta, nu se putea lipsi de copiii lor, pe care-i îndrăgise foarte. Dimineaţa, îi chemase pe cei doi soţi în camera lui şi îi poftise - fără comentarii - să-şi desfacă bagajele şi să-şi vadă de treburi, ca si cînd nimic nu s-ar fi întâmplat.

Mai rău însă îl supăra Evdokia, fiica lui cea mare. Aceasta căzuse în mania religioasă, îmbrăţişînd credinţa sectei spas-sovstcina, care avusese revelaţia revenirii lui Antichrist pe pămînt şi a identificării sale cu creştinismul. Sectanţilor le era interzis să aibă vreo legătură cu creştinii, păcătoşi prin definiţie. Mîntuirea nu aveau să şi-o găsească decît mărturisindu-şi păcatele si implorînd iertarea lor în faţa icoanelor Mîntuitorului şi a Sfintei Fecioare cu Pruncul. Evdokia se ofilise, se stafidise, claustrîndu-se ore întregi în iatacul ei şi înălţînd rugăciuni fierbinţi cerului. Umbla înveşmîntată în negru si evita să dea ochii cu oaspeţii tatălui ei si chiar cu furnizorii.

Pe soţul Glikeriei şi pe copiii acestora îi accepta cu resemnare deşi îi socotea şi pe ei nişte perfizi discipoli ai Satanei.

Gârbov nu-şi iubea cu adevărat decît pe unicul său fiu, Nikolai, în care văzuse pe acel care avea să-i continue visurile, strădaniile, să-i consolideze si să-i sporească averea. Nikolai pornea de la un nivel rezervat doar privilegiaţilor soartei. Părintele său plecase de la zero. Fiu al unui ţăran liberat, nu avusese timp să se bucure de copilărie, de adolescenţă, de tinereţe, fiindcă din fragedă vîrstă fusese nevoit să-şi cîstige singur existenţa. Tatăl său, negustor ambulant, murise curînd după naşterea lui Piotr, de pe urma rănilor căpătate într-o încăierare cu nişte beţivi la tîrgul din Nijni Novgorod. Maică-sa se stinsese după un an, măcinată de o boală faţă de care vrăjile şi descînteeele rămăseseră fără efect. Piotr continuase îndeletnicirea paternă, umblînd din sat în sat cu tot felul de mărfuri ieftine. Tărăncile, înduioşate de viaţa grea a copilan-drului care le trezea instincte materne, îi goleau taraba fără să

se tocmească „la sînge", aşa cum făceau cu alţi vînzători ambulanţi, mai vîrstnici. Cînd începuse să-i mijească mustaţa, Piotr se văzuse în posesia unui capital de cîteva sute de ruble. Ajutat poate si de noroc, îl dublase si îl triplase uimitor de repede. Din cele aproape șase mii de tîrguri care se ţineau anual prin oraşele şi satele Sfintei Rusii, Piotr le alegea - cu un fler remarcabil - doar pe acelea susceptibile să-i prilejuiaseă profituri grase. Era văzut cu căruţa lui la Saratov şi la Kaluga, la Simbirsk si la Poltava, la Novgorod şi la Viatko, la Vitebsk şi la Qrenburg, fără să-si îngăduie o clipă de răgaz. Pentru că afacerile lui înfloreau, îşi luase un ajutor - apoi doi. Se înmulţiseră si căruţele cu care-şi transporta mărfurile tot mai variate şi de bună calitate. La vîrstă de douăzeci de ani dispunea de o caravană de douzeci de căruţe. Potrivirea de cifre îi păruse atunci de bun augur. În 1835 închiriase o prăvălie la Nijni Novgorod. Îi mersese attî de bine, încît în mai puţin de cinci ani îşi cumpărase prăvălia, precum şi alte cîteva din jur, extinzîndu-şi operaţiile şi asupra comerţului cu cereale. Urmase o ascensiune meteorică. Deschisese magazine arătoase la Vladimir şi la Riazan, apoi la Moscova şi la Sf. Petersburg. Se specializase în comerţul de textile, de cereale și de arme, sporindu-și an de an cifra de afaceri, lansîndu-se în operaţiuni de import-export, mai toate încununate de succes. La patruzeci de ani era un om bogat. La cincizeci se afirma printre fruntaşii ghildei negustorilor. Acum, la şaizeci, circula zvonul că va fi ridicat la rangul de burghez notabil, ceea ce reprezenta o recunoaştere oficială a meritelor sale şi a locului pe care-l ocupa în societate.

Gârbov, în ciuda situaţiei lui proeminente, nu izbutise să-și rafineze manierele, limbajul, portul. Avea mîini păroase, mari ca nişte lopeţi; picioarele scurte, butucănoase, îi susţineau corpul vînos, masiv, ca de urs; gîtul gros, înfăşurat iarna-vara cu un fel de năframă în loc de cravată, sprijinea un cap bolovănos, cu un nas mare, rotund şi roşu, ce contrasta cu barba pătrată, înspicată cu alb, si cu părul tuns cu oala, ţărăneşte. Ţărănească îi era şi cămaşa, încheiată pe o parte, împodobită la tivuri cu motive înflorate, ruseşti, cu poalele scoase în afara pantalonilor, port la care renunţaseră mai toţi negustorii înstăriţi. Gesturile îi erau bruşte, stîngace, vorbirea greoaie, necultivată. Hainele lungi, comode, din stofă groasă, dar de bună calitate, cădeau pe trupul său otova, ca pe o sperietoare. Pe revere avea

întotdeauna răspândite fire de tutun. Tutunul fumat cu patimă îi îngălbenise şi mustaţa, si degetele. În orice ocazie era încălţat cu cizme. Pînă şi la solemnităţi, cînd avea obligaţia să-si pună pantaloni lungi, îi purta peste carîmbi. Glasul îi era aspru, răguşit, tonul poruncitor, inflexibil. Îi ştiau de frică şi copiii lui şi numeroşi amploaiaţi. În ciuda severităţii, a asprimii sale, nu era om rău. Se arăta neîndurător faţă de toţi acei cu care încheia afaceri, fiindcă era hotărît să-şi apere drepturile.

Se spunea că Piotr Kuzmici Gârbov nu avea slăbiciuni. Nu-i plăcea jocul de cărţi, nu se întrecea cu băutura, de femei nu avusese niciodată timp, n-avea ambiţii deşarte, nu umbia după decoraţii şi nici după alte onoruri.

- M-am născut ţăran si ţăran am să mor. Am agonisit mulţi bani în viaţa mea, dar tot un necioplit am rămas. Nici nu ştiu să cheltuiesc, aşa cum se pricep atît de bine oamenii cu avere şi cu educaţie aleasă, obişnuia să spună în puţinele lui momente de expansivitate.

Gârbov nu avea decît două ţeluri: să adune avere şi să apuce a-şi vedea feciorul luând cîrma întreprinderilor întemeiate de el. Pe Nikolai îl trimisese la şcoli înalte, privilegiu de care el nu se bucurase. Învăţase singur să citească, să scrie, să socotească, dar nici un contabil, oricît de priceput, n-ar fi fost în stare să-i ţină registrele într-o ordine mai desăvîrsită, nici un bancher cu experienţă nu s-ar fi condus mai bine în jungla marei finanţe si nici-un om de legi, oricît de versat, nu s-ar fi descurcat mai mulţumitor în hăţişurile procedeurilor.

- Dacă as fi avut şi carte, spunea fiului său, astăzi aş fi fost mai puternic si mai bogat decît Demidov. Tu însă ai să mă întreci si pe mine, şi pe Demidov.

Gârbov încercase cea mai mare deziluzie cînd Nikolai, după terminarea unui foarte scump pension particular, unde învăţase limbile străine, dansul, scrisul, muzica, desenul şi foarte puţină matematică, îi declarase hotărât că vrea să se facă ofiţer.

- Ofiţer? exclamase Gârbov, înecîndu-se de mînie. Să trăieşti cu o leafă de mizerie, într-o garnizoană de mîna a treia? Nu eşti fiu de nobil ca să fii primit în vreo unitate de gardă sau în vreun regiment de cavalerie. Cine are să se ocupe de averea pe care am durat-o cu atîta trudă? Consilierul Ravdulin mi-a trimis vorbă că în curînd am să fiu înălţat la rangul de burghez notabil ereditar. Cea mai mare cinste pentru un negustor. Asta

înseamnă că şi tu ai să fii burghez notabil ereditar, după ce îmi să lepăd potcoavele. De ce nu vrei să rămîi fruntaş în lumea ta, decît codaş în lumea ofiţerilor? Tu nu eşti fiu de nobil, ca să fii primit la Şcoala de cădeţi sau de paji. Printre ofiţeri ai să te simţi întotdeauna un tolerat. Îţi dai libertatea pentru cîteva hanţe galonate şi pentru plăcerea de a fi asaltat pe stradă de privirile galeşe ale domnişoarelor sărace, pe care părinţii nu ştiu cum să le căpătuiască mai repede, aruncîndu-le pe capul ofiţerilor, al intelectualilor cu titluri, uniforme, decoraţii, dar fără para chioară. Ia aminte, băiatule: să te faci negustor, ca mine! Am să te învăţ toate sforăriile meseriei. Prin mîinile tale aurul are să curgă gîrlă. Ai să umbli peste ţări şi mări. Importul şi exportul de ţesături, de cereale şi de arme are să te plimbe prin toate colţurile lumii. Ai să vezi Londra şi Parisul, Bucureştii şi Atena, Constantinopole şi Veneţia. Comerţul mi-a deschis mie uşi care altora le sînt zăvorite. Sunt primit cu cinste de bancheri şi de industriaşi, de consilieri şi de primari. Este drept, faţă do nobili nu exist. Dar ce nevoie am eu de nobili? Cunosc prinţi care abia dacă au cu ce se îmbrăca, îşi dau însă aere de parcă i-ar fi fătat Cerul. Dacă ai să fii ofiţer, ai să te ciocneşti de nobilii ăştia trufaşi. N-au să te bage în seamă, în cel mai bun caz, au să catadixeaiscă a-ţi cere cu împrumut bani, pe care n-au să ţi-i restituie niciodată. Crezi că dacă ai să-ţi pui zorzoane ofiţereşti pe umăr are să se îndrăgostească de tine vreo prinţesă si are să te ia de bărbat? S-ar putea să te placă vreuna din ele, mai rea de muscă, poate are să se şi culce cu tine, aşa cum se culcă uneori cu argaţii sau cu valeţii, dacă sunt foarte tineri şi foarte frumoşi. Dimineaţa uită că s-au tăvălit pînă atunci cu ei prin pat și-i trimit iarăşi printre slugi. Aşa ai să păţeşti şi tu, băiete! În cel mai bun caz, are să se lipească de tine vreo văduvă de consilier, fără un chior în buzunar, sau cine ştie ce curvă pe care a-i s-o agăţi prin vreun „şantan" de provincie. Ptiu! Dacă acolo vrei să ajungi, halal de învăţătura ta!

Îşi ştersese cu dosul palmei fruntea asudată, apoi oftase din greu.

- Vina este a mea, fiule, că ţi-au intrat gărgăuni în cap. Trebuia să te fac băiat de prăvălie, nu să te bag la pension cu toţi filfizonii pricepuţi doar să facă umbră pămîntului.

Nikolai îl privise cu ironie. Piotr Kuzmici îi citise atunci gîndurile ca într-o carte deschisă.

Era o poveste veche, pe care el încerca să o uite. Glikeria împlinise treisprezece ani, vîrstă la care fetele sînt scoase în lume spre a fi căpătuite, în cinstea acestui eveniment. Gârbov hotărîse să dea un praznic urmat de dans. Pe atunci, averea lui nu era consolidată încă. Îşi cumpărase de curînd o casă mare- după canoanele negustoreşti - cu încăperi mari, joase, mobilate compozit, fără pricepere si fără gust. Litografii cu scene din piesele lui Ozerov, Fonvizin sau Griboiedov, ori cu reprezentări alegorice, inspirate din poemele lui Puskin şi Lermontov, împodobeau pereţii. Nu lipseau nici gravuri ce înfăţişau diverşi ţari pe cîmpul de luptă ori la ceremoniile încoronării. Icoanele se găseau la loc de cinste. Multe si ferecate în aur, şi în argint, erau străjuite de candele şi luminări. În salonul cel mare se afla şi un pian, pe care se zbenguia o turmă de animale de ghips, cu mustăţi, ochi si gheare ţipător vopsite. Scoarţe ruseşti acopereau podeaua straşnic ceruită, iar mobilele erau greoaie si din topor.

Se obişnuia ca la petrecerile de seamă din casele negustorilor răsăriţi să figureze printre invitaţi cîte un general pensionar sau cîte un consilier, care prin simandicoasa lor prezentă si a decoraţiilor purtate cu ostentaţie, ridicau prestigiul amfitrionilor. Fiindcă mulţi dintre burghezii dornici să aibă astfel de oaspeţi iluştri nu se bucurau şi de relaţiile necesare, existau un fel de agenţi care, în schimbul unei taxe, furnizau generali sau consilieri dispuşi să-și rotunjească bugetul cu cîte un dar bănesc, discret strecurat în buzunar de amfitrionii recunoscători.

Glikeria stăruise atît de mult ca un general să fie prezent la intrarea ei în lume - spre a nu fi mai prejos de alte prietene onorate de asemenea participări - încît Gârbov, lipsit de cunoştinţe în lumea oficialităţilor înalte, se învoise a se adresa uneia dintre agenţiile cu pricina, spre a i se trimite la petrecere un general decorat cu un mare cordon. Pentru un mare cordon se plătea un supliment.

În ziua sorocită se înfiinţase la locuinţa lui Gârbov un general venerabil, cu barbă albă şi cu pieptul acoperit de decoraţii, printre care marele cordon al Sfintei Ana. Înalta căpetenie militară, deloc guralivă, prezidase praznicul, mîncînd cît şapte. După desert, oaspeţii trecuseră în camera cu pianul, unde scoarţele fuseseră date la o parte pentru ca tinerii să danseze. Atunci se apropiase de gazdă un negustor de cereale, pe nume

Iankov, care îl invidia, pe Gârbov pentru succesele lui.

Zînbind sarcastic, îi şoptise cu prefăcută compătimire:

- Piotr Kuzmici, generalul tău seamănă leit cu un portar de la Palatul Amiralităţii. Ia interesează-te! Nu de alta, dar te face de rîs dacă se află în lume că te-ai furlandisit cu un fals general. Desigur, eu n-am să scot o vorbă în legătură cu treaba asta.

Gârbov se înroşise ca un rac fiert. Desluşise veninul distilat sub vorbele aparent binevoitoare ale oaspetelui. Investigaţiile lui ulterioare stabiliseră temeinicia bănuielilor lui Iankov. Cătrănit, se înfăţişase a doua zi la agenţie, îl luase de gît pe director - un ins cu un trecut dubios - şi îl ridicase într-o mînă la un metru de podea, îi dăduse drumul numai cînd directorul începuse să se înnegrească din cauza lipsei de aer.

- Păcătosule, nemernicufle, banditule, mi-ai trimis la petrecere un general care nu era general! M-ai făcut de batjocură, nenorocitule! Pentru portarul tău mi-ai cerut taxă triplă. Ai merita să te dau pe mîna poliţiei, escrocule!

- Iartă-mă, Piotr Kuzmici! se văicărise directorul, frecîndu-şi gîtlejul învineţit. Am vrut să te servesc! Cum toţi generalii şi consilierii disponibili erau ocupaţi dinainte, m-am făcut luntre şi punte să ai şi dumneata un general.

- Fals! tunase Gârbov.

- Dar marele cordon al Ordinului Sfînta Ana n-a fost fals! Pentru că nu vreau să te pierd de client, am să-ţi restitui banii. Iau paguba asupra mea. Ei, acum ţi-a trecut supărarea?

Argumentele invocate erau dezarmante. Gârbov se resemnase să-şi reia banii şi să plece înjurînd. Nu dăduse urmare scandalului, ca să nu sporească triumful rivalului. Cînd unii cunoscuţi mai îndrăzneţi îi repetau vorbele lui Iankov – care nu întârziase să râspîndească vestea printre negustori - Gârbov replica liniştit:

- Iankov este un ticălos; îl sugruma invidia. A inventat toată povestea asta - cusută cu aţă roşie - gîndindu-se că are să mă facă de rîs. Nenorocitul! Cunoaşte oare atîţia generali încît să-i deosebească pe cei veritabili de cei falşi? Ştie el cum arată marele cordon al Ordinului Sfînta Ana? Poate să jure că nu era autentic? Haida-de! încheia scuipînd în silă.

Mai tîrziu, avusese grijă să-l facă pe Iankov să-si muşte pumnii. Pusese în funcţie toate armele economice si financiare şi îi aplicase cîteva lovituri atît de grele, încît Iankov ajunsese pe

paie. Ruinat, căzut la patima beţiei, cutreiera cîrciumile, irosindu-și ultimele firimituri ale averii lui de altădată.

Amintirea „păţaniei cu falsul general", dezgropată de Nikolai de sub pojghiţa de praf, nu prea groasă, a trecutului, îl ustura la ficaţi pe Gârbov.

Pînă la urmă, fiul reuşise să-si impună voinţa. Devenise ofiţer într-un regiment de infanterie staţionat într-un oraş de provincie, în care distracţia de căpetenie se reducea la plimbarea din fiecare după-amiază - între orele 6 si 8 - pe „peticul de stradă principală" mărginită de cîteva magazine, restaurante și cafenele de mîna a doua, dar cu absurde pretenţii de localuri de lux.

Într-un fel, Piotr Kuzmici Gârbov era un sentimental, în ciuda înfăţişării sale de căpcăun.

De atunci trecuseră ani. Gârbov devenise un personaj important, îşi dedicase viaţa afacerilor, sporirii propriei averi. Călătorea mult, mai ales în România, de unde cumpăra mari cantităţi de cereale, concurînd la sînge pe negustorii austrieci sau englezi, la tîrgurile de la Galaţi si din Brăila. Rareori participa la cîte o cină copioasă prin marile restaurante, si atunci numai cînd îl obligau afacerile. Căci unii clienţi si furnizori nu concepeau să încheie tranzacţii fără a le stropi cu vin și cu şampanie.

La „Ursul Siberian", un restaurant-cabaret cu mare renume în Sf. Petersburg, o cunoscuse Gârbov, într-o seară, pe Mașa. Însoţea pe un importator englez, John Fenton, care se destrăbăla în capitala Sfintei Rusii, fiindcă în puritana Anglie trebuia să pună zăbală avânturilor extraconjugale.

Mașa era foarte tînără - să tot fi avut 18 ani - dar părea mai vîrstnică datorită fardurilor violente şi atitudinilor ostentativ depravate, mult preţuite de bărbaţii blogosloviţi de Dumnezeu cu soţii pudibonde.

Fenton îl invitase pe Gârbov într-una din acele discrete chambres separees, căutate cu deosebire de noctambulii dornici să petreacă feriţi de martori inoportuni. Mare amator de festinuri, englezul comandase o cină de o bogăţie necunoscută prietenului său rus. Un violonist şi un ţambalagiu veniseră să le cînte la ureche, iar Mașa îşi făcuse apariţia răspunzînd invitaţiei lui Fenton, transmisă printr-un chelner. Englezul mîncase mult, băuse şi mai mult, făcuse glume zgomotoase, într-o rusească

aproximativă, sărutase pe instrumentişti si se arătase foarte îndrăzneţ faţă de Maşa, o mîngîiase şi o pipăise fără să se sinchisească de prezenţa lui Gârbov, care-şi închipuise că oamenii vîrstnici sînt mai rezervaţi.

Fenton mersese pînă acolo cu neruşinarea, încît la un moment dat o lipise pe Mașa de perete şi o supusese animalic, acolo, sub privirile scandalizate ale lui Gârbov. Ciufulită, pe jumătate despuiată, fata fugise apoi din încăpere, lăsîndu-i pe cei doi bărbaţi să-si continue cheful. Împerecherea aceea, care îl umpluse de panică si de dezgust, avea să lase o foarte puternică impresie asupra negustorului rus. Dar cu întîrziere, şi cu o intensitate deconcertantă.

A doua zi după cina de la „Ursul Siberian", Fenton plecase în Anglia, iar Gârbov îşi reluase treburile, silindu-se să nu se mai gândească la Mașa. Se scurseseră cîteva zile. Un bancher, Iosif Ivanovici Vorobliov, cu care lucra de preferinţă, îl invitase la ,,Ursul Siberian" spre a serba o fericită lovitură de bursă. Gârbov o revăzuse pe Mașa, dar nu în chambre separee, ci în sala cea mare a restaurantului. Cînta o romanţă la modă, etalîndu-şi începutul sînilor subliniaţi de dantelele unui larg decolteu. Gârbov încercase în clipa aceea un simţămînt de o violenţă năprasnică. Sexualitatea lui, refulată decenii de-a rîndul, răbufnise acum, în pragul bătrîneţii, smulgîndu-i din amorţire simţurile pînă atunci adormite, incendiindu-l, răscolindu-l mai puternic decît pe un adolescent. Gârbov nu cunosicuse niciodată iubirea. Se căsătorise cu Marfa, o femeie ştearsă, mediocră, potolită, dar evlavioasă şi foarte bună gospodină, cu care trăsese la ham în anii începutului prosperităţii sale. Istovită de muncă şi de sarcinile repetate, Marfa se stinsese de timpuriu, ca o luminare arsă la amândouă capetele. Rămas singur, Gârbov nu-și luase altă nevastă, fiindcă Evdokia, fiica lui mai mare, se ocupase cu energie si pricepere de treburile casei si de creşterea fraţilor ei mai mici.

Gârbov era prea ocupat ca să se mai ocupe de femei, cu atît mai vîrtos cu cît nevasta, lipsită de orice senzualitate, nu-l făcuse să guste din plin plăcerile carnale.

Dacă ar fi văzut-o pe Maşa cîntînd sau dansînd într-un cabaret, nu l-ar fi impresionat aşa cum nu-l impresionaseră pînă atunci nici una din femeile de consumaţie din cabaretele pe care le frecventa împreună cu tovarăşii lui de afaceri. Scena în care

Mașa se frămînta şerpeste în braţele englezului revenea însă în mintea lui Gârbov cu o acuitate dureroasă. Bancherul, amuzat de neliniştea prietenului care o dezbrăca avid cu privirile pe Mașa, îl ameninţase în glumă cu degetul:

- Piotr Kuzmici, mi se pare că te-ai aprins după fata asta! Să ştii, e grozavă! Îţi spun din experienţă! Vrei s-o chem la Maşa noastră?

Gârbov se învoise de îndată. După ce îşi încheiase numărul în aplauzele anemice ale consumatorilor - vocea uşor voalată a cîntăreţei nu avea nimic remarcabil – Mașa, prevenită de chelner, se înfăţişă la Maşa lui Vorobliov. Pe cît de comunicativă, de antrenantă, de provocatoare se arătase atunci, în compania lui Fenton, pe atît era acum de absentă, de tăcută. S-ar fi zis că spiritul ei se afla undeva, foarte departe de Vorobliov, de Gârbov si de toţi clienţii de la „Ursul Siberian".

Apatică, abia dacă răspundea monosilabic la glumele deşu-cheate ale bancherului. Pe Gârbov îl ignora pur şi simrdu.

- Prietenul meu te place, Mașa, o tachinase Vorobliov. Dacă reuşeşti să-l cîştigi, îţi pune Dumnezeu mîna în cap. Are atîta bănet, încît ar putea să cumpere pe toţi clienţii „Ursului Siberian", cu locantă cu tot.

Mașa aruncase o privire inexpresivă neguţătorului de cereale

- Da!? exclamase, ridicînd colţul gurii într-un surîs pro-fesional.

Apoi rămăsese cu ochii aţintiţi în gol, cu mîinile sprijinite în poală. S-ar fi zis că nimic nu o interesa.

- În seara asta eşti cam obosită! rostise Vorobliov vexat.

- Da, răspunsese ea fără vlagă.

Era atît de evident că o plictisea corvoada acestei companii, încît bancherul, jenat de insuccesul lui, schimbase subiectul:

- Nu-ți bei şampania, Maşa? Se încălzeşte în pahar. Sau ţi-ai umplut polobocul?

- Da, replicase iarăşi Maşa.

Se ridicase de la masă şi, fără să acorde o privire celor doi clienţi se îndreptase ca o iluminată, spre ieSirea artiştilor.

- E beată! îşi dăduse verdictul Vorobliov, ofensat de com-portarea ei. De la tîrfele astea te poţi aştepta la orice. Chelner cheam-o la Maşa noastră pe Liuba! Piotr Kuzmici, Liuba este o comoară. Veselă, drăguţă, iar la pat, unduitoare ca o șopîrlă.

Pentru Gârbov plecarea Mașei sfărâmase vraja. Nu-l interesa

Liuba, după cum nu-l interesau nici celelalte colege ale ei, roşcovane sau brune, blonde ori castanii.

- Mă ierţi, Iosif Ivanovici, dar sînt nevoit să te părăsesc. Mîine am o zi încărcată. La cinci trebuie să fiu în picioare.

Bancherul zimţase strîmb.

- Mi se pare că te-a supărat Maşenka. Nu e fată rea, dar uneori te scoate din sărite cu aerele ei. Uită că este o damă de consumaţie plătită cu ora.

Lui Gârbov i se încrîncenase carnea. Nu! Mașa nu era o femeie pierdută. Chiar dacă avea un trecut nenorocit, acum păşea pe drumul purificării. Ca și Maria Magdalena. Acolo, în mijlocul lumii depravate de la „Ursul Siberian", se singulariza serafică. Poate că Dumnezeu o alesese spre a răscumpăra cu sacrificiul trupului ei păcatele oamenilor. De atunci, Mașa îl obseda. Chipul ei îl urmărea pretutindeni, îi apărea fie în ipostază de sfîntă, cu o aură sclipitoare înconjurîndu-i capul, fie zvîrcolindtu-se pătimaş în braţele lui Fenton. Cîteodată, cele două transfigurări se confundau. Sfîntă făcea dragoste cu un Fenton în postură de diavol cu chip omenesc.

Pe Gârbov, Mașa îl pusese pe jăratec. Paradoxal, o adora ca pe o fiinţă inaccesibilă, deşi o dorea și sub aspectul ei de femeie uşoară.

De la întîlnirea cu Vorobliov nu mai călcase pragul cabaretului. Localul acesta îl atrăgea şi îl inspăimînta totodată. Porniri obscure îl împingeau spre Mașa, altele îl îndemnau să o evite.

După vizita lui la Ivan Ilici Egorov luă o mare hotărîre. Să cumpere Mașei o broşa, în amintirea serilor petrecute la „Ursul Siberian". Cuminţenia lui nativă îl povăţuia să renunţe la acest gest, dar o forţă lăuntrică nedefinită îl făcu să-şi încalce ezitările.

Îşi opri brişcă în faţa magazinului cu bijuterii „Maberg" de pe Nevski Prospekt, fiindcă preţurile erau mai modeste. Se învîrti prin faţa galantarelor cu tot felul de giuvaieruri, unele mai scumpe, altele mai puţin scumpe, pînă ce îi ieşi în întîmpinare patronul însuşi. Acesta se uită cu oarecare îndoială la cămaşa ţărănească a lui Gârbov si la cizmele lui de iuft.

- Cu ce vă pot servi? Doriţi cumva nişte verighete? Negustorul de cereale îşi dădu seama că este privit cu superioritate.

- Vreau o broşa, rosti autoritar. Frumoasă, dar nu prea scumpă. Pentru un cadou.

Domnul Maberg rămase impresionat de tonul poruncitor al noului client. „Ăsta are parale!" gîndi. Îl pofti în faţa unui dulap cu uşi de sticlă, din care scoase la iveală o tavă îmbrăcată în catifea, cu diferite broşe sclipitoare şi foarte arătoase. Cînd întrebă de preţ si i se răspunse cu cifre de zerouri, Gârbov strîmbă din nas.

- Prea scumpe. Ceva mai ieftin.

Bijutierul deveni brusc condescendent.

- Am și piese mai modeste, deşi de foarte bun-gust. Cui este destinată broşa, dacă permiteţi?

- Asta mă priveşte pe mine, ripostă ursuz Gârbov. Cînd mă duc la Bursa de cereale si cumpăr zece sau douăzeci de vagoane de grîu, nimeni nu mă întreabă pentru cine le iau. Arată-mi tot ce ai în materie de broşe!

Maberg îşi dădu abia acum seama că are de-a face cu un client plin de bani, dar cu totul nepriceput la bijuterii. Îi înfăţişă cîteva tăvi cu bijuterii, dar, spre dezamăgirea sa, Gârbov cumpără doar o camee încadrată cu diamante. Nu era o piesă prea scumpă. Gârbov plăti și ieşi.

Acum, după ce achiziţionase broşa, era nerăbdător să o ducă Mașei. Pînă seara, cînd avea să se deschidă cabaretul, mai erau paisprezece ore. După ce se instală în brişcă, dădu bice calului. „Trec pe la Bursa de cereale, mă duc apoi acasă să mănînc, după masă dau o raită pe la antrepozite, semnez contractul cu Vareghin, iar la noapte mă înfăţişez la «Ursul Siberian»."

Trecea tocmai podul peste Fontanka, ţinînd corect pe dreapta, cînd un cupeu tras de doi cai albi, superbi, mînaţi de un vizitiu în livrea de casă mare, încercă să-l depăşească. În acelaşi timp, o femeie de pe trotuar îşi desfăcu umbrela de soare, speriind calul lui Gârbov, care cîrmi la stînga. Roata briştei fu prinsă de roata din faţă a cupeului. Mult mai grea, acesta făcu să se răstoarne brişcă. Gârbov ateriza printre picioarele cailor unei troici care venea din urmă. Vizitiul troicii izbuti să-şi oprească la timp bidiviii. Opri şi cupeul lîngă brişca răsturnată. Gârbov se ridică de jos înjurînd. Scuturîndu-şi hainele, se îndreptă furios spre uşa cupeului, care se deschise, lăsînd să coboare un tînăr în redignotă neagră și un general într-o uniformă străină, plină de fireturi, care impuse lui Gârbov.

Tînărul se adresă negustorului într-o rusească impecabilă, dar cu un uşor accent străin:

- Îmi permiteţi să mă prezint, sînt marchizul de Clermont-Tonnerre, secretar al ambasadei Franţei.

Arătă cu un gest rotund pe generalul în uniformă:

- Excelenţa-Sa, domnul general Le Fio, ambasadorul Franţei, regretă acest accident.

Gârbov îşi stăvili cuvintele tari care-i veniseră pe limbă.

- Regretele Domniei-Sale nu pot drege roata ruptă a briștei mele, replică supărat neguţătorul. Am rămas pe jos tocmai acum, cînd aveam atîta de alergat.

- Unde voiţi să mergeţi?

- La Bursă.

Tînărul explică generalului vorbele rusului, apoi se întoarse către acesta.

- Excelenţa-Sa are să vă conducă pînă la Bursă. Brişcă poate rămîne în grija ajutorului nostru de vizitiu. Lăsaţi-i adresa unde trebuie să o ducă.

Deşi era bogat, independent si cu un recunoscut prestigiu în lumea neguţătorilor, Gârbov, se simţi dominat de personalitatea ambasadorului. Ţăranul din el nu putea să uite respectul datorat mărimilor. Afară de asta, o relaţie de asemenea natură nu era de lepădat. Îşi şterse palmele pe pulpanele hainei şi întinse mîna ambasadorului. Acesta zîmbi şi i-o strînse, fără să se formalizeze de cutezanţa negustorului care făcuse cel dintii gestul.

Se urcă în cupeu. Gârbov la dreapta ambasadorului, iar tînărul pe bancheta din faţă.

Pe generalul Le Fio l-ar fi amuzat copios această întîmplare, dacă nu ar fi avut serioase griji pe cap. Spera că ocolul pînă la Bursă nu-l va împiedica să se prezinte la timp în audienţă la prinţul Gorceakov. Se arătase prevenitor faţă de burghezul rus, fiindcă unii ziarişti, în goană după ştiri de senzaţie, abia ar fi aşteptat să relateze accidentul- şi să-l critice aspru pe ambasador dacă acesta ar fi trecut nepăsător mai departe. Vizitiul era însă un as în meseria lui. Parcurse traseul pînă la Bursă într-un timp record.

Negustorii aflaţi în acel moment în faţa intrării monumentale a clădirii rămaseră uluiţi cînd îl văzură pe Gârbov coborînd din trăsura ambasadorului.

Gârbov se despărţi de general în cei mai buni termeni. Hotărî

chiar să-i trimită în dar două lăzi cu sticle de şampanie fină si un butoiaş cu caviar.

Generalul Le Fio ajunse punctual la Ministerul Afacerilor Externe. Prinţul Aleksandr Mihailovici Gorceakov, cancelar al Imperiului si şeful diplomaţiei ruse, îl primi în cabinetul său, întînzîndu-i o mînă prietenoasă si zîmbindu-i cu simpatie. La 77 de ani, Gorceakov continua să dirijeze politica externă a Imperiului în virtutea unei tradiţii respectate de ţarul Aleksandr, ostil înnoirilor. Rotund la faţă, avea ochi inteligenţi, plini de Siretenie, adăpostiţi după sticlele unor ochelari cu rame de aur. Buzele cărnoase trădau o fire senzuală. Era tuns en coup de vent, potrivit modei capilare din epoca tinereţii lui, fiindcă în acest chip îşi acoperea cu şuviţe de păr tîmplele dezgolite. Se îmbrăca după ultimul jurnal, spre a nu i se reproşa că este un învechit. Permanentizarea lui în postul de ministru al Afacerilor Externe exaspera pe candidaţii la acest portofoliu. „Cunoaşteţi deosebirea dintre Egiptul antic şi Rusia modernă?" glumise odată contele Şuvalov, ambasadorul Rusiei ia Londra. „În Egipt mumiile stau în coşciuge; în Rusia, tronează pe fotoliile ministeriale!"

- Domnule general, vorbi Gorceakov ambasadorului francez, vizitele dumneavoastră îmi fac întotdeauna plăcere. În primul mesaj pe care-l veţi trimite preşedintelui Franţei, v-aş ruga să-l asiguraţi de stima si respectul meu.

- Excelenţă, nu am pierdut ocazia să-l informez pe preşedinte despre frumoasele sentimente de prietenie manifestate de toţi compatrioţii Excelenţei-Voastre faţă de mine, în minunata dumneavoastră capitală. N-am uitat să subliniez preşedintelui rolul covîrsitor jucat de Excelenţa-Voastră în strîn-gerea legăturilor dintre ţările noastre.

Gorceakov nu voi să rămînă mai prejos în schimbul de complimente:

- Prietenia dintre Franţa si Rusia constituie cheia de boltă a păcii şi a ordinii morale în Europa.

Generalul se înclină suspinînd.

- Din nefericire, pacea atît de iubită de Excelenţa-Voastră şi de mine este astăzi în pericol. Aţi fost informat, cred, de tensiunea existentă la această oră între Franţa şi Germania.

Zîmbetul se şterse de pe chipul cancelarului.

- Ambasadorii mei de la Paris, Berlin si Londra m-au pus

la curent cu aceste fricţiuni. Vreau să sper că nu vor degenera într-o conflagraţie pe care nici un om politic cu bun-simţ nu o poate dori.

- Cu toate acestea, Excelenţă, chiar ieri, preşedintele Mac Mahon mi-a comunicat o serie de documente de o natură alarmantă, inclusiv o scrisoare semnată de un foarte înalt personaj din Europa, al cărui nume nu-mi este încă îngăduit să-l dezvălui. Conţinutul ei este concludent: „Ostilităţile împotriva Franţei urmau să fie declanşate în cursul acestei primăveri. Ulterior, dispoziţiile au fost schimbate, termenul amînîndu-se pentru începutul lui septembrie". Vă ţin la dispoziţie o copie a acestei scrisori. Pe de altă parte, domnul de Nothomb, ministrul Belgiei la Berlin, a avut recent două întrevederi: prima cu Prinţul Bismarck, care i-a declarat textual: „Sporirea considerabilă a forţelor militare franceze va constitui o povară atît de grea pentru finanţele Statului francez, încît preşedintelui Mac Mahon nu-i va rămîne decît fie să grăbească deschiderea ostilităţilor, fie să-și modifice politica duşmănoasă faţă de Germania, reducîndu-şi substanţial forţele armate. Cu alte cuvinte, nu are decît alternativa între un act de nebunie şi o inconsecvenţă". A doua întrevedere, Nothomb a avut-o cu Feldmarschall-ul Moltke, care a reluat argumentele cancelarului, adăugind: „Nu vom aştepta ca Franţa să-si termine pregătirile militare. Vom ataca spre a preveni un atac din partea ei". Atunci ministrul l-a întrebat: „Şi ce veţi face cu Franţa după ce o veţi învinge din nou?" „Nu ştiu, a răspuns Moltke. Vom fi desigur puşi într-o mare încurcătură. Dar nu avem altă soluţie." Ministrul l-a mai întrebat dacă agravarea relaţiilor franco-germane nu-l va împiedica să-şi petreacă vacanţa în Silezia, ca de obicei. Moltke i-a răspuns: „În anul acesta nu vom avea război. Dar la anul se schimbă lucrurile".

Prinţul Gorceakov îşi freca gînditor mîinile. Cancelarul Bismarck depăşea măsura. Obsedat de ideea de a sfărîma definitiv Franţa - duşmanul ereditar al Germaniei - începea să facă greşeli politice. Se aştepta oare ca, în cazul unui nou război impus Franţei, să beneficieze, ca şi în '870 de neutralitatea Imperiului Ţarilor? Îşi făcea iluzii. Ce avantaje obţinuse Rusia de pe urma abţinerii de a-l sprijini pe Napoleon al III-lea? În loc să-i fie recunoscătoare, Germania se aliase cu Imperiul Austro-Ungar, inamicul prin definiţie al Rusiei şi al lumii

slave.

Ambasadorul îi întrerupse Sirul gîndurilor.

- În acest moment de mare criză, Franţa îşi îndreaptă speranţele către Rusia. Numai Exeelenţa-Voastră poate zădărnici izbucnirea unui nou război în occident. În numele moralei europene, solicit sprijinul Excelenţei-Voastre!

Lui Gorceakov îi defilă brusc prin minte o suită fulgerătoare de imagini din războiul Crimeii. Atunci, Franţa, aliată cu Anglia, încălcase cu trupele ei pământul Crimeii. Rusia fusese umilită, dar nu îngenuncheată. Aceasta era însă o poveste veche. Astăzi Franţa se afla la pămînt. O Germanie prea puternică rupea echilibrul european. Afară de asta, Bismarck merita o lecţie.

Gorceakov îşi ridică privirile asupra ambasadorului şi îi zâmbi cu bunăvoinţă.

- Domnule general, voi supune apelul dumneavoastră Majestătii-Sale Imperiale. Sunt convins că Majestatea-Sa va ţine seamă de argumentele mele în sprijinul Franţei.

Făgăduiala nu implica riscuri, împăratul - se ştia - nutrea o mare simpatie pentru generalul Le Fio. Simpatia lui pentru diplomaţii proveniţi din rîndurile militarilor de carieră era arhicunoscută. Gorceakov avea convingerea că ţarul va pleca o ureche binevoitoare faţă de strigătul deznădăjduit al Franţei, ajunsă pe marginea prăpastiei. Un singur brînci şi ţara aceasta se va prăvăli, devenind o simplă colonie europeană a Germaniei.

- Voi încerca, domnule ambasador, să vă mijlocesc o audienţă la Majestatea-Sa. Cît mai curînd. Vă rog să vă bizuiţi pe mine.

*

**

Marchizul de Clermont-Tonnerre intră la „Ursul Siberian" curînd după deschiderea programului de cabaret. Era obosit, fiindcă descifrase un lung mesaj trimis de ducele Decazes generalului Le Fio. Succesiunea interminabilă pe pagini îl ameţise. Vedea si acum în faţa ochilor nişte purici luminoşi, spectrul literelor transformate din negre în albe, pe un fond care din alb se schimbase în negru. Trebuia să fie atît de atent la transpunerea frazelor cifrate în fraze inteligibile, încît nici nu-şi mai amintea conţinutul mesajului. Îl izbise numai acel pasaj în care ministrul comunica generalului Le Fio un motiv invocat de Bismarck pentru a demonstra reaua-credinţă a guvernului

francez, şi anume tezaurizarea de către Banca Franţei a sumei de 600 de milioane de franci, destinate a constitui un fond de război. Furat de operaţia laborioasă a descifrării, Clermont-Tonnerre nu mai ştia ce explicaţii dăduse Decazes în această chestiune, care pentru el rămăsese confuză.

După ce terminase descifrarea, predase documentele secretarului personal al ambasadorului, se înapoiase la locuinţa sa, unde se schimbase în frac, apoi plecase la „Ursul Siberian" pentru a-şi mai limpezi mintea. Devenise un obişnuit al localului. Deşi nu cheltuia sume mari - posibilităţile lui financiare erau relativ reduse - se bucura de aprecierea „fetelor de consumaţie", flatate de galanteria sa tipic franţuzească. În schimb, îi acordau mai puţină consideraţie chelnerii. În ochii lor apăreau într-o lumină mai frumoasă clienţii brutali şi lipsiţi de maniere, dar foarte darnici în bacşişuri.

La Maşa lui se instalară trei „fete". Preferau să stea toată noaptea în jurul unui pahar de şampanie oferit de curtenitorul diplomat, decît să suporte gesturile îndrăzneţe, vulgare ale beţivilor, chiar dacă în schimb erau cadorisite cu bancnote de cîte o sută de ruble.

Printre animatoarele venite să-i ţină de urît se afla şi Mașa. Pînă atunci îndurase cu scîrbă atingerile impudice ale unui negustor din Moghilev, care îşi înfrumuseţa călătoriile de afaceri la Sf. Petersburg dînd cîte o raită pe la „Ursul Siberian", unde o cerea în mod special pe Mașa. De data aceasta băuse atît de mult, încît alunecase sub masă. Doi chelneri îl duseseră de subsiori pînă în stradă şi îl urcaseră într-o trăsură de piaţă, avînd grijă să strige birjarului adresa hotelului unde trebuia să descarce „coletul".

Aşezată în stînga lui Clermont-Tonnerre, Mașa asculta cu ochii strălucitori anecdotele spirituale asupra lumii cabaretelor din Paris, debitate cu vervă de tînărul diplomat.

Un chelner destupă o sticlă de şampanie, pe care francezul şi invitatele lui o consumau cu moderaţie, ca să dureze mai mult. Patronul localului, un evreu creştinat din Galiţia, tolera prezenţa secretarului de ambasadă chiar şi în aceste condiţii, fiindcă localul cîştiga lustru graţie clienţilor din lumea diplomatică.

Era aproape de miezul nopţii cînd Piotr Kuzmici Gârbov îşi făcu apariţia în sală, purtînd în buzunarul de la piept broşa

destinată Mașei. Un cor de cazaci de la Don cînta o romanţă patetică, storcind suspine de duioşie clienţilor ameţiţi de băutură. Negustorul de cereale se uita contrariat la mesele ocupate toate. Deodată chipul i se lumină. O văzuse pe Mașa în compania lui Ciermont-Tonnerre.

Încurajat de prezenţa lui - îl cunoscuse doar în cursul dimineţii - se apropie şi îl salută zimţând:

- Îmi permiteţi, domnule marchiz, să vin la Maşa dumneavoastră? În seara asta localul e mai plin ca niciodată.

Diplomatul îl pofti să ia loc. Recunoscător, Gârbov se aşeză pe un scaun cu spatele spre cor. Nu-l interesau cîntecele cazacilor de la Don. Prezenţa Mașei îi era de ajuns.

- Domnule marchiz, am trimis două lădiţe cu sticle de şampanie domnului ambasador, spuse. Şi dumneavoastră v-am trimis una la ambasadă.

Clermont-Tonnerre îi mulţumi. Ca orice amfitrion care se respectă, făcu prezentările. Mașa salută absentă, de parcă nici nu l-ar fi cunoscut pe noul conviv. Gârbov judecă, după unica sticlă de pe masă, că diplomatul nu era în fonduri. Sosise momentul să-şi etaleze bogăţia, s-o uluiască pe Mașa.

- Îmi permiteţi, domnule marchiz, să fac trataţie? Băutură şi ceva gustări? Această plăcută întîlnire merită a fi sărbătorită.

- La dispoziţia dumneavoastră, stimatul meu domn.

Pentru Ciermont-Tonnerre, dărnicia neguţătorului era binevenită. Gârbov chemă pe chelner şi îi porunci cu glas tare, ostentativ:

- Şampanie roşie, caviar si tot ce aveţi mai bun la bufet! Chelnerul se învioră, ochii îi sclipiră, buzele descriseră un zîmbet obsecvios. Scutură profesional cu şervetul cîteva firimituri imaginare de pe faţa de masă si plecă săltat, spre a executa comanda.

În curînd, Maşa diplomatului fu acoperită cu pahare de şampanie din cristal, rezervate clienţilor cu vază, cu farfurii de porţelan fin şi tăvi de argint încărcate cu tot felul de trufandale şi gustări elaborat decorate. Frapiere cu gheaţă apărură ca prin farmec, alcătuind un scînteietor aşternut sticlelor cu şampanie franţuzească. În sfârşit apăru patronul însuşi, spre a se interesa dacă „domnii sînt bine serviţi".

Clermont-Tonnerre era copleşit de magnificenţa invitatului

său, care comandă şi cele mai fine havane.

- Patronule, în seara asta corul să cînte numai pentru prietenul meu, domnul secretar de ambasadă, și pentru drăgălaşele sale însoţitoare. Domnul secretar va alcătui programul! Înţeles?

- Înţeles! replică plin de voie bună patronul.

La semnul acestuia, coriştii coborîră de pe estradă şi trecură lîngă Maşa diplomatului, spre care prinseră să se îndrepte privirile curioase ale clienţilor din local. Şampania începu să curgă. Caviarul îngrămădit în farfuriile cu chenare de aur ar fi săturat şi pe nişte căpcăuni. Spre a da mai multă strălucire festinului, patronul aduse personal un fesnic de argint cu luminări aprinse, care aruncau o lumină pastelată pe chipurile însoţitoarelor marchizului. Obrazul catifelat al Mașei era pus în valoare.

Agitaţia din jurul mesei lui Gârbov făcu vîlvă. Neguţătorul era oarecum stingherit de privirile aţintite asupra sa, dar brava situaţia. Ştia că cina aceasta îl va costa mai mulţi bani decît toate praznicele lui de familie, cu zeci de invitaţi. Dar spre dezamăgirea-i tainică, Mașa părea să nu remarce belşugul de pe masă.

Biciuit de indiferenţa ei, Gârbov forţă doza. Porunci corului şi orchestrei să cînte fără oprire cele mai aprinse jocuri de ţară. Instrumentiştii si cazacii de la Don, însufleţiţi de bancnotele de cîte o sută de ruble distribuite de neguţător cu nepăsare, făceau să vibreze sala cu sonorităţile lor dezlănţuite.

Stimulat de prezenţa convivilor, Gârbov turna fără încetare şampanie fetelor, diplomatului şi lui însuşi. Dădea peste cap pahar după pahar, fără să se ameţească. Sau poate că tensiunea lui nervoasă era atît de înaltă, încît alcoolul nu-i putea întuneca luciditatea. Marchizul începuse să se simtă jenat. Dărnicia invitatului său căpăta proporţii groteşti. Regretă că se lăsase antrenat în această aventură.

Un bărbat îmbrăcat în negru, cu favorite stufoase şi o statură de atlet, se ridică de la Maşa lui. Eliberîndu-şi braţul din strînsoarea unei femei ţipător fardate, dornică să-l frîneze, se apropie de muzicanţi si proţăpindu-se în faţa lor, strigă autoritar:

- Destul cu circul ăsta! Suntem într-un cabaret sau într-un azil de nebuni?

Gârbov, care stătea cu spatele spre străin, întoarse capul cu

încetineală. Se albise la faţă. Se ridică de pe scaun, fără grabă, şi se îndreptă spre bărbatul cu favorite stufoase, înfipt în faţa orchestrei. Instrumentele încetară unul cîte unul să mai cînte. Asupra sălii se aşternu o linişte grea. Se auzeau doar respiraţiile şuierate ale oamenilor din sală.

- Dacă te-ai îmbătat, du-te acasă! Nu ne strica nouă seara! îl apostrofă necunoscutul.

Gârbov fornăia cuprins de frigurile unei mînii explozive. Cînd ajunse în dreptul străinului, ridică braţul. Mai înainte ca acesta să fi putut schiţa un gest ofensiv, îl plesni cu atîta putere peste faţă, încît îl răsturnă de-a-ndăratelea peste toba cea mare, în care-l făcu să cadă, desfundînd-o. Faţa străinului se transformase într-o masă de carne însîngerată. Nasul strivit, buzele sfîşiate, dinţii sparţi îl schimbaseră într-o jalnică arătare.

- Cîntaţi! zbieră Gârbov, aruncînd în jur priviri furioase. Cîntaţi!

Hipnotizaţi, muzicanţii îşi puseră instrumentele în funcţiune atacînd un vals vienez. Doi cazaci din cor îl ridicară pe străinul cu şezutul vîrît în toba desfundată şi, purtîndu-l pe braţe, îl scoaseră din local.

Gârbov rămăsese stăpîn pe cîmpul de bătălie. Triumfător, întoarse privirile spre Maşa diplomatului, dornic să citească în ochii Mașei impresia pe care i-o făcuse vitejeasca lui ispravă. Dar Mașa dispăruse împreună cu secretarul de ambasadă, care nu ştiuse cum să se fofileze mai repede, spre a nu fi implicat în acest scandal.

*

**

Miresme puternice de tămîie se înălţau în valuri albăstrui spre cupola împodobită cu stucaturi aurite a capelei principale din Palatul de Iarnă. Preotul înveşmîntat în odăjdii strălucitoare se opri în faţa împăratului Aleksandr al II-lea, cădelniţîndu-l cu gesturi lente, solemne. Autocratorul tuturor Rusiilor se înclină uşor făcînd semnul crucii, în vreme ce decoraţiile de pe pieptul său ţăcăniră jucăuş. Ca la comandă, demnitarii Curţii, generalii, doamnele de onoare, miniştrii, diplomaţii, orânduiţi potrivit protocolului înapoia suveranului, îşi făcuseră de asemenea semnul crucii. Statuile aurite care încununau coloanele corintice duble din pronaos - chipuri cioplite, bizare într-o biserică ortodoxă - contemplau impasibile, de acolo, de sus,

impunătoarea adunare.

Se oficia parastasul răposatului ţarevici Nikolai Aleksandrovici, mort de ftizie la Nisa. Era prezentă la slujba religioasă întreaga familie imperială cu excepţia ţarinei Maria Aleksandrovna, reţinută în apartamentul ei de o boală cronică.

Cînd vocile pure, armonioase, perfect disciplinate ale corului prinseră să intoneze cu accente de o profundă tristeţe ,,Veşnica pomenire", împăratul simţi că i se înfioară carnea. Întrezări cu ochii minţii catafalcul pe care trupul scheletic, aproape străveziu al ţareviciului zăcea imobil, luminat de flăcăruile luminărilor înalte, înconjurat de flori cu miros dulceag şi străjuit de ofiţeri din garda imperială, împietriţi în poziţie de drepţi. Ţarul reconstituia în închipuire curba bărbiei ţareviciului, obrajii-i supţi, lipiţi de oase, nasul subţiat, buzele palide. Treptat, trăsăturile tînărului prinţ se înăspreau ca şi cînd maturitatea, apoi bătrîneţea şi-ar fi pus fugar pecetea pe chipul mortului. Dar trupul inert nu mai era al ţareviciului. În sicriu se afla însuşi ţarul Aleksandr al II-lea, sau poate umbra sa. Zguduit de emoţie, împăratul se uita la propria lui persoană, dedublată printr-un tragic şi absurd miracol. Pieptul ţarului întins în sicriu era sfîșiat de gheare nevăzute. Sîngele îi îmbiba veșmîntul militar, panglicile decoraţiilor, îi mînjea fireturile, îi întuneca aurul epoleţilor.

Împăratul îşi duse mîna la ochi, vrînd parcă să izgonească teribila viziune. Cu preţul unui efort îşi descoperi faţa, conştient că unui ţar, uns al lui Dumnezeu, nu-i este îngăduit să se teamă de nimic. Nici de moarte, căci gloria faptelor lui va supravieţui peste veacuri trupului pieritor.

Cînd deschise ochii şi se văzu în faţa soborului de preoţi în odăjdii somptuoase, care oficiau slujba morţilor, avînd drept fundal catapeteasma altarului şi scînteierile sutelor de luminări, respiră adînc. Se întrebă dacă fusese victima unei halucinaţii sau a unei previziuni cumplite. Îi era oare scris să piară sfîrtecat de schijele unei bombe, ciuruit de gloanţe ori măcelărit de pumnale?... La Paris, în cursul vizitei făcute lui Napoleon al III-lea, pe atunci suveran al Franţei imperiale - care-şi trăia crepusculul - se încercase împotriva sa un atentat. Se înapoia tocmai de la o paradă militară desfăşurată pe Longchamp si se afla în trăsură alături de Napoleon. În preajma cascadei, un ins ţîşnise din mulţimea îmbulzită de o parte şi de alta a drumului şi

trăsese asupra lui două focuri de revolver, rămase fără efect. Atentatorul fusese prins şi identificat. Pe nume Borozovski, se refugiase din Polonia, găsindu-şi azil la Paris, oraşul spre care se îndreptau privirile tuturor polonezilor dornici de libertate. Ţarul nu-i putuse ierta lui Napoleon sprijinul acordat acestor răsculaţi. Resentimentul lui contribuise în largă măsură la adoptarea de către Rusia a unei politici de neutralitate faţă de conflictul militar dintre Franţa şi Germania, încheiat pentru francezi cu dezastrul de la Sedan.

Borozovski nu fusese singurul ins hotărît să-i curme viaţa. Ţarul îşi amintea cu strîngere de inimă şi de antentatul neizbutit al anarhistului Karakasov, săvîrşit cu un an înaintea vizitei sale oficiale la Paris. Şi atunci scăpase teafăr. Dar cît timp îl va mai ajuta Dumnezeu? Era de neînţeles. El, ţar şi autocrator, stăpîn peste zeci de milioane de supuşi, temut pînă si dincolo de hotarele imperiului pentru uriaşa sa putere militară şi politică, se afla la cheremul unui fanatic, capabil să-l suprime în cîteva clipe! La ce slujeau armata, poliţia, dacă nu-l puteau feri de furia asasină a unui nebun? La ce slujeau rugăciunile înălţate de preoţi către Dumnezeu în toate bisericile de pe întreg cuprinsul Rusiei, pentru sănătatea, fericirea şi viaţa lungă a ţarului? Un dement era mai puternic decît uriaşul aparat de Stat?

Cînd îl împresurau gîndurile negre, Aleksandr simţea un gol dureros în capul pieptului şi atunci era ispitit să întoarcă brusc capul spre a se asigura că înapoia lui nu se afla un atentator pregătit să-l lovească între omoplaţi.

Prezenţa în sală a înalţilor demnitari, coloanele de susţinere ale tronului, nu îi crea un sentiment de siguranţă, fiindcă îl macină o ascunsă neîncredere în toţi cei din jur. Cîteodată i se strecura insidios în suflet teama că va repeta tragica experienţă a bunicului său, ţarul Pavel I, căzut victimă a unui complot organizat de personaje din anturajul său, cu complicitatea tacită a propriului său fiu, ţareviciul Aleksandr - viitorul adversar al lui Napoleon I. În vreme ce el, Aleksandr al II-lea, era preocupat de atentatele nihiliștilor, în culisele palatului imperial se punea poate la cale, chiar în clipa aceasta, răsturnarea lui de pe tron. Temerile îi erau justificate, de vreme ce oameni pe care se bizuise orbeşte, îi înşelaseră încrederea. Un astfel de personaj, de pildă, fusese contele Şuvalov, şeful secţiei a 3-a - poliţia secretă - din Cancelariatul privat al împăratului. Ales dintr-o mie

spre a se ocupa de siguranţa personală a ţarului, devenise prin înseşi funcţiunile sale depozitarul celor mai intime taine ale acestuia. Cînd el, Aleksandr, hotărîse să-şi legitimeze copiii zămisliţi de pe urma legăturii lui extraconjugale cu Katerina Dolgoruki, Şuvalov se aliase cu duşmanii ei declaraţi. Ţarul nu putea să uite ziua aceea mohorâtă de toamnă, cînd generalul i se înfăţişase spre a-i raporta nemulţumirea manifestată de unii demnitari ai Curţii şi de un important grup de nobili faţă de adulterul etalat cu neruşinare de prinţesă şi de augustul ei amant. Şuvalov folosise termeni voalaţi, dar el, Aleksandr, nu se înşelase asupra sensului adevărat, ascuns sub frazele meşteşugite ale raportului. Ceva mai tîrziu, acelaşi Şuvalov săvîrşise o imprudenţă de neiertat, declarînd într-un cerc de cunoştinţe: „Dacă aventuriera asta îşi va lua avînt, o voi zdrobi. Am mijloace la îndemînă!" Reţeaua de delatori atît de bine organizată de Şuvalov se întorsese împotriva acestuia. Un colonel, gelos pe ascensiunea fulgerătoare a şefului Secţiei a 3-a, repetase ţarului rău-inspirata frază. El, Aleksandr, încercase atunci o mare dezamăgire. În cine să se mai încreadă, cînd însuşi şeful Poliţiei secrete se dovedise neloaial? Deşi îl strangula mînia, avusese înţelepciunea să nu se trădeze, luînd împotriva vinovatului măsuri aspre susceptibile să provoace proteste vehemente din partea acelora care-i condamnau indiferenţa faţă de ţarină. Îl chemase în cabinetul său pe Şuvalov si îl felicitase pentru noua lui promovare. Şuvalov îl privise întrebător. „Am hotărît să te numesc ambasadorul meu la Londra. Tactul, inteligenţa, rafinamentul dumitale, conte, vor fi mai de folos în capitala Angliei decît aici.”

Şuvalov îi mulţumise confuz si plecase să-şi ocupe noul post. Trist era faptul că el, ţarul, nu putea aplica sancţiuni nici altor personaje de la Curte. Prinţul Paskievici, prinţul Scerbatov, contele Orlov-Davidov, contele Worontzov-Dahkov se arătaseră făţiş duşmănoşi Katiei. Şi contesa Panin, și prinţesa Bariaitinska, şi prinţesa Kurakin, maestra Curţii împărătesei, nu pierdeau ocazia s-o critice acerb pe Katia, fiinţa ingenuă şi atît de sinceră, care adusese o geană de lumină în viaţa lui grea, posomorîtă.

Nu! Nu! El nu trebuia să moară. Avea datoria să trăiască pentru Katia, pentru copiii lui, sîngele din sîngele ei. Curtenii îl acuzau că o neglijează pe ţarină. Se compara însă Maria Aleksandrovna cu scumpa lui Katia? Cînd o ceruse în căsătorie

pe Maria, fusese desigur orb sau i se făcuseră farmece. Altfel nu se explica chipul în care căzuse în mrejele acestei pretinse fiice a marelui duce de Hessa, zămislită în realitate dintr-o legătură adulterină a soţiei marelui duce cu un grăjdar. Pe atunci fusese idiot de îndrăgostit! Se certase pînă şi cu tatăl său, ţarul Nikolai, I, care aflase tristul secret al acelei origini dubioase.

I se reproşase într-o vreme că are amante fără număr. Ce cale îi rămînea de ales după ce se îndepărtase de ţarină? Se şoptea în culise că boala ei l-ar fi înstrăinat. Proşti mai sînt oamenii! Scornesc tot felul de povesti si le pun pecetea adevărului. Într-un fel îi convenise acest pretext, fiindcă îi justifica escapadele amoroase. Pusese însă capăt aventurilor sentimentale după ce o cunoscuse pe Katia.

Preotul îl cădelniţă iarăşi, rupîndu-i Sirul gîndurilor. Efluviile de tămîie îi gîdilară plăcut nările. Era bine că oamenii din jurul său nu bănuiau cîte îi mai treceau prin cap, în vreme ce preoţii depănau cu gravitate slujbe religioase. Desigur că şi lor le zbura cugetul la tot felul de drăcovenii străine de sfîntul lăcaş al Domnului. Păstrau însă o atitudine reculeasă, edificatoare si mai ales pilduitoare.

Preotul repetă în încheiere pomelnicul personajelor din familia imperială, în cap cu ţarul, asupra cărora chema harul dumnezeiesc. Rugăciunile slujitorilor Domnului împiedicaseră oare asasinarea lui Pavel I? Moartea timpurie a ţareviciului Aleksandr? Sfârşitul jalnic al lui Boris Godunov?

Slujba religioasă se încheie într-o apoteoză subliniată de accentele impresionante ale corului şi de dangătul grav al clopotelor.

Ţarul înclină pentru ultima oară capul spre altar, apoi se întoarse spre înalţii demnitari ce-i deschideau obsecvios drum, ploconindu-se adînc. Cu acelaşi ceremonial de la venire, porni acum spre camera sa de lucru. Precedat de ofiţeri din regimentul de gardă Preobrajenski, urmat de membrii familiei imperiale si de mai-marii ţării, străbătea fără grabă sălile măreţe, de o zdrobitoare somptuozitate, în vreme ce soldaţii de strajă, orînduiţi de o parte şi de alta a uşilor, dădeau onorul prezentînd impecabil arma.

Cortegiul se opri în sfîrşit în anticamera cabinetului de lucru al ţarului. Aleksandr făcu semn prinţului Gorceakov să-l urmeze, apoi pătrunse în încăperea care simboliza creierul imperiului.

Abia acum cortegiul se destramă. Personajele desemnate a fi primite în audienţă se grupară după prietenii sau interese. Spre a-şi omorî aşteptarea, începură să sporovăiască despre tot felul de nimicuri. Chestiunile serioase nu erau discutate în anticameră, unde se aflau întotdeauna urechi indiscrete.

Îndată ce se văzu singur cu Gorceakov, ţarul îl întrebă direct:

- Ce noutăţi mai ai în legătură cu conflictul germano-francez?

- Majestate, ieri după-amiază, generalul Le Fio mi-a cerut din nou audienţă. Era foarte agitat. Guvernul francez dispune de informaţii potrivit cărora armata germană este pregătită de război. Trupele Maşate la frontiera cu Franţa nu aşteaptă decît ordinul împăratului Wilhelm şi al cancelarului Bismarck spre a intra în acţiune. Mareşalul Mac Mahon solicită sprijinul Majestăţii-Voastre în cazul că Reichul va declanşa ostilităţile.

Ţarul se aşeză la birou.

- Nu-mi pot lua angajamente formale, Gorceakov. Dar voi face tot ce-mi va sta în putinţă spre a salva pacea. Sunt convins că nu va fi nevoie să scoatem sabia. Împăratul Wilhelm, unchiul meu, este un om politic înţelept. Nu se aruncă în aventuri nebuneşti. Voi profita de viitoarea mea vizită la Berlin spre a-i vorbi cu toată seriozitatea. A sosit timpul ca Bismarck să primească o lecţie. După ce a cîştigat războiul din 1870 graţie neutralităţii noastre binevoitoare, a înţeles să-și plătească datoria de recunoştinţă încheind o înţelegere politică strînsă cu Imperiul Austro-Ungar, marele nostru duşman.

- Recunoştinţa, Majestate, este o floare rară. Nu crește în grădina cancelarului Bismarck.

Împăratul îşi sprijini coatele de braţele fotoliului.

- N-am să uit niciodată, Gorceakov, izolarea în care Bismarck ne-a lăsat intenţionat. N-a urmărit decît să ne forţeze mîna, spre a ne alinia politicii lui. Am fost nevoiţi să facem concesii. Spre a ieşi din izolare, am solicitat alipirea la înţelegerea austro-germană. Cîtă satisfacţie trebuie să fi încercat Bismarck după ce a constatat că a reuşit să ne impună jocul lui. Reintrarea Franţei în concertul marilor puteri ne-ar îngădui să contracarăm planurile cancelarului. Omul acesta tinde să transforme Germania într-o putere continentală fără rival.

Pe Gorceakov îl bucură raţionamentul ţarului, căci coincidea cu al lui.

- Arsenalul argumentelor folosite de Germania împotriva Franţei a sporit în ultimele patruzeci si opt de ore, Majestate. Bismarck pretinde a şti că guvernul francez ar fi tezaurizat cîteva sute de milioane de franci pentru a-şi finanţa înarmarea. Realitatea este de-a dreptul comică. Ministerul de Finanţe al Franţei a hotărît scoaterea din circulaţie a bacnotelor de 20 de franci, foarte uzate, si înlocuirea lor cu altele noi. Bancnotele vechi au fost adunate spre a fi arse.

- Explicaţia pare plauzibilă. Dacă nu mă înşel, Şuvalov a sosit la Sf. Petersburg.

- Da, Majestate. A solicitat un scurt concediu spre a-şi rezolva unele treburi de familie.

Ţarul îşi masă uşor degetele mîinii stingi. De la o vreme îi amorţeau inexplicabil.

- Să-l trimiţi imediat la Londra! Dă-i instrucţiuni să ia contact cu lordul Derby. Să-i explice poziţia noastră în conflictul germano-francez. Cînd voi ajunge la Berlin, vreau să mă bizui pe sprijinul Angliei. Numai aşa îl vom pune pe Bismarck cu botul pe labe. Iar pe Le Fio să-l anunţi că îl voi primi în audienţă mîine dimineaţă. Ţin să-i liniştesc personal temerile. Mi-e foarte simpatic omul ăsta. Ştie să-şi poarte uniforma.

*
**

Ceaţa descria în jurul felinarelor de pe stradă nimburi alburii. Umezeala din atmosferă aşternuse pe trotuare un înveliş de lac negru, lucios ca și cizmele de Chantilly. Paşii trecătorilor, aproape invizibili datorită perdelelor de negură, ţăcăneau mai plin sau mai ascuţit, după cum încălţămintea era bărbătească sau de damă. Pe partea carosabilă, mai lucioasă decît trotuarele, treceau în ambele sensuri trăsuri mînate cu prudenţă de vizitii, căci ceaţa se înteţea. De-a lungul cheiurilor Senei, vizibilitatea scăzuse aproape la zero. Atît de groasă se făcuse negura, încît căpătase consistenţă. Oamenii prinşi pe stradă de întunericul umed tuşeau înecaţi de vata apoasă, neagră, care le pătrundea în nări şi în gură.

Georg S'tephan Opperit von Blowitz, corespondentul la Paris al gazetei Times - supranumită a şasea mare putere a lumii - se răsuci pe pernele trăsurii pentru a-şi scoate din buzunarul vestei

albe a fracului ceasul Breguet. Îi deschise capacul şi încercă să citească ora indicată de limbile minuscule, la lumina anemică a unui felinar, a cărui aureolă apăru timidă din beznă se accentua cînd ajunse în dreptul trăsurii de piaţă, apoi se topi în ceaţă. Atît de palide, de ofticoase erau aureolele care defilau pe lîngă vechiculul tras de cai, încît ziaristul nu izbuti să desluşească ora de pe cadran. Fiindcă nu era chip să înfrângă întunericul decît aprinzînd un chibrit, scoase un băţ si îl frecă de talpa pantofului. Deşi gestul fusese energic, chibritul refuză să se aprindă, căci talpa era umedă.

Înciudat, ziaristul repuse ceasul în vestă.

- Mai repede! ordonă vizitiului. Mă faci să întîrzii!

Voia să ajungă la Quai d'Orsay înainte de sosirea invitaţilor, fiindcă avea de gînd să-şi asigure o convorbire de cîteva minute cu ministrul Afacerilor Externe. „Dacă as fi avut trăsură proprie, pînă acum aş fi ajuns la destinaţie", îşi zise posomorît. În mai multe rînduri luase hotărîrea de a-şi cumpăra o trăsură - slavă Domnului, dispunea de suficiente fonduri băneşti spre a-şi permite luxul - dar de fiecare dată amînase punerea în practică a acestui plan, fiindcă într-un vehicul de piaţă putea trece neobservat. Un gazetar cu reputaţie trebuie să vadă fără să fie văzut si să audă fără să fie auzit. Altfel nu se deosebeşte de pisicile cu clopoţei. Nu avea nici casă proprie, căci ocupaţiile lui îi mînau mai mult pe drumuri. La Paris dispunea de o cameră plătită cu luna, la hotelul „Meurice". În acest elegant caravanserai, avea posibilitatea să întîlnească personalităţile cele mai diverse, pripăşite de pe mai toate meleagurile lumii. Din mijlocul lor culegea recoltă bogată de ştiri, fiindcă avea talentul unic de a se vîrî pe sub pielea oamenilor fără să-i supere.

De un singur lucru nu se putea lipsi domnul Blowitz, si anume de o garderobă bogată, indispensabilă unui gazetar obligat să pătrundă pretutindeni. În activitatea lui putea fi chemat să se cufunde în măruntaiele pămîntului sau să se caţăre pe acoperişul unei case, să se strecoare în mijlocul unei mulţimi răsculate sau să intre degajat la o recepţie diplomatică.

Nici nevastă nu-și luase, căci ce femeie ar fi acceptat să stea singură noapte de noapte şi să-şi vadă soţul în compania a tot felul de femei, mai ales actriţe şi balerine de la Operă, adevărate comori de informaţii cu iz de scandal.

Domnul Blowitz nu avea decît un cîine, un magnific Saint Bernard. În rarele-i momente de expansivitate, îi destăinuia multe secrete convins că nu va fi niciodată trădat.

Viaţa-i frămîntată, împănată cu primejdii şi plină de neprevăzut, îi procura satisfacţii materiale, dar şi morale, datorită puterii pe care o exercita graţie articolelor publicate în Times. Bineînţeles, nu-i fusese deloc uşor să ajungă pe aceste trepte. Scrupulele nu-i înăbuşiseră însă nicicînd elanul. Poate că aceasta era cheia succeselor lui.

Ajunse la Quai d'Orsay cu puţine minute înaintea sosirii valului de invitaţi. Fu condus de îndată în cabinetul de lucru al ministrului Decazes, care-l întîmpină cu o simpatie manifestă.

- Dragul meu Blowitz, îmi pare rău că ai întîrziat. Mă pregătisem să-ţi răspund - aşa cum mă rugaseşi - la întrebările dumitale referitoare la interesele Franţei în Egipt. Mă tem că astăzi n-o să putem discuta aprofundat acest subiect, din lipsă de timp.

- Excelenţă, cer iertare pentru intîrziere. Prudenţa excesivă a vizitiului care m-a adus pînă aici a fost de vină.

- Nu-i nimic, amice. Vom găsi altă zi, în care să nu ne deranjeze nimeni. Să revenim la poziţia Franţei faţă de Egipt. Eu aș defini-o în cîteva cuvinte. Nu urmărim nici un obiectiv susceptibil să atingă în vreun fel integritatea acestei frumoase ţări, interesele ei economice şi politice. Cînd am deschis Canalul de Suez, nu am făcut-o decît din prietenie pentru poporul egiptean şi pentru admirabilul său conducător, Kedivul Ismail. Evident, încheierea unui nou tratat comercial avantajos în egală măsură Franţei, şi Egiptului, dar care să nu lezeze interesele Angliei, ar fi binevenit. M-ar bucura dacă ziarul Times ar sublinia dorinţa noastră vie de a păstră relaţii cordiale cu Marea Britanic, chezăşie a salvgardării păcii în această parte a Europei. Dă-mi voie, Blowitz, să te tratez cu un Maraschino vechi de peste douăzeci de ani.

Se îndreptă spre un dulap cu băuturi, scoase o sticlă cu două pahare şi îşi servi personal oaspetele, cinstire rezervată numai unor personalităţi de frunte. Blowitz aprecie gestul ministrului, dar nu se sfii să reflecteze: „Are mare nevoie de mine Decazes de mă răsfaţă atîta. Articolul despre Egipt justifică oare amabilitatea lui excesivă?"

Chiar în momentul acela intră în încăpere Lefavre, directorul

de cabinet.

- Excelenţă, primele trăsuri cu invitaţi au tras la intrare.

- Bine, vin să-i primesc. Blowitz, rămîi si termină-ţi în linişte paharul cu Maraschino. Haidem, Lefavre!

IeSiră lăsîndu-l pe corespondentul lui Times singur în cabinet. Blowitz sorbi puţin Maraschino. Era într-adevăr excelent. Se uită în jur. „Cîtă încredere, să mă lase singur!" reflectă. Privirile se plimbară asupra tabloului în ulei al mareşalului Mac Mahon, portret oficial, fără nimic remarcabil, asupra bibliotecii cu cărţi multe, superb legate, asupra hîrtiilor de pe Maşa de lucru. Se afla acolo o mapă cu cîteva documente aduse desigur la semnat, precum şi un dosar voluminos, într-o cămaşă verde. Curiozitatea lui Blowitz se trezi brusc. Un bun corespondent de presă nu pierde asemenea ocazii. Se uită bănuitor spre uşă, iar după ce îşi luă inima în dinţi, se ridică de pe scaun şi se apropie de birou. Îşi aruncă privirile asupra etichetei de pe dosar, scrisă cu litere mari: „Litigiul germano-francez". Deasupra, în colţul din dreapta, o ştampilă: „Strict secret".

Infruntînd orice risc, gazetarul deschise dosarul. Se aflau acolo, în copie, rapoarte ale ambasadorilor francezi, note verbale asupra unor discuţii purtate de aceştia cu diverşi oameni politici si ambasadori străini, apoi un număr impresionant de rapoarte semnate de ofiţeri din Biroul 2 si din Serviciul secret francez. O comoară nepreţuită pentru un ziarist. Fără să şovăie, scoase din buzunar un carnet si începu să-şi ia note stenografice, trăgând în acelaşi timp cu urechea spre uşă, pentru a nu fi surprins violând secrete de Stat. Deşi opera repede, se scurse totuşi oarecare timp pînă ce îşi aruncă ochii asupra tuturor pieselor. Munca lui era uşurată fiindcă pasajele importante erau subliniate cu roşu. Despuiase dosarul de tot ce era mai interesant, cînd auzi de dincolo de uşă paşi apropiindu-se. În cîteva clipe închise dosarul, vîrî carneţelul în buzunar, deşertă un sfert din sticla de Maraschino într-un vas cu flori, apoi se instala pe scaunul său, ţinînd paharul în mînă.

Lefavre intră zîmbind amabil.

- V-am lăsat singur atîta vreme... Vă rog să mă iertaţi! Furat de îndatoririle oficiale, am uitat pur şi simplu de dumneavoastră.

- Nu-i nimic, zîmbi Blowitz. Am avut o companie plăcută, adăugă arătînd sticla de Maraschino.

- Doriţi să vă însoţesc în sala de recepţii? Aproape toţi

invitaţii au sosit.

Blowitz se ridică încet de pe scaun, afectînd o oboseală trucată.

- Numai că m-a cam ameţit băutura! Mă tem că am depăşit măsura, nu-i aşa?

- Deloc, Monsieur Blowitz. Cîteva pahare de Maraschino sunt cel mai bun leac împotriva bolilor. N-aţi auzit?

Cînd ajunseră în saloanele pline cu invitaţi, Blowitz se afla într-o avansată stare euforică, provocată de informaţiile culese. Va scrie pentru Times un articol epocal, care va aprinde Europa. I se va reproşa poate de către autorităţile franceze divulgarea unor informaţii cu caracter strict secret. Posibil, dar nu probabil. Blowitz era sigur că Decazes nu-l lăsase întîmplător singur. Dacă i se vor cere de către mai-marii de la Times explicaţii asupra provenienţei informaţiilor, nu-l va putea desemna pe Decazes. Va fi lăudat și i se va acorda o foarte importantă gratificaţie pentru că s-a descurcat cum nu se poate mai bine. Germanii vor ieşi însă rău opăriţi din toată afacerea asta. Ei şi? Se născuse în Boemia, dar pe parcurs obţinuse naturalizarea franceză. Aceasta îl punea la adăpost de multe inconveniente.

Un lacheu i se înfăţişă cu trei rînduri de cupe cu şampanie, aliniate pe o tavă ca soldaţii în front. Luă o cupă, îşi muie buzele, apoi, rotind între degete tija piciorului de cristal, începu să se plimbe printre oaspeţi. Adulmeca ştiri de senzaţie aşa cum cîinii dresaţi adulmecă vînatul. Stătu de vorbă cu diverse personaje, eminenţi oameni politici, diplomaţi cu renume, aristocraţi coborîtori din cruciaţi, care n-ar fi catadicsit să-l întreţină dacă nu s-ar fi gîndit că plebeul Georg Blowitz avea puterea să le facă pubilicitate în Times. Domnul Blowitz îşi agăţase de la sine putere particula nobiliară. Dacă i s-ar fi făcut aluzii răutăcioase asupra originii sale, ar fi răspuns ca unul dintre mareşalii lui Napoleon - proaspăt ridicat la rangul de duce. Cînd nişte nobili autentici întrebaseră cu subtilă ironie, cîte generaţii de strămoşi cu sînge albastru avea în urmă: „Messteurs, c'est moi l'ancetre"!

Printre oaspeţii lui Decazes se afla şi prinţul Hohenlohe, ambasadorul Reichului german. Diplomatul, cunoscînd pana veninoasă a corespondentului lui Times, îşi zise că este înţelept să şi-l facă prieten. Cu princiară amabilitate, se apropie de Blowitz si, după o deslînată conversaţie asupra timpului, atacă

pe ocolite chestiunea conflictului franco-german. După ce recapitula argumentele invocate de presa de dincolo de Rin, îl lăsă să înţeleagă că un articol în Times favorabil tezei germane ar fi regal răsplătit. Blowitz se arătă receptiv. Declară că era tentat să scrie un articol menit să risipească neînţelegerile dintre cele două state, în lumina teoriei lui Hohenlohe. Răspunsul era oarecum alambicat, dar prinţul, deprins cu limbajul reticent al diplomaţilor, nu insistă să ceară precizări.

Înapoiat la hotelul său, Blowitz se puse pe lucru. În mai puţin de trei ore - era foarte inspirat - aşternu pe hîrtie un articol fulminant, utilizînd din plin notele extrase din dosarul lui Decazes. Apoi se culcă, mulţumit că făcuse o treabă bună. Patruzeci şi opt de ore după expedierea materialului la Londra, Blowitz primi o scrisoare semnată de redactorul-șef al paginii de politică externă. ,,Articolul dumitale, dragă Mister Blowitz, este dinamită curată, îl vom publica, dar mai întîi comitetul de redacţie ţine să verifice anumite date furnizate de dumneata, evident prin sondaj, şi în limita posibilului."

Încîntat de răspunsul primit, Blowitz, porni în turneu nocturn prin restaurantele, cafenelele şi tripourile pariziene, în cotidiana lui goană după informaţii. Se afla într-un bar deocheat din Montmartre, cu o clientelă foarte amestecată. Rezemat de tejghea, aştepta să fie servit cu un pahar de drambuie, cînd un ins hirsut, cu mutră de vagabond, se aşeză în stînga lui şi îi făcu amical semn cu cotul.

- Ce întîmplare norocoasă, scumpul meu Blowitz! Dumnezeu mi te-a scos în cale! Sper că ai să mă tratezi cu un absint.

Biowitz îl privi plictisit.

- Întîmplare? Spune mai bine că m-ai căutat cu limba scoasă prin toate localurile. Ce mai vrei?

Vagabondul clătină din cap în semn de reproş.

- Se vede că te-ai ajuns, dragă Georg. Nu te mai uiţi la vechii tăi colegi ajunşi la ananghie.

Blowitz replică ironic:

- Sunt eu de vină dacă n-ai fost în stare să-ţi păstrezi rubrica despre cîinii striviţi de vehicole si despre pisicile premiate la concursuri?

- Îţi baţi joc de mine, Georg! Nu-i frumos!

- Lasă poveştile! Vrei iarăşi bani?

- Cît eşti de brutal, amice!. . . În sfîrşit, dacă vrei să scapi de compania mea, fă-te încoa cu o mie de franci!

Blowitz îşi încreţi sprîncenele.

- O mie de franci? Ai înnebunit, Jacob! Ultima dată ţi-am dat cinci sute. Şi a fost vorba că n-ai să mă mai superi cu prezenţa ta urît mirositoare. Cînd te-ai spălat ultima oară?

Zîmbetul hirsutului semăna a rînjet.

- Încerci să mă intimidezi, Blowitz, dar n-ai să reuşeşti. În loc să-mi fii recunoscător că ascund justiţiei fapte care ar putea să te coste libertatea, mă repezi ca pe un cîine. .. Ţt-ţţ-ţţ!

- Dacă ai fi fost în stare să mă bagi la apă, Jacob, de mult ai fi făcut-o. Dar ţi-au lipsit probele.

- Uiţi un singur lucru, scumpul meu, Georg! Ai duşmani cu ghiotura. Te-ai gîndit ce-ar zice ei dacă ar afla că la Marsilia, acum vreo douăzeci de ani, ai aruncat dintr-o barcă pe soţul amantei tale si că i-ai mai dat şi cu lopata în cap, ca să-l termini mai repede? Că ulterior ai trăit cu văduva, şi că i-ai dat şi ei cu piciorul, după ce i-ai păpat toţi banii moşteniţi de la soţ?

Blowitz se simţi ispitit să-l pocnească în falcă, dar se abţinu.

- Eşti comic, Jacob! Te informez că pretinsa crimă a fost anchetată de autorităţi, dar că în urma cercetărilor am fost scos din cauză!

- Te-au scos basma curată fiindcă martorul tău principal a fost văduva.

- Ei da! Şi ce-i cu asta? Concluzia autorităţilor a fost categorică: nenorocitul a căzut din barcă fiindcă era beat mort. Iar lopata i-am întins-o ca să se agaţe de ea. Nu m-am aruncat în apă să-l salvez fiindcă nu ştiu să înot. O pereche aflată într-o altă barcă a confirmat spusele mele.

- Faptele s-au petrecut pe înserat, Blowitz. Declaraţiile lor n-au fost chiar atît de favorabile ţie. Nu te-am înfundat fiindcă ai beneficiat de îndoielile lor. A intervenit însă un fapt care răstoarnă situaţia. Văduva părăsită de tine mi-a dat o declaraţie. Ei da, femeia recunoaşte că i-ai ucis bărbatul.

Blowitz simţi un fior, dar nu lăsă să i se citească pe faţă tulburarea.

- Bluf , Jacob! Bluf!

- Dacă nu mă crezi, iată o copie.

Scoase din buzunarul hainei murdare si roase o bucată de hîrtie si i-o înmînă. Blowitz îşi aruncă privirile asupra rîndurilor

scrise cu un creion. Semnatara declaraţiei afirma că amantul ei, Georg Blowitz, îi ucisese cu bună-ştiinţă soţul. Ascunsese pînă acum adevărul fiindcă se temuse să nu fie socotită complice. Dar mustrările de conştiinţă nu-i mai îngăduiau să tacă.

Rîzînd verde, Blowitz îi restitui hîrtia.

- Invenţii, Jacob! Invenţii ieftine! Dacă o mustra conştiinţa de ce nu s-a dus direct la procuror?

- Fiindcă nu avea curaj. Eu am avut grijă să-i explic că se va bucura de circumstanţe atenuante si că va obţine o pedeapsă cu suspendare.

- Legea Beranger nu se aplică la crime, Jacob!

- Fosta ta amantă nu ştie acest lucru. Dacă-mi dai banii, o reduc la tăcere.

- O suprimi?

- Asta nu! Dar am mijloacele mele infailibile. Dacă nu mă crezi, aşteaptă rezultatul anchetei care se va redeschide!

Blowitz nu punea temei pe afirmaţiile lui Jacob. Dar dacă spusele lui erau adevărate?

- Ascultă, Jacob! Dacă ţi-aş da mia de franci, nu de frică, ci din milă pentru situaţia ta mizerabilă, mi-ai cere mai tîrziu iarăşi bani. Dacă pretinzi că deţii originalul. . .

- Sigur că îl deţin!

- Adu-mi-l şi îţi dau banii.

- La ce ţi-ar folosi, Georg? Femeia ar putea semna o nouă declaraţie!

- Mi-ar dovedi că nu m-ai minţit! Vagabondul reflectă cîteva clipe.

- Bine! Facem schimbul! Îţi dau declaraţia în original, tu îmi dai o mie de franci, în regulă?

- În regulă.

- Cînd facem operaţia? În noaptea asta?

- Nu am asupra mea o mie de franci. Trebuie să-i scot mîine dimineaţă de la Bancă. Ne putem întîlni mîine seară.

- Unde?

- Prefer un loc retras, Jacob. Să fim feriţi de indiscreţi.

- De acord. Ţi-ar conveni în Charenton? Lîngă ecluză?

- De ce nu?

- Acum îmi plăteşti un absint?

- Băiete, un absint pentru domnul! ordonă Blowitz, apoi făcu plata.

- N-ai fixat ora, Georg!

- La nouă seara e bine?

Vagabondul rîse, arătîndu-şi golurile dintre dinţii mîncaţi de carii.

- Foarte bine! Dar să nu-ţi treacă prin tigvă că ai putea să-mi închizi gura găurindu-mi pielea cu vreun pumnal! Voi lăsa unui terţ o declaraţie scrisă, în plic sigilat, asupra întîlnirii noastre. Dacă mi se întîmplă ceva. . .

- Eşti ridicol, Jacob! Nu-ţi imaginezi că are să mă denunţe văduva?

Rîse sarcastic, spre a demonstra fostului său coleg că nu avea nici o încredere în aserţiunile sale.

- Pe mîine seară, Jacob! Vagabondul îşi duse mîna la pălărie.

Cînd se văzu în stradă, Blowitz oftă adînc. Se afte într-o situaţie delicată. Poate că Jacob nu minţea, în caz că va recunoaşte în josul declaraţiei semnătura fostei sale amante, va trebui să-i suprime pe amîndoi. Exact ca într-un roman de Eugene Sue. Încerca să ia lucurile în rîs, dar rîsul îi suna fals. O femeie părăsită e în stare de orice năzdrăvănie. Moartea bietului soţ încornorat se datora unui simplu accident, ce-i drept, ajutat puţin de amantul nevestei. Refuza totuşi să creadă că femeia era atît de lipsită de înţelepciune încît să-si pună singură ştreangul de gît numai ca să-l tragă pe fostul amant după ea. Blowitz înjură furios. Tocmai acum, cînd îşi crease o situaţie de invidiat, cînd era pe punctul de a da o lovitură de mari proporţii în presă, îi cădea pe cap cărămida asta!

Pînă a doua zi, spre seară, nu-şi găsi astîmpărul. Abia după apusul soarelui se mai linişti. Iminenţa pericolului îl ajută să-si stăpînească emoţia. Trecuse prin momente şi mai grele dar fusese întotdeauna plin de resurse şi ştiuse să iasă de fiecare dată cu faţa curată.

Înainte de a pleca la întîlnire, îşi luă pistolul, îl vîrî în buzunarul de jos al hainei, să-l aibă la îndemînă. Era hotărît să nu se dea legat de mîna nimănui. Acolo, în Charenton, era un loc singuratic, unde zgomotul unui foc de revolver s-ar pierde în noapte. Oricum, pe omul ăsta sinistru trebuia să-l lichideze. Devenise foarte supărător.

Blowitz părăsi hotelul la opt şi un sfert. O trăsură de piaţă îl lăsă în faţa gării Lyon. De acolo plecă pe jos spre ecluza din Charenton. Era o noapte adîncă, fără lună. Felinarele luminau

slab străzile mărginite cu case urîte şi strîmbe. Străbătu un loc viran. Dinspre Sena bătea un vînt rece, aducînd miros caracteristic de apă.

Cînd ajunse la ecluză, îl găsi pe Jacob aşteptînd pe marginea canalului Saint-Maurice. Nu-i vedea chipul, dar îi desluşea silueta decupată pe fundalul unui zid luminat slab de un felinar anemic.

- Ai adus banii, Blowitz, dragule? auzi rîsetul batjocoritor al fostului coleg.

- I-am adus. Dar tu ai adus originalul?

- Este asupra mea. Vino să-l vezi!

Blowitz scoase încet pistolul din buzunar. Deodată auzi un fluierat scurt. În jurul lui se dezlănţui în noapte o avalanşă de zgomote. Ropot de paşi, porunci scurte, apoi cîteva detunături de armă însoţite de scurte scînteieri care înţepară fugitiv întunericul. Blowitz înregistra şuieratul unor gloanţe şi se aruncă la pămînt. Auzi iarăşi zgomot de paşi, înjurături şi icneli. Ridică încet capul, dar nu mai zări silueta lui Jacob. De undeva, dinapoia lui, îi ajunse la ureche un glas cultivat:

- Domnule Blowitz, puteţi să vă ridicaţi. Sunteţi în afară de orice pericol!

Gazetarul întoarse capul într-acolo. În apropierea lui se afla un bărbat într-un pardesiu lung, a cărui siluetă se detaşa pe fundalul luminiţelor unor case îndepărtate.

Blowitz se ridică uluit.

- Cine sunteţi dumneavoastră? Ce s-a întîmplat?

Bărbatul cu pardesiu îi întinse mîna, ajutîndu-l să se ridice de jos. Blowitz vîrî pistolul în buzunar, apoi îşi scutură de ţărînă haina şi pantalonii.

- Sunt căpitanul Delarue, domnule Blowitz. Aţi fost atras aici de fostul dumneavoastră coleg, Jacob, spre a fi răpit si transportat în Germania. Da, da, Jacob a fost recrutat de mai multă vreme de serviciul secret german. Germanii fuseseră informaţi că în ziarul Times va apărea în curînd un articol semnat de dumneavoastră, foarte dezavantajos pentru Reich. După răpirea dumneavoastră, urmau să vă supună unor presiuni care nu excludeau violenţa, spre a vă determina să cereţi telegrafic Londrei retragerea articolului. Spre norocul dumneavoastră, am prins de veste printr-o întîmplare. Timpul scurt l-a silit pe şeful care a dirijat din umbră operaţia să

comunice prin telegraf ordinele sale agenţilor desemnaţi să vă răpească. Evident, s-a folosit un limbaj acoperit, pe care însă l-am descifrat uşor.

Blowitz avea senzaţia că visează.

- Ştiaţi că în ajun am avut o întîlnire cu Jacob?

- Desigur! Doi agenţi ai noştri v-au urmărit pas cu pas, începînd din noaptea în care aţi fost primit de domnul Decazes. Unul dintre ei avea misiunea să urmărească toate convorbirile dumneavoastră purtate în public cu diferite persoane. Este expert în citirea cuvintelor după mişcarea buzelor.

- Ştiţi si ce mi-a spus Jacob aseară, la bar?

- Desigur. Un şantaj ordinar. Declaraţia cu care v-a ameninţat nu există. Acum vă puteţi întoarce fără grijă la hotelul dumneavoastră, domnule Blowitz. Sunteţi bine păzit. Bună seara!

*
**

Cînd împlinise 80 de ani, Anton Vulturescu se închisese în casă, interzicînd pînă şi slugilor să pătrundă în camera lui. După ce trăsese perdelele si acoperise cu văluri oglinzile, ca să nu-şi mai vadă imaginea decrepită în apele de sticlă, plînsese cu lacrimi amare. În adolescenţă, în tinereţe, la vîrsta maturităţii şi chiar mai tîrziu, cînd tîmplele i se albiseră, fusese un bărbat frumos, falnic, fermecător, după care femeile întorceau capul, cele tinere admirativ şi cu gînduri păcătoase, cele vârstnice nostalgic si cîteodată cu nemărturisită jale. În dulapuri ţinea teancuri de scrisori legate cu panglici de mătase, care traduceau în slovă iubirea pătimaşă a fiicelor Evei, foarte numeroase dealtfel, căzute la picioarele lui.

În favoarea lui Anton Vulturescu pleda discreţia sa, care nu se dezminţise în nici o ocazie. Dacă ar fi vorbit deopotrivă ca acei bărbaţi infatuaţi, oricînd gata să-şi glorifice succesele feminine, numeroase familii s-ar fi destrămat, mulţi soţi ar fi avut penibila surpriză să constate cît de rămuroase le erau podoabele cornoase, mulţi părinţi ar fi aflat că virginalele lor odrasle aveau experienţă de alcov, mulţi logodnici si-ar fi pierdut iluziile asupra purităţii viitoarelor soţii.

Anton Vulturescu fusese de două ori căsătorit, întîia oară cu Isabelle de Gandale, fiica unui ambasador francez, si a doua

oară cu o baroneasă austriacă, Charlotte von Hendricks. Amîndouă îl divinizaseră. Dîndu-şi seama că nu le stătea în putere să-l monopolizeze, îi acceptaseră cu resemnare aventurile sentimentale. Fiica ambasadorului murise tînără, într-un accident de vînătoare - la un obstacol căzuse de pe cal, sfîșiindu-si pîntecele într-o buturugă colţuroasă care-i străpunsese ficatul şi baza plămînului drept. Baroneasa se intoxicase cu stridii la Monte Carlo si îşi încheiase existenţa într-o cameră de hotel, în vreme ce Anton - care nu-şi dăduse seama de gravitatea stării soţiei - pierdea la trente et quarante un milion de franci.

De atunci Anton nu se recăsătorise, fiind sătul să mai poarte doliu. Nu voise să aibă copii, spre a nu-şi complica existenţa. Fiindcă nu avea pe nimeni care să-i îngrădească libertatea, colinda Europa, poposind de preferinţă în localităţile renumite pentru cazinourile cu jocuri de noroc pe sume uriaşe.

În felul lui era un generos. Artiştii plastici şi actorii cu buzunarele mai mult goale, studenţii săraci, publiciştii la început de carieră, poeţii şi romancierii în pană de editori ştiau că pot obţine oricînd de la Anton ajutoare băneşti. Mulţi dintre românii refugiaţi în străinătate după eşecul revoluţiei din 1848 primiseră din partea lui subvenţii grase. Nu se pricepea la politică, dar aceasta nu însemna că era lipsit de patriotism. Dacă în lunga-i viaţă cheltuise enorm, nu cunoscuse niciodată sărăcia. Caii lui cîştigaseră la curse premii importante, iar la cazinourile din Monte Carlo şi Spa, Baden-Baden şi Brighton spărsese în cîteva rînduri banca. După celelalte toate, domeniile-i întinse de pe valea Dunării îi furnizau mari venituri, pe care nu reuşea să le epuizeze în ciuda cheltuielilor lui extravagante. Se spunea că este atît de norocos, încît la vederea sa ghinionul fuge înspăimîntat.

Şi bolile se fereau din calea lui. Deşi ignorase cumpătarea, nu suferise nici de rinichi, nici de ficat, nici de stomac, nici de inimă şi nici de acele crize de gută, atît de comune contemporanilor săi căzuţi în păcatul lăcomiei.

Un singur duşman avea Anton. Un duşman de care nu-si dăduse seama decît odată cu înscrierea la răboj a celui de-al şaptelea deceniu de existenţă: bătrîneţea. Într-adevăr, iureşul anilor nu-i uzase organismul, dar ridicase treptat în jurul lui o barieră îngrozitoare: izolarea. Într-un fel, izolarea aceasta îi

fusese impusă de însuşi felul său de viaţă. Fiindcă se simţea încă tînăr - era în stare să călărească ore întregi, să danseze, să facă dragoste - căuta numai compania oamenilor tineri. Dar aceştia nu se mai simţeau bine în prezenţa lui. Atît de şocaţi erau de pretenţia septuagenarului de a se învîrti în mijlocul lor, încît îl evitau, iar dacă aveau tupeu, îl luau peste picior, făcîndu-l să sufere în taină, să-şi blesteme vîrsta care-l împingea inexorabil în rîndul fosilelor vii. Sosise în sfîrşit momentul cînd îşi dăduse seama că va trebui să renunţe la o lume care nu mai era a lui. Căutase timid, cu nemărturisită repulsie, tovărăşia bătrînilor. Dar maniile, arţagul, văicărelile lor, manifestări ale unei sclerozări lente şi ireversibile, îl îngroziseră. Se înapoiase la tineri, dispus să le accepte capriciile, să le treacă eventual cu vederea lipsa de politeţe, de înţelegere. Oferise petreceri în superbul lui palat din Bucureşti. Calitatea invitaţilor lui scăzuse treptat, pînă cînd se trezise în mijlocul unei șleahte interlope. Aventurieri şi inşi dubioşi se înfruptau pe săturate la banchetele-i servite de lachei cu peruci pudrate, apoi rîdeau pe seama lui. Majordomului trebuia să-i umble privirile peste tot, pentru ca oaspeţii să nu strecoare prin buzunare tacîmuri de argint ori bibelouri de preţ. O încăierare încinsă între nişte musafiri ameţiţi de băutură, care se dovediseră pînă la urmă a fi niște simpli măcelari, îl determinase să pună capăt jalnicelor manifestări mondene.

Dacă se ducea la cîte un club să joace cărţi, crupierii şi patronii îl acceptau cu teamă, căci se aşteptau să-l vadă din clipă în clipă căzînd cu capul pe masă, răpus de vreun atac de cord sau de vreo congestie cerebrală. Dacă schiţa un gest de curtenie faţă de cîte o femeie tînără şi frumoasă, i se răspundea cu umilitoare îngăduinţă ori cu ironii. Glumele-i abia dacă trezeau zîmbete reţinute, aproape compătimitoare.

El, Anton Vulturescu, ajunsese să cumpere cu bani grei cîte o noapte de dragoste, consumată adeseori în sterile încercări de a-şi dovedi bărbăţia. Complexat de bătrîneţea cramponată de el ca un cancer, avea impresia că toţi oamenii făceau haz pe seama decreptitudinii lui fizice. Renunţase treptat la ultimele si tristele lui plăceri.

Singurătatea îl învăluise pînă la urmă într-un linţoliu, despărţindu-l parcă de lumea celor vii. Îl copleşise disperarea. Era însetat de o companie umană. Nu avea nici ieftina consolare

de a fi vizitat de rude sărace, dornice a-i capta bunăvoinţa fiindcă îi jinduiau averea si aşteptau să-l moştenească. Nepoţii săi erau atît de bogaţi, încît nu le păsa de banii lui. Cei mai mulţi oameni din generaţia sa muriseră. Ajunsese să se socotească o biată umbră rătăcitoare prin încăperile goale ale palatului transformat în cavou.

Îl încolţise gîndul sinuciderii. Alesese chiar din splendida lui colecţie de arme un pistol englezesc. În ultimul moment îl părăsise curajul. Aruncase arma şi îşi plînsese cu hohote nenorocirea.

Ziua aniversării celor optzeci şi unu de ani avea să-i schimbe, paradoxal, viaţa. În preajma prînzului, auzul lui prinse un zgomot familiar odinioară. Scrîşnetul pietrişului din curte sub roţile unei trăsuri care opri în dreptul intrării principale. Inima lui Anton începu să bată tare. De mult nu mai aştepta vizite. Nici fraţii săi mai tineri, rămaşi încă în viaţă, nu-i mai călcaseră pragul.

Fu ispitit să treacă la fereastră, să dea la o parte draperia de catifea şi să arunce o privire asupra trăsurii, dar nu avu curajul. O nouă deziluzie l-ar ucide. Peste cîtva timp răsunară paşi pe podeaua de marmură din anticameră. O bătaie uşoară în uşă.

- Pofteşte! gîfîi Anton Vulturescu.

Majordomul intră domol în încăpere, atît de întunecată încît îi trebuiră cîteva clipe spre a se familiariza, după lumina puternică de afară. Întrezări silueta stăpînului ghemultă îrtr-un fotoliu.

- Domnişoara Louise von Falkenberg, în trecere prin România, solicită îngăduinţa de a vă saluta, domnule.

- Ci-cine? se bîlbîi bătrînul.

Majordomul repetă numeie vizitatoarei. Antop se ridică febril din fotoliu.

- Nu pot să o primesc aşa! Trebuie să mă schimb! Pofteşte-o în salonul verde! Roag-o să mă aştepte puţin!

Adăugă cu teamă:

- Domnişoara von Falkenberg trebuie să fie una din a-cele fete bătrîne și acre, îmbrăcate în negru, care dau lecţii de pian ....

- Nu, domnule. Domnişoara este foarte tînără si îmbrăcată după cît mi-am dat seama, cu mult bun-gust.

- Bine, vin imediat!

Ajutat de valetul său personal, Anton îşi puse un costum de

dimineaţă, gris-perle, comandat la Londra, pe Saville Row. Coborî apoi scara care duce la parter. „Caută poate pe alt-cineva", îşi spunea cu frică, în vreme ce călca atent treaptă după treaptă, sprijinindu-se de balustradă. Deşi se ţinea drept si avea o siluetă de tînăr, picioarele refuzau să-l mai ajute ca altădată.

Cînd intră în salonul verde si văzu fata aceea ameţitor de tînără si de frumoasă - la cei 80 de ani ai lui proporţiile vîrstelor căpătau alte valori - simţi că începe să-i fiarbă sîngele în vine. „Ei, drace, gîndi înviorat, am să încep să nechez ca un cal de cavalerie stîrnit de mirosul prafului de puşcă!"

Vizitatoarea se ridică de pe scaun şi îl întîmpină surîzînd familiar.

Anton îi luă mîna şi i-o sărută.

- Oncle Anton, sunt nepoata dumitale! Bătrînului îi scînteiară ochii.

- Nepoata mea? Iată o veste grozavă!

- Mama mea este sora fostei dumitale soţii, baroneasa von Hendricks.

Lui Anton i se umeziră ochii. Mult îl mai iubise Charlotte! Iar acum, după moarte, îi făcea o bucurie necuprinsă trimiţîndu-i acest sol al tinereţii.

- Cu ce ocazie pe aici, Louise?

- Tata a murit de curînd lăsîndu-mi o moştenire.. . com-plicată. Era acţionar la societatea lui Strussberg şi se mai ocupa cu importul de grîne. De pe urma lui m-am ales cu o serie de creanţe rămase neachitate. Acum încerc să le recuperez.

- Nu e o treabă pentru o fată tînără și frumoasă ca dum-neata, Louise. De ce nu ţi-ai angajat un avocat ori un procurist?

- Nu stau chiar atît de bine cu banii. Şi cum am datornici şi aici în România, m-am gîndit să-ţi fac și dumitale o vizită.

- Şi ai de gînd să stai mult timp la Bucureşti?

- Două săptămîni sau poate mai mult, în funcţie de va-lorificarea creanţelor. Aflǎ, oncle Anton, că sunt une femme de tete, care ştie să-şi apere drepturile.

- Acum unde locuieşti?

- La Hotel de France. O cameră nu prea bună, dar îndeajuns pentru ce-mi trebuie mie. Cred că va trebui să fac un drum și la Constantinopole. Şi acolo am datornici.

Anton se încruntă revoltat.

- Este inadmisibil ca nepoata mea să locuiască la hotel Aici ai la dispoziţie cincizeci de camere. Şi reluă insistînd: Cît timp ai să rămîi la Bucureşti, îţi ofer găzduire. Nu, nu, nu! Nu accept să mă refuzi! Dumneata îmi faci mie o favoare, Louise. Mă simt atît de singur în casa asta mare, încît prezenţa dumitale va fi pentru mine o mană cerească. Trimit imediat pe cineva la hotel să-ţi aducă bagajele.

Rîzînd cu familiaritate cuceritoare, Louise replică vesel: - Fie, oncle Anton! Accept cu plăcere invitaţia dumitale! Zîmbi şăgalnic: Dar ce va spune lumea cînd va auzi că locuiesc în casa unui holtei cu reputaţia dumitale? Lasă, lasă, mama mi-a povestit despre dumneata lucruri care m-au făcut să roşesc!

- Păcatele tinereţii, Louise! Acum m-am cuminţit. La vîrsta mea, e și firesc! adăugă cu falsă modestie.

- Femeile cochete şi bărbaţii cuceritori nu îmbătrînesc niciodată. Bătrîneţea nu este decît un amestec de neglijenţă, de resemnare, de renunţare la tot ce e plăcut în viaţă. La optzeci de ani, Tizian a pictat cele mai frumoase tablouri. Dacă ciuma nu i-ar fi încheiat existenţa, vîrsta înaintată nu ar fi avut asupra lui nici un efect.

Bătrînul îşi bombă pieptul.

- Louise, argumentele tale sunt nu numai convingătoare, dar şi miraculoase. Au început să mă regenereze.

Rîsetul ei răsună ca un clopoţel.

- Să nu redevii chiar atît de tînăr, oncle Anton, încît să alimentezi clevetirile. Reputaţia mea ar avea de suferit.

Tonul ei glumeţ şi atît de prietenos îi încălzi sufletul. Regăsi plăcerea de a trăi de odinioară.

Bagajele Louisei von Falkenberg fură instalate în cea mai frumoasă cameră din suita rezervată oaspeţilor. Servitorimea - deprinsă în ultimii ani să lîncezească - se văzu antrenată într-o activitate febrilă. Din ordinul stăpînului casei, saloanele, care nu mai fuseseră deschise de foarte multă vreme, fură dereticate, tacîmurile de argint şi serviciile de masă - făcute lună, trăsurile lustruite şi scoase din remizele unde le acoperiseră pînă atunci pînzele de păianjeni, caii ţesălaţi şi puşi să facă mişcare prin curte în previziunea unor lungi plimbări.

Le tout Bucarest - în special grupul bărbaţilor amatori de femei frumoase - intră în ebuliţiune.

În palatul lui Anton Vulturescu de pe Calea Victoriei se

trezise frumoasa din pădurea adormită. Reputaţia Louisei căpătă în curînd proporţii de legendă. Dar cînd fu văzută în trăsură, la Şosea, avînd în stînga pe bătrînul ei unchi, temperatura gentry-ului bucureştean cunoscu un salt spectaculos.

Cărţile de vizită cu colţul întors începură să umple cupele de argint din vestibulul casei Vulturescu. Printr-o rafinată regie, menită să sporească şi mai mult curiozitatea bucureştenilor, bătrînul, atît de ignorat pînă atunci, replică la subitul interes care i se arăta, absentînd din locuinţa lui. Apariţia sa prin restaurante, teatre, cabarete, avînd la braţ pe Louise von Falkenberg, provoca agitaţie, exclamaţii admirative, ca pe vremuri.

- Pe femeia aceasta divină are de gînd să o păstreze numai pentru el? exclamau deopotrivă de înfierbîntaţi şi tinerii şi maturii. Să i-o furăm! Nu-i drept ca un bătrîn neputincios să se bucure singur si incomplet de o comoară destinată prin însăşi existenţa ei să fie accesibilă tuturor amatorilor de frumos. E tot atît de absurd să ţii încuiată într-o cameră o pînză de Rafael! Operele de artă trebuie să fie admirate de toată lumea.

Într-o zi de aprilie se întîmplă însă un eveniment uluitor. Cîteva sute de persoane din high-life-ul bucureştean primiră invitaţii pentru un bal oferit de Anton Vulturescu în cinstea nepoatei sale, contesa Louise von Falkenberg. În sfîrşit, bătrînul catadicsea să ridice cortina lăsată între încîntătoarea austriacă și potenţialii ei curtezani. În seara sorocită petrecerii, Sirul de trăsuri şi cupeuri care aduceau oaspeţi şi îi descărcau în faţa intrării casei Vulturescu avea o lungime de peste un kilometru. Anton exulta. Graţie Louisei redevenise un personaj la modă. Era oarecum contrariat fiindcă rudele lui se abţinuseră să răspundă la invitaţii, dar îl consolă marele succes al balului. Ofiţeri, magistraţi, moşieri, oameni de artă și de litere, politicieni, mulţi străini, printre care și cîţiva consuli, populau saloanele şi galeriile decorate cu ghirlande de flori. Elementul feminin era în minoritate. Bărbaţii preferaseră - pe cît le fusese posibil - să vină singuri.

Louise era uluitoare. Prin simpla ei prezenţă electriza lumea. Bărbaţii făceau în juru-i un cerc compact, fremătător. Avea talentul şi măiestria de a nu se lăsa acaparată de nimeni. Răspundea spiritual la complimente, schimba cîte un cuvînt sau două cu fiecare admirator, accepta zîmbind omagiile și aprindea

simţurile cu privirile ei uşor ironice, care, fără să promită nimic, îngăduiau speranţe.

Anton era fericit. Louise nu pierdea ocazia să-i surîdă, să-i facă discrete semne cu evantaiul, să-i acorde un interes vizibil, spre gelozia tinerilor înfierbîntati ca nişte armăsari.

Să mai fi fost cîteva ceasuri pînă la miezul nopţii, cînd dinspre stradă răbufniră strigăte, vociferări, urale, huiduieli, acoperind pînă și sonorităţile orchestrei. Curioşi, oaspeţii dădură năvală la ferestre. Prin faţa grilajului de fier al curţii defila o coloană de civili, agitind torţe şi pancarte cu diverse inscripţii pro liberale si anticonservatoare. Între oamenii înșiruiţi pe trotuar şi manifestanţi se iscau ciocniri verbale. Caii de la trăsurile staţionate de-a lungul străzii se agitau speriaţi, nechezînd, fornăind, spre necazul vizitiilor care abia reuşeau să-i strunească.

- Ce se întîmplă? întrebă Louise nedumerită. Răscoală?

- Nu, domnişoară von Falkenberg, replică un tînăr bărbos, care îşi agita braţul salutînd mulţimea luminată de flăcările torţelor. Ne aflăm în alegeri. Patimile politice s-au dezlănţuit. Sîntem latini si sîngele nostru se înfierbîntă repede.

- Am observat, -zîmbi Louise cu dublu înţeles.

Coloana se scurse şi strada se cufundă iarăşi în linişte. Balul se reanimă cu şi mai mare exuberanţă. Abia în zori ofiţerii îşi luară cu regret rămas bun de la amfitrion şi de la nepoata acestuia. Trebuiau să se ducă direct spre cazărmi, unde-i aştepta programul de instrucţie militară. Apoi se re-traseră magistraţii, fiindcă judecătoriile şi tribunalele aveau să-şi deschidă ceva mai tîrziu porţile. Plecară şi profesorii şi înalţii funcţionari din ministere. Cei din urmă rămaseră oamenii de artă şi tinerii moşieri, care nu aveau obligaţii de serviciu. În saloanele de la parter, rezervate jocurilor de noroc, se aprinseseră bătălii epice, cu fisicuri de jetoane si cu evantaie de cărţi de joc în loc de săbii, puşti şi pistoale.

Sleit de puteri, dar fericit, Anton se îndreptă spre camera sa de culcare numai după ce se asigură că Louise îl precedase, retrăgîndu-se în apartamentul ei.

Jocul de cărţi se sparse abia în preajma orei prînzului.

Gazeta mondenă Journal de Bucarest, dirijată de Ulysse de Marcillac, publică în ziua următoare un lung şi ditirambic articol. Claymoor - cronicarul lumii elegante - ridică în nori „magnificul

bal oferit de domnul Anton Vulturescu, nemuritorul arbitru al eleganţei, în onoarea nepoatei sale, contesa Louise von Falkenberg, fermecătoarea reprezentantă a ţării valsului, care într-o singură noapte a cucerit Bucureştiul".

La sediul central al partidului conservator din Bucureşti domnea mare agitaţie. Fruntaşi politici, membri ai guvernului si ai camerelor legiuitoare, militanţi de toate categoriile, începînd cu teoreticieni pedanţi şi terminînd cu simpli agenţi electorali, prefecţi şi primari de coloratură conservatoare, intelectuali aprinşi si utopişti, ziarişti si trepăduşi servili, tineri neofiţi plini de etuziasm şi personaje grave, cu stagiu lung în partid, inundau camerele de aşteptare, birourile, sălile de şedinţe şi depozitele cu materiale electorale - pancarte, afişe, steguleţe, rozete, cocarde, portrete imense cu căpeteniile partidului, ghirlande de flori din hîrtie, manifeste mari și mici - pregătindu-se febril pentru alegerile din colegiul II.

În camera rezervată marilor pontifi conservatori - „Sfînta Sfintelor", cum i se spunea cu ironie, dar si cu respect -Manole Vulturescu, vicepreşedinte al partidului, fost ministru şi şef al guvernului, actualmente senator, comenta împreună cu trei membri ai guvernului - Titu Maiorescu, Theodor Rosetti si generalul Florescu - recentul insucces al guvernului la colegiul I, unde candidatul conservator, prinţul Dimitrie Ghica, fusese înfrînt de Gheorghe Vernescu, fruntaş al opoziţiei.

Lîngă fereastră stătea cufundat într-un fotoliu Grigore Cantacuzino, ministrul Finanţelor, şi în vreme ce răsfoia gazetele zilei, sorbea o cafea neagră. Un articol din Journal de Bucarest îi descreţi fruntea. Se întoarse spre Manole Vulturescu :

- Fratele dumitale, coane Manole, ocupă iarăşi prima pagină cu balurile lui. Umbreşte pînă şi ultimele ştiri asupra alegerilor!

Cantacuzinii aveau o rîcă veche cu Vultureştii, în legătură cu o moştenire fabuloasă aflată încă în litigiu în faţa tribunalelor. Relaţiile membrilor celor două familii păstrau un caracter civilizat, dar cînd li se oferea ocazia, nu ezitau să se înţepe perfid.

- Aşa e, Griguţă, răspunse cu falsă bonomie Vulturescu. Cel puţin Anton e cinstit faţă de el însuşi. Face baluri fiindcă la atîta se pricepe. Voi v-aţi apucat de alegeri, deşi habar nu aveţi să le faceţi. Cum m-am retras din viaţa politică activă şi v-am lăsat pe propriile voastre picioare, aţi dat partidul peste cap.

- Coane Manole, prea ne iei repede! protestă cu jumătate glas Theodor Rosetti.

Îl respectau cu toţii pe bătrînul Vulturescu. Acesta, împreună cu Lascar Catargi, dusese partidul conservator din victorie în victorie. Poveţele şi mai ales criticile lui, rostite sentenţios si fără menajamente, îi iritau doar pe cei foarte tineri.

- Ca şi familiile vechi si pline de tare, moştenim un trecut apăsător, care ne taie aripile. Lunga guvernare conservatoare ne-a uzat. Este o lege a vieţii politice . . .

- Ei, da, aţi ajuns să ne reproşaţi nouă, bătrînilor, că v-am ţinut prea mult la putere. Retrageţi-vă în opoziţie, mînjilor, şi refaceţi-vă vigoarea!

Uşa se deschise brusc si Lascar Catargi, şeful guvernului, intră furtunos. Întreaga lui făptură părea să se fi identificat cu autoritatea exercitată aproape discreţionar în sînul partidului și al guvernului. Fălcile pătrate, cu muşchi încleştaţi, gura crispată, cu buze subţiri, umbrite de o mustaţă inspicată cu alb, expresia întunecată a ochilor, mişcările-i bruşte îi exteriorizau supărarea. Aruncă pe Maşa din mijlocul încăperii un manifest:

- Ce să ne mirăm că liberalii ne-au învins la cole-giul I, cînd înşişi oamenii noştri ne trădează în pline alegeri. Poftim! Dimitrie Ghica, Blaremberg, Lahovary, Solacolu, Şuţu, Ştirbey, Meitani anunţă constituirea unui aşa-zis partid liberal conservator!

- Cînd simt că se scufundă corabia, guzganii se aruncă în mare, spuse Theodor Rosetti.

Primul ministru izbi cu pumnul în masă.

- Corabia noastră n-are să se scufunde! Sau dumneavoastră credeţi altfel? rosti sfidător. Tu, Manole, mi-l tot lăudai pe Ghica! Era ciracul tău, prietenul tău! Nu cumva vrei să mă părăseşti şi tu?

Bătrânul Vulturescu se încruntă nemulţumit.

- Lascar, mînia te face nedrept. Ar trebui să mă cunoşti mai bine. Sunt omul principiilor. Am îmbrăţişat de tînăr cauza partidului conservator și am să mor apărînd-o. Asta nu înseamnă că am să accept orbeşte greşelile săvîrsite de cei care se află azi la cîrma lui.

- Şi tu îmi faci tocmai acuma procesul? Guvernul prezidat de mine n-a executat oare cu stricteţe programul partidului? Aveam nevoie de linişte mai ales acum, cînd sarcinile noastre sunt pe

punctul de a fi împlinite! Obiectivul nostru de căpetenie a fost obţinerea independenţei ţării. În acest scop am depus eforturi pentru întărirea armatei. Generalul Florescu, aici de faţă, poate vorbi mai bine decît mine, fiindcă armata a fost în îngrijirea lui. Sub Cuza Vodă ţara dispunea de 5 regimente de infanterie, 6 escadroane de lăncieri şi 2 baterii de artilerie. Astăzi avem 16 regimente de infanterie, dintre care 8 regimente de linie, 8 regimente de dorobanţi si 4 batalioane de vînători. Trupele călări cuprind 2 regimente de cavalerie şi 8 regimente de călăraşi. Artileria s-a ridicat la 2 regimente cu 12 baterii. Mai avem un batalion de geniu, 2 batalioane de pompieri, 2 companii de jandarmi pedeștri şi 2 escadroane de jandarmi călări. Nu ne lipsesc nici unităţile sanitare. Am înfiinţat şcoli militare. Marina noastră de război cuprinde 3 nave si 6 şalupe canoniere. Este un progres nu? Domnul Maiorescu a introdus instrucţia militară în scoli. Toţi elevii de la 15 ani în sus sunt învăţaţi să tragă cu arma. În acest chip, întregul tineret este pregătit să se bată pentru ţară. Şi toate astea s-au făcut în mai puţin de zece ani! Manole, și tu ai contribuit la aceste realizări. Ne-am străduit să consolidăm monarhia, condiţie esenţială a sporirii prestigiului nostru în străinătate. Pe tărîm extern am dus o campanie demnă, susţinînd vehement dreptul nostru la independență. Pentru că avem nevoie de o recunoaştere a străinătații să confirme indirect acest drept, suntem pe punctul încheia un tratat de comerţ cu Austro-Ungaria. Unii acuză că tratatul este oneros pentru ţara noastră. Uită oare și adînca lui semnificaţie politică? Prin semnarea unui asemenea document, evidenţiem neatîrnarea noastră economică faţă de Sublima Poartă. Demonstrăm că legătura de vasalitate invocată de oamenii de stat otomani nu reprezintă decît o formă politică desuetă, concretizată printr-o ridicolă contribuţie bănească, ce va fi şi ea suprimată cît de curînd. Vom cuceri în scurt timp independenţa totală, Manole! Putem admite oare să-i lăsăm pe liberali a culege roadele semănate de noi? Studenţii si intelectualii care ne atacă astăzi, o fac pentru că este la modă să fii opozant. O fac în baza principiului negării autorităţii, sub toate formele şi fără nici o cercetare.

- Guvernul tău, Lascar, a alunecat spre o politică de mînă forte, respinsă de poporul însetat de libertate. Nu uita că întreaga omenire înclină spre stînga. Încercările guvernului de a

înăbuşi democraţia sunt sortite eşecului. Gîndeşte-te cum si-a încheiat Metternich cariera politică.

Lascar Catargi zîmbi cu dispreţ.

- Excesele democraţiei duc la anarhie. Atena antică s-a prăbuşit după ce a instituit cel mai democratic regim politic din întreaga lume civilizată de pe atunci.

- Libertatea nu poate fi suprimată la infinit, Lascar! Tiraniile și-au găsit sfîrșitul în băi de sînge. Acolo vrei să ajungem?

De undeva, de departe, veneau aduse de vînt ecourile tumultuoase ale, unei mulţimi dezlănţuite.

- Auzi, Lascar? Capitala are astăzi înfăţişarea unui oraş sub stare de asediu. Trupe înarmate circulă pe străzi. Coloane de manifestanţi defilează prin faţa clădirilor guvernamentale, huiduind autorităţile, aruncînd cu pietre în cordoanele de soldaţi şi în forţele poliţieneşti mobilizate. Aşa vrei tu să rămîi la putere? Ştiu că nu-i simpatizezi pe liberali. Nici eu nu-i simpatizez. Luptă însă împotriva lor prin mijloace constituţionale! Tirania nu trebuie să mai dăinuie nici în relaţiile dintre indivizi și nici în relaţiile dintre state.

- Atunci ce mă sfătuiești să fac? Să demisionez cu întregul guvern?

- Să laşi poporul să hotărască prin alegeri libere. După ce vei cunoaşte rezultatele, vei trage consecinţele.

- Rezultatul poţi să-l socoteşti de pe acum favorabil nouă, Manole! Am luat măsuri drastice pentru a pune căluş dezordinelor!

Se auziră împuşcături. Manole Vulturescu se ridică în picioare. Încleştîndu-și mîna pe măciulia de fildeş a bastonului, rosti cu gravitate:

- Lascar, în condiţiile astea n-ar fi exclus să cîştigi alegerile. Dar în acelaşi timp ai semnat singur sentinţa de condamnare a propriului tău guvern. Fiii mei, Scarlat si Matei, membri ai partidului conservator ca și mine, sunt liberi să te urmeze. Eu însă îmi retrag sprijinul pe care ţi l-am acordat pînă acum. Domnilor, bună ziua!

După ce salută cu o scurtă înclinare a capului pe toţi cei prezenţi, ieşi din încăpere, umblînd drept ca o lumînare.

Scarlat Vulturescu, ministru fără portofoliu, senator şi membru de seamă al partidului conservator, părăsi clădirea

Parlamentului de pe Dealul Mitropoliei si se urcă în trăsura care-l aştepta la peron.

-Ioane, o iei pe Calea Şerban Vodă!

Era curios să vadă modul desfăşurării alegerilor la colegiul II. Dacă la colegiul I, unde votau numai marii proprietari rurali și urbani - conservatori prin definiţie - ieşise în alegeri candidatul opoziţiei, era de aşteptat ca la colegiul II, unde votau micii proprietari si patentării - cu alte cuvinte burghezia mijlocie si negustorimea răsărită, mai toată liberală - să iasă de asemenea candidatul opoziţiei. La colegiul III se prezentau la urne profesiile libere şi birnicii cei mici, mai toţi cu înclinări spre „roşii". La colegiul IV, unde votau ţăranii, se puteau face oarecare manevre favorabile guvernului. Dar aceasta nu rezolva criza.

Cînd să treacă prin faţa primăriei unde avea loc votarea, Scarlat văzu lume multă, cordoane de jandarmi, cete de bătăuşi cu pantaloni creţi - semnul distinctiv al „mahalagiilor" - și cu ciomege noduroase. Printre liberali, mai numeroşi decît conservatorii, se aflau mulţi tineri, elevi şi studenţi, care făceau o gălăgie de nedescris. Nu numai în faţa primăriei ci şi pe străzile adiacente domnea mare vînzoleală. Se auzeau strigăte: „Jos ciocoii, jos strigoii!". „La gunoi cu stîlpii reacţiunii!". „Jos conservatorii, slugile lui Andrassy!".

Scarlat îşi zise că nu era prudent să-şi continue drumul printre manifestanţii atît de duşmănoşi guvernului. Dacă adversarii politici l-ar recunoaşte, ar risca să fie huiduit si poate bătut. Desfăşurarea de forţe militare și poliţieneşti - îl zărise pînă şi pe prefectul Poliţiei capitalei înconjurat de comisari şi de ofiţeri de jandarmi - dovedea că primul ministru luase situaţia în mînă, aşa cum făgăduise. În aceste condiţii era lesne de presupus că alegerile vor da rezultate favorabile conservatorilor.

Plictisit, Scarlat se întoarse în centru. Pentru o clipă avu de gînd să se oprească la Capșa, dar renunţă cînd văzu şi acolo lume multă şi cîţiva tineri care gesticulau, puşi pe harţă.

- Acasă! porunci vizitiului.

Pe Podul Mogoșoaiei, plimbăreţii - în special femei - îşi etalau veşmintele elegante, defilînd cu pas domol prin faţa prăvăliilor luxoase, toate deschise. Aici domnea liniştea. Doar cîte un băiat încărcat cu ziare traversa strada, strigînd din răsputeri: „Românul! Ediţie specială! Samavolniciile de la Colegiul II. Guvernul vrea să cîştige alegerile prin teroare! Armata trage

asupra poporului! Românul! Ediţie specială!"

Trecătorii cumpărau gazeta şi, după ce îşi aruncau privirile asupra articolelor cu iz de senzaţie, îşi continuau drumul făcînd tot felul de comentarii.

Scarlat ştia că Românul, organ al opoziţiei, dădea amploare celor mai mărunte incidente, păcătuind prin exagerări adeseori groteşti. Mai ştia că Lascar Catargi ordonase comandanţilor militari, trimişi în fruntea trupelor spre a pacifica spiritele, să tragă numai în aer si doar la mare nevoie. Scopul său de căpetenie era intimidarea adversarilor guvernului. Scarlat rîse. Catargi era un politician versat, deprins să facă faţă crizelor.

Bine dispus, admira placid frumuseţea femeilor din trăsurile cu care se încrucişa. Spectacolul acesta agreabil îi dădu o idee. Ordonă vizitiului să oprească în faţa casei unchiului Anton. Se vorbea atît de mult despre nepoata acestuia, încît îşi zise că n-ar strica să o vadă si el cum arată.

Anton îl primi cu tainică satisfacţie.

- Ce e cu tine, Scarlat? Ţi-ai mai adus aminte că ai un unchi?

-. Vai, oncle Anton! Am întrebat întotdeauna de dumneata.

- Pe cine ai întrebat! Pe Papa de la Roma? Sau curvele din Crucea de Piatră?

Scarlat zîmbi, complice:

- De la cine poţi obţine informaţii mai sigure asupra dumitale decît de la hetairele Bucureştilor?

Anton îl ameninţă în glumă cu degetul.

- Scarlat, cazi în păcatul linguSirii! Ia seama! Diavolul te pîndeşte! Abia aşteaptă să te ia în suliţă şi să te arunce într-un cazan cu smoală topită!

- De ce să nu mă arunce în braţele unei femei? Prin femei poţi îndura supliciile iadului, tot prin ele poţi savura deliciile paradisului!

- Fii sincer, Scarlat! Te-a ispitit paradisul din casa mea?

- Oncle Anton, nu ţi se poate ascunde nimic. Toată lumea te fericeşte pentru ultima dumitale cucerire.

Bătrânul Vulturescu rîse cu afectată modestie.

- Te referi la Louise? E nepoata mea prin alianţă.

- Oncle Anton, dumneata înnobilezi pînă şi incestul.

- Văd că arzi de nerăbdare s-o cunoşti. Vino cu mine, să i te prezint. La ora asta se plimbă cu cîinii prin grădină.

Ieșiră împreună în parcul din dosul casei. Pe una din aleile străjuite de statui de marmoră ce înfăţişau zeităţi romane, Louise von Falkenberg alerga înconjurată de o turmă de ogari lăţosi, care o lătrau plini de voioşie. La apariţia lui Anton şi a nepotului său, se opri. Înfoindu-se, Anton făcu prezentările. Avu plăcerea să constate că admiraţia îl lăsase pe Scarlat fără glas. „Tu și ai tăi, mă credeaţi terminat, reflectă Anton, maliţios. Nu aşteptaţi decît să mi se pună capacul pe sicriu. Şi acum băgaţi de seamă nu numai că n-am murit, dar că sînt capabil să pun pe jeratic o lume întreagă!"

- Sunt fericit să am o verisoară atît de fermecătoare! izbuti Scarlat să îngaime un compliment banal.

- Descoperirea a făcut-o oncle Anton, replică Louise cu cochetărie, luîndu-l de braţ pe bătrînul boier şi alipindu-se calin de el.

Bătrînul se înfiora de plăcere. Cu discreţie, Louise îi exalta orgoliul de mascul.

Încurcat, copleşit, intimidat, - simţăminte pe care nu le mai încercase faţă de o femeie decît în adolescenţă - Scarlat se uită la ceas.

- Nu vreau să par nepoliticos, dar trebuie să mă retrag. Tata e neînduplecat cu acei membri ai familiei care întîrzie la agapele familiale. Decît să intru în sufragerie după ce s-a aşezat tata la masă, prefer să rămîn nemîncat.

- Scarlat, îţi fac o propunere! spuse bătrânul. Decît să fii întîmpinat cu mustrări de taica tău, rămîi să prînzesti cu noi!

Bătrînul simţea nevoia să prelungească savurarea propriei sale biruinţe. Scarlat ezită o clipă apoi replică învins:

- Oncle Anton, trebuie să-ţi fac o mărturisire. Niciodată o invitaţie nu mi-a făcut o plăcere mai mare.

*

**

Feldmareşalul conte Moltke, şeful Statului Major al Armatei imperiale germane, se aşeză la Maşa lungă, în formă de potcoavă, acoperită cu catifea albastră, si după ce îşi desfăcu mapa cu documente, îşi netezi automat părul alb, lins, pieptănat cu cărare la stînga. Obrajii supţi, emaciaţi, îi dădeau aspectul unui ascet, al unui personaj auster, dedicat trăirilor interioare într-o ambianţă de izolare aproape totală. Dar ochii cu sclipiri de oţel îi trădau voinţa inflexibilă, deprinderea exercitării

neînfrînate a puterii pe care foarte puţini oameni cutezau să i-o conteste. Pe fundalul întunecat al uniformei lui se evidenţiau epoleţii de aur, decoraţiile puţine, dar din cele mai înalte clase. Moltke se uită pe sub sprîncene la feldmareşalii şi generalii care-şi ocupau în linişte locurile. Erau de faţă miniştrii de Război ai imperiului German, ai Prusiei, Bavariei, Saxei şi Wurttembergului, inspectori de armată, aghiotanţi generali ai împăratului-rege, generali a la suite, comandanţi ai corpurilor de armată şi comandanţi de divizii. Cele mai înalte personaje militare ale imperiului, convocate spre a discuta grava situaţie creată de intensele pregătiri militare ale Franţei.

Privirile lui întîrziară asupra prinţului Friedrich-Karl de Prusia, cel mai vechi feldmareşal, deşi relativ tînăr ca vîrstă, care avea să prezideze conferinţa. Prinţul Friedrich, nepot, al împăratului, îşi cîştigase bastonul de mareşal pe frontul din Franţa, în 1870.

În mod normal, consiliul ar fi trebuit să fie prezidat de prinţul Friedrich-Karl-Alexander, fratele împăratului, înălţat la rangul de feldzeugmestregeneral încă din martie 1854. Deşi îşi anunţase participarea la consiliu, bătrînul prinţ comunicase în ultimul moment că o bruscă indispoziţie îl împiedica să iasă din casă. Moltke îi cunoştea temperamentul. Sub această pretinsă boală se ascundea repulsia lui de a prezida nişte dezbateri care se anunţau furtunoase. Căci între propovăduitorii războiului şi „paladinii păcii” aveau să se desfăşoare ciocniri de o mare duritate.

Moltke îşi încleşta fălcile, în vreme ce privirile lui se mutară pieziş asupra feldmaresalului von Manteuffel, adversarul său declarat. Manteuffel se instalase tocmai la masă şi se întreţinea în şoaptă cu vecinul din stînga, colonelul general Friedrich-Franz, mare duce de Wurtemberg.

Moltke îşi îngustă ochii, îl ura de moarte pe acest Manteuffel, ce-şi datora ascensiunea - aprecia el - numai prieteniei si încrederii ce-i manifesta împăratul. Nu-l numise acesta aghiotantul său general? Nu-i încredinţase oare guvernămîntul Alsaciei şi al Lorenei, post echivalent cu demnitatea de vice-rege? Eleganţa rafinată cu care Manteuffel îşi purta uniforma îl umplea de ciudă şi de scîrbă pe asceticul feldmaresal. ,,A avut mai multe succese la femei decît pe cîmpul de bătălie" reflecta Moltke veninos.

La un moment dat, privirile celor doi militari, atît de dia-

metral opuşi, se întîlniră. Nici unul nu-şi plecă ochii. Duelul acesta mut dură cîteva clipe, și nu-l întrerupse decît prinţul Friedrich de Prusia, care se ridică din fotoliu si anunţă solemn:

- Domnilor, declar deschise dezbaterile consiliului! Domnule feldmaresal general Moltke, aveţi cuvîntul!

În vreme ce prinţul îşi relua locul, contele Moltke se ridică şi, după ce îşi aruncă automat privirile asupra documentelor din faţa sa, îşi începu expunerea vorbind aspru, tăios, aşa cum i se cuvine unui ofiţer prusac. Stărui asupra înarmării accelerate a forţelor armate franceze, subliniind că în maximum doi ani, acestea vor putea deschide ostilităţile împotriva Germaniei, avînd şanse de succes. Furniza cifre precise asupra efectivelor unităţilor de infanterie, cavalerie si artilerie si asupra armamentelor respective, avînd grijă să sublinieze că guvernul francez a constituit un tezaur menit să susţină finan-ciarmente un intensiv efort de război. Nu uită să amintească spiritul revanşard al cercurilor conducătoare ale Franţei, cît si al păturilor largi ale populaţiei. În concluzie declară că Germaniei nu-i rămînea decît să-și ia măsuri de apărare, lovind Franţa mai înainte ca aceasta să-și fi terminat pregătirile militare.

După ce îşi încheie expunerea, se lăsă o tăcere grea, între-ruptă doar de tuşea reţinută a cîtorva generali.

- Aveţi cumva nevoie de lămuriri suplimentare? rosti neutru prinţul Friedrich.

Era tulburat, fiindcă miza acestei conferinţe se dovedea mai mult decît serioasă. Feldmareşalul Moltke preconiza războiul. Era evident că în prealabil discutase îndelung această chestiune cu prinţul Bismarck, altfel nu ar fi susţinut-o cu atîta hotărîre şi intransigenţă..

Feldmareşalul Manteuffel ridică mîna.

- Îmi voi permite să pun cîteva întrebări domnului şef al Marelui Stat Major.

Tonul lui de un calm olimpian nu prevestea nimic bun.

- Vă rog, spuse prinţul Friedrich.

Manteuffel îşi întoarse ochii albaştri spre contele Moltke.

- În sprijinul argumentelor dumneavoastră, domnule feld-mareşal, aţi invocat nişte documente.

Moltke răspunse sec:

- Da. Documente diplomatice furnizate de cancelariatul Reichului.

- Domnule feldmareşal, diplomaţii - apărători ai păcii prin definiţie - au uneori tendinţa să exagereze, creînd din nimic situaţii litigioase, susceptibile să genereze complicaţii internaţionale cu urmări imprevizibile. Unii o fac spre a-şi da importanţă. Alţii se lasă cuprinşi de panică. Cifrele citate de dumneavoastră, tot cancelariatul Reichului vi le-a furnizat?

Ultima frază constituia un străveziu şah la adresa lui Bismarck. Prinţul Friedrich blestemă boala diplomatică a tatălui său care-l lăsase să prezideze această conferinţă, mai primejdioasă decît un viespar. Bizuindu-se pe prietenia împăratului, Manteuffel se deda la atacuri, punîndu-l pe el, Friedrich, într-o situaţie delicată.

Moltke îi zîmbi veninos lui Manteuffel:

- Domnule feldmareşal, cifrele - şi de exactitatea lor nu este cazul să vă îndoiţi - au fost obţinute prin intermediul Serviciului nostru secret. Pot să vă informez - dacă nu cumva sunteţi deja informat - că domnul Stieber, ministrul Poliţiei, dispune îa Franţa de o reţea de circa 30 000 de agenţi, care împînzesc nu numai Marele Stat-Major francez, ministerele, înaltele comandamente militare, ci s-au strecurat si în anturajul personajelor politice importante, în redacţiile ziarelor, în cercurile cele mai exclusiviste, cît şi în lumea de jos. Nu-mi veţi cere, cred, să vă furnizez nume sau să vă aduc aici pe acei care, cu riscul vieţii, au adunat datele citate de mine. Puteţi fi sigur că elementele folosite de mine provin din mai multe izvoare, ceea ce a permis confruntarea veracităţii, a exactităţii lor. Ştim foarte multe despre francezi şi despre intenţiile lor, domnule feldmareşal, după cum şi ei ştiu destule despre noi. Dacă astăzi ţipă ca din gură de şarpe, negînd că ar avea gînduri duşmănoase faţă de noi, o fac fiindcă nu sunt încă pregătiţi să ne lovească. Dar dacă le vom îngădui să ne atace la momentul ales de ei, va apăsa pe umerii noştri povara ruşinii, a datoriei neîmplinite, a trădării.

Ultimele cuvinte şuierară ca nişte lovituri de bici.

Prinţul Friedrich si cei mai mulţi dintre generalii prezenţi simţiră că li se încrînceneează pielea. Aprecierile mai mult decît dure ale contelui Moltke nu desemnau pe nimeni în special. Dar asupra sensului lor, intenţionat lăsat în suspensie, asistenţa ar fi fost greu să se înşele.

Manteuffel luă o pană de gîscă şi începu să o rotească între degete.

- Ar fi şi mai grav, domnule feldmareşal Moltke, dacă, printr-un complex de măsuri pripite, am împinge Germania la catastrofă. După cum desigur sunteţi si dumneavoastră informat, în Europa domneşte la ora actuală o mare agitaţie datorită campaniei de presă dezlănţuite de gazetele noastre oficiale. Aş vrea să vă pun o întrebare, domnule feldmareşal: v-aţi aruncat privirile şi asupra presei opoziţioniste din ţara noastră? Aţi văzut cît este de ostilă unui nou război?

- Cînd este vorba de interesele superioare ale Germaniei, părerea vulgului îmi este perfect indiferentă. Dacă soldaţii ar fi consultaţi asupra măsurilor preconizate de comandanţi, unde am ajunge?

- Uitaţi, domnule feldmareşal Moltke, că soldaţii pe care îi veţi trimite la război sunt recrutaţi tocmai din rîndul acestui „vulg" atît de dispreţuit de dumneavoastră, „vulg" astăzi ostil războiului. V-aţi gîndit la furtuna pe care o veţi stîrni în Reichstag? Nu mai vorbesc de riscul de a ridica întreaga Europă împotriva noastră. Marile puteri sunt capricioase, domnule feldmareşal. Este destul să vă amintesc atitudinea prietenoasă a Angliei fată de Prusia la începutul războiului din 1870 şi ostilitatea nedeghizată pe care ne-au arătat-o în preajma încheierii păcii.

În clipa aceea interveni în discuţie feldmaresalul conte von Roon, ministrul de Război al Reichului german. Toţi cei prezenţi cunoşteau prietenia pe care Bismarck o vădea în orice ocazie ministrului si devotamentul acestuia faţă de cancelar.

Von Roon începu să vorbească domol, cu glas scăzut:

- Domnule feldmareşal von Manteuffel, mă tem că discuţia a alunecat pe un făgaş nedorit. Domnul feldmareşal Moltke nu a preconizat mobilizarea armatei germane. Înaintea deschiderii acestei conferinţe am avut cu Domnia-Sa un schimb de vederi cuprinzător. I-am ascultat argumentele si le-am preţuit cumpătarea. În concepţia Domniei Sale, ar trebui organizate manevre militare de anvergură în Alsacia si Lorena, şi în acest sens am concentra un număr de rezervişti. Orice stat din lume este îndreptăţit să organizeze manevre pentru a-şi antrena armata. Faptul că acestea vor avea loc în apropierea graniţei cu Franţa ar constitui cel mult un avertisment. Am fi însă gata pentru orice eventualitate. Mă îndoiesc, domnule feldmaresal

von Manteuffel, că aţi putea fi ostil unor măsuri prudente, puţin spectaculoase, dar foarte necesare salvgardării securităţii Imperiului.

Cei prezenţi se foiră pe scaune. Generalul de cavalerie, conte von Stolberg-Vernigerode, comandantul corpului VII de armată schimbă o privire plină de subînţeles cu colegul şi prietenul său, generalul de infanterie von Schwarzkoppen, comandantul corpului XIII de armată căzlnd tacit de acord că nu e tactic să intervină în „duelul de artilerie grea" declanşat între superiorii lor. Aluzia lui von Roon era foarte transparentă. Sprijinul său în favoarea lui Moltke venise la timp.

Dar spre înfricoşarea prinţului Friedrich care ar fi preferat să închidă discuţiile în această fază, mai înainte de a se rosti replici si mai tari, ceru cuvîntul generalul de infanterie von Kameke, ministrul de Război al Prusiei.

- Regret că nu pot îmbrăţişa opinia dumneavoastră, domnule feldmaresal von Roon. Manevre militare în apropierea graniţei cu Franţa, astăzi, ar echivala cu o mobilizare imperfect deghizată. Vă las să apreciaţi vîlva ce s-ar stîrni în Europa. Anglia ne-ar acuza că pregătim invazia unui stat care nu ne-a provocat cu nimic. Sînt informat că regina Victoria ar fi trimis deja un mesaj Majestăţii-Sale împăratul, prin care pledează în favoarea păcii.

- Intervenţia flotei britanice într-un război continental? Mă faceţi să rîd, domnule general! ripostă ironic Moltke.

- Dar Rusia? V-aţi gîndit la Rusia, domnule feldmaresal? Intervenţia Rusiei într-un război continental n-ar fi deloc neglijabilă.

Feldmareşalul Moltke îşi încleşta si desclestă nervos pumnii. „Nu mă mai mir de ce Bismarck nu-l poate suferi pe Kameke! reflectă mînios. Şi Kameke şi Manteuffel sunt timoraţi, negativişti! Cu astfel de generali vrem să ne impunem în Europa?"

Manteuffel puse punctul pe i.

- Regret absenţa domnului cancelar Bismarck. Dacă ar fi fost prezent la această conferinţă, ar fi putut să ne confirme, pe propria sa răspundere, că războiul este inevitabil si că intrarea noastră în acţiune nu mai permite întîrziere. În acest caz am fi aşteptat ca Majestatea-Sa împăratul să-şi spună ultimul cuvînt. Iar dacă hotărîrea Majestăţii-Sale ar fi fost să începem lupta, n-

am fi ezitat o clipă să acţionăm cu toate forţele împotriva inamicului. Atîta vreme cît jonglăm cu presupunerile, cu informările mai mult sau mai puţin exacte ale unor spioni şi cu accentele isterice ale unei prese iresponsabile, nu pot să fiu de acord cu propunerile domnilor feldmareşali Moltke şi Roon.

Generalul de infanterie baron von Barnekow comandantul corpului I de armată găsi cu cale sa-si expună punctul de vedere. Ascultase cu multă atenţie dezbaterile şi fusese şocat de opiniile lui Manteuffel si ale lui Kameke.

- Domnilor feldmareşali, domnilor generali, am impresia că lucrurile au fost luate prea în tragic. În speţă s-a insistat prea mult asupra elementului politic al conflictului nostru cu Franţa. Să mă ierte domnul feldmareşal von Manteuffel şi domnul general von Kameke, dar aspectul politic asupra căruia au insistat cu atîta înflăcărare este mai degrabă de resortul diplomaţiei noastre. Militarii trebuie să ştie a se bate, asigurîndu-și bineînţeles cei mai numeroşi sorţi de izbîndă. Am studiat ipotezele tactice şi strategice ale campaniei împotriva Franţei, aşa cum au fost elaborate de Statul-Major al Armatei. Trebuie să mă închin. Sunt admirabile. Armata germană ar face un adevărat marş triumfal pînă la Paris. Să privim lucrurile și sub alt aspect. Manevrele militare, oricît de ample, oricît de serios tratate, păstrează totuşi caracterul unui joc. Nu merg pînă acolo încît să spun că este un joc de copii, căci uneori se mai şi moare. O armată nu-și poate verifica însă cu adevărat capacitatea de luptă decît pe front, luptîndu-se cu inamicul. Un război local nu numai că nu o uzează, ci o si oţeleste.

- Sunteţi sigur, domnule general, că un război astăzi împotriva Franţei nu s-ar generaliza; incendiind întreg continentul? întreabă Manteuffel.

Generalul von Barnekow zîmbi cu îngăduinţă.

- Revin la spusele mele anterioare. De ce avem un Minister al Afacerilor Externe? Cancelarul Bismarck s-a descurcat pînă acum foarte bine în hăţişul intrigilor diplomatice. De ce să nu-i acordăm acelaşi credit şi mai departe? Cancelarul Bismarck socoteşte războiul necesar. Toate războaiele în care politica sa externă ne-a angrenat s-au încheiat cu victorii răsunătoare. Ţinînd seamă de aceste precedente, este oare cazul să ne punem o variantă a întrebării lui Hamlet, să-l facem sau să nu-l facem? Cred că răspunsul este foarte clar. Să facem

războiul! Trebuie să-l facem! Onoarea noastră de soldaţi este în joc. Împăratul aşteaptă să ne îndeplinim datoria. Avem oare dreptul să-l dezamăgim? Avem oare dreptul să dezamăgim Germania?

Murmure de aprobare se auziră în sală.

Baronul von Manteuffel bătu cu pumnul în masă şi se ridică în picioare. După o tăcere scurtă, încărcată de electricitate - tunetul se auzise, acum urma să vină trăsnetul - feld-mareşalul vorbi cu severitate.

- Sunt surprins, domnule general von Barnekpw, că un militar de talia dumitale, cu statele dumitale de serviciu, poate fi atît de superficial. Faţă de atitudinea dumneavoastră ireductibilă - se adresă şi celorlalţi partizani ai războiului - şi ţinînd seama şi de opiniile contrare, socotesc că numai împăratul peate lua o hotarîre. Voi cere deci o audienţă Majestăţii-Sale Imperiale, spre a-l informa asupra acestei stringente chestiuni.

Salută cu o înclinare a capului, apoi părăsi sala.

Se înserase cînd cupeul lordului Charles Eastleigh, opri în faţa clubului White's de pe St. James's Street. Ajutorul vizitiului - în livrea cu culorile casei ducale Sunderland-Northland - sări de pe capră şi deschise portiera trăsurii. Tînărul lord coborî.

- Nu mă mai aşteptaţi! Duceţi-vă acasă!

Urcă grăbit scările clubului si pătrunse în vestibul, îşi lăsă la garderobă capa de seară căptuşită cu mătase albă, pălăria înaltă si bastonul cu măciulie de fildeş.

- James, ai văzut pe lordul Steyning si pe marchizul de Bedfordshire? îl întrebă pe tânărul garderobier.

- Au sosit chiar acum cîteva minute, my lord!

- Mulţumesc, James!

Intră în salonul cel mare, unde foştii săi colegi de la Oxford se întreţineau cu George Birstall, şeful de cabinet al ministrului Afacerilor Externe, lordul Derby. Strîngerile de mînă fură însoţite de nelipsitele exclamaţii:

- How are you, old boy?

- Fine, thanks!

- You are looking great!

- You too, chum!

Intrară apoi în sala de mîncare arhiplină. Majordomul îi conduse pînă la Maşa rezervată, în jurul căreia se instalară. Un chelner stilat apăru ca din neant, purtîndu-şi cu graţie pe braţ

şervetul alb, scrobit.

- Caviar şi şampanie, Winston! porunci Eastleigh. Numai caviar şi şampanie! Şi ceva trufe!

Chelnerul îşi notă comanda în carneţel. Bedfordshire protestă:

- Ce e cu regimul acesta de austeritate, Charles? Ai de gînd să ne laşi să murim de foame?

- Ar trebui să-mi fiţi recunoscători, fiindcă am grijă de sănătatea voastră. Cu trufe, caviar şi şampanie nu riscaţi să vă îmbolnăviţi de gută.

Lordul Steyning făcu o strîmbătură.

- Guta e apanajul nobililor, dragul meu Charles. Un bătrîn aristocrat care nu suferă de gută îşi dă un vot de blam. Înseamnă că n-a ştiut să trăiască. Winston, ai cumva un canard au sang gata pregătit?

Chelnerul tuşi încurcat..

- La bucătărie se prepară tocmai un canard au sang comandat de ducele de Marlborough.

Steyning scoborî vocea, adresîndu-se confidenţial chelnerului:

- Dacă ne aduci nouă raţa ducelui, ai de la mine două guinee. Găseşte un pretext pe care să-l serveşti bătrînului Marlborough.

- Nu ştiu dacă am să pot, my lord!

- Trei guinee, ca să te eliberezi de orice scrupule. Chelnerul voi să plece spre a executa comanda, dar Eastleigh îl opri din drum:

- Winston, adu la început o sticlă de Bourbon.

- Bourbon? exclamă Bedfordshire cu dezgust. Băutura asta barbară?

- Pardon, îl corectă Eastleigh. Bourbonul este o băutură americană cu nimic mai prejos de whisky-ui scoţian, cu care dealtfel se înrudeşte.

- Clive, se adresă şeful de cabinet marchizului, nu uita de legăturile de rudenie ale lui Eastleigh cu Pieile Roşii.

Eastleigh zîmbi cu falsă bunăvoinţă:

- Birstall, eu mă trag dintr-o căpetenie de Piei Roşii, pe cînd dumneata te tragi dintr-o slugă de cîrciumar.

Şeful de cabinet se înverzi la faţă. El, un simplu burghez, încercase să se comporte familiar în cercul acestor nobili au-

tentici, făcînd o glumă poate deplasată. Aristocratul Eastleigh îl pusese însă la punct cu obrăznicie, socotind că totul îi era permis. Dacă ar riposta brutal, s-ar stîrni un mare scandal. Birstall făcu un efort spre a se stăpîni. Trebuia să-şi menajeze cariera politică, aflată doar la începutul ei. Nu era cazul să si-o primejduiască printr-o excesivă manifestare de amor propriu. Afară de aceasta, Eastleigh era reprezentantul unui clan temut. Cînd provocai un adversar de talia lui, nu dormeai liniştit.

- Gentlemen, gentlemen, nu o să vă formalizaţi pentru o glumă nevinovată, interveni împăciuitor Bedfordshire.

Birstall ridică cel dintîi steagul alb.

- Îmi pare rău, Eastleigh. A fost doar o glumă. N-am vrut să te ofensez.

- Nici eu, replică lordul cu răceală. Şi eu am glumit.

Chelnerul se eclipsase discret. Ştia că nu este sănătos să fie martor la certurile membrilor clubului. Eastleigh scoase din buzunarul vestei albe un ceas de aur încrustat cu diamante.

- Peste un sfert de oră se deschid sălile de joc. Dacă nu ne grăbim, pierdem locurile la Maşa de chernin-de-fer. N-aş vrea să stau toată noaptea în picioare.

Birstall îşi înghiţi cu noduri porţia de caviar, deşi se străduia să pară senin, degajat. În sinea lui fierbea. Cum l-ar mai fi pălmult pe lordul acesta încrezut, care-l sfida cu titlurile si cu imensa lui avere, toate moştenite. Stevning, mare colecţionar de anecdote porcoase care angajau nume răsunătoare, dezvăluia cu voluptate cîteva cancanuri scabroase de la Curte, cînd dinspre salonul de la intrare le ajunse la ureche zgomot de voci înfierbîntate. În ambianţa aparent calmă de la White's, agitaţia aceasta era de-a dreptul insolită.

Stevning se ridică de la masă.

- Mă duc să văd ce se întîmplă. Sunt curios ca o babă. Porni într-acolo, urmat de prietenii săi şi de alţi membri ai clubului care-şi întrerupseseră cina.

Pe canapeaua din hol era întins un bărbat livid, lipsit de cunoştinţă, între două vîrste, bine îmbrăcat ce avea urme de praf pe veston.

- L-a lovit trăsura lui Thursiey, chiar în faţa clubului! Bietul om! exclamă unul dintre servitorii care-l aduseseră pe braţe.

- Cred că a suferit serioase leziuni interne! opina sumbru

Sir John Wanswell, un mare amator de jocuri de noroc.

- E lovit şi la cap! spuse lordul Eksdale, examinîndu-l cu atenţie. Cred că nu scapă cu viaţă!

- Pariez, Eksdale, pe o sută de guinee că scapă! strigă onorabilul Murray Ospringe.

- Ţin pariul! replică Sir John, stîrnit de provocarea lui Ospringe.

Primul rămăşag făcu boule-de-nezge. Altele, tot mai ridicate, prinseră să plouă. Membrii clubului pîndeau cu încordare, aşteptînd ca accidentatul să-și revină sau să-şi dea sfîrșitul.

Sir George Arnside, un reputat medic din Harley Street, aflat în sala de lectură, auzind despre ce e vorba, se grăbi să vină în hol şi, după ce-şi făcu loc printre curioşii îmbulziţi în jurul rănitului, se plecă asupra lui spre a-i lua pulsul.

- Fără ajutoare medicale! protestă Sir John. Cei care am pariat, scontînd pe moartea accidentatului, vom fi prejudiciaţi.

- Just! strigă Elvis Muncaster. Nu e cinstit să i se dea îngrijiri! Şansele să rămînă egale pentru toţi cei care au pariat.

- Prostii! exclamă sever Sir George Arnside. Nenorocitul acesta trebuie dus imediat la spital. Altfel moare ca un cîine!

După ce accidentatul fu ridicat pe o targa și scos din clădire de doi infirmieri, sosiţi în sfîrsit cu o ambulanţă, membrii clubului se înapoiară fie la cină, fie în sălile de joc.

Lordul Eastleigh şi prietenii lui se instalară la chemin-de-fer şi începură să ponteze sume mari. Nu apucase jocul să se înfierbînte, cînd în sală îşi făcu o zgomotoasă intrare onorabilul Richard Kingsclere, mezinul vicontelui Horwich. Agitînd ultimul număr din Times strigă, excitat, tulburînd procesul intelectual al jucătorilor concentraţi în jurul partidei de chemin-de-fer:

- Gentlemen, izbucnirea războiului între Franţa şi Germania este iminentă! Mă tem că va trebui să îmbrăcăm uniformele militare. Revelaţiile din Times sînt senzaţionale!

Jucătorii viciosi, absorbiţi în urmărirea capriciilor zeiţei Fortuna, nu se clintiră de la mesele verzi. Se găsiră totuşi curioşi care-l înconjurară pe Kingsclere. Pentru că nu puteau citi cu toţii deodată ziarul, unii membri ai clubului, mai expeditivi, trimiseră servitori după ultimul Times.

După ce parcurse uluit articolul semnalat de Kingsclere, Birstall îşi luă rămas bun de la prietenii săi și părăsi clubul. Se urcă în prima trăsură de piaţă.

- Berkeley Square! porunci aferat vizitiului. Ai de la mine o guinee dacă mă duci ca vîntul!

În vreme ce copitele cailor ropoteau pe caldarîm, Birstall îşi zise că i se oferea în sfîrșit ocazia de a se face remarcat, ducînd cel dintîi ministrului uimitorul articol din Times. Nu-mai de nu i-ar lua-o înainte alt coleg din minister.

Un sfert de oră mai tîrziu fu primit în bibliotecă de lordul Derby, înfăşurat într-un halat de mătase matlasată şi cu o scufie de lînă pe cap. Răcise la o vînătoare călare şi acum se doftoricea cu mult zel, fiindcă în ziua următoare trebuia să răspundă în Camera Lorzilor la o interpelare asupra politicii externe a guvernului faţă de Egipt.

Ministrul îl invită pe Birstall să ia loc pe o canapea, apoi se cufundă în lectura articolului semnat de Blowitz, corespondentul din Paris al ziarului. Începutul era tare: „Minţile cele mai luminate îşi dau seama că ne aflăm în faţa unui pericol iminent, a unei ameninţări latente. Oamenii cu simţul răspunderii încearcă acea senzaţie vagă și teribilă, exprimată prin cuvintele: «Se pregăteşte ceva». Aceste temeri, justificate, îşi găsesc originea în teoriile lansate, colportate şi reproduse cu voce joasă de cel mai puternic partid din Germania, care cuprinde elementele militariste intransigente".

Articolul, lung şi bine documentat, releva dezamăgirea Germaniei după ce constatase că cele cinci miliarde impuse Franţei drept despăgubiri de război fuseseră plătite într-un timp scurt, ceea ce dovedea că, din punct de vedere financiar, această ţară nu era definitiv zdrobită. Reorganizarea armatei făcea să încolţească temerea că, printr-o alianţă cu unele puteri ostile Reichului, Franţa ar fi capabilă să-și ia revanşa pe tărîm militar. Spre a preîntîmpina o agresiune pornită de dincolo de Rin, Germania era silită să păstreze sub arme o armată numeroasă şi puternică, cu preţul unor sacrificii materiale considerabile, susceptibile în timp să ruineze Statul. Germania, nemulţumită de condiţiile tratatului de la Frankfurt, care permisese Franţei învinse să revină pe linia de plutire, era decisă să ia o iniţiativă gravă, atacînd cu toate forţele pe ,,duşmanul ereditar al Reichului". Oamenii politici si generalii germani erau convinşi că Anglia, Italia si Austria nu vor interveni. Rusiei i se va argumenta necesitatea acestui război, astfel încît să i se obţină neutralitatea. Ţarul, indiferent la complicaţiile din Occident, va,

prefera să-şi păstreze mîinile libere spre a acţiona - la momentul ales - în sud-estul Europei. Este adevărat că numeroase cercuri din Reichul german se arătau ostile unei noi campanii militare, dar n-ar fi fost exclus ca partizanii războiului să aibă ultimul cuvînt. Franţa va fi invadată a doua oară, Parisul va fi bombardat cu atîta violenţă de sutele de baterii de artilerie instalate pe platoul Avron, încît nu va rămîne piatră peste piatră. Noul tratat de pace va impune Franţei, iremediabil ruinate, să cedeze Belfortul cu întreaga regiune înconjurătoare, să nu-şi mai refacă în veci armata, să se oblige a achita despăgubiri de război în valoare de 10 miliarde franci, plătibile în douăzeci de ani cu dobîndâ de 5 la sută şi fără posibilitatea unor vărsăminte anticipate din capital. Lumea civilizată trebuie să ceară Germaniei ca, printr-o declaraţie clară, pacifică, să pună capăt provocărilor belicoase ale acelor cercuri militariste, iresponsabile, care puneau în pericol luminoasa forţă morală cunoscută sub denumirea de drept public. Se impune ca Europa să iasă din apatie şi să-şi amintească povaţa ingenioasă a ţărancei care, lăsîndu-şi copiii acasă, le-a spus: „Dacă vi se întîmplă ceva, să nu strigaţi: «Vin hoţii!». Vecinii, aflînd că numai voi sînteţi în primejdie de a fi jefuiţi, n-au să vă vină în ajutor. Să strigaţi: «Foc! Foc! A luat foc!» Toţi cei din jur vor sări atunci în-sprijinul vostru, căci se vor teme că flăcările ar putea cuprinde întreg satul".

Articolul era atît de incendiar, încît ministrul simţi că îl trec căldurile. Sau poate i se urcase febra? . . . Împături ziarul şi îl aşeză pe măsuţa chinezească din apropierea fotoliului său.

- Îţi mulţumesc, Birstall. Mă întreb cum de a scăpat în Times o proză atît de isterică! La cele mai alarmiste zvonuri trebuie să aplici un coeficient de moderaţie, ca să le reduci la proporţii rezonabile.

Şeful de cabinet înţelese că trebuie să se retragă. Se ridică și salută cu respect:

- My lord, îmi permit să vă urez noapte bună.

Părăsi încîntat locuinţa ministrului. Zelul său avea să fie desigur remarcat. Rămas singur, lordul Derby îşi luă pulsul. Nu era un ipohondru, dar îl înspăimîniau bolile si suferinţa, tocmai fiindcă se bucura de o sănătate robustă. Înainte de a citi corespondenţa lui Blowitz, îl luase cu frig. Acum însă observă că transpirase abundent. Efectul terapeutic al gazetei fusese mai

rapid decît al medicamentelor. Normal ar fi fost să bea un ceai fierbinte, apoi să se bucure de un somn bun, regenerator, pînă a doua zi de dimineaţă. Mister Blowitz îl încurcase însă toate aranjamentele. Lordul Derby - deşi relativ tînăr - avea experienţă politică. Ştia că articolul din Times va face vîlvă. Mai mare poate decît s-ar fi cuvenit. Opinia publică va lua foc, iar opoziţia liberală va ataca guvernul, învinuindu-l de „exagerări", dacă măsurile fuate vor fi prea severe, sau de „timorare", dacă va da dovadă de moderaţie. Departamentul Afacerilor Externe va fi cel dintîi vizat, apoi criticile îl vor cuprinde si pe primul ministru.

Lordul Derby renunţă cu regret la odihna plănuită, îşi lepădă comodele vesminte de casă, făcu o baie fierbinte şi, după ce valetul îl bărbieri, îşi îmbrăcă fracul. Cupeul îl aştepta în faţa casei. Oarecum restabilit - emoţiile puternice au uneori însuSirea de a ameliora sănătatea - se aşeză pe pernele banchetei şi, după ce îşi strînse grijuliu fularul alb de mătase în jurul gîtului, ordonă:

- Downing Street! În trap întins!

Cupeul se puse în mişcare. Pe geamurile portierelor, ceaţa aşternuse miniaturale mărgeluse de apă .

Reşedinţa oficială a primului ministru al Angliei, Mr. Benjamin Disraeli, prim-lord al trezoreriei şi preşedinte al partidului conservator, era luminată a giorno. Şeful guvernului Majestăţii-Sale Regina Victoria oferea un dineu în cinstea cîtorva prieteni. De-a lungul trotuarelor, de o parte şi de alta a străzii, erau aliniate trăsuri cu vizitii în livrele somptuoase, care-şi aşteptau stăpînii. Caii nervoşi fornăiau din cînd în cînd, izbind cu copitele pavajul.

În faţa intrării reşedinţei primului ministru, un poliţist în uniformă făcea băţos de pază.

Un groom cu mustaţa abia mijită stătea zgribulit lîngă un cupeu cu blazonul conţilor Chesterfield. Livreaua-i galonată era subţire, iar umezeala din atmosferă îl pătrunse pînă la oase. Vizitiul îi aruncă pe umeri o pătură care mirosea a sudoare de cal.

- Ai vrut să faci pe elegantul! Cînd am plecat de acasă, de ce nu ţi-ai luat mantaua?

Groomul îi mulţumi şi se înfăşură în pătură. Acum putea să vină şi viscolul. Se uită cu compătimire la poliţistul care făcea de

pază. „Lui nu i-o fi frig?" reflectă. Îşi mută privirile asupra ferestrelor luminate. Acolo petreceau stăpînii. Ce n-ar da să se afle printre ei, să guste băuturi scumpe şi mîncăruri măiestrit preparate.

Dincolo de ferestrele luminate şi de faţada nu prea arătoasă, oaspeţii primului ministru, orînduiţi în jurul mesei lungi, împodobită cu argintărie, cristale fine şi sfeşnice cu luminări aprinse, conversau fără însufleţire despre nimicuri mondene. Şi femeile şi bărbaţii aveau atît de multe decenii la răbojul vîrstei, încît arătau ca nişte maimuţe savante, încreţite la faţă si gătite pentru o reprezentaţie de gală. Paharele cu vin scump stăteau aproape neatinse, ca si farfuriile cu mîncăruri apetisante, fiindcă invitaţii primului ministru sufereau fie de gută, fie de ficat, fie de rinichi. Abia după ce se vor întoarce la locuinţele lor vor bea, strîmbîndu-se, cîte un ceai amar, din ierburi cu renume de leacuri suverane.

În capul mesei, Mr. Disraeli prezida somptuosul dineu, străduindu-se să nu ia în seamă durerea de stomac, surdă şi atît de supărătoare încît abia se stâpînea să nu facă vreo schimă care să-i trădeze suferinţele și să-i indispună oaspeţii. Chinuit de propria lui boală, se uita critic la obrajii căzuţi si violent fardaţi ai doamnelor, la ridurile adînci ale bărbaţilor, zicîndu-şi cu tragic humor că tuturor celor prezenţi, în cap cu amfitrionul, le-ar fi prins mai bine îngrijirile unor medici, comprese şi hapuri calmante, decît serviciile lacheilor care-i îmbiau cu vinuri şi mîncăruri scumpe.

Asculta complimentele şi elogiile debitate de conţii, marchizii şi ducii care-i acceptau azi cu recunoştinţă invitaţiile, dar care ieri îl priveau de sus sau pur si simplu îl ignorau. Reflectă trist: „Pentru mine măririle au venit prea tîrziu. Puterea pe care o stăpînesc nu mai îmi dă satisfacţie. Într-o vreme - eram tînăr pe atunci, plin de vigoare, ros de ambiţie - mă simţeam în stare să răstorn dinastiile, să dobor guvernele, să uluiesc mulţimile! Acum sunt bătrîn, măcinat de maladii, secătuit de iluzii! Am gută, astm, iar stomacul mă tortureazā. Uneori mă simt atît de slăbit, încît abia mă mai ţin pe picioare".

- Camera Comunelor a dat dovadă de înţelepciune şi de o remarcabilă previziune, respingînd moţiuinea Hawson, care cerea diminuarea efectivelor armatei active, spuse cu satisfacţie feldmaresalul marchiz de Tweedale.

- Adevărat, întări Disraeli. Moţiunea nu a întrunit decît 61 de voturi pentru, faţă de 224 de voturi contra.

- Pacifiştii de tout prix sunt nişte criminali! suprasolicită contele Chesterfield.

- Tocmai acum, cînd guvernul Indiei ia măsuri spre a pregăti o campanie de anvergură împotriva Birmaniei, iresponsabilii din Parlament pretind amputarea forţelor noastre militare, grăi cu indignare lordul şambelan marchiz de Hertford. Consolidarea splendidului nostru imperiu colonial impune sacrificii.

- Partidul conservator este bucuros să le facă, marchize, zise primul ministru.

- Sunt informată că guvernul chinez este dispus să trimită un înalt funcţionar, însărcinat să ancheteze, împreună cu reprezentanţii Indiei, condiţiile în care a fost atacată expediţia Browne, rosti cu glas răguşit de bătrîneţe Lady Chesterfield.

- Guvernul nostru, my lady, a luat toate măsurile ca onoarea britanică să nu fie ştirbită, replică Disraeli.

Feldmareşalul se întoarse spre lordul Attenborough, convivul din stînga sa, de care-l despărţea Lady Bradford:

- Vă felicit, my lord, pentru interpelarea dumneavoastră din Camera Lorzilor, referitoare la nota ameninţătoare adresată Belgiei de Germania. Cancelarul Bismarck a început să-şi piardă simţul măsurii.

- Are de gînd să se bată cu toată omenirea? întrebă Lady Chesterfield.

- Nu! E prea abil ca să facă un act necugetat. Presiunea lui se exercită numai asupra celor slabi, replică marchizul de Hertford.

- Credeţi? interveni feldmaresalul. Impresia mea este că vrea să îngenunche toate statele din Europa. Bineînţeles, divizîndu-le, apoi lovindu-le succesiv.

Discuţia politică îi înfierbîntă atît de tare pe convivi, încît nu-i puseră capăt nici după ce trecură în salon spre a degusta lichiorurile în compania doamnelor, obicei pe care Disraeli încerca să-l aclimatizeze în Anglia. Socotea înapoiată concepţia englezilor care după cină preferau să rămînă în sufragerie spre a fuma, în vreme ce femeile erau expediate în alte încăperi.

Majordomul se apropie de primul ministru si-i anunţă în şoaptă sosirea lordului Derby.

- Bine. Condu-l în cabinetul meu de lucru. Vin imediat.

Disraeli se scuză faţă de invitaţi, apoi părăsi sufrageria, curios și uşor îngrijorat.

Ministrul de Externe îl întîmpină, cerîndu-şi iertare pentru deranj.

- Am înţeles că vrei să-mi vorbeşti între patru ochi, dragul meu Derby. De aceea te-am și poftit aici.

Nutrea o mare simpatie pentru tînărul diplomat, al cărui părinte, unul dintre marii bărbaţi de stat, din fosta generaţie, acordase o încredere nelimitată lui Disraeli, aflat pe atunci abia la începutul carierei sale politice.

Ministrul îi puse sub ochi ziarul Times, cu corespondenţa din Paris semnată de Blowitz. Disraeli o citi cu atenţie.

- Mă tem că Bismarck are să ne dea de lucru. Dacă afirmaţiile lui Blowitz sînt adevărate, înseamnă că vom fi nevoiţi să intervenim. O Germanie excesiv de puternică va sta ca un spin în coasta Angliei. Nu vom permite unui stat continental să se dezvolte în asemenea măsură, încît să primejduiască precarul echilibru european. Trista noastră experienţă cu Napoleon I nu trebuie să se mai repete.

- Îmi place să cred, domnule prim-ministru, că preconizaţi o acţiune energică, dar prin mijloace paşnice! Mr. Gladstohe ne acuză că am angajat Marea Britanic într-o politică aventuroasă, bazată numai pe utilizarea forţei.

- Dragul meu conte, iubesc pacea tot atît de mult ca şi dumneata, dar mă pregătesc de război, fiindcă am datoria să fiu gata pentru orice eventualitate. Aş dori să mă înţelegi. Nu pun mare temei nici pe ameninţările cu războiul, care se pot reduce în ultimă instanţă la un bluff menit să smulgă concesii economice si politice de la cei ameninţaţi. Nu mă încred nici în asigurările pacifice ale unor căpetenii de state, de o manifestă rea-credinţă. Cei care nu pot sau nu vor să înţeleagă aceste adevăruri elementare sînt destinaţi să piară zdrobiţi de adversarii lor mai puţin scrupuloşi. Acum te rog să mă ierţi. Trebuie să mă întorc în mijlocul invitaţilor. Nu te ispiteşte să bei o cafea în tovărăşia noastră?

- Vă mulţumesc pentru amabilitate, Sir, dar nu mă simt bine. Mîine mă aşteaptă dezbateri grele în Camera Lorzilor.

Disraeli zîmbi.

- Nu mă îndoiesc că ai să te descurci bine.

- Bună seara, Sir!

- Drum bun, conte! Şi doftoriceste-te bine. Mai ales acum trebuie să fim cu toţi pe baricade. Să-mi laşi jurnalul. Am să mai citesc o dată corespondenţa lui Blowitz, după plecarea oaspeţilor. Mîine dimineaţă am să solicit o audienţă Majestăţii-Sale, spre a o informa. Vrei să mă însoţeşti, conte?

- Nu cred că voi scăpa devreme de la Cameră, Sir. Vorbiţi, vă rog, Majestăţii-Sale și în numele meu. Contele zîmbi si continuă:

- Majestatea-Sa e pătimaşă, iar dumneavoastră aveţi o influenţă moderatoare asupra sa.

Disraeli zise.

- Voi încerca să atenuez înclinările oarecum războinice ale Reginei.

- Vă las cu bine, Sir!

- Drum bun, conte!

Benjamin Disraeli urca încet scara cea mare din Palatul Buckingham. Fiecare treaptă pe care o lăsa în urmă îl costa un efort istovitor. Cu mîna dreaptă se sprijinea de balustrada de bronz aurit, împodobită cu frunze de acantă şi cu rozete, iar cu stingă se ajuta de un baston.

Măreţia regală a întregii ambianţe îi crea un simţămînt de satisfacţie, dar și de regret. Corpul lui uzat înainte de vreme îl împiedica să guste din plin bucuriile puterii politice. În anii adolescenţei şi ai tinereţii scrisese romane extravagante, cu aristocraţi blazaţi, care se învîrteau în palate de o bogăţie uluitoare, ţesînd idile pline de farmec si intrigi tenebroase. Tatăl său, evreul Isaac d'Israeli, un mare îndrăgostit de cărţi şi de literatură, adunase o viaţă întreagă mormane de fişe pentru o lucrare monumentală, rămasă doar în stare de proiect. Bătrînul citea cu uimire romanele flamboaiante ale fiului său, întrebîndu-se nedumerit si oarecum speriat de imaginaţia lui debordantă: „Ce ştie el despre marchizi şi despre duci? Familia d'Israeli, deşi veche şi cu o situaţie materială prosperă, poate aspira cel mult să se încadreze în marea burghezie. Pînă la lumea visată de fantascul meu fiu se afla o depărtare ca între pămînt şi aştri.

Dornic să atragă atenţia, să strălucească, să epateze, tînărul Benjamin purta părul foarte lung, vesminte excentrice, în culori deschise, bijuterii cu un desen baroc de o bizarerie căutată, la modă dealtfel printre tinerii ambiţioşi să egaleze gloria lui Beau Brummell, regele eleganţei. Vorbirea îi era înflorită, preţioasă şi

vag impertinentă, manierele, de o politețe rafinată, nu excludeau îndrăzneli menite să-i şocheze pe burghezii cuminţi, conformisti. Sub aparenta lui frivolitate, se ascundea însă un spirit tenace, o ambiţie nemăsurată, o extraordinară combativitate.

Ieri, tînărul Benjamin mînuia în romanele sale fantoşe imaginare din lumea înaltei nobilimi, aşa cum o concepea el. Azi fantoşele erau duci, marchizi, feldmareşali şi miniştri, cu toţii autentici. Manevranţi de bagheta venerabilului Disraeli, mîrîiau ca şi fiarele dresate din circuri, dar se supuneau poruncilor, stînd în două labe, făcînd giumbuşlucuri umilitoare și sărind prin cercuri de foc.

Odată, ducele de Buccleugh avusese o altercaţie cu Benjamin Disraeli, ajuns şef al guvernului. În cursul unui schimb de cuvinte, aparent politicoase, dar încărcate de venin, Buccleugh făcuse aluzie la statutul de burghez al primului ministru, dîndu-i a înţelege pe căi ocolite că ar trebui să aibă o comportare deosebită faţă de reprezentantul unei atît de ilustre case ducale. Disraeli îl privise prin monoclul său ca pe un animal rar şi replicase molcom:

- Ducii nu mă mai impresionează, dragul meu Buccleugh. Astăzi fac duci după bunul meu plac.

Spre a da o meritată satisfacţie primului ei sfetnic, regina Victoria îi oferise un titlu nobiliar. Benjamin îi mulţumise, exprimîndu-şi recunoştinţa în stilul lui înflorit, atît de apreciat de bătrîna suverană - în străfundul inimii regina rămăsese o incorigibilă romantică - dar o rugase să acorde această cinste iubitei lui soţii, Mary-Ann, el rămînînd la vechiul statut, spre a-şi păstra scaunul din Camera Comunelor. Mary-Ann Disraeli devenise astfel vicontesă Beaconsfield. Opinia publică din Anglia, încîntată de modestia primului ministru, îl acoperise cu laude. Duşmanii lui, în schimb, îi înfieraseră filistinismul.

În vreme ce-și depăna melancolic gîndurile, Disraeli străbătea - aproape fără să le vadă - galerii şi saloane pe care altădată le-ar fi devorat cu privirile. Nu-l trezeau din reverie decît durerile atroce, care-i săgetau uneori picioarele. Guta îl supăra îngrozitor. Normal ar fi fost să fi stat acasă, înfăşurat în căldurosul său halat de interior, adîncit într-un fotoliu confortabil şi cu picioarele aşezate grijuliu pe un taburet.

În anticamera încăperilor de paradă îl întîmpină secretarul

reginei.

- Majestatea-Sa vă aşteaptă în Salonul Alb, Sir. Îmi permiteţi să vă sprijin?

Disraeli îngădui să fie ajutat. Cei doi bărbaţi mergeau încet, fără zgomot, ca nişte umbre. Silueta încovoiată a primului ministru, obrazul său livid, supt de suferinţe, se reflectau în oglinzile înalte, cu magnifice rame aurite.

Înainte de a intra în Salonul Alb, Disraeli mulţumi secretarului pentru sprijin, îşi trase braţul şi, rămas singur, îşi îndreptă spinarea, ca să nu facă o impresie urîtă suveranei. După ce secretarul îi anunţă sosirea, Disraeli pătrunse în salon şi, încă de la uşă, se înclină atît cît îi îngăduia spinarea înţepenită. Regina, o bătrînică scundă, cu obraji dolofani, stătea într-un fotoliu tapisat cu saten alb. Întreaga-i fiinţă respira o măreţie cu adevărat regală. „Deprinderea de a purta coroana împrumută suveranilor o demnitate care cu timpul devine firească", obişnuia să spună Disraeli.

Regina purta o rochie neagră, de mătase, si o bonetă de dantelă albă, veşmînt de văduvă, de care nu se mai despărţise de la moartea soţului ei, prinţul consort Francis-Albert, duce de Saxa-Coburg şi Gotha. Expresia de suferinţă întipărită pe chipul primului ministru îi trezi compătimirea.

- Mă tem, Mr. Disraeli, că nu te simţi bine. Te chinuieşte guta, nu-i aşa? Te rog să iei loc!

Primul ministru rămase uluit. Eticheta de la Curte nu permitea persoanelor primite în audienţă, oricît de înalt ar fi fost rangul lor, să stea jos în prezenţa reginei. Refuză să profite de bunăvoinţa ei.

- Majestate, îmi cunosc îndatoririle. În calitatea mea de prim slujitor al Majestăţii-Voastre, trebuie să respect cel dintîi regulile protocolului, menit să sporească strălucirea Coroanei şi să învăluie persoana suveranului într-o aură cvasi-divină.

Regina zîmbi.

- Să nu mai vorbim de aura cvasi-divină a suveranului într-o monarhie constituţională.

- Să-mi fie cu iertare, Majestate, dar suveranul este cu atît mai venerat cu cît nu se amestecă în treburile publice. Jupiter îşi păstra neatins prestigiul fiindcă nu cobora din Olimpul inaccesibil muritorilor.

- Iată o subtilă apologie a monarhiei constituţionale. Cred ca

dumneata ai fi în stare să-l convingi şi pe ţar că renunţarea la anumite prerogative ar face să-i crească prestigiul faţă de supuşi.

- Oh, Majestate, dacă Ţarul ar înţelege acest adevăr, ar scuti poporul rus de multe necazuri. Din nefericire, dictatorii - Ţarul însuşi nu este decît un dictator ereditar - nu au niciodată simţul măsurii. Libertatea este un bun la care omenirea nu va renunţa niciodată.

- Apropo de dictatură, Mr. Disraeli, n-ai venit cumva ca să-mi vorbeşti despre cancerul Bismarck?

- Perspicacitatea Majestăţii-Voastre nu mă surprinde. Bismarck din nefericire, este o bătrînă caricatură a lui Napoleon I. Vrea să reediteze în Europa un imperiu care să dicteze celorlalte popoare regulile germane de conduită.

- Mr. Disraeli, am citit şi eu corespondenţa din Paris publicată în ultimul Times. Am fost atît de indignată, încît am scris un mesaj lui Wiihelm I, invitîndu-l să modereze avînturile războinice ale cancelarului său. Dacă Germania va invadă din nou Franţa, Anglia nu va mai rămîne neutră. Guvernanţii de la Berlin trebuie să-şi bage bine în cap acest lucru.

Disraeli îşi mută greutatea corpului de pe un picior pe altul, în vana speranţă că durerile i se vor mai domoli.

- Îmbrăţişez fără rezerve punctul de vedere al Majestăţii-Voastre. Evident, vom lua atitudine în această chestiune. Dar precipitarea este un rău consilier. Trebuie să ne asigurăm mai întîi sprijinul unor state capabile la nevoie să intervină cu forţele lor armate spre a pune capăt militarismului agresiv german. Noi singuri nu constituim o ameninţare capabilă să-i impresioneze pe germani. Cu flota noastră de război nu putem asedia Berlinul. Cu alte cuvinte, nu ne este îngăduit să ridicăm pumnul mai înainte de a fi siguri că-l vom înspăimînta pe adversar. Altfel riscăm să ne acoperim de ridicol.

- Atunci? Preconizezi să-l lăsăm pe Bismarck să-şi facă mendrele?

- Cîtuși de puţin. Vom acţiona însă numai după ce ne vom asigura colaborarea Rusiei ori a Austriei.

- Asta cere timp!

- Majestate, războiul îl începe cine vrea si îl termină cine poate.

- Atunci grăbeşte-te, Mr. Disraeli. Bismarck a devenit un om

imposibil. Pînă și fiica mea, Victoria, principesa de Coroană a Germaniei, nu-i mai poate suporta aroganţa. În ultima ei scrisoare îl critică aspru. Şi o înţeleg. Mă mir că împăratul Wilhelm se lasă condus fără să crîcnească de acest neobrăzat juncker prusac.

Disraeli deplîngea caracterul impulsiv al reginei, diametral opus înfăţişării de femeie vîrstnică, obosită și resemnată. „Spre norocul ei, mă are pe mine, reflectă indulgent. Am învăţat să-i frînez elanurile pripite."

*

**

La ambasada rusă din Londra domnea neliniştea, ca în preajma unor mari evenimente. Ambasadorul conte Şuvalov sosise în zori de la Sf. Petersburg, după ce făcuse un scurt popas la Berlin. La ceasurile nouă de dimineaţă, contele Adlerberg, al doilea secretar de ambasadă, se prezentă la Foreign Office spre a solicita, în numele ambasadorului, o neîntârziată audienţă la contele Derby, ministrul de Externe al Angliei. Audienţa fu fixată pentru ora unsprezece.

La zece şi patruzeci, Şuvalov se instala în trăsura care avea să-l ducă la Foreign Office. După sosirea sa la Londra îşi îngăduise doar o oră de odihnă, apoi intrase sub un duş scoţian care-i biciuise organismul obosit după drumul lung. Îşi făcuse toaleta ajutat de o armată de valeţi, iar după ce îşi aruncase ochii asupra corespondenţei urgente pregătite de consilierul de ambasadă Bartholomei, se instalase în trăsură şi plecase la drum.

Contele Şuvalov avea reputaţia unui mare amator de femei ceea ce corespundea adevărului. În culise se şoptea că transferarea sa din fruntea Cancelariei Secrete a ţarului, la ambasada din Londra s-ar fi datorat avansurilor amoroase ne-reuşite pe care le făcuse prinţesei Katia Dolgoruki. Cînd îi ajunseseră la ureche aceste zvonuri, contele Şuvalov zîmbise dispreţuitor. Era prea hîrşit în jocul primejdios al intrigilor de la Curte, ca să-şi fi riscat cariera de dragul Katiei Dolgoruki. Existau pe lume femei tinere, cel puţin tot atît de frumoase, care i-ar fi acceptat fără ezitare iubirea. Semi-dizgraţia lui îşi avea izvorul în propria sa imprudenţă şi aceasta îl ustura mai mult decît orice, fiindcă pierduse prilejul de a se căţăra în fruntea ministerului Curţii, substituindu-se actualului ministru, generalul

conte Andreii Adlerberg pe care-l săpase din umbră, cu tenacitate de cîrtiţă. Culmea era că la ambasada din Londra avea subaltern pe un nepot al ministrului care îi pîndea desigur fiecare pas, instigat de unchiul său, dornic a se răzbuna.

Intrat în rîndurile corpului diplomatic, Şuvalov fusese iarăşi muşcat de morbul măririlor. Viza Ministerul Afacerilor Externe, cu atît mai vîrstos cu cît actualul titular al departamentului, prinţul Gorceakov, atinsese o vîrstă biblică. Ghinionul părea să-l urmărească și acum pe Şuvalov. Gorceakov nu voia să înţeleagă că intrase cu un picior în groapă. Înzestrat cu o vitalitate neobişnuită, spunea tuturor celor dispuşi să-l asculte, că are ambiţia să-şi serbeze centenarul în calitate de ministru în funcţie. Ştia că declaraţiile lui îi înnebuneau pe rivali şi le stîrneau bila. Poate că în felul, acesta îl vor preceda în groapă.

Şuvalov ţinea să-şi dovedească înalta capacitate politică prin cîteva lovituri de maestru, menite să-l ridice iarăşi în atenţia ţarului. Cînd i se încredinţase misiunea de a deschide campania diplomatică împotriva lui Bismarck, se angajase în luptă cu un entuziasm maladiv. Trebuia să obţină un succes rapid si total.

La Foreign Office, contele Derby îl primi cu acea cordialitate diplomatică strălucitoare la suprafaţă, dar găunoasă interior ca un măr putred. În taină, ambasadorul ţarului tuturor Rusiilor şi ministrul Afacerilor Externe al Marii Britanii se pîndeau precum cîinele cu pisica. Obiectivele politicii lor de expansiune în Asia îi puneau din oficiu pe poziţii antagoniste. Anglia îşi întindea dominaţia asupra Asiei dinspre sud spre nord, avînd bază de plecare India, în vreme ce Rusia îşi axa expansiunea pe acelaşi continent, spre est - intrînd în conflict cu China - şi spre sud, ciocnindu-se de Anglia, un adversar mult mai primejdios decît Celestul Imperiu.

După o foarte diplomatică introducere, ambasadorul rus intră în subiect, punînd pe tapet provocările beliciste anti-franceze ale presei germane.

Şuvalov nu acumulase inutil o vastă experienţă în cadrul activităţii de şef al Serviciului secret al ţarului. La Londra era secondat de o reţea de agenţi acoperiţi, extrem de abili, care-i furnizau informaţii de primă mînă, susceptibile a fi folosite la Maşa tratativelor diplomatice. Şuvalov aflase că lordul Derby era un pacifist convins, că accepta nu fără oarecare reţinere politica expansionistă a cabinetului Disraeli şi că în secret fusese

contactat de persoane de încredere din anturajul liberalului Gladstone, care încercau să-l atragă de partea acestuia. Ministrul de Externe nu se pronunţase încă, fiindcă avea o datorie de recunoştinţă faţă de Disraeli, un devotat partizan al răposatului său părinte, Edward George Stanley, al 14-lea conte Derby. Politica externă mult mai paşnică, preconizată de Gladstone îl ispitea, şi de acest element Şuvalov era hotărît să ţină seama.

- Politica de Dicktat a cancelarului Bismarck primejduieşte pacea europeană. Rusia, conştientă de calamităţile revărsate de războaie asupra popoarelor, este hotărîtă să ducă de acum înainte o politică de înţelegere cu toţi vecinii, precum şi cu marile puteri.

Contele Derby îl privea sceptic. Pentru el, lupul înfăşurat într-o blană de oaie tot lup rămînea.

- În clipa de faţă, continuă Şuvalov, interesele Angliei şi ale Rusiei coincid. Ţările noastre nu doresc un nou imperiu napoleonian în inima Europei.

Derby înclină din cap în semn de încuviinţare. „Dar mîine! Ce se va întîmpla mîine? Presupunînd că am zădărnici tendinţele beliciste ale celui de-al doilea Reich?" Întrebarea ministrului nu fusese formulată, dar Şuvalov o intui, îşi juca deci cartea cea mare:

- Pot să vă informez, domnule ministru, că armatele ruse din zona Mării Caspice au primit ordin să îşi suspende marşul spre Merv. Majestatea-Sa Ţarul doreşfe să inaugureze în Asia o politică de înţelegere si colaborare cu Marea Britanie.

Derby clipi vădit interesat.

- Iniţiativa Majestăţii-Sale Ţarul nu poate decît să fie salutată cu bucurie de guvernul Majestăţii-Sale Regina Victoria.

Ambasadorul Rusiei îşi speculă succesul:

- Cooperarea ambelor noastre ţări îşi va da primele rezultate în Europa. Bismarck nu va îndrăzni să ne înfrunte.

- Austria nu v-a preocupat? întrebă ministrul de Externe britanic. Între Austria şi Germania există o înţelegere...

Şuvalov înţelese sensul frazei neterminate a interlocutorului.

- Aveţi dreptate. O înţelegere denumită a celor trei împăraţi, la care a aderat și Rusia. Înţelegerea are un caracter pur defensiv. Nu este îndreptată împotriva nimănui. Adevăratul ei

sens este altul. Constituirea unui front comun împotriva democraţiei, a revoluţiilor, care tind să se lăbărţeze ca o plagă. Am fi invitat Anglia să participe la acest front, dar ştiam că ţara Magnei Charta n-ar fi conceput să se alinieze Ligii celor trei împăraţi

- Anglia este un stat constituţional democratic, domnule ambasador.

- Cînd este vorba de apărarea păcii, principiile de politică internă nu pot constitui o barieră între state. Într-o Europă paşnică pot coexista monarhii absolute, monarhii constituţionale şi chiar republici.

Derby era reticent în ceea ce priveşte buna-credinţă a Rusiei, dar oferta ei sosea la momentul potrivit.

- Domnule ambasador, mîna deschisă întinsă Angliei de ţara dumneavoastră nu va rămîne fără răspuns. Nu pot să-mi iau un angajament ferm înainte de a supune guvernului Majestăţii-Sale Regina propunerea dumneavoastră. Personal, pot să vă asigur că o voi sprijini cu toată căldura. V-ar conveni să ne întîlnim diseară la ora opt, tot aici, în biroul meu?

În aceeaşi după-amiază, la orele două, Cabinetul britanic restrîns se întruni în Dowing Street, sub preşedinţia lui Benjamin Disraeli. Raportul prezentat de Derby nu surprinse pe nimeni. Tensiunea franco-germană era la ordinea zilei.

Lordul Carnarvon, secretar de stat la Colonii, luă cel dintîi cuvîntul:

- Eram sigur că ruşii vor interveni. Un singur lucru mă intrigă: centrul de gravitate al politicii lor expansioniste părea să se fi deplasat spre Asia. Nu m-ar fi mirat nici dacă ar fi dezlănţuit o nouă ofensivă împotriva Turciei. Nu presupun că au renunţat la vechile lor planuri de cucerire a Constantinopolelui, de ieSire la Marea Mediterană.

Marchizul de Salisbury, secretar de stat pentru Indii, îşi concentra privirile asupra lui Carnarvon, îngustîndu-si ochii datorită vederii defectuoase.

- Explicaţia este simplă, interveni cu tonul lui grav, convingător, care-i adusese atîtea succese în dezbaterile din Camera Comunelor. La ora actuală, Rusia are disperată nevoie să-şi degajeze flancurile europene, spre a putea acţiona mai tîrziu în linişte împotriva Turciei. Or, pentru ruşi, Austro-Ungaria este un duşman de moarte. Imperiul Habsburgic urmăreşte să-şi

extindă sfera de influenţă în Balcani, în speranţa că în acest chip va împiedica o deşteptare a slavilor din această zonă, care prin contre-coup ar trezi aspiraţiile la independenţă ale slavilor dinlăuntrul Austro-Ungariei. În cazul unui război austro-rus, Germania nu-i va sprijini pe ruşi, pe de o parte fiindcă este legată printr-o alianţă de sînge de Imperiul Austriac, iar pe de alta, pentru că are de apărat graniţele estice ale Prusiei. Pe noi, ruşii nu pot conta, fiindcă interesele noastre se ciocnesc de ale lor în Asia Centrală. Prin urmare, în eventualitatea unei conflagraţii generalizate, singurul sprijin politic şi militar pe care l-ar putea obţine în Europa ar fi numai din partea Franţei, adversar ireductibil al Germaniei.

- Atunci ce interes avem să sprijinim Rusia în campania sa antigermană? exclamă Sir Michael Hicks-Beach, secretar de stat pentru Irlanda. Să o eliberăm de ameninţarea germană, ca mîine să se năpustească asupra Indiei, fără să se mai teamă că are spatele descoperit?

- Dacă scapă de ameninţarea germană, nu înseamnă că a scăpat şi de ameninţarea austriacă! îşi spuse Disraeli cuvîntul în sprijinul lui Salisbury. O Germanie prea puternică înseamnă pentru noi un pericol potenţial deloc neglijabil. Avem nevoie de Franţa, avem nevoie de armatele ei, ca să frînăm încercările de hegemonie ale Germaniei. Astăzi, trebuie să fim alături de Rusia. Interesele noastre o cer.

- Dacă rolurile ar fi inversate şi noi ne-am afla în situaţia Franţei, credeţi că această ţară ne-ar sări în ajutor? rosti cu ironie lordul Carnarvon.

- Nu trebuie să privim astfel chestiunea, interveni contele Derby. În politica internaţională, analogiile şi mai ales sentimentalismele nu-și au locul. Nu ştiu ce ar face oamenii de stat francezi dacă s-ar afla în locul nostru. Noi însă nu avem de ales. Adeseori, cu un mic efort, poţi realiza azi lucruri care mîine ţi-ar cere un efort însutit. În concluzie, propun să ne conjugăm eforturile cu ale Rusiei.

- Ce se va întîmpla dacă Bismarck va respinge intervenţia noastră? întrebă secretarul de Stat pentru Irlanda. Acceptăm riscul unui război?

- Nu vom ajunge acolo! spuse Disraeli.

- Putem accepta şi riscul unei campanii militare. Greul unui război continental nu l-am suporta noi, grăi cinic Salisbury.

Sir Stafford Northcote, cancelarul Eşichierului, clătină din cap cu îndoială.

- Un război nu implică numai pierderi în oameni, domnule Salisbury. Trebuie să reflectaţi şi la consecinţele economice.

- Ştiţi cum vor reacţiona Austria si Italia, domnule ministru al Afacerilor Străine? întrebă lordul Carnarvon. Italia face astăzi parte din rîndul marilor puteri!

- O mare putere care abia s-a născut! replică ironic Derby. Mai are mult pînă să se consolideze. Cît priveşte Austria, mă îndoiesc că va accepta să se lase tîrîtă într-un război de dragul Germaniei. Se rezervă pentru răfuiala cu Turcia.

- Nu puteţi totuşi nega primejdia izbucnirii unui război generalizat stărui Sir Michael.

- În orice criză internaţională există imponderabile susceptibile să dea peste cap cele mai înţelepte prevederi, spuse marchizul Salisbury. Nu poţi face omletă fără să spargi ouă.

La patru fără un sfert, Benjamin Disraeli declară închisă şedinţa Cabinetului. Raportul, concluziile şi propunerile lui Derby fură aprobate. Miniştrii părăsiră pe rînd reşedinţa premierului. Contele Derby rămase cel din urmă.

- Am obţinut un frumos succes. Pari însă nemulţumit!

- De la Bucureşti mi-a parvenit chiar acum vestea unui afront pe care ni l-au făcut românii. Guvernul român a refuzat să primească scrisoarea de acreditare a noului nostru consul general Viviem, sub cuvîntul că în aceasta se vorbeşte, despre, citez: „bunele relaţii care există între Anglia, Sublima Poartă si teritoriul cîrmult de Alteţa-Voastră".

Disraeli se aşeză anevoie pe un scaun. Avea nişte junghiuri îngrozitoare în piciorul drept.

- După cîte ştiu, Derby, românii se bucură de un statut aparte în cadrul Imperiului Otoman.

- Da. Relaţii de vasalitate.

- Comic. Manifestări ale unui feudalism care nu-și mai are rostul în cea de-a doua jumătate a secolului XIX.

- Dacă ar fi numai această anomalie, Sir. Cert este că turcii sunt foarte geloşi pe ceea ce numesc ei ,,prerogativele lor" faţă de România. Dacă am fi folosit o formulă convenabilă românilor în scrisoarea de acreditare a lui Vivien, am am provocat protestul Sublimei Porţi.

Disraeli suspină obosit si plictisit:

- Ştiu, turcii sînt obtuzi si absurzi. Dar ce putem- face? Interesele noastre sunt legate de menţinerea status-qwo-ului în Balcani. Eh, contradicţiile politicii externe! Sprijinim Rusia şi acţiunea ei antigermană, dar o sabotăm în frecuşurile ei cu Turcia.

- Cu românii cum procedăm? Ne arătăm colţii?

- Să nu facem exces de zel, Derby. Datoria faţă de turci ne-am îndeplinit-o.

- Trebuie să vă informez, Sir: consulii noştri din Monastir si Scutari mi-au semnalat o efervescenţă crescîndă în Bosnia şi Herţegovina.

- Asta ne-ar mai trebui! Contele Derby se uită la ceas.

- Mă iertaţi Sir, dar sunt nevoit să mă retrag. La opt urmează să-l primesc la Foreign Office pe Şuvalov. Pînă atunci trebuie să redactez telegrama către lordul Odo Russell, prin care-l invit să declare limpede Prinţului Bismarck că Anglia - asemenea Rusiei - va lua măsuri energice în cazul urnei agresiuni germane împotriva Franţei.

*

**

Ori de cîte ori Fritz Blümel îşi servea clienţii la restaurantul „Kaiser Friedrich", de pe Opemring, îndeplinea un adevărat ritual. Căci Fritz nu era un chelner de rînd. Cînd aducea pe tavă un „Chateaubriand" executa un original spectacol de balet, împletit cu un număr de prestidigitaţie care atingea culmile fabulosului. Spre a se strecura printre mese și printre clienţi cu eleganţă nonşalantă, săvîrşea glissade, piruete, salturi, pline de graţie şi elasticitate, într-un ritm diabolic de rapid, menţinînd în acelaşi timp tava într-un echilibru atît de perfect, încît părea să se legene miraculos pe un montagne russe instalat pe creste şi povîrnișuri de nori. Şi înfăţiţarea lui se deosebea de a confraţilor. Deşi vienez sută la sută, avea tenul măsliniu, părul negru şi ochii de cărbune, ca un sicilian. Acest exotism se datora poate bunicii lui, o italiancă din Calabria, oploşită la Viena cu întreaga-i familie către sfîrsitul secolului trecut. Tatăl calabrezei, chelner ca şi strănepotul său Fritz, îşi căutase o viaţă mai bună în Imperiul Habsburgic, după ce în prima jumătate de viaţă trăsese mîţa de coadă la Napoli, la Roma si mai în urmă la Pisa. La Viena nu cunoscuse belşugul, dar se bucurase de o viaţă demnă, calmă şi lipsită de grija zilei

de mîine. Calabreza se măritase cu un chelner vienez, artist în meseria lui, iar copiii lor, toţi băieţi, îmbrăţişaseră cariera paternă. Unul dintre ei, căsătorit cu o planturoasă văduvă din Baden, adusese pe lume un unic moştenitor, pe Fritz, care continuase cu mîndrie tradiţia familială. Fritz nu era mai puţin mîndru de meseria lui decît un duce care-şi poartă coroana ducală din tată în fiu, convins că în acest chip îşi îndeplineşte onorabil rolul în societate.

Fritz Blümel era nu numai un chelner model, dar şi un estet. Contactul zilnic cu aristocratica clientelă a restaurantului îl deprinsese să-și poarte fracul cu eleganţă, ca un dandy. Pe deasupra era şi frumuşel, inteligent şi mai ales îndatoritor. Nu o dată i se întîmplase ca vreuna din acele contese sau prinţese blazate, care frecventau în strălucită companie localul, să-l remarce şi să-l poftească a se prezenta - evident, după orele de serviciu - în cîte un budoar tainic unde era pus să îndeplinească alte îndatoriri, de care se achita cu aceeaşi impecabilă eficienţă. Aceste capricioase passade nu aveau urmări. După cîteva şedinţe nocturne agreabile pentru ambele părţi, Fritz înţelegea că a sosit timpul să se retragă discret. După fiecare aventură se alegea cu buzunarul îngreuiat de cîte un teanc plinuţ de bancnote, ori de cîte o bijuterie nu prea scumpă, dar arătoasă si îndeobşte cît mai neutră, spre a nu angaja cu nimic pe donatoare.

Fritz nu primea bani şi cadouri fiindcă ar fi fost un gigolo. Îşi dădea seama însă că nu se cuvenea să respingă bacşişurile postnupţiale, de vreme ce le accepta cu dragă inimă pe cele oferite la restaurant. Din cauza acestor fugitive, dar încîntătoare legături - care cu greu s-ar fi numit sentimentale - nu se mai putuse îndrăgosti de femei din mediul său, oricît erau acestea de drăguţe şi „spălate".

Permanentele lui legături profesionale şi extraprofesionale cu aristocraţia aveau şi alt avamtaj. În timp ce servea şampanie, homari, icre negre şi stridii clienţilor cu impresionante titluri nobiliare, surprindea crîmpeie de discuţii, cancanuri şi tot felul de răutăţi debitate pe seama altor nobili, astfel încît era întotdeauna la curent cu tot ce se petrecea în sînul înaltei societăţi. Uneori devenea depozitarul fără voie al unor informaţii politice secrete, de o mare importanţă, pentru care agenţii unor puteri străine i-ar fi oferit fără ezitare apreciabile sume de bani.

Spre cinstea sa, Fritz nu gândise vreodată că ar putea să le valorifice împărtăşindu-le unor urechi interesate. Le păstra pentru sine, încîntat că se adapă la secretele zeilor, chiar dacă aceştia habar n-aveau de existenţa lui. Pentru majoritatea iluştrilor clienţi de la „Kaiser Friedrich", Fritz nu era decît o mobilă, un automat înzestrat cu viaţă, menit doar a le astîmpăra fanteziile gastronomice cele mai extravagante.

Cînd nu era de serviciu la restaurant, Fritz îşi îmbrăca unul dintre frumoasele lui costume - dispunea de o bogată garderobă - şi pleca la plimbare. Locurile de predilecţie pentru desfătările-i peripateticiene nu erau - cum s-ar crede - localurile de dans populare, cafenelele, grădinile publice, bîl-ciurile, accesibile celor de o seamă cu el. Dacă îl ispitea o raită prin Prater, nu-şi pierdea vremea prin Wurstel-Prater-ul frecventat de mica burghezie, dornică să se distreze prin circurile, barurile, caruselele şi localurile de dans vulgare, dar atît de vesele, în care răsunau îndrăcite orchestre de ţigani ori flaşnete melancolice. Se învîrteau numai pe aleile largi, aerate și foarte îngrijite ale selectului Nobel-Prater, creat de prinţul Constantin de Hohenlohe pentru vînturarea echipajelor somptuoase, ori a mîndrelor cavalcade în care figurau a-proape în exclusivitate membrii aristocraţiei.

Rotindu-şi bastonul prin aer, Fritz se uita admirativ la femeile tinere şi frumoase adîncite în pernele trăsurilor, ori tresărea înfiorat de o plăcută emoţie ori de cîte ori recunoştea pe vreuna din eroinele micilor lui aventuri sentimentale. Printre călăreţii civili sau în uniformă militară avea de asemenea multe cunoştinţe, căci îi servise la restaurant.

Duminica, indiferent de sezon, dacă timpul era frumos, măsura cu pas domol faimoasa Ringstrasse, unde, între orele unsprezece de dimineaţă şi unu după amiază, putea fi văzută lumea selectă a Vienei. Fritz saluta în stîngă şi în dreapta, fi-indcă şi aici întîlnea uneori clienţi. Unii îi răspundeau la salut plictisiţi, cu gesturi automate, alţii îl priveau surprinşi, fiindcă nu erau obişnuiţi să-l vadă decît în fracul lui profesional. Cîţiva, cei mai puţini, treceau pe lîngă el fără să-i observe salutul. Fritz nu se supăra, fiindcă nu concepea să deranjeze un personaj cu sînge albastru. Seara, cînd se întorcea acasă, îşi scutura hainele cu grijă şi, după ce le băga în dulap, mînca ceva la repezeală, apoi se vîra în pat şi se abandona voluptăţii de a citi romane în

fascicole cu marchizi, conţi şi contese, prinşi în vârtejul unor aventuri tenebroase, încheiate invariabil cu happy end. Fritz vorbea mai mult sau mai puţin corect cîteva limbi străine de largă circulaţie, dintre care nu lipseau franceza şi engleza.

Serile lui libere erau însă puţine, fiindcă patronul restaurantului, socotindu-l indispensabil, prefera să-i plătească ore suplimentare.

Fritz ajunsese pe nesimţite la vîrsta de treizeci şi cinci de ani. Succesele lui feminine se mai răriseră, fiindcă înaltele doamne dispuse să cumpere cîteva clipe de amor preferau pe tinerii cărora abia le mijise mustaţa. În momentele lui de euforie, Fritz îşi permitea să-şi scrie memoriile, împănate bineînţeles cu multe aventuri imaginare, ca în romanele foileton. Nu bănuia că adevărul curat ar fi stîrnit mai multă curiozitate.

Viaţa se desfăşura pentru el senină, fără zguduiri şi emoţii tari, cînd o întîmplare nenorocită avea să dea totul peste cap. Într-o seară, la una din mesele aflate în sectorul său se aşeză consilierul ambasadei ruse, Vasilcikov, împreună cu prinţul Urusov, primul secretar. Şi unul şi celălalt erau clienţi vechi ai restaurantului. Fritz îi servi cum se pricepea mai bine. Cei doi diplomaţi, mari amatori de şampanie și de icre negre, păreau în seara aceea preocupaţi, absenţi. Goliră fără chef o sticlă de şampanie si abia se atinseră de caviarul aşternut pe un pat de gheaţă. Vorbeau cu voce joasă, aşa că Fritz, deşi trăgea din obişnuinţă cu urechea, nu reuşi să surprindă nici o frază, în vreme ce le turna şampanie în cupe. Îl observă pe consilierul de ambasadă scoţînd din buzunar un carnet roşu, în care însemnă ceva. Faptul în sine era lipsit de importanţă. În jurul orei două - programul de cabaret era pe terminate - consilierul Vasilcikov ceru nota de plată. Achită consumaţia şi lăsă ca de obicei pe farfurie un bacşiş gras.

După plecarea celor doi diplomaţi, Fritz se uită după picolo, cu intenţia de a-i porunci să facă ordine pe masă. Fiindcă picolul era de negăsit - „tineretul de azi nu e bun de nimic", reflectă Fritz - începu să strîngă şervetele. Sub unul din ele găsi carnetul roşu, uitat evident de Vasilcikov. Îl luă și îl strecură în buzunar, cu gîndul să i-l resftituie cu prima ocazie, cu atît mai mult cu cît consilierul era un client asiduu al restaurantului. Luă pe o tavă sticla de şampanie pe trei sferturi goală și cupele de cristal, iar după ce aruncă pe braţ şervetele folosite, se îndreptă spre

bucătărie. Făcu observaţie picolului, care apăruse tocmai de la vestiar, îi puse în braţe tava și şervetele, apoi dădu să se întoarcă în sală.

Deodată, o mînă grea i se lăsă pe umăr. Întoarse surprins capul şi se trezi în faţa unui ins grav, încruntat, chelbos, îmbrăcat în haine închise la culoare, dar nu de seară, deopotrivă cu ceilalţi clienţi ai localului.

- Un moment, un moment! Nu te grăbi!

Întinse mîna deschisă, cu palma în sus, apoi mişcă din degete, ca şi cînd ar fi cerut ceva.

- Ce pofteşti? îl întrebă Fritz, nemulţumit de familiarismul necunoscutului.

- Documentul! rosti acesta cu subînţelesuri.

- Ce document? se răsti Fritz.

- Documentul lăsat pe masă de consilierul rus. Hai, nu mai face pe prostul și dă-l încoace!

Tonul individului căpătase asprimi dezagreabile, îşi scoase din buzunarul dinăuntru o piesă de identitate si o puse sub nasul chelnerului.

- Poliţia secretă! adăugă.

Fritz simţi că i se înmoaie picioarele. Bîigui ceva neînţeles. Agentul repetă gestul cu mîna întinsă:

- Carnetul roşu!

Tremurînd, chelnerul se execută, exhibîndu-l. Agentul îl luă şi, fără să-l deschidă, îl vîrî în buzunar.

- Cui trebuia să i-l dai? Arată-mi persoana!

- Care persoană?

- Ascultă, bă! Încetează să mai faci pe imbecilul! Cu mine nu-ţi merge! Vorbeşte sau te umflu!

- Domnul consilier Vasilcikov . ..

- Îl cunoşti deci?

- Sigur! E un vechi client al meu.

- Aha! Te-a recrutat ca să faci pe agentul lui de legătură.

- Ce legătură? Ce agent? Şi-a uitat carnetul, asta e tot. L-am luat ca să i-l restitui.

- Va să zică nu vrei să-mi spui cui trebuia să i-l dai? Bineee!

Făcu un semn şi alt ins, îmbrăcat de asemenea în haine închise la culoare, se ivi din umbră. Apăru şi patronul.

- Ce s-a întîmplat, domnule Kuneke?

- Omul ăsta, îi explică agentul arătîndu-l pe Fritz, este un

agent al ruşilor.

Chelnerul se uită disperat la patron.

- Spuneţi-i, domnule Fischer, că sunt om cumsecade, că îmi văd de treabă, că din cauza mea n-aţi avut niciodată bătaie de cap.

Lui Fischer i se albiseră buzele. Se temea să nu fie şi el implicat în treburile lui Blumel.

- Nu ştiu nimic, domnule Kuneke. Crede-mă! Eu ...

Agentul îl întrerupse cu un gest, apoi se adresă cu asprime chelnerului.

- Ai să ne urmezi, Blumel! Poate că la poliţie ai să fii mai vorbăreţ.

Pe Fritz îl năpădiră sudorile. Cămaşa i se udase de transpiraţie, în jurul lor se adunaseră cîţiva chelneri şi un bucătar.

- Ce poftiţi? îi repezi Kuneke. Aici nu-i circ! Vedeţi-vă de treburi! Blumel, să mergem!

*

**

Vulpea fugea atît de repede, încît roşul blănii ei părea să descrie o vertiginoasă dîră de tăciuni rubinii prin iarba verde, înaltă şi grasă. Zeci de cîini de vînătoare, albi cu pete maronii, o hăituiau, lătrînd strident, agitîndu-şi bătăios cozile, săltîndu-şi urechile. Larma lor se împletea cu sunetele ascuţite ale trompeţilor călări pe bidivii iuţi, ce-și fluturau în vînt coamele ondulate şi cozile stufoase.

Vînătorii, în redignote roşii, pantaloni strînşi pe picior, cizme scurte de lac şi pălării înalte, îşi mînuiau cravașele, îmboldindu-și caii - splendide exemplare cu sînge englez și arab - să străbată vijelios spaţiile, să sară obstacole, să se ia la întrecere cu vîntul. Groful Hiklos Esterhazy, marele maestru de vînătoare, care purta o redingotă verde, semn distinctiv al funcţiei sale, conducea cu pricepere şi îndrăzneală magnifica expediţie cinegetică, mobilizată pentru capturarea dihaniei cu blană roşie ca jeraticul.

În fruntea cetei de vînători se afla însăşi împărăteasa Elisabeth a Austro-Ungariei, o călăreaţă de înaltă clasă, care nu se sfia să declare prietenilor că este mai mîndră în măiestria-i hipică decît de zămislirea vlăstarilor meniţi a asigura continuitatea dinastiei Habsburgilor. Detractorii îi ridiculizau performanţele, într-adevăr remarcabile, spunînd că ar fi fost mai în

elementul ei dresînd caii la circ, decît îndeplinindu-și misiunea de împărătească alături de augustul ei soţ, împăratul Franz-Josef I. Poate că nu se înşelau. În sinea ei, Elisabeth se socotea o neînţeleasă. Pentru ea, tronul reprezenta o povară, iar eticheta imperială o corvoadă insipidă. Pe cal se simţea fericită. Fericită și liberă. Liberă ca păsările cerului, liberă ca vîntul, liberă ca gîndul...

Cavalcada răzbise într-o poiană prelungă, străbătută de hududoaie săpate de apele ploilor. Vulpea, aflată pe „domeniile" ei, ştia să se folosească de scurtături, trecînd relativ uşor peste obstacolele naturale. Cîinii erau nevoiţi să coboare în scobiturile adînci, apoi să se caţăre lătrînd şi scheunînd pe versantul opus. Caii, furaţi de avîntul galopului întins, ajunşi de buza viroagei, se încordau şi mai vîrtos și săreau, deschizînd un efemer pod aerian peste larga despicătură făcută în pămînt.

Împărăteasa înfrunta piedicile cele mai rebele rîzînd cu nepăsare, biciuind mîndria călăreţilor din suită, silindu-i să repete nebuneștile ei isprăvi hipice.

Un armăsar negru se poticni de un ciot pe jumătate putred, ascuns în iarbă, și se dădu peste cap, proiectîndu-și călăreţul în trunchiul unui copac. Un cal din urmă nu mai avu timp să evite armăsarul care făcea eforturi spre a se ridica în picioare şi se prăvăli la rîndul său, prinzînd-o dedesubt pe tînăra călăreaţă. Oasele ei pîrîiră cu zgomot sec.

Un roib cu stea în frunte ateriza doar cu picioarele din faţă pe malul opus al hududoiului. Rămas suspendat, cu burta lipită de muchia de pămînt, se străduia să se caţăre cu picioarele dinapoi pe povîrnişul foarte înclinat. Tocmai cînd era pe punctul de a se urca pe mal, acesta cedă. Cal si călăreţ se prăbușiră în adîncul viroagei.

Rîzînd cu hohote, împărăteasa alerga ca o nălucă, urmărită îndeaproape doar de trei vînători, singurii capabili să reziste ritmului drăcesc impus de ea, printre care un bărbat roşcovan, masiv, cu mustanţă scurtă, blondă. Acesta împărtăşea înflăcărarea suveranei. Din cînd în cînd, Elisabeth întorcea spre ei capul şi îi surîdea cu neobişnuită căldură.

Uşoara întîrziere a cîinilor şi a vînătorilor încă valizi îngădui vulpii să ajungă la bîrlog şi să se afunde în măruntaiele pămîntului. În vreme ce dulăii scormoneau lătrînd asupra minusculei galerii, împărăteasa sări de pe cal și, rîzînd cu poftă se

sprijini de braţul bărbatului cu mustaţă blondă, care descălecase, oprind ca la poruncă în preajma ei.

- Vulpea a fost mai vrednică decît cei mai vajnici călăreţi din suita mea! De necrezut, nu-i aşa, căpitane Middleton?

Contele Elemer Bathiany, care-i ajunsese din urmă și auzise vorbele împărătesei, se aruncă din şa şi puse un genunchi în pămînt.

- Majestate, am să pun oamenii să sape bîrlogul, dacă va fi nevoie, şi pînă după miezul nopţii, spre a nu vă lipsi de un trofeu binemeritat.

La Viena, în cabinetul său din cancelariatul imperiului, contele Andrassy, stătea în picioare, cu faţa spre fereastră, și asculta gînditor relatarea colegului său, consilierul intim baron Lasser von Zoltheim, ministrul de Interne al Statului Austriac.

Adîncit într-un fotoliu, cu coatele sprijinite de brăţare, baronul îşi rezema în vîrfuri degetele cu unghii frumos îngrijite.

- Experţii noştri au încercat să descifreze inscripţiile aparent banale de pe carnetul roşu al lui Vasilcikov, dar pînă în clipa de faţă n-au reuşit să le prindă firul.

- Să nu fie o simplă agendă cu adrese, opina cancelarul imperiului, întorcîndu-se spre ministrul de Interne.

- Nici asta n-ar fi imposibil, suspină baronul.

- Poate că agenţii dumitale s-au arătat mai zeloşi decît ar fi trebuit, domnule consilier intim.

- Să presupunem că este un simplu carnet de adrese, domnule cancelar. Nu este oare avantajos să cunoaştem numele persoanelor care trezesc interesul consilierului ambasadei ruse?

- Dacă era ceva deosebit de important, fiţi sigur, domnule consilier intim, că nu l-ar fi purtat asupra sa. Mă indispune faptul că în jurul chelnerului... cum spuneaţi că îl cheamă?

- Blümel! Fritz Blümel!

- S-a făcut atîta tapaj. Arestarea lui în plin restaurant...

- A fost ridicat din bucătărie, domnule cancelar.

- E acelaşi lucru. Credeţi că oamenii de acolo vor tăcea? Vasilcikov va fi informat mai repede decît vă aşteptaţi, cu atît mai mult cu cît este de presupus că va face investigaţii spre a-şi regăsi carnetul.

- Există soluţii. Blümel i-l va duce şi va spune că l-a găsit pe masă, cum este dealtfel adevărat.

- Şi dacă Blümel va scăpa vreum cuvînt?

- Nu va scăpa. Vom şti să-l lucrăm.

- În cît timp puteţi dezlega . . . taina carnetului? rosti cu ironie Andrassy. Dacă, bineînţeles, ascunde o taină.

- În patruzeci și opt de ore vom şti precis dacă este vorba de un limbaj cifrat.

- Vă doresc succes, domnule consilier intim. În orice caz, afacerea aceasta cade tare prost, acum, cînd Europa se află pe marginea războiului. Cunoaşteţi, cred, situaţia. E mai grea decît vă închipuiţi. Povestea cu pîrdalnicul ăsta de carnet poate da naştere la complicaţii nedorite.

- În definitiv, domnule cancelar, se putea foarte bine să fi căzut pe mîini străine de noi.

- Credeţi că Vasilcikov nu va face legătură între pierderea agendei şi arestarea lui Blümel? În sfîrşit, vom vedea ce va ieşi din toată treaba asta . ..

Baronul se ridică vexat. Nu se aşteptase să fie mustrat - cu vorbe de catifea, ce-i drept, dar care în limbajul mai-marilor zilei pot căpăta cele mai grave sensuri. Într-un fel înţelegea iritarea cancelarului. Avea un stagiu de patru ani în fruntea departamentului Internelor şi ştia că violarea secretului corespondenţei personale sau oficiale a diplomaţilor acreditaţi la Viena intra în obligaţiile curente ale Serviciului secret. Numai că această operaţie trebuia executată cu atîta fineţe, încît cei vizaţi să nu prindă de veste.

După plecarea lui Zoltheim, directorul de cabinet anunţă cancelarului vizita contesei Festetics, damă de companie a împărătesei.

- Ai avut grijă s-o introduci prin culoarul secrei? spuse Andrassy.

- Desigur, Excelenţă!

Cîteva momente mai tîrziu, contesa Festetics de Tolna, o persoană cu totul insignifiantă - judecind după înfăţişare - intră în cabinetul cancelarului. Acesta îi săruta mîna.

- Contesă, v-aţi şi înapoiat de la Godollo? Vizitatoarea îşi scoase mănuşile şi îşi ridică voalul care-i acoperea parţial faţa.

- Am venit singură, conte, pretextînd nişte treburi de familie. Pe împărăteasă am lăsat-o însă pe mîini bune. Ida Ferenczy nu o scapă din ochi.

- Împărăteasa n-a terminat încă idila cu Middleton?

- Din nefericire e mai aprinsă ca niciodată. A început să facă imprudenţe. Oamenii din jur nu pot să nu observe. Bathiany, Esterhazy si ceilalţi sînt unguri de-ai noştri. Ştiu să tacă. Ce se va întîmpla, însă, dacă împăratul va prinde de veste? Repudierea ei ar fi un dezastru pentru Ungaria. Am pierde cel mai valoros partizan.

Cancelarul îşi izbi iritat palmele.

- Nu e tocmai elegant rolul de „pezevenghi" pe care-l jucăm cu toţii, replică încruntîndu-se. În definitiv, prea puţin ne interesează dacă împăratul este încornorat în continuare. Există totuşi unele limite . . .

- Ce putem face? exclamă contesa. În fond, complicitatea noastră, de care-şi dă seama, o face și mai suplă în ceea ce priveşte apărarea intereselor Ungariei. Scopul scuză mijloacele, conte.. .

- Poate că ar fi bine dacă i-am furniza noi amanţi! Bathiany cred că nu s-ar da înapoi. ..

- Bathiany o adoră, conte. O adoră ca un imbecil.

- Atunci Esterhazy?

- Ştiu eu? Să mai reflectăm!

- Nu avem mult timp la dispoziţie, contesă! Caută o soluţie! Scoate-i în drum cîţiva tineri seducători. ..

Contesa rîse:

- Împărătesei îi plac bărbaţii maturi. De ce nu-ţi pui candidatura, conte? Eşti arătos, ai trecere la femei...

- Vai, contesă .. .

- De discreţia dumitale nu ne-am îndoi...

- Contesă, înapoiază-te imediat la Godollo! Ah, bună inspiraţie am avut cînd i-am oferit în numele Statului maghiar acest domeniu de vînătoare. Cel puţin la Godollo o avem sub supraveghere. Găseşte un mijloc spre a-l îndepărta pe Middleton. Nu vreau să mai trec prin emoţiile pe care mi le-a stîrnit împărăteasa în timpul călătoriei sale la Londra. Mă mir că împăratul nu a aflat nimic.

- Cine ar avea curajul să-l informeze?

- Cine? E destul să-ţi dau un nume: arhiducele Ludwig-Vicktor.

- Poate să ai dreptate. Omul ăsta ne urăşte . . . Cînd mă vede, se înfoaie ca un motan furios. Îmi face tot felul de mojicii.

- Nu te lăsa provocată. Să te prefaci că nu-l observi. Dacă ar

izbucni un scandal, împărăteasa ar fi obligată să te sacrifice.

- Nu cred. Împărăteasa îmi mănîncă din palmă.

- Slavă Domnului! Nu uita că şi Curtea de la Viena are de spus un cuvînt.

După plecarea contesei, cancelarul rămase pe gînduri. Se deprinsese să trăiască sub ameninţarea primejdiilor. Dacă s-ar fi aflat că Maria Festetics, doamnă de onoare a împărătesei, era în slujba sa şi îi furniza cu regularitate informaţii asupra perechii imperiale, şi tot din însărcinarea lui acoperea unele escapade ale Elisabethei, s-ar fi stîrnit un scandal care l-ar fi umplut cu noroi nu numai pe el, ci pe toţi magnaţii unguri - partizanii lui. Evident, înfrunta un mare risc, dar cît de neînsemnat era acesta faţă de gravele evenimente în care se lăsase angrenat în 1848. Pe atunci îl hăituiau autorităţile şi pe capul lui se pusese un premiu, fiindcă participase alături de Deak, Bathiany şi alte căpetenii maghiare la răscoalele sîngeroase dezlănţuite de unguri împotriva Habsburgilor. După zdrobirea răzmeriţei de către ruşi, chemaţi în ajutor de Franz-Josef, izbutise să fugă în Italia cu preţul uciderii unui grănicer austriac, care încercase să i se pună în cale. Fusese condamnat la moarte în contumacie. În vreme ce numeroase căpetenii maghiare piereau pe eşafod, el continuase în străinătate lupta împotriva tiraniei austriace. Trecuseră ani. Reacţiunea imperială instaurase un regim de teroare dirijat de Bach, ministrul de Interne, în cabinetul prezidat de prinţul Schwartzen-berg, duşmanul declarat al revoluţiilor şi al revoluţionarilor. Pe lîngă liderii maghiari condamnaţi la temniţă grea, fuseseră aruncaţi în închisoare şi Avram lancu, eroul ţărănimii române din Transilvania, de asemenea Hurban şi Stur, căpeteniile mişcării slovace de eliberare, care - culmea ironiei - slujiseră Curtea de la Viena în speranţa că vor fi eliberaţi de sub apăsarea cizmei maghiare. El, Andrassy, exclamase atunci - cu humor negru: „Cu ceea ce noi, ungurii ne-am ales drept pedeapsă, v-aţi ales şi voi, românii si slovacii, drept recompensă. Eh! Asta e recunoştinţa Austriei!" Atît de cumplit se dezlănţuise teroarea, încît un filozof din acele vremuri caracterizase „sistemul" lui Bach într-o singură frază: „O armată cu arma la picior, o armată de funcţionari aşezaţi la birouri, o armată de clerici ţinînd în mînă crucea şi o armată colcăitoare de spioni". Urmaseră apoi înfrîngerile de la Magenta, Solferino si mai tîrziu de la Koniggrätz. Imperiul Habsbtirgic, sfîrtecat, umilit,

îngenunchiat, apelase la ungurii huliţi de ieri. Se constituise astfel dualitatea austro-ungară.

Andrassy rîse. Ce reuşită revanşă îşi luaseră maghiarii! El proscrisul, fugarul de ieri, devenise cancelarul Imperiului, consilier intim al lui Frainz-Jozef si ministru al Casei Imperiale. Pieptul nu-i era destul de larg spre a cuprinde ploaia de decoraţii.

Directorul de cabinet îi întrerupse năvala amintirilor, anunţîndu-l pe şeful de secţie, baronul von Hoffmann,

- Să intre! spuse Andrassy.

În cabinet îşi făcu apariţia un bărbat scund, rubicond şi vioi, ca o codobatură. Purta sub braţ o mapă de piele roşie pe care o deschise şi o aşeză pe masă.

- V-am adus, Excelenţă, convenţia de comerţ cu România, în ultima sa redactare. Domnii Costaforu şi Vulturescu s-au declarat de acord cu această variantă.

Andrassy îşi aruncă privirile asupra articolelor esenţiale din tratat. Clătină din cap în semn de încuviinţare.

- Bun! Am să-l supun Majestăţii-Sale spre semnare.

În aceeaşi clipă, directorul de cabinet se ivi din nou în prag.

- Domnul prim-ministru Koloman Tisza, vă roagă să-l primiţi, pentru a vă face o comunicare urgentă.

Andrassy încruntă sprîncenele. Ce semnificaţie avea această vizită inopinată a primului ministru al Statului Ungar? Întoarse privirile spre şeful de secţie.

- Vă deranjează dacă-l primesc în prezenţa dumneavoastră, domnule von Hoffmann?

- Excelenţă, n-aş vrea să fiu inoportun ...

- Wendell, porunci cancelarul directorului de cabinet, pofteşte-l pe domnul conte Tisza!

Tisza îşi făcu o intrare teatrală de actor dornic să-şi epateze publicul. Purta o redingotă turnată pe corp, o garoafă la butonieră, iar în mîna stîngă îşi ţinea monoclul prins cu un șiret de mătase neagră. Avea atitudinea arogantă a aristocratului feudal, stăpîn pe sine şi conştient de superioritatea rasei şi a inteligenţei sale. Strînse cu emfază mîna lui Andrassy şi a consilierului von Hoffmann. Se răsturnă într-un fotoliu:

- Te rog să-mi ierţi, dragul meu Andrassy, vizita intempestivă.

Vorbea afectat, cu gesturi rotunde, preţioase. Aruncă o

privire vagă asupra şefului de secţie. Ezită o clipă, apoi reluă cu un zîmbet care voia să exprime o scuză:

- N-aş dori ca domnul baron von Hoffmann să mă socotească nepoliticos. Trebuie să-ţi fac, Andrassy, o comunicare confidenţială.

Şeful de secţie zîmbi cu amabilitate silită:

- Vă rog, vă rog, sunt gata să mă retrag. Dealtfel, eu am terminat ce aveam de discutat cu Excelenţa-Sa.

Se retrase demn, săltîndu-şi corpul micuţ, rotund, ca de pasăre.

Andrassy îşi privi mustrător vizitatorul.

- N-ai vrut să fii nepoliticos, Tisza, dar ai excelat prin lipsa de politeţe. Bietul om! L-ai făcut să se simtă tare prost!

Primul ministru al Statului Ungar făcu un gest de nepăsare:

- Colaboratorul acesta al tău, înnobilat fiindcă s-a priceput să scîrţîie tocul pe hîrtie, ma călcat întotdeauna pe nervi. Este tipul arhivarului parvenit.

- Bietul von Hoffmann! zîmbi Andrassy. Este un foarte capabil şef de secţie şi un om cu mult bun-simţ. Mă întreb dacă, peste zece generaţii, strănepoţii tăi vor vorbi cu acelaşi dispreţ despre proaspeţii înnobilaţi din vremea lor.

Contele Tisza adoptă o poză gravă, severă.

- Nu ştiu, dragă Andrassy, dacă urmaşii noştri vor mai apuca să se bucure peste zece generaţii de privilegiile de azi. Ai tu grijă să le tai craca de sub picioare.

Cancelarul se aşeză la Maşa de lucru.

- Cum aşa, Tisza?

- Dragul meu, am venit să-ţi vorbesc foarte serios, în calitate de şef al guvernului maghiar, de magnat ungur şi de prieten al tău.

- Introducerea e foarte solemnă. Te ascult.

- Eşti pe punctul de a săvîrsi o greşeală cu consecinţe incalculabile.

- Ce greşeală?

- Încheierea tratatului de comerţ cu România. Andrassy îşi aşeză mîinile pe masă.

- Cu ce păcătuieşte acest tratat?

- Deschide grîului şi vitelor româneşti un debuşeu de prim ordin - piaţa austriacă - permiţîndu-le să concureze produsele agricole maghiare.

Cancelarul nu se impacientă.

- Să ne înţelegem bine, Tisza. Sunt ungur ca şi tine şi am suferit pentru ideile mele naţionaliste. Nu pot fi acuzat că neglijez interesele Ungariei. Să revin la argumentele tale. Uiţi că directivele politice agricole ale guvernului maghiar recomandă agricultorilor noştri - în speţă marilor proprietari - să-și restrîngă culturile, spre a provoca o creştere a preţurilor la cereale si la vite. Cisleithania nu poate admite să fie înfometată, fiindcă latifundiarii unguri doresc să-și sporească profiturile.

Tisza rîse sarcastic.

- Pardon! Am uitat că în calitatea de cancelar reprezinţi interesele Imperiului.

- Am alte argumente și mai serioase în sprijinul tratatului. Baronul von Bruck, înapoiat dintr-o misiune de explorare politică la Constantinopole, a întocmit un raport din care reiese că Imperiul Otoman se va prăbuşi, atins de o boală incurabilă - descompunerea lentă - pe care un război o poate grăbi. În asemenea eventualitate, frontierele sud-estice ale Austriei trebuie stabilite pe contraforturile munţilor Balcani. Tratatul comercial cu România este primul pas spre înrobirea ei.

Tisza făcu un gest de nerăbdare.

- Acestea sunt argumente specioase, inventate de germanii din Imperiu. Ei vor să constituie o contrapondere românească maghiarilor, care în concepţia lor şi-au luat un avînt prea mare.

Andrassy clătină din cap cu indulgenţă faţă de slaba înţelegere a interlocutorului său.

- Dacă România îşi va cîştiga independenta, nu crezi că va polariza năzuinţele românilor din Transilvania? Preferi o Românie care să smulgă Ungariei teritoriile dintre Carpaţi şi Tisa, fiindcă majoritatea locuitorilor sunt români?

Contele Tisza izbi cu pumnul în masă.

- Aşa ceva nu se va întîmpla niciodată.

- N-aș fi atît de sigur, prietene. În ceea ce mă priveşte, aş prefera o Românie integrată într-un imperiu federalizat, habsburgic. Ştiu, ar fi o soluţie încărcată de mari riscuri.

- Prostii, Andrassy! Tot ce spui este utopic. Semnînd tratatul comercial cu românii, încurajezi iridenţa românească din Ardeal. Deschizi ţăranilor români, inculţi, needucaţi, perspective

primejdioase pentru noi.

- Tisza, Tisza, iar te pripeşti. Va fi de ajuns să organizăm alegerile în baza legii electorale din vremea lui Leopold, ca să asigurăm elementului maghiar majorităţi confortabile, indiferent de numărul votanţilor români. Dumnezeu să ne ajute, dar aplicăm acest procedeu de mai bine de cincisprezece ani. Rezultatele sînt încurajatoare. Nu crezi?

Contele Tisza făcu un gest de nerăbdare.

- N-ai să mă convingi, Andrassy. Îţi repet, guvernul Statului Ungar se opune încheierii acestui tratat.

Cancelarul îl privi plictisit.

- Ştii ceva? Cere audienţă împăratului şi declară-i opoziţia ta. Poate că are să te asculte. Deşi mă îndoiesc! adăugă ironic.

Se uită la ceas:

- Şi acum te rog să mă ierţi. Ambasadorul Germaniei trebuie să sosească dintr-un moment într-altul. Mi-a cerut o audienţă şi i-am fixat-o la unsprezece. Iată, este unsprezece şi un minut.

Chiar atunci se ivi directorul de cabinet:

- Ambasadorul Germaniei a sosit, Excelenţă, şi aşteaptă să fie primit.

Furios, Tisza se ridică şi, fără să arunce o privire lui Wendell, vorbi printre dinţi cancelarului:

- Ţi-ai spus ultimul cuvînt, Andrassy?

- La ora actuală nu mai pot schimba nimic, răspunse. Împăratul e hotărît să-l semneze. Wendell, să intre generalul von Schweinitz.

Profitînd de absenţa şefului de cabinet, Andrassy adăugă zîmbind:

- Dragul meu Tisza, împăratul are idei puţine, dar fixe.

Primul ministru al Statului Ungar nu făcu haz de gluma cancelarului, deşi nu-l putea suferi pe suveran. Salută scurt şi ieşi. În anticameră se încrucişa cu ambasadorul german. Se salutară.

Generalul von Schweinitz, şeful misiunii diplomatice germane la Viena, intră arborînd un zîmbet de o cordialitate care-l făcu pe cancelar să reflecteze: „La mare ananghie trebuie să se afle ţara ta, de îmi surîzi atît de cuceritor!" Andrassy era unul dintre promotorii alianţei austro-ungare, fiindcă o socotea necesară supravieţuirii imperiului, dar în sinea lui îi ura pe

prusaci, după cum ura tot ce era german.

Generalul von Schweinitz întinse cancelarului o mînă prietenească. În adîncul fiinţei lui fierbea. „Am ajuns să vă solicităm bunăvoinţa, bicisnicilor!" cugeta scîrbit. Partizan al Kronprinzului Friedrich, îl detesta pe Bismarck şi tînjea să-i ia locul. Nu pierdea ocazia să-i critice procedeele de mînă forte folosite în relaţiile cu celelalte state. Exista în această privinţă un paralelism bizar. Ambasadorul Austriei la Berlin, contele Karoly, nu se bucura de încrederea şefului său ierarhic, ministrul de Externe. Şi Schweinitz şi Karoly aveau însă protectori atît de înalţi, încît nu puteau fi clintiţi.

Ambasadorul german începu prin a înfiera campania de presă din Franţa şi Anglia, care încerca să prezinte cel de-al doilea Reich în postura unui balaur hămesit, gata să-si devoreze vecinii.

- În cazul că Germania ar fi silită să se apere cu armele în mînă împotriva lupilor în piei de oaie, am dori să ştim dacă guvernul Majestăţii-Sale împăratul Franz-Josef îşi va respecta obligaţiile ce-i revin potrivit „înţelegerii celor trei împăraţi".

Andrassy rămase oarecum şocat. Generalul Schweinitz ataca direct problemele care-l interesau, cu acea sinceritate făţişă, cu acea brutalitate specifică militarilor.

- Este mai mult decît un sondaj, continuă generalul în aceeaşi ordine de idei. Se pare că suntem în ceasul al doisprezecelea. Ne aflăm în acea clipă a adevărului, care ne obligă să-l privim în faţă cu seninătate, dar și cu simţul răspunderii grele ce ne incumbă.

Ezitarea oglindită vizibil pe chipul cancelarului austriac dădu de gîndit generalului. Vorbise prea deschis si îşi înspăimîntase interlocutorul? Prefera totuşi situaţiile clare, luările de poziţii precise în ciuda riscurilor implicite.

- Îmi permit să vă atrag atenţia, spuse domol Andrassy, că „înţelegerea celor trei împăraţi" are un caracter defensiv. Dacă trupele franceze ar invada teritoriul german, desigur că ne-am alinia forţele noastre armate alături de cele ale Reichu-lui. Acum două zile, marchizul d'Harcourt, ambasadorul Franţei, mi-a declarat formal că ţara sa nu numai că nu are de gînd să atace Germania, dar în cazul izbucnirii unui război impus de Germania, trupele franceze se vor retrage deliberat pe linia rîului Loire, spre a îngădui Europei să vadă cine este agresorul.

Generalul Schweinitz bătea tamburul în braţul fotoliului, cu degetele sale îngălbenite de tutun.

- Pot să vă asigur, la rîndul meu, Excelenţă, de gîndurile curate, paşnice, ale împăratului Wilhelm şi ale Kronprinzului Friedrieh.

- Puteţi să mă asiguraţi, domnule general, că Prinţul Bismarck nutreşte aceleaşi gînduri?

Schweinitz zîmbi:

- Chiar dacă Prinţul Bismarck și-a făcut anumite calcule greşite, datorită informaţiilor eronate pe care le-a primit, sunt convins că la ora aceasta şi Domnia-Sa are aceleaşi vederi pacifiste.

- Domnule general, vă rog să binevoiţi a comunica guvernului dumneavoastră răspunsul meu. Cred că îl va socoti satisfăcător.

„Mă îndoiesc", reflectă ambasadorul german, căruia nu-i displăceau insuccesele cancelarului Bismarck ...

Convorbirea cu Schweinitz lăsă cancelarului Andrassy un gust amar. Era încredinţat că Bismarck îi va purta pică pentru refuzul său de a sprijini fără rezerve Germania. Nu avea însă motive îndeajuns de puternice spre a lega soarta Imperiului Austriac de soarta celui de-al doilea Reich. Fără a purta Germaniei ura neîmpăcată a predecesorului său Beust, socotea că prietenia între state trebuie să fie supusă unor convenienţe precis delimitate.

Nu primise încă vizita ambasadorului britanic, dar era sigur că nici aceasta nu va întîrzia să se producă. Principalele cancelarii europene dădeau dovadă de o mare nervozitate.

Austro-Ungaria, îşi zise el, nu era încă gata pentru un război. Tristele experienţe militare din ultimele două decenii vădeau nu numai o insuficientă pregătire a armatelor imperiului, ci şi o îngrijorătoare absenţă a vitalităţii, a spiritului de combativitate. Austro-Ungaria putea ameninţa cu războiul pentru a-şi intimida adversarii. Dar trebuia să nu sară peste cal, ajungînd în acel stadiu în care nu mai există drum de întoarcere.

Tocmai cînd îşi formula aceste reflexii, Wendell se strecură din nou în încăpere.

- Excelenţă, Sir Anthony Buchanan, ambasadorul Marii Britanii solicită să fie primit.

- Pentru o comunicare extraordinară, nu-i aşa?

- Întocmai, Excelenţă.
- Eram sigur. Să intre Sir Anthony Buchanan.

*

**

Sultanul Abdul Aziz, împăratul împăraţilor, Regele Regilor, umbra lui Mahomed pe pămînt, al 32-lea suveran din neamul lui Osman şi al 29-lea de la cucerirea Constantinopolelui, se uită pe deasupra la puzderia de piane, care inundaseră sălile, saloanele şi galeriile de la primul etaj al palatului imperial Dolma Bagtce. I se aduseseră cîteva sute, .ar altele soseau mereu, cărate de servitori în magnifice costume orientale. Erau acolo piane cu sau fără coadă, piane placate cu aur ori încrustate cu fildeş şi argint, piane cu capace pictate de Fragonard, Boucher sau Watteau, piane îmbrăcate în sidef ori împodobite cu arabescuri combinate din pietre scumpe, piane pe ale căror claviaturi ar fi alergat agile degetele lui Beethoven, Mendelssohn sau Berlioz, piane mecanice, piane extravagante, piane sobre, lăcuite în negru ca nişte sicrie, piane, piane, piane .. .

Sultanul se plimba printre ele, le admira, le pipăia, le examina, le încerca sunetul, rezonanţa, mobilitatea clapelor şi chiar greutatea. Se oprea la cîte unul care-i atrăgea atenţia prin cine ştie ce podoabe bizare, se aşeza pe un taburet strecurat sub augustul său şezut de unul din pajii de serviciu si începea să cînte, cu cîte un deget, frînturi de melodii care-i zburau prin minte. Îl urmărea de multă vreme o înșiruire de note dintr-un vals auzit odinioară în timpul vizitei sale oficiale la Paris. ,,A fost în 1867 sau în 1868?" se întreba încurcat. La o reprezentaţie teatrală cu multe cîntece şi cu si mai multe femei frumoase - i se spunea operetă sau cam aşa ceva - văzuse o fată cu un chip îngeresc. Cînta superb, ca un scapete, și dansa îndrăcit, ridicîndu-şi impudic fusta, de i se vedea tot ce avea pe dedesubt. Seara, după ce se înapoiase în apartamentul său de la ambasada turcă, ambasadorul i-o adusese pe fata care îşi dezgolea picioarele. Fusese o noapte de neuitat. Franţuzoaicele cînd se dezlănţuie, ştiu să facă mai bine dragoste decît turcoaicele ruşinoase si atît de puţin experimentate. O îmbiase pe fată să intre în haremul imperial, dar ea pufnise în rîs şi îi spusese că nu se poate despărţi de Paris. Îi dăruise o brăţară cu rubine în amintirea nopţii lor de iubire. Lui îi rămăsese în memorie frîntura aceea de melodie săltăreaţă pe care încerca să

o reînvie, cîntînd-o cu un deget pe claviatura de fildeş, tot atît de albă ca şi dinţii unui crocodil. Aceasta fusese dealtfel singura lui amintire plăcută. Cînd plecase la Paris - spre a se face simpatic Occidentului si a obţine credite necesare redresării financiare a imperiului - luase cu el şi pe nepoţii săi, Murad si Abdul Hamid. Marele vizir Ali - Alah să-l odihnească - îl sfătuise în taină să nu-i lase pe cei doi fraţi la Constantinopole în timpul absenţei sale, căci un tron vacant stîrnește invidii şi pofte păcătoase. La banchetul oferit în cinstea sa de către Napoleon al III-lea la Tuileries, Murad, moştenitorul prezumptiv al tronului, se întreţinuse în limba franceză cu împărăteasa Eugenia, lăsîndu-l în umbră pe sultan, care nu cunoştea decît limba turcă şi trebuia să se folosească în orice ocazie de serviciile unui dragoman. Vizitaseră tot atunci şi Londra, căci Turcia întreţinea relaţii de prietenie cu Marea Britanic. Acolo, în capitala Angliei, Abdul Hamid nu găsise altceva mai bun de făcut decît să se înhăiteze cu o cîntăreaţă de cafe chantant în compania căreia fugise, spre hazul presei londoneze. Poliţia britanică reuşise să-i dea de urmă. El, Abdul Aziz, l-ar fi pedepsit cu străşnicie pe Abdul Hamid, dar se mărginise a-l mustra, fiindcă acesta avea bunul obicei de a raporta imperialului său unchi toate mişcările perfidului Murad. Sultanul închise cu zgomot sec capacul pianului şi se ridică de pe taburet. Ori de cîte ori se gîndea la Murad, i se urca sîngele în cap. Era convins că acesta complota în umbră spre a-i lua tronul. Îl mai bănuia că se pricepea să înşele nu numai vigilenţa lui Abdul Hamid, dar şi pe a spionilor care colcăiau în jurul său.

Abdul Aziz se plictisi deodată de toate pianele, ca şi de întreaga ambianţă din palat. Oh, cît se simţea de nenorocit! Nimeni nu era în stare să-i înţeleagă frămîntările lăuntrice!

Îi ardeau şi acum ca un fier roşu strigătele energumenilor buluciţi pe trotuarele Parisului şi ale Londrei, care îl huiduiau fiindcă ţinea în robie zeci de milioane de creştini. Însoţitorii săi si persoanele oficiale franceze şi britanice se feriseră să-i traducă insultele cu care era împroşcat. Pînă la urmă aflase despre ce era vorba, îl înăbuşise atunci indignarea. Cum îşi permiteau ghiaurii aceştia păcătoşi să pună în discuţie drepturile inalienabile ale otomanilor asupra teritoriilor din Europa de sud-est, cînd se ştie prea bine că sultanul Mehmed al II-lea, prin cucerirea Constantinopolelui, moştenise de drept Imperiul

Roman de Răsărit?. . . Dar la naiba cu politica! Se săturase să-şi macine nervii preocupîndu-se de treburile politice. Dacă el trebuia să se gîndească la toate, ce le mai rămînea de făcut vizirilor şi guvernatorilor? Viaţa era şi aşa destul de scurtă, de mizerabilă! Din nefericire, astăzi nu mai putea avea încredere în nimeni. Marele vizir Fuad şi Ali Paşa, ministrul Afacerilor Străine, fuseseră singurii oameni de stat devotaţi lui. Fuad scotea bani din piatră seacă spre a acoperi cheltuielile pe care el, sultanul, le socotea necesare pentru construirea şi înfrumuseţarea palatelor imperiale. Iar Ali Paşa îi stimula augusta fantezie, sugerîndu-i ce splendori de artă să mai achiziţioneze din Occident.

Palatul Dolma-Bagtce, înălţat de răposatul sultan Abdul-Medjid, costase sume imense, iar pentru ridicarea palatului Ceragan, acelaşi Abdul Medjid acordase credite nelimitate arhitectului Balion, poruncindu-i însă ca acest edificiu - destinat să zugrăvească puterea, bogăţia si prestigiul sultanilor -să depăşească Versailles-ul regilor Franţei, Palatul de Iarnă al ţarilor şi minunăţiile arhitectonice de la Granada ale rafinaţilor regi mauri. Abdul Medjid făcuse însă numai începutul, fiindcă el, Abdul Aziz, trebuise să continue opera înaintaşului şi fratelui său. Ce putea fi mai impunător decît imensa sală a tronului, cu coloanele ei corintice grupate cîte patru şi cu frescele care aminteau vastele tapiserii franceze? Dar saloanele decorate cu o somptuozitate fără seamăn în lume? Dar mesele de malahit şi mobilele încrustate cu pietre preţioase? Dar bazinul săpat în alabastru? Dar cele trei sute treizeci si trei de candelabre cu ciucuri de cristal, care - în zilele de sărbătoare - inundau cu lumină palatul? A opta minune a lumii, realizată graţie minţii lui strălucite de cunoscător al frumosului, îşi găsise împlinirea . . . Neghiobii îl învinuiau că a cheltuit sute de milioane de lire sterline pentru a îmbulzi în palatele imperiale tot felul de obiecte de artă lipsite de valoare! Serviciul său secret identificase pe cîţiva opoziţionişti care-și permiseseră să-i critice opera. Toţi aceştia se odihneau acum în fundul apelor Bosforului, cu cîte o piatră de gît. Mai erau si răzvrătiţi care operau în umbră, fără a fi fost pînă acum descoperiţi. El, Abdul Aziz, era sigur că într-o bună zi îi vor cădea cu toţii în mînă. Atunci va lovi fără milă, indiferent de situaţia celor vinovaţi.

În trecere prin sala de marmoră se opri în faţa unei oglinzi -

cea mai mare din lume - cu ape limpezi ca lacrima, ce-i reflecta imaginea pe fundalul unor candelabre de dimensiuni gigantice, turnate în aur. Îşi netezi cu degetele fine barba pătrată, înspicată cu argint, ce îi încadra obrazul rozaliu, ochii adinci, animaţi de o lumină tainică. Orice s-ar spune - conchise - era un bărbat frumos. Îl supăra puţin silueta prea plină, dar se consolă la gîndul că această masivitate dădea întregii sale fiinţe un aer de majestate inimitabilă. „Nu e de mirare că am atîta trecere la femei", îşi zise, răsucindu-și vîrfurile mustăţilor. El, Abdul Aziz, era un consecvent. Cînd se urcase pe tron, declarase cu toată convingerea că va pune capăt moravurilor licenţioase de la Curte, cheltuielilor somptuorii care secătuiseră tezaurul statului, abuzurilor săvîrşite de înalţii demnitari. Făgăduise că va reîntrona austeritatea ridicată la mare cinste sub primii sultani din dinastia lui Osman şi că va impune o serie de reforme menite să regenereze imperiul. Concediase sutele de femei din haremul înaintaşului său, Abdul Medjid, si declarase că se va mulţumi cu o singură femeie. Musulmanii tradiţionalişti se ridicaseră vehement împotriva tendinţelor monogamice ale sultanului, pretinzînd că în acest chip ar fi încălcate învăţăturile Koranului. Sultanul trebuia să aibă multe femei şi să facă mulţi copii, spre a alege dintre aceştia pe cel mai vrednic a guverna mai tîrziu împărăţia. După o rezistenţă care nu durase mult, cedase presiunilor și refăcuse haremul, care ajunsese să cuprindă nouă sute de femei şi trei mii de eunuci.

Abdul Aziz îşi zise că fusese totuşi mai tare decît turcii tradiţionalişti. În acea epocă trecuse din femeie în femeie, dar mai tîrziu se cuminţise şi revenise la vechiul său principiu: monogamia. Dar cu un corectiv. Pe lîngă Mihri Sultane, circaziana, care-și cîştigase dragostea în asemenea măsură încît îl acaparase în exclusivitate, păstrase si pe celelalte soţii și odalisce din harem, fără a mai avea însă cu ele raporturi carnale.

Marele şambelan Hafir Mehmed Bey se înfăţişă în stînga sultanului, cocîrjindu-și spinarea aproape la unghi drept.

- Înălţimea-Voastră, cortegiul imperial este gata şi aşteaptă ordinele Înălţimii-Voastre.

Abdul Aziz îl privi, neînţelegînd parcă despre ce e vorba.

- Cortegiul imperial? repetă automat.

Marele şambelan tuşi încurcat. Sultanul căzuse iarăşi într-una din acele eclipse intelectuale, de la o vreme tot mai dese.

- Astăzi e vineri, Înălţimea-Voastră. În fiecare vineri, Înălţimea-Voastră îşi face rugăciunile la Moscheea Abdul Medjid.

Sultanul se lumină la faţă. Da, îşi amintise. De la o vreme memoria îi juca feste. Uita lucruri elementare, ca după un răstimp să şi le reamintească. Încerca atunci senzaţia unui om care iese dintr-un val de ceaţă în plin soare. Toate fiinţele şi obiectele din jur apar deodată perfect conturate, într-o atmosferă nefiresc de limpede. Trezirile acestea din negura uitării erau însoţite de ciudate suferinţe psihice.

- S-au adunat şi vizirii? întrebă Abdul Aziz, al cărui chip se întunecase, acoperit de nori cenuşii.

- Au sosit cu toţii, înălţimea-Voastră.

- Bine! Să mergem!

Abdul avea o răfuială cu ministrul de Finanţe. Porni ca din arc spre ieșirea din palat, care răspundea în piaţa Funduklu. În marele vestibul de marmoră, miniştrii, în frunte cu marele vizir Mahmud Nedim Paşa, înalţii demnitari ai Curţii şi căpeteniile militare din Constantinopole, aşteptau orînduiţi riguros de o parte şi de alta a covorului lung, de Siraz, pe care avea să calce sultanul. Toţi purtau veşminte de gală și cele mai importante decoraţii. Apariţia furtunoasă a lui Abdul Aziz îi făcu să se frîngă de şale, ca la comandă într-o adîncă temenea. Sultanul purta o simplă redingotă militară, neagră, fără nici o broderie şi fără decoraţii, fes roşu cu un ciucure negru atîrnat pe spate, pantaloni albi de călărie şi cizme scurte, roşii. În stînga ţinea o cravaşa cu măciulie de aur. Fără să răspundă la salutul demnitarilor, se proţăpi în faţa lui Iusuf Pașa, ministrul Finanţelor.

- Iusuf, strigă furios, ai întîrziat cu banii!

Ministrul ridică temător fruntea.

- Înălţimea-Ta, n-am reuşit încă să procur...

- Ticălosule! Ce-am să-i spun nepreţuitei mele Mihri Sultane? Că ministrul meu de Finanţe nu este în stare să-mi pună la dispoziţie mizerabila sumă de cincizeci de mii de lire sterline? Iusuf Paşa, mă jur pe Alah, făuritorul cerului şi al pămîntului, pe profetul său Mohamed, pe sfîntul Koran, pe cei opt sute de mii de îngeri, pe sufletul străbunilor şi pe al fiilor mei, că voi pune călăii să te scurteze cu un cap dacă pînă la înapoierea mea de la moschee nu te înfăţişezi cu cincizeci de mii de lire sterline în monedă de aur! Ia aminte, Iusuf Paşa, nu

sunt deprins să rostesc făgăduieli deşarte!

Se îndreptă mînios spre ieșire. Cînd se ivi în curtea din faţa palatului, trupele de gardă, orânduite de o parte şi de alta a aleii pe care trebuia să treacă imperialul cortegiu, prezentară armele, în vreme ce fanfara militară cînta „Onorul la Sultan".

Abdul Aziz încalecă pe „Vulturul nisipurilor", armăsarul său, care fornăia rîcîind cu copita pămîntul, şi porni în trap spre poarta ce răspundea în piaţă. Înalţii demnitari otomani se aruncară pe cai şi alergară după augustul lor stăpîn.

Pe întreg traseul dintre palatul Dolma-Bagtce şi moscheea lui Abdul Medjid, cordoane de trupe împiedicau mulţimea bulucită pe trotuare să ajungă la padişah. În trăsuri, oprite de-a lungul bulevardului, se aflua femei tinere, cu deosebire străine, dornice să atragă privirile sultanului. Dar Abdul Aziz nu se uita nici în dreapta, nici în stînga. Precedat de o escortă călare, trecu vijelios, urmat de generali şi miniştri învesmîntaţi în uniforme acoperite cu broderii de aur. Un escadron din regimentul de gardă călare încheia cortegiul.

Lumea nu se urni nici după ce suveranul şi suita se pierdură după o cotitură a bulevardului, căci voia să asiste şi la înapoierea lui la palat. Vinerea era singura zi din săptămînă cînd supuşii îşi puteau vedea stăpînul. Veneau mulţi ca firele de nisip ale deşertului, pentru că numai în acest chip se puteau convinge că sultanul mai este în viaţă. În Imperiul Otoman, schimbările de stăpîn se făceau în condiţii tainice. Cînd constantinopolitanii nu-l vedeau pe suveran mergînd vinerea la moschee, spre a-şi face rugăciunea, ştiau că s-a întîmplat ceva necurat. Începeau atunci să curgă zvonurile, spiritele să se înfierbînte, armele să fie scoase din ascunzişuri şi mulţimea să inunde străzile.

Cînd Abdul Aziz se înapoie la palat, îl găsi pe Iusuf Pasa stînd trist lîngă o grămadă de săculeţe burduhănoase.

Chipul sultanului se lumină. După formă le cunoştea conţinutul.

- Ce ai acolo, Iusuf Paşa?

- Aurul ordonat de Înălţimea-Voastră, rosti ministrul ţinînd capul plecat.

- Ei, bravo! Asta-i răspunsul care-mi place! Sadri, ia aurul!

Miniştrii, cu excepţia marelui vizir Mahmud Nedim Paşa, slugă umilă a sultanului, se uitau mânioşi la săculeţii cu aur care

dispăreau căraţi de nişte paji. Cu banii aceştia s-ar fi putut plăti lefurile restante ale militarilor, ori salariile cîtorva mii de funcţionari civili, care nu mai văzuseră culoarea monedelor de aur de foarte multă vreme.

Padişahul aruncă o privire binevoitoare de astă dată asupra demnitarilor care-i adăstau poruncile.

- Mahmud Nedim Pasa, să convoci consiliul de miniştri peste o oră lîngă bazinul cu lei de mare! Acolo am să ascult rapoartele şi am să semnez hîrtiile.

Pe demnitari nu-i miră fantezia suveranului. Erau deprinşi să se întîlnească în cele mai năstruşnice locuri. Şedinţele se ţineau fie în hammanul imperial, fie în grajdurile zebrelor şi ale gazelelor, fie lîngă arena circului în care-şi desfăşurau programul saltimbancii, scamatorii şi fiarele îmblînzite, fie în cimitir, pentru ca vizirii să-şi amintească în permanenţă că puterea lor este temporară şi că din lumea celor vii pot trece cît ai bate din palme în imperiul somnului veşnic.

Înainte de şedinţă, Abdul Aziz se retrase într-un pavilion din grădina palatului, în compania lui Selim Pasa, şeful Serviciului secret. Rapoartele lui Selim îi descreţeau fruntea, fiindcă acesta se pricepea să intercaleze veştile politice cu tot felul de fapte mai mult sau mai puţin deocheate din lumea constantinopolitană. Şeful Serviciului secret i le înșiruia cu afectată seriozitate, sub pretext că din cele mai mărunte lucruri se pot trage concluzii asupra stării de spirit a populaţiei. De data aceasta Selim Paşa îşi axă raportul asupra activităţii „Tinerilor Otomani", asociaţie care-şi fixase în programul mărturisit crearea unei literaturi naţionale, curăţată de elementele arabe, persane şi mai ales creştine. În realitate, obiectivele ei erau pur politice.

- Dispun de informaţii precise, Înălţimea-Ta, care dovedesc ostilitatea „Tinerilor Otomani" faţă de principiul recunoaşterii egalităţii supuşilor turci, fără deosebire de credinţe religioase, principiu pe care voinţa luminată a Înălţimii-Tale l-a impus încă de la începutul domniei.

Abdul Aziz clătină din cap. „Începutul domniei" se pierdea în negura unui trecut foarte îndepărtat. Pe atunci clocotea de energie, îl animau cele mai generoase principii și pentru aplicarea lor era hotărît să înfrunte bigotismul, ignoranţa, ideile înapoiate, intoleranţa. Dar frumoasele lui năzuinţe se tociseră

treptat, îşi pierduse entuziasmul, interesul pentru reformele politice și sociale. Dar sosise momentul să se trezească din apatie. Va da o constituţie imperiului, înscriind un articol cu următorul conţinut: „Toţi cetăţenii şi supuşii Imperiului Otoman, indiferent de religie sau de secta din care fac parte, sunt denumiţi fără excepţie osmanlîi și se bucură de toate drepturile în faţa legilor ţării". După ce va realiza armonia politică și socială, va putea să moară în linişte. Ochii sultanului se umeziră. Îl înduioşa, măreţia propriilor sale gînduri. Chiar azi va anunţa miniştrilor hotărîrea sa de a acorda o constituţie supuşilor săi.

- Înălţimea-Ta, continuă Selim Paşa cu glasul său atît de cald şi convingător, obiectivul cel mai primejdios al „Tinerilor Otomani" îl constituie lupta împotriva absolutismului imperial. Vor să facă din sultan un fel de păpuşă mînuită din umbră de căpeteniile organizaţiei lor.

Sultanul fornăi, îngustîndu-si ochii.

- Ai aflat numele acestor căpetenii?

Selim Paşa ridică mîinile în semn de neputinţă.

- N-am reuşit încă să-i identific, Înălţimea-Ta. Am introdus agenţi în mijlocul organizaţiei. Dar în sînul ei se aplică legi de o severitate draconică, ce îngăduie să ne facem o idee de chipul cum ar arăta imperiul sub ocîrmuirea „Tinerilor Otomani". Secretul este păstrat cu rigurozitate, ca si în francmasonerie. Numele şefilor supremi nu este cunoscut decît unui foarte mic număr de membri, rămaşi încă în umbră. Dar pînă la urmă am să-i dibuiesc și atunci va fi vai si amar pentru aceşti duşmani ai Înălţimii-Tale şi ai Imperiului.

- Ai operat arestări?

- Nu, Înălţimea-Ta! Ar însemna să dau alarma. Şi-ar lua şi mai aspre măsuri de apărare. Îi las să creadă că nu le cunosc adevăratele scopuri. Şefii lor mărturisiţi sînt nişte oameni de paie, chiar dacă poartă nume răsunătoare. Îi las să-şi închipuie că Poliţia secretă nu se ocupă de activitatea lor, că ,,Tinerii Otomani" și căpeteniile lor adevărate pot opera în voie.

- Îi crezi atît de proşti, Selim?

Selim Paşa rămase 'surprins, întrebarea sultanului dovedea că nu era chiar atît de imbecilizat de excesul de droguri și de plăceri lumeşti.

- Nu-i cred proşti, Înălţimea-Ta. Dar aştept să săvîrșească imprudenţe. Printre ei se află multe capete înfierbântate. Într-o

zi îşi vor lua zăbala în dinţi şi se vor avînta în acţiune mai înainte ca adevăraţii şefi să le dea semnalul de luptă.

Sultanul clătină din cap a îndoială.

- Bine, Selim. Am încredere în judecata ta. Zîmbi cu tristeţe: După moartea lui Fuad și a lui Ali, tu eşti singurul om de nădejde care mi-a mai rămas. Ştiu, şi Mahmud Nedim îmi e devotat. Dar pe el nu-l prea ajută capul. Afară de asta, preea e aprig la cîştig.

Selim Pașa îşi stăpîni un zîmbet ironic. Sultanul critica setea de îmbogăţire a marelui vizir, cînd el însuşi era nesătul de aur. Este adevărat că, potrivit legiuirilor turceşti, vistieria suveranului se confunda cu visteria statului. În aceste condiţii, abuzurile sultanului deveneau legitime.

- Să mergem la bazinul cu lei de mare, Selim. Ne aşteaptă vizirii. Ştii, mă întreb dacă nu vor fi existînd printre ei partizani ai „Tinerilor Otomani"?

- După cîte am izbutit să aflu, din rîndul vizirilor ar fi fost recrutate acele căpetenii oculte de care-ţi vorbeam, Înălţimea-Ta.

- Cum? Atît de sus a ajuns putreziciunea?

- Rog pe Înălţimea-Ta să nu dea de bănuit vizirilor că ar fi fost informată asupra intenţiilor ascunse ale „Tinerilor Otomani".

- Dar dacă vreunul din ei va ridica această chestiune, spre a mă sonda?

„Încă o întrebare care dovedeşte ascuţimea minţii sale, reflectă Selim. Noi îl credem pe jumătate nebun. Nu cumva face doar pe nebunul?"

- Este destul ca Înălţimea-Ta să ridice din umeri şi să răspundă rîzînd: „Zvăpăieiile unor tineri îmbătaţi de poveşti nu mă deranjează. E preferabil să se ocupe de literatură decît de politică".

- Şi am să adaug: politica rămîne apanajul vostru exclusiv, preţuiţii mei viziri! zise sultanul rîzînd tăcut.

Cînd Abdul Aziz sosi la locul de întîmire, miniştrii îşi omorau timpul aruncînd peşti, dintr-o găleată, leilor de mare care şerpuiau graţios prin apele bazinului. La un semn al marelui vizir, paznicii zglobiilor fiinţe acvatice se îndepărtară, spre a nu auzi discuţiile ce aveau să se poarte.

Sultanul luă din găleată un peşte şi-l zvîrli în bazin celui mai apropiat leu de mare, care-l hăpăi pofticios.

- Te ascult, Mahmud Nedim!

- Ambasadorii noştri de la Paris şi Berlin ne informează că între Franţa și-Germania domneşte o foarte serioasă încordare. Se pare că o izbucnire a ostilităţilor ar fi inevitabilă.

Ştirea avu darul să-l intereseze pe sultan. Se întoarse spre ministrul de Externe:

- Resid Paşa, ce spun ambasadorii noştri de la Londra, Sf. Petersburg şi Viena?

- Regina Victoria, şi Ţarul Aleksandr nu sunt mulţumiţi de politica externă de mînă forte a prinţului Bismarck.

- Şi atunci cum vezi dumneata situaţia în ceea ce ne pri-veşte?

- Înălţimea-Ta, e greu de spus cum vor evolua evenimentele. O nouă conflagraţie între Franţa si Germania ar duce fără îndoială la nimicirea aliatei noastre de totdeauna. Pentru noi, războiul din 1870 a constituit izvorul unor complicaţii deza-vantajoase. Rușii au profitat de ocazie spre a şterge aproape toate prevederile Tratatului de la Paris care nu le conveneau. Era de la sine înţeles că vor acţiona în continuare spre a-şi spori avantajele obţinute pînă acum.

- Cu alte cuvinte?

- Un război în occident ar da indirect mînă liberă ruşilor să-şi îndrepte toate eforturile împotriva noastră.

- Dar Anglia? Ce va face Anglia, Reşid Paşa? Nu cred că i-ar conveni sporirea puterii ruşilor?

- Anglia ne va sprijini, fără îndoială, Înălţimea-Ta. Dar să nu uităm că în războiul din Crimeea n-au putut să-i pună pe ruşi cu umerii la pămînt decît aliindu-se cu francezii.

- Ce se va întîmpla dacă rușii vor fi tîrîţi în războiul din Occident?

- Austriecii vor încerca să profite de ocazie spre a smulge din trupul Imperiului nostru Bosnia, Herţegovina, poate şi Serbia. După unele informaţii, Andrassy ar voi să cuprindă şi Principatele Unite în sînul Imperiului Habsburgic, spre a-şi impune stăpînirea asupra Dunării.

Abdul Aziz aruncă încă un peşte unui leu de mare. Se întoarse iarăşi spre ministrul de Externe.

- Potrivit opiniei dumitale, Reşid Pasa, situaţia noastră nu se va ameliora nici dacă abcesul plesneşte în Occident.

- O confruntare cu Austria sau cu Rusia, eventual cu amîndouă, poate fi întîrziată, dar nu evitată, Înălţimea-Ta.

- Atunci ce propui?

- Să întărim armata, Înălţimea-Ta, interveni cu brutalitate Midhat Pasa. Altă soluţie nu există.

Sultanul se uită iritat la generalul care-si îngăduise să intervină neîntrebat.

- După cîte ştiu, eşti ministrul Justiţiei, nu al Armatei, Midhat Pasa!

- Întărirea puterii militare a Imperiului interesează pe orice turc, Înălţimea-Ta.

Tonul lui arogant nu plăcu suveranului.

- Să-mi dai părerea doar cînd am să ţi-o cer, Midhat Paşa!

Acesta voi să răspundă, dar îşi dădu seama că s-ar fi angajat într-un conflict prematur cu sultanul. Înclină posomorît capul. Încîntat că-i închisese gura, Abdul Aziz făcu un semn ministrului de Război:

- Dumneata nu spui nimic, Riza Paşa? Departamentul dumitale a fost pus în discuţie. Armata nu este gata să apere cu pieptul ei de oţel hotarele Imperiului?

Ministrul de Război ridică din umeri.

- De ce taci? îl repezi sultanul. Nu ai încredere în armata turcă? În viteja ostaşului turc? În spiritul său de sacrificiu? Armata noastră a pus temeliile puterii otomane! Vorbeşte, Riza Pasa!

- Înălţimea-Ta, un război nu se cîştigă numai cu preţul vitejiei şi al spiritului de sacrificiu. În primul rînd trebuie arme. Lipsa unui armament modern surpă încrederea în victorie a luptătorilor. Străbunul tău Mehmed al II-lea a putut cuceri Constantinopole, socotit pînă atunci inexpugnabil, graţie artileriei sale, cea mai numeroasă şi mai puternică din acea vreme.

Ochii sultanului aruncară scîntei:

- Te-am numit ministru de Război ca să-mi ceri mie soluţii? Pregăteşte armate astfel încît să fie oricînd gata să intre în luptă!

Riza Paşa îşi încleşta fălcile, apoi izbucni:

- Pentru asta îmi trebuie bani, Înălţimea-Ta! Nu numai că nu am bani să cumpăr armament, dar nici lefurile militarilor nu le pot plăti!

- Şi ministrul de Finanţe, ce face? zbieră sultanul. Ce faci, Iusuf Paşa? Aştepţi să-ţi procur eu bani? Pune impozite noi!

Contractează împrumuturi în străinătate!

- Înălţimea-Ta, populaţia e secătuită. Iar străinătatea nu ne mai acordă împrumuturi. Ştie înălţimea Ta, că suntem ameninţaţi de bancrută? Nu mai suntem în stare să achităm anuităţile datorate băncilor din Occident!

Abdul Aziz îşi încleşta pumnii.

- Mahmud Nedim, măreşte tributul statelor vasale! Principatele Unite şi Serbia să fie chemate a sprijini efortul nostru de înarmare. Aceste ţări vor avea cele dintîi de suferit în cazul unui război cu austriecii sau cu ruşii.

Marele vizir făcu o mutră plouată.

- Principatele Unite nu numai că nu vor accepta majorarea tributului, ci îşi vor spori silinţele pentru a obţine independenţa. Suntem informaţi că în curînd împăratul Franz-Josef îşi va pune semnătura pe tratatul comercial încheiat cu românii.

- Să interzici prinţului Carol să dea urmare acestui tratat!

- Şi dacă va refuza? Ce facem, Înălţimea-Ta? Trimitem împotriva Principatelor Unite o expediţie de pedepsire?

- De ce nu?

- Abia vor aştepta austriecii și ruşii să se folosească de acest prilej spre a ne ataca.

- Îi iubesc ei atît de mult pe români? zise sultanul batjocoritor.

- Nu-i iubesc. Departe de asta. Dar îşi vor face din ei nişte instrumente spre a ne lovi. Dealtfel, dacă noi am fi învinşi, românii nu ar obţine decît avantajul de a-şi schimba stăpînii...

Sultanul avu un moment de şovăială.

- Atunci ce este de făcut?

- Vom interveni pe lîngă marile puteri garante ale Tratatului de la Paris, cerîndu-le să interzică Principatelor Unite a semna tratate incompatibile cu statutul lor de ţări vasale, spuse ministrul de Externe.

- Aţi mai făcut asemenea intervenţii şi ce rezultate aţi obţinut? întrebă cu mînie reţinută Midhat Paşa. Politica mănuşilor de catifea trebuie să înceteze. Faceţi cunoscut românilor că Principatele Unite sunt provincii ale Imperiului Otoman. Provincii privilegiate, dacă vreţi, dar nimic mai mult. Să-şi bage minţile în cap românii, că independenţa n-o vor obţine în veciivecilor.

Ministrul de Externe clătină din cap, neîncrezător în efica-

citatea formulei lui Midhat Pasa.

- Ştii dumneata, Midhat, că românii pretind să atribuie ţării lor titulatura oficială de România? Că au de gînd să bată monedă si să înfiinţeze decoraţii? Drepturi regaliene rezervate statului suzeran?

Midhat Pasa schiţă cu vîrful cizmei în nisipul din preajma bazinului contururile Moldovei şi ale Munteniei, pe care le strivi apoi cu talpa.

- Mă întreb dacă n-ar fi totuşi preferabil să-i provocăm a încălca tratatele de vasalitate încheiate cu noi, pentru a le aplica după aceea represalii severe!

- Ultimele noastre războaie n-au fost tocmai fericite, Midhat Paşa, replică marele vizir, încercînd să-i domolească avîntul. Cel mai înţelept lucru pentru noi este status quo-ul. Nu trebuie să dăm pretexte ruşilor. Nu trebuie, nu trebuie! . . .

*

**

Prinţul Clovis de Hohenlohe, ambasadorul Germaniei la Paris, coborî din trăsură şi, după ce răspunse cu o înclinare a capului la salutul soldatului care-i prezentă arma, urcă agil treptele cancelariatului Reichului.

În vreme ce străbătea sălile îmbrăcate în stuc şi marmoră, era întîmpinat cu ploconeli servile de funcţionarii mai mari sau mai mărunţi. Toţi îi zîmbeau larg, rostind cele mai respectuoase formule de bun venit.

Prinţul răspundea cu amabilitate distantă. Trebuia să fie în gardă, fiindcă atitudinea reverenţioasă a acestor inşi avea o motivare care putea să-l coste scump, dacă ajungea la auzul lui Bismarck. Se răspîndise un zvon în culise cum că prinţul cancelar ar avea de gînd să se retragă din activitate datorită sănătăţii sale şubrede. Se mai insinua de la om la om, cu titlu absolut confidenţial, că adevăratul substrat al acestei plecări intempestive şi-ar găsi sorgintea în divergenţele ivite între împăratul Wilhelm şi primul său sfetnic. Mai circulaseră şi altă dată asemenea scorneli, de care el, Clovis, nu ţinuse seama, căci le cunoştea lipsa de temei.

Deosebirile de vederi, oricît de violente, dintre Kaiser si cancelar nu degeneraseră niciodată în conflicte ireconciliabile. În ceasul al doisprezecelea, Bismarck îşi prezenta demisia, iar suveranul i-o respingea, cedînd implicit presiunilor. De data

aceasta, Hohenlohe era împresurat de temeri, dar şi de vagi speranţe, fiindcă numele lui fusese rostit în legătură cu succesiunea la postul de cancelar. Deşi se socotea un devotat cirac și colaborator al prinţului Bismarck, nu s-ar fi codit să-i ia locul. Dar nu concepea să-şi dezvăluie adevăratele sentimente mai înainte de a vedea cum vor evolua evenimentele.

Cînd directorul de cabinet îl informă că Alteţa-Sa prinţul Bismarck îl va primi, Hohenlohe îşi netezi instinctiv plastronul gris-perle în care era înfipt un ac cu un mic smaragd înconjurat de diamante. Tuşi spre a-şi drege glasul şi intră în cabinetul „titanului de la Varzin", cum i se mai spunea cancelarului.

Bismarck stătea posomorit la biroul său uriaş, pe care se aflau cîteva hîrtii aduse la semnat.

Ambasadorul se înclină deferent:

- Alteţă .. .

Cancelarul ridică ochii de deasupra hîrtiilor şi mormăi ceva de neînţeles, care putea tot atît de bine să fie o formulă de bun venit sau o înjurătură. Hohenlohe simţi un fior. Nu-l văzuse niciodată pe şeful său direct atît de prost dispus.

- Ce vesti îmi aduci de la Paris? rosti cancelarul, de data aceasta inteligibil.

- Aceeaşi atmosferă de încordată aşteptare, Alteţă!

- Hm! Da! Hm! bolborosi iarăşi cancelarul, uitîndu-se pe sub sprincene la ambasador. Ia loc!

Hohenlohe se execută prompt. Deşi avea acelaşi titlu nobiliar ca şi Bismarck, deşi era socotit drept unul dintre cei mai abili diplomaţi, deşi în cercurile palatului se spunea că ar fi cu deosebire indicat să preia conducerea Ministerului de Afaceri Străine în cazul retragerii actualului titular, se simţea mic şi neajutorat în faţa cancelarului, care-l strivea nu numai cu masivitatea fizică, dar şi cu personalitatea sa uriaşă.

Bismarck îşi simţea gura amară. Supărarea îi răscolise ficatul. Avea, prea multă experienţă în domeniul politicii externe, ca să nu-şi dea seama că ceva nu este în regulă. Francezii, clamîndu-şi pasivitatea, se dovedeau nişte adversari mai periculoşi decît îşi închipuise. Poate că ar fi forţat războiul, dacă nu s-ar fi manifestat pînă şi în sînul armatei o opoziţie făţişă faţă de planurile lui agresive. Manteuffel şi von Kameke nu erau decît nişte surogate de ofiţeri prusieni. Un adevărat soldat se supune ordinelor superioare fără să crîcnească. Dacă i se porunceşte, se

aruncă în foc, pentru că se simte legat de jurămîntul militar. Manteuffel și discipolii lui ajunseseră să-i discute hotărârile. N-ar fi avut acest tupeu dacă n-ar fi fost încurajat de Kronprinz şi de Kronprinzessina Friedrica, soţia lui. Pe de altă parte, cancelariile marilor puteri intraseră într-o agitaţie de rău augur. S-ar fi zis că întreaga omenire complota împotriva lui. Împăratul, în loc să-l susţină, închizînd gura generalilor dizidenţi, le făcea lor jocul.

Bismarck izbi cu pumnul în masă, făcînd să sară cerneala din călimară.

Hohenlohe se strădui să-i descifreze gîndurile pe chip.

- Odo Russell şi-a anunţat vizita! rosti cancelarul ex-abrupto. Mă întreb ce l-a determinat să-mi ceară atît de urgent audienţă!

Hohenlohe bănuia, dar preferă să nu se pronunţe. Directorul de cabinet intră chiar în clipa aceea.

- Ambasadorul Marii Britanii, Alteţă!

- Hohenlohe, aşteaptă-mă în salonul alăturat! îi porunci cancelarul. Ai grijă să laşi uşa întredeschisă. Vreau să auzi tot ce se vorbeşte aici. Faţă de dumneata nu am secrete.

Ambasadorul german încercă un simţămînt de uşurare. Lui Bismarck nu-i ajunseseră la ureche zvonurile care circulau. Altfel nu i-ar fi vorbit atît de prietenos. Cînd un subaltern, oricît de apreciat, îi trezea suspiciunile, îl zdrobea. Aşa se întîmplase cu Arnim, cu Delbrtick, cu Stolberg. Pe toţi îi izgonise din viaţa politică, din arena parlamentară, și îi aruncase în neant. El, Clovis, nu voia să le împărtăşească soarta. Trecu în salonul alăturat, aşa cum i se ceruse, și rămase în dreptul uşii întredeschise, în aşa fel încît să audă tot fără să fie văzut.

Lordul Odo Russell îşi făcu grav intrarea îm cabinetul cancelarului. Chipul său era impenetrabil.

„Nu îmi aduce veşti bune!" cugetă Bismarck, în vreme ce îi strînse mîna şi îl invită cu un gest să ia loc.

Fără să-și piardă vremea cu introduceri, lordul atacă subiectul vizitei sale:

- Alteţă, guvernul Majestăţii-Sale Regina Victoria a Angliei este foarte îngrijorat de norii negri ai războiului care se profilează la orizont. Starea de tensiune intervenită între ţara dumneavoastră și Franţa ne preocupă în cel mai înalt grad. Factorii de răspundere ai ţării mele au purtat lungi și cuprinzătoare discuţii cu reprezentanţii autorizaţi ai Rusiei, ajungînd la

un deplin acord în privinţa unei atitudini comune faţă de grava criză actuală. Cabinetul de la Saint James nu poate rămîne indiferent faţă de ameninţarea păcii de care se face vinovat Imperiul German.

Bismarck avu senzaţia că se sufocă. Ambasadorul Angliei folosea un limbaj de o violenţă neîngăduită în uzanţele diplomatice. Fu ispitit să riposteze cu acelaşi ton, dar îşi dădu seama că evenimentele luaseră o întorsătură mult prea serioasă. În cursul după-amiezei de ieri avusese o discuţie lămuritoare cu ambasadorul Austriei. Declaraţiile lui, foarte politicoase și enervant de alambicate ca și raportul ambasadorului german acreditat la Viena, nu permiteau Germaniei să-şi facă iluzii asupra unui eventual sprijin militar sau cel puţin diplomatic din partea Austriei. Italia, care se bucura de sprijinul Reich-ului în politica sa de îngrădire a puterii temporare a Papei, refuzase de asemenea să se solidarizeze cu Germania. Nu dăduse un răspuns categoric, dar termenii evazivi, folosiţi cu farmaceutică dozare, dezamăgiseră profund pe şeful diplomaţiei Reichului.

Bismarck avu brusc revelaţia totalei izolări a ţării sale. Era de necrezut. Europa - atît de apatică, de timorată cu cinci ani în urmă -se ridica acum fără echivoc împotriva Germaniei imperiale.

Cancelarul zîmbi cu bonomie:

- Domnule ambasador, sunt surprins de ceea ce aud! Ameninţarea păcii? Nori de război? Nu înţeleg ce vreţi să spuneţi.

Lordul Russel rămase nedumerit. Nu se aşteptase la această replică. Sau era luat în zeflemea? Se putea aştepta la orice din partea lui Bismarck.

- Da, da! reluă cancelarul zîmbind cu blîndeţe. Nu ştiu să existe neînţelegeri între Germania şi Franţa. Raporturile noastre cu Parisul sunt satisfăcătoare. Nu credeţi, domnule ambasador, că guvernul dumneavoastră a fost indus în eroare?

- Negaţi, Alteţă, existenţa virulentelor articole antifranceze publicate în presa germană?

Cancelarul ridică din umeri.

- Presa este absolut independentă în ţara mea, domnule ambasador. Nu acceptă ingerinţe din partea guvernului, care, în consecinţă, nu-şi poate asuma vreo răspundere în această chestiune.

- Ce aveţi de spus, Alteţă, de ameninţările formulate de cercurile militare? Nu sunteţi informat de acest lucru?

- Domnule ambasador, să privim lucrurile realist. Militarii sunt chemaţi să-şi facă datoria în cazărmi şi pe cîmpurile de instrucţie. Nu au a se amesteca în politică.

Lordul stărui cu uşoară ironie:

- Atunci cum explicaţi propriile dumneavoastră instrucţiuni către agenţii diplomatici germani din străinătate? Le-aţi recomandat să informeze guvernele pe lîngă care sunt acreditaţi asupra înarmărilor considerabile ale Franţei, înarmări care vă obligă să vă împotriviţi eventual pe calea armelor.

Cîteva clipe cancelarul se abţinu să răspundă. Respiră greu ca după o lungă fugă. Îi trebuise o mare tărie sufletească spre a putea renega în cîteva minute politica ostilă Franţei, pe care o promovase în ultimele luni.

- Domnule ambasador, reluă cu voce joasă, nu vă pot declara nimic în plus.

Lordul Russell se ridică de pe scaun.

- Alteţă, voi raporta guvernului meu explicaţiile Alteţei-Voastre. În ceea ce mă priveşte, mă socotesc satisfăcut.

Nu găsise necesar să întindă coarda, cerînd asigurări formale. Oricum, demersul lui diplomatic fusese încununat de succes. Salută și părăsi încăperea. Îndată ce uşa se închise în urma acestuia, Bismarck se ridică de la Maşa de lucru şi se duse la fereastră. O deschise larg. Trase adînc în piept aerul călduţ, primăvăratic.

- Mi-am dat seama cît de greu v-a fost să răspundeţi lordului Russell, zise Hohenlohe, apărînd în preajma lui. Aveţi realmente de gînd să abandonaţi politica antifranceză? Să instauraţi o atmosferă de pace?

Bismarck îşi sprijini mîinile pe pervaz, ca şi cînd ar fi dus în spinare o povară uriaşă.

- Un bărbat de stat trebuie să ştie să și renunţe!

După cîteva momente de tăcere, se înapoie la Maşa de lucru şi agită un clopoţel. Directorul de cabinet se și înfiinţa.

- Alteţă?

- Bancherul Bleichroder să vină la mine!

I se spunea „evreul prinţului", poate în deriziune, făcîndu-se o paralelă cu ceea ce se numea în trecutul nu prea îndepărtat, „evreul Curţii". Pe atunci, prinţii, marii duci, episcopii, electorii și

regişorii care guvernau ciupercăria de stătuleţe din Sfîntul Imperiu Roman al Germaniei aveau în preajmă cîte un bancher israelit, foarte priceput în treburile financiare, care le furniza subsidii şi juca în acelaşi timp rolul unui ocult ministru de Finanţe. Printre mulţi alţii, fondatorii dinastiei Rotschild fuseseră nişte „evrei ai Curţii".

De atunci termenul acesta se perimase. În occidentul Europei, evreii ieşiseră din ghettouri. În scurt timp ajunseseră să deţină un rol de frunte în viaţa economică a vechiului continent. Dincolo de Ocean, în Statele Unite ale Americii, se impuseseră de multă vreme.

Pe Gerson Bleichroder - înnobilat de Bismarck şi blagoslovit cu particula von - nu-l supăra epitetul de „evreu al prinţului", fiindcă înalta protecţie a acestuia îi asigura o imunitate binevenită în Germania bîntuita încă de un aprig antisemitism, care, deşi nu atingea virulenţa progromurilor din Rusia, rămînea totuşi extrem de răspîndit.

Gerson von Bleichroder avea mare consideraţie pentru ascensiunea materială a Rotschildzilor şi într-o oarecare măsură le copia procedeele. Pentru a deschide porţile bine păzite ale saloanelor aristocratice, care dădeau tonul la Berlin, devenise consul onorific al Angliei. Dar această stratagemă nu-i reuşise, spre disperarea nevestei sale, Miriam, avidă să pătrundă în lumea consemnată în almanahul Gotha. Ce-i folosea averea uriaşă agonisită de soţul ei în mai puţin de zece ani, dacă nu izbutea să se desprindă din mediocritatea societăţii burgheze?

Nici trecerea de care se bucura în ochii cancelarului Bismarck, al cărui devotat om de afaceri devenise, nu-l ajutase pe Bleichroder să forţeze barierele mondene ridicate în calea sa. Tenacitatea este însă în general răsplătită. Spre a-şi atinge scopul, sacrificase mari sume de bani, împrumutînd pe termen lung pe cîţiva nobili bogaţi în documente de familie ce le ilustrau originea străveche şi foarte ilustră - unii dintre aceştia pretindeau a coborî din personaje biblice - dar prin contre coup atît de săraci, încît le şuiera vîntul prin buzunare. În schimbul subsidiilor băneşti acordate, se mulţumea să fie văzut în compania lor la teatru, în restaurante, la cursele de cai ori în trăsură. Toţi aceştia catadicseau să-i primească invitaţiile la baluri şi să se ospăteze la dineurile lui, avînd tainicul simţămînt că derogă. Aristocraţii cu o situaţie materială sigură, continuau

să-l evite. Se spunea în surdină că înalta societate berlineză era împărţită în două tabere. Cei care-l vizitau şi rîdeau pe seama lui şi cei care rîdeau pe seama lui fără să-i calce pragul. I se reproşau stîmgăciile, gafele, lipsa de maniere. Bleichroder se prefăcea a nu şti că este criticat, ridiculizat, că în jurul său şi al soţiei sale se țeseau anecdote pline de haz usturător.

Dacă n-ar fi fost Miriam la mijloc, n-ar fi făcut atîtea eforturi spre a intra în graţiile aristocraţiei. Miriam era însă dornică să trăiască din plin, să epateze, să trezească invidii, răzbunîndu-se pentru tinereţea irosită în umilinţă şi sărăcie. Cînd o vedea violent fardată, înzorzonată cu podoabe scumpe, dar de prost gust şi acoperită cu blănuri somptuoase iarna sau vara, îl cuprindea un fel de milă şi atunci îi cumpăra tot ce voia ea, umplîndu-i dulapurile cu rochii şi bijuterii extravagante.

Dacă nobilimea făcea încă nazuri, corpul diplomatic, au grand complet, îi frecventa saloanele, fiindcă nicăieri în Berlin trataţiile nu erau mai alese, mai îmbelşugate. Tinerii secretari şi ataşaţi de ambasadă puteau înnădi intrigi sentimentale mai mult sau mai puţin durabile, culegînd totdeodată informaţii preţioase.

Bleichroder nu era atît de lipsit de fineţe precum se spunea. La recepţiile rezervate aristocraţiei vieneze, nu-şi poftea rudele şi nici pe coreligionari, primiţi doar în cadru restrîns. Treptat, cercul relaţiilor sale nobile se lărgise, fiindcă faima generozităţii lui - în realitate foarte calculată - îi determinase pe tot mai mulţi prinţi, conţi si baroni să-i solicite în taină sprijinul financiar. Treceau prin birourile lui și solicitante cu rang nobil, care aveau nevoie de bani mulţi spre a-şi achita datoriile făcute la jocul de cărţi, notele de plată ale croitoreselor si bijutierilor, subsidiile acordate în secret amanţilor tineri. Ar fi fost absurd să se creadă că ajutoarele furnizate de Bleichroder erau dezinteresate. Nu cerea dobînzi mari, dar nu se sfia să pretindă ipoteci cînd cuantumul împrumuturilor depăşea anumite limite. În felul acesta dirija un continuu transfer de proprietăţi imobiliare din mîinile nobililor care se ruinau încet, dar sigur, în mîinile sale.

Dar acestea erau afaceri marginale, în calitatea lui de „evreu al prinţului" se ocupa nu numai de fructificarea capitalurilor cancelarului Bismarck, ci şi de al altor latifundiari cu sînge albastru, care nu-şi permiteau să facă personal speculaţii la Bursă, îndeletnicire incompatibilă cu rangul lor nobiliar.

Fiindcă bancherii din dinastia Rotschildzilor nu cuprinseseră şi Berlinul în imperiul lor financiar, Bleichroder atinsese în lumea bancară din Germania culmi neatinse de confraţii săi din această ţară. În sfera intereselor lui intrau şi industria grea, și construcţiile de căi ferate, şi comerţul cu străinătatea, şi exploatarea minelor de cărbuni, şi construcţiile navale. Averea lui personală se cifra la multe sute de milioane de mărci, iar bijuteriile nevestei lui ar fi putut constitui un tezaur regal.

Ca aspect, acest titan al finanţelor nu se deosebea cu nimic de burghezii care în jurul orei prînzului se plimbau molcom prin Ring. Mijlociu de statură, puţin adus de spate, cu un profil semitic accentuat de părul lung, lăsat de o parte si de alta a urechilor, și mai ales de ochelarii cu lentile groase, albăstrui, ce-i fereau de lumina puternică a soarelui ochii slăbiţi şi bolnavi, purta costume elegante comandate la Londra. O camelie îi decora invariabil butoniera de la rever. Dimineaţa, după ce-şi termina toaleta și îşi lua micul dejun, se privea cîteva clipe în oglindă, atît cît îi permitea vederea. Reflecta atunci cu melancolie asupra ironiei soartei care-i oferise posibilitatea de a fi elegant abia acum, la bătrîneţe, cînd cochetăria lui nu mai putea cuceri nici o femeie. Avea atîtea costume în vasta sa garderobă, încît pe multe dintre ele nici nu avusese ocazia să le poarte ....

Acum se pregătea să plece la Bancă. Întîrziase de la programul de lucru pe care şi-l fixase singur, fiindcă în primele ore ale dimineţii fusese asaltat de solicitanţi cu şi fără coroană nobiliară. Printre aceştia se aflase şi un foarte important personaj, Viktor, duce de Ratibor, prinţ de Corvey si de Hohenlohe-Waldenburg-Schillingfurst, general a la suite în armata prusiana, membru ereditar al Camerei Seniorilor şi mare posesor de cruce onorară al Ordinului Maltei. Ducele era verde la faţă. Îndată ce intrase în camera de lucru a lui Bleichroder, se aşezase pe un scaun spre a mai răsufla. Perle de sudoare îi îmborbodeau fruntea şi obrajii.

- Ai auzit, Bleichroder, ce ticăloşie a săvîrsit Strussberg?

- Am auzit ceva, înălţimea-Voastră.

- A abuzat de încrederea mea, Bleichroder. De încrederea mea și a miilor de deponenţi care sînt pe punctul de a fi ruinaţi de acest escroc! Blestemată fie ziua cînd m-am lăsat încîntat de vorbele lui meşteşugite si am acceptat preşedinţia consiliului de

administraţie al societăţii sale de construcţii de căi ferate.

- Ştiu că la ora actuală se află într-o oarecare dificultate.

- Dificultate? În curînd va fi declarat în stare de faliment. Închipuieşte-ţi, după ce a obţinut concesiunea construirii unor căi ferate în România, a lansat un împrumut pe piaţa germană, necesar executării în termen, şi potrivit caietului de sarcini, a întregii lucrări. Ei bine, ce crezi că i-a trecut prin cap? Majoritatea fondurilor deţinute le-a folosit în speculaţii bursiere. A achiziţionat acţiuni care la ora actuală nu mai au nici o valoare. În public circulă zvonul că aş fi patronat această odioasă afacere. Nici eu, nici ceilalţi membri ai consiliului de administraţie nu avem vreun amestec în mal-versaţiunile lui Strussberg. Te rog să mă crezi!

- Sunt convins, Înălţimea-Voastră, replică bancherul.

Ducele făcu o pauză, apoi reluă cu ton de rugă:

- Îmi pare rău că sunt nevoit să fac acest demers. Dar dumneata, Bleichroder, eşti singurul om capabil să ne scoţi din impas.

Pe chipul bancherului plutea o expresie nedefinită.

- Ce-aș putea să fac eu? Să scot din buzunar banii cu care să acoper deturnările de fonduri şi celelalte nereguli săvîrşite de Strussberg?

Ducele de Ratibor îşi împreună mîinile:

- Trebuie să existe o soluţie, Bleichroder! Dumneavoastră, financiarii, sunteţi plini de resurse. Nu se poate, Bleichroder, să mă laşi pradă cîinilor. Dacă Strussberg și Ambron, complicele lui, vor fi arestaţi, va veni rîndul nostru să fim lapidari, deşi nu suntem vinovaţi cu nimic.

- Înălţimea-Voastră, îmi dau seama că sunteţi o victimă. Strussberg v-a invitat să faceţi parte din consiliul de administraţie spre a se folosi de numele dumneavoastră și a-i orbi cu strălucirea lui pe deponenţi. Pentru ... amabilitatea dumneavoastră, v-a oferit jetoane grase şi unele participări la beneficii. Exact?

Ratibor avu impresia că desluşeşte o umbră de ironie în glasul bancherului. Rosti posomorît:

- Exact! Şi acum sunt tîrît în noroi.

- Nu trebuie să vă faceţi griji excesive, Înălţimea-Voastră! Judecătorul de instrucţie, care va stabili vinovăţiile, vă va spăla de orice responsabilitate.

- Bleichroder, încearcă să fii rezonabil! Un proces de o asemenea natură m-ar ruina, chiar dacă pînă la urmă aș fi scos din cauză. În eventualitatea că dumneata ai accepta să preiei administrarea societăţii, care și-ar continua activitatea normală, urmările penale s-ar restrînge numai asupra lui Strussberg şi a lui Ambron.

- Înălţimea-Voastră, nu sunt avocat, dar bănuiesc - în limita slabelor cunoştinţe juridice ce posed - că raţionamentul Înălţimii-Voastre este într-o oarecare măsură just. V-aţi consultat desigur cu un om de legi...

- Fireşte, Bleichroder. Dacă iei asupra dumitale asociaţia, mă salvezi si pe mine, şi pe ceilalţi membrii ai consiliului, salvezi economiile nenumăraţilor oameni care le-au încredinţat lui Strussberg.

Ducele se congestionase la faţă. Tîmplele îi zvîcrieau. O durere surdă îi strîngea ceafa ca o gheară. Continuă cu disperare:

- Bleichroder, dacă nu preiei dumneata această afacere, se va stîrni un scandal care va murdări întregul regim!

Bancherul rămase cu privirile aţintite spre covorul de Belucistan din mijlocul încăperii, ca și cînd ar fi căutat o inspiraţie în arabescurile delicat colorate. După o tăcere fără sfârşit pentru vizitator, răspunse domol:

- Nu pot să vă dau un răspuns, Înălţimea-Voastră. Trebuie să reflectez, să analizez datele problemei. . .

Exulta. Un duce, membru al uneia dintre cele mai vechi familii princiare din Germania, îi implora ajutorul. El, Gerson Bleichroder, von Bleichroder, avea puterea să-l cureţe de păcate sau să-l scufunde în iad.

- Da, da! Am să reflectez, Înălţimea-Voastră.

Secretarul îşi făcu aferat intrarea.

- Alteţa-Sa prinţul Bismarck vă pofteşte la Palatul cancelariatului, domnule.

- Bine, mulţumesc. Se întoarse spre duce: Am să vă încunoştiinţez de îndată ce voi găsi o cale convenabilă pentru toate părţile în cauză, bineînţeles cu excepţia lui Strussberg. Pe el nimic nu-l mai poate scoate din porcăria în care s-a vîrît. Acum vă rog să mă iertaţi! Trebuie să plec!

Concedie pe ducele de Ratibor, aşa cum ar fi concediat pe orice solicitant. Folosea doar un limbaj mai elegant.. .

Cînd se văzu pe pernele trăsurii, în drum spre cancelariat, îşi trecu mîna peste faţă. Neîntreruptul lui șirag de triumfuri îi oferise satisfacţii necuprinse. Dar începuse să obosească. Trăia într-o mare tensiune. Un pas greşit şi ar împărtăşi situaţia lui Strussberg. I-ar fi posibil să se retragă din afaceri și să ajungă la adinci bătrîneţi, bucurîndu-se de o linişte a spiritului asigurată cu prisosinţă de venituri mai mult decît confortabile. Dar se deprinsese cu lupta cotidiană aşa cum pruncii se deprind cu laptele supt de la sînul doicii.

Îndată ce ajunse la cancelariat, fu introdus în cabinetul prinţului Bismarck, care se afla în compania lui Hohenlohe, ambasadorul Germaniei la Paris. Bleichroder făcu imediat o asociaţie între prezenţa lui Clovis Hohenlohe aici şi vizita pe care i-o făcuse ducele de Ratibor. Hohenlohe şi Ratibor erau fraţi.

Bismarck stătea la biroul său şi pufăia nervos dintr-o pipă. Bătea cu degetele darabana în braţul fotoliului, iar fruntea îi era încărcată de nori. Niciodată nu-l văzuse Bleichroder atît de supărat. Lăsînd muştiucul pipei între dinţi, Bismarck începu să-i vorbească, deschizînd pe jumătate buzele:

- Bleichroder, aş vrea să-mi faci un serviciu. Să te ocupi personal de afacerea Strussberg şi să vezi ce mai poate fi salvat. Strussberg îşi va primi pedeapsa. Societatea, trecută în alte mîini, trebuie să reia construcţia căilor ferate, aşa cum şi-a luat angajamentul faţă de statul român şi de toţi acei care au participat cu fondurile lor băneşti la finanţarea acestei afaceri. Nu-ţi cer imposibilul, Bleichroder. Îţi va da ceva de lucru treaba asta, dar o faci pentru Germania. Mai ales azi, nu avem nevoie de scandaluri finaciare.

Bleichroder se uită pieziş la prinţul de Hohenlohe, care stătea impasibil și absent, ca si cînd nu l-ar fi interesat discuţia purtată între cancelar şi bancherul său. „Jocul influenţelor a început să opereze", reflectă evreul. Spre a-şi salva fratele, Hohenlohe a intervenit pe lîngă cancelar, iar cancelarul mă solicită pe mine. Şi cum solicitarea lui Bismarck echivalează cu un ordin, jocul opţiunilor mele se reduce la o unică variantă: „acceptarea fără rezerve". Bleichroder cunoştea spiritul răzbunător al cancelarului. „Bismarck, asemenea lui Iehova, pedepseşte crima pînă la a treia sau la a patra generaţie", îşi zise bancherul. Se adresă zîmbind prinţului :

- Alteţă, devotatul dumneavoastră serv Bleichroder...

- Von Bleichroder, îl corectă Bismarck.

Bancherul înţelese că i se aminteau obligaţiile faţă de cancelar, inclusiv mult comentata şi criticata-i înnobilare. Reluă supus.

- Vă asigur. Alteţă, că von Bleichroder se va strădui să se arate demn de încrederea Alteţei-Voastre. Mă voi ocupa de afacerea Strussberg. Îmi permit doar să rog pe Alteţa-Voastră să-mi acorde sprijinul și mai departe. S-ar putea ca organele judiciare şi de stat să-mi pună piedici.

- Mă voi ocupa de această chestiune. Sunt sigur că prinţul Hohenlohe îți va mulţumi pentru sprijinul pe care îl acorzi indirect fratelui său, ducele.

Ambasadorul se înclină.

- Domnule von Bleichroder, îţi rămîn îndatorat.

Bancherul zîmbi umil.

- Mulţumiţi Alteţei-Sale prinţul Bismarck. Cancelarul clătină din cap.

- Bine, bine! Numai treburile să meargă cum trebuie! Dragul meu Hohenlohe, diseară eşti invitatul meu la cină. Te aştept la opt precis.

Hohenlohe se înclină iarăşi.

- Vă mulţumesc, Alteţă!

Înţelese că trebuia să se retragă. Bismarck avea desigur de discutat chestiuni personale cu evreul său.

După plecarea lui Hohenlohe, cancelarul pufăi de cîteva ori din pipă, rumegîndu-si gîndurile.

- Bleichroder, care este tendinţa la Bursă?

- Alteţă, majoritatea acţiunilor înregistrează scăderi datorită zvonurilor de război. Manifestă o tendinţă de urcare doar acţiunile legate de industriile de armament.

- Dar rentele de stat?

- Sunt în scădere accentuată, Alteţă. Mi-aș îngădui chiar să vă sugerez a vă degaja de rentele de stat pe care le deţineţi actualmente, precum şi de unele pachete de acţiuni ameninţate să se prăbuşească datorită agravării conflictului cu Franţa.

- O întrebare, Bleichroder! O atenuare a încordării franco-germane şi un reviriment în favoarea păcii ar avea repercusiuni imediate asupra Bursei?

- Desigur, Alteţă! Tendinţa de baisse ar fi urmată de o bruscă mişcare de hausse, care ar afecta şi rentele de stat.

- Cu alte cuvinte, această înviorare s-ar produce rapid.

- Fireşte.

- Primii informaţi despre răsturnarea situaţiei pe plan politic ar realiza beneficii uriaşe la Bursă, nu-i aşa?

- Desigur, Alteţă.

- Dacă, în schimb, încordarea internaţională s-ar agrava, tendinţa de baisse s-ar accentua în aceeaşi proporţie?

- Acestea sînt axiome în domeniul Bursei, Alteţă. Bismarck observă ca tutunul din pipă se consumase. Se trezise pe limbă cu un gust neplăcut de cenuşă rece. Lăsă pipa pe marginea scrumierei.

- Bleichroder, în cursul zilei de mîine să nu te mişti de acasă. Să aştepţi mesajul meu. Dacă vei primi o invitaţie la Vairzin, înseamnă că vei alerga la Bursă şi vei vinde toate rentele mele de stat şi toate acţiunile susceptibile să înregistreze scăderi, în cazul unei iminente izbucniri a războiului. Dacă te voi anunţa că invitaţia la Varzin se revocă, cumperi masiv acţiuni şi rente de stat.

„Deci mîine se va alege pacea sau războiul", reflectă bancherul, foarte vioi la minte.

- Alteţă, mă voi conforma dispoziţiunilor Alteţei-Voastre!

- Încă o recomandare, Bleichroder! Nimeni nu trebuie să afle dacă va fi pace sau război, decît după apariţia primelor comunicate în presă.

- Gura mea va fi cusută, Alteţă. Dealtfel, tranzacţiile în Bursă le voi face prin interpuşi. Prezenţa mea acolo și operaţiunile pe care le-aş trata personal ar da de bănuit celorlalţi jucători, foarte atenţi la tot ce se petrece în jurul lor,

- Foarte bine, Bleichroder!

Bancherul se retrase, repetîndu-şi ploconelile. Va executa, desigur, dispoziţiunile cancelarului, dar nu se va sfii să beneficieze personal de această veste trufanda. Bleichroder părăsi cancelariatul fredonînd un cîntec, ceea ce nu i se mai întîmplase de multă vreme.

*

**

- M-am săturat! M-am săturat de toţi şi de toate! explodă exasperat Monsieur Amedee Pigeon, zvîrlind peria cu care-şi netezise pînă atunci părul orînduit cu cărare la mijloc.

Se aşeză suspinînd pe un scaun de lîngă Maşa de toaletă şi,

lăsîndu-şi capul în jos, simţi cum i se umezesc ochi.

- M-am săturat! repetă exasperat. M-am săturat de prinţi și de prinţese, m-am săturat să fiu servit de lachei obraznici, m-am săturat de palatul ăsta lugubru, de culoarele lui întunecate, m-am săturat de eticheta de aici, mai severă, mai apăsătoare decît disciplina cazonă, m-am săturat să tot aud la ferestrele dormitorului meu mersul sacadat al soldaţilor din gardă! Nu mai pot! Nu mai pot! Dacă situaţia asta mai durează mult, înnebunesc! ... Şi eu nu vreau să înnebunesc! Nu! Categoric, nu!

Pendula din cui, încrustată într-o raclă de abanos și de sticlă, scoase un sunet cristalin. Monsieur Amedee Pigeon se uită cu groază la cadranul auriu. Peste un sfert de oră trebuia să se prezinte în cabinetul de lucru al împărătesei şi acolo să înceapă calvarul de fiecare seară: lectura acelor romane fade, siropoase, care-l făceau să-şi ia cîmpii. Şi nu le citea o dată, ci de două ori, spre a sări peste pasajele care ar fi lovit neplăcut augustele urechi cu îndrăznelile lor licenţioase. Poate că împărătesei si celor patru prinţese le-ar fi plăcut să asculte, din cînd în cînd, și cîte o scenă de dragoste, limitată dealtfel la un sărut pe dosul palmei, după ce amorezul cobora îndrăzneţ mănuşa iubitei pînă la începutul degetelor. Dar contesa von Hacke, dame du palais, o bătrînică timidă și sperioasă, nu uita să-l întrebe ori de cîte ori îl prindea singur pe sală: „Sper că ai eliminat pasajele shoking, Monsieur Pigeon!”

Tot el avea sarcina să corijeze scrisorile prinţeselor, scrise - toate, vai! - într-o franţuzească atît de scîlciată, încît el, Amedee, trebuia să le refacă de la început şi pînă la sfîrşit, avînd grijă de fiecare dată să laude pe autoarea Maşacrului lingvistic: „Alteţă, zi de zi faceţi progrese! În curind veţi scrie scrisori ca o adevărată pariziană". Odată, Monsieur Amedee Pigeon crezuse că îl loveşte apoplexia cînd prinţesa Charlotte îl întrebase candid: „Monsieur Pigeon, cînd crezi că am să pot compune scrisori cu Madame de Sevigne? Aș vrea s-o fac praf pe vara mea, Louise!"

Cu cîtă sadică plăcere i-ar fi declarat că nici ea şi nici vara ei nu vor reuşi în vecii-vecilor să scrie corect franţuzeşte, fiindcă erau leneşe şi proaste, iar profesoarele lor de limba franceză atingeau culmile ignoranţei. Dar nu o făcea, fiindcă îi era frică, fiindcă nu voia să-şi piardă slujba bine plătită.

Oftînd, se ridică de pe scaun şi trecu din nou în faţa oglinzii,

îşi înnodă cravata-plastron și o împodobi cu un ac încrustat cu un minuscul topaz, iar după ce îşi încheie redingota, se privi critic în oglindă, pe toate feţele, fiindcă marea maestră a Casei reginei, Excelenţa-Sa contesa von Schulemburg-Burg-Scheidungen - oh, ce teutonică înșiruire de nume - îi pretindea să fie întotdeauna îmbrăcat a quatre epingles. Contesa von Schulenburg era foarte mîndră de titlul ei de excelenţă, legat de rangul său la Curte. Să fi îndrăznit cineva să i se adreseze omiţînd excelenţă! Şi-ar fi aprins un snop de paie în creştet.

Îşi părăsi apartamentul și după ce făcu o scurtă vizită în biblioteca palatului, de unde luă romanul „Monsieur de Camors" de Octave Feuillet, o peltea romanţioasă şi melodramatică, se îndreptă spre cabinetul de lucru al împărătesei. Dacă nu l-ar fi stimulat perspectiva unei moşteniri care avea să-i asigure o existenţă onorabilă, lipsită de prezenţa exasperantă a capetelor încoronate şi a progeniturii lor, de mult şi-ar fi făcut seama. Ar fi înghiţit un pumn de ace cu gămălie ori s-ar fi aruncat - cu o piatră agăţată de gît - în vreunul din lacurile din jurul Berlinului.

Cu romanul lui Feuillet sub braţ, pătrunse în încăperea în care partea feminină a familiei imperiale - mai puţin prinţesa de Coroană - se şi întrunise în prezenţa nelipsitei doamne von Hacke.

Monsieur Amedee Pigeon făcu o reverenţă în faţa împără-tesei, care picta o acuarelă de dimensiuni modeste, aşezată pe un şevalet înalt, și se ploconi spre cele două prinţese prezente. Charlotte, cea mai mare, avea 15 ani, iar Victoria, cea mai mică, 9. Salută şi pe doamna von Hacke, apoi se aşeză pe scaunul său. Desfăcu volumul şi tuşi dregîndu-și glasul, aşa cum făcea întotdeauna înainte de a-şi începe lectura.

- Un moment, Monsieur Pigeon! îi spuse împărăteasa zîmbind cu bunătate. Să-i aşteptăm şi pe prinţi!

- Prea bine, Majestate! răspunse supus Amedee Pigeon.

Momentele acestea, cînd trebuia să stea nemişcat, în aş-teptarea îngăduinţei de a-şi începe lectura, i se păreau cele mai chinuitoare. Eticheta nu-i permitea să se uite la împărăteasă sau la vreuna din prinţese. Nici asupra doamnei von Hacke nu-şi putea aţinti privirile, căci nu s-ar fi cuvenit. Trebuia deci să adopte o expresie neutră, căci dacă ar fi admirat, de pildă, tablourile sau obiectele de artă aşezate pe mese ori pe piedestale, ar fi dat impresia că le ignorează pe augustele

membre ale familiei imperiale.

Prinţii Wilhelm - 16 ani - și Heinrich - 13 ani - intrară zgomotoşi.

Monsieur Amedee sări de pe scaun şi îi întîmpină frîngîndu-se de mijloc.

- Bonsoir, Monsieur Pigeon! spuse prinţul Wilhelm.

- Bonsoir, Monsieur Pinson! rosti prinţul Heinrich, care-nu pierdea ocazia să i se adreseze folosind de fiecare dată numele altei păsări.

Ca de obicei, ieftina glumă princiară provoacă o blîndă dojana din partea împărătesei:

- Voyons, Heinrich, îl superi pe Monsieur Pigeon!

Tot ca de obicei, lectorul se înroşea, bolborosind încurcat:

- Oh, Alteţa-Sa este atît de spirituală!

- Putem începe! zise împărăteasa, în vreme ce tinerele vlăstare imperiale se aşezau pe scaune.

Monsieur Pigeon desfăcu iarăşi volumul, dar fu întrerupt din nou de apariţia Excelenţei-Sale contesa Schulenburg, care purta sub braţ o mapă de piele roşie. După privirea contesei, împărăteasa înţelese că i se aduceau veşti interesante.

- Monsieur Pigeon, în seara aceasta întrerupem lectura! O vom continua mîine. Copii, duceţi-vă la culcare! Amelie, dumneata rămîi aici! se adresă contesei Hacke.

Prinţesele şi prinţii - - încântaţi că scăpaseră de corvoada lecturii - făcură cîte o reverenţă împărătesei, apoi ieșiră, cei dintîi. Înainte de a închide uşa în urma lui, prinţul Heinrich aruncă peste umăr lectorului un sonor:

- Au revoir, Monsieur Chouette!

Francezul zîmbi silit, iar după cîteva ploconeli părăsi la rîndul său încăperea.

- Luise, ia loc! o pofti împărăteasa pe contesa Schulenburg. Ce noutăţi?

- Majestate, mi-am îngăduit să vă aduc programul ceremoniilor, cu prilejul vizitei Ţarului Aleksandr, precum și compoziţia suitei sale ...

Împărăteasa făcu o mutră dezamăgită:

- Numai atît?

- Nu m-aţi lăsat să termin, Majestate. Este vorba nu numai de suita oficială, ci şi de cea oficioasă.

Augustei îi scînteiară ochii:

- Să nu-mi spui că şi-a adus ţiitoarea? Aşa cum a făcut în timpul Expoziţiei universale de la Paris!

- Majestate, prinţesa Katia Dolgoruki îl însoţeşte pe Ţar şi va locui într-o vilă din apropierea ambasadei ruse. Împărăteasa se strîmbă scîrbită.

- Fiecare om are organe ruşinoase, dar nu şi le arată în public. Ţarul sfidează în aşa hal opinia publică, încît îşi glorifică propria turpitudine. Mă întreb ce simţăminte încearcă biata Ţarină?

- Ţarina este o martiră! interveni contesa Hacke indignată. Marea maestră trecu la altă ordine de idei:

- Majestate, se pare că rușii îi vor da serios de furcă prinţului Bismarck.

Împărăteasa îşi subţie buzele.

- Cine seamănă vînt, culege furtună! Cancelarul va suferi consecinţele propriei lui agresivităţi. Şi-a închipuit că poate dicta întregii Europe aşa cum dictează bietei Germanii ...

De o mîndrie maladivă, iute la mînie, inflexibilă, îl detesta pe Bismarck, socotindu-l doar un parvenit setos de putere. Cancelarul i-o plătea cu aceeaşi monedă. O acuza că exercită o înrîurire nefastă asupra soţului ei, împăratul, că se lasă influenţată de intriganţi, că dă ascultare cancanurilor de la Curte, că pune piedici realizării politicii imperiale.

Bismarck încercase în nenumărate rînduri să-l convingă pe împărat a interzice suveranei amestecul în treburile de stat. Îl ameninţase chiar că va demisiona dacă împărăteasa va mai pune piedici împlinirii planurilor lui. Sătul de asemenea scene, Kaiserul pretinsese soţiei sale să ceară scuze cancelarului. Augusta îl privise de sus: „Eu? Eu să cer scuze parvenitului? Mă crezi poate nebună, Wilhelm! Prefer să pierd Coroana decît să mă înclin în faţa acestui individ care te-a transformat într-o fantoşă lipsită de voinţă".

Părăsise încăperea trîntind furioasă uşa. După exploziile verbale ale Augustei, Kaiserul explica intimilor săi cu ton de scuză:

,,Eh, ce pot să fac! Sîngele rusesc al împărătesei iese cîteodată la suprafaţă!"

Făcea aluzie la ascendenţa ei imperială. Fiică a marelui duce de Saxa-Weimar, era nepoată a ţarului Paul I. Caracterul ei fantasc, neîmblînzit, avusese o puternică înrîurire şi asupra

tînărului prinţ Wilhelm, fiul Kronprinzului, care ajunsese să-i împărtăşească antipatia faţă de cancelar.

„Atîta timp cît va trăi împăratul Wilhelm, declarase o dată Bismarck prinţului de Hohenlohe, Reichul va înflori. După moartea lui, potopul se va abate asupra Germaniei".

Dezacordul dintre împărăteasă şi nora ei, soţia Kronprinzului, ridica un semn de întrebare în mintea curtenilor. Amîndouă îl urau pe Bismarck, dar între ele nu se puteau înţelege.

„Noroc că între împărăteasă şi prinţesa de Coroană există o mare dihonie, spunea Bismarck colaboratorilor apropiaţi. Dacă s-ar fi unit împotriva mea, nu ştiu ce m-aș fi făcut."

Destăinuirile contesei Schulenburg asupra Katiei Dolgoruki aprinseră iarăşi pe Augusta.

- Sper că Ţarul nu va avea neobrăzarea să-şi aducă ibovnica aici, la Curte!

- De la despoţii orientali te poţi aştepta la orice, spuse cutremurîndu-se contesa Hacke.

- Bismarck este atît de lipsit de scrupule, reluă împărăteasa, încît ar fi în stare să acorde amantei imperiale onorurile datorate unei regine, numai spre a-l face pe Ţar să-i accepte planurile.

Augusta lăsase deoparte acuarela.

- Majestatea-Voastră poate să fie liniştită, încercă să o domolească marea maestră. Katia Dolgoruki nu va veni la Curte. Nu are un statut oficial.

- Bine că nu s-a oficializat rangul de „damă a ţarului"! fornăi Augusta.

- La Berlin, Katia Dolgoruki se află incognito, Majestate.

- Mulţumescu-ţi, Doamne! îşi făcu împărăteasa semnul crucii.

*
**

La orele opt precis, prinţul de Hohenlohe sosi la reşedinţa cancelarului Bismarck, răspunzînd invitaţiei acestuia. Nu-și făcea iluzia că-l va găsi pe amfitrion printre oaspeţi. În asemenea ocazii, Bismarck apărea abia după orele unsprezece, fiindcă pînă atunci rezolva hîrtii oficiale în cabinetul său de lucru sau primea în audienţă diverse personalităţi marcante, de care nu avusese timp să se ocupe în cursul zilei.

În absenţa soţului ei, prinţesa Bismarck îi întîmpina pe in-

vitaţi cu o amabilitate puţin obişnuită doamnelor de rangul ei. Johanna Bismarck rămăsese aceeaşi femeie inimoasă, vrednică, simplă și plină de generozitate. Ştia să fie tot atît de binevoitoare cu prinţii, cît şi cu burghezii de rînd. Îmbrăcată sobru, păstra o nealterată cumpătare şi în vorbire, şi în maniere.

În preajma prinţesei se afla Herbert Bismarck, în redingotă și cu plastron gris-perle. Cu o jovialitate condescendentă, făcea glume nu întotdeauna reuşite. Herbert, aprecia prinţul Hohenlohe, ilustra teoria neputinţei vlăstarilor coborîţi din genii, de a se ridica deasupra mediocrităţii. Prinţul Bismarck, orb la imperfecţiunile fiului său, pregătea terenul spre a-l înscăuna mai tîrziu cancelar al Reichului. Aceste reflecţii îl făcură pe Hohenlohe să ajungă la concluzia că si „marele" Bismarck avea „micile" lui slăbiciuni.

Pe o masă lungă aşezată în sufragerie erau orînduite pe tăvi de argint tot felul de bunătăţi: cîrnaţi, brînzeturi variate, sardele, heringi, icre negre, ouă răscoapte, dulciuri şi fructe, foarte multe fructe. Pe bufet stăteau aliniate nenumărate sticle cu bere, băutura preferată a cancelarului. Toate acestea dovedeau gusturile lui simple, repulsia faţă de reţetele gastronomice complicate. Aceleaşi gusturi se evidenţiau și în mobilierul sobru, burghez, a cărui soliditate constituie elementul de căpetenie.

Printre însetaţi se aflau bărbaţi politici partizani ai cancelarului, diplomaţi germani, precum si cîţiva prieteni din copilărie. Majoritatea veniseră cu soţiile. Cunoscînd gusturile amfitrionului, mai toate purtau rochii închise la culoare, cu bijuterii puţine şi discrete.

Prinţul Hohenlohe, în felul său un sibarit, aprecia statornicia cancelarului, care ajunsese în culmea gloriei, fără să renunţe la moravurile simple ale junkerilor.

Ambasadorul observă cu interes că sosirea Ţarului Aleksandr la Berlin, anunţată pentru dimineaţa următoare, devenise subiectul de căpetenie al comentariilor. Nu era pentru întîia dată că autocratorul tuturor Rusiilor făcea o vizită unchiului său, Kaiserul. Subiectul discuţiilor dintre cei doi împăraţi avea să îmbrace de data aceasta un caracter politic mai accentuat, datorită tensiunii franco-germane. Deşi presa nu menţionase decît în treacăt şi în termeni voalaţi, nervozitatea manifestată de Londra și Sf. Petersburg, oamenii politici avizaţi ştiau că la Berlin se pregătea o bătălie diplomatică.

Hohenlohe asculta părerile tuturora, dînd răspunsuri evazive ori de cîte ori i se cerea părerea.

La unsprezece îşi făcu apariţia şi Bismarck. Cu forţată bună-dispoziţie - Hohenlohe remarcă nuanţa - amfitrionul schimbă amabilităţi și glume cu mai toţi oaspeţii. Făcu pînă si cîteva complimente unor doamne, foarte flatate de atenţia lui. Hohenlohe, care-si cunoştea bine „patronul", desluşi crisparea abia vizibilă a şanţurilor adinci din obrajii acestuia, expresia ochilor săi obosiţi, nervozitatea gesturilor. După un timp, Bismarck făcu semn ambasadorului său la Paris să-l urmeze într-o cameră alăturată.

Îndată ce se văzură singuri, cancelarul îşi lepădă masca jovială şi se adresă cu seriozitate diplomatului:

- Prinţe, în cursul dimineţii de mîine se va juca soarta Europei. Înainte de a deschide discuţiile cu Ţarul si cu Gorceakov, voi primi vizitele ambasadorului austriac și ministrului plenipotenţiar al Italiei. De răspunsurile acestor diplomaţi depinde atitudinea pe care o voi adopta faţă de Anglia și de Rusia. Poate că eu voi reuşi să obţin de la ei, în ceasul al doisprezecelea, ceea ce n-au izbutit ambasadorii noştri de la Viena şi Roma.

Hohenlohe zîmbi sceptic:

- Austria nu-mi inspiră încredere. Împăratul Franz-Josef are memoria tenace. Nu uită înfrîngerea de la Sadowa. În 1870 a încercat să schiţeze o alianţă cu Italia și Franţa împotriva noastră. Prinţesa de Metternich, soţia fostului ambasador austriac la Paris şi vară a lui Andrassy, clama cui voia s-o asculte că Austria nu ne-a declarat război fiindcă a fost împiedicată de Rusia.

- Ei da, rușii ne-au fost recunoscători fiindcă i-am ajutat să înăbuşe insurecţia polonezilor. Franţa, abandonată de ei ieri, a devenit marea lor dragoste de azi.

- Optica lor politică s-a schimbat între timp, Alteţă.

- O optică foarte versatilă!

- Oamenii politici sunt în general versatili, Alteţă. Statornicia nu are trecere decît în ochii oamenilor de rînd şi cu principii solide. Trist, dar adevărat.

- Totuşi, pusă în faţa pericolului slav, Austria va fi silită să ne ceară sprijinul.

- Să ni-l ceară, Alteţă, dar nu să ni-l şi dea. Cît priveşte

Italia, este un stat prea puţin important ca să joace un rol în actuala criză.

- Să nu dispreţuieşti niciodată statele mici și nici pe cele cu un potenţial militar scăzut, prinţe. Napoleon a nesocotit acest principiu cînd a invadat Spania, o putere de mîna a treia, o umbră palidă și rahitică a Spaniei lui Carlos Quintus. Poporul spaniol, ridicat împotriva opresorilor străini, i-a măcinat numeroase corpuri de armată. Dacă Napoleon ar fi avut acest surplus de trupe în campania din Rusia sau la Waterloo, alta ar fi fost astăzi harta Europei. Dacă marile puteri uită experienţa lui Napoleon, fac o greşeală pe care o pot plăti cu lacrimi de sînge.

- De acord, Alteţă. Italienii, deşi latini, ca şi spaniolii, sunt lipsiţi de energia şi combativitatea ibericilor. Afară de aceasta, li se aplică și lor teoria versatilităţii. Noi i-am socotit prieteni, fiindcă ne-am ridicat împotriva autorităţii temporare a Papei, obstacolul principal în calea întemeierii Italiei unificate. Astăzi regele Victor Emanuel al II-lea îi subvenţionează în taină pe iezuiţii expulzaţi din Italia.

- Refuz să cred că austriacii vor îmbrăţişa cauza ruşilor, duşmanii lor de moarte. Mîine de dimineaţă, prinţe, vom cunoaşte hotărîrea destinului. ..

Gemînd, cancelarul Bismarck se trezi din somn. Năduşeala îi năclăise fruntea şi obrajii. Simţea pe grumaz umezeala gulerului cămăşii lipit de piele. Întregul trup era scăldat într-o sudoare fierbinte, neplăcută. Îl chinuise din nou coşmarul acela obsedant, care-și avea izvorul în copilărie. Retrăia în vis anii întunecaţi, petrecuţi între zidurile reci, inospitaliere ale pensionului Plamann. Instructorii îl trezeau dimineaţa lovindu-l peste șale cu latul unei săbii. Acest sălbatic tratament matinal făcea parte din educaţia sportivă impusă tinerilor vlăstari ai junckerilor, destinaţi să poarte uniforma militară deopotrivă cu mai toţi înaintaşii lor, de-a lungul unui șir neîntrerupt de generaţii. Retrăia cu groază pedepsele aspre, de cele mai multe ori nemeritate, care plouau pe capul elevilor, căci pretexte se găseau destule. În visele lui urîte, se revedea în faţa tablei negre fără a fi în stare să traseze o singură linie, fiindcă bucata de cretă i se fărîmiţa în mîini. Alteori i se dădeau spre rezolvare probleme imposibil de rezolvat, îşi tortura creierul, căutînd cu disperare soluţii spre a scăpa de loviturile de cravaşa ce aveau

să se abată asupra lui. În instructorii absurzi şi sadici se deprinsese să vadă nişte duşmani de moarte. Impresiile-i din copilărie lăsaseră urme atît de adinci, încît şi acum încerca de multe ori senzaţia că îl pîndesc din umbră tot felul de vrăjmaşi. Pînă şi pe cei mai apropiaţi colaboratori îi privea cu suspiciune. Era convins că toţi bărbaţii politici îi pîndeau locul. Şi atunci se apăra, aplicînd sancţiuni severe sau îndepărtînd numeroşi oameni, fără ca aceştia să se fi făcut cu ceva vinovaţi faţă de el. Era atît de irascibil, de coleric, încît într-unul din momentele lui de luciditate declarase lui Hohenlohe: „Veninul din ficat mă împinge adeseori la acţiuni nejustifieate! Da, da, mă face să-mi pierd liberul arbitru, ceea ce este foarte grav!" .

Coşmarurile îi tulburau somnul ori de cîte ori evenimentele politice îi sporeau tensiunea nervoasă. Vizita țarului, cu toate implicaţiile ei, îl punea pe cărbuni aprinşi.

Se uită la ceasul de pe noptieră, luminat de lampa aprinsă toată noaptea. Se făcuse patru şi un sfert. Coborî din pat, îşi trase pe mîneci un halat şi trecu la fereastră. Dădu draperiile la o parte şi deschise geamurile. Noaptea atîrna grea asupra firii. De undeva auzi lătratul unui dulău. Cei doi cîini imenşi, tolăniţi pe covorul de la picioarele patului, mîrîiră. Coloşii aceştia, de un negru-albăstrui ca antracitul, erau prietenii lui cei mai buni. Acasă îl urmau peste tot. Uneori cobora cu ei în cabinetul său de lucru de la cancelariat. Îl amuza expresia de teamă a ambasadorilor străini, a funcţionarilor superiori veniţi cu hîrtii la semnat.

Stătu un sfert de oră faţă în faţă cu noaptea, depănîndu-și gîndurile. Recapitula discuţia purtată în ajun cu Hohenlohe. Acest prinţ mediatizat era inteligent, avea experienţă, fler și pe deasupra părea să-i fie devotat. Dar cine poate şti ce zace în mintea unui om?

Se îmbrăcă fără să apeleze la serviciile valetului și, urmat de cîini, trecu în bibliotecă. Luă dintr-un raft un tratat de filozofie de Hegel. Zîmbi. Trecuseră luni de zile de cînd nu mai frunzărise o carte. Treburile politice îi acaparau întreaga existenţă.

Se aşeză într-un fotoliu şi deschise volumul la un capitol care-l interesa odinioară: ,,Fazele succesive ale evoluţiei universale", începu lectura, îl impresiona logica strînsă a teoriilor expuse, frumuseţea polisilogismelor: ,,Ceea ce numim suflet nu este decît somnul spiritului, spiritul pasiv" . . . Repetă: „Somnul

spiritului. . . somnul spiritului .. . somnul spiritului . . ."

Aţipi cu volumul deschis sprijinit pe genunchi. Valetul îl găsi sforăind, cu bărbia înfiptă în piept, cu mîna întinsă peste paginile tipărite . . .

La orele unsprezece, cancelarul Bismarck, în uniformă de colonel al cuirasierilor de gardă, stătea pe peronul gării din Berlin, alături de împăratul Wilhelm, și aştepta trenul care avea să-l aducă pe ţar, împreună cu suita lui. În depărtare apăruse deja imensul cap al şarpelui de fier, scoţînd pe nări scîntei și fum. Ochii numeroaselor personaje în veșminte de gală, grupate pe peron în ordinea importanţei, se îndreptară într-acolo. Soarele se oglindea în instrumentele muzicale ale fanfarei, în decoraţii, în fireturi, dîndu-le strălucire.

Printre înalţii demnitari prezenţi la ceremonie se afla şi prinţul de Hohenlohe. Deşi era unul dintre actorii dramei care avea să fie jucată în viitoarele ore, păstra un fel de detaşare faţă de evenimentele în curs, ceea ce îi îngăduia să fie în acelaşi timp și spectator. Admira aparenta impasibilitate a cancelarului, deşi acesta ascundea în străfundul sufletului său amărăciunea înfrîngerii. Bismarck, reflectă el, era un actor rafinat. Numai aşa se explica degajarea cu care privea spre trenul imperial. Hohenlohe cunoştea rezultatul audienţelor acordate de cancelar în primele ore ale dimineţii trimişilor diplomatici ai Austro-Ungariei şi Italiei. Guvernele celor două state găsiseră formule politicoase spre a-şi justifica refuzul de a sprijini Germania. Hohenlohe regreta că profeţia i se împlinise.

Îl însoţise pe Bismarck în drumul său de la cancelariat la gară. Acolo, în trăsură, ascultase vorbele încărcate de amărăciune ale omului care visase să ridice Reichul german pe culmi nemaiîntîlnite în trecutul istoric. Acum era hotărît să cedeze.

„Dar asta nu înseamnă că sunt un înfrînt, adăugase Bismarck cu reţinută mîndrie. Ceasul răfulielilor a fost doar amînat. Şi Anglia, şi Rusia, şi Italia, și Austro-Ungaria îşi vor plăti nesocotinţa. Voi face din Italia şi Austro-Ungaria nişte sateliţi ai Germaniei. Iar pe englezi şi pe ruşi îi voi pedepsi cu propriile lor arme ..."

Trenul trase la peron, salutat cu urale de comandă. Garnitura încremeni în scîrţîit de frîne, astfel încît vagonul ţarului se opri în dreptul covorului roşu pe care stătea ţeapăn împăratul Wilhelm,

îmbrăcat în uniformă de general rus şi încadrat de Kronprinz și de Bismarck.

Portiera vagonului imperial se deschise şi în prag se ivî ţarul Aleksandr în uniformă de general german. Privirile lui se plimbară asupra peronului înţesat de oficialităţi şi de trupe. Era într-o excelentă stare de spirit, îl dispunea vremea frumoasă, ambianţa de sărbătoare, întîlnirea cu împăratul Wilhelm, preţuitul său unchi, dar mai ales îi dădea aripi prezenţa iubitei lui Katia, de care n-ar fi conceput să se despartă nici pentru cîteva zile. La ţarină, rămasă la Sf. Petersburg, nu se mai gîndea. Interminabila ei boală începuse să-l plictisească. O compătimea pentru suferinţele ei fizice şi morale. Departe de ea se simţea însă tînăr, plin de vioiciune, de energie şi, mai cu seamă, capabil de fapte mari.

În urma ţarului coborau din vagon demnitarii Curţii imperiale ruse, aghiotanți şi personalităţi politice. Printre acestea se remarca prinţul Gorceakov. O expresie de satisfacţie răutăcioasă plutea pe chipul său ridat. Sosea la Berlin înarmat cu cele mai puternice atu-uri. În sfîrşit, îl prinsese la strîmtoare pe Bismarck, marele său rival. Acum îl va juca aşa cum îi va conveni.

Ţarul și împăratul Wilhelm îşi dădură acolada. Fanfara intona imnul imperial rus şi pe cel german. Apoi Aleksandr, însoţit de Kaiser, inspecta compania de onoare, în vreme ce fanfara cînta „Onorul la general".

Lordul Odo Russell, ambasadorul Marii Britanii, se afla în grupul membrilor corpului diplomatic. Zîmbind în colţul gurii, se uita la cei doi cancelari, rus și german, cu o cordialitate plină de făţărnicie. Urmă prezentarea demnitarilor germani şi a agenţilor diplomatici străini, apoi cei doi suverani părăsiră gara într-o trăsură a la Daumont, escortată de un detaşament de cuirasieri de gardă.

Într-una din trăsurile încadrate în impunătorul cortegiu, care se îndrepta în uralele mulţimii spre palatul imperial se afla Herr von Madai, directorul Poliţiei. Vizitele anuale ale tarului la Berlin îi puneau nervii la grea încercare. De la o vreme, anarhiştii îi hăituiau pe monarhi mai straşnic decît îi hăituiau vînătorii pe iepuri și pe fazani. Cînd sosea Aleksandr II, îşi pierdea şi somnul și pofta de mîncare. Ştia că acesta fusese nu de mult ţinta unor atentate nereuşite, atît la Sf. Petersburg, cît şi la Paris. La Berlin, asemenea isprăvi nu trebuiau să se repete. În ajunul vizitei

imperiale, titularul departamentului internelor, contele Eulenburg, îl chemase în cabinetul său de la minister: „Bagă de seamă, von Madai, răspunzi cu capul de securitatea Ţarului! Dacă va fi victima vreunui atentat aici, la Berlin, nu-ţi rămîne decît să-ţi tragi un glonte în tîmplă! Ne-am înţeles?" Von Madai nu ridicase obiecţii. Dar se pusese temeinic pe lucru. Din ordinul său fuseseră arestaţi preventiv ori puşi sub supraveghere sute de suspecţi. Mobilizase toate forţele poliţieneşti. Siguranţa şi serviciile secrete. Se putea bizui şi pe un important număr de militari, puşi provizoriu la dispoziţia departamentului Internelor de către generalul von Kameke, ministrul de Război. După ce amplasase toate elementele de pază în dispozitiv, von Madai se rugase fierbinte Domnului să-l ferească de ghinioane. Dialogul cu Atotputernicul îl desfăşurase între pereţii locuinţei sale. Directorul Poliţiei era un catolic convins, dar socotea prudent să-şi ascundă credinţa religioasă, spre a nu risca să-şi piardă postul.

Odinioară, pe cînd era recrut la infanterie, îl înnebuneau marşurile istovitoare de cîte cincisprezece sau douăzeci de kilometri. Ca să i se pară mai scurte, îşi alegea pe parcurs felurite obiective din aproape în aproape: o bornă kilometrică, un tufiş pe margine de şanţ, o casă ori o fîntînă. Jocul acesta se repeta aparent la infinit.

Cînd trăsura cu cei doi monarhi sosi la ambasada rusă, unde ţarul avea să locuiască pe tot timpul şederii sale la Berlin, von Madai respiră uşurat. Primul obiectiv - din aproape în aproape - fusese atins, fără incidente. Nădăjduia că și restul vizitei imperiale se va derula în aceeaşi ordine perfectă, astfel încît la sfîrșit să poată primi de la augustul oaspete decoraţia conferită tuturor demnitarilor germani care aveau vreo legătură cu primirea oficială . . .

Marele maestru al ceremoniilor, contele Stillfried d'Alcantara und Rattonitz, era un personaj impozant, grav, rigid, care veghea cu severitate asupra respectării protocolului în toate manifestănle vieţii de la Curte. În concepţia lui, eticheta constituia osatura monarhiei, iar ceremonialul devenea un riguros ritual, mai important chiar decît formalismul religios.

Kaiserul se conforma indicaţiilor pe care contele Stillfried i le supunea cu cel mai profund respect, dar şi cu intransigenţă, fiindcă în sinea lui le recunoştea necesitatea. Un suveran este

asemenea unui actor aflat într-o reprezentaţie permanentă. Pompa cu care se înconjoară nu face decît să-i ridice prestigiul, să-l plaseze în galeria semizeilor.

Contele Eulenburg, influenţat de directorul Poliţiei, încercase să-l convingă pe Stillfried a simplifica ceremonialul vizitei ţarului, astfel încît acesta să nu fie nevoit a figura în acele splendide cortegii oficiale, foarte apreciate de public, dar care constituie un îndemn la acţiune, pentru atentatori.

Marele maestru îi răspunse inexorabil:

- Un rege răpus de asasini în cursul unei ceremonii devine erou, asemenea soldaţilor căzuţi pe cîmpul de onoare. A se sustrage obligaţiilor ce-i revin, echivalează cu un gest de laşitate. Suveranii bizantini nu s-au eschivat niciodată de la exigenţele etichetei.

- Pe vremea aceea, conte, nu existau pistoale, grenade, explozivi. Pe atunci un monarh înconjurat de o escortă puternică era în mod practic invulnerabil. Astăzi condiţiile s-au schimbat.

- Înţeleg punctul dumneavoastră de vedere, tipic oricărui ministru de Interne, dornic să fie apărat de răspundere. Sarcina dumneavoastră este să luaţi măsuri de securitate, care să garanteze viaţa Ţarului.

Contele Eulenburg îşi dădu seama că era inutil să mai stăruie. Ţarul, plasat în faţa alternativei lui Stillfried, nu va ezita să-și etaleze temeritatea, cavalerismul. Făcu totuşi o ultimă tentativă pe lîngă cancelarul Bismarck. Răspunsul acestuia nu se deosebi de replica marelui maestru al ceremoniilor. „Intră în meseria unui suveran să-și asume anumite riscuri. Dealtfel, Eulenburg, crezi că un simplu cetăţean care traversează strada nu este expus primejdiei de a fi călcat de vreo trăsură? Fiecare om - încoronat sau nu - îşi urmează propriul destin."

Eulenburg bănuia că Bismarck n-ar fi fost deloc supărat dacă ţarul ar fi căzut victima unui atentat. Rusia, preocupată de schimbarea stăpînului, s-ar fi interesat mai puţin de soarta Franţei. Afară de aceasta, cancelarul era bucuros să procure cît mai multă bătaie de cap ministrului său de Interne, pe care de mult nu-l mai vedea în culori trandafirii.

Asemenea generalilor care-și conduc trupele pe front, contele Stillfried dirija cortegiile imperiale de-a lungul și de-a latul Berlinului, vizita ţarului la palatul imperial, întoarcerea vizitei la ambasada rusă, dineurile de gală, trecerea în revistă a trupelor,

precum şi multe alte ceremonii, toate solemne. Stillfried se afla în elementul lui. N-ar fi omis nici o piesă din acest carusel al mărimilor zilei, care constituia propria lui raţiune de a exista.

Executînd programul stabilit de marele maestru al ceremoniilor, ţarul făcu în aceeaşi după-amiază o vizită unchiului său, împăratul Wilhelm. Cu acest prilej purtară o convorbire la care nu asistă decît Kronprinzul Friedrich. Demnitarii celor doi suverani aşteptau în anticameră, întrebîndu-se ce urmări vor avea asupra Europei discuţiile angajate la un nivel atît de înalt și cum se va lichida nodul gordian: tensiunea franco-germană.

După aproape două ore, uşa cabinetului de lucru al Kaiserului se deschise si în pragul anticamerei apăru ţarul, zîmbitor, satisfăcut plin de măreţie, condus de unchiul său. Şi chipul acestuia, oglindea numai bonomie şi înţelepciune. „S-au înţeles între ei! reflectară oamenii politici. Dar pe seama cui?" Se înserase cînd Aleksandr II se înapoie la ambasada rusă. Deşi cancelarul Gorceakov și ceilalţi demnitari ruşi erau nerăbdători să afle cu un moment mai devreme rezultatul convorbirilor purtate de ţar, acesta nu făcu decît să traverseze clădirea ambasadei şi apoi să străbată grădina, pînă la poarta practicată de curînd în zidul înconjurător de piatră. Pe sub bolta micuţă, împodobită cu trandafiri agăţători, abia înfrunziţi, Aleksandr trecu într-altă grădină, care înconjura o vilă în stil rococo. Acolo era găzduită prinţesa Katia Dolgoruki. Katia îl aştepta în uşă. După ce o sărută pe gură, fără să se sinchisească de aghiotantul de serviciu care-l însoţea pretutindeni, intră în vilă, ţinîndu-și iubita de mijloc. Un foc bun îl aştepta într-un salon de la etaj, fiindcă vremea era încă neobişnuit de rece.

Ţarul se instala pe un fotoliu, în preajma căminului. Katia i se aşeză la picioare, pe o pernă, sprijinindu-şi bărbia de genunchii lui şi uitîndu-i-se în ochi ca un căţel topit de dragoste pentru stăpînul său.

- Seara asta ţi-am dedicat-o ţie, îi spuse ţarul mîngîind-o pe creştet. Spre disperarea maestrului de ceremonii, am pretextat o indispoziţie pentru a mă dispensa de un dineu oficial.

Katia surîse fericită. Inima ţarului se încălzi la focul iubirii ci. Fiinţa aceasta serafică si, paradoxal, atît de excitantă îl făcea să se simtă minunat de tînăr.

- Chiar acum am primit veşti de la Sf. Petersburg, zîse Katia. Iurii s-a plimbat prin parc, călare pe poneiul său. Ne trimite de

acolo bezele dulci.

Katia sărută mîna ţarului.

- Nu ştiu cum să-ţi mulţumesc, Sașa, fiindcă ai poruncit să mi se trimită zilnic vesti despre Iurii!

- Scumpa mea, nu este Iurii copilul, nostru? Vlăstarul meu preferat?

- Pe Olga o iubeşti mai puţin? îi reproşa naiv Katia.

- Cum poţi să-mi pui astfel de întrebări, iubito? Un om îşi preţuieşte un ochi mai mult decît pe celălalt? N-am făcut pentru Iurii și pentru Olga ceea ce nici un ţar dinaintea mea n-ar fi cutezat să facă? Prin ucaz imperial i-am ridicat la rangul de prinţi şi le-am acordat titlul de Alteţă! Şi pe tine am să te scot din obscuritatea pe care sunt silit să o accept, atîta vreme cît împărăteasa se află încă în viaţă. Ţi-am făgăduit şi am să-mi respect cuvîntul. După moartea ei am să te fac Ţarina!

Katia îşi lipi obrajii de genunchii împăratului.

- Aleksandr, nu-mi doresc măriri, nu năzuiesc decît să păstrez iubirea ta! Sunt fericită să trăiesc în umbra tronului tău, atîta vreme cît ştiu că numai pe mine mă iubeşti!

Ţarul clătină energic din cap:

- Nu! Nu este drept- să suferi pentru mine! Ştiu ce înseamnă să te fereşti de ochii lumii, să înduri critici și afronturi din partea unchilor, a fraţilor şi a fiilor mei, din partea nobilimii geloase pe privilegiile ei, din partea filistinilor deghizaţi în puritani. Trebuie să mă crezi, Katia! Nu doresc moartea nimănui. Cu atît mai puţin a împărătesei, deşi alături de ea nu m-am simţit niciodată fericit. Dar nici nu mă pot opune destinului, împărăteasa va muri fiindcă o roade o boală neiertătoare. Va muri, aşa cum a murit și fiul meu cel mare, Nikolai. Nici pentru el n-am putut să fac nimic. Da, da! împărăteasa este condamnată. Destinul vrea să piară, ca tu să-i iei locul!

- Să nu te mai aud vorbind astfel, Saşa! exclamă înspăimîntată, acoperindu-și cu mîinile urechile cu loburi roze ca petalele de trandafiri.

- Îţi cunosc modestia, Katia, rosti ţarul cu dragoste. Dar drumul tău spre Tron este deschis. Ai să-i urci treptele, fiindcă aceasta este voinţa mea! Te voi încorona Ţarină, chiar de va trebui să mă războiesc cu lumea întreagă!

- Scumpul meu, nu doresc să devin Ţarină înfruntînd

voia familiei tale!

- Familia mea este acum și a ta, Katia. Nu uita, copiii noştri au devenit fraţii vitregi ai Ţareviciului! Dacă feciorii mei din căsătoria cu împărăteasa Măria Aleksandrovna vor pieri.. .

- Saşa, nu rosti cuvîntul acesta!

- Sufletul meu, în lume există și viaţă si moarte. Am spus, dacă vor pieri, coroana va trece asupra lui Iurii şi a Olgăi. Voi stabili prin ucaz imperial dreptul lor, înlăturînd de la domnie pe fraţii şi pe nepoţii mei.

- Saşa, dacă mai spui un cuvînt, plec din cameră! Ţarul îşi plecă încet capul și o sărută pe creştet.

- Cît eşti de bună, de pură, Katia! Uite, ca să nu te supăr, am să-ţi vorbesc de altceva. Vrei să-ţi spun ce am discutat cu unchiul meu Wihelm și cu Kronprinzul?

- Dacă-ţi face plăcere . . .

- Îmi face! Chiar cînd eşti ţar, nu ţi se oferă de multe ori prilejul să asculţi pe suveranul unui stat mare jurîndu-se pe toţi sfinţii că nu a avut de gînd să pornească război împotriva unei terţe ţări si asta numai pentru a nu te indispune! Ochii Katiei sclipiră:

- O, preaputernicul meu Ţar! Există oare oameni pe lumea asta care ar îndrăzni să te înfrunte?

Aleksandr rîse:

- Tot ce pot să-ţi spun este că Wilhelm și fiul lui nu se numără printre acei care ar accepta cu seninătate primejdia unei ciocniri violente cu Rusia.

Îmbătat -de propria sa forţă, Aleksandr se ridică din fotoliu şi începu să se plimbe prin cameră.

- Tatăl meu, Ţarul Nikolai- Dumnezeu să-l odihnească - mult s-ar mai bucura dacă ar şti că fiul său este astăzi arbitrul destinelor Europei.

*

**

- Audienţa solicitată Ţarului de către Bismarck va avea semnificaţia unui drum la Canossa, spuse prinţul Gorceakov consilierului d'Oubril, ambasadorul Rusiei la Berlin. Discuţia purtată de Majestatea-Sa cu împăratul Germaniei a limpezit cadrul politic al Europei. Nu-i mai rămîne Prinţului Bismarck decît să facă amendă onorabilă.

Gorceakov rîdea cu poftă, încîntat că îl silise pe marele său

rival să se umilească.

Dacă ar fi cunoscut calculele lui Bismarck, ar fi fost mai puţin liniştit. Cancelarul Germaniei înregistrase desigur un dureros insucces pe tărîm diplomatic, dar, analizînd lucrurile la rece, rezultatele obţinute se reduceau la- efecte morale, în general neglijabile. Evident, Franţa scăpase de spectrul războiului, iar amorul propriu al germanilor beliciştí era sensibil diminuat. Puterea politică şi militară a celui de-al doilea Reich rămînea neştirbită. Bismarck trăsese însă învăţăminte preţioase, care aveau să-i fie de mare folos în desfăşurarea ulterioară a evenimentelor.

- În stadiul actual, am fi putut risca, paralel cu o campanie împotriva Franţei, o confruntare militară cu Anglia, sau cu Rusia, luate separat, explică, el prinţului de Hohenlohe, înainte de a pleca la ambasada Rusiei. Dar un război pe două fronturi - Franţa de o parte si Rusia de cealaltă -, la care s-ar adăuga o blocadă maritimă impusă de Anglia, ar echivala din partea noastră cu o neghiobie de neiertat. Crezi, Prinţe, că am renunţat la ţelurile mele politice? N-am făcut decît să amîn o răfuială cu Franţa şi cu cei oare o susţin. Dar nu sine die! Voi lovi în adversarii noştri cînd vor fi angajaţi în conflicte internaţionale, care le vor limita libertatea de acţiune. Eşecul înregistrat acum se datoreşte clericalilor, polonezilor, femeilor intrigante dornice să se amestece în politică și mai ales speculatorilor la Bursă, care şi-au văzut interesele periclitate de perspectiva unui război.

Hohenlohe admira în tăcere echilibrul sufletesc al cancelarului, care părea să nu-şi fi pierdut optimismul, încrederea în propriile calcule. Chiar dacă suferea în sinea lui, îşi ascundea cu artă deziluziile.

- Prinţe, ne revedem la minister, după audienţa la Ţar. Îţi voi împărtăşi impresiile mele.

Aleksandr II îl primi pe Bismarck într-unul din saloanele de paradă ale ambasadei, îi întinse cordial mîna:

- Sunt bucuros, Prinţe, că între Germania şi Rusia nu mai există interese antagonice. Unchiul meu, Kaiserul, și-a exprimat via sa dorinţă de a vedea întronată în Europa o pace trainică. Nu vreau să cred versiunile lansate de presă, cum că dumneata ai fi autorul regretabilei crize franco-germane, care la un moment dat a fost pe punctul de a incendia întregul continent.

- Majestate, ţin să vă asigur că eforturile mele - interpretate

răuvoitor de duşmani - n-au tins decît spre salvgardarea păcii. Doresc o pace durabilă între Franţa şi Germania. Este lesne de înţeles acest lucru, cu atît mai mult cu cît noi suntem aceia care am beneficiat de pe urma ultimului război. Pe de altă parte, nu pot să nu recunosc că regenerarea atît de rapidă a Franţei şi atitudinea duşmănoasă manifestată faţă de noi de cercurile revanşarde, ne-a inspirat cele mai vii îngrijorări. Socotesc că intervenţia Majestăţii Voastre în actuala criză vizează pe cei care ameninţă pacea. Or aceştia - declar cu toată tăria - nu suntem noi.

Ţarul clătină din cap, obosit parcă de stăruinţa interlocutorului de a atribui Franţei toate responsabilităţile.

- Domnule cancelar, ţin să vă previn că iubesc pacea şi că voi face tot ce-mi va sta în putinţă spre a o apăra. În 1870 aţi obţinut victoria asupra Franţei -graţie neutralităţii noastre. Dacă lucrurile se complică iarăşi, nu vom mai rămîne neutri. De asta puteţi fi sigur.

Bismarck suspină uşor.

- Majestate, dacă am fi avut de gînd să defilăm cu trupele noastre pe străzile Parisului, n-am fi alarmat mai întîi Europa. Nimic n-ar fi fost mai simplu decît să facem o promenadă militară, strâbătînd Franţa pînă la Atlantic. Este lesne de înţeles că aţi fost victima unei alarme false.

Ţarul se încruntă. Nu-i plăcea să i se spună că era atît de naiv încît se lăsa înşelat de aparenţe. Discuţia se încheie cu asigurările lui Bismarck asupra sentimentelor de prietenie nutrite de poporul german faţă de ruşi.

- Majestate, în afară de această neînţelegere care s-a lichidat în chip atît de fericit, nu există între ţările noastre motive de fricţiune. Germania nu va vedea niciodată cu ochi răi sporirea puterii ruseşti în Asia ori în Europa de sud-est. Veţi găsi întotdeauna în noi nişte prieteni buni, pe care vă veţi putea bizui la nevoie

Chipul ţarului se însenină.

- Domnule cancelar, iau cu plăcere notă de asigurările dumitale. Sper că în viitor relaţiile ruso-germane vor cunoaşte o mare înflorire.

Bismarck se retrase cu zîmbetul pe buze. Dar zîmbetul i se şterse de pe chip de îndată ce părăsi ambasada rusă. Berlinezii care-l văzură trecînd cu trăsura pe Uter den Linden remarcară

expresia de o concentrată mînie aşternută pe chipul lui.

Cupa cu venin pe care i-o rezervaseră rusii nu se golise încă. Prinţul Gorceakov trimisese o circulară emfatică tuturor agenţilor diplomatici ruşi acreditaţi pe lîngă puterile europene, în care sublinia rolul hotărîtor jucat de ţar pentru salvarea păcii. Presa străină se grăbi să publice numeroase articole, amplificînd intenţionat comentariile acide ale lui Gorceakov asupra cancelarului Bismarck. Mare vîlvă făcu o telegramă prin care acesta era desemnat sub un epitet puţin elegant: „Zănatecul de la Berlin". Ziarele pariziene se grăbiră să elogieze acţiunea energică a ţarului Aleksandr și a prinţului Gorceakov în favoarea Franţei, iar contele Derby, interpelat în Camera Comunelor, declară rituos că Anglia și Rusia au împiedicat izbucnirea unui nou război. Pînă și presa germană opoziţionistă se alătură corului de denigratori ai politicii lui Bismarck.

Rănit profund în amorul său propriu, acesta profită de ocazia că prinţul Gorceakov se afla încă la Berlin, spre a-i face o vizită la ambasadă. Faţă de cancelarul rus, nu se simţi obligat să recurgă la limbajul diplomatic folosit în prezenţa ţarului. Cu o ironie care atingea insolenţa, îi făcu reproşuri.

- Regret, Prinţe, că n-ai găsit un procedeu mai elegant spre a-ţi manifesta duşmănia faţă de mine. Nu a fost deloc loial să mă loveşti pe la spate, cînd m-am aflat la strîmtoare

Gorceakov făcu o mutră îndurerată.

- Scumpul meu cancelar, nu mă cunoşti de vreme ce îmi aduci asemenea acuzaţii nedrepte. În 1870 am pledat pe lîngă Ţar să nu intervină în sprijinul Franţei. Nu mai e nevoie să-ţi amintesc presiunile diplomatice pe care le-am exercitat asupra lui Franz-Josef ca să-l împiedic a face cauză comună cu Napoleon al III-lea. Mai este cazul să-mi pui la îndoială loialitatea?

Bismarck zîmbi sarcastic.

- Prietenie se numeşte reprezentaţia de circ pe care ai montat-o în dauna mea? Ţin să-ţi amintesc. Prinţe, că asemenea procedee între doi miniştri de externe nu pot decît să dăuneze statelor respective. „Zănatecul de la Berlin", oricît de îngăduitor ar fi, nu poate admite glume ieftine pe seama lui.

- Iată încă un reproş nemeritat. Telegrama în chestiune a fost greşit înţeleasă de funcţionarul de la poştă care a primit-o. Afirmaţia mea poate fi dovedită. Originalul depeşei se află desigur la telegraf.

- Pretextul e anemic, Prinţe! Dacă ai ţinut totuşi să obţii elogiile Parisului, nu era nevoie să primejduieşti relaţiile cordiale existente între Reichul german si Imperiul rus. Ca să-ţi fac plăcere, sunt gata să bat, aici la Berlin, monede de cinci franci cu profilul dumitale şi cu inscripţia: „Gorceakov, proteguitorul Franţei". Sunt de asemenea dispus să organizez la ambasada germană de la Paris reprezentanţii de teatru în care să apară un personaj cu aripi de înger, dar cu chipul dumitale, spre a-ţi glorifica rolul de înger păzitor al Franţei! Să fim serioşi, Prinţe, dar în cazul meu ai cam sărit peste cal.

- Excelenţă, sunt flatat că la vîrsta mea îmi atribui asemenea performanţe hipice!

- Tocmai de aceea ar trebui să le eviţi, Prinţe! La vîrsta noastră, o oarecare moderaţie nu strică. Făcu o pauză, apoi reluă zîmbind: Din fericire, am o inimă largă. Schiţă un gest rotund, care părea să exteriorizeze spaţiul vast ocupat de sufletul său. Nu port pică nimănui. Nici chiar duşmanilor mei.

„Mincinos mai eşti, amice"! reflectă Gorceakov, lăsînd să i se oglindească pe chip sarcasmul.

- Cînd dumneavoastră, ruşii, veţi avea nevoie de sprjinul meu, continuă Bismarck, am să vă întind o mînă prietenească, în pofida palmei pe care a primit-o. Germania rămîne o mare putere. Sprijinul ei merită încă a fi preţuit. Mă tem dealtfel că în curînd îl veţi solicita.

Lui Gorceakov nu-i plăcu întorsătura luată de conversaţia lor. Cu toată antipatia lui faţă de Bismarck, îşi zise că nu era înţelept să stăruiască a-şi afişa triumful. Adoptă un ton conciliant:

- Să lăsăm răstălmăcirile, Prinţe. Să dăm uitării episodul acesta trist și să arătăm lumii că marele Reich german si Imperiul Ţarilor pot dirija cu fermitate destinele Europei. Nu glumesc deloc, Prinţe! Există oare pe glob state în stare să egaleze forţele noastre reunite? Imperiul Otoman se clatină ca un om bolnav şi abia își mai trage sufletul. Franţa, aflată în chinurile refacerii, nu mai e capabilă să joace un rol important în arena internaţională. Austria a devenit o putere de mîna a doua. Anglia poate constitui o forţă militară de temut numai conjugîndu-şi eforturile cu ale unei mari puteri continentale. De celelalte state europene, americane sau asiatice, să nu mai vorbim. Sunt ca şi inexistente.

Bismarck îşi lovi mănuşile de palma mîinii stîngi. Repetă

cuvintele lui Gorceakov:

- Anglia poate constitui o forţă miltară de temut numai conjugîndu-si eforturile cu ale unei mari puteri continentale . . . Ai spus un mare adevăr, Prinţe! Rămîne de văzut spre cine va înclina Anglia. Spre Germania sau spre Rusia? Criza franco-germană rezolvîndu-se amiabil, dispar şi cauzele neînţelegerii dintre Anglia și Germania. Bismarck lansă o săgeată: Nu ştiu însă dacă solidaritatea manifestată recent faţă de Rusia se va menţine şi în viitor. Prea multe interese vă despart! Să nu ne mai ascundem după deget, Prinţe. Balcanii, care pentru noi nu valorează nici cît oasele unui soldat pomeranian, exercită faţă de dumneavoastră, ruşii, o putere de atracţie uşor de înţeles. Dar în Balcani au interese şi englezii, protectorii Turciei, au şi francezii, care au cochetate -de-a lungul secolelor cu sultanii de la Constantinopole, au şi italienii, care n-au uitat Dalmaţia, are și Austria, care şi-a axat expansiunea spre sud-est, au şi românii, şi sîrbii, şi bulgarii, care-și vor independenţa … O, Prinţe, Prinţe, cu cîtă uşurinţă aţi lovit în Germania, singura putere europeană care v-ar fi putut sprijini în Balcani fără să vă ceară compensaţii.

Gorceakov îşi muşcă buzele:

- Trebuie stabilită o nouă ordine în sud-estul Europei!

- Am înţeles. Transformarea Balcanilor într-o zonă de influenţă rusească, dacă între timp pretenţiile dumneavoastră nu vor creşte . . .

Gorceakov rîse ironic:

- Să nu-mi pomeneşti, Prinţe, de pretinsul testament al lui Petru cel Mare … Un om politic înzestrat cu bun-simţ nu poate crede asemenea baliverne.

Rîse şi Bismarck, dezgolindu-si dinţii îngălbeniţi de tutun sub franjurile mustăţii albe.

- În discuţii nu mă folosesc niciodată de argumente clădite pe fapte discutabile. Nu ştiu dacă testamentul pomenit de dumneata a existat sau nu. Ştiu însă că părintele actualului Ţar, energicul şi militărosul Nikolai I, a declarat: ,,Acolo unde drapelul Ţarului a fluturat o dată, nu va mai fi scoborît în vecii-vecilor!"

Gorceakov se scarpină după ureche:

- Se poate să fi spus aşa ceva. Nu-mi mai amintesc.

- Germania n-ar avea nimic împotrivă dacă stindardul vostru ar cuprinde sub faldurile lui noi şi întinse teritorii în Asia. Acolo, interesele noastre nu se vor ciocni niciodată.

Cancelarul rus îşi potrivi ochelarii pe nas.

- În schimb, aţi dori o sporire a autorităţii germane în Europa, nu-i aşa?

- Pe noi, Prinţe, ne avantajează permanentizarea actualului statu-quo.

- Scumpe prietene, n-am ştiut pînă acum că modesitia este una din trăsăturile esenţiale ale caracterului dumitale. Sunt plăcut surprins de această revelaţie . ..

- Modestia şi corectitudinea, Prinţe. În chestiunea Orientului, Germania va juca rolul unui onest intermediar între marile puteri interesate.

- Dacă se va ivi din nou o chestiune a Orientului.

Bismarck izbucni în rîs.

- Crezi, Prinţe, că ai de a face cu un copil? Cerneala de pe ziarele care comentează în fel si chip rosturile politice ale vizitei Ţarului şi a dumitale la Berlin nu se va usca bine si chestiunea Orientului va răbufni cu violenţă.

Gorceakov îl privi cu nedisimulată admiraţie. Bismarck era totuşi un adversar cu care merita să-ţi încerci puterile, îl întrebă:

- Prinţe, este o profeţie sau o afirmaţie bazată pe elemente concrete?

- Şi una, şi alta, dragul meu prieten rus. Şi una, și alta ...

Nu se scursese o lună de zile de la memorabila discuţie dintre Bismarck şi Gorceakov. Într-o dimineaţă din prima decadă a lunii iunie, Herbert Bismarck intră agitat în sufrageria în care cancelarul îşi lua micul dejun, înainte de a pleca la minister. Vînturînd o gazetă prin aer, strigă înfierbîntat:

- Ai avut dreptate, tată! Herţegovina a luat foc! Citeşte și dumneata!

Puse ziarul pe masă, sub ochii părintelui său. Acesta decupa tocmai miniaturala cupolă a unui ou fiert plasat într-un ouar de argint. Fără să-şi întrerupă ocupaţia, răspunse calm:

- N-am ochelarii la îndemînă. Spune-mii tu ce scrie!

- Un convoi militar turc a fost atacat de localnici în apropiere de Mostar. După ce au izgonit escorta, creştinii au ridicat un mare număr de arme, dispărînd apoi în munţi. În aceeaşi zi, un detaşament de jandarmi turci a fost încercuit și lichidat pînă la ultimul om. Tulburări sînt semnalate şi în cîteva localităţi din apropierea frontierei cu Austria.

Bismarck scoase cu linguriţa din oul descăpăţînat un găl-

benuş apetisant, chihlimbariu, şi îl savura cu vădită plăcere.

- Ei, ce zici? întrebă Herbert, uşor dezamăgit de impasibilitatea tatălui său.

Cancelarul lăsă linguriţa pe marginea farfuriei. Privind gînditor un punct în spaţiu, rosti domol:

- Turcii vor aplica represalii care nu vor face decît să înviorеze focarul. S-ar putea ca osmanlîii să izbutească a înăbuşi răzmeriţa, ceea ce nu cred. Dacă tulburările vor lua amploare, Rusia va interveni în favoarea creştinilor şi în sprijinul propriilor ei interesez. Războiul cu turcii îi va macină forţele. Franţa nu va putea acorda Constantinopolelui decît un neglijabil suport moral. Cînd trupele ruseşti vor fi angajate în Balcani, îi voi stîrni pe englezi și pe austrieci împotriva Ţarului. Atunci uraganul se va abate asupra Europei. În această lume cuprinsă de furtună, Germania va juca rolul de arbitru, iar la sfîrşit va impune legea sa şi învinşilor, şi învingătorilor. Acum timpul lucrează pentru noi. Nu ne rămîne decît să stăm deoparte și să privim zvîrcolelile combatanţilor. Vom interveni numai în momentul ales de noi. În viitor vom încuraja politica expansionistă a ruşilor. Îi voi asigura de adeziunea mea totală - desigur platonică - la acţiunea lor de dezmembrare a Turciei. Prin însăşi pasivitatea noastră faţă de acest conflict, vom pune paie peste foc. Paradoxal, nu-i aşa? Foarte curînd, Ţarul şi Gorceakov ne vor căuta prietenia. Şi eu am să-i susţin. Am să-i susţin aşa cum susţine frînghia pe spînzurat..

*

**

Server Paşa încercă să aţipească. Drumul lung și greu îl istovise. Dar zguduiturile trăsurii care sălta prin hîrtoape și zgomotul asurzitor făcut de şinele de fier ale roţilor pe bolovanii colţurosi nu-l lăsau să adoarmă. Se uita pe fereastra deschisă la peisajul sălbatic şi îşi zise că povîrnisurile repezi ale munţilor cu văi adînci, încîlcite, justificau într-o oarecare măsură succesele insurgenţilor, mai toţi localnici și deci buni cunoscători ai terenului. Dar aceasta era singura explicaţie a eşecurilor întîmpinate de trupele turceşti?

Cînd fusese convocat de marele vizir, Mahmud Nedim Pașa, care-i anunţase investirea în funcţia de comisar imperial în Herţegovina, Server Pașa acceptase numirea, dar în sinea lui fusese tare nemulţumit. Cariera sa, indiscutabil strălucită, se

depanase în posturi administrative și diplomatice. Fusese secretar de ambasadă la Viena și la Paris, însărcinat cu afaceri la Sf. Petersburg, apoi subsecretar de stat la Ministerul Comerţului şi mai tîrziu prefect al Constantinopolelui. Cînd reglementarea dificultăţilor relative la canalul de Suez impusese numirea unui priceput comisar imperial în Egipt, el, Server Pașa, fusese desemnat pentru acest post. Se achitase corect de sarcinile sale, ceea ce determinase Sublima Poartă să-l transfere comisar în Creta, unde izbucnise tocmai o răzmeriţă sîngeroasă, care făcuse să se clatine din temelii dominaţia turcă asupra insulei. După pacificarea Cretei, ascensiunea lui continuare. Ministru de Externe, apoi ambasador la Paris și în cele din urmă ministru al Lucrărilor Publice.

În Creta dăduse rezultate bune, dar numai el ştia cîte eforturi îl costaseră sugrumarea răscoalei cretaiiilor violenţi, neînduplecaţi, fanatici si mai ales duşmani de moarte ai turcilor. Devenea din ce în ce mai greu pentru osmanlîi să ţină în frîu milioanele de ghiauri care începuseră să ridice capul. După ce se deprinsese cu comoditatea slujbelor administrative şi diplomatice, lui Server Paşa îi părea tot mai greu să se readapteze vieţii aspre de militar.

Ştia că în Herţegovina va avea de întîmpinat mari greutăţi. Predecesorul său, Derviş Pașa, îşi frînsese gîtul fiindcă nu fusese în stare să înăbuşe insurecţia ghiaurilor, care se întinsese, în mai puţin de cinci săptămîni, de-a lungul și de-a latul întregei provincii. Îl întrista nereuşita lui Derviş Paşa, căci îl cunoştea de multă vreme ca pe un ostaş capabil, lucid şi cu multă iniţiativă. Dacă un om pe măsura lui se dăduse peste cap, ce surprize îi va rezerva destinul succesorului?

Ca să ajungă la Mostar, cel mai scurt drum ar fi fost prin localităţile Niksici, Trebirije, Biljani şi Stolatz. Dar Trebinje şi regiunea înconjurătoare căzuseră în mîinile răsculaţilor. Astfel, fuseseră tăiate căile de comunicaţie ale turcilor cu Ragusa, cel mai important punct de aprovizionare de pe coasta Adriaticii. Acum era nevoit să cotească de la Niksici spre dreapta și, prin Gasko, să ajungă la Stolatz. Dar drumul acesta era îngrozitor de prost. Răsculaţii distruseseră și cîteva poduri spre a stînjeni mişcările trupelor otomane. Selim Aga, şeful escortei, bun cunoscător al ţinutului, îl prevenise că în curînd va trebui să-şi continue călătoria călare, deoarece trăsura va deveni

inutilizabilă.

Server Paşa era indispus, îl dureau capul şi spinarea. Poate că îmbătrînise. Împlinise 54 de ani, o vîrstă care nu putea fi numită matusalemică, dar care îşi cerea totuşi drepturile. Începuse să se întunece. Prin satele pierdute în munţi apăreau luminiţe licărinde ca stelele. Lui Server Paşa nu-i plăcea regiunea, deşi peisajele erau superbe. Ar fi preferat să se afle la Paris, în cabinetul somptuos al ambasadorului turc, decît să rătăcească pe drumurile nenorocite ale Herţe-govinei. Aproape că regreta eficienţa de care dăduse dovadă în Creta. Această frumoasă carte de vizită contribuise desigur în largă măsură la transferarea lui în Herţegovina.

Trecuseră de Rusovo şi se apropiau de Niksici, unde Server Pașa avea de gînd să doarmă douăsprezece ore, fără în-trerupere. Deşi era în iulie, se lăsase o răcoare plăcută. Dinspre munţi bătea un vînticel care mătura colbul spre stînga drumului, spre satisfacţia lui Server Pașa. Pînă atunci inhalase norii de praf, încăpăţînaţi să însoţească trăsura. Generalul fusese ispitit să ordone escortei - care stîrnea o trombă de pulbere înăbuşitoare - să rămână în urmă, dar după ce judecase mai adînc, renunţase la acest gînd. Fusese prevenit că drumurile nu erau sigure şi că oricînd ar fi putut deveni ţinta unui atac duşman.

Moţăia, săltat pe pernele îmbrăcate în piele şi atît de tari încît îi învineţiseră şezutul, cînd trăsura, se opri brusc. Auzi zgomot de glasuri, apoi ropotul unor cai apropiindu-se în galop de portieră. Fesul lui Selim Aga se ivi în cadrul ferestrei. În preajma lui se afla un tînăr ofiţer turc, care, după cîte îşi amintea generalul, nu făcea parte din escortă.

- Regret, Excelenţă, dar va trebui să ne întoarcem din drum. Un curier de la Cartierul General al Excelenţei-Sale Negib Paşa a venit în întîmpinarea noastră spre a ne aduce la cunoştinţă că oraşul Niksici a fost ocupat de rebeli.

- Ce? urlă Server Pașa.

Vestea îl izbise neplăcut, în primul rînd fiindcă nu mai avea unde să doarmă. Cît drum va mai trebui să parcurgă pînă la un popas cu posibilităţi de cartiruire convenabilă?

Curierul Abdul Aga îi repetă ştirea, însoţind-o de amănunte. Insurgenţii atacaseră prin surprindere localitatea, măcelărind un detaşament de infanterie și capturînd două tunuri cu muniţia

respectivă.

Server Paşa se trezise de-a binelea.

- Unde îl pot găsi pe Negib Pașa?

- La cartierul său general, Excelenţă.

- Condu-mă acelo!

- Mă tem că va trebui să mergeţi călare. Vom folosi nişte drumuri impracticabile pentru trăsuri.

Limbajul cîntat al ofiţerului îl enervă pe general.

- Bine, bine! Un cal!

Cîteva minute mai tîrziu, galopa pe urmele curierului-călăuză.

„Culmea ar fi să cad în vreo cursă! reflectă furios Server Pașa. Ce straşnică lovitură ar fi pentru insurgenţi dacă ar captura pe noul comisar imperial al Herţegovinei. Ar avea cu ce să se laude. Iar eu m-aş compromite în ochii mărimilor de la Constantinopole. Nu cred însă că aş apuca să-mi aflu mazilirea, căci mai înainte ar avea grijă ghiaurii să mă pună la zid".

Regreta că se lăsase antrenat în nesăbuita expediţie noc-turnă, înţelept ar fi fost să facă calea întoarsă, aşa cum i se recomandase. La urma urmei, ar fi poposit undeva, pe marginea drumului, şi ar fi dormit pe pernele trăsurii, învelit într-o pătură. Înjurînd furios, îşi înfipse pintenii în pîntecele calului, care necheză sporindu-şi galopul.

Străbăteau un fel de canion despicat între doi pereţi verticali, cu o dîră de cer stropit cu stele şerpuind pe deasupra. Caii îşi încetiniseră mersul, căci păşeau pe un aşternut nesigur de bolovani, iar potcoavele făceau mare zgomot.

După mai bine de două ore, cavalcada sosi la destinaţie. Cartierul general al lui Negib Paşa era instalat într-un sat cu case puţine, părăsit de întreaga suflare bărbătească validă. Numai femeile şi bătrînele rămăseseră prin gospodării. Tratamentul suferit de ele nu părea să fi fost blînd, judecînd după vaietele care răzbăteau din cîteva case.

Negib Pașa rămase foarte surprins de vizita consilierului imperial. Barba îi crescuse în neorânduială, căci în ultimele săptămîni nu avusese timp să se îngrijească de înfăţişarea sa. Server Paşa se uită mustrător la ţinuta neglijabilă a generalului. Propria lui uniformă, deşi colbuită, cădea impecabil. Raportul pe care i-l prezentă Negib Paşa era însă atît de sumbru, încît uită de imperfecţiunile vestimentare ale generalului, spre a se adînci în

analiza situaţiei militare. Cunoştea încă de la Constantinopole dificultăţile întîmpinate de trupele otomane, dar realitatea văzută la faţa locului era mult mai tristă.

- Potrivit ordinelor Excelenţei-Sale Derviş Paşa, am atacat cordonul militar stabilit de insurgenţi în jurul localităţii Bilek, urmînd ca după îndeplinirea acestei misiuni să degajez garnizoana din Trebinje, de asemenea încercuită. Potrivit rapoartelor primite, Niksici nu era în primejdie de a fi ocupat de răsculaţi, care se îndreptau spre Trebinje. În ultimul moment și-au schimbat obiectivul şi, profitînd de faptul că trupele noastre din Niksici erau neîndestulătoare, l-au atacat şi ocupai prin surprindere.

Server Paşa nu mai ascultă restul explicaţiilor. Era mîniat, fiindcă Negib Paşa se lăsase manevrat ca un începător de nişte rebeli ignoranţi. Ruşinos! Ruşinos! Va trebui să preia personal conducerea operaţiilor. Îl apuca groaza cînd se gîndea la dificultăţile care îl aşteptau la Mostar. Derviş Paşa se dovedise incapabil. Lipsa de coordonare dintre trupele comandate de generalii Negib, Husein, Ahmed-Hamzi Selim şi Sefket era manifestă. În asemenea condiţii, nu-l mai surprindeau înfrîngerile repetate ale otomanilor.

Comisarul Imperial părăsi posomorît cartierul general al lui Negib Pașa. La Constantinopole primise instrucţiuni categorice: înăbușirea insurecţiei, în cel mai scurt timp, spre a răpi marilor puteri prilejul de a interveni. Or constatările lui la faţa locului erau mai mult decît pesimiste. De un succes imediat nici nu putea fi vorba. Observaţiile sale, trunchiate desigur, duceau la o singură concluzie: trupele turceşti trebuiau întărite grabnic. Altfel, rezultatul campaniei de represiune era pus sub semnul întrebării.

La Mostar, unde Server Pașa ajunse după o dementă cursă călare - căci timpul scurt îl mîna de la spate - Derviş Pașa, umilit, trist, bolnav de supărare, dădu în primire succesorului său însemnele puterii.

- Ghiaurii de aici sînt draci, nu oameni. Apar și dispar ca nălucile, dar nu mai înainte de a ne fi căsăpit mulţi soldaţi. S-ar zice că nu ne batem cu oameni, ci cu vîntul și cu ploaia, cu noaptea şi cu zorile, cu apele şi cu munţii. Căci moartea ne pîndeşte de pretutindeni. Trupele noastre sînt neîndestulătoare. Cu jumătăţi de măsură, Server Pașa, nu se poate face nimic.

Înalţii demnitari din Constantinopole pretind minuni, dar minuni nu se mai întîmplă în zilele noastre. Eu am dat greş. Îţi urez să ai mai mult noroc decît mine. Dacă nu ţi se vor da întăriri, mă îndoiesc însă că vei ajunge la vreun rezultat. Părăsesc Herţegovina scuturîndu-mi papucii de ţărînă ei blestemată. Pentru mine se încheie acum cel mai urît capitol din viaţă. Ghiaurii ăştia păcătoşi au reuşit să-mi compromită cariera. Poţi să fii sigur că după înapoierea mea la Constantino -pole voi fi trecut pe linia moartă. Marile eşecuri, ca și succesele prea răsunătoare, nu îţi sunt niciodată iertate.

Pe Server Pașa îl fulgeră un gînd cumplit. Nu cumva duş-manii lui din capitală îl trimiseseră aici fiindcă ştiau că îşi va frînge aripile? Server Pașa - învinsul - va putea fi scos din competiţii și aruncat definitiv la gunoi.

Derviş Paşa salută, ducînd mîna la inimă, la buze şi la frunte.

- Îţi doresc, Server Pașa, să ai numai succese! Mă îndoiesc însă că urarea mea se va împlini. În păcătoşenia asta de ţară, şi norocul s-a ridicat împotriva noastră.

Comisarul imperial destituit părăsi încăperea, gîrbovit nu atît de greutatea vîrstei, cît de apăsarea nenorocirilor abătute asupra lui.

Server Paşa hotărî să ia măsuri energice și pline de îndrăz-neală. Norocul - îşi zise - favorizează pe temerari. Îndată după luarea oficială în primire a noului post - redusese ceremonia instalării la o simplă întîlnire de aclimatizare cu reprezentanţii autorităţilor otomane din Mostar - convocă pe ofiţerii săi de Stat-Major și, în faţa unei hărţi desfăşurate pe un perete, analiză situaţia militară. Fronturile de luptă - dacă se putea vorbi de aşa ceva în încîlceala de operaţii tactice impuse de războiul de guerilă purtat de insurgenţi - indicate cu steguleţe roşii şi verzi, inspirau concluziile cele mai triste. La Dabar, la Nevesinje, în valea Narentei şi la Trebinje, rebelii izbutiseră să pună pe fugă garnizoanele turceşti și să instaleze conducători administrativi aleşi dintre creştinii localnici. Detaşamentele turceşti din Drieno şi Ciarnia fuseseră împresurate. Rebelii blocaseră de asemenea Stolatz și Liubinje. Lipsa de provizii în aceste localităţi se făcea atît de acut simţită, încît capitularea garnizoanelor turceşti res-pective se putea produce dintr-un moment într-altul.

Server Paşa îşi mai aruncă o dată privirile asupra steguleţelor verzi și roşii, proliferate pe întinsul hărţii

Herţegovinei, apoi se adresă ofiţerilor de sub comanda sa:

- Domnilor, nu voi căuta responsabili pentru eşecurile de pînă acum. Pe viitor însă, nimeni să nu se aştepte la vreo îngăduinţă din partea mea. Voi înlătura pe toţi comandanţii care nu vor da rezultatele pretinse de mine: Predecesorul meu îmi vorbea dezamăgit de norocul potrivnic nouă. Se poate. Dar aceasta nu va îndulci rigorile mele faţă de acei ofiţeri care se vor dovedi nu numai nenorocoşi, ci şi incapabili. Cu scuze şi motivări nu se poate îndrepta situaţia. Vreau rezultate bune şi numai rezultate bune! Cine socoteşte că nu va putea corespunde exigenţelor mele severe, dar juste, să-mi spună deschis, îl voi desărcina imediat pe comandamentul său. Este preferabil pentru incapabili să se retragă de bunăvoie decît să-si încheie cariera în faţa Curţii Marţiale.

Ofiţerii îşi aruncară priviri furişe. Principiile profesate de noul comisar imperial nu prevesteau nimic bun. Socoteau însă nedrept să li se atribuie lor în exclusivitate responsabilitatea eşecurilor de pînă acum, cînd printre cauzele acestora se puteau cita tot atît de bine armamentul învechit şi echipamentul prost al trupelor, întîrzierea achitării lefurilor și carenţele subzistenţei unităţilor militare angajate în luptă. Nu îndrăzniră a enunţa verbal aceste argumente, deoarece erau convinşi în sinea lor că şi noul comisar imperial le cunoştea greutatea.

- Pe viitor, continuă Server Paşa, îmi propun să acţionez pe două căi. Pe de o parte voi lansa o proclamaţie, invitînd populaţia insurgenţă să depună armele în schimbul unor importante reforme politice. Pe de alta, ordon intensificarea operaţiilor militare. De acum înainte trebuie să ne înfăţişăm rebelilor întinzîndu-le prieteneşte mîna dreaptă, dar înclestînd ameninţător pumnul stîng, înmănuşat în oţel. Puşi în faţa acestei alternative, vor lăsa - sper - bunul-simţ să-i determine a alege o soluţionare pacifică a actualei crizei. Domnilor, un singur lucru este important de reţinut: trebuie să punem capăt insurecţiei pe orice cale!

Conferinţa militară se prelungi pînă după miezul nopţii. Ofiţerii prezenţi expuseră diferite ipoteze în legătură cu viitoarele operaţii militare.

Daud Paşa, şeful Statuluj-Major, îşi spuse cuvîntul:

- Excelenţă, confuzia care dăinuie la ora actuală pe diferitele fronturi este datorată lipsei de logică pe care războiul de guerilă

îl impune desfăşurării operaţiilor militare. Într-o campanie care angajează trupe regulate din ambele tabere, cu manevre și contramanevre în mare măsură previzibile, declanşarea unei ofensive bine gîndite şi exemplar executate are toate şansele să ducă la obţinerea victoriei. În războiul de guerilă, elementul surpriză domină. Focare insurecţionale pot izbucni în orice moment în spatele propriilor noastre linii, tăind căile de comunicaţii, împiedicînd aprovizionarea, evacuarea răniţilor, circulaţia curierilor, în esenţă, posibilitatea coordonării armonioase a operaţiilor militare. Aici, în Herţegovina, ne batem orbeşte. Primim lovituri de unde nu ne aşteptăm, iar loviturile noastre cad de cele mai multe ori în gol.

Lui Server Paşa nu i se spunea nimic nou. În Creta avusese de a face cu o insurecţie deosebit de primejdioasă, care pusese în cumpănă păstrarea insulei în stăpînirea otomană. Reuşise să o înăbuşe în sînge. Va repurta şi aici acelaşi succes? Vecinătatea frontierelor Imperiului austro-ungar complica serios situaţia.

Cînd Server Paşa părăsi clădirea comandamentului militar din Mostar spre a se înapoia la reşedinţa sa, domnea o beznă atît de adîncă, încît soldaţii care-i escortau trăsura se foloseau de torţe aprinse spre a lumina străzile oraşului. Comisarul imperial se simţea atît de obosit, încît aţipise cu bărbia în piept.

Deodată, o văpaie portocalie, orbitoare lumină ca ziua peisajul citadin, iar cîteva secunde mai tîrziu, o bubuitură asurzitoare, ca de sfîrşit de lume, zgudui pămîntul, înspăimîntînd caii echipajului şi ai escortei.

Trezit din toropeală, Server Paşa bolborosi buimăcit:

- Ce-i? Ce s-a întîmplat?

- O explozie, Excelenţă! rosti îngrijorat aghiotantul său, căpitanul Rustem. În centrul oraşului!

Lui Server Paşa îi pierise somnul, cu atît mai mult cu cît bidiviii înhămaţi la trăsură, în agitaţia lor, de puţin scăpaseră să nu o răstoarne. Vizitiul îi linişti anevoie. Cortegiul îşi continuă drumul în trap întins. Comisarul imperial îşi potrivi fesul care i se lăsase pe ochi şi se adînci în pernele banchetei.

Trăsura ieşi într-o piaţă a oraşului inundată de lumina purpurie a unor clădiri în flăcări. Oamenii alergau încolo şi încoace, străduindu-se să stingă focul.

Căpitanul se uită consternat pe geamul portierei pe care îl deschise. Un poliţist în uniformă se apropie în grabă de trăsură.

Salută milităreşte pe comisarul imperial, care scosese capul afară. Era roşu ca un rac fiert.

- Excelenţă, îmi permiteţi să raportez! Reşedinţa Excelenţei-Voastre a fost aruncată în aer! Vom căuta imediat o nouă locuinţă pentru Excelenţa-Voastră.

Server Pașa ripostă ursuz:

- În noaptea asta am să dorm la comandament! Înainte de a părăsi Mostarul, Derviş Paşa îi urase noroc.

Avusese noroc, de bună seamă, de vreme ce zăbovise la conferinţă pînă după miezul nopţii. Dacă s-ar fi înapoiat mai devreme la locuinţa ce i se rezervase, acum ar fi zăcut sfîşiat de explozie sub ruinele casei calcinate.

- La comandament! porunci vizitiului.

Calvarul lui Server Paşa abia începuse. Apelul său către insurgenţi nu rămase fără ecou. Află astfel prin iscoade că unele căpetenii ale rebelilor hotărîseră să se întîlnească undeva, în apropiere de Trebinje, spre a discuta propunerile comisarului imperial, ceea ce duse la o întrerupere a operaţiilor de guerilă. Încercările lui de a obţine precizări asupra locului reuniunii - în vederea organizării unui detaşament de comando însărcinat să-i captureze pe participanţii la reuniune - rămaseră infructuoase. Profitînd de acalmia instalată pe fronturile de luptă, ordonă lui Husein Pașa să lanseze un atac nocturn prin surprindere asupra localităţii Trebinje. Politica mîinii întinse şi a pumnului înmănuşat în fier îşi găsea astfel pentru întîia dată aplicarea. Manevra lui Huseir Paşa fu încununată de succes. Lipsiţi de comandanţii lor, aflaţi la consfătuire, rebelii care ocupau oraşul fură daţi peste cap şi siliţi să se retragă pe înălţimile înconjurătoare.

Server Paşa află ceva mai tîrziu că întrunirea căpeteniilor avusese loc la monastirea Kossierovo, de pe rîul Trebnitz, situată nu departe de Trebinje. Pentru detaşamentul lui Husein ar fi fost o jucărie să captureze monastirea. Dar ocazia era pierdută.

Noul comisar imperial se grăbi să trimită la Constantinopole un curier purtător al unui comunicat de război cuprinzînd relatarea succesului de la Trebinje. Foştii lui colegi din guvern, care voiseră să-l piardă, aveau să constate că Server Paşa nu era plămădit din acelaşi aluat ca molîul Derviş Paşa.

Dar înseninarea fu de scurtă durată. În vreme ce inspecta o unitate militară din garnizoana Mostar, îi ajunseră la cunoştinţă, una după alta, două veşti urîte. Curierul - un căpitan de

infanterie - și escorta sa căzuseră într-o ambuscadă. Pe de altă parte, căpeteniile întrunite la Kossierovo, socotindu-se înşelate de Husein Paşa, care lovise în cursul a ceea ce socotiseră ei o întrerupere bilaterală a focului, reluaseră aprig operaţiile de guerilă. În seara aceleiaşi zile, Server Paşa scăpă teafăr după o tentativă de atentat săvîrşită împotriva lui pe o stradă din Mostar. Agresorul reuşi să se facă nevăzut după o urmărire epică pe uliţele tîrgului, graţie - desigur - complicităţii creştinilor localnici.

Comisarul imperial ordonă represalii exemplare. Cinci fruntaşi ai ghiaurilor fură executaţi prin împuşcare în piaţa publică. Riposta nu se făcu aşteptată. O patrulă alcătuită din patru soldaţi turci, comandaţi de un gradat, fu exterminată după un violent schimb de împuşcături în faţa primăriei oraşului. Făptaşii dispărură şi de data aceasta. Represaliile pornite de o parte şi de alta se înăspriră, sporindu-şi nu numai frecvenţa, dar şi victimele.

Server Paşa încercă să forţeze nota, poruncind lui Negib Pașa să organizeze o vastă operaţie de curăţire a regiunii de la nord de Stolatz. Coloana principală de trupe otomane căzu într-o ambuscadă, suferind - după o luptă grea - pierderi cumplite. Supravieţuitorii turci, în cap cu nefericitul general scăpat ca prin minune din grindina de gloanţe duşmane, reușiră să se salveze refugiindu-se pe poziţiile ocupate de Husein Paşa,

Speranţele lui Sever Pașa de a pune rapid capăt răzmeriţei se spulberau. Circa zece mii de insurgenţi herţegovieni înarmaţi rudimentar, dar animaţi de o neobosită sete de libertate, înfruntau cu dîrzenie incredibilă zeci de batalioane turceşti, numeroase escadroane şi baterii de artilerie, la care se adăugau unităţi de jandarmi şi de başibuzuci, provocîndu-le uriaşe pierderi umane și materiale, măcinîndu-le aşa cum sunt măcinate grăunţele între pietrele de moară.

Server Pașa era un fatalist. La Mostar îl fulgeră prima dată teama că, pe mosorul destinului, firul succeselor lui ajunsese la capăt. În Creta nu-l copleşise niciodată disperarea, deşi trecuse prin momente poate şi mai grele decît aici, în Herţegovina. Vîrsta înaintată să-i fi tăiat elanul? Cert este că în mijlocul acestei lumi ostile, pe care trebuia, dar nu era în stare să o supună, se simţi pentru prima oară bătrîn. Sentimentul acesta de neputinţă crescîndă pe tărîm profesional îi crea acelaşi

îngrozitor gol sufletesc pe care i-l provocase - odată cu îngrămădirea ireversibilă a anilor - începutul pierderii virilităţii.

*

**

Doctorul Edgar Huret, directorul maternităţii din spitalul Cahin, intră vijelios în spălătorul rezervat corpului medical. Spectacolul oferit de un grup de zece studenţi care-şi frecau mîinile cu săpun, sub supravegherea internului Ambrosii Sablic, îl umplu de mînie.

- Ce căutaţi în spălătorul rezervat medicilor? Cine v-a autorizat să folosiţi săpunul şi prosoapele spitalului?

Studenţiii încremeniră, rămînînd în aer cu mîinile săpunite. Doctorul se întoarse spre intern.

- Domnule Sablic, cunoşti, rînduielile, din acest spital? Cum de le-ai permis tinerilor să intre aici?

Sablic, care tocmai îşi ştergea mîinile cu un prosop, replică liniştit:

- Studenţii vin din sala de disecţie domnule director. Au studiat cadavrul unei lăuze răpuse de febră puerperală.

- Ei şi?

- Acum au în program vizitarea saloanelor cu lăuze, sub îndrumarea domnului doctor Lucas-Champoniere.

- Şi ce-i cu asta?

- Domnul doctor Lucas-Champoniore a interzis studenţilor care vin din sălile de disecţie să intre în maternitate mai înainte de a se spăla bine pe mîini și de a-şi curăţa unghiile cu peria.

- Stupid! Cadavrele sînt curate! Curate ca pămîntul, ca apa şi ca focul! Domnilor studenţi, terminaţi cu spălatul! Altă dată să nu vă mai prind aici! Costul săpunului şi al apei voi avea grijă să-l pun în contul doctorului Lucas-Champoniere. Iar dumneata domnule intern, să vii cu mine.

- Cu studenţii ce fac?

- Crezi că nu sunt în stare să umble şi singuri? După toate aparenţele, sunt de mult înţărcaţi!

Fornăind, ieşi din spălător urmat de Sablic. Era atît de furios, încît părea că scoate fum pe nări. Mergea grăbit, săltîndu-şi abdomenul şi legănîndu-şi guşa rozalie, revărsată peste gulerul înalt, scrobit. Părul, adus cu artă peste chelie, începuse să se zburlească. Doctorul Huret arăta ca un arici pus pe harţă.

Străbătu cîteva culoare, salutat cu respect și teamă de in-

firmiere şi de medicii mai tineri întîlniţi în drum.

- Unde e doctorul Champoniere? întrebă pe o soră.

- În salonul trei, domnule director. Ajuns în faţa uşii salonului 3, Huret se opri.

- Pofteşte-l aici pe doctorul Champoniere! porunci lui Sablic.

Cîteva clipe mai tîrziu, Lucas-Champoniere ieşi din salon, precedîndu-l pe intern. Era calm, deşi îşi închipuia ce avea sa urmeze. Sablic avusese grijă să-l prevină.

- Domnule director, nu are rost să vă pierdeţi cumpătul. Săpunul folosit de studenţi, periuţele de unghii și tuburile cu pastă de dinţi sunt cumpărate de mine.

Obrajii directorului se făcură plumburii.

- Domnule doctor, ţi-am pus în vedere de repetate ori că îţi este interzis să introduci în maternitatea condusă de mine practici contrarii rînduielilor medicale astăzi în vigoare. Îmi este indiferent că săpunul şi pasta sunt cumpărate de dumneata. Resping însă cu hotărîre nişte inovaţii lipsite de orice raţiune.

- Domnule director, nu este vorba de o inovaţie personală ci de măsuri profilactice adoptate recent de somităţile medicinii. Am studiat teoriile doctorului chirurg Lister şi am urmărit efectul antisepsiei aplicate riguros în spitalul său. I-am ascultat conferinţele la universitatea din Glasgow...

- Lister și toţi şarlatanii de teapa lui caută doar să-şi facă reclamă.

Lucas Champoniere se strădui să-și strunească nervii.

- Domnule director, doctorul Lister nu este un şarlatan. Pansamentele, tifonul, vata, catgutul, instrumentele chirurgicale dezinfectate cu acid fenic şi mai ales pulverizările fercate abundente folosite de el au dus la rezultate operatorii uluitoare. Mortalitatea pacienţilor trataţi în secţia lui a scăzut de la 60 la 15 la sută.

- Prostii! Ştiu eu cum se întocmesc statisticile!

Champoniere simţi că i se urcă sîngele în cap. Huret era un obtuz înrăit, încerca o furie bolnăvicioasă împotriva a tot ce era nou.

- Domnule director, şi în secţia mea procentul de mortalitate este în scădere. De ce? Am aplicat prescripţiile profesorului Lister!

- Baliverne!

Champoniere nu se mai putu abţine. Izbucni exasperat:

- Nu înţelegi, domnule doctor Huret, că studenţii care vin de la morga spitalului, unde au efectuat disecţii asupra femeilor moarte de febră puerperală, şi intră în saloanele cu lăuze, fără să se fi spălat, răspîndesc infecţia? Şi moartea?

- Champoniere, nu e nevoie să strigi la mine!

- Cum să te fac atunci să înţelegi, domnule director, că prin piedicile puse ucizi cu bună-ştiinţă lăuze nevinovate, care aşteaptă de la noi viaţa, nu moartea!

- Atitudinea dumitale este incalificabilă, Champoniere! zbieră directorul, fără să-i pese că tulbura liniştea. Dacă nu încetezi cu panglicăriile pseudo-medicale, voi lua măsuri să fii îndepărtat din acest spital. Bagă de seamă! Sunt capabil să o fac!

Îi întoarse spatele și se îndepărtă gesticulînd. Îşi agita braţele, rotindu-le ca o moară de vînt.

Doctorul Champoniere îşi trecu mîna prin păr. Exclamă suspinînd:

- Nimic nu este mai cumplit, Sablic, decît ignoranţa agresivă! Du-te şi adu-i pe studenţi. Sper că s-au spălat bine pe mîini...

La sfîrşitul aceleiaşi săptămîni, avînd o zi liberă, Sablic hotărî să treacă pe la locuinţa pe care o ocupa laolaltă cu ceilalţi patru colegi ai săi - fraţii Stancev, Aleksandr Kristic și Florin Beldie - în imobilul din Rue Visconti. Păstraseră mansarda aceea insalubră, deşi ar fi putut renunţa la ea, deoarece studenţilor din ultimul an care-și făceau stagiul de interni li se asigura cazarea la spital.

Dar madame Emilie Durând, cîrnăţăreasă, nu se mai putea lipsi de prezenţa frumosului sîrb şi a prietenilor lui. Ea le furniza banii pentru chirie, pe care studenţii îi vărsau în mîinile lui Modeste Durand, foarte încîntat că îşi păstra locatarii. Desigur, nu-i deranja să aibă un pied-a-terre în oraş. La spital nu-şi puteau aduce prietenele de ocazie, iar legăturile sentimentale cu surorile, gata oricînd să se ofere tinerilor interni în speranţa unei eventuale căsătorii, nu îi ispiteau deloc.

Cînd să intre în clădire, se auzi strigat de madame Emilie, apărută în pragul prăvăliei.

- Ce se întîmplă cu domnul Kristic? îl întrebă cu reproş în glas. N-a mai dat pe aici de trei săptămîni.

Era tristă, descumpănită. Continuă, furnizînd un pretext

ieftin:

- Voiam să-i dau banii de chirie pentru luna viitoare. Ştii, domnul Durand a devenit foarte exigent. Eh, criza!

Ochii cîrnăţăresei se umeziră. Un suspin adînc făcu să i se umple ca un cimpoi pieptul amplu, întemniţat în bluza de mătase înflorată. Zîmbi sfios:

- Dacă rămîi la noapte afci, ai putea să treci dumneata să iei banii.

Sablic ştia ce avea să i se ceară în schimb. Acum însă lui nu-i ardea de aşa ceva.

- Nu ştiu dacă am să pot rămîne diseară acasă. Dar dacă vine Aleksandr, îl trimit negreşit la dumneata.

Salută cu răceală şi intră în coridorul clădirii urmărit de privirile triste ale cîrnăţăresei. Ajuns sus, Sablic deschise toate ferestrele, fiindcă mansarda se încinsese ca un cuptor. Dar şi curentul de aer era atît de fierbinte, încît îşi dezbrăcă haina, cămaşa, şi după ce rămase pe jumătate gol se întinse pe canapeaua desfundată care-i servea drept pat. Îl obseda scena penibilă dintre doctorii Huret şi Champoniere. Cu o zi înainte murise sub ochii lui o lăuză îngrijită în secţia doctorului Rinaldi, prieten al directorului maternităţii. Nu putea uita cumplita agonie a femeii care se zbuciuma scăldată în sudori și sfîșiată de dureri atroce. Aceeaşi febră puerperală care secera recoltă grea de victime an de an. Îmbrăţişase, ca și tatăl său, cariera medicală, spre a-i ajuta pe oameni să înfrîngă suferinţele, să se bucure de viaţă. Agonia lăuzei, la care asistase neputincios, îl zguduise sufleteşte. Înainte de a afla de la doctorul Champoniere proprietăţile miraculoase ale antisepsiei, socotea febra puerperală o fatalitate. Faţă de loviturile ei capricioase nu existau mijloace de apărare. După ce Champoniere îi vorbise cu însufleţire despre perspectivele minunate deschise de doctorul Lister celor suferinzi, începuse să vadă lucrurile într-o altă lumină. Lister furniza medicilor o nouă armă în lupta împotriva morţii. Poate că această armă era încă imperfectă, dar nimic nu trebuia precupeţit pentru a face din ea un mijloc eficient pentru combaterea bolilor. Auzi zgomotul unei chei învîrtite în uşa de la intrare și glasul lui Aleksandr Kristic.

- Ce-i cu tine, bătrîne? Nu eşti în apele tale!

Sablic îi istorisi întîmplarea de la spital, criticînd acerb modul în care unii discipoli ai lui Esculap îşi îndeplinesc îndatoririle

profesionale.

- Doctorii Champoniere şi Huret sunt mai opuşi decît cei doi poli ai pămîntului. Huret mă face uneori să simt un mare dezgust pentru cariera medicală. Din fericire, Champoniere repară tot ce strică Huret. Deunăzi, ne vorbea nouă, internilor, despre condiţiile sanitare mizerabile din armata franceză. Serviciul sănătăţii este ca şi inexistent. Pentru îngrijirea celor 6 000 de soldaţi francezi răniţi în bătălia de la Solferino fuseseră afectaţi doar doi medici, în timpul războiului din 1870, intervenţiile chirurgicale se făceau în condiţii îngrozitoare. O amputare echivala cu o condamnare la moarte. Toate rănile supurau, iar septicemia se instala cu întreg cortegiul ei de fenomene nenorocite, culminînd cu moartea pacienţilor. Champoniere, care a asistat la această hecatombă, îmi spunea că chirurgii se temeau să mai opereze. Erau pur și simplu incapabili să stăvilească infecţia purulentă. Unii cunoşteau teoriile lui Lister referitoare la germenii nocivi din aer dar refuzau să le dea crezare. Puneau, ca și Huret, antisepsia în rîndul şarlataniilor.

- Am auzit că un chimist, Louis Pasteur, membru al Academiei de Medicină, se ocupă de această chestiune. Deocamdată, rezultatele obţinute n-ar fi concludente, replică Kristic.

- Retrograzii din medicină nu vor admite că au greşit nici după ce vor fi puşi în faţa unor probe axiomatice.

Sablic nu răspunse. Tăcerea se aşternu în mansarda supraîncălzită. De jos, din stradă, se auzi zgomotul unei trăsuri şi trapul cailor pe caldarîm.

- Ai adormit? întrebă sîrbul.

- Nu. N-am adormit. Mă gândeam la ororile din Hertegovina. La condiţiile nenorocite de îngrijire a răniţilor din tabăra noastră. Medicii sunt puţini, medicamentele lipsesc . . .

- Cazurile de gangrena trebuie să fie extrem de frecvente.

- Ferească Dumnezeu Bosnia de prăpădul abătut asupra Herţegovinei.

Urmă iarăşi o pauză.

- Te caută cîrnăţăreasă! spuse Sablic, atacînd în altă ordine de idei.

Voia să-şi şteargă din minte scenele sumbre inspirate de

chinurile creştinilor din Herţegovina, încleştaţi într-o luptă neegală cu turcii.

- M-a văzut cînd urcam la mansardă cu o midinetă.

- Şi?

- N-a indrăznit să-mi spună nimic, fiindcă în prăvălie se afla și monsieur Durând. Omul ăsta e cumsecade, îmi făcea şmecher semn cu ochiul.

- Cumsecade? Ne-a jumulit ca pe gîște.

- În schimb, acum stăm pe gratis.

Prinseră un zgomot de paşi urcînd în grabă scările. Uşa se deschise și Florin Beldie irupse în încăpere.

- Bine că am dat de tine, Ambrosii, se adresă gîfîind lui Sablic. Te-am căutat la spital, dar mi-au spus de acolo că ai zi liberă. Îţi aduc o veste! Şi în Bosnia au izbucnit tulburări!

Sablic sări în picioare.

- Ce spui?

- Situaţia turcilor este atît de grea, încît guvernatorul Bosniei a fost înlocuit cu Reuf Paşa.

- Se spune că Reuf Pașa este un sadic, interveni Kristic. Sablic începu să se plimbe prin cameră, frămîntîndu-şi surescitat mîinile. Deodată se opri din mers.

- Băieţi, mă înapoiez imediat în ţară, la mine acasă.

Kristic se ridică într-un cot.

- Ce ai înnebunit? Vrei să pierzi internatul? Să-ţi compromiţi examenul de diplomă?

- Dacă s-au răsculat şi bosniecii, înseamnă că rostul meu este acolo. Răniţii au nevoie de îngrijiri medicale.

- Medic fără diplomă? Cine are să te ia în serios? stărui sîrbul.

- Mă vor lua în serios cînd vor vedea cum îi voi îngriji pe răniţi. Am să aplic teoriile lui Lister.

Beldie puse mîna pe umărul bosniacului.

- Te înţeleg, Ambrosii!

Kristic suspină.

- Şi eu îţi dau dreptate, Ambrosii!Dar nu pot accepta cu inimă uşoară să te văd tîrît în luptele sîngeroase de acolo. Poate că te vom urma și noi.

- Fără diplome? surîse Sablic.

- Ţara are nevoie de oameni capabili să se bată, nu de petice de hîrtie.

- Ştim destulă medicină ca să fim de folos răniţilor. Cînd ai de gînd să pleci, Ambrosii?

- Vînd ceva boarfe, ca să-mi fac rost de bani pentru drum, apoi ridic pălăria şi-i spun Senei: „Te las cu bine, doamnă! Sper să ne revedem în vremuri mai bune!"

- Nu te preocupa.de bani! spuse Kristic. Sîntem şi noi pe aici!

- Atunci mîine plec.

- Crezi că turcii au să te lase să intri în Bosnia?

- Găsesc eu o cale!

- Dumnezeu să te ajute, Ambrosii! spuse Kristic. Bosniacul rîse.

- Şmecherule, ai scăpat de un concurent la graţiile cîrnăţăresei.

- Haidem să bem cîte un pahar cu vin în cinstea lui Ambrosii! Eu fac trataţie! se oferi Beldie.

- Să-i luăm cu noi şi pe fraţii Stancev, propuse Kristic.

- Numai să le dea drumul de la spital, zise Beldie.

- Spitalele au şi garduri, adăugă Sablic. Iar la nevoie, gardurile pot fi sărite. La drum, băieţi!

*

**

Lui Aleksii Kostov i se cuibărise frica în suflet și îi sugea vlaga, aşa cum se cuibăreşte căpuşa în lîna oii și-i suge sîngele. Avea o casă arătoasă în Batak, vite zdravene si pămînt destul. Ar fi putut trăi în linişte, fără să-i pese de ziua de mîine. Dar lui Aleksii Kostov îi era frică nu numai de ziua de mîine, ci şi de cea de azi sau de ieri. Era bine văzut de Sait Kudret, şeful secţiei de jandarmi din comună. Ori de cîte ori îl întîlnea ofiţerul, îi zîmbea binevoitor și-îl bătea prieteneşte pe umăr, exclamînd în auzul tuturor: „Om de nădejde, este Aleksii Kostov! Aferim, bre!" Başibuzucii şi mai ales cerkezii oploşiţi în Batak, după ce ruşii îi izgnosieră din ţara lor de baştină, stăteau cu el la taifas în jurul unei mese din cârciuma din sat. Şi cum başibuzucii și cerkezii făceau ca vremea să fie senină sau mohorîtă, după cum le era şi lor cheful, Kostov ar fi trebuit să se simtă tare bine, fiindcă nu era puţin lucru să fii privit cu simpatie de mahomedanii care-i socoteau pe bulgari nişte paria, buni doar să trudească pentru stăpînii lor islamici. Dar pe Kostov îl strîngea în chingi frica, îi era frică, deşi judecătorul, muezinul şi beiul, latifundiarul satului, nu i-ar fi refuzat nici o favoare. Frica îi strecura fiori de gheaţă de-a

lungul șirei spinării, tăindu-i respiraţia, făcîndu-l să se trezească noaptea scăldat în sudori reci.

Spaima aceasta cumplită îl urmărea ziua şi noaptea, în somn şi în stare de veghe, în mijlocul lumii și în singurătatea odăii sale cu drugi de fier la ferestre.

Lui Kostov îi era frică de bulgarii lui. Îi era atît de frică, încît în mai puţin de doi ani îi albise părul ca la un moşneag, deşi la vîrsta lui ar fi trebuit să spargă piatra cu pumnul.

Tragedia sa începuse cu doi ani în urmă. Pentru cîţiva pumni de arginţi, vînduse turcilor pe un bulgar de-al său, pe nume Levski. Levski fusese căpetenia bulgarilor patrioţi intraţi în luptă cu veneticii stăpîni ai ţării lor, pentru a redobîndi libertatea de care se bucuraseră odinioară, cînd ţara lor avea la cîrmă bulgari dreptcredincioşi, nu renegaţi, ca acum.

Kostov îşi blestema ceasul cînd se lăsase ispitit de premiul pus de turci pe capul lui Levski şi pe al prietenului și camaradului său de luptă Dimitrii Obhti. Poate că n-ar fi făcut acest pas dacă nu l-ar fi împins de la spate nevastă-sa, o femeie zdravănă, bărbătoasă, însetată de bani.

Pentru bulgari, Levski devenise un erou naţional. Ani de zile cutreierase deghizat ţara lui, căzută sub stăpînirea străină, îndemnîndu-și compatrioţii să se organizeze în comitete, care - la momentul potrivit - să ridice steagul revoltei împotriva turcilor. Tot Levski organizase o reţea subterană alcătuită din oameni de nădejde, care aveau sarcina să-i ajute pe bulgarii urmăriţi de autorităţile otomane, să treacă Dunărea în România, unde erau feriţi de urgie.

Cînd umbla pe uliţele satului, Kostov simţea în ceafă arsura privirilor care-l urmăreau răzbunătoare. De cînd Levski pierise spînzurat de turci, nici un bulgar nu-i mai dăduse mîna, nici un bulgar nu-i mai călcase pragul, nici un bulgar nu-l mai privise în ochi. Cei cu care se încrucişa pe drum priveau peste capul lui, ca și cînd el nici n-ar fi existat, ca şi cînd moartea l-ar fi despărţit de cei vii.

Kostov ar fi fugit poate din satul lui şi ar fi încercat să se topească în lumea largă, dacă nevastă-sa, Arghira, nu l-ar fi înfruntat dîrză: „Unde vrei să te duci? Cu ce-ai să trăieşti prin străini? Aici te-ai născut, aici trebuie să rămîi! Afară de asta, toată agoniseala noastră aici se află! Ce-ţi pasă de neghiobii care te duşmănesc? Tu eşti cu stăpînii, cu puterea! Ei sînt numai

cu sărăcia, cu deznădejdea, cu ura lor neputincioasă!".

Dar avuţia durată din vînzarea unui om de acelaşi neam îi adusese, pe lîngă belşugul mult visat, atîta ură şi atîtea umilinţe, încît i se răscolea tot veninul din ficat. Copiii de pe stradă aruncau cu pietre după el. Jandarmii turci trăgeau la răspundere pe părinţi, punîndu-i să plătească amenzi grele. Pedepsele nu stăviliseră avîntul copiilor, care-l sîcîiau în alte chipuri. Ascunşi pe după garduri, trăgeau cu praştiile în păsăretul din curtea lui Kostov, spre furia Arghirei care-i blestema cumplit. Cînd Kostov îşi înhăma caii la căruţă spre a pleca la drum, aceiaşi copii ocheau cu praştia în crupele bidiviilor, care ţîşneau din loc și o luau razna fără conducător, izbind căruţa de toate gardurile pînă o sfărîmau. Kostov ştia că tot copiii dădeau foc la stogurile lui de fîn ori de cîte ori pîndarii se aflau în alt capăt al tarlalelor.

La cîrciumă nu se mai ducea, fiindcă în afara patronului bulgar, care schimba cu el cîteva cuvinte zgîrcite, legate numai de comanda care i se făcea, Kostov nu vedea decît cefe şi spinări întoarse ostentativ. Dar la cafeneaua din mijlocul satului, frecventată numai de turci, era primit cu mare bucurie. Stăpînul prăvăliei, Ali, un musulman habotnic, originar din Brussa, îl îmbrăţişa ca pe un frate și îl cinstea cu cîte o cafea gingirlie.

Dar cea mai îngrozitoare umilinţă o îndurase Kostov la biserica din sat, după ce se aflase că el fusese vînzătorul lui Levski. Cînd îl văzuse intrînd în lăcaşul sfînt, părintele Anghel Stancev întrerupsese citirea evangheliei și, spre nedumerirea enoriaşilor, începuse slujba morţilor, după tot tipicul, pentru răposatul Aleksii Kostov, care stătea lîngă iconostas, teafăr şi plesnind de sănătate. Învineţit de ciudă, dar și cuprins de înfricoşare, Kostov se îndreptase spre ieșire printre creştinii care se dădeau la o parte din calea lui ca si cînd s-ar fi temut să nu se molipsească de ciumă. Cînd păşise pragul, auzise din urmă glasul preotului, care răsuna atît de cavernos încît s-ar fi zis că se ridica din adîncurile părnîntului, afurisindu-l pe el și pe toţi ai lui, din tată în fiu, pînă ce neamul Kostovilor se va stinge urît de întreaga suflare bulgărească.

Aleksii fugise ca si cînd l-ar fi izgonit o haită de lupi. Nu se oprise decît la secţia de jandarmi. Ofiţerul turc îi ascultase cu gravitate păsul, apoi ordonase unui subofiţer să ia patru oameni şi să-l ridice din biserică pe preotul Stancev.

- Am să-l răspopesc eu pe bărbosul ăsta pentru purtarea lui duşmănoasă faţă de orînduirea turcească!

Arestarea preotului făcuse mare vîlvă. Enoriaşii îi huiduiseră pe jandarmii turci, şi dacă nu trecuseră la violenţe, aceasta se datora bătrînului prelat care-i îndemnase să-si păstreze calmul, spre a nu oferi prilej autorităţilor otomane să treacă la represalii, dînd apă la moară lui Kostov şi protectorilor lui. O delegaţie a comitetului eparhial plecase la Constantinopole spre a se plînge mitropolitului Antim, exarhul bisericii autonome bulgare.

Înaltul prelat se înfăţişase personal la Sublima Poartă, solicitind eliberarea preotului. Marele vizir, informat pe cale administrativă de agitaţia stîrnită în sînul populaţiei bulgare din Batak, se înfăţişase sultanului Abdul Aziz spre a-i raporta cele întîmplate. Padișahul, care încredinţase de curînd administraţia Bisericii bulgare mitropolitului Antim în exclusivitate, deoarece socotise că în acest chip și-i va apropia pe bulgari, dăduse dezlegarea cuvenită. Spre marea bucurie a populaţiei creştine din Batak, preotul Anghel Stancev fusese eliberat şi repus în drepturi. În acelaşi timp fusese povăţuit ca pe viitor să se poarte frumos faţă de Aleksii Kostov, prietenul şi protejatul autorităţilor turceşti.

Hasim Paşa, guvernatorul general al vîlaietului Tuna - zis și al Dunării - dăduse porunci straşnice ca Aleksii Kostov să fie ferit de orice neplăceri. Înţelegea astfel să răsplătească serviciile ghiaurului care, denunţîndu-l pe Levski, îngăduise autorităţilor otomare nu numai să captureze şi să execute pe şeful mişcării de eliberare a bulgarilor, ci să și smulgă prin tortură mărturisirile lui Dimitrii Obhti, ce duseseră la capturarea a optzeci de căpetenii bulgare duşmănoase stăpînirii otomane. În cursul cercetărilor reieșise că Levski şi partizanii lui pregătiseră o insurecţie, care datorită lui Kostov fusese înăbuşită în faşa.

Eliberarea preotului Stancev fusese o grea lovitură morală pentru Aleksii şi în acelaşi timp un motiv de îngrijorare pentru viitor, căci dădea o pildă de încurajare duşmanilor săi declaraţi ori ascunşi.

Trecuseră doi ani de la spînzurarea lui Levski. Kostov îl văzuse atîrnînd în laţ, cu mîinile legate la spate şi cu capul acoperit de o glugă neagră. Trupul lipsit de viaţă se legăna încet, ca limba unui pendul. Impresionat, Kostov zdrobise pendulul din locuinţa sa, o piesă foarte scumpă, cumpărată de la Rusciuc cu

arginții trădării.

Ziua si-o petrecea mai mult în casă. Avea acum destui bani să plătească oameni - mai toţi venetici - care să-i muncească pămîntul şi să-i îngrijească vitele. Dacă n-ar fi avut-o pe Arghira, averea lui s-ar fi dus de rîpă, căci lupta lui tăcută cu strigoii nu-i mai dădea timp să se ocupe şi de treburile gospodăriei. Arghira, în schimb, se învîrtea ca argintul viu. Spre deosebire de Aleksii, torturat noaptea de coşmaruri, nevastă-sa dormea ca un prunc, căci conştiinţa ei nu mai avea puterea să stea trează. Ziua muncea mai cu temei decît trei bărbaţi la un loc, aşa că înserarea o găsea vlăguită, dar în culmea fericirii, fiindcă buna ei stare cunoştea o înflorire fără seamăn în trecutul familiei.

- De ce nu te faci călugăr, Aleksii Kostov? îl mustra Arghira. Stai încuiat în casă ca un schimnic în chilie. Oamenii au să spună că au izbutit să-ţi bage frica în suflet.

- Mai lasă-mă şi tu, femeie, cu vorbele astea! De ei să-mi fie frică?

- Asta mă întreb şi eu! Turcii îţi sînt prieteni. Te apără de toţi păcătoşii care ne rîvnesc bunăstarea. Ţi-au dat şi bani mulţi! Ce mai vrei?

- Nu mai vreau nimic ...

- Mai scoate și tu nasul afară din casă! Du-te şi te plimbă, să vadă lumea ce ţoale frumoase ai! Să se uite cu ochii cît cepele la caii tăi!

- Bine, bine! răspundea Kostov, sătul de cicălelile ei și măcinat de propria lui spaimă.

Ieşea din casă numai în plină zi şi doar prin locuri umblate. Cînd se afla printre bulgari, ochii lui căutau cu disperare fesul vreunui turc, pe care să-l cheme în ajutor în cazul că ar fi fost atacat de compatrioţii săi. Îl obseda groaza că va fi ucis la înghesuială, că va simţi între coaste arsura împunsăturii unui pumnal, că îşi va da sufletul prăvălit în ţărînă, fără să i se întindă o mînă de ajutor.

De cînd venise vara, dormea cu geamurile deschise, căci nu-i plăcea căldura. Dar pusese la ferestre drugi de fier care să-l ferească de hoţi sau de ucigaşi. Din cînd în cînd îşi număra monedele de aur ascunse într-un chiup sub un strat gros de făină. Arghira urmărea atunci avidă jocul pieselor strălucitoare printre degetele lui scurte şi bătătorite. Amîndoi preţuiau cu atît mai mult proaspătul lor belşug cu cît înainte vreme trăiseră în

mare sărăcie.

- De ce te tot frămînţi, omule? îl întreba Arghira iritată de suspinele şi văicărelile lui. Ce-ţi lipseşte? Tocmai acum, cînd am făcut cheag, plîngi de parcă ţi-ar fi murit toate neamurile. Ar trebui să te bucuri, fiindcă avem bani pentru a ne înzestra fetele, băiatul, si să ne mai rămînă si nouă destui!

De cîteva zile, Arghira îşi mutase patul în odaia de musafiri, fiindcă nu se mai putea odihni alături de Aleksii, care gemea şi se zvîrcolea în somn. Aleksii resimţise dezertarea ei, nu fiindcă i-ar mai fi păstrat vreun rest de afecţiune, ci pentru că era lăsat singur cu tenebrele şi cu strigoii lui. . .

Ca şi în fiecare seară înainte de culcare, Kostov verifică uşile dacă sînt încuiate si ferestrele dacă sînt închise. Arghira sforăia de duduia casa. Fetele și băiatul adormiseră de mult. Kostov le invidia somnul. Lui i se întîmpla să-l prindă zorile fără să aţipească o clipă.

Se uita pe fereastră la caraula care veghea în fiecare noapte în jurul casei. Era un grec zdravăn, cu muşchi de oţel, dar slab la minte. Fiindcă nu era bun de muncă, Aleksii îl angajase paznic. În curte se mai aflau și trei dulăi ciobăneşti, ce lătrau pe întrecute.

După ce văzu că toate sunt în ordine, Kostov îşi făcu smerit rugăciunea de seară în faţa icoanei, cerînd lui Dumnezeu și Sfintei Fecioare iertarea păcatelor. Se culcă înfiorat de temeri ascunse, aşa cum i se întîmpla noapte de noapte.

După ce se vîrî sub velinţă, începu să prefire printre degete nişte metanii de chihlimbar, căci - i se părea lui - îl ajutau uneori să adoarmă. Dar ceasurile se scurgeau fără să poată aţipi. Se făcuse foarte tîrziu. Kostov auzi caraulele turceşti străbătînd uliţa principală şi strigînd spre ştiinţă oamenilor că noaptea este la jumătate, iar în sat domneşte liniştea. Apoi adormi. . . Mai bine zis, începu să se frămînte și să geamă, chinuit de acelegsi vise cumplite care-l bîntuiau fără răgaz. Se făcea că alerga în sus pe un povîrniș pietros, urmărit de o armată de morţi ieşiţi din morminte. Era oare în preajma Judecăţii de apoi? Cadavrele vii făceau un zgomot ciudat, un fel de fîşîit şerpesc care-l umplea de groază. Alerga, alerga, pierzîndu-și suflul. Deodată se simţi înşfăcat de mîini scheletice. Stîrvurile revenite la viaţă îl trîntiră jos și se apucară să-i înfunde gura cu pămînt.

Kostov se trezi sufocat de un căluş care-i umplea gura. Doi

bărbaţi tineri - erau cumva ieşiţi din groapă? - îl legau fedeleş. Un al treilea agăţa un laţ de cîrligul lămpii din tavan.

- Ai fost condamnat la moarte, Aleksii Kostov, fiindcă ţi-ai vîndut fraţii turcilor! În noaptea asta ai să-ţi scuipi sufletul spurcat, atîrnînd în ştreang! îi şoptea o voce aproape de ureche.

Kostov făcea sforţări disperate să strige, dar căluşul din gură nu-l lăsa. Îşi zise că oamenii care voiau să-l ucidă nu erau morţi. Respirau, vorbeau, miroseau a sudoare. Deodată în mintea lui se fâcu lumină. Cei trei tineri erau din satul lui. Îi recunoscuse. Da, da! îi recunoscuse. Adorjan Trancev, Andrei Ţankov şi Ghirko Sloveikov,

Sloveikov lega laţul, Ţankov şi Trancev îl ridicară pe Kostov în capul oaselor, apoi îl luară pe sus spre frînghia atîrnată în mijlocul tavanului.

- Eşti greu, Kostov! Te îngreuiază păcatele! Dar ai să plăteşti pentru ele! Viaţa ta ticăloasă nu face nici cît pielea unui şobolan mort! Acum ai să ştii si tu cum s-au chinuit, înainte de a-şi da sufletul, fraţii pe care i-ai trădat!

Lui Kostov i se căscară ochii cît prunele. Era atît de straşnic legat, încît nu putea face nici o mişcare.

În drum spre laţ, Ţankov doborî din greşeală o măsuţă întîlnită în drum. Nu o observase în semiîntunericul din odaia în care sclipea timid doar flăcăruia unei candele. Pe măsuţă se aflau cîteva obiecte ce căzură cu zgomot pe podea.

- Repede! Bagă-i capul în laţ, Ghirko! porunci Trancev. În clipa aceea uşa se deschise şi în prag se ivi Arghira cu o puşcă în mîini. CăMaşa-i albă atîrnă largă în jurul trupului bolovănos, ca valtrapurile pe o iapă trupeşă.

Arghira trase.

Sloveikov se agăţă spasmodic cu mîinile de laţ, apoi se prăbuşi cu pieptul sfîrtecat de plumbi. Femeia se avîntă ca o furie asupra celorlalţi doi tineri, rotindu-și arma prin aer. ÎI lovi între şale pe Ţankov, care icni, scăpîndu-l pe Kostov din braţe.

De afară se auzi fluieratul caraulei și ropot de paşi. Trancev se repezi asupra Arghirei, îi smulse arma din mînă şi o înbrînci într-un perete. Alergă apoi la Ţankov care se îndoise săgetat de dureri în șira spinării și îl apucă de mijloc.

- Ţine-te de gîtul meu! îi spuse. Trebuie să fugim! Ieșiră tot pe uşa pe care intraseră. Arghira se lovise atît de rău, încît nu mai era în stare să se ridice de jos. Kostov zăcea pe podea. Uşa

dinspre pridvor pîrîi, apoi se prăbuşi sub greutatea caraulei, care se năpusti în cameră, bălăbănîndu-şi braţele lungi.

- Ce s-a întîmplat, bre?

Şi în stradă duduiră paşi. Veneau în fugă jandarmii turci, alertaţi de focul de armă tras de Arghira.

- Au luat-o pe aici, bandiţii! răcni femeia, arătînd uşa dinspre sala care ducea în dosul casei.

Caraula se repezi într-acolo.

Tîrîndu-se pe podea, Arghira se apropie de Aleksii şi începu să-i desfacă frînghia ...

- Tîlharii! Nemernicii! Ucigaşii! bodogănea fioroasă. Îi scoase și căluşul.

Jandarmii turci năvăliră în odaie.

- Au vrut să-l ucidă pe Aleksii! Pe prietenul vostru! Bandiţii au fugit pe acolo! Pe cîinele ăsta de jos l-am împuşcat eu!

Jandarmii alergară după cei doi fugari. Comandantul lor rămase în urmă. Îl întoarse pe Sloveikov cu faţa în sus.

- Ăsta e de aici, din sat!

Îi pipăi artera carotidă, apoi se ridică si îl izbi cu piciorul în ceafă.

- Mort! Altfel l-aș fi făcut să spună și cît lapte a supt de la mă-sa!

Arghira îi eliberase din frînghie pe Aleksii, care sughiţa fără să se poată opri.

- N-avea grijă, Kostov, prietene! îi spuse turcul, îi prindem noi pe bandiţi! Bine că ai scăpat cu viaţă!

Arghira fricţiona braţele bărbatului ei spre a-i restabili circulaţia sîngelui.

- Au să plătească ticăloşii! Şi ei, și părinţii, și fraţii, şi toate neamurile lor! Să nu-mi zici mie Arghira dacă are să-mi scape vreunul!

Pe Kostov îl podidi un plîns nervos.

- Ăştia nu se lasă pînă nu îmi fac de petrecanie! Nu, nu se lasă!

- Mă întreb cum de nu au lătrat cîinii?! exclamă Arghira. Poate că i-au otrăvit! Ah, am să le arăt eu!

Lacrimile se scurgeau pe obrajii scobiţi de riduri ai bărbatului.

- Nu se lasă pînă nu mă văd pe năsălie! Dacă şi-au pus în

gînd să mă omoare ...

- Taci! urlă Arghira! Taci, taci!

Într-o cameră din dos a casei parohiale, popa Anghel Stancev, tînărul învăţător Ivanov, fierarul Danilov, precum şi Zagorski, înţeleptul satului, ascultau raportul lui Anastas Anadolski, servitor la primărie. Lui Anastas i se spunea idiotul satului, fiindcă umbla lălîu, avea ochii zbanghii și bolborosea tot timpul vrute si nevrute. Primarul, un turc bondoc, mare amator de femei, mai ales tinere şi creştine, obişnuia să-l ciocănească în cap cu degetul făcut cîrlig şi să-i spună rîzînd:

- N-ai în ţeasta asta minte nici cît un copil de o şchioapă! Auzi, sună a lemn! Ar trebui să-ţi schimbi capul, Anastas! Du-te la tîmplar şi spune-i să-ţi facă unul nou! Poate te-oi mai deştepta şi tu!

Anastas rîdea tîmp şi îşi vedea mai departe de treabă. Dar cînd se afla printre căpeteniile comitetului bulgăresc tainic din sat, îşi revenea la normal şi arăta ca orice om întreg la minte. Fiindcă turcii îl credeau idiot, nu se fereau să vorbească în prezenţa lui despre treburi care nu trebuiau să ajungă la urechile creştinilor. Odată, comandantul jandarmilor se uitase bănuitor la Anastas, care mătura pe sală lîngă uşa deschisă a odăii de lucru a primarului. Uşa şi ferestrele erau date de perete, ca să se mai vînture puţin aerul fierbinte.

- Şi dacă aude, ce? exclamase primarul. N-are ţinere de minte, şi cu turceasca nu se prea descurcă. L-am verificat eu.

Pe Anastas îl plictisea rolul interpretat de atîta vreme, dar ştia că o făcea pentru interesul comunităţii bulgăreşti, aşa că îşi continua jocul.

- La noapte or să percheziţioneze toate casele. Comandantul jandarmilor a hotărît să-i prindă pe Trancev si pe Ţankov, chiar de va fii să răscolească întreg satul. Vor căuta şi în turla bisericii, și în altar.

- Păgîni mizerabili! scrîşni popa, morfolindu-şi furios mustaţa.

- Şi cu familiile tinerilor ce au de gînd?

- Spuneau că n-au să le dea drumul pînă nu vor pune mîna pe făptaşi.

- I-au bătut pe bătrîni?

- Eh, i-au bumbăcit ei, dar nu prea tare. Sunt convinşi că Ţancov și Trancev au lucrat de capul lor.

- Cu leşul lui Sloveikov ce au de gînd să facă?

- Îl ţin într-o magazie, la postul de jandarmi. Ca să-l silească pe bătrînul Sloveikov să facă destăinuiri.

- Bătrînul Sloveikov nu ştie nimic, zise învăţătorul. Zagorski, înţeleptul satului, clătină din cap cu durere.

- Cât au să mai dăinuie nelegiuirile astea?

- Au să dăinuie pînă o să le punem noi capăt! spuse învăţătorul.

Preotul oftă din adîncul rărunchilor.

- Dacă a murit Levski, nu ştiu cine ar mai putea să-l înlocuiască?

- Se vor ridica alţi Levski, părinte! vorbi învăţătorul cu patos. Aşa cum noi am preluat în satul ăsta sarcinile vechiului comitet risipit și fugărit, aşa se vor găsi și alţi oameni de nădejde care să preia moştenirea lui Levski.

Fierarul, un uriaş cu o barbă neagră, amplă, revărsată pînă la brîu, izbucni mînios:

- Cît mai aşteptăm? Eu, unu, m-am săturat.

- Răbdare! zise învăţătorul. Botev ne-a trimis vorbă de la Bucureşti să nu ne pierdem nădejdea. La ora hotărită de comitetul nostru din România, vom ridica armele.

- Pînă atunci ce facem cu băieţii noştri? întreabă Zagorski, înţeleptul satului, revenind la subiect.

- Acum unde sunt? întrebă învăţătorul.

- La mine, în podul şopronului, îi lămuri fierarul.

- Cînd au de gînd să înceapă descinderile? se întoarse preotul spre Anastas.

- La miezul nopţii.

- Dacă-i aşa, trebuie să-i scoatem pe băieţi din sat îndată după ce s-o însera.

- Unde-i trimitem? exclamă Zagorski.

- Prin oamenii noştri, îi trecem Dunărea în România, spuse învăţătorul. De asta mă îngrijesc eu.

Zagorski îşi izbi înciudat palmele de genunchi.

- Nu mă dumiresc cum de au dat tinerii greş! Planul a fost atît de bun ...

- Am stat cu ei de vorbă, spuse fierarul. Totul s-a dat peste cap datorită unei întâmplări neprevăzute. Nevasta lui Kostov nu mai dormea cu el în odaie, ceea ce băieţii nu ştiau. În plan era pregătit să i se facă şi ei de petrecanie, odată cu Kostov.

Viperelor trebuie să le zdrobeşti capul. Dar ea a apucat să dea alarma. Au avut noroc, păcătoşii!

- Eu am plecat, zise Anastas. Părinte, dacă întreabă cumva primarul sau jandarmii ce am căutat la dumneata, să-i spui că am venit să mă împărtăşesc.

- Bine, Anastas. Aşa am să spun.

„Prostul" satului plecă. Plecă şi învăţătorul, însoţit de fierar.

- S-ar zice că Dumnezeu ţine cu tâlharii! rosti cu obidă Zagorski.

- Nu blestema, Iakov! Căile Domnului sunt numai de el ştiute!

- Să vezi cît rău are să facă satului treaba asta zădărnicită cu Kostov.

- Cînd am pus cu toţii la cale uciderea lui, ştiam la ce trebuia să ne aşteptăm.

Zagorski scoase din chimir puţin tutun prăfuit și o foaie uscată de porumb, din care făcu o ţigare grosolană. Și-o aprinse şi pufăi un fum amar, înecăcios. Tuşi.

- Mă ierţi că te afum, părinte!

- Tăcură un timp. Preotul se uită gînditor pe fereastră la nişte porumbei care se zbenguiau prin văzduh.

- Fericite sunt păsările cerului fiindcă se bucură de libertate.

Zagorski dădu din cap.

- Într-o zi o să fim și noi liberi. Ai auzit ce ne spunea rusul care a venit cu Trepov? Ţarul va ridica armata și se va năpusti asupra turcului.

- Numai de-ar ridica-o mai repede.

- Ai mai primit vreo veste de la feciorii tăi? întrebă înţeleptul satului.

Expresia atît de aspră a ochilor preotului se îndulci.

- Acum sunt interni la un spital de la marginea Parisului. La anul or să-și ia diplomele.

- Bravo! O să avem şi noi doi doctori în comună. Adăugă după cîteva momente de ezitare: Numai de n-ar rămînea și ei acolo, aşa cum a făcut băiatul prietenului meu Dogorov.

- Nici o grijă, Zagorski! Copiii mei nu-şi uită ţara!

- Mai ai vreo veste din Herţegovina?

- Cînd am fost săptămîna trecută la exarhat, am aflat că se duc lupte mari acolo. Turcii încearcă să le ţină sub obroc, dar ştirile le scapă printre degete. Cică și în Bosnia ar fi

izbucnit tulburări.

- Şi noi ce facem? Stăm cu mîinile în sîn?

- O să vină şi rîndul nostru. Va fi atunci vai şi amar pentru toţi turcii și pentru toate cozile lor de topor!

Zagorski se ridică anevoie de pe scaun. Era bătrîn și îl dureau oasele.

- Numai de-aş trăi să văd Bulgaria liberă.

- Ai să trăieşti, Zagorski! Ai să trăieşti şi ai să te bucuri, laolaltă cu noi toţi. Iar băieţii mei or să se îngrijească de sănătatea ta, ca să apuci suta de ani.

Zagorski tuşi iarăşi, înecat de fumul înţepător al ţigării.

- Să te audă Dumnezeu, părinte! Apoi, la bună vedere!

*

**

După lunga-i goană, trenul opri gîfîind în gara din Tver. Frînele scîrţîiră, iar tampoanele se izbiră cu zgomot metalic. Pasagerii îmbulziţi pe panglica peronului, încadraţi cu geamantane, boccele, saci, coşuri, luară cu asalt uşile vagoanelor, punînd stavilă celor care voiau să coboare. Se stîrni busculadă. Oamenii iritaţi strigau, înjurau, se chemau între ei, protestau, făcînd mare hărmălaie.

În mulţimea dezlănţuită, transpirată, haotică, se singulariza un bărbat vârstnic, distins, cu favorite sure, într-un foarte elegant costum de călătorie, urmat de valetul său care dirija aferat o armată de hamali încărcaţi cu valize din piele de porc.

- Necivilizaţi! rosti dispreţuitor prinţul, uitindu-se cu repulsie la gloata care se agita în jurul său. Umbla atent, ferindu-se pe cît îi era cu putinţă să se atingă de hainele roase şi nu prea curate ale ţăranilor bărboşi şi ale tîrgoveţilor cu iz de usturoi şi alcool, care se îngrămădeau cuprinşi parcă de isterie.

Sviatopolski-Mirski lăsa o dîră de parfum discretă - lavandă şi mosc - foarte agreabilă după emanaţiile de sudoare acră ale celor mai mulţi pasageri.

Miriam Rubin, o adolescentă cu trăsături vag semite dar de o extraordinară frumuseţe, care-şi căra un geamantan de carton jupuit pe alocuri, aspiră plăcut surprinsă boarea de lavandă şi se uită fugitiv la bărbatul cu favorite argintii. Tatăl ei, Mose Rubin, haham la o măcelărie rituală de pe cheiul Volgăi, îşi ridică servil pălăria neagră, garnisită cu blană de vulpe, și-l salută pe prinţ, încovoindu-şi spinarea cocîrjat. Dar prinţul nu-l observă. Trecu

mai departe spre un vagon de dormit cu portierele deschise, în faţa căruia nu se înghesuia nimeni. Hahamul zîmbi stingherit, fiindcă nu era luat în seamă de faţă cu soţia şi cu fiica sa. Şi el căra un geamantan voluminos, deşi era subţire ca un ţîr și arăta atît de fragil, încît părea că o simplă adiere l-ar putea doborî.

- Nu m-a văzut! Nu e de mirare! În îmbulzeala asta te poţi izbi piept în piept cu un prieten fără să te recunoască! Mare om şi prinţul ăsta!

Miriam îl privi cu milă nedeghizată. Aerul umil al părintelui ei o irita şi o înduioşa totdeauna. Înţelesese că personajul în chestiune era foarte important. Părea să fie militar după modul cum îşi ţinea semeţ capul și îşi bomba pieptul.

- Îl cheamă Sviatopolski Mirski I-ul şi este prietenul şi adjunctul marelui duce Mihail Ifikolaievici, guvernatorul Caucazului.

Vorbea cu un fel de mîndrie, ca şi cînd s-ar fi referit la o rudă cu o înaltă situaţie.

- Lasă prostiile și grăbeşte-te! îl repezi consoarta sa Rasela Rubin, care-şi saltă sînii uriaşi, pîntecele revărsat şi crupa lată ca de elefant, ţinînd de toartă cutia unei viori. S-o urcăm pe Miriam în vagon şi pe urmă poţi să baţi cîmpii despre prinţii tăi.

- Lasă, mamă, nu te mai agita atâta, o povăţui cu oarecare brutalitate fiică-sa. Trenul stă mult în gara asta. Nu pleacă fără mine. Rîse: -Comică chestie! Sviatopolski-Mirski I-ul! Parc-ar fi cap încoronat!

Hahamul zîmbi încîntat, fiindcă reuşise să-i trezească interesul. De obicei, Miriam îl lăsa să vorbească fără a părea că îl ascultă. Îl durea indiferenţa fiicei sale, care-l trata ca pe o cantitate neglijabilă. Explică doct:

- Îi zice Sviatopolski-Mirski I-ul fiindcă sunt mai mulţi prinţi în viaţă cu acest nume, dar el este cel mai însemnat dintre toţi. Înainte de a mă stafcifi la Tver, am locuit într-un sat de pe una din moşiile lui din Galiţia. Eh, ce om! Odată a stat de vorbă cu mine.

- Şi ce ţi-a spus?

- „Mai taie-ţi perciunii ăştia, Rubin! Ce-ţi place să umbli cu tirbuşoanele la urechi?" Eh, glumeţ om prinţul!

Sviatopolski Mirski I-ul se urcă în vagonul cu paturi; salutat respectuos de şeful de tren care făcea de veghe spre a nu

îngădui vulgului să dea năvală peste boierime.

Mose Rubin se uita smerit spre uşa care-l înghiţise pe prinţ şi acum îi hăpăia pe hamalii încărcaţi cu valize de piele

Miriam încercă brusc un simţămînt de revoltă faţă de umilinţa părintelui ei. O umilinţă abjecta, care scuza grosolănia prinţului. Ura resemnarea evreilor ce-şi plecau grumazul, acceptînd fără crîcnire împilările goimilor.

- Prinţul ăsta e un om ca toţi oamenii! spuse încruntîndu-se.

Cu un efort de imaginaţie, îl văzu pe prinţ deposedat de titlul lui nobiliar, lipsit de puterea-i politică, despuiat de veşmintele elegante; jerpelit, nervos, supt de mizerie, cărînd bagaje pentru nişte călători plini de importanţă, printre care se afla și tatăl ei. Dar hahamul Moşe Rubin nu-i găsea locul printre potentaţi. Umilinţa îl îndobitocise, îi marcase prea profund caracterul.

Vorbele ei sădiră o expresie de frică în ochii hahamului.

- Miriam, şopti uitîndu-se bănuitor în jur. Nu se cuvine să cîrtim împotriva orînduirilor lui Iehovah!

- Prostii! şuieră Miriam.

- Nu vă mai sfădiţi! îi dojeni Rasela Rubin, exasperată de nesfîrşitele certuri dintre tată și fiică. Haide, Miriam, urcă-te în vagon! Acum pleacă trenul!

Moşe Rubin rosti cătrănit:

- Unde e norocul să plece fără ea!

Întotdeauna fusese potrivnic visurilor nebuneşti ale fiicei sale, care năzuia să studieze filozofia la facultate. „Are să se nenorocească, se văieta Raşelei. Ai să vezi! Ehe, un tată simte cînd copilul său este pîndit de primejdii!" Rasela îl repezea: „Nu mai cobi, omule! Cobe ai fost o viaţă întreagă!"

- Vă las cu bine! spuse simplu Miriam.

Se oprise la uşa unui vagon de clasa a III-a. Primul iureş se potolise. Fata luă geamantanul din mîna tatălui ei şi cutia cu vioară adusă de maică-sa, apoi intră pe culoar, cărîndu-și voiniceşte bagajele.

- Într-o zi n-o s-o mai vedem! gemu Moşe Rubin, stergîndu-şi cu batista soioasă ochii apoşi.

- Eşti un tîmpit! se răsti Rasela. Ştie Miriam ce face. E mai deșteaptă decît noi toţi.

- Am văzut eu deştepţi d-ăștia frîngîndu-şi gîtul, Rasela. Femeia suspină adîncă. Rosti aproape şoptit:

- Cum i-o fi norocul. N-o s-o condamnăm fiindcă s-a săturat de mizerie, fiindcă vrea să-și croiască o viaţă mai bună! Poate că o să ajungă acolo unde năzuie. Merită să încerce. Dacă o să dea greş, o să se întoarcă acasă.

- O să găsească oricînd la noi o mîncare si un pat, spuse Rubin, tamponmdu-şi cu batisa fruntea asudată. Dacă m-ar fi ascultat, i-aș fi găsit un soţ blînd, iubitor şi cu parale, aşa cum cere datina. Poate chiar un viitor rabin, căci - slavă lui Dumnezeu - cunosc destui învăţăcei deştepţi si cu multă carte. Oftă: Aş fi căpătuit-o cu cel mai înzestrat tînăr, fiindcă Miriam e fata frumoasă, îţi seamănă ţie, Raşela.

- Şi ţie îţi seamănă, Moşe!

Cei doi soţi se priviră cu ochi umeziţi de duioşie, apoi se apropiară timizi de o fereastră a vagonului, unde apăruse capul fetei. Era lume multă în tren. Atît de multă, încît la fiecare geam se bulucea cîte un ciorchine de capete.

Locomotiva fluieră, apoi pufăi în tempo rapid, patinîndu-și roţile înainte de a se urni.

- Drum bun, Miriam! strigă înăbuşit Raşela.

- Să te întorci cu bine, fetiţo! bolborosi Moşe. Vagoanele defilară prin faţa lor, la început încet, apoi mai repede. Văzură după un geam favoritele sure ale prinţului Sviatopolski-Mirski.

- În curînd o să meargă și Miriam la vagon cu paturi! spuse Raşela. Să vezi tu dacă n-o să meargă.

Ultimul vagon al garniturii se îndepărta, urmat de fluturările de batiste ale celor rămaşi pe peron . ...

Miriam rămase la fereastră, uitîndu-se după silueta bondoacă a gării, care se micşora treptat. Vîntul se încurca în părul ei roşu cu tonuri de aur vechi. Moşe Rubin nu exagera cînd spunea că fata lui este frumoasă. Miriam era nu numai frumoasă dar emana - fără voia ei - o senzualitate debordantă, stîrnind pe toţi bărbaţii. Cînd îşi trase capul înăuntru, fiindcă gara nu se mai vedea, cîţiva tineri ce ocupau două bănci, faţă în faţă, se înghesuiră spre a-i face loc.

- Domnişoară, pofteşte lîngă noi! o îmbie unul dintre ei, cu păr lung și lavalieră roşie. N-ai să stai în picioare pînă la Sf. Petersburg!

Miriam acceptă invitaţia. Alţi doi tineri îi luară geamantanele şi le puseră peste celelalte bagaje din plasa de deasupra uneia dintre banchete. Nişte ţaţe planturoase, cu obraji roşii, bucălaţi,

ce stăteau cu rîndul pe nişte cufărașe înghesuite pe culoarul dintre banchete se uitară cu ciudă la tînăra evreică şi la tinerii care pentru ea găsiseră un loc liber.

- Justin Aleksandrovici Pavlov! se prezentă pletosul. Student la drept. Ceştialalţi sunt tovarăşi de suferinţă: Grișa, Sașa, Rem, Feofil, Vania și Volodea. Mergem cu toţii la facultate.

Volodea se uită lung la Miriam.

- Nu cumva eşti studentă la filozofie? Te-am văzut parcă pe acolo!

- Ai ghicit, rîse evreica. Numele meu este Miriam.

- Miriam Rubin, nu-i aşa? exclamă triumfător Volodea. Ai vorbit odată la o adunare studenţească despre „Libertatea, teren prielnic pentru dezvoltarea individualismului burghez". Îmi amintesc că ai fost foarte aplaudată.

Studenţii dădură mîna cu Miriam. Frumuseţea ei exotică îi fascina.

- Apropo de conferinţe! interveni Grişa. L-am ascultat la Moscova pe Katkov vorbind despre datoria sfîntă a ruşilor de a-i dezrobi pe fraţii lor slavi din Balcani.

- L-am auzit şi eu, zise Vania. Omul ăsta are o putere de convingere uluitoare. Electrizează sala.

Feofil clătină din cap în semn de încuviinţare.

- Este într-adevăr extraordinar. L-am ascultat vorbind despre panslavism şi pe Demlevski, și pe Aksakov și pe Dostoievski. Katkov îi întrece însă pe toţi.

- Numai la cheta din seara aceea, adăugă Vania, s-au adunat cîteva sute de ruble. Transformate în arme, vor lua drumul Kerţegovinei şi Bosniei.

- Răspunzînd la apelul lui Katkov, s-au înscris și vreo douăzeci de voluntari dornici să se bată cu turcii pe frontul din Balcani, întări Volodea.

- Slavii de sub stăpînirea osmanlîilor trebuie eliberaţi, strigă aprins Sașa.

- Prostii! replică Justin. Îi „eliberaţi" ca să treacă de sub stăpînirea sultanului sub ocrotirea ţarului. Nu prea văd avantajele acestei pseudoeliberări.

Grişa îl lovi uşor cu cotnl, spre a-i închide gura.

- Amicul meu glumeşte! se adresă celorlalţi studenţi.

Făcu o schimă, fixîndu-l cu privirile pe Justin. Acesta înţelese semnalul de alarmă. N-ar fi exclus ca în vagon să se afie vreun

agent al Poliţiei secrete deghizat în ţăran. Pentru vorbe mai puţin îndrăzneţe, un om putea nimeri în celulele subterane din fortăreaţa ,,Piotr şi Pavel".

Miriam se uită cu simpatie la tînărul protestatar.

- Am un văr ofiţer de infanterie, spuse Justin. Va pleca în curînd în Serbia, odată cu generalul Cernaiev.

- Se spune că pregătirile militare ale Serbiei sunt terminate şi că în curînd va declara război Turciei, zise Vania.

- În mod practic, sîrbii au intrat de mult în război, opina Feofil. Voluntari de-ai lor trec neîncetat graniţa în Bosnia și Herţegovina,

- Şi muntenegrenii îi ajută pe răsculaţi!

- Îi ajută, fiindcă vor să pună mîna pe Herţegovina, spuse Justin Aleksandrovici Pavlov. Şi sîrbii vor să-şi anexeze Bosnia. Ca la cadril: în loc de changez les dames, changez les maitres.

Rem se uită ciudat la Pavlov.

- S-ar zice că ţi-a secătuit sufletul! Ai devenit un materialist vulgar.

- Şi tu ai rămas un idealist ieftin!

Cei doi studenţi se înfruntară din ochi, ca nişte cocoşi puşi pe harţă.

- Ei, ce v-a găsit! interveni Grişa cu prietenească mustrare. Jos săbiile! În lumea asta e loc pentru toate opiniile. De gustibus ....

- Mai bine să vorbim despre femei, propuse Vania, spre a risipi tensiunea.

Volodea îl contrazise:

- Cînd o avem pe Miriam printre noi, să vorbim despre femei? E ca și cînd ai vorbi despre nişte planete mărunte, uitînd că ne aflăm în apropierea soarelui.

Miriam rîse:

- Mă flatezi, Volodea!

- N-am făcut complimente decît femeilor care le merită.

- Şi asta de cîte ori se întîmplă pe zi, Volodea? întrebă maliţios Pavlov.

- Iar aţi scos săbiile? se încruntă în glumă Grişa.

- Spiritul de combativitate este propriu bărbatului, rosti sentenţios Volodea.

Discuţia se încinse acerbă aşa cum se întîmplă ori de cîte ori se întîlnesc studenţi cu sînge fierbinte. Cele mai variate teme -

artă, muzică, filozofie, politică, știinţă - fură abordate și disecate cu înflăcărare. Miriam era încîntată. Se simţea în elementul ei. Oh, cît de departe rămăseseră micii burghezi evrei din Tver, cu meschinele lor dorinţe şi avînturi. Nu regreta deloc că se lăsase antrenată în vîrtejul acestei lumi de tineri generoşi, care, chiar dacă se plasau pe poziţii antagonice, o făceau cu bună-credinţă, cu dăruire, convinşi că numai de partea lor se află adevărul. Era conştientă că se angajase pe un drum primejdios, în primul rînd, fiindcă puţine femei cutezaseră să tindă spre o carieră universitară. În al doilea rînd, pentru că era evreică, statut care îi crea un capitis diminutio în societatea rusă.

Începuse prin a se înscrie la secţia de vioară a conservatorului, unde tinerele fete aveau acces. În acelaşi timp se dedicase studiului filozofiei, în speranţa obţinerii autorizaţiei de a se înscrie la facultatea de litere, ceea ce nu era deloc uşer.

Dar Miriam era tenace. Atît de tenace, încît îşi uimise colegii. La aceasta se mai adăuga şi o bogată cultură - livrescă ce-i drept - dar care îi permitea să atace cele mai variate subiecte din domeniul filozofiei, istoriei şi filologiei.

Clănţănitul ritmic al roţilor de tren însoţea discuţine studenţilor, la care Miriam participa cu pasiune. Treptat se lăsă noaptea. Tinerii, atît de vehemenţi în susţinerea propriilor opmii, adormiră unul cîte unul, cu capul rezemat de spetezele de lemn ale banchetelor. Numai Miriam si Justin rămăseseră treji şi îşi vorbeau în şoaptă. Pasagerii cu locuri în picioare se aşezaseră înghesuiţi pe bagaje, iar pe genunchii lor stăteau alţii, mai uşori. Ţăranii, practici se chinciseră pe culoare şi picoteau, toropiţi de somn şi de zgomotul ritmat al roţilor.

- Eşti imprudent, spuse Miriam lui Justin. Clamezi în public teorii socotite primejdioase. Te expui să fii întemniţat.

- Revoluţionarii nu se tem de riscuri. Dacă s-ar teme de riscuri, de închisoare, n-ar mai fi revoluţionari.

- Uite, chiar în clipa aceasta faci o mare imprudenţă. De unde ştii că eu nu sunt o agentă provocatoare?

Justin rîse.

- Ochii tăi nu pot să mintă. Curăţenia sufletului ţi se citeşte pe chip.

Şi Miriam surise:

- Poate că ai dreptate. Şi eu ar trebui să fiu bănuitoare faţă de tine, mai ales acum, cînd agenţii provocatori abundă.

- Nici eu şi nicitu nu avem aerul unor lupi în piele de oaie.

- Ascultă-mi povaţa, Justin. Schimbă-ţi felul de a te comporta în lume! Află că şi eu sunt o revoluţionară. Am citit pe Marx, pe Engels, pe Feuerbach, pe Prsudhon.

- Ştii germana, franceza?

- Orice evreu ştie mai mult sau mai puţin germana. Idişul este o nemţească stricată. Cît priveşte franceza, am avut un parizian în familie.

- Cum s-ar spune, eşti cosmopolită.

- Nu. Sunt produsul unor condiţii sociale vitrege și complicate. Dar asta nu înseamnă că m-am resemnat să le accept pasiv. Sunt hotărîtă să lupt împotriva lor, să contribui cu slabele mele puteri la construirea unei lumi noi, din care să dispară nedreptatea, apăsarea, privilegiile.

- Lumea nouă preconizată de Marx! rosti Justin cu dispreţ.

- Da. De ce nu?

- Eu sunt partizanul lui Bakunin şi lupt pentru desfiinţarea oricărui fel de opresiune. Individul trebuie să se bucure de libertate totală. Orice organizare de stat, de orice natură ar fi ea, trebuie nimicită, fiindcă ascunde în sînul ei sîmburele tiraniei. După ce vom nărui ultimele vestigii ale ordinii sociale, vom porni de la zero şi vom crea o lume cu adevărat nouă. Este inutil să îmbraci pe un bătrîn în haine tinereşti, căci nu îi vei reda tinereţea.

- Nu cred că anarhia preconizată de Bakunin este formula cea mai potrivită pentru regenerarea secietăţii.

- O să mai stăm de vorbă la Sf. Petersburg, Miriam. Sper să ne mai întîlnim acolo.

- Fireşte, Justin.

- Am să-ţi prezint cîţiva camarazi de-ai mei. Capete luminate. Ai să-i admiri.

- Poate am să-i admir.

- Îmi place neîncrederea ta. Dovedeşte un spirit critic. Nu accepţi orice teorie fără să o filtrezi. Dacă ai merge alături de noi...

- Atenţie la imprudenţe, Justin.

- Bine. Ana tăcut. Am să trec la altă ordine de idei. Cînd ne revedem? La Sf. Petersburg?

- Abia peste cîteva zile. Nu uita, sunt evreică. Trebuie să-mi aranjez nişte treburi ca să pot rămîne în capitală. La Mescova și

la Sf. Petersburg, evreii sunt indezirabili. N-ai stiut?

- Şi această formă de opresiune va fi lichidată, laolaltă cu toţi acei care o susţin!

Miriam surîse:

- Pînă atunci să aţipim şi noi cîteva ceasuri, Justin. Sunt tare obosită. Emoţiile plecării, pregătirile de drum, recomadările familiei m-au istovit.

- Jos familia! Jos opreliștele familiale! Jos exploatarea părinţilor de către copii, și exploatarea copiilor de către părinţi! Să trăim cu toţi liberi de orice constrîngere, liberi ca păsările cerului!

- Bine, Justin. Acum să dormim puţin. Somn uşor.

Îşi sprijini capul de spătarul banchetei şi închise ochii. Justin o privi cu simpatie. Miriam îl cucerise din prima clipă, cu profilul ei încîntător, cu fruntea-i înaltă, inteligentă!

Ochii lui căzură asupra cutiei de vioară din plasa de sus. Voi să o întrebe dacă ea însăşi cînta la acest instrument, dar se răzgîndi. Miriam adormise. Respira regulat. Lumina slabă din tavan arunca asupra obrazului ei o tentă chihlimbarie. Justin oftă satisfăcut. Viaţa urîţită de tirania stăpânilor păstra totuşi şi aspecte frumoase. Miriam era unul din aceste aspecte.

Somnul îl prinse în timp ce contempla profirul delicat al fetei.

Miriam sosi la Sf. Petersburg dimineaţa la zece. În vreme ce studenţii îi coborau bagajele din plasă, ea observă că Justin şchiopătează şi încercă o uşoară dezamăgire. Dacă îi trecuse la un moment dat prin minte că s-ar fi putut îndrăgosti de Justin - care, fără să fie frumos, era înzestrat cu o mare putere de atracţie - îşi zise acum că o continuare a idilei lor nu şi-ar mai fi avut rostul. Apoi, tot atît de repede, se învinui că este meschină că se lasă manevrată de impulsuri contrare firii ei generoase. Cînd coborî pe peron, înconjurată de studenţii care se întreceau să-i care bagajele, îl văzu pe prinţul Sviatopolski-Mirski descinzînd demn din vagon şi îmbrăţişînd afectuos un tînăr elegant, venit în întîmpinare.

Prinţul străbătu apoi peronul, urmat de hamalii încărcaţi cu valize, şi se pierdu în mulţime.

Miriam îl urmări cu privirea: Sviatopolski-Mirski reprezenta o lume inaccesibilă ei. O lume pe care o detesta, fiindcă asigura permanentizarea unei stări de lucruri inadmisibile în ultimul sfert al secolului XIX. Nu avu însă timp să reflecteze mai adînc asupra

acestei chestiuni, fiindcă frămîntările sosirii în capitală o acapararară, excluzînd pentru moment orice alte preocupări.

Gara Nikolai, folosită de trenurile sosite de la Moscova, era relativ apropiată de cartierul în care Miriarn îşi găsea adăpost în cursul şederilor ei la Sf. Petersburg. Cînd ieşi în piaţa din faţa gării, se despărţi de studenţi, făgădui-ndu-le să-i revadă în curînd, apoi porni pe jos spre Balsaia Balotnaia. Prefera să economisească banii de trăsură.

- Lasă-mă să-ţi car bagajele pînă la dumneata acasă, spuse Justin, ivindu-se ca din neant în preajma ei. Eu n-am decît valiza asta mică.

Miriam se uită cu îndoială la piciorul şchip al studentului, dar îi acceptă serviciile. Ea rămase să-şi poarte doar cutia viorii.

- Cînţi bine la vioară? o întrebă Justin.

- Destul de bine.

- Aş vrea să te ascult!

- Am să te invit odată la mine şi am să-ţi cînt. Justin zîmbi plin de încîntare.

- Cum de poţi urma şi conservatorul si filologia în acelaşi timp?

- Mă descurc.

- Se spune că evreii sunt degeneraţi datorită vechimii rasei. Dar printre ei se nimeresc şi inteligenţe superioare.

- Tu, un nihilist, mai crezi în asemenea baliverne?

- Ai dreptate. Nu cred în nimic. Adică nu. Greşesc. Cred în distrugere şi în moarte. Sunt un fel de executant al zeiţei Nemesis.

- Cum se împacă nihilismul cu Olympul? Justin rîse cu poftă.

- Eh, o figură de stil!

Miriam nu se despărţi de Justin decît în faţa casei cu cinci etaje de pe Bolşaia Bolotnaia, unde locuia de obicei.

- Am să trec pe la dumneata, zise studentul.

- Nu mai devreme de începutul săptămânii viitoare! La revedere!

Miriam intră în casă şi bătu la uşa apartamentului proprietăresei, o evreică botezată, căsătorită odinioară cu un funcţionar superior de la Poştă. Rămasă văduvă, îşi asigura existenţa recoltînd chiriile casei de raport, căci pensia de pe urma poştaşului era neîndestulătoare.

Tamara Krusevskaia avea şaptezeci de ani, dar nu renunţase

la cochetărie, îşi vopsea parul, se farda violent, purta profuziune de găteli, danteluţe, mărgele, volănase, broşe, brăţări si multe inele. Avea cincizeci de chiriaşi, numai creştini, fiindcă nu voia să-şi creeze complicaţii cu poliţia. Făcuse excepţie doar pentru Miriam, cu care avea îndepărtate legături de rudenie.

Tamara îi fixase o chirie modică, pe care o pretindea însă la termene fixe.

- Bine ai venit, Minam! o întîmpină deschizîndu-i uşa. Ce mai e nou la Tver? Cum se descurcă părinţii tăi în vremurile astea grele? Să ştii că am sporit chiriile! Dar pe tine te las cu vechea chirie.

- Mulţumesc, mătuşă Tamara.

Proprietăreasa se uită în susul şi în josul culoarului şi, după ce constată că nu este nimeni care să o audă, şopti fetei:

- Mi-ai adus puţin maţăs?

Deşi se creştinase, nu se putea lipsi de acest aliment pascal, care îi amintea bucuriile copilăriei şi adolescenţei.

- Ţi-am adus, mătuşă Tamara. Deşi a trecut de mult Pastele, mama ţi-a pregătit-o anume. În legăturica asta se mai află o găină friptă, nişte muşchi de porc afumat şi o şuncă. Toate pentru dumneata, din partea tatălui meu. Mai e înăuntru şi o pelerină de dantelă brodată de mama.

Tamara primi cu plăcere darurile şi, după ce le duse în camera ei, reapăru cu o cheie.

- Pofitim cheia camerei tale, te-a aşteptat toată vara. Dinăuntru se auzi un lătrat de căţel.

- Te las! adăugă. Mă aşteaptă Piki, scumpul mamei. Nu uita să aranjezi treaba cu poliţia.

- Nici o grijă, mătuşă Tamara. Îmi las lucrurile sus şi alerg la comisariat.

Trebuia să obţină viza de şedere în Sf. Petersburg, ceea ce nu era deloc uşor, deşi Moşe Rubin unsese multe uşi ca să nu scîrţîie. Intervenţiile costaseră mult, dar pentru fată nu se dădea înapoi de la sacrificii.

Miriam ajunse la comisariat aproape de ora prînzului. La viza paşapoartelor se afla un ins necunoscut ei. Acesta îi examina paşaportul şi, după ce o privi pe deasupra ochelarilor, o întrebă inchizitorial:

- Certificatul medical unde e?

Miriam îl privi nedumerită.

- Certificatul medical? Care certificat?

- Nu mai face pe proasta! Dacă nu-mi aduci certificat că ţi-au făcut, examinarea trimestrială, nu pupi viza de rămînere în Sf. Petersburg! N-am poftă să-ţi îmbolnăveşti clienţii! Spitalele sînt si aşa destul de pline!

Miriam se înroşi pînă în vîrful urechilor. Acesta nu cunoştea combinaţiile ei cu comisarul-şef al secţiei. Miriam, în calitatea ei de evreică din provincie, avea nevoie de o viză specială pentru a rămîne noaptea în capitală. Ori singurii evrei îndreptăţiţi să obţină această viză erau medicii şi prostituatele. Restul puteau frecventa ziua oraşul, dar aveau obligaţia să-l părăsească înainte de apusul soarelui. Li se îngăduia să-şi petreacă noaptea doar în comunele din jurul capitalei. A doua zi de dimineaţă aveau voie să revină în oraş. Evreii găsiţi noaptea în Sf, Petersburg se expuneau plăţii unei mari amenzi, precum şi la o pedeapsă privativă de libertate. Tinerele evreice dornice să urmeze cursurile facultăţilor erau obligate să se folosească de o tristă stratagemă: declarau că sunt prostituate. Comisarii, deşi cunoşteau realitatea, închideau ochii, fiindcă erau gras mituiţi.

- Aş dori să stau de vorbă cu domnul comisar-şef, spuse Miriam.

- Pofteşte! Îl găseşti în biroul lui. Mă îndoiesc însă că pentru ochii dumitale frumoşi îşi va primejdui cariera, dîndu-ţi viza de rămînere noaptea în oraş fără certificatul de examen medical.

Miriam intră cu îndrăzneală în biroul comisarului-şef. Dar aici avu o surpriză penibilă, în locul lui Velikov, pe care-l cunoştea de multă vreme, se afla un comisar hirsut, negricios la faţă, originar probabil din sud. Se va arăta oare acesta tot atît de înţelegător ca predecesorul său? Pentru că nu ştia cu cine are de-a face, Miriam se mărgini să declare că era prostituată şi că se supusese vizitei medicale, dar că uitase să îşi ia adeverinţa. Nu avusese curajul să-i dezvăluie adevăratul motiv al şederii ei la Sf. Petersburg, căci se temea să nu intre în conflict cu legea. Era sigură că pînă la urmă va ajunge la un modus vivendi cu noul comisar-şef. Mai toţi inşii din tagma lui se lăsau băcşăluiţi, dacă, bineînţeles, concesiile care li se cereau nu implicau încălcări flagrante ale codului penal. Spre uşurarea ei, comisarul se arătă binevoitor.

- Bine. Te cred pe cuvînt. Dar să-mi dai o declaraţie scrisă că ai fost la vizita medicală şi că te-au găsit sănătoasă:

Numai aşa îţi eliberez viza de şedere în oraş.

- Vă mulţumesc, domnule comisar-şef.

- Petrov, mă cheamă. Comisarul-şef Petrov. Dacă ai vreo nevoie, vii direct la mine.

O măsură de sus si pînă jos, cu ochi de cunoscător. Adăugă zîmbind.

- Eşti drăguţă! Foarte drăguţă! Mă întreb cum de ţi-ai ales meseria asta? Prea bănoasă nu este. Poţi da lovituri doar vîrîndu-te pe sub pielea vreunui bătrîn bogat. Cred însă că pezevenghîul tău e ageamiu. Cu cine lucrezi?

Miriam zîmbi încurcată:

- Lucrez . . . singură ...

- Mai bine. Îţi păstrezi cîştigul pentru tine. Nu te mai dijmuiesc peştii şi madamele. Dar asta comportă şi riscuri. Poţi să mănînci o asemenea chelfăneală de la concurenţă, încît să ajungi la spital.

Miriam nu ştia ce să răspundă. Era ispitită să-i spună adevărul, dar pînă la urmă se abţinu.

- Ascultă, fetiţo!, zise comisarul-şef. Dacă se agaţă vreun pezevenghi de tine, să vii să-mi spui. Îl potolesc eu, de nu se mai leagă de tine nici una din leprele astea. Nu-ţi cer decît să fii liniştită, să nu-ţi racolezi clienţii pe Nevski Prospekt, să eviţi scandalurile şi să te instalezi într-o casă convenabilă. Dacă ai să te comporţi, aşa cum îţi cer, ai să te bucuri de protecţia mea. Hai, du-te să-ţi dea viza!

Mirîam părăsi neliniştită comisariatul. Obţinuse autorizaţia de şedere în Sf. Petersburg, dar echivocul situaţiei în care intrase putea să-i creeze neplăceri. Numeroasele formalităţi ale înscrierii în noul an şcolar o acaparară însă în asemenea măsură, încît uită în curînd de temerile ei. Tamara Krustnvskaia cunoştea stratagemele folosite de Miriam pentru a rămîne în capitală şi se bucură de reuşita lor. Mijloacele acestea clasice de a eluda legea le mai foloseau şi alţi evrei. Comisarii însărcinaţi cu eliberarea vizelor de şedere ştiau a se preface că nu cunoşteau realitatea. În acest chip îşi rotunjeau veniturile extraprofesionale.

Miriam găsi timp să se întîlnească şi cu Justin, care venea din cînd în cînd să o invite la plimbare. Cutreierau librăriile, muzeele, bibliotecile publice, asistau de la galerie la reprezentaţii teatrale sau de operă şi, cînd se săturau de aerul

închis, ieşeau să se bucure de natură pe Krestovskii Ostrov. După ce umblau pe aleile nesfîrsite, drepte şi largi ca nişte bulevarde, se odihneau pe cîte o bancă, admirau tăcuţi braţul Nevei, ori se lansau în lungi şi înflăcărate controverse politice. Miriam se deprinsese cu infirmitatea colegului ei. Cu autorizaţia Tamarei, îl poftise la ea acasă şi îi cîntase la vioară sonata nr. 9 în la major de Beethoven. Studentul o ascultase fermecat, aplaudînd entuziast. Între ei încolţi treptat o prietenie amoroasă.

Pentru Miriam se deschideau perspective roze. Nu o supăra nimeni Discuţiile angajate cu studenţii asupra panslavismului abia dacă aduceau o notă de agitaţie în existenţa ei.

Într-o seară se înapoie mai devreme acasă. Umblase toata ziua, cercetînd anticariatele în căutarea unor cărţi de filozofie, şi după ce îşi preparase ceva de mîncare, se întinsese pe pat şi începuse să citească „Critica raţiunii pure" de Kant.

Se întunecase. Prin fereastra deschisă pătrundeau, odată cu zgomotele potolite ale străzii, tot felul de gîze fragile, care dănţuiau în jurul lămpii aprinse. Deodată uşa fu dată la o parte şi în cadrul ei apăru comisarul-şef Petrov, cu o sticlă de vin şi o cutie sub braţ. Plin de voie bună, intră în cameră.

- Am venit să văd cum te-ai instalat. Bravo! Îmi place? Aşeză sticla şi cutia pe masă şi se uită la cărţile orînduite pe un raft. Încercă să descifreze cîteva titluri fără a înţelege mare lucru.

- Este pentru întîia oară că văd cărţi atît de complicate în camera unei fete cu ocupaţia ta! exclamă mirat.

Miriam sărise din pat şi stătea consternată în picioare. Nu ştia cum să reacţioneze. În timp ce studia în continuare titlurile înscrise pe cotoarele volumelor, Petrov îşi dezbrăcă haina, o aşeză pe spătarul unui scaun, apoi începu să-şi desfacă nodul de la cravată.

- Hai, dezbracă-te şi tu, spuse aruncînd fetei o privire peste umăr. În seara asta nu am timp să stau decît cel mult o jumătate de oră.

Pe Miriam o încolţi panica. Inima îi bătea sarabanda. Protestă :

- Nu se poate! Aştept pe cineva! Fruntea comisarului-şef se încreţi.

- Dacă e vreun client, îi faci vînt!

- Te rog să pleci! rosti Miriam cu mînie reţinută. Am să-ţi explic mai tîrziu.

Se îndreptă spre uşă spre a o deschide, dar comisarul o înşfacă de braţ şi o trase spre el.

- Faci pe nebuna?

- Ieşi! strigă Miriam furioasă.

Cu mîna rămasă liberă, Petrov o plesni cu putere peste faţă, zăpăcind-o. Miriam deschise gura să strige după ajutor, dar un pumn repezit în pîntece o făcu să icnească, fulgerată de o durere cumplită.

Comisarul-şef o îmbrînci în pat şi cu o mişcare bruscă îi rupse rochia de sus şi pînă jos. Gîfîi şuierat:

- Căţea! Faci pe nebuna cu mine? Lasă că îţi arăt eu! Căţea! Căţea!

Se prăbuşi asupra fetei, care gemu înspăimântată ...

După ce termină, Petrov coborî din pat. Părul răvăşit îi atîrna pe frunte. Broboane de sudoare i se scurgeau pe obraji si pe gît. Cămaşa umezită de transpiraţie i se lipise de spinare. Se încheie furios la pantaloni, apoi se privi în oglinda mică de la uşa de toaletă, bolborosind furios:

- Din cauza ta, căţea, arăt acum ca draeu! Cum am să ies în oraş în halul ăsta? Pantalonii stau pe mine ca nişte tirbuşoane! Am să-ţi plătesc pentru fîţele astea! Îţi revoc viza, asta am să fac!

Deodată dădu să se răsucească pe călcîie. O văzuse în oglindă pe Miriam răsărind în spatele lui cu o lampă de metal ridicată deasupra capului în chip de armă. Strigă furios:

- Ai înnebunit? Lasă lam ...

Nu apucă să-si încheie fraza. Suportul de bronz al lămpii îl trăzni în creştet, desfundîndu-i calota craniană. Se apucă instinctiv de marginile mesei de toaletă, pe care o trase în cădere, răsturnînd-o asupra lui. Sticlele cu colonie, pudriera, o cutie cu giuvaeruri ieftine se risipiră peste pieptul său. Deodată încetă să mai respire. Bucăţi de creier se lipiseră de suportul lămpii, pe care Miriam o ţinea încă în mînă. Îndobitocită de oroare, se uită la cadavrul de la picioarele ei.

- Ce-am făcut?! murmură. Ce-am făcut?!

*

**

În vreme ce îşi punea mănuşile de piele glace, maiorul Schina, aghiotant al Domnitorului Carol I al României, stătea în capul de sus al scării de marmură care cobora în curtea de

onoare şi de acolo privea cu un sentiment de satisfacţie compania de gardă - în ţinută de paradă - aliniată în faţa intrării principale a palatului, escadronul de cavalerie care încadra trăsura „â la Daumont" a Domnitorului, staţionată în dreptul peronului, mulţimea de curioşi Maşată în stradă, dincolo de grilajul aurit al curţii, rochiile multicolore ale femeilor cochete, cerul senin de un albastru limpede ca ochii unui prunc, soarele - lampadar feeric - aninat de culmea văzduhului străbătut de săgeţile capricioase ale rîndunelelor.

Ambianţa senină, festivă era în ton cu vizita oficială pe care Domnitorul avea să o facă la Rusciuc, răspunzînd invitaţiei protocolare a Sublimei Porţi.

Maiorul Schina ştia că relaţiile dintre Imperiul Otoman - suzeran - şi România - vasală - se deterioraseră mult în ultima vreme. Micul, dar vigurosul Principat Român manifesta tendinţe de emancipare văzute cu ochi răi de oamenii de stat turci, care voiau să eternizeze nişte tratate de atîrnare politică devenite nu numai anacronice, dar şi puţin viabile în acel ultim sfert al secolului XIX, care îşi propunea să impună pretutindeni în lume principiul naţionalităţilor. Vizirii de la Constantinopole se străduiau să cîrpeasaă edificiul imperial otoman, redîndu-i o coeziune de mult pierdută.

Maiorul Schina era mîndru fiindcă ţara lui - condusă de cîteva minţi luminate - păşea încet, dar sigur pe drumul cuceririi unei independenţe năzuite de întreaga suflare românească. Difereau numai mijloacele. Oamenii politici prudenţi, si într-o oarecare măsură timoraţi, preconizau folosirea tratativelor paşnice, chiar dacă încheierea lor cu succes ar cere mult timp. Alţi bărbaţi de stat, mai dinamici, mai dîrji, nu excludeau apelul la forţă, singura capabilă să taie nodul gordian.

Privirile maiorului Schina, ca şi ale românilor de toate culorile şi nuanţele politice, erau îndreptate spre lupta disperată angajată pe tărîmurile nu prea îndepărtate ale Bosniei şi Herţegovinei. Tulburările izbucnite acolo păreau să vestească lumii civilizate începutul prohodului atotputerniciei otomane asupra Europei de sud-est.

În concepţia sfetnicilor sultanului Abdul Aziz, vizita Domnitorului Carol la Rusciuc avea menirea să demonstreze Occidentului şi Rusiei imperiale că relaţiile dintre suveran si vasalii săi erau idilice şi că tulburările din Bosnia şi Herţegovina aveau

caracterul unor simple incidente sporadice. Maiorul Schina citise cu legitimă mîndrie programul ceremoniilor legate de această vizită. Principelui Carol urmau să i se acorde onoruri ca şi cînd ar fi fost cap încoronat. Evident, aveau să fie păstrate şi cîteva detalii de protocol destinate să ilustreze discret dependenţa României de Imperiul Otoman. Dar dacă se va da dovadă de o reciprocă bunăvoinţă, eventualele incidente, rezultate ale unor susceptibilităţi exacerbate, vor putea fi evitate. Maiorul Schina nu se temea de incidente. Era militar de carieră şi ca atare prefera calea armelor. Dar ceasul răfuielilor nu sunase încă. România trebaia să aleagă cu multă grijă momentul declanşării acţiunilor menite să anuleze tratatele, îmbătrînite şi nedrepte care o mai legau de Imperiul Otoman.

Gîndurile maiorului Schina fură brusc întrerupte de un ghiont în coastă. Iritat, se răsuci pe călcîie. Locotenentul Volvoreanu, ofiţer de ordonanţă, de serviciu la ora aceea, care tocmai ieşea din palat, se împiedicase de covorul lung, desfăşurat pe scara de marmură, şi doar printr-un miracol de echilibristică evitase o cădere ridicolă pe trepte în jos. În acea fulgerătoare fîlfîire de braţe care-l readusese la verticală, îl înghiontise însă pe maior de faţă cu toată lumea. Ruşinat, confuz, îşi ceru scuze. Maiorul îl privi sever, iar după ce îşi îndreptă ţinuta, rosti sec:

- Nu-i nimic. Dar pe viitor să fii mai atent! .

Paloarea ofiţerului era însă atît de accentuată, expresia ochilor atît de rătăcită, încît Schina se simţi obligat să-l întrebe cu solicitudine:

- Ce e cu dumneata, Volvoreanu? Nu te simţi bine? Arăţi de parcă abia ai ieşit din mormînt!

Nu găsise o comparaţie mai potrivită, dar imaginea sa literară spori dezorieterea locotenentului, care suspină adînc:

- Ah, domnule maior, nu îmi mai vorbiţi de moarte! Aghiotantul domnesc îşi privi suspicios subalternul.

- Ce tot îndrugi acolo, Volvoreanu?

Locotenentul făcu o schimă jalnică.

- Nu îndrăznesc să vă spun cît mi-e de negru sufletul domnule maior!

- Fii mai explicit, omule!

- Am avut un vis, domnule maior. Schina zîmbi ironic.

- Pentru atîta lucru arăţi atît de descompus?

- Dar ce vis, domnule maior! Se făcea că Alteţa-Sa Principele

Carol zăcea pe treptele unui edificiu - n-aş putea, să vă spun dacă era biserică, palat, geamie ori gară - scăldat în sînge, cu tunica sfîşiată şi cu o mînă încleştată de o bară metalică strîmbă.

- Ai visat dumneata toate amănuntele astea? rosti maiorul cu neîncredere.

- Absolut! Mă tem să nu fie un vis premonitoriu!

- Fugi de aici!

- Dacă turcii vor încerca să profite de ocazie . . .

- Lasă fantasmagoriile, Volvoreanu, şi treci la locul tău în cortegiu. În orice caz, să fii cu ochii în patru. Vis premonitoriu sau nepremonitoriu, avem datoria să veghem asupra securităţii Domnitorului. Eu am să călătoresc în stîngă trăsurii domneşti. În ceea ce mă priveşte, am să fiu foarte atent. Hai, limpezeste-ţi gîndurile!

În vestibul se stîrni agitaţie. Se iviră cîţiva ofiţeri în ţinută de ceremonie, precum şi un grup de demnitari în fracuri împodobite cu decoraţii. Toţi se aşezară de o parte şi de alta a scării, deschizînd un drum străjuit de un dublu rang de personaje solemne, nemişcate şi aliniate ca nişte soldaţi de plumb.

Prinţul Carol îşi făcu apariţia. Purta uniformă de general de infanterie. Deşi foarte tînăr, avea ţinuta unui suveran înnăscut. Compania de gardă şi escadronul de cavalerie prezentară armele. Domnitorul coborî fără grabă scările, îndreptîndu-se spre trăsură. Un lacheu în livrea galonată îi deschise portiera. Prinţul se aşeză pe bancheta din dreapta. La stînga sa luă loc Lascar Catargi, şeful guvernului şi preşedintele partidului conservator. În vreme ce lacheii închideau portierele, maiorul Schina încăleca şi se plasă în stînga trăsurii domneşti. Cortegiul se puse în mişcare. Capul coloanei, alcătuit dintr-un detaşament de cavalerie, străbătu în trapul cailor curtea şi ieşi în stradă, escortînd echipajul princiar. Lumea adunată în piaţa din faţa palatului izbucni în urale. Pompa domnească, în care vedeau o reflectare a autorităţii statului, îi impresiona plăcut. Fie că se schimba garda la palat, fie că se constituiau cortegii solemne, curioşii se buluceau pe lîngă grilajul aurit şi urmăreau cu emoţie spectacolul.

Maiorul Schina scruta cu ochi de vultur lumea îmbulzită pe trotuare. Luase în zeflemea visul ofiţerului, dar în sinea lui nu era atît de calm pe cît voia să pară. Deşi îşi depăna existenţa în

antepenultimul deceniu al secolului XIX - secolul ştiinţelor pozitive - nu se putea dezbăra de unele superstiţii, adînc înrădăcinate în sufletele muritorilor de rînd. Marele Iulius Caesar nu fusese oare prevenit să nu-şi facă apariţia în Senat, fiindcă un vis îi prevestise moartea? Mai erau desigur şi alte cazuri care nu-i veneau acum în minte. Întoarse fugitiv capul spre locotenentul Volvoreanu, ce urma trăsura domnească, păstrînd în priviri aceeaşi expresie de teamă superstiţioasă.

În dreptul portierei opuse îşi manevra calul colonelul Greceanu, primul aghiotant domnesc. Cu pieptul scos înainte, îşi etala fireturile şi decoraţiile. „Ar trebui să fie mai puţin plin de el, dar mai vigilent faţă de siguranţa Domnitorului", reflectă mîniat Schina, căutând din ochi prin mulţime vreun indiciu care să trădeze prezenţa unui eventual anarhist. Anarhismul şi anarhiştii ţineau sub o permanentă teroare pe mai toate capetele încoronate, pe mai toţi preşedinţii de republică şi pe mai toţi bărbaţii de stat cu faimă deosebită.

Un obiect inform ţîsni din mijlocul publicului descriind o traiectorie curbă, destinată să-şi încheie cursa în trăsura domnească. Instinctiv, maiorul Schina întinse sabia în calea ciudatului proiectil, dar spre surpriza sa, prinse în lama strălucitoare un buchet care se înfipse ca un pui într-o frigare. Primul ministru observă scena şi zîmbi imperceptibil. Nu se putea spune că „vigilenţa" aghiotantului, care călărea în dreptul portierei sale, nu era trează.

Maiorul Schina se înroşi jenat. Cu o vîslire rapidă, scutură buchetul care se desprinse din lamă, căzînd lîngă rigolă. Incidentul îi răcori puţin fierbinţeala, dar grija lui spori iarăşi cînd cortegiul ajunse la gara Filaret, unde se adunaseră de asemenea mulţi curioşi. În ajun avusese o lungă convorbire cu prefectul capitalei, care îl asigurase că luase toate măsurile de pază. În afară de poliţiştii în uniformă, însărcinaţi cu păstrarea ordinii, agenţi în civil împănau mulţimea, pîndind orice gest suspect.

- Răspund personal de viaţa Prinţului, declarase cu ifos prefectul. Am raportat dealtfel toate măsurile ordonate de mine domnului prim-ministru, care - să nu uitaţi - este şi şeful meu direct, în dubla lui calitate de cap al guvernului şi de ministru de Interne. A aprobat întrutotul dispoziţiile mele.

Cînd trenul domnesc se urni, maiorul Schina respiră liniştit. Centrele populate reprezentau cea mai mare primejdie pentru

existenţa căpeteniilor de state. La cîmp deschis, între aurul holdelor de grîu şi al văzduhului însorit, temerile nu-şi mai aveau locul. Locomotiva mînca spaţiile cu viteză -ameţitoare - peste patruzeci de kilometri pe oră - concurînd cu strălucire şi intrepiditate toate mijloacele de locomotie cunoscute. .,Asemenea culmi, reflectă maiorul Schina, după ce se instala comod în vagonul rezervat demnitarilor Curţii, cu greu vor mai fi atinse în viitoarele decerni".

- Este incontestabil că ne aflăm în pragul unor grave şi hotărîtoare evenimente, spuse gînditor prinţul Carol, aruncîndu-şi privirile asupra fîşiilor galbene ale holdelor, ce alternau cu verzi culturi de porumb ori de lucerna, într-un magnific mozaic mişcător. Domnul Brătianu şi partizanii săi preconizează o politică externă mult mai activă decît cea urmată de guvernul prezidat de dumneata, domnule Catargi, Consideră cu totul nepotrivit imobilismul nostru politic astăzi, cînd întreaga Europă fierbe. Opinia publică pare să-l urmeze. Suferinţele fraţilor noştri creştini din Bosnia şi Herţegovina, care au ridicat armele spre a-şi cuceri libertatea nu ne lasă indiferenţi.

Lascar Catargi se adînci în fotoliul său aşezat lîngă fereastră.

- Alteţă, nu poate fi vorba de un imobilism politic. Sunt şi eu român şi în consecinţă, doresc din adîncul sufletului să ne eliberăm de sub tutela otomană. Sunt de acord cu Alteţa-Voastră că ne aflăm într-un moment crucial. Edificiul puterii otomane pîrîie din toate încheieturile. Zidurile lui cu crăpături adînci se vor prăbuşi în curînd. Ce se va întîmpla însă după ce turcii vor fi siliţi să se înapoieze la ei acasă în Asia Mică? Nu se va crea oare în sud-estul Europei un vacuum pe care vor încerca să-l umple ruşii sau austriecii? Departe de mine să aduc laude stăpînirii otomane! Dar sub turci ne-am bucurat de o cvasi-independenţă, întărită de secularele noastre capitulaţii cu Sublima Poartă, acelaşi lucru se va întîmpla dacă vom schimba stăpînii? Să facem o comparaţie între situaţia actuală a României şi cea a Poloniei. Nu credeţi că în ceea ce ne priveşte suntem privilegiaţi?

- Dacă m-aş folosi de argumentele dumitale, domnule Catargi, ar trebui să fac observaţia că, în cadrul Imperiului Austro-Ungar, maghiarii supuşi coroanei habsburgice deţin o poziţie mult mai privilegiată decît românii sub suzeranitatea otomană.

- Ce se întîmpla însă cu românii din Transilvania, Alteţă?

Situaţia lor actuală este infinit mai grea decît a românilor dintre fruntariile Imperiului Otoman.

Prinţul zîmbi oarecum enigmatic:

- Contele Karoly - sunt informat - se teme îngrozitor de o ipotetică integrare a României în sistemul politic austro- ungar. Aportul nostru ar determina o pondere sporită a elementului românesc, care ar obţine o importanţă nouă în mozaicul popoarelor puse sub egida Habsburgilor. Dar să încetăm cu aceste speculaţii! Noi, românii - îmi îngădui cred, domnule Catargi, să folosesc acest termen - dorim să fim liberi, stăpîni pe pămîntul şi pe destinul nostru. Sunt un Hohenzollern, domnule Catargi, iar un Hohenzollern nu poate accepta la nesfîr;ire o stare de inferioritate faţă de sultanii otomani. Nu putem îngădui nici protectoratul Rusiei, ori al Austro-Un-gariei. Sunt prietenul conservatorilor, dar asta nu mă împiedică să apreciez politica externă preconizată de domnul Brătianu şi de liberalii săi, mai pozitivă, mai realistă. Nu mi-am însuşit încă bine limba românească, dar mi-am însuşit în schimb sufletul românesc. Simt pulsul acestui popor, domnule prim-ministru. Românii vor să devină liberi! Liberi şi independenţi!

- Liberi suntem, Alteţă. Suzeranitatea turcească este numai de faţadă.

- Această faţadă, cum o numeşti dumneata, lezează onoa-rea românească. Am învăţat aceste lucruri stînd de vorbă nu numai cu domnii Brătianu şi Kogălmceanu, ci şi cu alţi români, mai puţin importanţi, dar tot atît de patrioţi. Doresc, domnule Catargi, să adopţi o atitudine mai dură faţă de turci.

- Tratatele existente ne leagă nu numai faţă de turci, Alteţă, ci şi de celelalte mari puteri. Anglia şi Franţa s-au arătat în ultima vreme ostile încercărilor noastre de a ne elibera de sub tutela turcească. E destul să amintesc atitudinea neprietenoasă a acestor ţări faţă de noi, după ce am semnat tratatul economic cu Austro-Ungaria. Franţa nu uită prietenia ei tradiţională cu Imperiul Otoman, iar Anglia îşi clamează amiciţia faţă de turci pentru că îi duşmăneşte pe ruşi, puternicii ei rivali din Asia. Pe tabla de şah a politicii europene ni se atribuie doar un rol de pion, Alteţă.

- Te mulţumeşte această situaţie, domnule Catargi? Pe Brătianu nu-l mulţumeşte.

- Acest Brătianu a ajuns un fel de sperietoare pentru

mine, Alteţă, surîse cu uşoară maliţiozitate primul ministru. Alteţa-Voastră nu trebuie să uite că noi, conservatorii, constituim cel mai dîrz sprijin al tronului.

-Aş prefera, domnule, Catargi, ca întreaga ţară să-mi acarde cu aceeaşi dîrzenie sprijinul.

În vagonul salon îşi făcu intrarea colonelul Greceanu.

- Alteţă, îmi permit să vă raportez ca în cinci minute trenul va sosi în gara Giurgiu.

- Mulţumesc, domnule colonel. Ofiţerul izbi călcîiele şi părăsi demn salonul. Prinţul Carol se ridică din fotoliu, precedat de primul-ministru, şi îşi îndreptă instinctiv ţinuta.

- Sultanul este slujit de un ministru de Externe abil, Reşid Paşa nu m-a invitat la Constantinopole, fiindcă ştie că aş fi găsit un pretext spre a mă eschiva de la o corvoadă care mi-ar fi impus să mă înclin supus în faţa padişahului. La Rusciuc, în absenţa lui Abdul Aziz, nu voi fi obligat să fac temenele nimănui, aşa că aparenţele vor fi salvate. Mă întreb însă ce vor turcii de la noi? N-au aranjat ei vizita asta protocolară numai pentru ochii Occidentului.

- În curînd le vom afla gîndurile, Alteţă. Reşid Paşa ştie totuşi că deţinem atuuri puternice. Ne vor menaja, ca să nu le creărn şi noi complicaţii.

- Exasperarea îi face pe unii oameni de stat să adopte soluţii temerare, domnule Catargi. N-ar fi exclus să încerce a ne intimida.

Primul ministru îşi orîndui panglica marelui cordon al Ordinului Osmanic, instituit de Abdul Aziz în 1861, şi care îi fusese conferit în preziua vizitei la Rusciuc, spre a se da astfel o şi mai mare strălucire evenimentului. Şi prinţul arbora însemnele aceluiaşi ordin.

Locomotiva fluieră prelung. Prin faţa ferestrelor vagonului salon prinseră să defileze cartierele mărginaşe ale oraşului Giurgiu.

Primirea Domnitorului Carol la gară, în sunetele fanfarei militare şi în uralele giurgiuvenilor în haine de sărbătoare, strecură iarăşi fiori de emoţie în sufletul maiorului Schina.

Pe peron se mai afla, în afara autorităţilor civile şi militare, generalul turc Hassim Paşa, încadrat de o numeroasă suită. Hassim avea să reprezinte pe sultan la ceremoniile care urmau să culmineze cu o defilare a trupelor turceşti din garnizoana

Busciuc în onoarea Domnitorului României. Maiorul Schina aruncă din nou o privire furişă spre locotenentul Volvoreanu, care păşea în coada suitei domneşti. Visul acestuia ajunsese să-l obsedeze.”Coşmarurile sunt, de obicei, rezultatul unei cine prea copioase”. Poate că tînărul ofiţer benchetuise în ajun. Dar explicaţia nu-l mulţumi.

Asistă cu aceeaşi teamă la schimbul de strîngeri de mîini dintre Hassim Paşa şi prinţul Carol, la trecerea în revistă a companiei de onoare şi la ieşirea cortegiului în piaţa gării, neagră de lume. Nici de data aceasta nu se întîmplă nimic.

Inspecţia Domnitorului la şantierul naval, unde avea să fie lansată la apă o nouă canonieră românească, îi spori iarăşi temerile. Cine ştie dacă printre muncitori nu se va fi strecurat vreun anarhist. Traversarea Dunării pe bordul unei nave cu zbaturi, sub pavilion românesc, îi mai destinse nervii. Bătea un vînticel plăcut, răcorindu-i fruntea transpirată.

Debarcarea la Rusciuc fu salutată cu salve de artilerie. Pe chei, prinţul Carol trecu în revistă o companie de onoare, apoi întregul cortegiu se îndreptă spre cîmpul de instrucţie al oraşului, unde urma să se desfăşoare parada militară. Prinţul Carol, Hassim Paşa şi ofiţerii lor de Stat-Major călăreau pe cai arabi de o mare frumuseţe. Pe străzile strimte ale oraşului dunărean, casele joase, în stil oriental, puneau zăgaz vîntului. Razele soarelui cădeau la verticală, încingînd armele, căştile metalice, decoraţiile, uniformele strînse pe corp. Maiorul Schina avea senzaţia că sîngele îi fierbe în vine. Sudoarea ţîşnea din pori ca din stropitoare. Şiroaie de transpiraţie îi inundau obrajii şi ceafa, îmbibînd dezagreabil gulerul brodat cu aur al tunicii.

După ce cortegiul străbătu oraşul în pantă şi ieşi pe teren deschis, boarea molcomă impregnată de miresmele florilor de cîmp, prinse iarăşi să răcorească firea. În depărtare apărură - profilîndu-se pe o lizieră de copaci - trupele turceşti, perfect aliniate, care aveau să defileze prin faţa Domnitorului. Acum maiorul Schina încetă să se mai teamă pentru viaţa prinţului. ,,Militarii sînt loiali, nu săvîrşesc atentate, reflectă el. Soldatul se bate vitejeşte, cu arma în mînă, în văzul tuturora, nu atacă perfid, asemenea viperelor care pîndesc victimele, stînd ascunse prin ierburi ori pe după bolovani.''

Defilarea trupelor prilejuia maiorului Schina un spectacol - pentru el - întotdeauna încîntător. Fanfarele militare făceau să

vibreze văzduhul, marcînd cu ritmul lor mărşăluiala batalioanelor de infanterie şi trapul săltat al escadroanelor de cavalerie ..

Plasat în stînga prinţului Carol, Hassim Paşa urmărea cu coada ochiului reacţiile pe care parada impecabilă a trupelor era firesc să le aştearnă pe chipul ilustrului său oaspete. Alesese pentru această desfăşurare de forţe regimentele cu cea mai desăvîrşită pregătire militară, spre a-l impresiona pe Domnitor şi a-l face să se gîndească temeinic înainte de a se alipi turbulenţilor vasali creştini care cutezaseră să se ridice împotriva stăpînirii otomane. Dar expresia ochilor prinţului era impenetrabilă.

Hassim Paşa ştia că imperiul se afla în pragul unor grele încercări. Insurecţia din Bosnia si Herţegovina nu numai că nu putea fi înăbuşită, dar ameninţa să incendieze şi provinciile învecinate. Ultimele vesti din Muntenegru sosite la Constatitinopole indicau o explozivă stare de spirit a localnicilor. În eventualitatea că muntenegrenii ar ridica la rîndul lor steagul rebeliunii, Sublima Poartă s-ar vedea pusă în faţa unei probleme greu de rezolvat. Dacă la aceasta se adăugau si rapoartele provenite din Serbia, situaţia promitea să devină pur şi simplu alarmantă. Se părea că sîrbii se aruncaseră în braţele ruşilor, care le furnizau în ascuns arme, muniţii, precum şi numeroşi voluntari. Ceva mai mult, existau indicii potrivit cărora între români şi sîrbi s-ar fi dus tratative secrete în vederea unei acţiuni comune în sprijinul rebelilor din Bosnia si Herţegovina. Presa de la Belgrad şi din Bucureşti denunţa cu aceeaşi vigoare „atrocităţile" săvîrşite de turci în provinciile răsculate. Hassim Paşa încerca o mare indignare faţă de tupeul "mîzgălitorilor de hîrtie" creştini din cele două ţări, care îşi permiteau să înfiereze riposta militară otomană. Se aşteptau oare ca Sublima Poartă, înspăimîntată de articolele lor nesăbuite, să abandoneze partida, îngăduind unor vasali nesupuşi să răstoarne seculara ordine otomană? Cînd căpeteniile politice de la Constantinopole îl aleseseră pe Hassim Paşa spre a-l primi pe Domnitorul românilor, avuseseră în vedere calităţile lui de diplomat, împletite atît de abil cu cele de conducător de oşti.

Defilarea se încheie într-o adevărată apoteoză. Regimente de cavalerie galopară într-o desăvîrsită ordine prin faţa prinţului Carol. Hassim Paşa se abţinuse să prezinte şi unităţile de

başibuzuci şi de cerkezi, care ar fi făcut o impresie urîtă cu răcnetele lor sălbatice.

După terminarea parăzii, generalul turc primi felicitările oaspetelui, apoi prinţul fu poftit - cu întreaga lui suită -la un banchet oferit de Hassim Paşa în sala cea mare a primăriei oraşului. Pe Maşa lungă, acoperită cu flori, porţelanuri fine şi argintărie masivă, fură servite tot felul de specialităţi gastronomice orientale, precum şi vinurile cele mai alese. Deşi Coranul interzicea consumul băuturilor alcoolice, se făcuse excepţie de la această oprelişte în cinstea oaspeţilor români, cărora nu li se putea pretinde să-şi spele gîtlejurile, după mîncărurile grase, cu siropuri şi limonate dulci, singurele îngăduite la festinurile islamicilor.

Cînd se ajunse la cafele şi la lichioruri, Hassim Paşa se gîndi că sosise momentul să profite de buna dispoziţie a oaspeţilor de peste Dunăre şi să atace chestiunile care-l interesau.

- Ceremoniile militare desfăşurate astăzi, Alteţă, nu fac decît să ilustreze sentimentele de prietenie ale Înălţimii-Sale Sultanul faţă de Alteţa-Voastră. Între turci şi români au dăinuit şi sperăm că vor dăinui şi mai departe legături de încredere şi preţuire reciprocă.

Prinţul Carol dădu replica, folosindu-se de acelaşi limbaj diplomatic:

- Suntem încredinţaţi că relaţiile dintre ţările noastre, Excelenţă, vor cunoaşte o şi mai accentuată înflorire, dacă Sublima Poartă va da urmare justelor doleanţe prezentate de agentul nostru din Constantinopole, generalul Ghica, ministrului dumneavoastră de Externe, Resid Paşa.

Generalului turc nu-i plăcu riposta prinţului, însă afectă o atitudine plină de bunăvoinţă:

- Nu am mandat să discut doleanţele formulate de trimisul Alteţei-Voastre, dar sunt convins că ele vor fi analizate cu toată atenţia şi că vor găsi înţelegerea factorilor noştri politici de răspundere. Evident, rezolvarea satisfăcătoare a chestiunilor rămase încă în litigiu ar putea fi grăbite dacă Alteţa-Voastră ar da dovadă de o apreciere mai realistă a propriilor noastre revendicări. Îmi permit să atrag atenţia Alteţei-Voastre că tonul violent al presei din Principate ...

- Din România vreţi să spuneţi, î1 - întrerupse prinţul, zîmbind cu afectată candoare.

Hassim Paşa se prefăcu a nu fi reţinut interpelarea oaspetelui în mijlocul frazei sale, pe care o continuă, arborînd acelaşi zîmbet afabil:

- ... la adresia Sublimei Porţi, care depune cele mai stăruitoare şi legitime eforturi în vederea înăbuşirii insurecţiei din Bosnia şi Herţegovina, nu este de natură a netezi asperităţile existente încă în relaţiile dintre Sublima Poartă şi cabinetul ministerial al Alteţei-Voastre. Trebuie să conveniţi şi dumneavoastră că Înălţimea-Sa Sultanul era obligat să acţioneze cu cea mai mare energie împotriva unor supuşi care şi-au uitat îndatoririle faţă de Statul Otoman suveran.

Surîsul nu pieri de pe buzele prinţului:

- Dacă ar sta în puterea guvernului meu să pună stavilă violenţelor verbale ale ziariştilor care v-au trezit supărarea, desigur că ar lua măsurile de rigoare. Din nefericire, constituţia noastră asigură libertatea presei, a cuvîntului, a opiniilor. Numeroase reviste şi ziare îmi zugrăvesc caricatura, fără să mă formalizez pentru asta: îmi dau seama că, burzuluindu-mă, n-aş ajunge la nici un rezultat. N-aş face decît să-i întărit pe gazetarii ostili persoanei mele. Cunoaşteţi, cred, dictonul latin: de gustibus et coloribus. . . Nu mai e nevoie să-l termin, nu-i aşa?

Hassim Paşa simţi că începe să fiarbă. Acest principe mărunt îşi permitea oare să-l ia în bătaie de joc? Nu lăsă totuşi a i se citi pe faţă contrarietatea.

- Există şi un alt motiv care primejduieşte armonia dintre Imperiu şi Principate.

- Şi România, Excelenţă!

- Şi România, admise Hassim Pasa, cu gîndul că această concesie verbală nu angaja cu nimic responsabilitatea guvernului turc. Mă refer la azilul găsit în România de bulgarii care se dedau la acţiuni criminale împotriva autorităţilor otomane, în satele şi oraşele de la sud de Dunăre. Nu mai vorbesc de agitaţia întreţinută sistematic de anumite comitete bulgăreşti, tolerate de autorităţile române. Înălţimea-Sa Sultanul ar aprecia drept un gest amical al Alteţei-Voastre o înăsprire a supravegherii acestor comitete. Izolarea căpeteniilor în case de detenţie ar pune capăt acţiunilor duşmănoase iniţiate de bulgarii refugiaţi în ţara dumneavoastră.

Prinţul cunoştea bine această chestiune, fiindcă o discutase atît cu membrii cabinetului conservator, cît şi cu liderii partidului

liberal. Mihail Kogălniceanu îi prezentase însă cea mai completă şi documentată opinie asupra comitetelor bulgăreşti constituite pe teritoriul României. Carol îşi zise că putea să dea un răspuns generalului turc care să reflecte concepţia atît a guvernului român, cît şi a opoziţiei. Conservatorii şi liberalii, atît de diametral opuşi în chestiunile de politică internă, erau de acord a îngădui bulgarilor refugiaţi să-şi creeze pe teritoriul României organele lor de conducere, în vederea continuării şi înăspririi luptei împotriva tiranicei dominaţii otomane.

- Excelenţă, rosti domol prinţul Carol, România se aliniază concepţiei acelor state care socotesc de datoria lor să acorde azil refugiaţilor politici. Trebuie să vă amintesc. Excelenţă, că existenţa unor comitete bulgăreşti este confirmată nu numai în România, ci şi în Austria şi Rusia. Chiar si pe teritoriul Turciei activează asemenea comitete, care îşi propun să se ocupe de şcoli, de biserici, de ştiinţă, de literatură.

- Aceasta este doar forma sub care se organizează subversiunea, acţiunile sortite să submineze autoritatea de stat otomană, spuse Hassim Paşa, nemulţumit de interpretarea idilică dată de Domnitorul României activităţii comitetelor bulgăreşti. La Bucureşti, la Ploieşti, la Brăila, la Galaţi, bulgarii pregătesc atacuri înarmate împotriva administraţiei şi a unităţilor militare turceşti.

- Vă asigur, Excelenţă, că de-a lungul Dunării dispunem de forţe suficiente de poliţie care să împiedice declanşarea unor acţiuni violente împotriva Turciei, care şi-ar avea bazele de plecare în ţara noastră. Credeţi-mă, Excelenţă, vom lua cele mai energice măsuri împotriva acelor bulgari care vor încerca să iniţieze acţiuni politice active pe teritoriul României.

- Suprimarea acestor comitete, Alteţă, ar tăia răul de la rădăcină.

- Opinia publică din ţara noastră n-ar îngădui aşa ceva, Excelenţă. Românii nutresc cele mai adînci sentimente de prietenie faţă de fraţii lor creştini din sudul Dunării. Un singur lucru putem face: să atragem atenţia comitetelor bulgăreşti - cărora le-am acordat ospitalitate - să nu ne compromită autonomia şi neutralitatea prin acţiuni incompatibile cu politica noastră externă.

Hassim Paşa zîmbi cu amărăciune.

- Regret, Alteţă, ca nu am putut ajunge la nici un acord în

problemele care înrăutăţesc actualmente relaţiile dintre Constantinopole şi Bucureşti. Multe din cererile guvernului dumneavoastră ar putea fi rezolvate, dacă aţi manifesta înţelegere faţă de justele noastre doleanţe. Ţin să vă reamintesc, Alteţă, că pînă acum nu am utilizat forţa pentru a vă impune punctul nostru de vedere.

- Nu se poate spune, Excelenţă, ca în trecutul ceva mai îndepărtat nu aţi utilizat-o, deşi autonomia Principatelor Române, garantată prin tratate, le asigura dreptul de a nu admite imixtiunea Turciei în treburile lor interne ...

De pe locul său de la capătul mesei în formă de potcoavă, la mijlocul căreia erau instalaţi prinţul Carol şi reprezentantul sultanului Abdul Aziz, maiorul Schina urmărise cu atenţie încordată stările sufleteşti oglindite foarte subtil pe chipul celor doi înalţi interlocutori.

Schina trăise prea multă vreme printre diplomaţi, spre a nu-şi fi însuşit acea rafinată capacitate de a citi cu relativă uşurinţă fizionomiile aparent indescifrabile. În copilărie avusese un camarad de joacă surd, pe care-l învăţase să-i descifreze cuvintele după mişcarea buzelor. În acest mod se deprinsese el însuşi să distingă vorbirea unor persoane care discutau în şoaptă, spre a nu fi auzite de cei din jur.

Finalul convorbirii dintre Domnitorul Carol si Hassim Paşa făcu iarăşi să crească îngrijorarea maiorului. Nu vor încerca oare turcii să-l sugrume pe Domnitor, acum, după ce constataseră că este refractar oricăror sugestii ale oamenilor de stat otomani? Era greu de conceput că se va înscena vreun atentat împotriva lui tocmai acum, cînd se afla la Rusciuc în calitate de oaspete al sultanului.

Trecuseră de mult acele vremuri cînd căpetenii de armată ori de popoare erau poftite la diverse tratative, unde li se întindeau capcane în care cădeau fără posibilitate de a se apăra. Nu se putea însă contesta că turcii erau insondabili, iar reacţiile lor imprevizibile. Schina nu avea nici o încredere în principiile lor morale.

Spre liniştirea sa, Domnitorul îşi încheie vizita la Rusciuc fără ca vreun incident să-l fi tulburat. Cînd se văzu iarăşi în tren, pe teritoriul României, ultimele lui temeri se topiră. După ce-l căută din ochi pe locotenentul Volvoreanu, îi zîmbi în zeflemea: „De vise şi de sperietori să nu ţii niciodată seama!"

Intră în compartimentul rezervat aghiotanţilor domneşti. Colonelul Greceanu si locontenent-colonelul Filiti jucau table spre a-şi mai omorî timpul. Maiorul Schina se aşeză pe un loc liber de lîngă uşă şi, rezemîndu-şi capul de spătarul banchetei aţipi. Auzea ca prin vis exclamaţiile celor doi jucătorj, zgomotul rostogolit al zarurilor, ţăcănitul roţilor... Se trezi din somn doar cînd şeful de tren îi anunţă că în zece minute vor intra în gara Filaret.

Stăpînindu-şi un căscat, se ridică de pe banchetă. Se privea tocmai în oglindă si îşi orînduia ledunca si eşarfa de fir, cînd un şoc violent, însoţit de un scrîşnet de fiare sfărîmate, îl proiectă în uşa din stînga sa. Umărul şi cotul lui trecură prin geam, făcîndu-l ţăndări, iar fruntea i se izbi de pervaz. . .

Cînd îşi reveni în simţiri, se afla întins pe o targa aşezată pe iarbă, nu departe de un vagon răsturnat. În preajma lui stătea în picioare locotenentul Volvoreanu, pe care-l vedea de jos în sus, aşa cum îi văd spectatorii din fotolii de orchestră pe actorii veniţi la rampă. Ofiţerul avea un cucui în frunte, o pată neagră de dimensiunile unui monoclu sub ochiul stîng şi mîneca sfîsiată.

- Ce s-a întîmplat? bîigui năucit maiorul Schina. Anarhiştii ... au aruncat trenul... în aer? . . .

- A fost o deraiere. Se pare că un acar ar fi schimbat greşit acul. Ancheta nu a stabilit încă dacă este vorba de un simplu accident sau de un atentat.. .

- Şi Domnitorul? ... Ce i s-a întîmplat Domnitorului? . . .

- A suferit o traumă la rotula genunchiului drept. Nimic grav! Dacă, bineînţeles, nu vor surveni complicaţii.

Maiorul Schina ridică braţul, dar această mişcare îi provocă o săgetare dureroasă în ţeastă. Gemu.

- Altă dată să nu mai visezi, Volvorene! Să te abţii de la asemenea isprăvi! Rîse palid: Te pomeneşti că Pithia s-a reîncarnat în dumneata! Ei, drăcia dracului! ...

*

**

Baronul Karl von Hartenstein, consilier intim şi şef de secţie în Ministerul Afacerilor Străine al Imperiului Austro-Ungar, îşi tria documentele şi notele de care avea să se slujească la conferinţa cu ambasadorii Germaniei şi ai Rusiei, care urma să se desfăşoare în cursul aceleiaşi după-amieze la cancelarie.

De dimineaţă fusese primit de contele Andrassy, care de-

semnase persoanele ce trebuiau să facă parte din delegaţia austriacă. Punctul de vedere oficial fusese stabilit în cursul unei şedinţe de lucru anterioare. Cancelarul limitase concesiunile pe care ar fi fost dispus să le facă ruşilor. Tulburările din Bosnia si Herţegovina luaseră o amploare neaşteptată, tulburînd serios liniştea oficialităţilor austriece.

Baronul era încîntat fiindcă fusese chemat să-l secondeze pe cancelar în spinoasele tratative care aveau să se deschidă. Alegerea sa dovedea înalta încredere de care se bucura în ochii şefului său ierarhic. Drumul spre posturi si mai înalte îi era deschis. Andrassy deţinea portofoliul Afacerilor Străine de aproape patru ani, răstimp în care oamenii politici încep să se uzeze. Hartenstein îşi crease unele legături în sînul familiei imperiale si al partidei germane, care i-ar permite să se aştepte la o promovare spectaculoasă în căzul unei demisii a cancelarului. O retrogradare a lui Andrassy n-ar fi imposibilă. Sub cancelariatul său, diplomaţia austriacă nu repurtase succese, îşi zise baronul. Alianţa celor trei împăraţi era fragilă şi avea un caracter defensiv, care-i scădea din importanţă şi eficacitate. Pentru moment, nimeni nu avea de gînd să atace Imperiul habshurgic. Dacă Austro-Ungaria va fi silită să se angajeze în lupta cu Rusia, cugeta baronul, Germania va interveni numai după ce va socoti că ambii combatanţi sunt la pămînt. Astfel îşi asuma laurii unei păci pe care o va impune Europei.

El, Karl, nu-l putea suferi pe cancelarul Germaniei, după cum nu-i putea suferi nici pe ungurii care ajunseseră să se creadă alfa şi omega în imperiul dualist. Din nefericire, împăratul Franz-Josef nu era capabil să întrevadă viitorul sumbru deschis în faţa austriecilor, striviţi între prusacii din nord şi maghiarii din sud. În 1870 preconizase o alianţă cu Franţa, dar nu i se dăduse ascultare. Evident, pe atunci nu fusese decît un simplu consilier al Curţii, un personaj de mîna a doua. Acum însă devenise şef de secţie. Nu-l mai despărţea decît o treaptă de vîrful piramidei diplomaţiei austro-ungare.

După ce terminase şedinţa de lucru cu Andrassy, venise acasă spre a-şi restaura forţele cu un prînz frugal, stropit cu un pahar de Tokay, spre a-şi păstra nealterată luciditatea.

Se uită la ceas. Peste o oră, conferinţa trebuia să se deschidă. Mai avea timp pentru ceaşca de cafea şi pentru havana

care-l aşteptau pe birou. Îşi muie tacticos buzele în băutura fierbinte, aromată. Recunoscu încă o dată că avea o bucătă-rească neîntrecută. Pînă şi cafeaua o prepara cu artă.

Se întreba dacă şedinţa cu ambasadorii se va prelungi adânc în noapte. La zece era invitat cu soţia sa, baroneasa, la o re-cepţie oferită de marele mareşal al Casei imperiale, contele Larisch-Monich. Acest personaj merita să fie cultivat; în culise se zvonea că se va însura cu nepoata împărătesei Elisabeth.

Uşa cabinetului de lucru se deschise brusc si în încăpere pătrunse surescitat cumnatul său, contele Haugwitz-Reventlow. Agita ultimul număr din ziarul Neues Wiener Tagblatt.

- Iartă-mă, Karl, că am intrat, neanunţat! Sunt negru de supărare. Intrarea mea în Ordinul Cavalerilor de Malta este compromisă. Şi cariera ta va avea de suferit.

- Ce s-a întîmplat? exclamă speriat baronul.

În graba lui de a pune pe masă ceaşca de cafea se stropi pe reverul redingotei. Şi-l şterse automat cu batista.

- Cumnatul nostru, colonelul! gîfîi Haugwitz trântind ziarul pe masă.

- Ei, ce e cu el?

- A fost audiat de judecătorul de instrucţie.

- Ceee? Von Werner? Nu se poate!

- Ba se poate! Este anchetat în legătură cu falimentul Băncii de Credit Rural.

Baronul se lăsă să cadă pe scaunul său. Se înroşi ca un homar fiert. Tîmplele începuseră să-i zvîcnească violent.

- Ulrich sub anchetă? Nu pot să cred!

- Ce ruşine pe capul nostru! Ce ruşine pe capul nostru! bolborosea contele, învîrtindu-se prin cameră ca o fiară închisă după gratii.

Baronul luă ziarul şi îşi aruncă ochii pe prima pagină. Falimentul Băncii de Credit Rural era relatat cu lux de amănunte pe trei coloane. Afară de colonelul von Werner, membru în consiliul de administraţie, mai fuseseră anchetate încă opt persoane. Directorul Băncii se afla deja sub stare de arest.

- În Ordinul Cavalerilor de Malta nu sunt primiţi candidaţii cu rude condamnate la pedepse infamante! se jelui contele.

- Adio, portofoliu ministerial! rosti lugubru consilierul intim. O rază de speranţă îi licări brusc în ochi: Dar Ulrich n-a fost arestat!

- Citeşte ultima frază! zbieră Haugwitz, smulgîndu-i ziarul din mînă: „Faţă de uriaşele fraude săvîrşite şi de complicităţile condamnabile care au început să iasă la iveală în cursul anchetei, noi arestări sunt iminente".

- Vai! gemu amfitrionul.

Contele ridică mîinile spre cer într-o deznădăjduită şi teatrală invocare:

- Doamne, aruncă asupra oraşului ăstuia ciuma, holera, un foc pustiitor sau orice altă calamitate! Să nu mai aibă lumea timp să citească presa!

Disperarea lui Haugwitz era atît de comică, încît smulse un zîmbet cumnatului, care se mai răcori puţin.

- Pînă nu-l arestează, să nu ne pierdem cumpătul, Willi! Mă cuprind răcorile cînd mă gîndesc la reproşurile pe care are să mi le facă nevastă-mea! îşi consultă din nou ceasul: Du-te la Marichen şi previn-o! Dar cu menajamente! Eu nu mai am timp. Trebuie să plec la minister.

Îşi luă mapa sub braţ şi părăsi încăperea, uitînd să mai strîngă mîna cumnatului său . . .

În drum spre cancelariat, se adînci în pernele trăsurii, ca şi cînd ar fi încercat prin această scufundare să se facă invizibil faţă de oamenii de pe stradă. Vînzătorii de ziare, purtînd sub braţ vrafuri de Neuers Wiener Tagblatt, alergau pe trotuare, zbierînd: „Falimentul Băncii de Credit Rural. Arestarea bancherului München".

Baronul îşi adînci pe frunte pălăria cilindru. Cînd ajunse la cancelariat şi coborî din trăsură, avu impresia că portarul îl privea ciudat. Şi funcţionarii cu care se încrucişa pe culoare păreau să-l salute cu un fel de ironie imperfect ascunsă.

„Voi fi silit oare să-mi prezint demisia?" se întrebă chinuit. „În orice caz, va trebui să-l informez pe Andrassy. Nu vreau să-mi reproşeze mai tîrziu că am încercat să mă ascund după degete. Oh, Doamne, ce nenorocire!"

Cînd intră în sala de şedinţă, unde urma să aibă loc conferinţa, văzu că se mai aflau acolo cîţiva secretari, precum şi consilierii von Revertera şi von Wolfarth. Aceştia îl întîmpinară ca şi cînd nimic nu s-ar fi întîmplat. Se prefăceau oare că nu ştiu nimic? Poate că în sinea lor se bucurau. Scăpau de un concurent!

Se ivi în sfîrşit şi contele Andrassy, urmat la scurt interval de

ambasadorii Germaniei si Rusiei, însoţiţi de delegaţiile respective. Nici aceştia nu păreau să fie informaţi de falimentul Băncii. Înainte de a se aşeza cu toţii în jurul mesei, baronul făcu în aşa fel încît să se apropie de cancelar. Îi şopti, spre a nu fi auzit de cei din jur:

- Înainte de deschiderea şedinţei, este de datoria mea să vă informez că o nenorocire în familie mă pune în delicata situaţie . . .

Andrassy îl întrerupse nerăbdător:

- Ştiu! O să discutăm despre asta după şedinţă!

- Mie nu mi se poate imputa nimic, Excelenţă!

- Sunt convins, domnule baron. Să trecem la locurile noastre.

În calitatea lui de gazdă şi de ministru al Afacerilor Străine al Austro-Ungariei, Andrassy deschise dezbaterile. După ce sintetiza în cîteva cuvinte situaţia critică din Bosnia şi Herţegovina, aduse vorba despre interesul arătat de marile puteri faţă de această chestiune. Se mărgini apoi la generalităţi, amintind printre rînduri dorinţa sinceră a Austro-Ungariei de a salvgarda pacea în Balcani.

Baronul Hartenstein se strădui să se concentreze asupra expunerii cancelarului. În ajun, acesta îi dăduse instrucţiuni precise:

- Linia noastră de conduită trebuie să vă fie clară, domnule şef de secţiune! Imperiul nostru este interesat ca în Balcani să domnească cel mai deplin calm. Ne pronunţăm pentru status quo. După cum prea bine ştiţi şi dumneavoastră, nu suntem pregătiţi pentru război.

„Într-adevăr, reflectă Hartenstein, în ultimii ani am suferit numai înfrîngeri şi nu ne-am ales cu nici o învăţătură. Armata imperiului dualist este prost instruită, prost înarmată, prost condusă. Dacă nu ne schimbăm nu numai mentalitatea, ci şi întreaga structură politică, suntem pierduţi!"

- Ruşii vor încerca probabil să impună soluţia unei confruntări militare cu Turcia. Am fi idioţi dacă le-am face jocul. S-ar folosi de noi spre a-i doborî pe otomani, apoi s-ar năpusti asupra noastră, spre a ne scoate cu forţa din Balcani. În recentul conflict diplomatic franco-german, Gorceakov şi ceilalţi oameni politici ruşi au demonstrat omenirii că ar fi fost gata să atace Germania, în cazul că aceasta ar fi atacat Franţa. Atitudinea lor

brutală dovedeşte că oştirile Ţarului sunt oricînd pregătite să intre în campanie.

- Dar dacă ameninţările ruşilor au fost doar un bluff? întrebase Hartenstein.

- Se prea poate să fi fost un bluff, replicase Andrassy. Dar aceasta nu ne îngăduie să le încercăm puterea, aşa cum fac ţăranii care măsoară adincimea grăsimii unui porc infigîndu-i un ac în coaste.

- Să nu uităm factorul Anglia, Excelenţă. Ţara aceasta insulară s-a declarat dispusă să coopereze cu Rusia împotriva Germaniei expansioniste. În cazul izbucnirii unui război ruso-turc, mă întreb dacă Anglia nu-si va întoarce armele împotriva Ţarului.

- N-ar fi exclus, domnule baron. Nouă însă nu ne este permis să ne lăsăm tîrîţi în aventuri militare balcanice. Nu vom scoate castanele din foc pentru a crea avantaje politice ruşilor.

Acum, în plină conferinţă, Hartenstein ascultă răbdător cuvînfarea şefului său, care se străduia să glorifice pacea în lume, subliniind însă că Austro-Ungaria este pregătită să intre, la nevoie, în război.

Hartenstein îl privea critic, reflectînd cu cinism: „încerci să demonstrezi că Austro-Ungaria este o mare putere, că posibilităţile noastre militare atîrnă greu în balanţa echilibrului european. Crezi că rusii sunt atît de proşti încît să nu-si dea seama de slăbiciunea armatelor noastre?"

Andrassy continua să brodeze pe aceeaşi temă: „Corespondenţa pe care am purtat-o în ultimele săptămâni cu ducele Decazes şi cu lordul Derby oglindeşte dorinţa francezilor şi a englezilor de a apăra cu orice preţ pacea. Înţelegem şi noi să fim consecvenţi acestei politici. Cînd am creat alianţa celor trei împărăţii, am făcut-o pentru a ne ridica împotriva revoluţiilor, împotriva agresorilor, oricare ar fi aceştia. Să-mi fie cu iertare, domnilor ambasadori, dar în Bosnia şi Herţegovina, agresoare sunt populaţiile creştine. Nu avem dreptul a le încuraja să-şi ridice capul, sfidînd autoritatea Sultanului, căci mai devreme decît ne-am închipui s-ar putea ca revoluţia să fie transportată şi în ţările noastre”.

Andrassy vorbi aproape o oră, subliniind obligaţia marilor puteri de a descuraja insurecţiile, oriunde s-ar produce, ele. Încheie, presupunînd în sinea lui că generalul Ignatiev, şeful

delegaţiei ruse, va adopta o atitudine contrară, preconizînd războiul împotriva turcilor asupritori. Spre surprinderea sa, şi Ignatiev folosi un ton moderat. Deplînse cruzimile săvîrsite de başibuzuci în Balcani şi imposibilitatea autorităţilor turceşti de a instaura un regim echitabil de percepere a impozitelor, astfel încît creştinii să nu fie sistematic lezaţi.

- Sunt întru totul de acord cu concluziile Excelenţei-Sale contele Andrassy referitor la îndatorirea marilor puteri de a înăbuşi cu toată energia mişcările revoluţionare. Nu este însă mai puţin adevărat că vexaţiunile la care sunt supuse popoarele creştine din Imperiul Otoman trebuie să înceteze. Propun să reflectăm serios asupra unor reforme minimale, pe care guvernul turc să fie obligat a le adopta. Pentru moment, guvernul rus nu recunoaşte necesare modificări structurale pe harta Europei. Echilibrul existent este satisfăcător, şi prezintă garanţii de pace pentru o lungă perioadă de timp.

Generalul von Schweinitz, ambasadorul Germaniei, zîmbi imperceptibil. Delegatul rus glumea oare cînd afirma că actuala ordine politică internaţională garanta pacea? Abia se scurseră trei luni de cînd Europa scăpase miraculos de un război care ar fi incendiat-o de la Atlantic la Marea Neagră şi din Baltică pînă la Mediterana. Dacă înţeleptul Kaiser Wilhelm - pe care el, Schweinitz, îl venera - n-ar fi socotit necesar să facă unele concesii Angliei şi Rusiei, astăzi trupe umbrite de faldurile a tot felul de steaguri ar fi mărşăluit prin sate şi oraşe pustiite de bombardamente. Este probabil ca diplomaţia să încapă pe mîna generalilor, îşi zise Schweinitz. Militarii sunt mai capabili decît civilii să aprecieze ororile războaielor, fiindcă ei sunt cei care dirijează mijloacele de distrugere. Diplomaţii de carieră, familiarizaţi doar cu somptuoasele lor cabinete instalate în palate măreţe, au altă optică si este firesc să fie aşa. Pentru ei, conflictele internaţionale se asemuie cu nişte partide de şah, evident de o mare amploare, dar care pot fi soluţionate prin abile mişcări de piese. Dar piesele de pe tablele de şah sunt moarte, în vreme ce mulţimile cuprinse în vîrtejul războaielor sunt vii, şi pînă la urmă plătesc gugumăniile diplomaţilor, reflectă von Schweinitz.

Înţelegerea dintre Austro-Ungaria si Rusia care părea să domine încă de la început dezbaterile conferinţei, îl surprinse. Pe el, personal, nu-l indispunea acest lucru, fiindcă - asemenea

Kaiserului Wilhelm - se socotea prea bătrîn spre a se lansa în aventuri politice şi militare. Din nefericire, cancelarul Bismarck avea propriul său joc, mult mai primejdios, iar el, Schweinitz, trebuia să-i urmeze directivele fiindcă îi era subaltern. Poate că şi-ar fi îngăduit să favorizeze în taină tendinţa de înţelegere dintre participanţii la conferinţă dacă n-ar fi fost flancat de doi adepţi fanatici ai lui Bismarck: consilierul conte Donhoff, primul secretar de ambasadă şi prinţul Ratibor, ataşatul militar, care aveau misiunea să saboteze înţelegerea dintre austrieci si ruşi, deşi aparent pledau pentru o apropiere între aceste două popoare. Ambasadorul german era indispus fiindcă Bismarck îi recomandase să torpileze conferinţa şi să determine o agravare a tensiunii politice în Europa.

„Rusii trebuie angrenaţi în complicaţii atît de serioase în est, încât să nu mai aibă timp a se preocupa de politica Germaniei în vest", îi spusese Bismarck în cursul ultimei lor întrevederi la Berlin.

Acum, la Maşa conferinţei, generalul îşi spunea cuvîntul, conştient de minciunile diplomatice la care era nevoit să re-curgă.

- Guvernul Majestăţii-Sale Imperiale Kaiserul Wilhelm salută cu bucurie orice înţelegeri intervenite la Maşa verde a tratativelor diplomatice. Suntem de acord că nu trebuie să încurajăm răzmeriţele. Insurecţia bosniecilor şi a herţegovienilor poate inspira idei periculoase şi polonezilor. Revoluţiile din 1848 şi Comuna din Paris din 1870 sunt îndeajuns de vii în memoria noastră, pentru a ne sădi voinţa fermă de a le zădărnici repetarea. Suntem de acord şi cu propunerile Excelenţei-Sale contele Ignatiev referitoare la recomandarea unor reforme umanitare, pe care Sultanul să le acorde supuşilor săi creştini din Balcani. În cursul dezbaterilor acestei conferinţe ne va reveni sarcina găsirii unei formule politicoase, dar ferme, în stare să demonstreze Sublimei Porţi că nu mai poate tergiversa luarea măsurilor pretinse de marile puteri.

Făcu o pauza, pregătind bomba care avea să dea totul peste cap.

- Socotesc totodată că orice demers pe care conferinţa va hotărî să-l facă va trebui să obţină şi adeziunea celorlalte mari puteri europene, în speţă Anglia, Franţa şi Italia.

Lansă apoi o săgeată la adresa ruşilor:

- Excelenţă, continuă generalul adresîndu-se direct lui Ignatiev, sunt încredinţat că Marea Britanie, atît de receptivă şi de binevoitoare faţă de aspiraţiile pacifice ale Imperiului Rus, manifestate cu atîta înfocare în ultima vreme, va da dovadă de acelaşi spirit de cooperare si în actuala criză din Balcani.

Ignatiev încasă calm lovitura.

Contele Donhoff se uită cu admiraţie la ambasadorul său.

„Nu este prost bătrînul general! reflectă. Nu este deloc prost. Le-a demonstrat cu fineţe ruşilor că, după atitudinea duşmănoasă pe care au manifestat-o faţă de noi în conflictul nostru cu Franţa, nu au a se aştepta la nici un suport din partea Germaniei în fricţiunile care se vor naşte inevitabil între ei şi englezi, acum, cînd criza orientală intră într-o fază nouă şi extrem de primejdioasă".

Ambasadorul rus la Viena, consilierul Novikov, se bucură de hapul otrăvit pe care Schweinitz îl oferise pe o tavă de aur lui Ignatiev. Cînd i se comunicase de la Sf. Petersburg că Ignatiev va prezida delegaţia rusă, încercase o adîncă amărăciune. Firesc ar fi fost să i se încredinţeze lui această misiune. Fusese acrediat la Viena în august 1870 şi de atunci nu dăduse nici o ocazie de nemulţumire cancelarului Gorceakov. Aici, la Viena, avusese prilejul să cunoască îndeaproape sforăriile diplomaţiei austriece. Atunci de ce fusese preferat Ignatiev? Fiindcă era reprezentantul Rusiei la Constantinopole, iar chestiunile tratate de conferinţă erau legate de Turcia? Acest argument nu stătea în picioare. Ignatiev putea să fi făcut parte din delegaţia rusă, prezidenţia rămînînd a fi asumată de el, Novikov. Supărarea lui era precumpănită însă o satisfacţie incipientă. Dacă ruşii nu-şi vor atinge obiectivele propuse, vina va fi atribuită lui Ignatiev. Or, după chipul cum demarase conferinţa, se părea că delegaţiei ruse nu i se deschidea un drum presărat cu flori. Gîndurile lui No-vikov fură întrerupte de Andrassy, care-i pronunţă numele:

- În cursul unor discuţii preliminare purtate cu domnul ambasador Novikov, i-am împărtăşit punctul meu de vedere referitor la satisfacerea unora din revendicările cele mai stringente ale insurgenţilor creştini din Bosnia şi Herţegovina. Socotesc însă că nu putem lua o hotărâre unilaterală în această privinţă. Trebuie să ascultăm şi cuvîntul răsculaţilor.

- Propuneţi să tratăm cu răsculaţii, trecînd peste capul

autorităţilor turceşti? întrebă Schweînitz.

- Nicidecum! Vom face Sultanului o propunere rezonabilă: consulii noştri vor fi autorizaţi de Sublima Poartă să ia contact cu şefii insurgenţilor. Exigenţele acestora vor fi transmise unui comisar special, numit de Sultan. Comisarul le va comunica padişahului, care le va analiza şi va decide înfăptuirea unor reforme corespunzătoare.

Ignatiev ar fi preferat adoptarea unei formule mai eficiente, dar înainte de a părăsi Sf. Petersburg, prinţul Gorceakov îi dăduse instrucţiuni categorice: „Să vă arătaţi concesiv, conte, fiindcă armata nu este încă pregătită pentru un război cu Turcia". „Acum două luni am acceptat riscul unui război cu Germania, obiectase Ignatiev. Eram atunci mai bine pregătiţi decît acum?" Gorceakov replicase zîmbind fin: „Atunci ştiam că îi avem pe englezi alături de noi. În cazul unui război ruso-turc, este probabil ca Marea Britanie să se ridice contra noastră. Cum nici Austro-Ungaria nu ne este pentru moment favorabilă, perspectiva unei campanii militare apropiate nu ne surîde". Argumentele lui Gorceakov, îşi spusese generalul Ignatiev, nu erau lipsite de sens. Păcătuiau însă printr-un exces de prudenţă. Raportul întocmit de el, Ignatiev, asupra forţelor militare turceşti, înaintat cancelarului Gorceakov şi ţarului, prevedea o rapidă prăbuşire a apărării otomane în cazul unui război cu Rusia. Europa, luată prin surprindere, se va înclina în faţa faptului împlinit. Gorceakov îi răspunsese printr-un mesaj cifrat, în care susţinea un punct de vedere contrar. „Nu cred că Europa se va înclina în faţa faptului împlinit. Amintiţi-vă criza franco-germană".

- Salut propunerea dumneavoastră, Excelenţă, se adresă Ignatiev contelui Andrassy, dar mă tem că aplicarea ei va cere foarte mult timp. În Bosnia şi în Herţegovina oamenii mor. Se petrec orori incompatibile cu principiile umanitare ale secolului XIX. Turcii se vor comporta tot atît de crud ca şi barbarii coborîţi odinioară de pe podişurile Asiei. Başibuzucii şi cerkezii nu se deosebesc cu nimic de mongolii lui Timur Lenk.

Andrassy răspunse cu răceală:

- Guvernul pe care-l reprezint, nu poate face un casus belii din tulburările din Bosnia şi Herţegovina. Aceasta este o chestiune internă, care îi priveşte pe turci. Înţelegem să intervenim, dar numai verbal şi din considerente umanitare. La

ora actuală nu este cu putinţă să facem mai mult. Nu cunosc părerea delegaţiei germane ...

- Mă asociez opiniei dumneavoastră, interveni generalul Schweinitz. Afară de aceasta, Germania nu se poate angaja într-un conflict internaţional în care interesele ei nu sunt direct lezate. Criza din Balcani nu ne afectează cu nimic. Dacă am acceptat să participăm la această conferinţă, am făcut-o în baza înţelegerii intervenite în 1872 între Berlin, Viena si Sf. Petersburg, prin care cei trei împăraţi îşi propuneau să se ocupe în comun de treburile Orientului. În cazul că turcii ar ataca Rusia sau Austro-Ungaria, evident, am interveni. Dar în clipa de faţă, această eventualitate nu are şanse să se producă.

Lui Ignatiev nu-i rămase decît să se ralieze opiniilor celorlalte delegaţii deşi era conştient că suferise o înfrîngere.

Se înserase cînd Andrassy declara şedinţa închisă. Diplomaţii urmau să se întîlnească din nou în după-amiaza următoare, spre a pune la punct - de comun acord - nota către Sublima Poartă. Apoi delegaţii părăsiră in corpore sala de conferinţă. În aceeaşi seară erau invitaţi la un dineu oferit de cancelarul Andrassy.

După plecarea diplomaţilor străini, baronul von Hartenstein ceru lui Andrassy permisiunea de a-i vorbi între patru ochi.

- Am socotit necesar, Excelenţă, să vă aduc la cunoştinţă că ţin la dispoziţia Excelenţei-Voastre demisia mea.

Andrassy îl privi gînditor.

- Cred că este prematur să vorbim despre o demisie. Cumnatul dumneavoastră, colonelul von Werner, n-a fost însă arestat. Dacă se va întîmpla acest lucru, voi aviza. Pînă atunci am să vă trimit la Constantinopole, spre a remite Sublimei Porţi nota pe care am discutat-o astăzi. Vă daţi seama – presupun - că aş fi putut folosi pentru acest demers pe ambasadorul nostru din capitala Turciei. Socotesc însă că este mai înţelept să fiţi absent din Viena atîta vreme cît cumnatul dumneavostră se va afla sub anchetă. Sunt convins că, în ceea ce-l priveşte, se va da ordonanţă de neurmărire. Atunci vă veţi putea înapoia cu fruntea sus la Viena.

Baronul făcu un gest de acceptare. Cancelarul îi aurea pilula, expediindu-l în Turcia. Era totuşi o consolare. Orice alt ministru de Externe i-ar fi cerut să demisioneze.

- Vă mulţumesc, Excelenţă. Sper că nu-mi veţi lua în nume de rău dacă în seara aceasta nu voi participa la dineu.

- Vă înţeleg. Am să explic delegaţilor ştrăini, dacă voi fi întrebat, că o indispoziţie subită v-a împiedicat să vă bucuraţi de compania noastră. Nu vă mai reţin, domnule şef de secţie. Bună seara!

*

**

Anton Pavlovici Stoilov, agent secret al Comitetului pan-slavist, îşi plecă gura cărnoasă, acoperită pe jumătate de franjurii mustăţii sure, spre urechea lui Gârbov, neguţătorul. Ochii şi nasul se vedeau de deasupra bărbii lungi şi stufoase, ca şi cînd s-ar fi ridicat de după un gard de păr.

- Ascultă-mă pe mine, Piotr Kuzmici, încheie afacerea! Ai să cîştigi bani mulţi!

- Bani mulţi, bani mulţi! Dar şi riscurile sunt mari. În treburi d-astea nu sunt ageamiu.

- Ştiu, d-aia am şi venit la dumneata. Oamenii mei plătesc bine.

- Ce o să se întîmple însă cu oamenii mei dacă o să-i prindă turcii? Crezi că e uşor să le treci pe sub nas şase tunuri, o mie de puşti şi muniţia respectivă, fără ca ei să miroasă ceva? Nu! Transportul pe Dunăre e foarte periculos. De ce nu foloseşti, ca si pînă acum, drumul prin România? Românii nu fac dificultăţi pentru transporturile de arme spre Serbia, Bosnia şi Herţegovina. Se prefac că nu le observă şi le lasă să treacă mai departe.

- Dar drumul pe uscat cere timp, Piotr Kuzmici. Transportul pe mare şi apoi pe Dunăre e şi mai rapid, şi mai economic.

- Ai uitat să spui: şi mult mai primejdios.

Agentul înscrise pe o foaie de hîrtie un număr cu multe zerouri şi o aşeză pe birou, sub ochii lui Gârbov. Acesta clipi interesat.

- Ţi-am spus eu, Piotr Kuzmici, că oamenii mei sunt darnici, îi sprijină întreaga Rusie. Nu mai vorbesc de avantajele pe care le vei recolta în alte domenii. Am să-ţi spun un secret!

- Dă-i drumul!

- Oamenii mei ar putea să trimită armele pe mare sub pavilion rusesc. Oficial însă, statul nostru nu trebuie să fie amestecat în astfel de treburi. Comitetul panslavist trimite răsculaţilor din Balcani ofiţeri instructori sub forma voluntariatului. La fel şi cu armele. Statul nu vede, nu aude.

Gârbov se scărpina în ceafă.

- Cînd vreţi să ajungă transportul la sîrbi?

- Cît mai repede! Pentru asta capeţi şi o primă.

Neguţătorul se răsuci pe scaun, îl ispitea oferta. Spre a-şi spori profitul, scoase din manşetă o ultimă obiecţie care-l făcu pe agent să se încrunte surprins:

- Să jucăm cu cărţile pe masă, Anton Pavlovici!

- Să jucăm, Piotr Kuzmici!

- Discutăm despre treaba asta de cîteva ore, dar nu mi-ai spus că ultimele două transporturi de arme, expediate pe Dunăre, au fost capturate de turci.

- Şi ce-i cu asta? răspunse agentul cu prefăcută naivitate. Oricum, beneficiile dumitale sunt atît de grase, încît merită încercarea.

Gârbov făcu mintal cîteva calcule şi conchise că treaba era totuşi rentabilă. Strîmbă din nas, dar numai aşa, de formă. Dacă se lăsa rugat, putea să reproşeze mai tîrziu comitetului - în cazul unui insucces - că numai datorită planurilor lor, contrare celei mai elementare logici, se ajunsese la o asemenea situaţie.

- Acceptă, Piotr Kuzmici, şi n-o să-ţi pară rău, stărui Anton Pavlovici Stoilov. Ţi-am propus vreodată afaceri proaste? De ce să nu recunosc? Am şi eu comisionul meu. Şi încă destul de plinuţ! Ei, batem palma!

- Batem, Anton Pavlovici! Te aştept poimîine seară la mine acasă. Să punem la punct chestiunile băneşti..

- Am înţeles. Vin cu acontul.

După plecarea vizitatorului, Gârbov îşi frecă încîntat mâinile. Afacerile cu arme erau cele mai bănoase. Dacă s-ar fi dedicat exclusiv acestui comerţ, ar fi fost astăzi de zece ori mai bogat. Ar fi rivalizat cu Dimidovii. Important era să nu se rezume la operaţii de cumpărare şi vînzare, ci să înfiinţeze cu timpul propria sa industrie de armament. Gârbov rîse. La şaizeci de ani, năzuia să se angajeze înrt-o nouă activitate. Dădea dovadă de prezumţiozitate sau energia lui vulcanică îl va învrednici - în dispreţul vîrstei - să păşească triumfător pe un drum neexplorat de el pînă acum?

Tinerilor şi geniilor nimic nu li se pare imposibil. Iar Piotr Kuzmici se socotea tînăr şi se simţea tînăr. Pînă şi dragostea lui pătimaşă pentru Maşa îşi găsea izvorul în aceeaşi tinereţe neînfrîntă a sufletului şi a trupului, care refuza decrepitudinea

inerentă vîrstei. Numai aşa se putea explica imperioasa atracţie pe care dansatoarea de cabaret o exercita asupra sa. Simţurile lui aprinse nu erau oare manifestări ale aceleiaşi tinereţi dezlănţuite? Alţi bărbaţi de vîrsta lui renunţaseră de mult la plăcerile senzuale. Priveau cu pasivitate resemnată femeile tinere, socotindu-le nişte obiecte de artă. Erau asemenea unor animale scopite, pacifice, amorţite, care uitaseră pînă şi de existenţa dragostei.

Gârbov se uită la ceas. Se făcuse tîrziu. Anton Pavlovici se eternizase într-o discuţie care, la urma urmei, ar fi putut dura cel mult o jumătate de oră. El, Piotr, ar fi trebuit s-o scurteze, pentru a avea timp să se ducă acasă şi să se schimbe cu nişte vesminte mai arătoase. Nu se cuvenea să alerge la „Ursul Siberian" în haine de lucru. Îşi mai zise că acolo veneau tot felul de oameni în frac, dar care abia aveau cu ce să-si plătească o modestă consumaţie. Pe cînd el se ducea îmbrăcat simplu, cu cizme de iuft în picioare, dar cu buzunarele doldora de bani.

În camera lui de lucru nu se aflau oglinzi. „Cînd închei afaceri de milioane, obişnuia să spună, nu ai timp de cochetărie". De data aceasta regretă lipsa unui. astfel de obiect, în care să-si examineze imaginea. Găsi însă un surogat de oglindă: geamurile cu fundal de noapte, care-i reflectau chipul cu relativă limpezime, îşi încheie nasturele de la gît al cămăşii ruseşti, îşi pieptănă mustăţile şi barba, îşi netezi cu palma părul, apoi îşi scutură vestonul din stofă englezească de un cenuşiu închis, înainte de a-şi lua din cuier pălăria, îşi pipăi buzunarul dinăuntru al hainei, în care-şi ţinea portofelul cu bani. Satisfăcut, părăsi biroul.

Celelalte încăperi ale sediului său comercial erau goale. Funcţionarii plecaseră de mult. Rămăsese doar paznicul de noapte, un tip îmbătrînit înainte de vreme, pe care Gârbov îl cunoscuse cu mulţi ani în urmă.

Cînd ieşi în stradă, îşi ridică privirile spre peticul de cer înstelat înconjurat de nori negri si îşi zise că furtuna din aer se înrudea cu furtuna din sufletul său. La „Ursul Siberian" intră pe uşa din dos, fiindcă patronul, încîntat de un client atît de prodig, dăduse poruncă salariaţilor săi de toate categoriile să-i împlinească toate gusturile, oricît ar fi fost de trăsnite. Portarul îl salută cu respect, fiindcă neguţătorul îl băcşeluia generos de fiecare dată. Bătu în uşa Masei. Îi răspunse un glas plictisit:

- Intră!

La insistenţele lui Gârbov, directorul localului atribuise în exclusivitate Maşei o cabină şi o garderobă, privilegiu acordat numai vedetelor cu mare succes la public.

Neguţătorul împinse uşa. Maşa se farda în faţa oglinzii. Purta doar un străveziu kimono, care lăsa să i se desluşească formele armonios modelate. Cu o familiaritate dobîndită în urma deselor lui vizite făcute Maşei, neguţătorul se aşeză pe un scaun lîngă Maşa de toaletă. Cîntăreaţa se pudra. Era atît de preocupată de această operaţie, încît nici nu răspunse la salutul lui. Ajunsese să-l accepte ca pe o mobilă, pe care nu o putea arunca, deşi prezenţa ei nu-i făcea nici o plăcere.

Gârbov scoase din buzunarul hainei o cutie de catifea roşie. O deschise tot el, fiindcă Maşa nu se învrednicise niciodată să acorde vreo atenţie darurilor lui. Desfăcu precaut capacul si scoase la iveală un inel cu un diamant uriaş.

- E pentru tine, Maşa! Apele lui sclipitoare simbolizează focul din inima mea.

Artista de cabaret aruncă o privire distrată asupra bijuteriei.

- Mulţumesc, Piotr Kuzmici. Dacă vrei, arunc-o în sertar.

Neguţătorul se execută, întristat de indiferenţa ei. Trase sertarul, în care se mai aflau şi alte cutiuţe de catifea cu bijuterii, toate cumpărate de el. Deasupra cutiuţelor cu un stagiu mai lung se aşternuse o peliculă de praf, dovadă că Maşa nici nu se uita la ele.

În ciuda numeroaselor sale vizite în cabină, atitudinea Maşei faţă de el rămăsese tot atît de rece ca şi în primele zile. Gârbov era îndîrjit de refuzul cîntăreţei de a i se dărui, deşi - în prezenţa lui - nu se jenase să facă dragoste cu John Fenton.

- Zilele acestea plec în România, la Galaţi, Maşa.

- Drum bun! replică ea sec.

- N-ai vrea să mergi cu mine? Actriţa jl privi cu dispreţ si compătimire.

- Ce să fac la Galaţi?

- Să mai scapi şi tu din atmosfera îmbîcsită de aici! Nu ţi s-a urît de beţivanii care te plesnesc cu palma peste crupă cînd treci printre mese? Nu vrei să arăţi şi tu, măcar o dată, ca o cucoană respectabilă, însoţită de un bărbat cumsecade?

- Crezi că dacă te-aş însoţi la Galaţi mi-aş schimba condiţia? Tot tîrfă aş rămîne.

Gârbov o privi cu seriozitate. Rumegase multă vreme propunerea pe care avea să i-o facă.

- Vreau să mă însoţeşti în calitate de soţie. Maşa îşi întrerupse o clipă machiajul.

- Ştii că ai haz, Piotr Kuzmici? Să mă mărit cu dumneata, ca mai tîrziu să spună lumea: „Uite-l pe Gârbov cu curva lui! L-a luat pentru că e bogat. Speră să-l moştenească". Lasă-te de fleacuri, Piotr Kuzmici!

- Maşa, răspunde-mi! Vrei să fii soţia mea?

Actriţa îl măsură cu privirile, surprinsă.

- Chiar vorbeşti serios?

- N-am fost niciodată mai serios. Maşa rîse în colţul gurii.

- Fostele prostituate nu pot fi soţii bune.

- Dar tu nu eşti o prostituată!

- Atunci ce sunt?

- O victimă a lumii ticăloase în mijlocul căreia ai trăit.

- Ti-aş propune, Piotr Kuzmici, să te duci acasă şi să faci un duş rece. Pînă mîine au să-ţi treacă fumurile beţiei.

- Află că n-am băut un strop de alcool.

- Dacă aş accepta, ce-ar zice ai tăi-? Îmi închipui că ai familie.

- Ce-ţi pasă de ei?

- Cum să nu-mi pese? Au să spună că ai înnebunit. Or să încerce să te pună sub interdicţie.

- Am patru copii - doi băieţi şi două fete - care mă ştiu de frică.

- Mai e ceva, Piotr Kuzmici: nu te iubesc!

- Cu timpul ai să mă iubeşti. Maşa rîse trist.

- Îţi aduci aminte cînd am făcut dragoste cu Fenton?

- Da, îmi aduc.

- Nu te temi că aş putea să repet isprava? Nu uita, Piotr Kuzmici, m-am deprins cu un fel de viaţă puţin respectabil.

- Am să te feresc de ispite.

- Cum? închizîndu-mă în harem?

- Nu. Am să te las să-ţi dai singură seama că bărbaţii nu vor decît să se culce cu tine, apoi să te arunce ca pe o coajă de portocală.

- Poate că îmi place să fiu aruncată ca o coajă de portocală. De unde ştii că nu ispăşesc păcatele unor străbuni nelegiuiţi? Dacă sunt blestemată, de ce să te tîrăsc după mine?

-Vom împărţi blestemul, Maşa.

Dama de consumaţie îl privi cu milă:

- Eşti îndrăgostit rău, Piotr Kuzmici! Păcat de tine! Vino mîine să-ţi dau răspunsul. Acum pleacă! Vreau să rămîn singură! Hai, du-te! Du-te mai repede, căci altfel încep să strig!

Gârbov ieşi descumpănit din cabină. Îşi închipuise că cererea lui în căsătorie îi va provoca Maşei un sentiment dacă nu de iubire, cel puţin de recunoştinţă. Îi oferea posibilitatea de a părăsi cu fruntea sus spelunca, de a deveni soţia respectată a unui neguţător bogat, de a avea o familie, poate si copii, căci slavă Domnului, el Piotr, se simţea în putere să zămislească o droaie de plozi. Împotrivirea Maşei nu numai că-l irita, dar îi crea un fel de neîncredere în propriul lui noroc, care pînă acum nu-l părăsise niciodată. După o viaţă de împliniri - devenise dintr-un „nimeni" un milionar, un „burghez notabil ereditar" - se poticnea în faţa unui zid de gheaţă. O lume întreagă îl menaja, îi acorda o mare importanţă. Numai dama aceasta de consumaţie îl trata ca pe un „nimeni". S-ar fi crezut că se încheiase un ciclu al vieţii lui.

În seara următoare se înfăţişă din nou la „Ursul Siberian", copleşit de o emoţie pe care nu şi-o putea stăpîni. Se simţea asemenea unui infractor aflat în faţa judecăţii unui tribunal, aşteptîndu-şi sentinţa. De Maşa depindea fericirea, viitorul lui, dezlegarea de a-şi continua nestingherit activitatea. Cei mai mulţi oameni, cînd ating pragul celor 60 de ani sînt obsedaţi de trecut. Piotr era convins că viitorul îi rezerva împliniri şi mai mari. Faptul că Anton Pavlovici Stoilov venise să-i propună masivul transport de armament - urmat desigur şi de altele - în numele puternicei mişcări panslaviste, dovedea că personalitatea lui era încă preţuită. Cînd se văzu în cabina Masei, simţi că i se taie respiraţia. Era atît de pură, atît de frumoasă şi în acelaşi timp atît de răscolitoare, încît îl încolţi din nou senzaţia aceea stranie de a se afla în prezenţa Măriei Magdalena.

Maşa îşi terminase tocmai machiajul şi se pregătea să intre în sală, pentru a-şi debita numărul. Purta un furou scurt de paiete, ce-i dezgolea picioarele pînă la coapse şi sînii pînă aproape de sfîrcuri.

- Mi-ai făgăduit un răspuns, Maşa!

Ea îl privi absentă, ca şi cînd l-ar fi văzut pentru prima oară. Deodată chipul i se întunecă:

- Ce răspuns? rosti cu uşoară răguşeală în glas.

- Ţi-am cerut să-mi fii nevastă! strigă Gârbov exasperat. Mi-ai pretins un timp de gîndire . . .

Maşa se uită prin el ca prin sticlă.

„E nebună sau face pe nebuna?" reflectă furios neguţătorul.

- Da, da, îmi amintesc, şopti ea.

Făcu cîţiva paşi spre uşă, clătitnîndu-se. „E beată?" se întrebă Gârbov.

- Unde te duci? strigă, stăpînindu-şi cu greu clocotul lăuntric.

- Mă aşteaptă clienţii, rosti ea privind fix drept înainte, ca o somnambulă.

- Mai întîi dă-mi răspunsul! zbieră Gârbov, apucînd-o de umeri şi răsucind-o cu faţa spre el.

O respiraţie grea, aproape şuierătoare agita pieptul excitat al Maşei.

- Răspunde-mi! urlă neguţătorul, zgîlţîind-o atît de tare, încît părul ei, prins în ace de cap, se desprinse şi îi căzu în şuviţe cîrlionţate pe frunte şi pe gît.

- Nu! răspunse ea. Nu! Nu te iubesc! Eşti bătrîn! Eşti prea bătrîn!

Lui Gârbov i se urcă sîngele în cap.

- Dar Fenton? E tot atît de bătrîn ca si mine! Şi cu el te-ai culcat în faţa mea!

- Şi ce-i cu asta?

- Te-au întins mai toţi clienţii locantei ăsteia împuţite.

- Trebuie să-ţi dau ţie socoteală, Piotr Kuzmici? îl sfida ea. Mi-am făcut meseria!

Mîna grea a lui Gârbov o plesni cu sete peste obraz, lăsînd urme paralele de degete.

- Şi cu mine de ce nu-ţi faci meseria, tîrfă? Ce aştepţi, să te trîntesc aici pe podea?

- Dacă ai face aşa ceva, m-aş omorî! Tonul ei exprimă o finalitate inexorabilă.

Gârbov gemu, încleştîndu-şi atît de tare mîinile pe umerii ei, încît unghiile lui îi străpunseră pielea, însîngerînd-o. O îmbrînci spre uşă.

- Du-te! Du-te la clienţii tăi, curvo!

Maşa se izbi cu un icnet de tăblia de lemn a uşii şi rămase

acolo răstignită, aşa cum o văzuse el făcînd dragoste cu Fenton. Înnebunit de furie, o dădu la o parte şi ieşi din cameră .. .

Zorile îl găsiră rătăcind pe străzile oraşului. Desfăcuse nasturii cămăşii ţărăneşti purtate pe sub haină, ca să-şi mai răcorească pieptul încins. Tălpile cizmelor bocăneau pe caldarîm trezind ecouri, tulburînd liniştea străzilor adormite. Cîte un poliţist în uniformă îl privea întrebător, dar îl lăsa în pace. Gârbov părea un om ameţit de băutură. Abia cînd soarele se ridică după coama acoperişurilor, neguţătorul fu în stare să ia o hotărîre. Se înapoie la „Ursul Siberian". Acolo, două femei de serviciu spălau scările de la intrare. Portarul de zi îl informă că localul era închis.

- Dar patronul? întrebă Gârbov.

- A plecat acum o oră. Să se culce.

- Unde stă? Dă-mi adresa lui!

- Nikolaievskaia 86. Aproape de gara Ţarskoie Selo. Uitînd să-i mulţumească, Gârbov porni grăbit într-acolo.

Fiindcă nu găsi nici o birjă liberă, făcu tot drumul pe jos. Era într-o asemenea stare de excitare nervoasă, încît nici nu simţea oboseala, deşi umblase ca un năuc toată noaptea.

Galubovski, patronul „Ursului Siberian", dormea cînd la uşa apartamentului său bătu cu nerăbdare Gârbov. Galubovski îi deschise. Avea ochii cîrpiţi de somn şi părul căzut pe frunte în neorînduială. Îşi aruncase peste cămaşa de noapte un halat de mătase. Era iritat, fiindcă fusese trezit atît de devreme, dar cînd îl văzu pe Gârbov, clientul larg la pungă, se îmbuna brusc.

- Cu ce te pot servi, Piotr Kuzmici?

- Vreau să-ţi vorbesc! Dar nu aici pe sală!

- Poftim înăuntru!

Se dădu la o parte, lăsîndu-l să pătrundă într-un vestibul dominat de o oglindă mare. În cuier atîma pardesiul lui Galubovski şi o mantilă de mătase. Intrară într-un salon cu mobile Secession încărcate cu tot felul de ciucuri, perne şi animale de pluş. O uşă întredeschisă permise lui Gârbov să vadă interiorul dormitorului. Într-un pat larg, de mahon, dormea o femeie cu sînii dezgoliţi. Galubovski închise uşa camerei de culcare.

- Îmi ierţi deranjul, Piotr Kuzmici! Pot să-ţi ofer o vişinată? ,

- Mulţumesc. Nu vreau să te reţin mult.

- Atunci cu ce-ţi pot fi de folos?

Căscă toropit de somn.

Gârbov îşi vîrî mîinile în buzunare.

- Cît îmi ceri ca s-o concediezi pe Maşa? Galubovschi făcu ochii mari.

- S-o concediez? Ţineai parcă la ea!

- N-am venit aici să mă justific. Poţi sau nu să faci treaba asta? Dacă-mi spui da, fixează şi preţul! Nu mă tocmesc!

Galubovski mirosi o afacere bună. Gârbov era un client bun de jumulit.

- Cred că o să ne înţelegem, Piotr Kuzmici. Deşi Maşa este o foarte excitantă dansatoare, care-mi aduce mulţi clienţi...

- Ţi-am spus că sunt gata să te despăgubesc regeşte! Dar îţi mai cer ceva: să faci în aşa fel încît nici un patron de „şantan" să n-o mai angajeze.

Galubovski îşi vîrî mîna în barbă şi se scarpină nervos.

- Asta nu e prea uşor ...

- Ţi-am spus, plătesc oricît!

Amfitrionul închise ochii, făcu mintal nişte socoteli, apoi replică hotărît:

- Fac treaba, Piotr Kuzmici. Dar o să te coste. Ştii, oamenii sunt hapsîni. Cînd adulmecă un cîştig uşor, nu le scapi lesne ... Vino mîine la ora asta tot aici! Atunci am să-ţi spun ce ispravă am făcut! ...

Gârbov avea cunoştinţe şi la Poliţie. Unsese de atîtea ori roţile - căci comerţul lui necesita complezenţe din partea oficialităţilor - încît ajunsese să-şi facă prieteni la mai toate nivelele. Sforile trase de el îşi dovediră în acest domeniu efectul. Comisarul-sef din cartierul locuit de Maşa o înştiinţa că nu-i va mai acorda o nouă viză de şedere în Sf. Petersburg. După expirarea actualei vize, va fi obligată să părăsească fără zăbavă capitala. Un alt comisar, de la poliţia de moravuri, o ridică de pe stradă şi o duse cu duba, laolaltă cu alte prostituate, la arest, unde o reţinu două zile. Între timp, Galubovski o con-cedie, fiindcă nu se prezentase la serviciu.

Maşa nu-şi făcuse economii, îşi cheltuia ultimul ban pe fleacuri. Odaia ei, dintr-o vetustă casă de raport din preajma gării Varşovia, era plină cu pisici şi căţei de ipsos, cu păpuşi, cu găteli ieftine, cu mănuşi de toate culorile şi lungimile, dar mai ales cu multe încălţări. Maşa adora în special pantofii decoltaţi, ghetele înalte cu şireturi şi cizmuliţele ruseşti.

Primele ei neplăceri fură urmate de altele. Furnizorii din cartier, care pînă atunci o aprovizionaseră pe datorie,

mulţumindu-se adeseori a fi plătiţi în natură, încetară brusc să-i mai acorde credit.

Maşa îşi angajă încălţămintea la casa de amanet, dar nu obţinu decît puţini bani, care se topiră foarte repede. Proprietăreasa constată brusc că Maşa rămăsese în urmă cu chiria. Îi puse în vedere să evacueze casa. Disperată, Maşa încercă să facă trotuarul. Dar nu apucă să racoleze decît doi clienţi, căci poliţia de moravuri o luă cu furgonul de pe stradă. I se atrase atenţia că nu mai avea condicuţă de prostituată. Apoi i se dădu un avertisment sever: dacă va mai fi prinsă agăţînd bărbaţi, va fi întemniţată pentru prostituţie clandestină.

Disperată, flămîndă, fără o para în buzunar, Maşa se îndreptă într-o noapte spre podul Troiţki de peste Neva. Cînd ajunse la mijloc, se apropie de parapet şi după cîteva clipe de gîndire se aruncă în apa cu bulboane mari, rotitoare. S-ar fi înecat, dacă un bărbat între două vîrste nu ar fi sărit după ea. Abia o scoase la mal.

Maşa ar fi putut să se înapoieze la părinţii ei din Perm, dar ar fi însemnat să-şi recunoască vina de a-i fi minţit. În puţinele scrisori trimise acasă, se lăudase că ducea un trai îmbelşugat, onorabil. Toate prietenele ei, rămase în obscurul oraş de provincie, o invidiau.

Într-o seară, pe cînd rătăcea înfometată pe stradă, se întîlni ca din întîmplare cu Piotr Kuzmici. Plin de compătimire faţă de starea ei nenorocită, neguţătorul o pofti la un restaurant economic din apropiere. Nu se mai împăuna cu averea lui. Comandă cîteva mîncăruri simple, dar suculente. Maşa se aruncă asupra lor ca un animal hămesit.

Gârbov ştiu de data aceasta să-şi înfrîneze patima. Se arătă înţelegător, blînd, patern:

- Cum de ai ajuns în halul ăsta, fetiţo? Spune-mi şi mie! Aş putea să te ajut.

După ce hăpăi primul fel de mîncare, frînată oarecum de Gârbov care o sfătuia să mănînce mai încet, ca să nu-şi facă rău, îi istorisi tot ce pătimise.

- Ticăloşii! exclamă neguţătorul cu falsă compasiune.

- Vor să mă trimită la urmă, i se plînse Maşa. Decît să mă duc la ai mei, acasă, prefer să mă sinucid.

- Vai, vai, vai! exclamă Gârbov, clătinînd din cap ca un metronom. Biata fetiţă! Trebuie să fac ceva pentru tine . . . Nu,

nu, nu. Nu mă privi aşa! Nu-ţi cer nimic în schimb, încearcă să vezi în mine un prieten devotat, un unchi afectuos, care vrea să-ţi dea o mînă de ajutor. Poţi să ai toată încrederea. Aş putea să-ţi fiu tată.

Maşa nu observă falsitatea poziţiei lui, fiindcă vinul cu care Gârbov o îmbiase pahar după pahar aşternuse o pînză de ceaţă asupra raţiunii ei. După ce Maşa termină de mîncât, neguţătorul o privi cu făţarnică bunătate.

- Hai, te duc pînă la uşa casei tale! Pe urmă te las, fiindcă mai am nişte treburi.

Citi umbra de neîncredere din ochii fetei, dar se prefăcu a nu o fi observat. Îşi zise în sinea lui: „Lasă, fetiţo, te domesticesc eu! Încetul cu încetul, ca pe cîrlani. De data asta nu mai îmi scapi. Te-am legat fedeleş. M-ai frecat ca pe hoţii de cai, dar mi-a venit şi mie rîndul".

Îşi respectă făgăduiala. O conduse numai pînă în pragul casei ei şi, înainte de a se despărţi, îi strecură în palmă banii pentru chirie.

- I-ai! Cînd ai să poţi, ai să mi-i restitui! Ţi-i dau cu împrumut! Nu-ţi cer nimic în schimb.

Se apropie de Maşa. Gestul ei instinctiv de a se retrage îl indispuse, dar nu lăsă să i se citească pe chip contrarietatea. O sărută cast pe frunte. Maşa respiră uşurată.

- Dacă vei mai avea nevoie de mine, mă poţi găsi la birou.

Îi dădu adresa scrisă pe o bucată de hîrtie.

- Mulţumesc, rosti Maşa, învinsă de bunăvoinţa lui.

- Dacă n-am să fiu acolo, laşi vorbă ajutorului meu, un bătrîn cumsecade. Acum te las cu bine!

Plecă, aruncîndu-i o ultimă privire peste umăr. Maşa flutură din mînă, apoi intră în casă. Proprietăreasa o aştepta pe culoar.

- Ei, cînd evacuezi casa? o întrebă cîinoasă. Boarfele ţi le reţin, ca să mă dezdăunez de paguba pe care mi-ai făcut-o rămînînd în urmă cu chiria.

Maşa îi întinse mînă deschisă în care ţinea banii primiţi de la Gârbov.

- Poftim chiria! Şi nu te mai văicări! Ai şi un supliment! Proprietăreasa lua banii, îi numără şi îi strecură în buzunarul halatului murdar, îmbrăcat peste cămaşa de noapte slinoasă.

Cînd se înapoie trimufătoare în camera ei, Maşa constată că nu mai avea nici un ban. Deodată începu să rîdă. Făcu o piruetă

şi se lăsă să cadă pe pat. „Nu mă mai gîndesc la ziua de mîine! Păsările cerului cum trăiesc? Astăzi sunt sătulă! Şi puţin ameţită! Vinul m-a dat gata. A fost foarte bun." .

Închise ochii şi adormi cu faţa în sus şi cu mîinile încrucişate pe piept, ca o moartă . . .

A doua zi dimineaţă porni din nou în căutarea unui serviciu. Era înviorată, fiindcă Dumnezeu şi Maica Domnului îşi plecaseră iarăşi ochii asupra ei. Bătu la uşa cîtorva localuri de noapte, dar nu găsi nicăieri de lucru. În cele din urmă acceptă un post de chelneriţă într-un local deocheat din preajma portului. Dar cînd se înfăţişă spre a-şi lua slujba în primire, i se spuse că fusese o greşeală. Postul nu mai era liber. Nu-i dădură alte explicaţii. Maşa avu senzaţia că cerul se prăvăleşte asupra ei. Părăsi disperată localul. Avea să o ia de la început cu mizeria? Se duse la biserică şi îngenunche în faţa altarului. Plînse, se izbi cu pumnul în piept în semn de pocăinţă şi făgădui Sfintei Fecioare că pe viitor va duce o viaţă curată. Îşi aminti de Gârbov. Poate că acesa îi va da ceva de lucru.

Cînd ajunse în faţa imobilului de pe Sagorodnîi Prospekt, unde Piotr Kuzmici îşi avea birourile, încercă o strîngere de inimă. O clipă se văzu în postura unei vietăţi slabe şi oropsite, care încearcă să intre în vizuina unei jivine. Dar nu avea de ales. Pătrunse în clădire.

- Domnul Gârbov nu vă poate primi chiar acum. Are ceva de discutat cu un client, îi explică bătrînul lui ajutor, un unchiaş cu plete lungi ca de popă.

Ceva mai tîrziu, din biroul lui Gârbov ieşi un bărbat voinic, îmbrăcat în negru, cu glas puternic ca de clopot.

- Va să zică, zilele acestea pleci la Galaţi, Piotr Kuzmici.

- Plec, Anton Pavlovici Stoilov! Ştii, vorba din străbuni: „Ochiul stăpînului îngraşă vita". Dacă nu sunt eu acolo, să pun umărul, nu se face nimic.

Bătură palma, apoi Anton Pavlovici îşi luă rămas bun, călcînd zgomotos.

Cînd o văzu pe Maşa, Gârbov fu cuprins de friguri. O criză de isterie pe care nu o putea stăpîni.

- Ce e cu tine, Maşa? îi vorbi cu afectată blîndeţe. Iar ai dat de necazuri? Hai la mine în birou, să stăm puţin de vorbă. Am zece minute libere la dispoziţie.

Acum el se transformă în personajul solicitat, greu accesibil,

care făcea o mare concesie primind-o pentru un scurt interval de timp.

Îndată ce rămase singură cu Gârbov, Maşa începu să plîngă. Neguţătorul o mîngîie pe păr.

- Nu-mi place cînd te văd tristă. Şterge-ţi lacrimile şi spune-mi ce te doare. Cît are să depindă de mine, n-ai să mai duci mizerie.

Maşa îi istorisi cum pierduse postul de chelneriţă. Gârbov zîmbi duios. Scoase din buzunar nişte bani, dar nu prea mulţi, pentru ca Maşa să nu capete veleităţi de independenţă. O va finanţa, dar foarte zgîrcit:

- Uite, ai aici cîteva ruble. Sper să-ţi ajungă o zi, două. Nu am mai mult asupra mea. Îmi pare rău de tot ce-mi spui. Voi căuta să-ţi găsesc un rost. Se uită la ceas: Haiti, am întîrziat! Dacă vrei să mai stăm de vorbă, putem lua iarăşi Maşa împreună. Ne întîlnim la restaurantul micuţ unde am fost şi aseară. La 8 îţi convine?

- Da, la 8, bîigui Maşa, stergîndu-şi lacrimile.

- Dacă întîrzii puţin, te aşezi la masă şi mă aştepţi. Acum du-te. Am de lucru.

O expedie încîntat de chipul cum se împleteau iţele...

Seara ajunse la restaurant cu douăzeci de minute întîrziere. Maşa îl aştepta cuminte în faţa unei cafele. Gârbov o sărută pe frunte, apoi se aşeză pe scaun, frecîndu-şi mîinile. Comandă chelnerului o cină îmbelşugată. Nu uită vodca, vinul şi cafelele. Şi de data aceasta se arătă plin de o calmă solicitudine. Dezgropa din străfundul memoriei tot felul de glume mai mult sau mai puţin deşucheate, auzite în tinereţe prin tîrgurile umblate de el. Maşa îl ascuta cu plăcere şi rîdea stimulată nu atît de „poantele" ieftine, cît de alcoolul care începuse să i se urce la cap. Paradoxal, Maşa, o damă de consumaţie, nu era deprinsă cu băuturile. La „Ursul Siberian" anima clienţii, prefăcîndu-se că soarbe laolaltă cu ei cele mai tari băuturi. Chelnerii îi serveau însă la pahar apă colorată sau limonada.

Vinul tare şi dulce comandat de Gârbov o ameţi, creîndu-i o stare de bună dispoziţie rareori încercată.

Cînd părăsi restaurantul, Maşa avu senzaţia că pluteşte pe nori. Se rezemă cu încredere de braţul neguţătorului. Chicotea cuprinsă de euforie.

- Nu ştiu ce am, dar îmi vine să mă culc aici, în drum, ca pe

o saltea de puf, spuse rîzînd.

Gârbov o simţea plăpîndă, neajutorată, ajunsă în sfîrşit la cheremul lui. În drum spre locuinţa Maşei, văzu un gang întunecos, deschis ca o gură de tunel, la parterul unei case cu multe etaje, cufundate în beznă. Neguţătorul nu mai putu rezista patimei. Se uită pe furiş în jur şi, după ce constată că sunt singuri, o împinse pe Maşa în gang, „Ai să joci acum după um am să-ţi cînt eu, apoi am să-ţi dau un picior de ai să nimereşti iarăşi în noroiul în care te-ai complăcut!" reflectă cuprins de fiori. O lipi de perete, şi o avu în ciuda împotrivirii ei. Împerecherea aceasta fu pentru el o sublimă revelaţie. Pînă atunci cunoscuse amorul numai sub aspectul îndeplinirii obligaţiilor conjugale, faţă de o femeie uscată, îmbătrînită înainte de vreme, masculinizată de o muncă fără răgaz. Acum supunea un corp tînăr, fierbinte, care-i dăruia momente de o necuprinsă voluptate. Obţinuse victoria mult visată, dar în acelaşi timp îşi făurise propriile lanţuri care aveau să-l robească în veci Maşei. Avusese de gînd ca după ce-şi va satisface poftele să o lase în drum, batjocorind-o cu cele mai triviale vorbe. Înţelese însă că o astfel de despărţire nu se va petrece niciodată.

Înduioşat de plînsul fetei, încercă neîndemînatic să o consoleze.

- Iartă-mă, sufleţelule, porumbiţe! Am fost un ticălos, un nebun! Dar trebuie să mă înţelegi şi să mă ierţi! Ai să fii soţia mea! Tot ce am pe lumea asta, va fi al tău! Da, da, nu rostesc vorbe mari! Soarta a vrut să rămînem împreună! Te iubesc, turturica mea!

Căuta în zadar vorbe meşteşugite, care să-i exprime profunzimea sentimentelor, sinceritatea lor. Odată - era pe atunci un simplu băiat de ţară - cunoscuse într-o circiumă un student beat. Recita versuri de dragoste pentru o iubită perfidă, care-l părăsise fiindcă preferase un ofiţer prostănac, dar înzorzonat cu găitane de aur. Erau atît de frumoase cuvintele cîntate de studentul ameţit de băutură, încît Gârbov adolescentul îl ascultase transportat pe altă lume. Dacă ar fi fost în stare, i-ar fi recitat şi el Maşei vorbe tot atît de încîntâtoare. Nici nu-i trecea prin minte că la vîrsta lui era ridicol să vorbească de dragoste, unei fete cu patruzeci de ani mai tînără. Acum se simţea tînăr, periculos de tînăr.

O conduse la locuinţa ei pe Maşa, care încetase să i se mai

împotrivească. Rămase toată noaptea în camera ei. Nu mai avu nevoie de multe vorbe spre a o convinge să-i fie soţie. Maşa îi acceptă pasivă toate propunerile. S-ar fi zis că acolo, în gang, puterea ei de rezistenţă se sfărîmase.

Cîteva, zile mai tîziu, după îndeplinirea formalităţilor impuse de canoanele Bisericii ortodoxe, Maşa deveni tovarăşa de viaţă a lui Piotr Kuzmici Gârbov. La ceremonia nupţială îi asistară decît doi martori, bătrînul funcţionar din birourile neguţătorului şi grăjdarul care-i îngrijea de cai. În aceeaşi zi, Maşa fu instalată fără pompă în casa soţului. Gârbov era atît de fericit, încît ar fi fost dispus să-şi sărbătorească nunta oferind un praznic pentru două sute de invitaţi. Înţelepciunea lui de om de afaceri, simţul de prevedere îl feriră însă de o publicitate care n-ar fi putut decît să-i dăuneze. Nuntaşii s-ar fi interesat de originea fetei. Cum s-ar fi descurcat să le explice că o luase dintr-un bordel, intitulat eufemistic cafe cântant? Se mărgini să comunice celor două fete ale lui şi ginerelui că aveau datoria s-o iubească sau, dacă nu erau în stare de aşa ceva, s-o respecte pe mama lor vitregă. Îi mai anunţă că îşi va petrece călătoria de nuntă în România, la Galaţi, unde îl chemau afaceri urgente.

*

**

Ţiganca bătrînă, urîtă, cu o cunună de monede mici de aur barîndu-i fruntea paralel cu streaşină basmalei înflorate, îi prinse mîna, oprindu-l din drum.

- Lasă-mă să-ţi citesc în palmă, flăcăule! Să-ţi spun ce te aşteaptă! Băiatul vru să-şi smulgă mîna.

- N-am vreme, babo!

Dar degetele aspre, negricioase ale ţigăncii, erau puternice ca nişte gheare. Îl reţinu împotriva voinţei lui şi, cu o mişcare bruscă, îi desfăcu palma. Ochii bătrînei scînteiară ca doi cărbuni aprinşi peste care trece o pală de vînt.

- Ai să fii sultan, flăcăule!

Îi sărută podul palmei. Scîrbit de atingerea buzelor ei, dar uluit de fantastica prezicere, băiatul îşi trase mîna dintr-a ei.

- Eşti nebună, babo!

Privindu-l în ochi, ţiganca rosti căzută în transă:

- Am citit tot ce am avut de citit! Acolo, în palma ta, destinul şi-a înscris hotărîrea! Ai să încingi sabia lui Osman şi ai să

stăpîneşti imperiul acesta mare! Am mai văzut în palma ta sînge, rîuri de sînge! Şi munţi cu creste pierdute în nori! Dar tu ai să te caţări pe culmile lor! Ai să fii sultan, flăcăule! Acum fugi! Şi să nu-mi dai nici un ban, ca să se împlinească prezicerea!

Deodată se cutremură, înspăimîntată parcă de un vîrtej de vedenii cumplite:

- Fugi! Fugi odată! Văd în jurul tău morţi, mormane de morţi şi corbi, nouri de corbi! ... Şi... şi...

Îngrozit, băiatul o luă la fugă, făcîndu-şi loc printre mulţimea pestriţă îmbulzită pe uliţele strimte ale bazarului. Se opri doar în faţa unei fîntîni cu apă limpede, întemniţată într-o scoică de marmură, îşi vîrî mîinile în apă şi îşi stropi obrajii îmbujoraţi.

Întîmplarea asta bizară se petrecuse cu mulţi ani în urină. Pe băiat îl chema Abdul Hamid şi era al doilea fiu al sultanului Abdul Medjid, mort de timpuriu şi urmat la cîrma imperiului de fratele său Abdul Aziz. Moştenitor prezumtiv al tronului fusese proclamat Murad, primul fiu al răposatului padişah.

Astăzi Abdul Hamid avea 33 de ani. Slăbănog, uşor adus de spate, bolnăvicios, obosea repede şi atunci gîfîia de parcă ar fi fost gata să-şi dea sufletul. Medicii care-l îngrijiseră în copilărie şi în adolescenţă, ori de cîte ori erau chemaţi la căpătîiul său spre a-l scăpa de variatele boli abătute asupra lui ca vulturii ciocli pe cadavre, clătinau din cap, zicîndu-şi că augustul lor pacient nu va mai supravieţui mult. În ciuda previziunilor pesimiste, Abdul Hamid înfrîngea boala şi îşi relua existenţa normală, în aşteptarea altei maladii menite să-i secere viaţa.

Vorbele ţigăncii nu se împliniseră. Dar Abdul Hamid nu renunţase la speranţele sădite de bătrînă în sufletul său. Deşi Abdul Aziz plesnea de sănătate, iar Murad, prinţul, era ocolit de boli de parcă i-ar fi făcut cineva farmece. Dar nici el, Abdul Hamid, nu murise, şi acesta era esenţialul. Nu-l rodea nerăbdarea, fiindcă era fatalist.

Nu semăna cu fraţii şi cu verii lui, mai toţi bărbaţi frumoşi si falnici. Pe Abdul Aziz îl lăbărţaseră mîncărurirle prea copioase şi îl buhăise băutura. În tinereţe, actualul sultan s-ar fi putut măsura cu oricare dintre efebii imortalizaţi în marmură de Praxitele. Abdul Hamid arăta, în schimb, ca unul din acei armeni subnutriţi care fac comerţ ambulant cu zaharicale ori cu băuturi răcoritoare pe străzile Constantinopolului. Asemănarea aceasta bizară dăduse naştere într-o vreme la tot felul de şuşoteli

răuvoitoare. Se scornise că Faise, cadîna, una dintre favoritele lui Abdul Medjid, o armeanca de o mare frumuseţe, ar fi întreţinut relaţii vinovate cu Tablakian Nişan - si el armean - sufragiu al sultanului. Din această legătură tainică s-ar fi născut Abdul Hamid, care păstrase trăsăturile fizice ale neamului armenesc. Padişahului nu-i ajunseseră la ureche aceste zvonuri, fiindca nimeni nu ar fi îndrăznit să i le împărtășească. Era atât de strașnic la mânie, încât ar fi fost în stare să-l ucidă pe delator, chiar dacă mai târziu i-ar fi dat crezare.

Într-o noapte, Tablakian Nișan nu se mai înfățișase la Maşa padișahului, spre a-i degusta mâncărurile și a-l servi, așa cum făcea în fiecare seară. A treia zi de dimineață, niște pescari îl găsiseră în năvoadele lor întinse în apele Bosforului. Era strangulat cu unșiret și avea pântecul despicat de la stern și pînă la sinfiza pubiană. Câtiva raci i se prinseseră cu cleștii de intestine, din care începuseră să se hrănească. Nu s-au aflat niciodată făptașii și nici condițiile uciderii lui Tablakian. Cercetările fuseseră sistate din înalt ordin.

Spre deosebire de cele mai multe armence sănătoase și trupeșse, cadâna Faise era plăpândă și bolnăvicioasă. Când o văzuse toăindu-se sub ochii lui, sultanul chemase medici din Occident, poruncindu-le să o salveze. După un laborios consult, discipolii lui Esculap dăduseră un verdict negativ. Plămânii cadânei erau mâncați de ftizie. Sfârșitul nu mai putea fi evitat.

Abdul Hamid împlinise șapte ani când maică-sa își dăduse duhul. Gurile rele șopteau că frumoasa cadână nu voise să suprvațuiască iubitului ei, sufragiul armean. Fiul ei nu o plânsese. Măcinată de suferință, Faise nu fusese în stare să-l îngrijească cum s-ar fi cuvenit. Vlăstarul imperial încăpuse pe mâna guvernantelor. Abdul Medjid socotise că un copil lipsit de dragostea maternă își înăsprește firea, capătă deprinderi urâte și ajunge până la urmă un misogin. Fiindcă își iubea sincerul fiul, îl încredințase unei alte favorite, Presto Hanum, care era sterilă și deci nu îi putea oferi urmași. Spre a-și consolida situația în harem – femeile sterile erau îndeobște izgonite – dar și mânată de o sinceră afecțiune față de micul prinț, cadâna se dedicase îngrijirii și educației acestuia.

Spre deziluzia sultanului și a lui Presto Hanum, Abdul Hanid nu răspunseseașteptărilor. Era leneș, îndărătnic, refractar la povețele bune și mai ales gelos. Ura pe frații și pe surorile sale,

fiindcă aceștia erau dați ca exemplu pentru cumințenia și silința lor la învățătură. Pe Murad îl ura țnsă mai mult decât pe toți ceilalți la un loc. Frumusețtea, eleganța, generozitatea, caracterul său deschis, amabilitatea manifestată până și față de cei mai umili servitori sârneau ciuda lui Abdul Hamid. Laudele aduse de curteni exasperau.

Adora intrigile, sforăriile, manevrele subterane și mânuia cu măiestrie arma calomniei. Fura, fiindcă furtul îi provoca senzații tari. Într-o zi se strecurase pe furiș în apartamentul lui Murad și își însușise câteva bijuterii de preț. Urmase o anchetă severă. Servitorii care aveau acces la încăperile prințului moștenitor fuseseră supuși torturilor pentru a li se smulge mărturisiri. Abdul Hamid nu scosese nici un cuvânt spre a-i disculpa. Câteva zile mai târziu, Presto Hanum descoperise întâmămplător în camera acestuia giuvaierurile cu pricina. Consternată, îl chemase la ea și îi vorbise cu severitate, dar și cu multă amărăciune:

- N-am să te reclam Înălțimii Sale Padișahului, pentru că vreau să te îndrepți fără a fi constâns. Mă îndurerează însă faptul că ai fost în stare să lași niște nevinovați să primeasca pedepse în locul tău.

Cu capul plecat, în semn de pocăință, Abdul Hamid își ceruse iertare și făgăduise că nu va mai cădea în păcat. În sinea lui era furios pe Presto Hanum. “Faci pe mărinimoasa cu mine ca să-mi arunci praf în ochi. Nu urmarești decât sa mă ai la mână. Să mă sileștimai târziu să joc așa cum îmi cânți. dar cu mine n-are să-ți meargă, femeie ipocrită și rea.”

Se ferise a-și dezvălui adevăratele gânduri, fiindcă Presto Hanum avea mare trecere pe lângă Abdul Medjid. O lingușea, o mângâiafăcându-și însă rezerve mintale. “Va veni șI ziua când am să mă răzbun, Presto Hanum, pentru toate mizeriile pe care mi le-ai făcut sub masca de mamă iubitoare. Ai vrut să-ți faurești din mine un instrument în intrigăriile tale perfide. Nu ți-ai dat și n-ai să-ți dai niciodată seama că în realitate eu mi-am făcut din tine o unealtă. Ești însă atât de orbită de propria ta vanitate, încât calci numai în gropi. Dar va veni și ziua în care neghiobia ta are să te ducă la pierzanie! “

Răzbunarea făgăduită favoritei imperiale întârzia a se materializa, fiincă propriile lui imprudențe îl vârau în încurcături din care numai devotata Presto Hanum putea să-l scoată. Încă din primii ani ai adolescenței, Abdul Hamid își speriase anturajul

cu apucăturile sale. Bolnăvicios de afeneiat, cutriera noapte de noapte cartierele rău famate ale Constantinopolelui, dezmățându-se prin bordeluri cu prostituate de cea mai nenorocită speță. În expedițiile lui nocturne, încheiate uneori cu încăierări homerice, era însoțit de câtâțiva feciori mult prea răsfățați ai unor înalți demnitari ai imperiului. Dacă s-ar fi mărginit la atîta n-ar fi fost încă prea rău. Fiindcă Presto Hanum îi dădea mulţi bani pe mînă, îşi amenajase aproape de cimitirul Eyub un pavilion izolat, umbrit de cîţiva cipresi imenşi. Din colo de un mare loc viran se ridicau ruinele fortificaţiilor constantinopolitane. Atît de singuratică era clădirea, încît strigătele din interiorul ei s-ar fi pierdut în vegetaţia sălbatică, luxuriantă, care se întinsese pe mari întinderi, rareori călcate de piciorul omului. Precauţiunile fuseseră necesare, fiindcă Abdul Hamid şi prietenii lui îşi luaseră obiceiul să răpească fete tinere şi să le aducă acoperite la ochi în pavilionul de lîngă cimitir. Acolo le siluiau pe rînd, iar după ce se saturau, le transportau, de asemenea, legate la ochi, undeva, la marginea oraşului - niciodată în acelaşi loc - unde le lăsau în mila lui Alah.

Isprăvile acestea ar fi continua poate nestingherite dacă într-o zi tinerii n-ar fi ridicat cu forţa - în plină stradă - pe fiica unui funcţionar al ambasadei Marii Britanii. Faptul era cu atît mai grav cu cît fata avea naţionalitatea britanică. Se stîrnise mare scandal. Sir Henry George Elliot, ambasadorul Angliei, se prezentase personal la Ministerul Afacerilor Străine pentru a cere anchetarea urgentă a cazului şi aspra pedepsire a vinovaţilor.

Poliţia turcă intrase în acţiune. Investigaţiile pornite cu energie dăduseră de firul întregii afaceri. Cînd ministrul de Externe aflase că Abdul Hamid însuşi era implicat, îl trecuseră sudorile. Vlăstarul imperial, înfricoşat de întorsătura luată, îşi căutase iarăşi refugiul sub aripa hulitei Presto Hanum. O implorase să facă totul pentru ca sultanul Abdul Medjid să nu afle adevărul. Favorita imperială intervenise prompt. Prin mijlocirea unor abili negociatori, plătise o sumă uriaşă funcţionarului exasperat de necinstirea fiicei sale. Atît de tentantă fusese suma, încît îndureratul părinte îşi retrăsese plîngerea. Sir Henry Elliot acceptase muşamalizarea afacerii, cu atît mai mult cu cît nu voia să lase a se aşterne umbre asupra idilicelor relaţii anglo-turce.

Graţie sacrificiului pecuniar al lui Presto Hanum - banii îi luase din caseta ei personală - Abdul Hamid scăpase fără pete pe obraz. Aceasta nu însemna că sentimentele lui faţă de îngâduitoarea favorită imperială se modificaseră. Era încredinţat că intervenţia ei fusese motivată de aceleaşi interese meschine.

Resentimentele lui împotriva lui Presto Hanum erau alimentate în parte şi de Pertevale, sultana valide, care se gîndea să şi-l apropie. Prin intermediul lui putea afla dedesubturile multor intrigi ţesute în sînul familiei imperiale. Bă-trîna sultană - o fostă spălătoreasă - era foarte iubită de plebea constantinopolitană, care vedea în persoana ei o trăsătură de unire între sultan şi straturile cele mai de jos ale poporului. Petrevale, mama padişahului Abdul Medjid si a lui Abdul Azil, moştenitorul prezumtiv al tronului, căuta să atragă în sfera intereselor ei şi pe nepoţii sortiţi să domnească poate într-o zi. Cu popular bunsimţ, îşi dirija cu măiestrie barca prin bulboanele intrigilor de la Curte, spre a supravieţui într-o lume în care delaţiunea, minciuna, trădarea, egoismul feroce, parvenitismul, crima constituiau virtuţi sui-generis.

Pertevale, ca orice mamă exclusivistă, ura pe cadînele imperiale, pe favoritele şi pe odaliscele care atrăgeau, fie şi pentru scurt timp, atenţia auguştilor ei vlăstari.

Abdul Medjid îşi dăduse sfîrşitul cînd Abdul Hamid, fiul său al doilea, împlinise vîrsta de 19 ani. Pe treptele tronului se urcase Abdul Aziz, fratele suveranului defunct, căci aşa cereau legile dinastice. Fraţii urmau la domnie înaintea copiilor, pentru ca sabia lui Osman să nu fie încinsă de vreun minor incapabil să o mînuiască energic împotriva ghiaurilor.

Pentru Abdul Hamid schimbarea de stăpîni nu fusese păgubitoare. Unchiul său, Abdul Aziz, îl ura pe Murad, care avea să-l urmeze la tron. Nu vedea un rival în nepotul său Abdul Hamid, căci acesta ar fi devenit moştenitor prezumtiv numai în cazul dispariţiei lui Murad. Ceva mai mult, Abdul Hamid i se arăta supus, devotat şi gata să-i servească interesele oricînd şi sub orice formă.

Se scurseseră ani. Abdul Aziz devenise un suveran bănuitor, închis în sine, aspru şi cu totul impermeabil la frămîntările lumii din afara palatului imperial. Printre puţinii oameni care reuşiseră să-i cîştige încrederea se afla şi Abdul Hamid. Acesta păşise pragul vîrstei de 33 de ani. Organismul său atît de şubred

răzbise totuşi nevătămat din hăţişul bolilor de tot felul. Sexualitatea lui exacerbată, neînfrînarea îl aduseseră nu demult în pragul morţii. După o noapte de desfrîu, în vreme ce se afla în vizită la Presto Hanum, i se făcuse rău şi îşi pierduse cunoştinţa. Medicii chemaţi în grabă îl avertizaseră că o nouă sincopă îl va expedia pe lumea cealaltă. Dacă nu va pune capăt exceselor, se putea socoti de pe acum un om terminat. Abdul Hamid trecuse printr-o spaimă atît de mare, încît hotărîse să pună capăt abuzurilor. Asta nu înseamnă că renunţase cu totul la plăcerile lui. Din actor devenise însă spectator. Scene de desfrîu dezlănţuit se desfăşurau sub ochii lui, fără ca el să participe direct. Dar acest surogat de senzaţii tari îi lăsa un gust amar, de neîmplinire. Îi crea o stare nervoasă de încordare care-şi găsea o incompletă supapă prin derivative derizorii, prin perversiuni condamnate de Koran.

Neputinţa de a se elibera din lanţurile firii sale pătimaşe printr-un erotism excesiv îl silea să-şi caute satisfacţii mai cuprinzătoare pe alte tărîmuri. Constatase, de pildă, că în domeniul intrigilor excela. Dacă-şi punea în gînd, era capabil să sădească zîzanie între cei mai buni prieteni, între părinţi şi copii, între cei mai uniţi soţi, între sultan şi colaboratorii săi apropiaţi.

Eforturile lui erau acum concentrate asupra deschiderii unei prăpăstii definitive între padişah şi moştenitorul prezumtiv al tronului. Cînd prinţul Murad va fi deposedat de drepturi, poate chiar suprimat, nu-i va lua locul el, Abdul Hamid? Campania de denigrare a fratelui său mai mare cuprindea mijloace de o mare perfidie. Opera cu migală, asemenea unui păianjen ce-şi ţese cu infinită răbdare pînza destinată să imobilizeze victima, asemenea unui aurar ce făureşte bijuterii minuţios modelate, în felul lui, era un artist. Făcuse din intrigă o artă.

Pe sultan izbutise să-l monteze treptat împotriva lui Murad. Acum se apropia de acel moment culminant care avea să-şi găsească împlinirea prin lichidarea fizică a rivalului său. Căci el, Abdul Hamid, era duşmanul jumătăţilor de măsuri. Loviturile lui trebuiau să fie definitive, astfel încît vrăjmasu1 căzut să nu mai ridice vreodată capul.

Cînd se înfăţişă la uşa apartamentului imperial şi ceru şambelanului de serviciu să-l anunţe padisahului, îşi făcuse deja planul de bătaie. După ce-l lăsă singur cîteva momente, şambelanul se înapoie si îi vorbi ceremonios:

- Abdul Hamid Efendi, vă rog să mă urmaţi! Înălţimea-Sa Sultanul vă aşteaptă în salonul verde.

Precedat de solemnul demnitar, Abdul Hamid pătrunse într-o lungă galerie îmbrăcată în oglinzi şi străjuită de numeroase uşi cu magnifice panouri sculptate şi aurite. Spre uimirea prinţului, în faţa fiecărei uşi se afla cîte un ins care aşternea cu penelul, peste panourile aurite, fluturi de toate mărimile şi culorile, zburdînd pe deasupra unor exuberante flori exotice. Alţi pictori zugrăveau flori şi fluturi pe oglinzi, pe cristalele ferestrelor. Efectul era de un baroc derutant. Ai fi zis că în magnifica încăpere crescuse peste noapte o junglă invadată de fluturi si de flori, cu atît mai stranii cu cît erau creaţiile plastice ale unei mulţimi de pictori foarte diferiţi în concepţiile lor artistice. Dacă ar fi existat o unitate de stil, decoraţia insecto-florală ar fi reuşit poate să realizeze un tot armonios. În actuala ei formă însă, se reducea la o compoziţie absurdă.

Din celălalt capăt al sălii parveni pînă la prinţ glasul tunător al sultanului:

- Ei, ce zici, Abdul, de ideea mea? Am adunat toţi pictorii din Constantinopole şi i-am pus să împodobească palatul cu flori şi cu fluturi. Am vrut să creez o ambianţă de veselie, de abundenţă coloristică! M-am săturat de atmosfera tristă, opresivă, din acest palat. Aveam impresia că mă aflu într-un cavou.

Încă de la mijlocul sălii Abdul Hamid se frînse de şale, într-o umilă ploconire.

- Minunată idee, Înălţimea-Ta! Cîtă bucurie, ce de culori! Cînd am intrat în această sală, am avut impresia că păşesc pragul Paradisului!

Abdul Aziz îşi lăţi buzele cărnoase într-un zîmbet satisfăcut.

- Îmi împărtăşeşti gusturile! Iată o dovadă că ai imaginaţie! Că nu te limitezi la tipare învechite, stereotipe!

Abdul Hamid se ploconi iarăşi, reflectînd cu ascunsă ironie: „Pianele au zburat! Cînd au să zboare şi fluturii ăştia? Şi ce-ai să mai născoceşti după ce ai să te saturi de fluturi şi de flori?" Adăugă cu glas tare, afectînd entuziasmul:

- Mă întreb, Înălţimea-Ta, dacă în această luxuriantă ambianţă vegetală nu şi-ar găsi un minunat cadru nişte păuni înfoiaţi şi cîteva căprioare gracile?

Abdul Hamid se uită critic în jur, apoi chipul i se lumină:

- Ideea ta nu-i rea deloc! Am să poruncesc să mi se aducă nişte gazele ... şi nişte căprioare... în definitiv, dacă ţii în casă cîini, de ce n-ai ţine şi alte soiuri de animale?... Şi cîţiva leoparzi ar fi decorativi! Dar ce ne facem dacă leoparzii se năpustesc asupra gazelelor? N-aş vrea să transform sala aceasta într-o arenă de circ, în care vietăţile pădurilor sa se devoreze între ele... Am să reflectez totuşi si asupra acestei chestiuni. Împăratul Abisiniei nu păstrează oare în permanenţă lei în preajma lui?

Se apropie de Abdul Hamid şi îl bătu amical pe umăr:

- Bine că nu eşti un mormoloc taciturn ca fratele tău Murad! Ai idei şi asta e mare lucru!

Un pictor care zugrăvise un fluture cu aripi negre îi atrase brusc atenţia. Chipul sultanului se întunecă:

- Ce-ai făcut acolo, Ali? Un fluture cernit?

Pictorului începu să-i tremure paleta. Se bîigui, speriat de tonul sultanului:

- Un fluture african, Înălţimea-Voastră!

- Să nu văd fluturi negri! strigă Abdul Aziz. Nu vreau culori posomorîte, ai înţeles?

- Îl modific îndată! rosti supus artistul. Cu voia Înălţimii Voastre, am să zugrăvesc un Catopsilia.

- Ce mai e şi asta?

- Un fluture galben din Reni.

- Catopsilia să fie!

Se întoarse spre Abdul Hamid şi îi vorbi supărat:

- Dacă îi scapi din mînă pe artişti, fac tot felul de prostii! Trebuie să fii cu ochii pe ei şi să-i struneşti în fiecare clipă! Îl luă de braţ: Ei, ce veşti îmi aduci?

Abdul Hamid ridică din umeri plin de modestie:

- Nimic însemnat, Înălţimea-Ta. Deunăzi stăteam de vorbă cu Sitki Bey, aghiotantul fratelui meu, Murad. Îmi spunea că l-a ascultat o seară întreagă recitind cu mult patos versuri franţuzeşti.

- Franţuzeşti?

Abdul Hamid suspină cu afectată tristeţe:

- Murad nu citeşte decît poezii şi romane franţuzeşti. Spune că noi, turcii, nu avem o literatură proprie cu care să ne lăudăm. N-aş vrea să-l critic pe fratele meu, dar nici nu pot accepta defăimarea a fot ce este turcesc.

- Cum adică?

- Lăudînd literatura franceză, Murad îşi dezvăluia indirect admiraţia pentru lumea occidentală. N-am să spun că trădează interesele imperiului. Nu cred că merge pînă acolo. Nu este însă mai puţin adevărat că sentimentele lui profranceze supără pe mulţi turci, care resping orice ploconire faţă de Apus.

Abdul Aziz îl asculta încruntîndu-se tot mai tare.

- Ai dreptate. Deşi Franţa şi-a dovedit în numeroase ocazii prietenia faţă de noi, nu înseamnă că trebuie să ne supunem întru totul influenţei ei. Înţeleg să ne facem din această ţară un instrument politic. Nu pot însă accepta să devenim, noi un instrument în slujba intereselor franceze.

- Acelaşi lucru îmi spuneam şi eu, Înălţimea-Ta.

Gînditor, sultanul prinse să-si tragă cu dreapta degetele mânii stîngi, pînă ce falangele începură să pîrîie.

- Voi dispune să fie supravegheat mai atent. În orice caz, îţi mulţumesc, Abdul, fiindcă m-ai prevenit.

- Nu am avut în vedere, Înălţimea-Ta, decît apărarea tronului şi a intereselor Înălţimii-Tale.

- Îţi apreciez onestitatea, Abdul. Să fii si mai departe cu ochii în patru. Să-mi raportezi tot ce face şi tot ce spune Murad!

Abdul Hamid oftă iarăşi.

- Din nefericire, Murad se fereşte de mine. Acum cîteva zile am avut cu el o altercaţie destul de violentă. Mi-a reproşat că m-am făcut unealta Înălţimii-Tale.

Afirmaţia nu era exactă. Murad îl acuzase că prin felul lui de a fi se făcea, fără să-şi dea seama, unelata duşmanilor săi de la Curte. Nu-l desemnase pe sultan în mod expres, dar Abdul Hamid nu ezită să prezinte o versiune a discuţiei cu Murad, din care reieşea că acesta îl socotea pe Abdul Aziz duşmanul său personal. La sfîrşit adăugă cu prefăcută mîhnire.

- Îmi pare rău, că destăinuirile mele îl pun pe Murad într-o lumină urîtă. Însă dragostea mea frăţească este eclipsată de veneraţia şi devotamentul închinate Înălţimii-Voastre.

Convorbirea cu padişahul fusese purtată cu glas scăzut, spre a nu fi surprinsă de urechi indiscrete. Abdul Aziz îşi privi cu simpatie nepotul:

- Sunt mîndru de tine, băiatule!

În aceeaşi clipă, şambelanul intră aferat:

- Alteţa-Sa marele vizir solicită Înălţimii-Voastre permisiunea

de a se înfăţişa în audienţă.

Sultanul arată cu un gest liota de pictori repartizaţi la uşi şi ferestre:

- Nu vezi? Sunt ocupat. Să vină mîine!

Şambelanul făcu stîngă împrejur şi părăsi încăperea. Peste cîteva momente reveni:

- Alteţa-Sa marele vizir cere iertare Înălţimii-Voastre fiindcă stăruie să fie primit în audienţă. Este vorba de chestiuni extrem de urgente.

Abdul Aziz ridică spre cer o privire resemnată:

- La ce bun să am un mare vizir, de vreme ce este incapabil să rezolve singur problemele de stat? Bine, să vină! Se întoarse spre Abdul Hamid: Poţi să pleci. Nu uita ce ţi-am poruncit!

- Ordinele Înălţimii-Tale vor fi executate întocmai!

Prinţul ar fi dorit să afle ce avea de raportat marele vizir. Dacă ar fi făcut însă cel mai neînsemnat gest care i-ar fi trădat curiozitatea, ar fi trezit bănuielile padişahului, ceea ce nu era deloc recomandabil. Se încrucişa la ieşire cu Nedim Pasa, care-l salută cu respect.

Primul demnitar al imperiului era un bun diplomat, îl menaja pe Abdul Hamid, deşi şansele acestuia de a se urca pe tron erau minime. Actualul padişah nu-şi pierduse încă tinereţea, iar Murad era un bărbat zdravăn, care părea să aibă o viaţă lungă înainte. Existau însă imponderabile în stare să răstoarne cele mai riguroase ordini succesorale. Trebuia deci să fie pregătit spre a face faţă oricărei eventualităţi.

Ajuns în prezenţa padişahului, Nedim Paşa se închină sărutîndu-i mîna întinsă condescendent.

Unul dintre pictorii turci observă scena si reflectă amuzat: „Acum două secole i-ai fi lins vîrful cizmelor! Nu se poate spune că nu am evoluat!" Slugărnicia marelui vizir devenise proverbială la Constantinopole.

Nedim Paşa vorbi cu gravitate sultanului:

- Aş fi vrut să fiu mesagerul unor veşti îmbucurătoare, Înălţimea-Voastră. Din nefericire, trebuie să vă informez că duşmanii noştri n-au dezarmat.

Sultanul aruncă o privire circulară asupra pictorilor care trăgeau cu urechea, deşi se prefăceau, atenţi la treburile lor.

- Să ieşim pe balcon. Nedim. Aici domneşte mare zăpuşeală.

Peste cîteva clipe, sultanul - rezemat de balustrada de

marmoră a balconului - asculta raportul marelui vizir.

- Înălţimea-Ta, baronul von Hartenstein, trimisul special al împăratului Franz-Josef, precum şi ambasadorii Rusiei şi Germaniei mi-au prezentat în cursul acestei dimineţi, cîte o notă - cu un conţinut identic - prin care guvernele respective roagă pe Înălţimea-Voastră să acorde drepturi populaţiilor creştine din Balcani, precum şi convenabile condiţii insurgenţilor din Bosnia si Herţegovina.

Scoase din mapa de marochin roşu, ţinută pînă atunci sub braţ, nota marilor puteri tradusă în turceşte.

Abdul Aziz o parcurse cu privirile şi îşi îngustă mînios ochii.

- La o notă atît de insolentă, Soliman cel Mare ar fi răspuns cu o declaraţie de război.

Marele vizir se strădui să tempereze avîntul sultanului:

- Îmi permit să atrag atenţia Înălţimii-Voastre, că cele trei guverne nu au făcut decît să-şi exprime o dorinţă. Nu ne ameninţă cu represalii în cazul că măsurile cerute nu ar fi traduse în practică.

- Asta ar mai fi lipsit! ripostă Abdul Aziz, burzuluindu-se. Să respingi nota, Nedim!

Marele vizir închise cîteva clipe ochii, ca şi cînd ar fi încercat să-şi stăpînească suferinţa provocată de o lovitură fizică.

- Nu este chiar atît de simplu, Înălţimea-Voastră. Marile puteri au pretins recent achitarea neîntîrziată a anuităţilor restante la împrumuturile de stat contractate de noi.

Sultanul zîmbi batjocoritor.

- Ai afirmat adineaori că marile puteri nu ne ameninţă cu represalii.

- Sunt în dreptul lor să ceară anuităţile, Înălţimea-Voastră.

- De ce o fac tocmai acum? Recurg la o presiune economică!

Marele vizir îşi îndepărtă şi îşi apropie uşor mîna dreaptă de corp, într-un gest care-i exterioriza mîhnirea şi neputinţa.

- Suntem la cheremul lor, Înălţimea-Voastră. Dacă pînă mai ieri aş fi îndrăznit să sugerez Înălţimii-Voastre să respingă nota celor trei guverne, fiindcă Europa se afla în pragul unui mare război, nu o mai pot face azi, cînd spiritele din Occident s-au liniştit, iar privirile Austro-Ungariei şi ale Rusiei se îndreaptă hulpave spre noi.

Abdul Aziz clătină negativ din cap:

- Austro-Ungaria şi Rusia nu se vor înţelege niciodată.

Interesele lor în Balcani sunt prea divergente. Ambasadorul nostru la Viena mi-a raportat că austriecii ar dori să păstreze statu-quo în sud-estul Europei. Nu vor să-şi sporească numărul supuşilor slavi, anexînd provincii astăzi turceşti.

- Nu se ştie cum vor reacţiona, Înălţimea-Voastră, în cazul că ruşii ne vor declara război, cu intenţia de a cuceri Balcanii şi Constantinopolele.

- În asemenea eventualitate, Austro-Ungaria va ataca Rusia.

- Cine ne garantează că nu se va petrece un fenomen invers?

- O alianţă austro-rusă? Niciodată, Nedim!

- N-aş fi atît de sigur, Înălţimea-Voastră. Perfidia ghiaurilor nu cunoaşte margini. Spre a ne lovi, ar fi în stare să se alieze şi cu oştirile diavolilor din infern.

- Franţa ne va sprijini, Nedim!

- Franţa, ameninţată cu războiul de Bismark, strigă către toate vînturile că în cazul unei invazii îşi va retrage trupele pe rîul Loire. În asemenea condiţii, - e de neconceput că ar interveni direct pentru a apăra teritoriile imperiului nostru. Să nu ne bizuim pe Franţa, Înălţimea-Ta.

În ochii sultanului licări o lumină.

- Să ne întoarcem atunci privirile spre Anglia. Interesele ei în Asia şi Europa de sud-est sunt diametral opuse intereselor Rusiei.

- Jocul dublu al Angliei mi-a repugnat întotdeauna, Înălţimea-Voastră. În cursul recentei crize franco-germane, a adoptat o atitudine comună cu Rusia:

- Nu va face acelaşi lucru în cazul unui conflict turco-rus, Nedim.

- Înălţimea-Voastră are dreptate. Şi eu cred că englezii ne vor sprijini. Dar în schimbul acestui sprijin vor cere compensaţii economice sau teritoriale. Britanicii sunt negustori aprigi, Înălţimea-Voastră. Agenţii noştri de la Londra şi Cairo ne-au semnalat interesul crescînd al Marii Britanii pentru Canalul de Suez.

- Egiptul este o provincie cvasi-independentă, Nedim. Pretenţiile Angliei faţă de Suez îl vor sili pe Kediv să ne ceară ajutorul şi, în consecinţă, să reintre sub tutela noastră. Pînă la urmă, tot noi vom obţine avantaje.

- Ar fi ideal dacă actuala criză s-ar rezolva în sensul pre-

viziunilor Înălţimii-Voastre. Va trebui să-l tatonez pe Sir Henry Eiliot. Să sperăm că Anglia va fi dispusă să ne acorde sprijinul.

- Foarte bine, Nedim! Cheamă-l pe Sir Henry. De ce nu i-am determina pe englezi să se încaiere cu ruşii?

Sir Henry Eiliot, ambasadorul Marii Britanii la Constantinopole, obişnuia să compare diplomaţia cu luna, în sensul că amîndouă aveau o faţă vizibilă pentru toată lumea si altă faţă ascunsă vulgului. Faţa ascunsă constituia o forţă ocultă mai eficientă decît francmasoneria, Societatea Iezuiţilor şi Confreria Maltei, luate la un loc.

Cînd primi invitaţia de a se înfăţişa la Sublima Poartă pentru a avea o convorbire cu marele vizir Nedim, Sir Henry EIHot bănui ce anume i se va cere. Convocarea cădea cum nu se poate mai bine, căci turcii se prezentau în postura de solicitanţi într-o afacere pe care diplomaţia britanică intenţiona de mai multă vreme să o pună pe tapet. Sir Henry Elliot fusese prevenit de lordul Derby în privinţa intenţiilor guvernului Majestăţii-Sale Regina de a-şi extinde influenţa asupra Egiptului, precum şi de a-şi stabili baze militare în estul Mediteranei. Pentru realizarea acestui ultim deziderat era necesară anexarea unor insule din zonă, printre care Ciprul şi Creta, obiective de primă importanţă.

Mahomed Nedim Paşa îl primi pe Sir Henry cu o curtenie direct proporţională cu interesul inspirat de un eventual sprijin politic al Marii Britanii. Oferi ambasadorului o havană şi deschise conversaţia printr-un comentariu asupra vremii, preambul indispensabil în discuţiile cu englezii, chiar dacă acestea atacau cele mai arzătoare subiecte. Nu uită să-l întrebe cu toată bunăvoinţa pe Sir Henry asupra progreselor la învăţătură obţinute de fiul acestuia, student în primul an la Oxford. Alunecă apoi pe îndelete asupra temei care motivase întrevederea. Vorbi despre importanţa opiniei publice britanice si despre înalta preţuire acordată de guvernul otoman bărbaţilor de stat de la Londra.

Sir Henry îl asculta cu răbdare, fiindcă ştia că aceste preambuluri sunt tot atît de necesare, ca şi primele mutări ale pionilor la începutul partidelor de şah. În cele din urmă, Nedim Paşa îşi aruncă în luptă piesele cele mai puternice:

- Cred că aţi fost informat, Excelenţă, asupra notelor diplomatice trimise Sublimei Porţi de către guvernele Rusiei,

Germaniei şi Austro-Ungariei în legătură cu tulburările din Bosnia şi Herţegovina. Întrucît aceste provincii fac parte integrantă din Imperiul Otoman, pacificarea lor constituie un clasic exemplu de politică internă. Marea Britanie, care şi-a făcut un titlu de glorie în a milita pentru respectarea drepturilor suverane ale statelor, nu poate decît să fie de acord cu punctul nostru de vedere, cum că amestecul celor trei împăraţi în treburile lăuntrice ale ţării noastre este intolerabil şi inadmisibil.

Sir Henry îl asculta netezindu-şi molcom favoritele sure.

- Înţeleg indignarea Alteţei-Voastre. Guvernul britanic urmăreşte cu simpatie eforturile oamenilor dumneavoastră de stat în vederea calmării spiritelor din Bosnia şi Herţegovina.

Marele vizir zîmbi, înclinînd cu mulţumire capul.

- Am apreciat întotdeauna prietenia sinceră manifestata de dumneavoastră şi de guvernul dumneavoastră faţă de cauza poporului turc. Încolţit de duşmani puternici şi hrăpăreţi, în momentul de faţă, Imperiul Otoman are nevoie de sprijinul tuturor prietenilor săi. Am fi extrem de fericiţi dacă Marea Britanie ar trece de la sentimentele platonice de amiciţie la o atitudine mai activă în favoarea noastră. Nu putem uita rolul hotărîtor jucat de ţara dumneavoastră în rezolvarea crizei franco-germane.

Sir Henry îşi frecă uşor mîinile subţiri şi foarte îngrijite.

- Dorinţa noastră cea mai vie este să apărăm drepturile inalienabile şi imprescriptibile ale statului turc. Este adevărat că, în cadrul crizei franco-germane amintite de dumneavoastră, Anglia a adoptat o atitudine energică. Să nu uitaţi însă, Alteţă, că în chestiunea aceea aveam un singur adversar, Germania. O Germanie izolată datorită politicii ei externe lipsite de realism şi măsură. În cazul dumneavoastră, datele problemei se schimbă. Trei mari puteri şi-au coordonat eforturile pentru a exercita presiuni asupra guvernului otoman. Un atac diplomatic frontal n-ar avea şanse de izbîndă. În cazul dumneavoastră, numai o politică abilă, împletită cu un foarte activ joc de culise, ar putea recolta rezultate pozitive.

Sir Henry făcu o scurtă pauză, spre a secţiona vîrful havanei. Şi-l aprinse tacticos şi, după ce îi savură aroma, expiră fumul albăstrui.

- Excelenţă, nu-înseamnă că Anglia se va eschiva de la un

sprijin pe care în ultimii ani vi l-a acordat fără rezerve. Suntem nevoiţi însă a lucra cu mănuşi, fiindcă avem de-a face cu forţe coalizate, care atîrnă foarte greu în balanţa politicii europene. Afară de aceasta, actualul guvern conservator este hărţuit de opoziţia liberală, în frunte cu Mr. Gladstone, care a găsit cu cale să facă propagandă în sprijinul insurgenţilor din Bosnia şi Herţegovina. Spre a interveni făţiş şi eficient în ajutorul dumneavoastră, ne sunt necesare două elemente. În primul rînd, cîteva succese militare ale trupelor dumneavoastră împotriva rebelilor. Lichidaţi focarele răzmeriţei sau cel puţin limitaţi-le. În al doilea rînd, guvernul conservator are nevoie de unele avantaje politice şi economice, spre a precumpăni argumentele antiotomane ale lui Mr. Gladstone. Opinia publică din ţara noastră - capabilă oricînd să scurteze viaţa unui guvern - trebuie să vadă că noi, conservatorii, am obţinut compensaţii în schimbul sprijinirii Sublimei Porţi.

Sir Henry Elliot zîmbi cu fineţe, apoi adăugă cu tonul unui magistru binevoitor faţă de un elev oarecum limitat:

- Trebuie să înţelegeţi, Excelenţă, că englezii se aprind repede în favoarea popoarelor oprimate. Trebuie să le oferi mari avantaje ca să uite cît sunt de generoşi.

Marele vizir se frămînta în fotoliul său. Ştia că acum va începe partea cea mai grea a discuţiilor: tîrguiala. Prietenia britanicilor trebuie cumpărată. Şi cum această prietenie nu putea fi plătită în bani, căci Imperiul Otoman se afla în pragul falimentului, era evident că va trebui să facă cesiuni în alte domenii.

Sir Henry Elliot surîdea placid. Citea gîndurile interlocutorului. Le dădu mintal o replică: „Trebuie să te învoieşti, vizirule, a desprinde cîteva teritorii din trupul imperiului. În definitiv nu e prea greu pentru voi, turcii, să vă despărţiţi de ele, fiindcă tot nu sunt ale voastre. Odinioară le-aţi luat cu japca şi acum le dăruiţi unei ţări prietene, dispuse să vă ajute, dar nu pe gratis".

Surîse şi marele vizir.

- Sunt încredinţat că vom ajunge la un acord. V-aţi gîndit deja la compensaţii?

Ambasadorul flutură mîna, ca si cînd ar fi menţionat nişte bagatele.

- Ah, nimica toată. O insulă sau două în estul Mediteranei, pe care s-ar amenaja baze navale britanice, capabile să parti-

cipe la apărarea imperiului dumneavoastră. Aş vrea să nu mă înţelegeţi greşit. Vă cerem aceste pecete de pămînt în interesul dumneavoastră. Vă daţi seama, cred, că Imperiul Britanic dispune de teritorii atît de întinse, încît cîteva insule stîncoase nu reprezintă mare lucru, însă aceste baze navale ne-ar permite să intervenim prompt în sprijinul Turciei, dacă ar fi, atacată.

Marele vizir tuşi încurcat. Ar fi preferat să i se ceară cîteva deşerturi în Asia Mică. Sultanul ţinea mult la insulele din mările Egee şi Mediterană. Nu se bătuse oare Turcia cu ghearele şi cu dinţii pentru păstrarea Cretei? Anglia era prea hrăpăreaţă. Nedim Paşa îşi zise că va trebui să reflecteze adînc înainte de a da un răspuns afirmativ.

- Sunt dispus să deschidem negocieri, Excelenţă, spuse marele vizir cu politeţe.

- Ştiu că săvîrşesc o indiscreţie, declară Sir Henry, dar o fac pentru un prieten. Ambasadorul nostru la Paris a şi intervenit pe lîngă ministrul de Externe al Franţei, Decazes, spre a-l determina să adopte o atitudine mai fermă în favoarea Turciei. Decazes ştie cît ne datorează .. .

Marele vizir înclină capul:

- Vă asigur, Excelenţă, că recunoştinţa mea are să se materializeze în chip cuprinzător. Îmi voi permite să vă pun o întrebare: Ce răspuns îmi sugeraţi să dau Germaniei, Austro-Ungariei şi Rusiei?

- Un răspuns dilatoriu, Alteţă. Promiteţi mult, dar fără preciziuni. Totul este să cîştigaţi timp. După ce veţi zdrobi rebeliunea, veţi putea vorbi cu alt ton. Dacă pacificaţi Bosnia şi Herţegovina, notele celor trei mari puteri devin fără obiect. Dacă nu veţi izbuti să înfrîngeţi răzmeriţa, lucrurile se vor complica. Serbia şi Muntenegrul abia aşteaptă să intervină în ajutorul rebelilor. Agenţii noştri din Belgrad ne-au semnalat o agitaţie belicistă crescîndă, manifestată la toate nivelele. Rusii au grijă să o activeze folosindu-se de toate mijloacele: propagandă, furnizori de arme, consilieri militari...

- Cunoaştem manevrele Rusiei, rosti posomorît marele vizir.

- Atunci acţionaţi! În cel mai scurt timp rebeliunea creştinilor din Bosnia şi Herţegovina trebuie să fie zdrobită. Dacă nu veţi izbuti, se vor stîrni vînturi năprasnice, care vor primejdui însăşi existenţa Imperiului Otoman. În ceea ce ne priveşte, nu dorim

ca Turcia să dispară!

Ambasadorul se feri să adauge că mîine sau poimîine permanentizarea prezenţei osmanlîilor în Europa ar putea să nu mai corespundă intereselor Angliei. În acest caz, soarta Imperiului Otoman ar fi pecetluită.

Sir Henry Elliot era un duplicitar. Dar un duplicitar inteligent, îi repugnau sentimentalismele şi angajamentele, luate pe termen lung. În concepţia lui, prieteniile durau atîta timp cît existau interese comune care să le cimenteze .. .

*

**

Ali Sadri, başibuzucul, îşi repezi piciorul în uşă, spărgînd-o, apoi se năpusti odată cu ploaia şi cu întunericul în cămăruţa luminată vag de jeraticul din vatră.

- Mihalek, nu mai ai scăpare! zbieră turcul. Predă-te!

Trezit brusc din somn, Mihalek bosniacul - surprins numai în cămaşă şi în izmene - sări de pe laviţă şi întinse braţul să apuce barda de pe lada din preajma ferestrei. Mai iute de mînă, turcul îşi repezi spanga înainte. Vîrful lamei lungi, cu două tăişuri, străpunse coastele şi bojocii lui Mihalek şi, după ce îi ieşi prin spate, se înfipse în peretele durat din bîrne. Bosniacul rămase atîrnat în ţeapă orizontală, inert, ca o păpuşă dezarticulată şi spintecată, din care, în loc de tărîţe, începu să curgă o dîră şerpuitoare de sînge.

Atunci ţîşni strigătul unei femei - nevasta lui Mihalek. Despletită, pe jumătate dezbrăcată, se ridică îngrozită de pe laviţă, ţinînd un sugar în braţe.

Ali Sadri îi smuse pruncul şi, apucîndu-l de picioare, îl roti de cîteva ori pe deasupra capului, ca pe o praştie, izbindu-l de perete. Se auzi o trosnitură slabă, în vreme ce sîngele împroşcat de micuţul trup transformat într-o masă de carne şi oase sparte stropi pereţii şi hainele turcului.

Sadri se năpusti apoi asupra femeii, si, în vreme ce alţi turci irupeau în încăpere, o trînti cu violenţă la pămînt, îi ridică fustele şi se prăbuşi gîfîind asupra ei...

La biserica din mijlocul satului, o toacă prinse să bată zănatic, dînd alarma. Dar glasul toacei se stinse, cînd preotul care mînuia ciocănelele de lemn, se răsuci pe-o parte, trăsnit în ceafă de un glonte, şi se nărui, zgîriind cu unghiile ţarina într-o ultimă zvîrcolire.

Căpitanul Haldun Cepen, ţinînd în mînă pistolul încă fumegînd, se uită la mogîldeaţa cernită, întinsă la picioarele lui.

- Şi popa era unul dintre căpeteniile răsculaţilor din sat? întrebă calm ofiţerul, aruncînd o privire peste umăr, spre Kralec, bosniacul care-i slujea drept călăuză şi informator.

Kralec era vînăt la faţă şi tremura ca o frunză de plop. Îşi pipăi instinctiv punga cu piaştri de la chimir - preţ al delaţiunii - apoi îşi şterse picăturile de ploaie de pe obraz cu dosul palmei. Ochii lui se plecară asupra cadavrului prăbuşit sub scîndura cîntătoare a toacei.

- Coordona mişcările răsculaţilor de aici cu cei de peste munte. Mihalek era mînă lui dreaptă.

- Eşti sigur că numai cei treizeci si doi de oameni cuprinşi pe lista pe care mi-ai dat-o au luptat împotriva trupelor noastre? Bagă de seamă, dacă încerci să scapi pe vreun rebel, n-are să-ţi fie bine!

Kralec îşi încleşta fălcile, apoi rosti cu exasperare în glas:

- Pe cine să fi acoperit? Nu este oare pe listă şi vărul meu Dubcic? Ce-aţi fi vrut mai mult? Să mă trec şi pe mine?

Auzul căpitanului prinse din zbor ţipete ascuţite de femei, tropot de cal, bufnituri de picioare şi de paturi de arme în uşi care nu voiau să se deschidă, porunci repezite, urlete de furie, înjurături. Răsunară cîteva detunături răzleţite şi la intervale tot mai rare, ca în cele din urmă să înceteze.

- I-am luat ca din ceaun! zîmbi satisfăcut căpitanul.

Din casa parohială ieşi o femeie bătrînă, în cămaşă de noapte şi cu o broboadă pe umeri. Strigînd, veni în fugă spre cadavrul preotului. Cînd îl văzu prăvălit în ploaie, îngenunche în noroi şi îl luă cu spaimă şi durere capul inert între palmele ei înăsprite de muncă.

Căpitanul nu-i acordă nici o privire. Urmat de informatorul care călca împleticit, se îndreptă spre uliţă. O geană de lumină alburie apăruse spre soare-răsare.

- Zorile! zise căpitanul, uitîndu-se spre cerul care cernea o ploaie rece, măruntă.

Locotenentul Refik Erten, urmat de un sergent şi doi soldaţi, veni în întîmpinarea căpitanului. Lipi călcîiele şi îi raportă satisfăcut:

- Misiunea a fost îndeplinită, Cepen Aga. Dintre cei treizeci şi doi de indivizi cuprinşi pe listă, treisprezece au fost capturaţi,

cinci au căzut în luptă şi numai doi au reuşit să fugă. Restul n-au putut fi găsiţi.

- Pune la socoteală şi pe popă. L-am lichidat eu însumi.

- Înseamnă că numărul rebelilor neutralizaţi se ridică la nouăsprezece.

- Rezultatul este mulţumitor. Putea fi însă şi mai bun. În sfîrşit, esenţialul este că dăm un exemplu.

O femeie aproape goală, cu părul vîlvoi şi capul zebrat de zgirieturi, ieşi ţipînd dintr-o casă, hăituită de un soldat turc congestionat şi însetat de luxură.

- Lasă femeia în pace! zbieră căpitanul. Sau vrei să-ţi zbor creierii? Se întoarse spre locotenentul Erten: Am dat ordin ca familiile arestaţilor să nu fie molestate. Ne batem cu bărbaţii, nu cu femeile şi copiii! Răspunzi personal, Erten, de comportarea oamenilor tăi. I-ai dus pe arestaţi în faţa primăriei?

- I-am dus, Cepen Aga!

- Atunci să mergem! Vii şi tu, Kralec!

- Cum porunceşti, Cepen Aga, rosti supus informatorul.

Porniră într-acolo. Căpitanul păşea ţanţoş în fruntea grupului. Kralec se uită pe sub sprîncene la cei doi ofiţeri. Ştia ce spectacol va urma. Nu-i repugna să se facă unealta turcilor, cu atît mai mult cu cît aceştia îi răsplăteau cu dărnicie serviciile. Îl stingherea doar faptul că avea să fie văzut în tovărăşia osmanlîilor de către compatrioţii săi pe care-i vînduse.

Cînd sosiră în piaţa primăriei, cei treisprezece bosnieci rebeli capturaţi stăteau nemişcaţi sub paza unui detaşament de soldaţi turci cu baioneta la armă. De jur împrejurul pieţei se vedeau femei, bătrîni, copii şi cîţiva bărbaţi schilozi, spre a fi martori la spectacol.

Începuse să se lumineze de ziuă. Cerul căpătase o tentă cenuşie-viorie. Ploaia încetase. Se stîrnise un vînt rece, care risipea norii.

Cînd Haldun Cepen se opri în mijlocul pieţei, un gradat turc dădu cîteva ordine scurte plutonului de sub comanda sa. Soldaţii orînduiră pe captivi de-a lungul unui perete al primăriei. Legaţi de mîini, bosniacii aşteptau întunecaţi să li se împlinească ursita.

Un dragoman - grec de origine - vorbi mulţimii adunate în piaţă:

- Veţi vedea, oameni buni, cum sunt pedepsiţi ghiaurii care au cutezat să se răscoale împotriva autorităţii Înălţimii-Sale Padişahul!

Alt pluton de soldaţi se alinie într-un front adînc de trei rînduri, în faţa bosniecilor arestaţi.

- Iei comanda detaşamentului de execuţie! porunci Haldun Cepen locotenentului.

Prizonierii stăteau nemişcaţi. Vîntul pornise să sufle, răvăşindu-le părul. Întunecaţi, se uitau cu detaşare stranie la turcii care aveau să-i execute. Liniştea lor avea ceva de dincolo de lume. S-ar fi zis că în clipa aceea ochii lor se deschideau asupra veşniciei. Pe Kralec îl ignorau. Priveau prin el ca prin sticlă. Femeile, bulucite de cealaltă parte a pieţei şi zăgăzuite de un cordon de soldaţi, plângeau, se jeluiau, îşi smulgeau părul.

La porunca locotenentului, soldaţii din detaşamentul de execuţie duseră armele la ochi. Gurile puştilor ţinteau spre piepturile captivilor.

- Foc! ordonă locotenentul Erten.

Armele îşi sloboziră plumbii, care se înfipseră, grindina, în trupurile creştinilor, secerîndu-i.

Două femei leşinară. Zbieretele celorlalte aveau ceva din urletul unor animale.

- Trompet, sună adunarea! ordonă căpitanul. Azi ne-am făcut datoria. Putem pleca!

Nu-i plăcea misiunea care i se încredinţase, dar o îndeplinise fără crîcnire, aşa cum i se cuvine unui militar.

Unul dintre bosniacii împuşcaţi nu murise încă. Prăvălit în ţărînă, tresărea convulsiv, horcăind. Locotenentul Erten îşi cunoştea îndatoririle. Cu sînge rece, se apropie de trupul încă palpitînd, îşi scoase revolverul din portarma şi îi trase două gloanţe în ceafă. Rănitul încremeni.

Trompetul ridică spre cer apelul său muzical. De pe uliţele laterale apărură în pas alergător soldaţi turci, îndreptîndu-si din mers dezordinea uniformelor. Un tînăr cu mustaţă abia mijită se încheia la pantaloni.

„A vrut să-şi dovedească lui si camarazilor că este bărbat, reflectă întristat căpitanul Cepen. Atîta vreme cît va trăi, omul ăsta va avea faţă de femei reacţii bolnăvicioase. Îl plîng!"

Îi reveni în minte imaginea preotului pe care-l ucisese. „Am

împuşcat un om pe la spate! N-am motive să fiu mîndru de mine!" reflectă cu scîrbă.

Kralec aruncă o privire piezişă asupra cadavrelor întinsa lîngă zidul primăriei.

- Ucigaşule! îi strigă o femeie. Dumnezeu să te trăsnească, Kralec, pe tine şi pe toţi ai tăi, pînă ţi se va stinge neamul tău păcătos.

- Trădătorule! zbieră alta.

- Vîndutule!

- Denunţător nemernic!

- Sufletul să ţi se perpelească pe jeraticul iadului pînă la judecata de apoi!

Kralec simţi o slăbiciune bizară în picioare. Genunchii începură să-i tremure. Nu îl mustra conştiinţa fiindcă îşi vînduse compatrioţii, căci nu avea conştiinţă. Îl indigna însă pasivitatea căpitanului Cepen, care nu-l apăra de insultele femeilor dezlănţuite. Se aşteptase la alt tratament, mai ales acum, după ce-şi dovedise încă o dată devotamentul faţă de turci. Spre mînia sa, căpitanul îl privi pe sub sprîncene, apoi scuipă în ţărînă.

În clipa aceea se petrecu un fapt fără precedent în acel ţinut, unde lupta pentru existenţă şi pentru libertate îmbrăca de secole forme violente. Femeile care îl împroscaseră cu ocări pe Kralec, fiindcă nu cutezaseră să-i blesteme şi pe turci, fură cuprinse de un fel de frenezie asasină. Disperarea, mînia, durerea înăbuşiră instinctul de conservare. Urlînd zănatec, îşi făcură mîinile gheare şi se năpustiră asupra soldaţilor şi ofiţerilor turci, luîndu-i prin surprindere. Femeile înarmate doar cu acel curaj nebunesc pe care-l inspiră deznădejdea, conştiinţa că totul este pierdut şi că ultimele margini ale răbdării au fost atinse, se încăieraseră cu militarii osmanlîi, înzestraţi cu puşti, baionete şi pistoale. Se încinse o luptă fără îndurare. Unghii se înfipseră ascuţite în globii ochilor - plesnindu-i în obraji - sfîşiindu-i, în gîtlejuri - smulgînd şi secţionînd arterele carotide. Cinci sau şase femei se aruncară ca nişte tigroaice însetate de sînge asupra lui Kralec. Acesta zbieră înspăimîntat, încercînd zadarnic să se apere de pumnii care-l potopiră, de ghearele ce-i deschiseră pîrtii de sînge în cărnuri. Doborît la pămînt, călcat în picioare, scuipat, zdrobit, încremeni cu ţeasta despicată ca un dovleac spart.

În cumplita învălmăşeală, armele de foc ale turcilor nu puteau să fie folosite. Dar în cele din urmă superioritatea forţei bărbăteşti izbuti să se impună. Osmanlîii sfărîmară atacul femeilor, dar cu pierderi surprinzătoare. Lupta se încheie cu zeci de femei ucise sau grav rănite. Din rîndurile turcilor, cîţiva soldaţi, cu ochii smulşi din orbite şi atîrnaţi ca doi ciucuri însîngeraţi de-a lungul obrajilor, bîjbîiau prin întunericul care avea să-i înconjoare pînă la sfîrşitul vieţii şi scoteau strigăte inarticulate. Alţii, cu vesmintele rupte, se zvîrcoleau în ţarină, avînd răni deschise în locul bărbăţiei lor smulse. Cîţiva, marcaţi de semnele precursoare ale morţii, se străduiau zadarnic a-şi stăvili cu palmele făcute tampon sîngele care ţîsnea gîlgîind din carotidele sfîşiate.

Căpitanul Haldun Cepen, cu faţa zgîriată, cu uniforma zdrenţuită, cu nasturii smulşi, văduvit de fes, arunca în jur priviri nedumerite. Cîteva muieri nebune fuseseră pe punctul de a-l ruşina, înfrîngîndu-l şi pe el, şi pe soldaţii săi. Furia lor îi dădu însă mult de gîndit. Dacă aşa luptau ghiaurii împotriva osmanlîilor, aceştia puteau renunţa la speranţa de a mai ţine sub călcîi Bosnia şi Herţegovina ...

*

**

În grădina ambasadei Franţei soarele în asfinţit arunca tonuri de un auriu tandru asupra grupurilor de invitaţi din lumea diplomatică şi cosmopolită a Constantinopolelui. În jurul meselor lungi cu gustări şi răcoritoare, adăpostite sub mari şi pestriţe umbrele de soare, lachei în livrele serveau amatorilor preparate gastronomice rafinate, şampanie, vinuri scumpe şi tot felul de mixturi fanteziste, mai mult sau mai puţin alcoolizate. Arta conversaţiei - a nimicurilor rostite cu spirit, a înţepăturilor fardate, a clevetirilor acide, îndulcite de un subtil humor - atingea culmile perfecţiunii. Oamenii saloanelor, de toate vîrstele, îşi susţineau cu înflorire rolul. Amatorii de sporturi elegante jucau cricket ori tenis, animînd cu vesmintele lor albe peluzele de un verde catifelat si terenurile de sport.

Contele de Bourgoing, ambasadorul Franţei, însoţit de contele de La Tour-Maubourg, secretar de ambasadă, se plimba printre invitaţi schimbînd amabilităţi, zăbovind ceva mai mult în preajma personalităţilor cu influenţă pe lîngă Sublima Poartă. Mare admirator al frumuseţii feminine, făcea lungi popasuri în

preajma doamnelor tinere şi seducătoare. Contesa de Bourgoing, care-i cunoştea mania, dealtfel inofensivă, se prefăcea că nu-i observă manevrele.

Înapoia măştii de mare senior dedicat vieţii uşoare, Bourgoing ascundea cu abilitate talente de diplomat priceput a trage sforile atît pe tărîmul negocierilor internaţionale, cît şi în mărăcinişul relaţiilor profesionale din propriul său minister. Kermessa oferită de el era menită să constituie nu numai un eveniment monden, ci să-i şi permită a schimba cu reprezentanţii diplomatici ai marilor puteri acreditaţi la Constantinopole cîteva impresii asupra sîngeroaselor frămîntări din Balcani. Stătuse de vorbă cu baronul von Werther, ambasadorul Germaniei, cu contele Zichyi-Vasonykeo, ambasadorul Austro-Ungariei, şi cu contele Corti, ministrul plenipotenţiar al Italiei. Von Werther se arătase zgârcit în aprecieri. Declarase onctuos că Imperiul German iubitor de pace doreşte să joace rolul de intermediar lucid între Turcia şi puternicii ei vecini din nordul Balcanilor. Contele Zichyi îşi mărturisise îngrijorarea faţă de agravarea tensiunii din Bosnia şi Herţegovina. „Austro-Ungaria, declarase el, doreşte restaurarea ordinii. Existenţa unui stat otoman puternic, nedivizat, la graniţele sud-vestice ale imperiului nostru nu poate decît să ne convină." Ministrul plenipotenţiar al Italiei fusese de asemenea reticent. „Am să fiu sincer cu dumneavoastră, Excelenţă. Italia unificată este un regat tînăr, aflat încă în stadiul consolidării. Guvernul ţării mele urmăreşte cu atenţie evenimentele din Bosnia şi Herţegovina, dar nu se poate pronunţa asupra atitudinii pe care o va adopta în cazul agravării situaţiei din Balcani. Aşteaptă hotărîrea marilor puteri. În orice caz, consolidarea păcii este şi va rămîne ţelul politicii ţării mele."

Contele de Bourgoing asculta cu blazarea diplomatului de carieră declaraţiile unanime ale ambasadorilor care se întreceau să cînte pe toate glasurile pacea, în vreme ce sîngele curgea gîrlă în Balcani. Poate că ar fi încercat să facă mai mult pentru creştinii de acolo, dar factorii de răspundere de la Paris îşi manifestaseră în repetate rînduri dorinţa de a-şi păstra - dacă nu neutralitatea absolută, căci acest lucru nu era cu putinţă - cel puţin o atitudine de expectativă, îmbinată cu o bunăvoinţă accentuată faţă de Imperiul Otoman, legat de Franţa printr-o prietenie multiseculară.

Amfitrionul trecea pe lîngă un grup de tineri diplomaţi cînd atenţia îi fu atrasă de peroraţia aprinsă a unui ofiţer în uniforma marinei militare franceze. Ofiţerul avea o figură deschisă, interesantă.

- Dragul meu viconte, vorbea acesta ataşatului de ambasadă de Vogue, argumentele invocate de dumneavoastră, diplomaţii, sunt de un fariseism nu numai ridicol, ci şi revoltător. Am fost întotdeauna un mare admirator al lumii orientale. I-am slăvit frumuseţea, exotismul şi meritele incontestabile. Dar atrocităţile din Balcani îmi trezesc indignarea şi mînia. Se petrec crime inimaginabile. Bărbaţi, femei, copii mor asasinaţi fără ca dumneavoastră, diplomaţii, să faceţi altceva decît să purtaţi discuţii interminabile, adormind opinia europeană cu tot felul de scamatorii verbale.

Mr. Hughes, tînărul secretar cu afacerile orientale de pe lîngă ambasada Marii Britanii, zîmbi amuzat de înflăcărarea ofiţerului.

- În ceea ce mă priveşte, domnule locotenent, îţi admir pasiunea, umanitarismul, dorinţa vie de a îndrepta printr-o singură trăsătură de condei nedreptăţile din lume. Menirea dumneavoastră, a militarilor, este să tăiaţi cu sabia nodul gordian. Menirea noastră este să-l desfacem cu răbdare şi migală, pentru a găsi soluţiile pacifice cele mai bune.

- Simultan se desfăşoară sub ochii dumneavoastră Maşacre care pun pecetea ruşinii pe obrazul lumii civilizate! stărui ofiţerul de marină. Dumneavoastră, diplomaţii, discutaţi si iar discutaţi, depănîndu-vă existenţa în linişte şi confort. În aceste condiţii nu este de mirare că daţi dovadă de răbdare, de migală. Ar trebui să fiţi puşi în situaţia nenorociţilor care pier seceraţi de armele soldaţilor turci. Atunci aş vrea să văd ce ar mai rămîne din răbdarea şi migala dumneavoastră.

Vicontele de Vogiie aruncă o privire rapidă în jur.

- Nu uita, prietene, că ne aflăm în Constantinopole. La kermessa aceasta participă numeroşi turci. N-as vrea să te audă.

Ofiţerul plecă fruntea cu afectată umilinţă.

- Oh, da! Eternele convenienţe! Cer scuze fiindcă am cutezat să pledez pentru salvarea copiilor care pier ucişi de gloanţe sau de foame, pentru apărarea femeilor creştine batjocorite, călcate în picioare de stăpînii turci, pentru respectarea drepturilor cele mai elementare ale populaţiilor creştine din

cuprinsul Balcanilor umbriţi de flamurile otomane!

Contele de Bourgoing, după ce ascultă de la distanţă, neobservat, filipica ofiţerului, se întoarse spre însoţitorul său.

- La Tour, cine este marinarul acesta? Declaraţiile lui incendiare ar putea să ne creeze neplăceri. Nu spun că nu ar avea dreptate, dar n-ar strica o oarecare măsură în folosirea termenilor prea energici.

Contele de La Tour-Maubourg făcu un semn discret tînărului dragoman Perrucher de Longeville, care se afla în grupul ofiţerului. Dragomanul se apropie de ambasador.

- Cum îl cheamă pe locotenentul cu care staţi de vorbă? îl întrebă secretarul de ambasadă.

- Jullien Viaud. Un tip foarte original. În orele libere scrie romane sub pseudonimul Pierre Loti.

- Atrage-i atenţia să-şi modereze limbajul.

- Prea bine, domnule conte.

Bourgoing şi secretarul de ambasadă se îndreptară spre un cerc de diplomaţi ceva mai vîrstnici, adunaţi în jurul principelui Iancu Ghica, agentul diplomatic al României. Bourgoing şi Ghica se cunoşteau încă de la Paris şi se preţuiau reciproc. Depăşiseră de mult stadiul relaţiilor protocolare. Acum erau prieteni si se mândreau cu această prietenie.

Bourgoing prinse afectuos de braţ pe Ghica şi, după ce se scuză faţă de anturajul acestuia, îl invită să facă împreună o mică plimbare prin grădină.

- Dragul meu Principe, te rog să mă însoţeşti în cabinetul meu de lucru, îi spuse, după ce se îndepărtară de grupul diplomaţilor. Vreau să-ţi arăt un document care ar putea să te intereseze. În schimb, am să-ţi cer să mă luminezi într-o chestiune delicată, evident, dacă îţi va fi posibil.

Se strecurară pe căi ocolite în clădirea ambasadei. Bourgoing adora să creeze o atmosferă de mister, de suspense, spre a-şi epata interlocutorii. Cînd se văzură în birou, scoase dintr-o casă de fier un document:

- Iată o depeşă semnată de ministrul meu, Decazes. Îţi recomand să citeşti pasajul în legătură cu evenimentele din Bosnia şi Herţegovina, căci îmi pare cel mai semnificativ.

Principele Ghica luă documentul şi îşi aruncă privirile asupra rîndurilor menţionate:

„Scrisoarea domnului baron Jomini, scria Decazes, exprimă

cu mare claritate voinţa Rusiei de a evita, în demersurile pe care ne invită să le facem, tot ceea ce ar depăşi limitele unei acţiuni morale, tot ce ar constitui o ingerinţă în afacerile interne ale Turciei. Este vorba numai de unele măsuri pe tărîm diplomatic spre a circumscri şi, în ultimă instanţă, a potoli insurecţia, astfel încît să o împiedicăm a provoca o criză primejdioasă pentru pacea generală. Puterile se vor adresa tuturor părţilor în cauză, insurgenţilor, muntenegrenilor, sîrbilor, precum şi Sublimei Porţi. Spre a sublinia caracterul pacific al acestor bune oficii, domnul Jomini insistă ca toate Puterile să-şi dea concursul, astfel încît acesta să fie unanim.

În ceea ce ne priveşte, suntem recunoscători cabinetului de la St. Petersburg, fiindcă a contribuit a se adopta de către celelalte două guverne, german şi austro-ungar, cu care se află în relaţii mai strînse, un program susceptibil de a fi acceptat de către celelalte Puteri, şi care va deveni comun tuturora, cu atît mai mult cu cît va păstra un caracter lipsit de ideea unei intervenţii armate."

Prinţul Iancu Ghica recunoscu maniera alambicată a formulelor adeseori întîlnite în corespondenţa diplomatică oficială.

- Te rog să observi, adăugă Bourgoing, că Muntenegrul şi Serbia sunt menţionate pentru întîia oară alături de părţile aflate în conflict.

Ghica îi restitui documentul, iar ambasadorul îl reintegră în casa de fier.

- Ştii desigur, Principe, că propunerile celor trei guverne prevăd constituirea unei comisii alcătuite din consulii marilor Puteri, care să ia contact cu insurgenţii în vederea găsirii unei soluţii în stare să pună capăt insurecţiei.

- Da. Ştiu acest lucru.

- În baza depeşei lui Decazes, am formulat o adresă către consulul nostru, desemnat a face parte din comisie. Dacă-mi permiţi, am să ţi-o citesc, pentru că subliniază caracterul pacific al demersului nostru.

- Te rog! Ascult! surîse Ghica.

Ambasadorul Franţei îl privi bănuitor.

- Zîmbeşti? Ţi se pare că ceva nu este în regulă?

- Te rog, citeşte! Vom discuta acest aspect mai tîrziu. Ambasadorul îşi puse tacticos ochelarii şi începu lectura cu glas tare:

- „Guvernul Republicii Franceze a fost invitat să ia parte la demersurile destinate a duce la pacificarea Bosniei şi Herţegovinei. A aderat la această propunere, ţinînd seama că o hotărîre asemănătoare a fost luată de către Anglia si Italia. Îndeplinirea acestei sarcini umanitare de conciliere trebuie să fie încredinţată consulilor respectivi şi dumneavoastră, domnule consul, veţi avea misiunea de a reprezenta Franţa în această gravă împrejurare.

În consecinţă, prima dumneavoastră grijă va fi să alegeţi, de comun acord cu colegii străini, un loc unde vă veţi întîlni spre a lua primul contact în vederea stabilirii modului de lucru. Tot acolo vă veţi putea reîntîlni, dacă în cursul îndeplinirii misiunii dumneavoastră va deveni necesară o nouă discuţie comună. Inspirîndu-vă, înainte de toate, din potrivirea de vederi şi de intenţii a diverselor guverne, veţi avea grijă să evitaţi tot ceea ce ar putea să apară în ochii guvernului otoman, ca şi în ochii populaţiilor aflate în cauză, drept o intervenţie colectivă. Vă veţi mărgini la o acţiune coordonată."

Iancu Ghica zîmbi iarăşi, îl amuza subtilitatea formulelor.

Contele de Bourgoing se uită pe deasupra ochelarilor la diplomatul român, tuşi spre a-şi drege glasul, apoi reluă lectura:

- „Vă veţi prezenta în cursul misiunii dumneavoastră, nu în calitate de consul al Franţei, ci de persoană oficială investită de marile Puteri cu o sarcină specială de conciliere.

Veţi declara insurgenţilor că nu au a se aştepta de la nici un ajutor din partea marilor Puteri si îi veţi sfătui să intre cît mai degrabă în raport cu comisarii speciali desemnaţi în mod expres la Constantinopole, care au însărcinarea să asculte plîngerile populaţiei. Acestor personaje vor trebui să-şi exprime revendicările şi plîngerile lor.

Fără să refuzaţi cu desăvîrşire a asculta doleanţele insurgenţilor, vă veţi abţine de a le provoca, precum şi de a discuta motivele nemulţumirilor lor. Nu le veţi hrăni nici un moment iluzia că Puterile le vor garanta îndeplinirea dorinţelor formulate de ei.

Vă veţi da silinţa să obţineţi din partea bandelor înarmate asigurarea că nu vor mai ataca trupele otomane atîta timp cît vor dura negocierile. Ar fi un mare succes dacă, graţie bunelor dumneavoastră oficii, veţi reuşi să opriţi vărsarea de sînge, să calmaţi spiritele si să pregătiţi o pacificare durabilă.

După ce vă veţi îndeplini mandatul, vă veţi înapoia la postul dumneavoastră, fără a aştepta rezultatul definitiv al tratativelor angajate între autorităţile otomane şi populaţiile insurgente."

Ambasadorul îşi încheie lectura, apoi aşeză cu grijă documentul pe masă, ca si cînd acesta ar fi fost de sticlă şi s-ar fi temut să nu-l spargă. Se adresă diplomatului român:

- În primul rînd, ce părere ai despre piesele consultate?

Ghica clătină din cap cu vizibilă compătimire.

- Bieţii creştini! Încercaţi să-i îmbătaţi cu vorbe şi să-i daţi pe mîna duşmanului, legaţi fedeleş!

- Principe, Franţa nu doreşte un război generalizat în Europa. Or chestiunea orientală e capabilă să declanşeze o conflagraţie mondială.

- Mă îndoiesc că veţi realiza ceva.

- Îţi împărtăşesc temerile, Principe. Acum să-ţi pun şi eu o întrebare. Agenţii noştri din Serbia si Muntenegru ne-au semnalat intense pregătiri de război pe teritoriile acestor ţări. Mai suntem informaţi că ruşii le trimit mult armament. Traficul de arme se face pe teritoriul României, ce a devenit la ora actuală o placă turnantă a întregului conflict. Dacă dumneavoastră, românii, aţi sista aceste transporturi...

- De ce am face-o? România nu poate accepta permanentizarea actualei stări de lucruri din Balcani. Popoarele din această parte a lumii sunt îndrituite să se smulgă de sub călcîiul otoman, să-si cîştige libertatea şi independenţa.

Ambasadorul francez îşi încrucişa braţele.

- Să presupunem că îşi vor cîştiga independenţa. Vor putea să o şi păstreze? Dumneavoastră, românii, sunteţi în cea mai delicată situaţie. Vă aflaţi la răscrucea a trei mari imperii. Sub turci vă bucuraţi - mai mult sau mai puţin - de o autonomie pe care nu se ştie dacă veţi mai fi capabili să o păstraţi în cazul că veţi intra sub tutela Rusiei ori a Austro-Ungariei.

- Noi ţintim altă variantă. Independenţa totală. Potrivit capitulaţiilor încheiate cu Poarta în secolul XV, ne bucuram de toate drepturile unui stat independent, care a încheiat un tratat de suzeranitate cu Imperiul Otoman.

- Nu vă gîndiţi că o criză orientală acută reprezintă o sabie cu două tăişuri? Aţi putea pierde tot ce aţi cîştigat pînă

acum. România a mai fost teatru de război.

- Acceptăm riscurile, conte!

- Turcii sunt foarte supăraţi pe dumneavoastră, românii, fiindcă acordaţi azil politic refugiaţilor bulgari.

- Orice stat independent are obligaţia să acorde azil politic asupriţilor. România îndeplineşte o datorie umanitară faţă de refugiaţii bulgari, vînaţi ca fiarele de către jandarmeria turcă. Nu-i vom abandona, indiferent de primejdiile la care ne expunem.

Bourgoing era vizibil preocupat. Trecu brusc la alt subiect:

- Principe, crezi în sinceritatea ruşilor cînd ne asigură că nu vor războiul?

Iancu Ghica îşi aruncă privirile spre fereastra deschisă. Grupurile de invitaţi se zăreau mişcîndu-se pe fundalul peluzelor verzi.

- Sunt prea aproape de el, conte, spre a-ţi putea da un răspuns lipsit de prejudecăţi. În general, faţă de marile imperii din jur încerc un simţămînt de teamă. Am fost de prea multe ori ocupaţi de către trupele lor, sub diferite pretexte, ca să nu am suspiciuni. Un mare filozof german enunţa o teorie ciudată la prima vedere. Altruismul îşi are izvorul în cel mai feroce egoism. Într-o zi am să-ţi dezvolt această teorie, aparent paradoxală.

Bourgoing îşi plecă încet capul împovărat de gînduri.

- Mă întreb care este părerea intimă a lui Decazes. În sfîrşît, să ne întoarcem în grădină, la invitaţi!

*

**

Lampa cu gaz aerian arunca o lumină vînătă-alburie asupra camerei de hotel, împodobită pretenţios cu covoare româneşti si orientale de o calitate îndoielnică, asupra patului de bronz cu cearşafuri mototolite, umezite de transpiraţie, asupra pernelor mari, strivite, ce păstrau încă tiparul unor obraji şi urme de fard, asupra „lavoarului" cu lighean de porţelan cu zoaie pe fund, asupra cîtorva sticle de şampanie destupate şi goale, bulucite lîngă un perete, asupra farfuriilor cu resturi de alimente de pe masă, asupra paharelor pline pe jumătate cu vin şi însoioşate de urmele unor degete, asupra unui bărbat cu gît de taur şi piept lat, îmbrobonat de sudoare, asupra pârului său negru, creţ, căzut în laţe pe fruntea arsă de soare, asupra mîinii lui puternice ce cuprindea ca într-un căuş sînul femeii tinere, pe jumătate

dezbrăcată, violent machiată şi parfumată, strînsă tandru de umărul său.

- Eşti frumoasă, zambila mea! Frumoasă foc şi al dracului de stîrnitoare! bolborosi răguşit bărbatul, în vreme ce o învăluia cu priviri lubrice. Să mă ia Belzebut de picioare şi să mă azvîrle ca din praştie în cazanele lui cu smoală aprinsă, dacă am mai strîns vreodată în braţe o zvîrlugă pătimaşă ca tine!

Îşi lipi ca nişte ventuze buzele cărnoase de sînul ei alb şi catifelat. Le aspiră mirosul de carne tînără, uşor transpirată.

- Acolo, în pat, reluă împleticindu-se în limbă, te încolăceai în jurul coapselor mele ca o viţă de vie pe un arac, ca un şarpe boa pe un leopard! Rîse: Ai văzut tu un şarpe boa încolăcindu-se pe un leopard? Eu am fost martor la o luptă pe viaţă şi pe moarte! Da, da! Nu mă crezi? Află că aşa este! Leopardul se umfla în foale ca să nu-l zdrobească strînsoarea uriaşei reptile. Gîfîia, gîfîia ... şi biciuia cu coada pământul, stîrnind praf! Deodată, coastele leopardului au pîrîit! ... Au trosnit cu un zgomot sec! . . . Fiara înlănţuită a mai zvîcnit o dată, apoi s-a lăsat moale ca o cîrpă!

Bărbatul îşi morfoli buzele şi exclamă plîngăreţ:

- Un leopard de toată frumuseţea ucis de un şarpe! ... Bietul leopard!

Îşi luă mîna de pe sînul femeii si apucă unul din paharele cu şampanie. Î1 duse la gură şi îl goli dintr-o sorbitură, îşi şterse mustăţile cu dosul palmei, apoi cu inconsecvenţa beţivilor trecu brusc de la jale la mînie. Izbi cu pumnul în masă:

- Dar eu n-am să fiu ca leopardul ucis de şarpe! Eu sunt puternic! Uite ce muşchi am! Pune mîna!

Îşi încorda bicepşii. Femeia îi pipăi sfielnic. Exclamă ad-mirativ:

- Vai, ce zdravăn eşti!

Umflîndu-se vanitos în pene, bărbatul scoase din buzunar o monedă de argint.

- O îndoi între degetul cel mare şi arătător! ... O îndoi ca pe o rondelă de carton. Uită-te!

Se încorda spre a trece de la vorbe la fapte. Moneda prinsă în menghina degetelor refuză să se lase îndoită. Bărbatul se înroşi ca un curcan

- Ei, drăcie! exclamă furios şi dezamăgit. M-au lăsat puterile! Rîse: Tu eşti de vină! Numai tu! M-ai stors de puteri

ca Dalila pe Samson! Ai auzit de Dalila? De Samson?

Femeia clătină din cap, zîmbind:

- N-am auzit.

Îşi petrecu degetele prin desişul de păr negru şi creţ, crescut luxuriant pe pieptul lui larg şi musculos.

- Mă gîdili! rîse el. Dar îmi place! Cînd am să mă întorc de la drum, am să-ţi aduc un şirag de peruzele, ca ochii tăi frumoşi!

- Să nu te coste prea mult! rosti ea cu prefăcută mărinimie. Celor pe care-i iubesc nu le pretind daruri! Nu vreau să-i pun pe cheltuială!

- De mine nu-ţi face griji, fetiţo! Am bani! Şi pot să fac şi mai mulţi bani! Cît ai zice Aijtin!

- Antin, iubitule! N-ai să mă crezi! Dar eşti primul om care mi-ai trezit dragostea!

- Gazela mea!

O sărută lipicios pe buze.

Uşa se deschise şi în cameră apăru un chelner purtînd pe o tavă două sticle de şampanie şi un castron cu gheaţă.

- Bine te-ai gîndit, băiete! strigă cu chef bărbatul. Terminasem proviziile alcoolice! Mi se uscase gîtul! ...

Chelnerul puse sticlele în frapiera de pe masă şi răsturnă asupra lor gheaţa din castron. Destupă expert una din sticle, folosindu-se de şervetul ţinut pînă atunci profesional pe braţ. Trecu apoi pe la spatele perechii de îndrăgostiţi spre a umple paharele. Cînd ajunse în dreptul bărbatului, lăsă sticla pe podea fără zgomot şi, răsucind cu un gest rapid şervetul în chip de ştreang, i-l petrecu fulgerător pe după gît şi strînse cu putere. Femeia se crampona de braţele victimei, lăsîndu-se greu asupra lor. Totul se petrecu în cîteva frînturi de secundă. Bărbatul se zbătu spasmodic. Vertebrele cervicale plesniră. Capul sugrumat se lăsă pe o parte. Ochii omului se dilataseră, gata să iasă din orbite. Limba îi ţîşni vînătă peste buzele groase, conturate ca nişte lipitori în jurul gurii căscate. Corpul bărbatului păru să se dezarticuleze, lăsîndu-se moale pe o parte. Chelnerul desfăcu laţul improvizat şi apucîndu-şi victima de umeri, o rezemă cu pieptul şi cu capul de masă. Femeia se trase la o parte, cu un rictus de scîrbă întipărit pe chip.

- A plesnit leopardul! exclamă ironic. Halal leopard! Cel mult un motan gras!

Chelnerul scotoci buzunarele pantalonilor omului, şi scoase o

batistă, un briceag şi cîteva monede metalice. Trecu la dulapul din stînga ferestrelor, îl deschise şi începu să scotocească hainele agăţate pe umeraş. Exhibă un portofel rotofei găsit în buzunarul unui veston. Î1desfăcu şi îi inventărie la repezeală conţinutul:

- Bani turceşti, româneşti, ruseşti... Iată şi acte! Femeia îl privea impasibilă. Chelnerul manipula priceput documentele. Le citi atent.

- Exact aşa cum mă aşteptam: Leonid Nedelkovic. Aici, la hotel, s-a înscris sub un numei fals. Credea că are să ne scape! Idiotul!

- Banii arde-i şi scrumul aruncă-l în hazna! zise femeia. Să se creadă că a fost ucis pentru a fi jefuit. Ia şi actele!

Se asigură că perdelele erau bine trase. Luă cîteva haine şi le aruncă pe jos în neorînduială, spre a lăsa să se înţeleagă că ucigaşii căutaseră bani.

- Acum să ieşim, continuă ea. Peste un sfert de oră te întorci şi dai alarma! Oamenii noştri sînt pregătiţi?

- Toţi ştiu ce au de făcut.

- În regulă.

Femeia şi chelnerul - care-şi vîrî în buzunar banii şi actele lui Nedelkovic - ieşiră fără zgomot, apoi închiseră încet uşa în urma lor. Lampa cu gaz aerian rămase să lumineze obrazul cenuşiu al cadavrului prăvălit peste tăblia mesei, peste farfuriile cu resturi de mîncare şi peste paharele cu urme de degete ...

*

**

Zorile presăraseră pe cer miriade de violete cu petale aeriene, cînd birja trasă de doi roibi cu crupa plină opri în faţa unei clădiri înalte, cu un portal în stil românesc. De sub coşul ridicat al trăsurii se ivi un cap prelung, încadrat de barbete roşcate.

- Aici e Hanul lui Manuc? întrebă într-o românească stricată.

- Aici, domnule, răspunse birjarul.

- Văd că scrie „Hotel Dacia" obiectă străinul după ce îşi aruncă privirile asupra firmei de deasupra portalului.

- S-a schimbat doar numele, explică birjarul. Eh, ne înnoim şi noi! Pentru urechile boiereşti, cuvîntul han nu mai sună frumos.

Străinul mormăi ceva, coborî din trăsură, plăti cursa şi pătrunse pe sub portalul cu boltă joasă în curtea interioară a

clădirii, înconjurată de pridvoare orînduite pe trei nivele. Purta pe braţul stîng o cuvertură scoţiană, frumos împăturită, iar în stînga o valiză mică. Hainele lui de călătorie aveau o croială tipic nemţească. Străinul aruncă o privire fugitivă asupra trăsurilor, căruţelor cu coviltir, carelor şi poştalioanelor - toate fără cai - ce inundau curtea. Printr-o uşă înaltă cu două canaturi larg deschise, zări un rînd de bidivii instalaţi între stănoagele grajdului amenajat la parterul aripii din stîngă a imobilului.

În partea dreaptă se ridicau treptele de lemn ale unei scări exterioare, care făcea legătura între etaje. La picioarele scării, deasupra unei uşi cu sculpturi româneşti, scria pretenţios Bureau de reception. Deschise uşa şi pătrunse într-o sală vastă, mărginită lateral de o tejghea, la care un tînăr completa aferat nişte scripte. Noul-venit tuşi zgomotos spre a-şi face cunoscută prezenţa.

- Hm! Bună dimineaţa! Numele meu este Adam Koller. Sper că mi s-a reţinut camera 14, aşa cum v-am anunţat în scris.

Tînărul tresări speriat, apoi salută cu amabilitate profesională :

- Bună dimineaţa, domnule! Camera vă aşteaptă! Deschise un registru: Paşaportul dumneavoastră, vă rog!

Luă documentul prezentat de străin şi începu să treacă laborios datele într-un registru. Îndeplinea formalităţile cu o încetineală care-l făcu pe Adam Koller să exclame supărat:

- Grăbeşte-te, tinere! Sunt obosit! Îmi caligrafiezi datele personale cu atîta migală de parcă ai vrea să te prezinţi la un concurs de scriere frumoasă! Dă-mi cheia si fă-ţi treaba după plecarea mea. Îmi înapoiezi paşaportul după ce am să cobor.

Tînărul se roşi. Aruncă o privire încărcată de teamă în susul scării.

- Mă iertaţi, domnule. Mă gîndeam că aţi dori o cafea înainte de a vă instala în cameră. Puteţi fi servit în sala de alături.

- Mulţumesc, n-am nevoie de cafea, ci de cîteva ore de somn. Hai, dă-mi cheia!

Tonul lui de comandă îl intimida pe tînăr, care i-o întinse după o scurtă şovăială.

- Mă gîndeam că v-ar prinde bine...

- Lasă-mă pe mine să-mi port de grijă, băiete! Luă cheia şi porni pe scări în sus.

- Etajul întîi pe dreapta, domnule! îi recomandă tînărul. Adăugă apoi, lovit parcă de o inspiraţie: N-aţi dori să vă dau o cameră mai bună la etajul doi? Chiar acum s-a eliberat.

- Mulţumesc. Camera 14 am comandat-o, camera 14 să rămînă.

Adam Koller călca apăsat pe treptele scîrţîitoare acoperite cu un covor roşu. „Unii oameni te omoară cu amabilitatea!" reflectă contrariat. Era asemenea copiilor somnoroşi pe care toate îi supără. Ajuns la primul etaj, se opri spre a expira adînc şi, după ce se uită la numerele înscrise deasupra uşilor, se îndreptă spre camera sa. Domnea o linişte profundă, întreg hotelul părea să doarmă. Doar nişte rîndunele se roteau în dreptul unor cuiburi făcute sub o boltă a pridvorului.

Ajuns în dreptul camerei sale, Adam Koller vîrî cheia în broască. Tocmai o răsucea, cînd uşa camerei alăturate - cea cu numărul 15 - se deschise şi doi inşi în halate albe ieşiră purtînd o targa pe care se reliefa o siluetă omenească acoperită în întregime de un cearceaf. În urma lor mergea un bărbat în negru, între două vîrste, care aruncă o privire încărcată de teamă spre pasagerul camerei 14. Prin uşa rămasă deschisă de la 15, Koller zări doi inşi care păreau să cerceteze interiorul odăii.

- S-a întîmplat ceva? întrebă.

- Un accident regretabil! replică cu un zîmbet silit bărbatul în negru. Eu sînt Kiriazi, directorul hotelului. Dacă aveţi nevoie de mine, mă găsiţi oricînd la recepţie. Acum vă rog să mă iertaţi . . .

Plecă pe urmele celor doi brancardieri. Lui Adam Koller fi trecuse brusc somnul. Fără să mai insiste, intră în camera sa, dar avu grijă să lase uşa puţin întredeschisă, spre a putea urmări tot ce avea să se petreacă pe coridor. Puse valiza jos, aruncă pledul scoţian pe pat, luă un scaun şi se aşeză lîngă uşă. Draperii de catifea acopereau ferestrele în întregime, astfel încît în odaia lui domnea întunericul. Oamenii care ar fi trecut pe coridor n-ar fi putut să-l vadă.

Adam Koller simţi o poftă nebună să fumeze, dar se abţinu. Capătul aprins al ţigării i-ar fi trădat prezenţa. O înrebare obsedantă îi muncea creierul. Ce se întîmplase în camera de alături? Avusese loc realmente un accident sau pasagerul ei fusese asasinat? Suspină adinc. Se lăsase antrenat în această

fantastică şi riscantă acţiune numai de dragul nevestei sale, o sîrboaică frumoasă, devotată pînă la sacrificiu ţării ei. El, Adam Koller, un paşnic ofiţer de marină comercială, austriac de origine, activa în sprijinul cauzei sîrbilor porniţi a se răscula împotriva stăpînilor otomani. Se lansase în contrabanda de arme, sub nasul turcilor şi al austriecilor, care condamnau în egală măsură răscoalele şi pe răsculaţi. Este adevărat, nu o făcea numai din mărinimie, înfrunta primejdii fără număr, dar şi beneficiile erau uriaşe. Merita totuşi să braveze moartea, zi de zi, pentru un pumn de arginţi? Nedelkovic, omul său de legătură, îşi dăduse sfîrsitul. El, Adam, îi va împărtăşi oare soarta? Nedelkovic fusese totdeauna un mare afemeiat şi un pătimaş amator de băuturi tari. Agenţii secreţi, oricît de hîrşiţi, trebuie să se ferească de excese. În meseria lor, greşelile nu sunt permise. Orice abatere, oricît de neînsemnată, le poate fi fatală.

Koller simţi iarăşi imboldul imperios al organismului care-şi cerea porţia de nicotină. Îşi blestemă slăbiciunea, dar în cele din urmă îi sucombă. Îşi aprinse o ţigară, dar avu grijă sâ-i ascundă vîrful aprins în căuşul mîinii. Aspiră fumul de care nu se mai putea lipsi. Infima cantitate de otravă inhalată îi linişti în parte nervii. Se scurseseră cîteva ore fără ca el să se fi mişcat de pe scaun. Bărbaţii care cercetaseră camera 15 - probabil poliţişti, socotind după înfăţişarea lor şi după respectul manifestat de oamenii de serviciu ai hotelului - plecaseră de mult.

Adam Koller îşi aprinsese a douăzecea ţigară. Nicotină îi pungise limba. Aştepta însă cu îndărătnicie urmarea. Căci moartea lui Nedelkovic trebuia să aibă o continuare.

El, Adam, nu-si putea dezvălui în faţa autorităţilor româneşti legătura cu sîrbul. Ar fi însemnat să-i se ceară lămuriri, să fie reţinut pentru cercetări, să-şi piardă timpul. Şi el nu-şi îngăduia luxul de a-şi pierde timpul. Avea datoria să râmînă pe baricadă, să repare ce mai putea fi reparat după dispariţia violentă a lui Nedelkovic. Bietul Nedelkovic! Îl intriga faptul că legăturile lui din Bucureşti nu fuseseră în stare să prevină asasinatul. Agenţii turci - căci numai lor li se putea imputa uciderea sîrbului - lucraseră cum nu se poate mai bine. Aproape că le admiră lovitura . ..

*

**

Piotr Kuzmici Gârbov sosi la Hanul lui Manuc - alias hotelul

„Dacia" - în aceeaşi dimineaţă, la ora 11. După ce se instala într-o cameră la etajul doi, comandă să i se aducă apă caldă. De cînd se însurase cu Maşa, căpătase gustul curăţeniei. În fiecare dimineaţă se spăla pînă la brîu cu apă rece, iar înainte de a se îmbrăca, îşi pieptăna părul şi barba, stropindu-le apoi cu cîteva picături de lavandă. Renunţase la cămaşa ţărănească încheiată într-o parte şi cu poalele scoase pe deasupra pantalonilor. Purta cravată, deşi înnodarea ei îi cerea eforturi uriaşe. Renunţase şi la cizmele de iuft, fixîndu-se la ghetele cu nasturi: Cu pantofii nu se putuse familiariza. La fiecare pas i se părea că erau gata să-i sară din picioare. Dacă pleca în călătorie fără să fie însoţit de Maşa, revenea la vechea lui îmbrăcăminte. Cînd îşi punea cămaşa ţărănească şi cizmele-cu talpă groasă prinsă cu ţinte, se simţea în elementul său. Întors acasă, le exila provizoriu într-o cameră dosnică.

Sosise în România însoţit de Maşa, căreia îi oferise în acest chip o călătorie de nuntă, îmbinată cu propriile lui interese de afaceri. Cînd acceptase să furnizeze arme de foc şi muniţie Serbiei, o făcuse fiindcă i se dăduse prilejul să cîştige mulţi bani. Poate că si Maşa îl determinase indirect să se angajeze în acest trafic. Luînd-o cu el în România, o scotea din atmosfera ostilă pe care fiicele lui o creaseră acasă, la Sf. Petersburg, tinerei sale soţii. Cînd se însurase cu ea, îl condamnaseră nu numai rudele, ci şi cunoscuţii, căci prieteni în adevăratul sens al cuvîntului nu avea.

Toate ar fi fost bune, dacă Maşa ar fi înlăturat acum, după căsătorie, barierele de neînţeles pe care le ridicase după ce îl cunoscuse la „Ursul Siberian". Din nefericire, nici după ce i se puseseră pirostriile pe cap, Maşa nu se arătase mai blajină, mai înţelegătoare. Se întîmpla să se scurgă săptămîni fără să-l primească în patul ei. Cîteodată, Plotr Kuzmici ajungea în pragul exasperării. Dădea năvală ca un nebun în dormitorul ei - la Sf. Petersburg locuiau în camere separate - hotărît să facă caz de forţă spre a-şi valorifica drepturile conjugale. Cînd o vedea însă firavă, lipsită de apărare, cu ochii rotunjiţi de groază, făcea stîngă împrejur şi se întorcea învins în odaia lui. Cîteodată o ura. „Femeia asta îmi va aduce nenorocirea!" se căina, smulgîndu-şi părul din cap. „I-am dat tot. Ce mai vrea? Se uită la mine cu scîrbă, de parcă aş fi un vierme de pămînt." Dar peste cîteva ore îşi făcea reproşuri că o nedreptăţea. „Aşa e firea ei", reflecta

resemnat. Poate că într-o zi are să mă iubească. Trebuie să fac orice jertfă ca să o cîstig.

După sosirea lui în România, zăbovise cîteva zile la Galaţi. Acolo îşi lăsase soţia în grija unui reprezentant comercial al său, căsătorit cu o femeie de o strictă moralitate. În compania acesteia, Maşa avea să fie în deplină siguranţă. Apoi plecase la Bucureşti, unde trebuia să-l întîlnească pe Nedelkovic. Nevasta lui nu avea ce căuta în lumea contrabandiştilor şi a agenţilor veroşi, pe care trebuia să-i frecventeze.

Cîteodată îşi spunea că îşi pierduse minţile, de vreme ce se vîrîse în contrabanda de arme. Cîştigurile pe care avea să le obţină justificau oare riscurile? Spre a-şi găsi o scuză, invoca idealurile slavofililor adoptate şi de el. Apoi se întreba dacă nu se minţea pe sine cînd pretindea că acţiona în virtutea unor ţeluri măreţe. Aceste contradicţii îl măcinau de la o vreme, chinuindu-l, răpindu-i bruma de echilibru sufletesc recîstigat după ce izbutise să o aibă pe Maşa. Unele victorii sunt găunoase, îşi dăduse prea tîrziu seama de acest trist adevăr. Căsătoria lui cu Maşa era falimentară. De la o vreme îl încolţiseră presimţiri rele. Se angajase însă pe un drum fără întoarcere.

Sosise singur la Bucureşti şi acum resimţea lipsa Masei. Va scurta pe cît posibil şederea în acest oraş. De îndată ce va stabili modalitatea transportului de arme spre Serbia, se va înapoia la Galaţi si acolo va petrece cîteva zile încîntătoare în tovărăşia nevestei sale.

Frămîntat de gînduri, se îmbrăcase pe îndelete, uitînd să mai privească ceasul. Îşi aminti deodată că la ora unu avea intîlnire cu Nedelkovic, care-l aştepta la camera 15. Îşi puse pălăria, îşi pipăi portofelul cu acte şi cu bani, ce-i umfla haina la piept, apoi ieşi din cameră.

În curtea hanului domnea mare forfotă. Soseau şi plecau trăsuri şi căruţe încărcate cu mărfuri. Pe Piotr Kuzmici îl încînta lumea pestriţă a tîrgurilor. Între negustori şi ţărani se simţea cel mai bine. Îşi reaminti că nu avea timp de pierdut.

Cobori pe scara de lemn la etajul I. Străbătu pridvorul pînă in dreptul camerei 15. Bătu la uşă şi aşteptă să i se deschidă. Auzi o cheie răsucindu-se în broască. Gârbov îşi îndrepta pălăria şi îşi netezi instinctiv barba. Uşa scîrţîi, lăsînd să apară un cap prelung, cu plete si mustăţi stufoase, negre ca abanosul.

- Domnul Nedelkovic? întrebă Piotr Kuzmici, ducînd mîna la pălărie.

- Exact! i se răspunse.

- Sunt Gârbov, Piotr Kuzimici Gârbov.

- Ah, da. Îmi pare bine! Te aşteptam, domnule Gârbov, pofteşte înăuntru!

Bărbosul deschise larg uşa. Zîmbind, întinse neguţătorului rus o mînă mare şi largă ca o lopată. Piotr Kuzmici i-o strînse, apoi intră în cameră. Uşa se închise în urma lor . . .

*

**

De la postul sau de observaţie, Adam Koller urmărise întreaga scenă. În mintea lui se făcuse lumină. Sosise momentul să intre în acţiune. Se ridică de pe scaun, ieşi în pridvor şi după ce încuie uşa în urma sa, porni pe scări în jos.

Se făcuse ora două şi un sfert cînd Gârbov părăsi camera 15. Discuţia sa cu sîrbul fusese cît se poate de cuprinzătoare, împreună puseseră la punct - amănunţit - chipul în care avea să fie efectuat transportul de arme. Piotr Kuzmici era încîntat. Se aşteptase să întîmpine dificultăţi serioase. „Proşti negustori mai sunt domnii slavofili de la Moscova şi Sf. Petersburg! cugetă. Plătesc cît nu face un trafic lesnicios, pe care şi un prost l-ar duce la capăt fără osteneală.

I se făcuse o foame grozavă. Cobori la restaurantul de la parter. Deşi sala era arhiplină, dibui o masă liberă ascunsă în parte după un ficus uriaş. Un chelner i se înfăţişă cu lista de mîncăruri. După ce scutură profesional cu un şervet cîteva firimituri de pe faţa de masă, întrebă zîmbind cu amabilitate stereotipă:

- Ce doreşte domnul?

Gârbov nici nu se uită la meniu.

- Poţi să-mi prepari vreo zece păstrăvi, rasol şi o raţă friptă? întrebă pe ruseşte.

- Desigur, domnule, replică chelnerul. Doriţi şi vin?

- Din cel mai bun. Ce-mi recomanzi?

- Crîmposie de Drăgăsani.

- Straşnic! Şi la sfîrşit o sticlă cu şampanie. La început să-mi dai o ţuică de prune. Dar să fie tare, să-mi pîrîie urechile!

După ce i se aduse ţuica, goli dintr-o înghiţitură ţoiul, închizînd cu încîntare ochii. Cînd îi deschise, zări în faţa lui un

bărbat cu barbete roşcate.

- Domnul Piotr Kuzmici Gârbov, nu-i aşa? întrebă noul-venit, într-o rusească aproximativă.

- Eu! Cu ce vă pot fi de folos?

Bărbatul cu barbete roşcate trase un scaun şi se aşeză fără ceremonie la Maşa lui Gârbov.

- Numele meu este Adam Koller. Căpitanul Koller, adăugă. Acum cîteva minute aţi părăsit camera 15.

Gârbov încreţi sprîncenele.

- Să presupunem că ar fi aşa. Ce te interesează pe dumneata?

- Mă interesează foarte mult. În camera 15 aţi fost primit de un individ cu numele de Nedelkovic.

Gârbov începu să fiarbă.

- Ascultă, domnule . . .

- Nu mă întrerupeţi! rosti dîrz intrusul. Adevăratul Nedelkovic se află la ora aceasta pe o masă la morgă. A fost asasinat în cursul nopţii trecute. Dumneavoastră aţi stat de vorbă cu un fals Nedelkovic.

Neguţătorul se albi la faţă.

- Ce tot vorbeşti, domnule?

- Dumneavoastră urma să predaţi un transport de arme statului sîrb. Nu e nevoie să-mi confirmaţi. Ştiu tot!

Gârbov simţi că se sufocă.

- De unde eşti, domnule? De la Poliţie?

- Eu urma să efectuez transportul de arme.

Rusul avu senzaţia că părul din creştet i se ridică perie. Îl cuprinse brusc frica. Prea mulţi ştiau despre acest transport.

- Cine-mi garantează mie că tot ce-mi spui este adevărat? bolborosi.

- Falsul Nedelkovic, cu care aţi luat contact în camera 15, este un agent al turcilor. Dacă apucă să transmită şefilor lui informaţiile obţinute de la dumneavoastră, transportul de arme este compromis. Dumneavoastră veţi suferi o pagubă serioasă în bani, iar sîrbii vor fi lipsiţi de nişte puşti, astăzi mai necesare pentru ei decît aerul pe care-l aspiră.

Pe Gârbov îl trecură sudorile.

- Te-am mai întrebat, domnule Koller, cu ce-mi dovedeşti buna dumitale credinţă.

- Vă pot preciza numele omului din ţara dumneavoastră

care v-a angajat pentru efectuarea acestui transport. Mai adaug că armele urmau să intre în România pe la punctul de frontieră Ungheni şi că în momentul de faţă ar fi trebuit să se afle la Galaţi.

- Aceste informaţii puteau să scape, stărui Gârbov a-şi manifesta neîncrederea.

Căpitanul de marină suspină cu îngăduinţă.

- Te înţeleg, domnule Gârbov. E firesc să fii bănuitor. Dumneata eşti pus în faţa unei dileme. Ce este mai demn de crezut? Cuvîntul lui Nedelkovic întîlnit - potrivit programului - într-o cameră din Hanul lui Manuc, sau cuvîntul unui ins despre care habar n-ai avut pînă acum? Din păcate, trebuie să alegi şi încă repede. Să nu spui mai tîrziu că nu ai fost prevenit.

Argumentele marinarului părură să-l zdruncine pe Gârbov.

- Domnule Koller, cuvintele dumitale sunt meşteşugite. Dacă aş lua legătură cu agentul diplomatic al Serbiei...

- Asta cere timp, domnule Gârbov. Apoi este îndoielnic că agentul diplomatic - un personaj oficial - ar accepta să se amestece într-o afacere de contrabandă, chiar dacă aceasta îi serveşte ţara .. .

- Hm! ai dreptate, domnule Koller.

Căpitanul simţi că este pe punctul de a cîştiga partida. Trebuia să speculeze avantajul,

- Domule Gârbov, este cazul să te decizi acum, pe loc. Unde, cînd şi cum trebuie să predai transportul de arme persoanelor recomandate de Nedelkovic?

Neguţătorul rus trase adînc aer în piept, apoi îşi descarcă brusc sacul:

- Poimîine urma să mă întîlnesc la Galaţi cu Nedelkovic - cu falsul Nedelkovic, cum pretinzi dumneata - într-o tavernă din port cu firma „La rechinul Alb". Acolo avea să-mi prezinte pe un căpitan de navă, pe nume Layos Nagy, care urma să preia armele.

Un zîmbet larg se aşternu pe chipul lui Koller.

- Diabolic plan! Şi uluitor de simplu. Nagy este în slujba turcilor. Îmbarcînd armele pe nava lui, le dăruiai osmanlîilor. La ce oră trebuia să te întîlneşti cu falsul Nedelkovic?

- La zece de dimineaţă.

- Bine. La ceasul hotărît să te înfiinţezi la „Rechinul alb".

Gârbov observă că marinarul nu i se mai adresa cu „dum-

neavoastră", dar nu se formaliza. Era limpede, Koller schimbase tonul, acum cînd se ştia stăpîn pe situaţie.

- Domnule Koller, ai informat autorităţile româneşti asupra crimei săvîrşite de falsul Nedelkovic?

Umbra unui surîs se aşternu pe buzele căpitanului.

- Astfel de chestiuni le lichidăm între noi, contrabandiştii, fără participarea autorităţilor. Asta e regula jocului.

Gârbov înclină din cap:

- Încurcat joc!

- Se vede că eşti nou în meserie, domnule Gârbov.

- Omul învaţă şi cînd se vede pe patul de moarte.

Koller îşi netezi barbetele.

- Ai dreptate, învaţă să moară. Din nefericire, nu apucă să mai vorbească nimănui despre această ultimă experienţă.

Se ridică de la masă.

- Am plecat, domnule Gârbov. Nu uita să fii punctual la ,,Rechinul alb"! Te las cu bine!

Îşi puse pălăria pe cap, duse mîna la bor, într-un salut vag milităresc, apoi se îndepărtă, strecurîndu-se printre mese . .

Începutul de toamnă izgonise căldurile toride şi adusese în schimb ei răcoare plăcută, binefăcătoare. În portul Galaţi, activitatea se desfăşura intens. Sute de hamali încărcau ori descărcau nave de tot felul - bricuri, goelete, barchentine, brigantine, vapoare cu zbaturi aliniate de-a lungul cheiurilor. Marinari, călători, cete de gură-cască, negustori, pungaşi de buzunare, cerşetori, grăniceri, cărăuşi, hamali umblau încolo şi încoace într-un imens furnicar. Piotr Kuzmici Gârbov îşi făcea loc prin mulţime, deschizînd pîrtie cu pieptul său lat şi puternic ca etrava unei corăbii. Ocolea stivele de mărfuri, aspira cu extaz mirosul de gudron şi de apă, se bucura de vînticelul care-i mîngîia plăcut fruntea şi obrajii. Grijile pricinuite de transportul de arme nu reuşeau să-i umbrească optimismul. Se gîndea la Koller. Omul acesta, atît de sigur pe sine, îl impresionase. Acceptase propunerea sa, fiindcă era dator să-şi ia toate măsurile de precauţie. Din fericire, armele erau încă în posesia lui. „Misterul Nedelkovic" avea să se limpezească în curînd.

La zece precis, Gârbov calcă pragul „Rechinului alb". În contrast cu lumina puternică de afară, penumbra din sala spaţioasă şi afumată îi păru foarte adîncă. După ce-şi mai obişnui ochii se uită la mesele slinoase, cu mulţi beţivani în jur.

Cei mai mulţi erau marinari. La o masă de lîngă tejghea se afla căpitanul Koller. Gârbov îl salută ridicînd mîna, apoi îşi plimbă privirile în căutarea mult contestatului Nedelkovic, fără să-l găsească.

Koller îl pofti cu un semn al mîinii la masa lui. Neguţătorul se aşeză pe un scaun în faţa marinarului, care-i turnă într-un pahar vodcă rusească. Căpitanul îşi ridică paharul:

- În sănătatea dumitale, domnule Gârbov.

Sorbi băutura laolaltă cu oaspetele său, apoi umplu din nou paharele.

- Acum să îndeplinim datina morţilor, adăugă, vărsînd pe podea un fir de alcool: Pentru sufletul bietului Nedelkovic şi al impostorului care a încercat să-i fure identitatea.

Gârbov îl privi atent:

- Ce vrei să spui?

Căpitanul de marină zîmbi placid.

- N-ai aflat? Individul care te-a întîmpinat pe dumneata în camera 15 s-a spînzurat azi-noapte într-o odăiţă a unui han din preajma portului.

Neguţătorul clipi des:

- Va-să zică de asta nu s-a înfăţişat la întîlnire. Fii sincer, domnule Koller, ai vreun amestec în ... lichidarea lui?

Marinarul ţîţîi din limbă:

- Vai, domnule Gârbov, între oameni de lume asemenea întrebări nu se pun. Tot ce pot să-ţi declar e că falsul Nedelkovic şi-a plătit crima.

- Am înţeles. L-a mustrat conştiinţa şi s-a spînzurat, replică Gârbov.

- Iată versiunea exactă... şi oficială! sublinie Koller. Acum să trecem la chestiunile noastre. Mă ofer să efectuez transportul de arme, dacă ai încredere în mine.

- Ce garanţii îmi oferi, în afară de sinuciderea falsului Nedelkovic? Ai uitat să-mi spui cum îl chema de adevărat?

- Suleiman Seyda. I se mai spunea si Aram Arvatinian. La Galaţi era cunoscut sub numele Refik Bey. Care era însă adevărata lui identitate, nimeni nu poate şti. Cred că nici Serviciul secret turc nu o cunoaşte. Şi acum să stăm de vorbă despre garanţii. Există aici, în Galaţi, sucursala unei firme sîrbesti de import-export. Scopul ei nemărturisit este contrabanda de arme. Lucrează cu autorizaţia tacită a agentului

comercial sîrb din Galaţi. Cu acest agent poţi sta de vorbă chiar în dimineaţa aceasta. Îţi convine formula?

- Îmi convine.

- Chelner, plata! strigă marinarul, izbind cu verigheta în tăblia mesei. Mai repede! Mă grăbesc!

*

**

- A început să se însereze mai devreme, Charikleia. Ce păcat că a trecut vara! suspină. Aprinde lămpile, Giannaris! Abia văd să mă îmbrac.

- Le aprind îndată, domnule consul general! replică servitorul, repetînd ordinele stăpînului.

Doskos, consulul general al Greciei la Belgrad, alese din dulap o cravată de mătase neagră cu ape roşiatice.

- Crezi că se potriveşte la redingota neagră, Charikleia? Era un adept al eleganţei vestimentare sobre, pe care se străduise a şi-o însuşi încă de pe cînd îşi făcea stagiul de consul în Marea Britanie. Cînd fusese înălţat la gradul de consul general şi transferat la Belgrad, încercase un simţămînt de amărăciune. Ştia că viaţa mondenă, strălucitoare, cu care se deprinsese la Londra avea să-i lipsească în capitala Serbiei. Charikleia, soţia sa, plînsese ca si cînd i-ar fi lovit o mare nenorocire. „Ce-o să ne facem în acel fund de lume, Hektor? O să trăim între troglodiţi! O să uitam să ne mai purtăm omeneşte!" El încercase să o consoleze: „Este mai bine să fii primul într-un sat din Spania, decît al doilea la Roma, a spus Caesar". Charikleia fornăise printre lacrimi: „Părerile lui Caesar nu mă încălzesc cu nimic. La Belgrad vom pierde cei mai frumoşi ani din viaţă".

După ce se instalase în noul post, Hektor Doskos constatase că traiul din capitala Serbiei nu era chiar atît de îngrozitor pe cît îşi închipuise. Se mai aflau acolo cîţiva consuli cu familiile, în compania cărora, atît el, cît şi Charikleia îşi petreceau plăcut serile. La reuniunile dansante de la Cercul Militar, ofiţerii din garnizoană se comportau civilizat şi erau nişte foarte buni dansatori. Pe lîngă militarii sîrbi se mai aflau la Belgrad şi numeroşi ofiţeri ruşi, înrolaţi voluntar în armata sîrbă. Tinereţea lor stimula pe maturele soţii ale consulilor, care se lăsau antrenate la dans cu nemărturisită plăcere. Lipseau conţii, marchizii şi ducii care ornau saloanele din Mayfair, dar notabilităţile locale nu erau cu nimic mai prejos de marea

burghezie din capitalele occidentale.

Un singur lucru îl indispunea pe consulul general Doskos: patimile politice ale sîrbilor, care îmbrăcau forme mai violente chiar decît în Grecia lui natală, patria zguduirilor sociale endemice. Asasinarea prinţului Milan, tatăl actualului suveran, se înscria în acel val de aprinse frămîntări nelipsite mai tuturor popoarelor din vitregita peninsulă Balcanică. La Londra, nervozitatea politică a cetăţenilor englezi se manifesta numai în cadrul dezbaterilor parlamentare din Camera Comunelor - şi mai puţin din Camera Lorzilor - dezbateri care păstrau dealtfel un decorum îndeosebi apreciat de consulul general Doskos. Aici, la Belgrad, avea impresia să trăia deasupra unei pivniţe încărcate cu dinamită. Un nebun putea oricînd să aprindă fitilul, aruncînd întreg edificiul în aer.. .

Giannaris aprinse lămpile în încăperile vaste, dar joase, ale apartamentului amenajat la primul etaj al consulatului Greciei - pentru a servi drept locuinţă şefului misiunii consulare şi soţiei sale. Se oploşise o lumină aurie, catifelată, care predispunea la visare şi lenevie.

După ce îşi făcu un impecabil nod la cravată, Doskos îşi îmbrăcă redingota, ţinută cu respect de servitor. Sub înfăţişarea sa de slugă docilă şi bine dresată, Giannaris ascundea un temperament vulcanic. Originar din Creta, se avîntase cu furie în răscoala care incendiase insula cu cîţiva ani în urmă. În cursul acţiunilor de guerilă angajate între insurgenţi si trupele otomane, ucisese cu mîna lui peste douăzeci de inamici. Zdrobirea insurecţiei îl silise să se refugieze în Grecia, fiindcă se pusese un premiu pe capul lui. După vicisitudini fără număr, ajunsese în serviciul unui tînăr agent consular francez din Atena, pe nume Antoine Guillemot. Veniturile personale ale lui Guillemot erau anemice, aşa că nu-şi putuse engaja un servitor stilat, desigur mai costisitor. Avea însă talent pedagogic. În mai puţin de un an făcuse din Giannaris un valet de înaltă clasă. Rebelul din Creta se acomodase cu noua sa condiţie care-i asigura dacă nu belşugul, cel puţin hrana şi o îmbrăcăminte decentă. Guillemot nu era zgîrcit. Din puţinul lui îl lăsa şi pe Giannaris să se înfrupte. Între stăpîn şi slugă se statorniciseră relaţii de preţuire reciprocă şi chiar de afecţiune fără ca aceasta să excludă formalismul şi deosebirea de poziţie socială. Cînd Guillemot părăsise Atena, în urma transferării sale într-un

post din Extremul-Orient, fusese nevoit să se despartă de Giannaris. Un servitor localnic, deprins să se hrănească frugal, cu un pumn de orez şi din cînd în cînd cu cîte un peşte, avea să-l coste mai puţin. Chiar şi transportul lui Giannaris peste mări i-ar fi grevat bugetul.

În ajunul plecării lui Guillemot la noul şi îndepărtatul său post, sosise la Atena Hector Doskos, pentru a primi dispoziţii de la Ministerul Afacerilor Străine, înainte de a se prezenta la Belgrad. Cei doi agenţi consulari se cunoscuseră cu cîţiva ani în urmă, la Londra. Guillemot îl recomandase călduros pe Giannaris lui Doskos, care acceptase să-l ia în serviciu. De atunci, acesta nu avusese niciodată a se plînge de alegerea făcută. Cretanul se dovedise a fi un servitor fără cusur. Întrunea calităţile valeţilor englezi, fără a avea şi pretenţiile acestora.

Totuşi, Giannaris nu era un automat dedicat în exclusivitate slujirii stăpînului. Cretanul avea preocupările, frămîntările şi îndoielile lui. Răscoala din Bosnia şi Herţegovina îi evoca insurecţia din insula lui de baştină. Calmul cu care consulul general Doskos urmărea desfăşurarea sîngeroaselor lupte ale rebelilor îl nedumerea. Trăind în preajma lui Guillemot şi mai tîrziu a lui Doskos, ajunsese să se familiarizeze treptat cu mentalitatea diplomaţilor ce-şi făceau un titlu de glorie din detaşarea cu care priveau gravele evenimente din jurul lor. Dar pentru el această atitudine echivala cu o trădare a intereselor populaţiilor creştine rămase încă sub călcîiul otoman. Nu împărtăşise părerea sa consulului general, fiindcă acesta nu numai că nu i-o ceruse, dar ar fi fost chiar profund şocat dacă servitorul ar fi cutezat să si-o expună prin viu grai.

- Giannaris, adu-mi decoraţiile- în miniatură! porunci Doskos după ce îşi îmbrăcă redingota.

Ori de cîte ori mergea în audienţă la palat, îşi prindea la rever un lănţişor de aur, de care atîrnau principalele sale decoraţii, reduse la proporţii minuscule. Ordinele în mărime naturală le arbora numai la recepţiile diplomatice, la sărbătorile naţionale şi la ceremoniile de gală.

- Să nu întîrzii, Hektor! îi recomandă Charikleia. În seara aceasta avem invitaţi!

- Draga mea, sper că prinţul Milan n-are să mă reţină mult. Dacă pînă la opt nu m-am întors, aşezaţi-vă la masă fără mine.

Luă tocmai pălăria cilindru din mîna lui Giannaris, cînd îi

ajunse la ureche un îndepărtat murmur de voci care creştea în intensitate. Charikleia trecu la fereastră şi dădu puţin la o parte perdeaua. O masă compactă de oameni, cu pancarte şi drapele sîrbesti, apăruse la capătul străzii. Zvonul de glasuri se transformă treptat într-un vuiet puternic.

- Încă o manifestaţie! exclamă scîrbită Charikleia. Sîrbii ăştia nu s-au plictisit să tot defileze pe străzi, strigînd împotriva otomanilor? Ce vor? Să se bată cu turcii? Ţînţarul vrea să se încaiere cu armăsarul!

Doskos nu răspunse. Nu comenta niciodată evenimentele politice de faţă cu servitorii. Părerile lui angajau într-o oarecare măsură Grecia. Colportarea şi mai ales denaturarea lor i-ar fi pricinuit dezagremente.

- Voi încerca să mă întorc înainte de opt, vorbi sec. Te las cu bine, draga mea!

Îşi luă mănuşile, bastonul şi părăsi încăperea. Cupeul îl aştepta în faţa consulatului. Coloana manifestanţilor era atît de masivă, încît se revărsase în lungul şi în latul străzii asemenea unui puhoi ce îşi umple pînă la buză albia. Trăsura rămase imobilizată mai bine de un sfert de oră. Abia după ce se scurseră ultimii manifestanţi, echipajul se urni, îndreptîndu-se spre palatul princiar.

Se făcuse şapte şi un sfert cînd ajunse la destinaţie. Doskos coborî din trăsură, duse solemn mîna la pălărie, răspunzând la salutul santinelelor, apoi intră în clădire. Ofiţerul de ordonanţă al principelui îl conduse pînă în anticamera cabinetului principar. Printre persoanele care aşteptau să fie primite în audienţă, Doskos recunoscu pe colonelul Sturdza, agentul diplomatic al României, pe Marcovic, ministrul de Interne, pe colonelul comandant al garnizoanei Belgrad şi pe colonelul Becker, o figură proeminentă printre ofiţerii superiori ruşi care vizitau de la o vreme tot mai des Serbia. Strînse mîinile cunoscuţilor. Prezenţa acestor personalităţi în anticamera prinţului, la o oră atît de tîrzie, presupunea evenimente serioase în perspectivă. Toţi aceştia vorbeau despre ploile torenţiale căzute în ultimele zile asupra capitalei şi a nordului Serbiei, cînd uşa cabinetului princiar se deschise, îngăduind prinţului de Wrede, agent diplomatic şi consul general al Austro-Ungariei, să apară după încheierea audienţei sale la şeful statului.

Austriacul salută cu politeţe rece, apoi părăsi anticamera.

„Prinţul nu e în apele lui", reflectă Doskos, care îi analizase atent fizionomia. Ofiţerul de ordonanţă anunţă pe agentul diplomatic român că este aşteptat de Alteţa-Sa.. .

Prinţul Milan fuma iritat o ţigară de foi. Discuţia cu secretarul de legaţiei Wrede îi lăsase un gust amar. Diplomatul îi prevenise în termeni categorici că Imperiul Austro-Ungar nu va tolera o intervenţie militară a Serbiei împotriva turcilor. În calitate de putere garantă a autonomiei statului sîrb, socotea de datoria sa să păstreze intangibilă actuala ordine politică din Balcani. Guvernul imperial austro-ungar va socoti drept o gravă încălcare a obligaţiilor asumate de către Serbia, orice încercare a acesteia de a sprijini insurecţia din Bosnia şi Herţegovina. În cazul că guvernul de la Belgrad îşi va materializa ostilitatea faţă de Imperiul Otoman suzeran, Austro-Ungaria va fi obligată să-şi reconsidere poziţia faţă de Serbia, care va suferi consecinţele propriei sale nesocotinţe.

Limbajul arogant al diplomatului austriac reliefa desigur nervozitatea guvernanţilor de la Viena. Prinţul Milan se temea că ameninţările Austro-Ungariei nu vor rămîne literă moartă. Ruşii îl încurajaseră să meargă înainte cu orice riscuri, asigurîndu-l de sprijinul lor. Vor merge însă pînă acolo încît să accepte o confruntare militară cu Austro-Ungaria, de dragul Serbiei? Imperiul ţarilor avea tot interesul să surpe edificiul puterii otomane, dar va acţiona oare pînă la ultimele limite? În cazul unui război austro-rus, Germania ar rămîne indiferentă? Bismarck nu va încerca să răzbune umilinţa suferită în cursul recentului conflict germano-francez, datorită intervenţiei ruşilor? Dar Marea Britanie? Ce va face Marea Britanie? Atitudinea ei turcofilă era arhicunoscută. Ruşii riscau să-şi ridice iarăşi în cap întreaga Europă, aşa cum se întîmplase în războiul Crimeii. În cazul unei noi înfrîngeri a Rusiei, ce se va întîmpla cu Serbia împresurată numai de duşmani?

Incontestabil, interesele Serbiei erau comune şi celorlalte popoare creştine dinlăuntrul Imperiului Otoman. Era însă de presupus că ele vor acţiona în cel mai deplin acord? Dacă s-ar fi ridicat toate deodată împotriva turcilor, nimic n-ar mai fi putut împiedica prăbuşirea puterii otomane şi izgonirea osmanlîilor din Europa. Dacă? Dacă? Dacă? Acest dacă îl exaspera pe prinţul Milan. Intuiţia lui politică îl îndemna să intre în acţiune. Ce se va întîmpla însă dacă va da greş?

Prinţul Milan îşi zise că trebuia să aibă în vedere şi interesele propriei sale dinastii. Serbia voia războiul. Părintele său fusese asasinat fiindcă nu se arătase îndeajuns de zelos în domeniul pregătirilor militare ale ţării. Actualul cabinet ministerial era alcătuit din naţionalişti convinşi. Dacă Ristici va veni la putere, vor intra în guvern numai belicişti intransigenţi, care-i vor crea o situaţie imposibilă. Şeful poliţiei sale secrete îl prevenise că toţi şefii de departamente, în cap cu primul ministru, făceau parte din „Omladina", o asociaţie extremistă duşmănoasă Turciei şi prietenilor ei. „Omladina" nu se sfia să folosească mijloace teroriste. Prinţul Milan nu voia să împărtăşească soarta tatălui său. Era conştient că trebuia să acţioneze în spiritul năzuinţelor poporului său dacă voia să-şi consolideze dinastia, să-i asigure continuitatea. În cursul călătoriei făcute recent la Viena, spre a discuta cu împăratul Franz-Josef situaţia explozivă din Balcani, cancelarul Andrassy îl lăsase să înţeleagă că Austro-Ungaria va sprijini revenirea la cîrma Serbiei a dinastiei Karagheorgţiievici, înlăturată cu forţa de actuala dinastie a Obrenovicilor, în cazul că el Milan, nu se va alinia politicii adoptate de guvernul austriac faţă de Turcia. Şantaj calificat, care-i dăduse serios de gîndit.

Prinţul tocmai zdrobea cu nervozitate vîrful aprins al ţigării pe jumătate consumate în scrumiera de pe birou, cînd ofiţerul de ordonanţă îi anunţă intrarea agentului diplomatic al României.

Expresia de amărăciune întipărită pe chipul lui Milan se şterse. Trimisul statului vecin nu trebuia să-i citească pe faţă tulburarea provocată de convorbirea purtată cu prinţul Wrede.

La apariţia colonelului Sturdza, îi întinse cordial mîna şi îl pofti să ia loc.

- Domnule colonel, v-am invitat spre a vă notifica oficial un eveniment de mare însemnătate pentru mine si pentru dinastia mea. M-am logodit cu prinţesa Natalia, graţioasa fiică a răposatului colonel Kesko şi a soţiei sale, născută prinţesă Sturdza. Sunt bucuros fiindcă logodnica mea este şi nepoata dumneavoastră.

Colonelul afectă o foarte plăcută surpriză, deşi în realitate fusese informat din timp asupra acestui eveniment. Prezentă respectuoase felicitări tînărului logodnic şi îi ură ca dinastia Obrenovici să se perpetueze pe tronul Serbiei pentru binele ţării

şi al poporului sîrb. Prinţul îi mulţumi.

- Instalarea pe tronul Serbiei a unei prinţese cu sînge românesc va cimenta legăturile de prietenie dintre ţara mea şi România, domnule colonel. Vă rog să fiţi interpretul meu pe lîngă Alteţa-Sa prinţul Carol şi să-l asiguraţi, în acest moment de mare bucurie pentru mine şi pentru Serbia, de sentimentele de caldă prietenie pe care le port Alteţei-Sale şi frumoasei dumneavoastră ţări.

Colonelul Sturdza îşi făcu rezerve asupra autenticităţii „sîngelui românesc" şi „sentimentelor româneşti" ale prinţesei Natalia. Tînăra logodnică a prinţului Milan era de un snobism feroce, îmbătată de visurile-i de mărire intrate în domeniul realităţii graţie prinţului Milan. Luase hotărîrea ca prin odraslele pe care le va zămisli să pătrundă în familia imperială rusă. Va fi destul să-şi introducă prin căsătorie pe vreuna din fiice în clanul marilor duci, ca să ajungă a se înrudi cu Romanovii. Desigur că i se va recunoaşte meritul de a se fi lepădat de originea ei românească. La ora actuală, cartea rusă era mai puternică. Colonelul Sturdza, deşi se aflase la Belgrad în momentul logodnei, nu fusese poftit la ceremonie tocmai pentru că Natalia voia să rupă orice legătură cu familia ei din partea mamei.

Prinţul Milan accepta zelul de neofit al Nataliei, pentru că atitudinea ei era apreciată nu numai de ofiţerii ruşi din armata sîrbă, ci şi de contele Ignatiev, căci prin intermediul prinţesei se întărea partida pro-rusă din Serbia. Milan ar fi dorit totuşi ca simţămintele antiromâneşti ale viitoarei soţii să nu fie clamate cu atîta ostentaţie, mai ales acum, cînd Serbia avea atîta nevoie de cooperarea politică a bărbaţilor de stat de la Bucureşti.

- Evenimentele din Bosnia şi Herţegovina impun, domnule colonel, luări de contact mai strînse între Serbia şi România. Aş propune, domnule colonel, să angajăm discuţii concrete asupra acestei chestiuni.

- Voi supune guvernului român propunerea Alteţei-Voastre.

Prinţul se ridică de la masa de lucru:

- Sper să putem angaja în curînd convorbiri rodnice, domnule colonel.

Cei doi bărbaţi îşi strînseră cordial mîinile, apoi agentul diplomatic român se retrase. Prinţul Milan rămase gînditor. Dacă ar putea să-i determine pe români, pe greci şi pe muntenegreni să-i împărtăşească vederile, s-ar face un pas hotărâtor pe

drumul obţinerii independenţei tuturor. Porunci ofiţerului de ordonanţă să-l introducă pe consulul general al Regatului Grec. Era decis să facă şi guvernului elen o ofertă formală de alianţă. Ştia că va întîmpina dificultăţi, între anii 1860 şi 1862 se desfăşuraseră intense tratative diplomatice între Serbia şi Grecia, în vederea încheierii unei alianţe împotriva Imperiului Otoman, avînd drept obiective eliberarea conaţionalilor aflaţi în teritoriile rămase sub guvernarea directă a turcilor, precum si împărţirea Peninsulei Balcanice. Detronarea regelui Otho al Greciei pusese capăt discuţiilor, care fuseseră reluate abia cinci ani mai tîrziu, sub domnia regelui George, noul suveran elen. În acel timp izbucnise răscoala din Creta, în august 1867 se încheiase un tratat de alianţă care stabilea obligaţia celor două state de a declara război Turciei cel mai tîrziu în martie 1868. Acelaşi tratat mai prevedea ca Bosnia şi Herţegovina, eliberate de sub turci să fie alipite Serbiei, Greciei revenindu-i Epirul şi Thessalia. Mai înainte însă ca noua convenţie să intre în vigoare, prinţul Mihail Obrenovici al Serbiei fusese asasinat - el, Milan, fiind chemat pe tron. La scurt timp după acest eveniment, răsculaţii creştini, lipsiţi de un sprijin efectiv din afară, capitulaseră. Guvernul de la Atena atribuise eşecul insurecţiei din Creta jocului dublu practicat de sîrbi, care - pretindeau elenii - îşi vînduseră aliaţii, spre a dobîndi în schimb de la turci evacuarea unei baze militare deţinute de aceştia pe teritoriul sîrb. Tînărul prinţ Milan socotise că izbucnirea răscoalelor din Bosnia şi Herţegovina era de natură să netezească asperităţilor politice dintre Serbia şi Grecia, lupta comună împotriva turcilor primind asupra oricăror alte considerente. Ştia că tratativele nu vor fi uşoare. Fără a fi un încercat psiholog, simţea instinctiv că Doskos nu-i era prieten.

Consulul general al Greciei îşi făcu grav intrarea. Se comporta ca şi cînd ar fi fost primit în audienţă la palatul Buckingham de către regina Victoria. Nu fiindcă ar fi acordat aceeaşi consideraţie prinţului Serbiei. Socotea însă că şeful unei misiuni diplomatice se respectă pe el însuşi cînd se supune ceremonialului.

- Luaţi Ioc, domnule consul general!

Doskos se aşeză în fotoliu, îşi împreună mîinile, le sprijini pe genunchi şi rămase în poziţie de aşteptare.

Prinţul se interesă protocolar de sănătatea regelui George,

apoi trecu la subiectul care-l interesa: insurecţia din Bosnia şi Herţegovina şi comunitatea de interese sîrbo-greceşti.

- Ministrul meu de externe a făcut unele tatonări în legătură cu o alianţă între ţările noastre, domnule consul -general. Convorbirile au fost întrerupte în august din cauza vizitei mele la Viena. De atunci au intervenit noi factori: imposibilitatea turcilor de a înfrînge răscoala, intervenţia marilor puteri, încercările Sublimei Porţi de a găsi o ieşire din impas. Toate acestea fac necesară o reluare a negocierilor dintre ţările noastre. Suntem în ceasul al doisprezecelea, domnule consul general. Aş fi putut încheia o alianţă cu Muntenegrul, dar în momentul de faţă interesele noastre şi ale acestei ţări nu sunt convergente. De Grecia nu ne desparte nimic. Este natural ca, după înlăturarea dominaţiei turce în Balcani, teritoriile locuite de greci să revină Greciei, iar cele locuite de sîrbi să fie ataşate Serbiei. În Macedonia elementele greceşti şi sîrbesti sunt oarecum amestecate. Dar asta nu ne poate împiedica să ajungem la o înţelegere. Unindu-ne eforturile, atît pe tărîm militar, cît şi politic, pentru a lovi Turcia, vom obliga armatele otomane să se bată pe trei fronturi dacă ţinem seama şi de răscoala din Bosnia şi Herţegovina. Cred că pot conta şi pe bulgari. Comitetul bulgarilor de la Bucureşti, cu care suntem în contact permanent, ne-a asigurat că, în schimbul unei subvenţii de 50 000 de ducaţi, necesari achiziţionării de arme, vor putea crea o diversiune, răsculînd populaţia din Bulgaria împotriva turcilor. Pregătirea unei insurecţii în Thessalia ar cădea în sarcina dumneavoastră. Pot să vă informez, domnule consul general, că emisarii noştri au luat deja legătura cu căpeteniile albaneze în scopul declanşării unor acte de ostilitate împotriva osmanlîiilor. Aş dori să cunosc şi punctul dumneavoastră de vedere. Doskos ascultase impasibil expunerea prinţului.

- Alteţă, nu am mandat să mă pronunţ în această problemă. Voi aduce la cunoştinţă guvernului meu propunerile Alteţei-Voastre.

Milan rămase descumpănit de răceala replicii consulului general. Se aşteptase la altă reacţie.

- Nu mi-aţi vorbit despre România, Alteţă, reluă Doskos după cîteva momente. Guvernul meu doreşte să cunoască şi poziţia dumneavoastră faţă de această ţară.

Doskos era curios să afle cum va motiva prinţul ocolirea

acestui punct nevralgic. Guvernul de la Atena evitase pînă acum să-şi ia vreun angajament faţă de Serbia. Instalarea unui puternic stat slav în Balcani, substituit puterii otomane, nu i-ar fi convenit sub nici o formă. Doskos era convins că România - o insulă latină într-o mare slavă - împărtăşea temerile oamenilor politici eleni.

- Guvernul de la Bucureşti înclină spre o soluţionare pacifică a crizei orientale, răspunse cu tact diplomatic.

- Concluzia este valabilă în ceea ce îi priveşte pe conservatori, completă Doskos. Liberalii nu sunt adepţii unui pacifism cu orice preţ.

- Din nefericire, domnule consul general, la Bucureşti liberalii sunt în opoziţie.

- Va fi greu, Alteţă, să se încheie în Balcani un sistem de acorduri antiotomane fără participarea României.

Prinţul Milan îşi încreţi nemulţumit fruntea. Doskos începuse să-şi dezvăluie jocul. Căuta să obţină concesii sporite, invocînd imposibilitatea încheierii unei alianţe greco-sîrbe mai înainte ca Belgradul şi Atena să se asigure de sprijinul României? Sau era pur şi simplu ostil unei alianţe cu Serbia?...

Milan îşi aruncă privirile asupra ceasului de bronz de pe masa de lucru, dînd a înţelege reprezentantului grec că audienţa se încheiase.

- Domnule consul general, sper că veţi pleda pe lîngă şefii dumneavoastră ierarhici, în sprijinul cauzei pe care v-am expus-o. Ţin să vă atrag atenţia că în momentul de faţă Serbia dispune de o armată bine înarmată şi antrenată.

Trimisul grec părăsi scorţos cabinetul princiar, lăsînd în urmă o atmosferă glacială. Prinţul Milan îi intuise just opiniile. Doskos era adversarul aventurilor militare.

Deopotrivă cu un mare număr de intelectuali şi bancheri greci, socotea că în viitoarele decenii se va ajunge treptat la o contopire a populaţiei greceşti autohtone cu populaţia turcă, constituindu-se un stat nou, o replică a Imperiului Bizantin de odinioară. Grecii, partizani ai formelor de luptă violentă, socoteau utopic proiectul contopirii evolutive. Ultimul cuvînt aveau să-l rostească desigur oamenii politici de la Atena şi regele George.

După plecarea lui Doskos, ofiţerul de ordonanţă introduse pe colonelul Becker. Pe lîngă gesturile domoale şi pedanteria

consulului general grec, comportamentul colonelului rus respira energia, dinamismul, îndrăzneala. Atitudinea acestuia faţă de prinţ era a unui camarad de arme, care nu se poate elibera de o expansivitate cazonă.

- Alteţă, l-am văzut pe Doskos ieşind posomorit ca un cioclu din cabinet. În trecere, mi-a aruncat o privire asasină. Colonelul Becker rîse: Doskos nu-şi poate ascunde sentimentele antislave însuşite la Londra. Omul acesta oglindeşte mentalitatea grecilor, care trăiesc de cîteva decenii încoace la remorca englezilor.

- Nu-l pot uita pe Byron, zîmbi prinţul Milan. Adăugă apoi cu tristeţe: Mă tem că încercările mele de a-i atrage într-o alianţă antiotomană vor da greş. Mai am o speranţă. Am fost informat că noul lor prim-ministru, Kumunduros, şi-a început cariera politică luptîndu-se pe baricade în Creta. Să sperăm că sentimentele lui turcofobe nu s-au schimbat. Cînd ajung în vîrful piramidei, unii oameni îşi modifică optica.

Becker clătină din cap în semn de încuviinţare.

- În privinţa lui Kumunduros, părerile sunt împărţite. Ambasada noastră de la Constantinopole deţine informaţii potrivit cărora Kumunduros şi-ar fi luat angajamentul faţă de Anglia şi Franţa să nu intervină în criza Balcanică.

- Speră să obţină compensaţii pe altă cale. Proşti mai sunt şi grecii! exclamă prinţul cu adînc resentiment. Nu-şi dau seama că umilindu-se în faţa marilor puteri nu vor obţine nimic? Anglia are tot interesul ca Turcia să păstreze Bosforul, spre a-i ţine în şah pe ruşi. Solidaritatea europeană faţă de islamicii barbari veniţi din străfundurile Asiei şi statorniciţi pe teritoriile Bizanţului defunct s-a dovedit a fi lamentabilă şi în trecut şi acum.

Colonelul îşi răsuci mustaţa cu vîrfuri lungi şi ascuţite ca nişte suliţe.

- Kumunduros şi partizanii lui nu sunt alfa şi omega în politica grecească. Pot să vă aduc şi o veste bună. Recent am intrat în contact cu un grec foarte influent, Leonidas Vulgaris, care a participat la toate răscoalele grecilor, de la războiul din Crimeea încoace. Vulgaris este partizanul unei strînse cooperări între toate popoarele creştine din Balcani, şi în sprijinul acestei idei întreţine o activă corespondenţă cu căpeteniile patrioţilor bulgari, bosnieci şi muntenegreni. În cadrul ultimei mele convorbiri cu Vulgaris, i-am sugerat să reînvie defuncta alianţă sîrbo-greacă. A părut entuziasmat de propunerea mea.

Generalul Ignatiev l-a invitat la Constantinopele. Vrea să-şi facă din el un instrument.

Becker arată cu un gest teatral harta Balcanilor, aninată între ferestrele cabinetului princiar.

- Cînd Serbia va intra în luptă împotriva Imperiului Otoman, se vor răscula şi bulgarii, şi muntenegrenii, şi albanezii, şi macedonenii, şi grecii, şi românii... întreaga peninsulă va lua foc sub picioarele turcilor...

*

**

Ambrosii Sablic, studentul în medicina, stătea întins pe burtă de-a latul brînei scobite de degetele vînturilor şi ale ploilor şi privea printre stîncile crenelate de pe buza prăpastiei o floare mică, albă, delicată, cu petale catifelate şi corola de culoarea mierii. Dacă ar fi întins mîna, ar fi putut s-o rupă, dar Sablic nu se îndura s-o facă. De ce să pună capăt firavei existenţe a plantei legănate de vînticelul sprinţar?

Toamna începuse să repeadă asupra munţilor trîmbe vîntoase şi să coboare din văzduh perdele de ploaie rece, măruntă. De cîteva ore încoace, cerul se luminase deodată, de parcă o uriaşă mînă ar fi dat la o parte draperiile plumburii, spre a învălui iarăşi firea în reţeaua aurie a razelor de soare.

Petalele delicatei flori păreau fasonate în fildeş. Dincolo de coroniţa lor se deschidea un hău care şerpuia printre pereţii abrupţi ai munţilor. În adîncul lui apărură primii cercetaşi turci. Dacă micuţa plantă ar fi fost cătarea unei puşti, şi Sablic ar fi apăsat pe trăgaci, căpetenia grupului de turci s-ar fi prăvălit la pămînt. Dar studentul se abţinea să tragă, deşi avea în mînă o armă pe care o putea folosi, după cum nu trăgeau nici tovarăşii lui, răsfiraţi de-a lungul brînei. Primiseră ordine precise. Nu vor deschide focul decît în momentul cînd grosul coloanei inamice se va angaja între pereţii stîncoşi ai canionului.

La Şcoala de medicină din Paris învăţase să vindece oameni. Aici, în munţii Bosniei natale, învăţa să-i ucidă. Nu se scurseseră nici două luni de zile de cînd părăsise capitala Franţei, spre a se înscrie voluntar în rîndurile luptătorilor pentru independenţă din ţara sa. Pentru el, acest interval de timp părea să fi durat secole. Atît de profundă era ruptura dintre lumea pariziană, hipercivilizată, superrafinată, şi lumea ilirică, sălbăticită de mizerii, umilinţe şi ignoranţă, încît Sablic avea senzaţia de a fi

coborîte aici de pe altă planetă.

Cînd tatăl său, doctorul Sablic, luptător activ în rîndurile revoluţionarilor, îl prezentase lui Liubibratic, una dintre cele mai proeminente figuri ale insurecţiei antiotomane, Ambrosii se simţise mărunt şi neînsemnat. Liubibratic îl strivise cu personalitatea lui copleşitoare, cu reputaţia lui de neînfricat portdrapel al independenţei poporului său. Acesta ascultase cu interes odiseea tînărului student, care izbutise să pătrundă pe teritoriul Bosniei înfruntînd mari dificultăţi. Călătoria de la Paris la Spalato se desfăşurase în condiţii normale. De îndată însă ce pusese piciorul pe cheiul portului dalmaţian, şicanele începuseră să curgă. Autorităţile austriece închiseseră graniţa cu Bosnia şi Herţegovina, luînd măsuri draconice spre a împiedica trecerile clandestine de voluntari sau contrabanda de arme.

Capturat de o patrulă în vreme ce încerca să se strecoare pe furiş printre verigile lanţului de grăniceri austrieci, fusese zăvorit în celula unui post de poliţie. Nu-l reţinuseră mult. După patruzeci şi opt de ore de detenţie, îl anunţaseră că va fi expulzat din Dalmaţia. Dacă va încerca să se întoarcă, va fi pedepsit cu asprime.

Îl duseseră sub escortă pînă în port şi îl îmbarcaseră pe o navă cu destinaţia Ancona. Îndată ce vasul ieşise din radă, Ambrosii se aruncase în mare şi se înapoiase înotînd pînă la ţărm. Datorită înserării, isprava sa nu fusese observată nici de pasageri, nici de personalul vaporului. Cînd se văzuse iarăşi pe terra firma, o luase pe căi ocolite spre graniţă. Se afundase în munţi, ascunzîndu-se după stînci ori de cîte ori zărea grăniceri austrieci. Parcurgea drumul în etape mici, fiindcă umbla numai noaptea. Suferise de foame şi de sete, mai ales ziua, cînd stătea pitit în cîte o grotă, ori după vreun pîlc de arbuşti, spre a nu fi observat de grăniceri.

După cîteva zile de „v-aţi ascunselea", avusese norocul să-i iasă în cale un păstor cu oile - bosniac de origine - care-i înţelesese păsul si îi dăduse călăuză pe Iovan, ajutorul său, un băieţandru dezgheţat, tot atît de ostil austriecilor, cît şi turcilor. După lăsatul nopţii, Iovan îl condusese printr-un labirint de poteci de munte pînă la graniţa turcă. Pe drum, băietandrul îi şoptise că slujise drept călăuză şi altor bosnieci din străinătate pe care îi ajutase să se înapoieze în patrie. Cărase şi arme pentru insurgenţi. Iovan îl ajutase pe Ambrosii nu numai să

treacă graniţa, ci să se şi strecoare printre patrulele grănicerilor turci. Noaptea se îngîna cu ziua, cînd băietandrul se oprise pe un tăpşan şi îi arătase un masiv păduros ce se ridica întunecat dincolo de o vale nu prea adîncă.

- Acolo sunt oamenii pe care-i cauţi, îi spusese. Cobori pe poteca asta, treci cu piciorul pîrîiaşul de jos şi urci apoi pe o potecă şerpuită, pînă ce ajungi pe o brînă. Acolo te vor opri santinelele alor noştri. Cu ele rămîne să te descurci singur.

Ambrosii voise să-i strecoare o recompensă bănească. Flăcăul îl refuzase:

- Aici, în munţi, nu avem ce face cu banii. Te las cu bine! Îţi urez să ucizi cîţi mai mulţi turci!...

Îşi fluturase mîna, apoi făcuse drumul întors... Plin de mulţumire, Liubibratic se uitase zîmbind la Ambrosii şi îl bătuse pe umăr:

- Bravo! Mă bucur că ai ajuns cu bine printre noi. Tatăl tău mi-a spus că ai urmat medicina. Avem mare nevoie de doctori.

- Nu sunt încă doctor, domnule Liubibratic. Trebuia să-mi dau ultimele examene ca să obţin diploma. Dar n-am mai avut răbdare...

- Bine ai făcut, Ambrosii! Graţie învăţăturilor tale ai să alini multe suferinţe şi ai să scapi de la moarte mulţi oameni. Dacă ai şti cîţi răniţi au pierit fiindcă n-a avut cine să-i îngrijească... Sunt printre noi cîţiva doctori - poţi să-i numeri pe degete - ajutaţi de nişte felceri cu multă bunăvoinţă, dar cu puţină pricepere. Tămăduitorii cu leacurile lor băbeşti nu ne lipsesc, dar nu ne sunt de nici un folos. Picioarele şi braţele nu se amputează cu ierburi... Am să te repartizez la grupul lui Pilic. Veţi avea mult de lucru. Se vor ivi ocazii cînd va trebui să pui mîna şi pe armă. În războiul ăsta se bat nu numai bărbaţii valizi, ci şi bătrînii, şi femeile, şi copiii, şi schilozii.

Cînd sosise în sectorul lui Pilic, tînărul student - deşi pregătit sufleteşte de culorile întunecate ale tabloului zugrăvit de Liubibratic - rămăsese îngrozit de starea jalnică a răniţilor, înghesuiţi într-un adăpost înjghebat din crengi împletite, zăceau pe aşternuturi de fîn, mîncaţi de viermi, invadaţi de muşte, lipsiţi de îngrijire, de medicamente. Rănile infectate, purulente, gangrenele urît mirositoare, luate în pripă şi tratate raţional, ar fi fost uşor vindecabile.

Mai-marele peste infirmerie era un felcer de vreo cincizeci de

ani, Anghel Krilevic, un ins bondoc, cu obrajii rozalii şi nasul roşu. Cînd Dragoe Pilic îl înştiinţase că va trece sub ordinele lui Ambrosii Sablic, felcerul aruncase o privire ironică tînărului student. „Mucosul ăsta să-mi poruncească mie? reflectase jignit şi amuzat totdeodată. Am să-i scot curînd din cap fumurile de şefie! Ehe, frumuşelule, te fac eu să-mi ciuguleşti boabe din palmă!" Ambrosii îi simţise instinctiv ostilitatea. Într-un fel, îi dădea dreptate. „Cînd ai ajuns la o anumită vîrstă, e greu să te supui unui tînăr cu mustaţa abia mijită."

- O să ne înţelegem noi, şoptise felcerul cu o condescendenţă ascunsă nedibaci sub un zîmbet familiar.

În zilele următoare, Ambrosii se aşternuse energic pe lucru. Ordonase unor ajutoare de ocazie să cureţe cu sîrg infirmeria. Ceruse pentru confortul răniţilor saltele umplute cu fîn şi pe cît posibil cearşafuri şi perne.

- Oamenii noştri sunt deprinşi cu viaţa grea, obiectase felcerul. Dacă-i corcolim si facem din ei nişte domnişori, unde ajungem? N-au văzut ei cearşafuri nici la mama acasă!

Ambrosii nu împărtăşea opinia secundului său. Se înfăţişase lui Pilic si îi ceruse saltele, cearşafuri şi perne.

- Am nevoie şi de medicamente, de instrumente chirurgicale, de spirt, de fese şi de vată...

- Crezi că e nevoie de toate astea? întrebase şeful grupului. În sfîrsit, dacă spui dumneata...

Două zile mai tîrziu, organizase o incursiune fulger în orăşelul din vecinătate. Obiectiv: luarea cu asalt a cazărmii turceşti şi a spitalului militar turc, capturarea cazarmamentului, a medicamentelor şi a instrumentelor chirurgicale cerute de tînărul student în medicină. Misiunea fusese dusă la îndeplinire. Ambrosii primise tot ce dorise, cu excepţia medicamentelor, a spirtului şi a tifonului, de care si osmanlîii duceau lipsă. Expediţia se încheiase însă cu un grav bilanţ de morţi şi răniţi. Astfel, numărul pacienţilor din infirmerie se dublase.

- Pentru cîteva cearşafuri nu merita să pierdem atîţia oameni! obiectase felcerul cu virtuoasă indignare.

Pilic convenise că se cam depăşise măsura, dar nu făcuse comentarii, fiindcă el însuşi ordonase expediţia. Neîncrederea în competenţa lui Ambrosii, sădită în sufletul şefului grupării şi alimentată stăruitor de Krilevic, precum şi de prietenii aş-

cestuia, sporise cînd - după o ciocnire sîngeroasă cu poterele turceşti - studentul se prezentase lui Pilic şi îi ceruse să se rechiziţioneze toate sticlele si balercuţele cu şliboviţă, precum şi orice alte rachiuri tari aflate în posesia oamenilor din subordinea sa, pentru a fi afectate infirmeriei.

- Ce vrei să faci cu atîta băutură? exclamase Pilic, descumpănit. Să-ţi îmbeţi răniţii?

- Şi pentru asta, replicase Ambrosii. La amputări, alcoolul băut în cantităţi convenabile amorţeşte parţial durerea. Dar rolul său este esenţial ca dezinfectant.

Pilic începuse să rîdă:

- Dacă torni spirt pe răni, ustură. Cum rămîne cu amorţeala?

Ambrosii se străduise să-i explice teoriile doctorilor Lister şi Champoniere.

Spre marea-i surprindere, duşmanul lui prin definiţie - felcerul - i se alăturase, sprijinindu-l cu căldură. Şeful grupului ridicase obiecţii:

- Vreţi să-mi ridic oamenii în cap? Băuturile alcoolice întăresc curajul! Cîteva înghiţituri zdravene înainte de luptă fac minuni.

- Cu acelaşi alcool pot salva vieţi omeneşti. Nu e mai important? stăruise Ambrosii.

Pilic fornăise furios, dar după cîteva momente de gîndire îşi scosese de la brîu bidonul îmbrăcat în pîslă şi îl întinsese studentului.

- Fă începutul cu şliboviţa asta. Mai am două sticle pline în adăpost. Ţi le trimit şi pe alea. Dar să dea dracu să mai moară răniţii...

Noua măsură căpătase în curînd tărie de lege nescrisă. Oamenii de sub comanda lui Pilic făcuseră mare tărăboi, fiindcă nu voiau să se lipsească de băutura lor întăritoare. În cele din urmă se supuseseră, fiindcă şeful lor avea un caracter inflexibil.

- Cel care va ascunde cea mai neînsemnată cantitate de alcool, pentru uzul său personal, va fi împuşcat! Fără judecată!

Oamenii se îndîrjiseră contra lui Sablic, făcîndu-l răspunzător de toate neplăcerile. Îl priveau cu duşmănie făţişă şi nu pierdeau prilejul să-l ponegrească.

- Asta e fie nebun, fie cel mai neruşinat individ din lume. Să spună altora povestea asta cu dezinfectantele. Vrea să păstreze toată băutura pentru sufletul lui nesăţios. Şeful îi face

toate mendrele! S-a ţicnit şi el!

Studentul îşi vedea însă netulburat de treabă. Cazurile mortale printre răniţii lui se împuţinaseră. Amputările nu mai erau urmate invariabil de infecţii şi de gangrenări iremediabile. Potrivit dispoziţiunilor sale, numai el şi felcerul Krilevic aveau dreptul să umble la rezervele de alcool. Era mulţumit. „Dacă doctorul Champoniere ar vedea cît de bine mă descurc, m-ar felicita. S-ar bucura că lecţiile lui au dat roade."

Într-o zi constatase că un recipient cu şliboviţă, abia destupat în ajun, se golise pe jumătate. Deşi făcea economie de dezinfectant, proviziile de alcool scădeau mereu. Însemna că cineva umbla în taină la recipiente şi fura alcoolul. Ambrosii împărtăşise observaţiile sale felcerului, care ridicase din umeri.

- N-aş crede, domnule Sablic. Cine ar avea curajul? Cred că te înşeli!

Pe student nu-l convinsese replica lui Krilevic. Cînd observase pe unii oameni din tabără dînd semne de ebrietate, se pusese la pîndă. Deşi îndatoririle sale profesionale îi răpeau tot timpul, istovindu-l, se hotărîse să renunţe cîteva nopţi la odihnă şi să facă de veghe. Deşi se prefăcea că doarme, ţinea sub observaţie - printre genele întredeschise - lada cu sticle de alcool, aşezată nu prea departe de patul său. încă din prima noapte, vigilenţa lui dăduse roade. După al doilea cîntat al cocoşilor zărise o umbră apropiindu-se tiptil de ladă şi ridicîndu-i capacul. Cuprins de indignare, sărise din culcuşul său şi îl apucase pe hoţ de gît:

- Te-am prins, banditule!

Îl tîrîse - în ciuda zvîrcolirilor acestuia - pînă la un foc care ardea potolit într-o vatră improvizată, sub un ceaun cu apă caldă, pregătită pentru orice eventualitate. Spre stupoarea lui desluşise la lumină chipul violaceu al felcerului. Îi dăduse drumul din strînsoare:

- Tu?! bolborisise uluit.

Furios, Krilevic îşi fricţionase grumazul.

- Era cît p-aci să mă sugrumi! îi reproşase.

- Tu! repetase studentul cu reţinută mînie. Tu erai hoţul! Am să te dau pe mîna şefului!

Felcerul îl privise sfidător.

- N-ai decît! Am să-i spun că şi tu te îndestulai din alcoolul răniţilor! Barem să ne împuşte pe amîndoi.

Îl tutuia pentru întîia oară.

Studentul scrîşnise, abţinîndu-se cu greu să nu-l înşface iarăşi.

- Ştii bine că eu nu beau un strop de alcool...

- Haida-de! Şi-ţi închipui că are să te creadă cineva! Am să spun că l-ai vîndut! Pot să pun si pe alţii să jure.

- Ticălosule!

- Mai încet cu înjurăturile! Pot să ţi-o întorc!

- Banditule!

Felcerul rînjise:

- Crezi că m-ai înşelat şi pe mine, ca pe Pilic, cu teoria ta asupra dezinfectantelor? Ai vrut să-ţi faci un stoc personal, de care să nu se atingă nimeni...

În mintea studentului se făcuse atunci lumină.

- Va să zică de asta mi-ai ţinut partea cînd am cerut şefului să rechiziţioneze alcoolul?

- Dar ce-ai crezut? Că-ţi cînt în strună pentru ochii tăi frumoşi?

Sablic făcuse o schimă scîrbită.

- Ţi-ai zis că sunt hoţ ca şi tine!

- Da Aşa mi-am zis.

- Dacă mai scoţi o vorbă, te ucid!

Felcerul rîsese în colţul gurii.

- Dacă te apropii de mine, zbier! Şi spun cui o vrea să mă asculte că te-am prins la lada cu alcool. Dacă taci, tac!

- Scîrnăvie!

- Puţoiule, faci de ocară un bătrîn cu părul alb? Vrei să te dau pe mîna oamenilor? Aici sunt cunoscut de peste treizeci de ani! Tu eşti un venetic!

Ambrosii îşi încleştase pumnii.

- De data asta am să tac. Dar dacă te mai prind la lada cu alcool, te împuşc! Auzi tu? Te curăţ cu mîna mea! Pe urmă am să văd cum am să mă descurc! Bagă de seamă hoţule! Am să fiu cu ochii pe tine! Zi şi noapte!

Felcerul căscase somnoros.

- Începi să mă plictiseşti! Mă duc să mă culc. Dacă vrei să veghezi mai departe, n-ai decît.

Se îndreptase spre culcuşul său, legănîndu-şi domol umerii şi braţele. Studentul rămăsese lîngă foc. Îl alimentase cu cîteva gâteje, căci era gata să se stingă, apoi se culcase. Era sigur că

un interval de timp felcerul nu va mai încerca să fure. Bravada lui de împrumut ascundea o mare laşitate...

Urmaseră zile grele. Detaşamente turceşti tot mai numeroase atacau cuiburile de rezistenţă organizate de insurgenţi în creierii munţilor, dar eforturile lor rămîneau sterile. Bosniecii ripostau făcând incursiuni prin surprindere în zonele stăpînite de osmanlîi. Ciocnirile se încheiau cu pierderi grele şi de o parte şi de alta. Grupurile răsculaţilor se împuţinau, deşi voluntari soseau fără întrerupere.

Pilic era un şef înnăscut, îşi conducea cu pumn de fier oamenii, născocind planuri de luptă care stîrneau admiraţia lui Ambrosii. Incursiunile lui erau lovituri de măciucă pentru inamic. Adeseori lua prizonieri. După ce le smulgea informaţiile de care avea nevoie, îi împuşca. La fel procedau şi otomanii. Nimeni nu se încumeta să asigure paza şi hrana captivilor. Primitive erau condiţiile de luptă, primitive erau armele. Ambrosii avea cîteodată impresia că se înapoiase în plin ev mediu. Compatrioţii lui se băteau folosind flinte străvechi, cuţite, securi şi ghioage. Din cînd în cînd primeau pe căi deturnate puşti ceva mai moderne, pistoale şi lăzi cu muniţie. Atunci tabăra era în sărbătoare. La intervenţia directă a lui Pilic, Ambrosii acceptase să distribuie oamenilor cîte un păhărel de şliboviţă.

Pierderile umane se menţineau însă la un nivel ridicat. Studentul se oferise să participe la lupte. Pilic ezitase să-i dea încuviinţarea. Uciderea singurului medic autentic din grupul său ar fi echivalat cu un dezastru. Într-o zi, un puternic detaşament turcesc reuşise să atace tabăra. Ambrosii şi răniţii capabili să pună mîna pe arme participaseră, alături de oamenii valizi, la respingerea inamicului. De atunci, Pilic aprobase ca şi personalul medical să se bată, dar numai în cazuri deosebit de grave.

Studentul crestase pe patul armei sale cinci semiluni minuscule, numărul osmanlîilor ucişi de mîna sa. Acum, pe cînd stătea la pîndă în dosul stîncilor crenelate şi urmărea înaintarea detaşamentului inamic de-a lungul văii, se înfiora de bucurie. Era sigur că va mai cresta două sau trei semiluni. Încă din noaptea trecută Pilic fusese informat de o iscoadă asupra iminenţei unui atac turc împotriva taberei sale. Peste două mii de osmanlîi aveau să constituie un detaşament neobişnuit de puternic în acele lupte de guerilă în care erau angajate formaţiuni mult mai reduse. Se părea că şeful forţelor militare

otomane se hotărîse să folosească o tactică nouă: lovituri succesive, date de detaşamente suficient de tari spre a lichida pe rînd grupările insurgenţilor.

Pilic se afla în acel moment în adăpostul său, amenajat la marginea taberei. Acolo îşi instalase pe tînăra sa nevastă, Ana. Îndeobşte, femeile nu erau tolerate în sînul grupărilor de insurgenţi, spre a nu fi supuse represaliilor în cazul unei eventuale căderi în mîinile inamicului. Cu Ana, Pilic făcuse excepţie. Era tînăra şi foarte frumoasă. Dacă ar fi lăsat-o în sat, ar fi expus-o primejdiei de a fi brutalizată de turci, care nu se arătau deloc indulgenţi cu soţiile insurgenţilor retraşi în munţi.

Se căsătorise de curînd cu Ana, deşi diferenţa de vîrstă era de vreo treizeci de ani. Prima sa nevastă, Aleksia, fusese batjocorită de o ceată de cerkezi, în timp ce el lipsea de acasă. Potopită de scîrbă şi de ruşine, femeia se sinucisese. Pilic jurase să se răzbune. Se spunea că moartea Aleksiei contribuise hotărîtor la înregimentarea lui în rîndurile insurgenţilor şi la înverşunarea cu care îi vîna pe turci.

După cîţiva ani de văduvie se însurase cu Ana. Asupra ei revărsase nesecatele lui rezerve de iubire şi devotament. Poate că în noua lui soţie o vedea pe Aleksia renăscută din ţărînă. Pe Ana o adora. În dragostea lui fanatică, îşi spusese că trebuie să o ferească de alţi bărbaţi, fie ei musulmani sau creştini. Simţămintele lui pentru nevastă-sa îmbrăcaseră pînă la urmă caracterul unei gelozii ce atingea marginile nebuniei. Dacă ar fi putut s-o izoleze între zidurile unei gineceu ermetic închis, ar fi fost mulţumit. Din nefericire pentru el, Ana nu admitea să fie claustrată. Cînd se măritase cu vîrstnicul Dragoe Pilic, îşi închipuise că va găsi în soţul ei un protector cu sentimente vag paterne, care să o lase să se bucure de viaţă, de lumină, de tinereţe.

Abia după ce i se puseseră pirostriile pe cap îşi dăduse seama de greşeala săvîrşită. Dar era prea tîrziu ca să mai dea înapoi. După primele luni de convieţuire, ajunsese să vadă în soţul ei un tiran, care o exaspera cu dragostea lui exclusivistă. În gîndul Anei se zămislise planul evadării, al eliberării din pînza de păianjen ţesută în jurul ei. Şi-ar fi dorit să găsească un bărbat care să o smulgă din colivia ei aurită, sfărîmînd lanţurile-i matrimoniale atît de apăsătoare. Ana nu avea voie, de pildă, să se ducă singură cu ulciorul la izvor. Un bătrîn mut şi pe jumătate

cretin, devotat lui Pilic, îi aduna găteje pentru foc, îi căra puţinele provizii, îi aducea apă şi o ajuta la gospodărie. Anei nu-i era îngăduit să umble prin tabără. Pilic se temea de pornirile oamenilor lui, mai toţi tineri, care resimţeau îndelungata lipsă a femeilor.

Cînd surprinsese în preajma adăpostului său şi al Anei pe un flăcău, ajuns acolo nu se ştie din ce pricini, îl bătuse atît de rău, încît îl lăsase în nesimţire. Gestul lui stîrnise nemulţumire în tabără. Abia scăpase să nu fie linşat de proprii lui oameni. Furtuna se potolise cu greu. De atunci însă nimeni nu mai cutezase să se apropie de zona interzisă. Cînd tabăra se muta din motive tactice, Ana era obligată sa meargă alături de soţul ei şi să nu vorbească bărbaţilor.

Ambrosii se îndoia uneori de integritatea mintală a şefului său. Paradoxal, omul acesta atît de neînfrînat era un admirabil conducător de mase. Energia, bravura, sobrietatea, asprimea, judecata sa limpede, iniţiativele fericite luate în momentele cele mai grele îl făceau să fie temut, dar şi respectat de oamenii de sub comanda sa. Nu o dată salvase existenţa întregii grupări, graţie unor soluţii tactice de ultim moment, la care nici unul din locotenenţii săi nu s-ar fi gîndit.

Ambrosii o văzuse în cîteva rînduri pe Ana, dar de la depărtare şi fără să-i fi adresat vreun salut. Putuse aprecia atunci cît era de fascinantă. Dacă în locul veşmintelor ei ţărăneşti ar fi purtat o rochie elegantă, ar fi făcut furori chiar şi la Paris. Şi Ana îl văzuse. Ambrosii crezuse că desluşeşte în ochii ei o scînteie de interes, dealtfel repede stinsă.

Gîndurile acestea se perindau cu rapiditate prin mintea lui, în vreme ce acolo, în fundul văii, coloana osmanlîilor se desfăşura de-a lungul meandrelor unui pîrîu cu albie pietroasă, aproape secătuită. Floarea care în închipuirea lui jucase o clipă rolul unei catari de puşcă părea acum să stea aninată în părul Anei.

Un om din preajma sa, pe nume Senkovic, duse arma la ochi. Gestul acesta îl trezi pe Ambrosii din visare. În acelaşi timp, Vîikovic, unul dintre locotenenţi, care stătea pe burtă lîngă Senkovic, şopti printre dinţi:

- Lasă puşca! Nu trage nimeni decît la ordinul şefului!

- Mă mănîncă buricul degetului pe trăgaci! încercă să glumească Senkovic.

- Au început să te lase nervii! îl repezi locotenentul. Stăpîneşte-i! Vrei să dai totul peste cap? Un foc tras acum ar da alarma. Surpriza pe care le-am pregătit-o turcilor cu atîta sîrg s-ar duce dracului!

- Bine, bine! Am înţeles! replică Senkovic potolit. Ambrosii se uită din nou la coloana turcilor, ondulată ca un şarpe. Un ofiţer călare comanda avangarda. Unităţile de infanterie erau urmate de o baterie de artilerie. Cai mici şi vioi trăgeau tunurile uşoare, de munte. Soarele învăluia cu aur povîrnişurile împădurite. Un mănunchi de raze se strecura în fundul văii, aprinzînd parcă armele infanteriştilor.

Coloana inamică se tîra ca un fantastic miriapod în adîncurile canionului, sub privirile încordate ale bosniecilor.

Atunci Pilic ridică braţul. Simultan, puştile insurgenţilor începură să scuipe foc. Coloana de jos se dislocă brusc. Turcii alergau fără nici o noimă, ca nişte furnici împanicate. Se ciocneau între ei, se învîrteau în loc, căutau să fugă înapoi şi iarăşi înainte. Loviţi de plumbii răsculaţilor, cădeau în ţarină, sub picioarele camarazilor îngroziţi. Unii trăgeau în sus, la întîmplare.

Pilic ridică iarăşi mîna. Alţi oameni ai săi, care stivuiseră din timp stînci pe marginea brînei, le urniră icnind. Blocurile de piatră ţîşniră în gol ca din praştie, antrenînd şi altele în rostogolul lor.

Cuprinşi de spaimă, osmanlîii se agitau haotic. Avalanşa înghiţea spaţiile, sporindu-şi iuţeala şi volumul. Huruitul ei cutremura munţii. Nori de praf porniră să se ridice în volute uriaşe. O perdea cenuşie de pulbere, aurită pe alocuri de razele soarelui, împiedica să se mai vadă spectacolul de jos.

Se scurse mult timp pînă ce curentul de aer ce-şi vînzolea palele între pereţii canionului mătură norii de pulbere. Cînd bosniecii se iţiră pe marginea brînei, spre a desluşi ce se mai intîmplă în adîncul văii, nu mai văzură nici urmă de viaţă. Trupuri omeneşti zdrobite, amestecate cu grămezi de stînci mînjite de sînge, cu resturi de tunuri şi de arme îndoite, zăceau într-o totală nemişcare...

Dragoe Pilic îşi petrecu pe după umeri braţele raniţei, îşi luă puşca în mîna stîngă, iar cu braţul drept înlănţui mijlocul mlădios al nevestei.

- Te las cu bine, Ana! N-am să lipsesc mult. Te-aş fi luat cu

mine, dar nu se poate. Va trebui să mă strecor pe cărări de munte umblate numai de caprele sălbatice. Să mă aştepţi cuminte, auzi tu?

O sărută şi, după ce o mai sorbi o dată din priviri, părăsi trist adăpostul. Soarele roşcovan, ca nasul unui beţiv, se rezemase de creasta unui munte. În curînd avea să se întunece. Noaptea îi ferea pe răsculaţi de poterele turceşti.

Pilic pleca la drum însoţit de Vîlkovic şi de o călăuză încercată. S-ar fi descurcat şi singur, dar nu-i era îngăduit să lase nimic la întîmplare. Fusese convocat la cartierul general al lui Liubibratic, unde aveau să se ia hotărîri în legătură cu viitorul Bosniei. Pînă acolo urma să străbată zone aflate sub controlul turcilor. Dacă el ar fi împiedicat să ajungă la destinaţie, Vîlkovic i-ar lua locul.

Pînă la înapoierea sa, lăsase tabăra sub comanda lui Vasilievic, al doilea locotenent. În caz că Vasilievic ar cădea în luptă, Ambrosii Sablic, „doctorul", era desemnat să-i ia locul. Pilic se ataşase de tânărul acesta cu idei trăsnite, dar atît de vrednic şi de priceput. Promovarea lui Ambrosii trezise dusmănii. Oamenii care se socoteau îndrituiţi să aspire la comandă, datorită faptelor lor de arme şi vechimii în grupare, se vedeau înlăturaţi de un mucos care-şi dădea aere de medic, deşi nu era decît un simplu student. Poate că voluntariatul lui fusese doar un pretext. Credeau mai degrabă că veneticul acesta fusese dat afară din şcoală pentru cine ştie ce năzbîtii! Şi acum făcea pe eroul!... În fruntea nemulţumiţilor era felcerul.

Pilic fusese informat de frămîntările lor, dar nu le dăduse importanţă. „Tinerii sunt întotdeauna rău văzuţi de cei vîrstnici, care simt cum îşi pierd pămîntul de sub picioare, reflecta el cu indulgenţă. Bătrînii nu trebuie să uite totuşi că, mai devreme sau mai tîrziu, trebuie să cedeze locul tinerilor."

Judeca lucrurile din afară, fiindcă el nu se socotea vîrstnic. La cincizeci de ani, se supunea celor mai grele privaţiuni şi înfrunta viaţa ca şi cînd abia i-ar fi dat tuleiele în barbă. Nu îşi luase oare nevastă tînără? Nu îşi îndeplinea sarcinile de soţ ca orice nou însurăţel? Îşi uimise femeia cu înflăcărarea lui amoroasă!

Cînd noaptea se lăsa catifelată şi senină peste crestele munţilor, Pilic şi însoţitorii lui se îndepărtaseră mult de tabără. Nu schimbaseră nici un cuvînt, căci ştiut este: călătorul nu trebuie să-şi irosească puterile tăifăsuind. Apoi, în liniştea nopţii,

glasurile merg departe, trădîndu-i pe cei care se ascund. Pilic şi cu bosniecii săi nu se opriră decît în zori, cînd făcură un lung popas, la adăpostul unor stînci înalte, răsucite ca nişte oameni cuprinşi de zvîrcoliri. Pătrunseseră deja în zona inamică. Trebuiau să umble cu multa grijă. Aproape de prînz trecu prin apropierea lor o patrulă de turci care se opri la umbra unor stînci spre a se mai odihni şi a-şi mai şterge sudoarea de pe frunte. Pilic şi ai săi - pitiţi ceva mai sus, pe povîrnişul accidentat - le auzeau vorbele şi rîsetele.

- Ce facem? Le sărim în cap? întrebă în şoaptă Vîlkovic, stîrnit de vecinătatea osmanlîilor.

Pilic îl atinse pe umăr:

- Linişteşte-te! îi suflă aproape de ureche. Dacă-i ucidem, se va da alarma. Potere turceşti vor porni pe urmele noastre. Ne vor împiedica poate să ajungem la Liubibratic. Şi asta nu trebuie să se întîmple!

Vîlkovic se supuse cu părere de rău. Apoi turcii plecară mai departe, în control, pierzîndu-se după un pîlc de arbuşti.

Abia după ce se întunecă, Pilic şi ai lui se puseră iarăşi în mişcare. Mergeau tăcuţi, păşind cu grijă, aproapte tiptil, spre a nu tulbura liniştea. Cercetau cu privirile împrejurimile înainte de a se aventura prin locurile descoperite şi pîndeau orice zgomot. Aproape de ivirea zorilor le ajunse la ureche răpăitul îndepărtat al unui violent schimb de focuri...

- Se bat dincolo de creasta din dreapta, spuse Vîlkovic, oprindu-se o clipă din mers.

- Haide! Lasă vorba! replică aspru Pilic. Vreau să trecem valea asta înainte de a se lumina!

Marşul lor forţat se încheie abia cînd stelele începură să pălească, învinse de asaltul zorilor. Zgomotul detunăturilor se înteţise. Pilic se uită înapoi spre hăul pe care abia îl străbătuseră.

- În sfîrşit, o să ne putem odihni, spuse Vîlkovic gîfîind. Se lăsă să cadă pe un petec de iarbă si se întinse cu burta în sus.

Pilic trase cu urechea la detunăturile parcă mai apropiate.

- Mergem înainte! porunci. Turcii din sectorul ăsta au acum treburi mai arzătoare decît să bată coclaurile pentru capturarea întîmplătoare a cîtorva inşi.

Vîlkovic vru să spună ceva, dar se stăpâni. Suspină, se ridică în picioare şi porni pe urmele lui Pilic, care mergea ţinînd bărbia

înfiptă în piept, de parcă ar fi înfruntat o vijelie.

De după culmea munţilor din faţă se iviră deodată nourii vineţii de ceaţă, care prinseră să coboare apoi tăvălug pe povîrnîşurile repezi. În curînd negura îi înghiţi pe cei trei oameni, care se apropiară unul de altul, spre a nu se pierde printre perdelele pufoase de ceaţă.

Milic, al treilea din grup, un tînăr cu muşchi de taur, îi şopti lui Vîlkovic, chicotind:

- Pe o vreme ca asta poţi să te izbeşti piept în piept cu un urs şi să zici că-i om.

- E mai rău să crezi că ai dat peste un urs şi să te trezeşti faţă în faţă cu un detaşament turcesc.

- Şi ce dacă? replică nepăsător Milic. Căsăpim vreo zece şi după aia ne topim în ceaţă.

„Sfînta nebunie a tinereţii! reflectă Vîlkovic. Eh, la vîrsta lui, credeam şi eu că sunt nemuritor!"

Îl dureau picioarele, fiindcă era orăşean şi nu se deprinsese cu căţăratul pe munţi, deopotrivă cu şeful său şi cu tînărul Milic.

Către jumătatea zilei făcură un popas spre a îmbuca brînză şi pîine. Brînză era straşnic de bună. Păstorii o aduseseră în dar luptătorilor. Pîinea, frămîntată în tabără din făină de grîu amestecată cu făină de secară, era de o calitate îndoielnică, dar celor trei călători înfometaţi le păru mai gustoasă decît cozonacul. Se odihniră doar o jumătate de oră, apoi Pilic dădu semnalul plecării.

- Sus toată lumea! Nu se cuvine să lenevim!

Vîlkovic era atît de obosit, încît îl apucaseră greţurile. Îi venea pe gît o zeamă amară cu un vag gust de brînză. Picioarele îi atîrnau ca pietrele de moară. Făcea eforturi uriaşe ca să şi le mişte. Tocmai cînd era pe punctul de a abandona cursa, cu riscul de a-şi atrage fulgerele lui Pilic, atinseră un avanpost al grupării lui Liubibratic. După ce fură identificaţi, li se permise să intre în tabără. Liubibratic îi primi bucuros: - V-o fi foame după atîta drum! Să li se aducă de ale gurii! porunci oamenilor lui. Pilic, o halcă de oaie friptă nu vă ispiteşte?

Vîlkovic se aşeză pe o grămadă de găteje.

- Eu aş vrea să dorm! Sunt atît de obosit, încît mi-a pierit si foamea.

Liubibratic îl dădu în primire unui om de-al său:

- Du-l în adăpostul oaspeţilor! După cum arată, de bună

seamă are mai multă nevoie de somn decît de mîncare. Se întoarse spre Pilic: Au sosit toţi delegaţii. Mîine de dimineaţă deschidem consfătuirea. Avem lucruri serioase de discutat. După ce mânînci, să tragi un somn bun şi tu. Eu mă duc la postul de comandă. Arn trimis un detaşament de optzeci de inşi în ajutorul grupării lui Stankovic. Oamenii lui se bat cu turcii. Auzi împuşcăturile? Zîmbi: Sunt informat că ai nimicit un corp expediţionar duşman în Valea Fecioarelor. Felicitări!

- Cum de ai aflat? se minună Pilic.

- Veştile bune merg iute, rosti Liubibratic, bătîndu-l afectuos pe umăr.

- Pe aici se găseşte ceva şliboviţă? întrebă Pilic.

- Cîtă vrei!

- Atunci trimite-mi un clondir întreg. De două luni n-am mai pus alcool pe limbă. Mi-ai trimis un doctor care şi-a pus în gînd să ne facă pe toţi sfinţi!

Consfătuirea căpeteniilor răscoalei începu a doua zi de dimineaţă, cam pe la ceasul cînd soarele se ridică deasupra vîrfurilor drepte ale brazilor. Vreo treizeci de oameni înarmaţi cu puşti, pistoale, săbii şi cartuşe prinse în centuri, arşi de soare, şi cu o hotărîre rece în ochi, aveau să ia parte la discuţii. Ridicaseră armele, alegînd să moară, decît să mai îngăduie abuzurile şi minciunile turcilor, darnici în făgăduieli deşarte. Liubibratic vorbi cel dintîi, făcînd un istoric al luptelor purtate de insurgenţi. Enumera succesele dobîndite cu mari jertfe, dar şi înfrîngerile. Aminti luptele inegale dintre insurgenţii prost înarmaţi, dar animaţi de voinţa de a învinge, şi trupele turceşti, tot mai numeroase. Nu uită să spună că oamenii săi, în număr de numai 300, fuseseră nevoiţi să abandoneze mai multe poziţii şi să se retragă la Krujeviţo, unde rezistaseră o bucată de timp otomanilor comandaţi de Osman Paşa. În ciuda superiorităţii numerice a armatei sale, generalul turc nu reuşise să ia cu asalt fortul natural în care insurgenţii se retranşaseră. Alarmat de pierderile umane şi de epuizarea soldaţilor săi, îşi retrăsese trupele spre Grab, dar pe parcurs căzuse într-o ambuscadă organizată de gruparea lui Peko Pavlovic. După o luptă corp la corp, batalioanele otomane înjumătăţite se refugiaseră spre Grab.

Căpeteniile îşi aruncară priviri întrebătoare. Erau miraţi de elogiile aduse de Liubibratic lui Peko Pavlovic, cînd era cunos-

cută marea lor rivalitate. Aveau de gînd să-şi întindă mîna? După ce luară cuvîntul şi alţi vorbitori, spre a raporta adunării faptele lor de arme, se ridică Peko Pavlovic. Cu neobişnuită curtenie, sublinie că succesul grupării sale fusese uşurat de dezorganizarea inamicului, slăbit după atacurile sale asupra poziţiilor apărate de Liubibratic. Dar după acest armistiţiu verbal, Pavlovic reluă tema pe care o susţinea cu atîta înflăcărare, împotriva convingerilor camaradului său de arme Liubibratic.

- Luptele purtate pînă în clipa de faţă au dovedit să sforţările noastre, oricît de mari, nu sunt îndestulătoare spre a înfrînge puterea militară otomană. Avem nevoie de un sprijin activ din afară. Şi acest sprijin nu-l putem aştepta din partea guvernelor Europei, care-si pierd vremea în negocieri fără de sfîrşit cu călăii popoarelor noastre, în vreme ce părinţii, fiii si fraţii noştri udă cu sîngele lor ţarina. Trebuie să avem ajutorul Muntenegrului. Această ţară, pe care turcii nu au putut niciodată să o îngenunche, este în stare să arunce în balanţă greutatea armelor ei, astfel încît laolaltă să-i înfrîngem şi să-i izgonim pe islamici. Dacă unirea forţelor noastre militare cu ale muntenegrenilor va fi urmată şi de o unire politică, vom ivea dreptul să privim cu cea mai mare încredere viitorul.

Cîteva dintre căpeteniile prezente îşi făcură semn cu coatele.

- Cîţi bani a primit Pavlovic de la austrieci ca să cînte unirea cu vecinii noştri din sud? şopti un bosniac bărbos şi negru, ca un arap, la urechea vecinului său.

Toţi cunoşteau sprijinul acordat de Austria Muntenegrului, spre a precumpăni influenţa cîstigată de ruşi în Serbia.

După ce Pavlovic îşi încheie tirada, Liubibratic ceru din nou cuvîntul. Cu mult tact, se declară de acord cu punctul de vedere al lui Pavlovic asupra necesităţii unui ajutor din afară, dar susţinu că acest ajutor numai Serbia îl putea da în chip dezinteresat.

- De sîrbi ne apropie năzuinţele noastre, suferinţele îndurate în comun. Să nu uităm armele pe care Prinţul Milan ni le trimite cu atîta mărinimie, voluntarii sîrbi care sosesc neîntrerupt spre a ne întări rîndurile...

„Omul ăsta primeşte desigur aur şi de la sîrbi, şi de la ruşi", îşi ziceau partizanii lui Pavlovic.

Ceru apoi să vorbească Pilic. Cu glasul lui sacadat, aspru,

necultivat, de ţăran muntean, îşi manifestă violent dezaprobarea faţă de opinia lui Liubibratic, cît şi de aceea a lui Pavlovic.

- Ne batem ca să fim liberi în ţara noastră, stăpîni pe pămîntul nostru, ca să făurim viitorul după placul şi nevoile noastre. Nu vreau - şi sunt încredinţat că cei mai mulţi dintre noi gîndesc la. fel - nu vreau, zic, să -înlocuiesc atîr-narea de turci cu atîrnarea de alt popor, fie el rus sau german. Să păstrăm legături de prietenie, de bună vecinătate şi cu Serbia, şi cu Muntenegrul, să primim şi sprijinul ruşilor, şi al românilor, şi al grecilor, dacă vor să ni-l dea fără să ne ceară nimic în schimb. Morţii noştri care şi-au dat viaţa pentru libertatea visată de atîtea secole, se vor răsuci în morminte dacă vom avea neghiobia să facem doar un schimb de stăpîni. Am zis!

Se aşeză pe locul său, mormăind în barbă cuvinte neînţelese, pe care cei din jur le tălmăciră drept o înjurătură.

Printre căpetenii se stîrni vrajba. Unii erau partizanii lui Pavlovic, alţii ai lui Liubibratic. Dar nici Pilic nu rămase fără adepţi. Discuţiile se înfierbîntară. Furioşi, oamenii se împroşcau cu înjurături şi se acuzau de trădare. Cîţiva dintre ei se încăierară şi abia fură domoliţi.

Liubibratic era consternat de anarhia în care alunecaseră dezbaterile menite să găsească o dezlegare a crizei. Ceru frenetic se facă linişte, apoi vorbi despre marile puteri care propuneau încetarea ostilităţilor dintre creştini şi turci în schimbul lor acordând drepturi populaţiilor răsculate.

- Drepturi? Sub ocîrmuire turcă? Niciodată! zbieră Pilic. Să se termine cu stăpînirea Sultanului! Să sfărîmăm jugul turcesc! Nu există altă cale! Cei care gîndesc altfel sunt trădători!

- Să nu o luăm nici aşa! se oţărî un muntean bolovănos, o barbă lungă de popă. Trebuie să ascultăm toate părerile! De asta ne-am întrunit! Nu spunem să rămînem mai departe sub turci! Doamne fereşte! Dar să auzim ce ni se propune!

- Cunoaştem ofertele consulilor, interveni Pavlovic cu mînie. Sunt ieftine. Să şi le păstreze!

- Să nu închidem toate porţile! urlă Aleksa Petrovic, un bosniac uriaş, cu mîini bătătorite şi mari ca nişte cazmale. Martor mi-e Dumnezeu, am jertfit pentru lupta noastră doi feciori şi piciorul ăsta! rosti izbind cu palma o proteză de lemn. Mai am trei băieţi în viaţă. Sunt gata să-i văd şi pe ei murind cu arma în mînă pentru libertate. Dar pentru atîtea jertfe, vreau să

ştiu dacă la capătul drumului ne aşteaptă izbăvirea. Nu vreau să piară întreaga suflare creştină de aici, ca mai tîrziu să-i ia locul păgânii şi veneticii.

- Eşti un laş! răcni Pilic.

- Am să te fac să-ţi înghiţi vorbele astea, nemernicule! zbieră Petrovic, scoţînd de la brîu un pistol încărcat, cu care-l ţinti pe Pilic. .

Vecinii lui izbutiră să-l dezarmeze.

Liubibratic se avântă între cele două căpetenii învrăjbite.

- Bateţi-vă după adunare, în cuţite sau cu pistolul, dacă socotiţi că nu suntem îndeajuns de urgisiţi, pierzînd atîţia oameni în luptele cu duşmanul. Ucideţi-vă între voi! Daţi apă la moară turcului!

Spiritele luaseră foc. Înjurăturile, ameninţările, insultele curgeau gîrlă. Încrucişîndu-şi fatalist braţele, Liubibratic se uita posomorit la oamenii dezlănţuiţi. Adunarea se încheia jalnic. Nu numai că nu se luase nici o hotărîre, dar căpeteniile insurecţiei se arătau a fi mai divizate ca niciodată.

Posomorit, Pilic porni la drum către tabăra sa. Ciocnirea lui verbală cu Petrovic se încheiase fără vărsare de sînge. Liubibratic şi partizanii săi izbutiseră să-i convingă pe cei doi adversari că era în interesul revoluţiei să se împace. Pilic şi Petrovic îşi dăduseră mîna, fără să scoată o vorbă.

Pe drumul întoarcerii, în fapt de seară, Pilic si oamenii lui fură surprinşi de o patrulă turcă. În schimbul de focuri ce urmă, Vîlkovic căzu rănit. Din rîndul turcilor pieriră doi oameni. Lăsatul nopţii puse capăt luptei. Pilic şi tînărul Milic se retraseră la adăpostul întunericului, cărîndu-şi camaradul rănit pe o targă improvizată.

După o cursă istovitoare, printr-o ploaie rece, cernită zi şi noapte, ajunseră în preajma taberei. Oamenii îi primiră plini de curiozitate.

- Ce veşti aduceţi?

- Ce s-a discutat?

- Ruşii, marile puteri din Apus, au ieşit din amorţire?

- Cînd primim arme? Muniţiile sunt pe sfîrşite!

Pilic ridică mîna.

- Să ducem mai întîi pe omul ăsta la infirmerie. Pe urmă stăm de vorbă.

Oamenii luară targa pe care Vîlkovic agoniza şi se îndreptară

degrabă spre punctul de ajutor.

- Doctorul! Unde este doctorul? întrebă Pilic, după ce intră în adăpostul făurit din crengi împletite, în care răniţii şi bolnavii erau orînduiţi pe aşternuturi de fîn, acoperite cu cergi şi cearşafuri curate.

Krilevic, felcerul, se ivi în grabă dintr-o încăpere alăturată, ce slujea drept sală de operaţii.

- Bine ai venit, şefule! îşi lăţi gura slugarnic. Mă bucur că te avem iarăşi printre noi. Ochiul stăpînului îngraşă vaca!

- Lasă proverbele, felcerule! Ocupă-te de Vîlkovic!. Unde e doctorul?

Krilovic ridică smerit privirile spre cer:

- Dumnezeu să mai ştie!

Pilic se încruntă:

- Ce vrei să spui?

- Eh, cînd pisica nu-i acasă... Pilic îl înşfacă de reverul hainei:

- Ce mă tot prăjeşti la foc mic? Nu-mi plac vorbele cu ascunzişuri!

Felcerul păru să-şi ia curajul în dinţi.

- Hai! Dă-i drumul! bolborosi Pilic.

- Sablic e la nevasta dumitale.

Felcerul văzu paloarea aşternută brusc pe chipul şefului său.

- Ce spui, mă? îl zgîlţîi Pilic.

- După plecarea dumitale...

- Ei?

- S-a dus în fiecare zi s-o vadă...

- Pe cine, mă? Pe Ana?

- Pe ea, şefule!

Pilic gemu ca o fiară rănită, îşi smulse pistolul de la briu şi, îmbrincindu-l pe Krilovic, porni în fugă spre bordeiul său. Îl potopise o mîriie oarbă, iraţională. Căţeaua care-l făcuse de ruşine în faţa oamenilor trebuia pedepsită.

Uşa bordeiului era întredeschisă. O izbi cu piciorul cu atîta putere, încît o rupse din balamale. Deodată simţi că îi îngheaţă sîngele în vine. Ana era întinsă pe pat, iar Sablic, era aplecat asupra ei. La intrarea intempestivă a lui Pilic, studentul întoarse surprins capul.

- Cîine! scrîşni Pilic.

Pistolul lui scuipă foc. Trăsnit în coşul pieptului, Sablic tresări, rămase o clipă nemişcat, apoi se prăbuşi peste trupul Anei, care

urlă strident.

- De ce l-ai omorît?

Femeia se trase de sub corpul inert al studentului şi coborî din pat. Se uită nedumerită la propria ei cămaşă, înroşită în dreptul sânilor rotunzi şi tari de sîngele ţîşnit din rana lui Sablic. Cu ochii măriţi de groază se uită la bărbatul ei care încremenise ţinînd în mînă pistolul încă fumegînd.

- De ce ai făcut asta? îngăimă Ana.

Buzele i se albiseră. Bărbia îi tremura. În clipa aceea era atît de furioasă, încît Pilic fu ispitit să îngenunche şi să-şi îngroape capul în poalele ei.

- Cum ai putut să te culci cu el? bîigui înfiorat.

Pe chipul femeii se ivi o expresie de stupoare. După cîteva clipe, izbuti să rostească:

- Să mă culc cu el? Eşti nebun? Îmi dădea îngrijiri. După plecarea ta am leşinat. . . Era să mor . . . Sablic a venit. . . M-a cercetat. . . Mi-a spus să nu mă sperii.. . Mi-a zîmbit blînd-. „Eşti însărcinată, mi-a zis. Ce-are să se bucure şeful nostru când are să se-întoarcă ..." Da, da, m-a îngrijit Sablic... Şi tu . . şi tu l-ai ucis . , . De ce l-ai ucis? De ce? "

*

**

Cînd ieşi din geamie, Pertevale, bătrîna sultană valide, clipi des spre a-şi desprinde ochii cu lumina atît de vie şi de puternică de afară, după penumbra catifelată din interiorul clădirii. În aceeaşi clipă fu asurzită de ovaţiile unor oameni buluciţi de o parte şi de alta a intrării edificiului religios. Deşi imaginea formată treptat pe retina ei era tulburată, de mici puncte luminoase, mişcătoare, ca nişte musculiţe de aur, ştia că mulţimea adunată spre a o saluta cuprindea mai ales cerşetori, văduve sărace, orfani famelici şi tot felul de dezmoşteniţi ai soartei. Acum aşteptau să fie miluiţi cu cîteva monede mărunte.

Bătrîna sultană-mamă se opri pe ultima treaptă de jos şi întinse mîna spre singura ei însoţitoare, o sclavă nubiană, bătrînă şi ea ca timpul, care scoase de sub pulpana veşmîntului negru, lung şi amplu, o pungă pîntecoasă plină de băncuţe lucitoare. Pertevale îşi înfipse degetele în grămada de mărunţiş şi scoase dinăuntru un pumn de piese pe care le distribui fără grabă nevolnicilor îmbulziţi în faţa ei. Erau acolo şi bătrîni, şi ologi, şi ciungi, şi eczematoşi cu răni deschise, purulente, şi cre-

tini, şi babe cocoşate, strîmbe, uitate de Dumnezeu şi de diavoli, şi copii scrofuloşi, guşaţi, ori cu ochii mîncaţi de boli, şi prostituate hidoase şi îmbătrînite, şi ţărani nevoiaşi pripăşiţi prin labirintul stradelelor mizere din cartierele deocheate ale Constantinopolelui, şi invalizi de război daţi uitării de mai-marii zilei. Cînd îşi împărţea obolul, Pertevale atingea mîini murdare şi mîini diforme, mîini mutilate şi mîini roase de ulceraţii. Dar nu încerca un simţămînt de scîrbă şi nici nu se temea de contaminare, fiindcă era fatalistă, fiincă socotea drumul vieţii dinainte trasat de o putere divină, în faţa căreia şi cerşetorii, şi împăraţii sunt egali.

Pertevale, înainte de a deveni sultană, fusese spălătoreasă. Dar o spălătoreasă atît de seducătoare, încît sultanul Mahmud o alesese dintr-o mie de candidate, toate frumoase, spre a şi-o face soţie. Dacă Allah i-ar fi ocîrmuit altfel destinul, Pertevale ar fi îmbătrînit săracă si părăsită, iar după o existenţă tristă, sordidă, ar fi murit într-o bujdură de la periferiile capitalei.

Sărăcimea oraşului o diviniza, fiindcă era milostivă şi dădea tuturor cîte puţin din fondurile ei personale, pe care nu le cheltuia spre a-şi ridica palate, ci pentru a dura lăcaşuri de rugăciune şi fîntîni publice.

Pertevale era înzestrată cu un simţ al măsurii, cu o înţelepciune nativă, dar mai ales cu o însuşire foarte preţioasă: previziunea. Poate că vîrsta, experienţa o ajutaseră să pătrundă - graţie meditaţiilor adînci - taine pe care tinerii nu au timpul şi nici preocuparea să le dezlege. Deşi existenţa ei se depăna în izolarea aurită a haremului imperial, nu se rupsese de realităţile cotidiene. Dificultăţile întîmpinate de tara ei o îngrijorau profund. Le cunoştea prin intermediul oamenilor de încredere din preajmă, cît şi din spusele fiului ei, sultanul. Acesta le minimaliza însă importanţa, căci preocupările lui erau legate doar de satisfacerea propriilor sale plăceri. După ce goli de băncuţe săculeţul pregătit de bătrîna sclavă, sultana valide se îndreptă spre cupeul negru, modest, tras de doi cai şi condus de un singur vizitiu, care o aştepta în stradă. Puzderia de nevoiaşi îi deschidea cu grăbire drum, ploconindu-se şi binecuvîntînd-o. Pertevale le răspundea fluturîndu-si mîna mică si slabă.

Echipajul străbătu în trap domol drumul pînă la palat, fiindcă sultanei valide nu-i plăcea iuţeala. „Am să ajung moartea din urmă şi fără să alerg cu limba scoasă!"

Pertevale era gînditoare. În răcoarea populată de umbre a geamiei, stătuse de vorbă, în şoaptă, cu un bătrîn hoge, care o ţinea la curent cu starea de spirit a constantinopolitanilor. Hogea avea la rîndul său informatori recrutaţi din rîndul bărbierilor specializaţi în operaţia circumciziunii. Umblînd din casă în casă, spre a îndeplini ritualul religios legat de trecerea copilandrilor în rîndul bărbaţilor, auzeau tot felul de zvonuri şi de vorbe acide, care oglindeau nemulţumirea constantinopolitanilor exasperaţi de eşecurile repetate ale cercurilor conducătoare ale statului atît în treburile dinlăuntru, cît şi în cele din afară. La mizeria populaţiei satelor şi a oraşelor se adăugau lipsurile îndurate de funcţionarii publici şi de militarii care-si primeau cu mari întîrzieri drepturile băneşti, precum şi înăbuşirea aspiraţiilor spre o viaţă mai bună a tineretului din scoli. Aceste mari greutăţi generau o stare de efervescenţă primejdioasă, capabilă să răbufnească luînd forme violente.

Pertevale era hotărîtă să vorbească fiului ei, sultanul, despre trista stare de lucruri, deşi îi cunoştea nepăsarea. Cînd ajunse la palat, se îndreptă spre apartamentul imperial. Şambelanul de serviciu o informă că Înălţimea-Sa se afla în sala de consiliu. Prezida o şedinţă a cabinetului ministerial.

- Dacă Graţia Voastră va binevoi să vină mai tîrziu . . .

Cu un gest sec, Pertevale îl împinse la o parte şi intră în apartamentul feciorului ei. Şambelanul suspină, dar se supuse. Ştia, sultana valide insipra frică însuşi padişahului. Bâtrîna străbătu cîteva încăperi şi se opri într-un salon mobilat în stil chinezesc. De dincolo de uşile închise din celălalt capăt al salonului răzbătea zgomotul de voci. Sultana valide trase pînă în dreptul uşii un scaun de abanos încrustat cu fildeş, pe care se aşeză, lipind urechea de tăblia pictată cu fluturi exotici. Recunoscu glasul răguşit al primului ministru Nedim Paşa.

- Înţeleg indignarea Înălţimii-Voastre, dar în ciuda întăririlor trimise, forţele noastre de represiune, deşi înregistrează succese notabile, nu reuşesc să sfărîme rebeliunea. Dacă insurgenţii n-ar primi arme din Serbia şi din Muntenegru, de mult i-am fi zdrobit. Pot totuşi să asigur pe Înălţimea-Voastră că eforturile trupelor noastre nu vor rămîne la infinit sterile . . .

- Nu-mi bate cîmpii, ministrule, despre viitoarele noastre succese. Restrînge-te la înfrîngerile de pînă acum. Ce fac generalii? Am primit ieri un raport. Cică Osman Paşa ar fi operat o

retragere strategică: Nu-mi ceri, Nedim Pişa, să-l şi decorez, fiindcă a scăpat fără să cadă prizonier?

- Înălţimea-Voastră, Osman Pasa a cucerit totuşi fortul Grab.

- Baliverne, ministrule! A pierdut o jumătate de ţară şi a cucerit un fort. Ar merita să-l destitui. Sever Paşa, ce se întîmplă acolo? Mă tem că va trebui să cădem la tranzacţie cu ţărănoii aceia care ne ţin în şah trupele. Oh, puternice Allah, de ce ne-ai hărăzit atîtea umilinţe? Puterea otomană a cucerit odinioară jumătate din Europa; azi nu poate răpune o mînă de barbari slavi. Mai mare ruşinea! . . . Server Paşa, te-am numit comisarul meu special în Bosnia şi Herţegovina, ca să studiezi şi să-mi raportezi revendicările rebelilor. Consulii desemnaţi a face pe intermediarii între dumneata şi zdernţăroşii puşi pe rele n-au obţinut încă nici un fel de date? Au stîrnit atîta tapaj ...

O tuse bruscă, prelungită îi curmă vorbele. Sultanei validă i se strînse inima. Fiul ei suferea, îl îmbolnăveau de nervi nenorociţii de ghiauri. Tusea lui Abdul Aziz se domoli treptat. După ce-şi regăsi suflul, padişahul reluă:

- Au făcut atîta tapaj în legătură cu misiunea lor de pacificare, încît mi-am închipuit că pînă acum au ajuns la un limbaj comun cu insurgenţii . . .

Glasul lui Server Paşa vădi o notă de amărăciune:

- Rebelii nici nu se gîndesc să stea de vorbă cu consulii. Unele căpetenii, dezavuate de ceilalţi lideri ai răscoalei, au formulat cîteva revendicări minimale.

- Ce vor?

- Întîi: creştinilor din Bosnia si Herţegovina să li se asigure deplina libertate religioasă şi dreptul de a fi martori în justiţie pe picior de egalitate cu musulmanii.

- Asta le putem acorda.. Altceva?

- Al doilea: să le fie îngăduit a-şi constitui o miliţie proprie.

- Absurd, Server Paşa! Absurd. Asta înseamnă stat în stat. Mai departe?

- Al treilea: impozitele lor să fie plafonate. Autorităţile să nu le mai sporească arbitrar.

- Dacă am accepta aceste revendicări, suntem siguri că rebelii vor depune imediat armele? întrebă sultanul exasperat.

- Nu suntem siguri, Înălţimea-Ta, replică Server Paşa.

- Atunci ce facem? Eternizăm o răscoală de care profită numai ruşii şi austriecii? strigă Abdul Aziz.

Glasul ministrului de Afaceri Străine, Rasid Paşa, interveni domol:

- Îmi permit-să supun din nou Înălţimii-Voastre sugestiile ambasadorului Marii Britanii.

- Am nevoie de soluţii, nu de sugestii! tună sultanul. Sunt sătul de sfaturi!

- Într-un fel, sugestia lui Sir Henry Elliot echivalază cu o soluţie. Ce-i drept, provizorie.

- Ştiu ce vrea. Să angajez discuţii cu rebelii, ca să dovedesc Europei buna mea credinţă. Să cîstig timp spre a zdrobi răscoala.

- Exact, Înălţimea-Voastră. Marea Britanie nu va îngădui marilor puteri să intervină militar, atîta vreme cît se vor purta discuţii între noi şi insurgenţi. Nu cred că în momentul de faţă există o formulă mai bună.

Replica sultanului se lăsă aşteptată. Pertevale se întreba emoţionată la ce expedient se va opri fiul ei.

- Să discutăm cu zdrenţăroşii? Ar însemna să mă umilesc! Să umilesc Turcia şi pe turci! Nu, nu pot! Armele să hotărască!

Atunci se făcu auzit glasul cavernos al ministrului de Finanţe, Yusuf Paşa:

- Înălţimea-Voastră, mă tem că va trebui să acceptăm formula negocierilor. Cel puţin de ochii lumii. Avem nevoie de sprijinul guvernului britanic şi al opiniei publice engleze. Şi asta cît mai repede!

- De ce atîta grabă?

- Imperiul se află în pragul bancrutei, Înălţimea-Voastră. Tezaurul statului este gol. Nu mai suntem în stare să plătim anuităţile la împrumuturile externe.

- Cum s-ar spune, mă puneţi cu spatele la zid, gemu sultanul.

- Nu avem de ales, Înălţimea-Voastră.

Urmă iarăşi o pauză lungă, apăsătoare. Pertevale îşi simţi palmele umede. Tîmplele o dureau. „Bietul meu băiat! şopti. Bietul meu băiat!"

Vocea sultanului se auzi ca un murmur obosit:

- Bine! Ministrul de Justiţie să întocmească proiectul unui irade şi să mi-l supună spre aprobare. Akif Paşa, acordă

zdrenţăroşilor mai mult chiar decît cer. Dar să strecori cîteva chichiţe în stare să blocheze la nevoie negocierile. Voi sorbi cupa pînă la fund, deşi băutura e tare amară! .. .

În clipa aceea răsunară vorbele lui Husein-Avni Paşa, ministrul de Război. Tonul lui era ciudat. Părea vag ironic:

- Înălţimea-Voastră, cupa aceasta cu venin ar putea să nu atingă augustele voastre buze, dacă Înălţimea-Voastră ar binevoi să ne avanseze din caseta imperială două sute de milioane. Cu aceşti bani am plăti lefurile militarilor, am achiziţiona cel mai modern armament şi am plăti anuităţile restante. Daţi-ne două sute de milioane, Înălţimea-Voastră, şi garantez cu capul înăbuşirea răscoalei ghiaurilor în mai puţin de două luni.

Pertevale simţi că inima începe să-i bată foarte tare. Criza pe care o prevăzuse de mult se apropia cu paşi repezi. Dacă ministrul de Război îndrăznea să facă apel la caseta personală a sultanului, însemna că rana ajunsese la os.

Se aşternu din nou o lungă tăcere, ca şi cînd vorbele lui Husein-Avni ar fi avut proprietatea să îngheţe buzele tuturor membrilor cabinetului.

Deodată Abdul Aziz replică într-un fel de bolboroseală aproape ininteligibilă. Îl înăbuşea indignarea:

- Te-ai gîndit temeinic, Husein-Avni Paşa, înainte de a formula cererea? Caseta mea particulară nu este tezaur public.

- Înălţimea-Voastră, stărui ministrul de Război, este vorba numai de un împrumut. . .

- Nimic! Nimic! Nimic! Nu dau nici un ban! strigă deodată sultanul. Nu sunteţi în stare să administraţi fondurile publice şi apelaţi la economiile mele? La averea mea personală? Este o cutezanţă prea mare, Husein-Avni! Caută altă soluţie! Spune-i ministrului de Finanţe să-şi pună capul la bătaie şi să scoată bani din piatră seacă! D-aia l-am însărcinat în fruntea departamentului! Dacă este incapabil să-si îndeplinească sarcinile, demite-l, Nedim Paşa! Eu nu dau nici un piastru! Acoperiţi deficitul bugetar cum veţi şti! Vindeţi-vă pe voi! Poate aşa veţi procura ceva bani. Sunteţi însă atît de limitaţi, încît mă îndoiesc foarte că veţi găsi vreun amator să vă cumpere! Şi cu asta am încheiat şedinţa!

Se auzi zgomot de scaune mişcate din loc. Peste cîteva clipe, Abdul Aziz intră singur în salonul chinezesc. Emoţionată, sultana valide îi ieşi în întîmpinare.

- Băiatul meu, te-au supărat miniştrii!

- Atîta neobrăzare n-am mai pomenit! bombăni padişahul, ştergîndu-şi cu batista sudoarea de pe frunte. Au ajuns să-mi cerşească banii! Nu mai lipseşte mult ca să iasă pe stradă, cu mîna întinsă, după pomană! Ce timpuri! Ce oameni! exclamă cu dispreţ.

Pertevale se apropiere fiul ei şi îi mîngîie obrazul buhăit. „Cît eşti de frumos!" reflectă îndurerată. Adăugă apoi cu glas tare:

- Poate că ar fi bine totuşi să le dai o mînă de ajutor.

Abdul Aziz se trase cu un pas înapoi şi o privi de sus pînă jos, ca şi cînd atunci ar fi văzut-o pentru prima oară.

- Tu, mamă, îmi vorbeşti aşa? Vrei să văd şi în tine un duşman?

- Imperiul e în greu impas, fiule!

- Pentru ce am miniştri? Dacă ar fi trăit azi Baiazid, Mehmed al II-lea sau Soliman cel Mare, ar fi tras în ţeapă pe toţi vizirii mei! Ah, pe ce mîini a încăput imperiul!

- Aş vrea să-ţi spun doar. . .

- Destul! strigă Abdul Aziz. Nu-mi place să fiu dăscălit.

- De ce nu vrei să stai cu mine de vorbă, aşa, ca odinioară . . .

- Ce să vorbim? Mi-ai cerut bani pentru construcţia unei geamii. Ţi i-am dat. Nu ţi-e de ajuns?

- Abdul. . .

- Iartă-mă! Trebuie să te las. Mă aşteaptă Mihri. Ştii bine că e însărcinată, că nu poate suporta absenţa mea.

Pertevale clătină din cap cu amărăciune.

- Ştiu, Abdul. Ştiu. Mă tem că fructul trupului ei are să-ţi aducă numai nenorociri.

Abdul Aziz o privi cu enervare:

- Fiul meu şi al lui Mihri să-mi aducă nenorociri? Nu ştii ce vorbeşti! Ţi-ai pierdut minţile! În sfîrşit, altă dată o să stăm mai mult de vorbă. Acum n-am timp.

Se îndepărtă brusc de maică-sa, lăsînd-o singură în mijlocul salonului chinezesc. Pertevale stătea cu capul plecat, cu mîinile împreunate, întruchipînd jalea. În ambianţa aceea somptuoasă, atitudinea ei era cel puţin insolită. După ce sultanul părăsi încăperea, Pertevale rosti cu durere:

- Urmează-ţi destinul, Abdul! Aşa ţi-a fost scris! Să te

nenoroceşti singur!

Cînd coborî scara de marmoră a marelui hol de la intrare, drumul său spre Mihri, padisahul zări lîngă o uşă pe fiul său Yusuf Izedin efendi, comandantul gărzii imperiale. Deşi acesta împlinise 18 ani, prinţul manifesta o precoce tendinţă spre îngrăşare. Purta uniforma de gală şi toate decoraţiile, aşa cum impune protocolul înalţilor demnitari chemaţi în audienţă.

Abdul Aziz se uită mirat la fiul său, apoi îşi aminti că el însuşi îl convocase spre a-l săpuni. Îl apostrofă cu severitate,:

- Yusuf, iar ai început să-ţi faci de cap! Mi s-a raportat că te desfrînezi laolaltă cu cîţiva derbedei. Că joci cărţi pe sume uriaşe!

- Eu? Joc cărţi? se înroşi tînărul prinţ. Înălţimea-Voastră a fost greşit informată.

- Ascultă, Yusuf, nu încerca să mă prosteşti! Cumnaţii lui Abdul Hamid te-au uşurat de 800.000 de piaştri. Cu derbedeii ăştia ţi-ai găsit să te înhăitezi? Mahmud Darnad şi Nuri Damad sunt nişte trişori. Am să vă pedepsesc pe toţi trei. Pe Mahmud şi pe Nuri cu arest la domiciliu, iar pe tine cu tăierea fondurilor băneşti pe termen de trei luni. Iar dacă nu te vei cuminţi, voi şti să aplic măsuri şi mai aspre. Să nu zici că nu ţe-am prevenit!

Prinţul Yusuf se făcuse pămîntiu.

Sultanul vru să mai spună ceva, dar îl încolţiră alte gînduri. Îşi puse mîinile la spate şi plecă bodogănind. Ieşi din palat, traversă grădina de trandafiri şi se indrcptă spre pavilionul soţiei sale favorite. Mergea tot mai grăbit. Ajunse aproape în fugă la uşa de mahon încrustat cu aur a fermecătorului edificiu durat pentru Mihri. Soţia lui favorită nu mai suporta compania celorlalte femei din harem. Pavilionul, o bijuterie arhitectonică în stil persan, clădită din marmoră, lemn de cedru, onix şi malahit, adăpostea mobile placate cu aur şi încrustate cu pietre semipreţioase, covoare inestimabile şi obiecte de artă aduse din China şi din Japonia. Nimic nu i se părea îndeajuns de bun şi de scump pentru Mihri. Pertevale era foarte amărîtă de ascendentul cîştigat de sclava circaziană asupra fiului ei. Abdul Aziz ar fi putut avea pe cele mai frumoase femei din cuprinsul imperiului. Nu exista turc care n-ar fi fost fericit să-i dăruiască pe oricare dintre fiicele sale. Dar sultanul avea ochi numai pentru Mihri, singura în stare să-i înfierbînte simţurile. “Ce farmece folosise

fiinţa aceasta blestemată spre a-i subjuga fiul?” se întreba Pertevale. Mobilizase pe cele mai pricepute vrăjitoare din Constantinopole spre a combina filtre capabile a-l elibera pe sultan din pînza de păianjen ţesută cu abilitate în jurul lui de perfida circaziană.

Într-o vreme, Pertevale se gîndise să încheie o alianţă cu Mihri. Aceasta se întîmplase pe vremuri, cînd circaziana începea să se afirme în harem drept o foarte serioasă candidată la rolul de favorita a sultanului. Mihri acceptase cu ostentativă recunoştinţă sprijinul sultanei valide dar după ce izbutise să provoace o fixaţie a padişahului asupra ei, manifestase tendinţa de a se elibera de sub tutela pe care bătrîna sultană valide îşi închipuise că şi-o va impune fără osteneală.

Cînd Pertevale îşi dăduse seama că se făcuse - fără voia ei - instrumentul ascensiunii circazienei, fusese cuprinsă de furii. Între cele două femei se angajase o luptă surdă pentru cîştigarea unei influenţe exclusive asupra sultanului. Pertevale se bizuia pe puterea dragostei filiale a lui Abdul- Aziz, care i se arătase întotdeauna supus, devotat şi extrem de afectuos. Mihri aruncase în bătălie toate farmecele ei. Cu talent inimitabil, îl prinsese pe sultan în mreje. Totdeodată, îl înstrăinase treptat de Pertevale.

Sultana valide nu concepuse la început să-şi recunoască înfrîngerea, socotind preferinţa acordată de Abdul Aziz circazienei drept un capriciu trecător. Dar cînd îşi dăduse seama că în ochii fiului său nu mai era decît o tolerată, se resemnase să intre în umbră, deşi nu încetase să ţeasă intrigi împotriva parvenitei.

Sultanul intră în apartamentul favoritei, emoţionat şi înfierbântat la culme. În prezenţa ei uita că este bătrîn, că trupul i se deformase, că sufletul îi era uscat, că îşi pierduse entuziasmul, iluziile. Se simţea iarăşi tînăr şi uimitor de viril.

Ajuns în prezenţa circazienei - întinsă molatic pe o sofa acoperită cu perne de mătase - îi luă mîna într-a lui şi se prosternă lăsîndu-se într-un genunchi pe covorul de Smirna. Îi îmbrăţişa apoi cu priviri lacome formele armonioase.

- Azi de dimineaţă, Mihri, am plătit arhitectului încă zece milioane de piaştri. Ştii la cît se ridică pînă acum valoarea lucrărilor viitorului tău palat? La cinci sute de milioane de piaştri. Aproape cît toate cheltuielile de război ale imperiului.

Mihri îl privi şăgalnic pe sub genele-i lungi, arcuite.

- Nu merit oare, scumpul meu Abdul?

- Am achitat şi diadema cu diamante montată de Van Groot la Amsterdam. M-a costat, cu toate cheltuielile, 20 de milioane de franci francezi. Ţi le-am cumpărat ca să-ţi fac plăcere, deşi mie nu-mi plac.

- De ce? clipi ea cochet.

- Fiindcă pălesc pe lîngă strălucirea ochilor tăi. Sultanul se plecă extatic asupra gurii parfumate a circazienei. Mîna ei fină, cu degete lungi şi subţiri, îl cuprinse pe după grumaz, gîdilîndu-i ceafa. Pe Abdul Aziz îl străbătu un fior de voluptate atît de intens, încît simţi că vintrele îi iau foc. Gemînd, se prăvăli la picioarele sclavei.

- Iubita mea! . . . Lumina ochilor mei! . . . Viaţa mea! . . .

*

**

La Paris ploua . . .

O ploaie de toamnă urîtă şi tristă făcea ca „Oraşul Lumină" să pară mohorît, cenuşiu, funebru.

Bancherul Edouard Dervieu ieşi din clădirea Băncii „Creditul Funciar", iar după ce îşi aruncă privirile asupra cerului plumburiu peste care înserarea îşi lăsa umbrele cernite, îşi ridică înfiorat de frig gulerul pardesiului, apoi se urcă în cupeul oprit la marginea trotuarului. Era tot atît de posomorit ca şi vremea.

- La locuinţa domnului de Lesseps! porunci vizitiului.

Se auzi o şfichiuitură de bici vînturat prin aer, blînd îndemn auditiv pentru caii obosiţi de cursele lungi din acea după-amiază. Echipajul se urni, stîrnind apa mocirloasă de pe stradă.

Bancherul se adînci în pernele banchetei şi îşi petrecu mîna peste faţă, într-un gest care-i exterioriza epuizarea. La ,,Creditul Funciar" întîmpinase un refuz politicos, dar categoric.

Cînd sosise la Paris, venind de la Cairo, fusese animat de cel mai viu optimism. În urma unor lungi discuţii, obţinuse de la Kedivul Ismael al Egiptului o opţiune prin care acesta îl autoriza să negocieze pe piaţa franceză vînzarea unui stoc de 177.000 de acţiuni ale Companiei Canalului de Suez. Nu-şi închipuise, desigur, că va reuşi să-şi procure fără eforturi cele 92 de miloane de franci francezi, pretinşi de Ismael în schimbul pachetului său de acţiuni. Dar nici nu bănuise că bancherii parizieni se vor arăta atît de refractari achiziţionării acestui stoc, care ar permite Franţei să obţină în mod practic controlul asupra

Canalului de Suez. Amărît, făcea reflecţii acide asupra mînuitorilor aurului, închistaţi, mediocri, lipsiţi de imaginaţie, de previziune. „Nu au simţul perspectivei! Nu sunt în stare să vadă decît pînă în vîrful nasului! Ratez cea mai uriaşă afacere a secolului din cauza lipsei de înţelegere a unor imbecili cu pretenţii de experimentaţi financiari!"

Era atît de cufundat în gînduri încît nici nu băgă de seamă cînd cupeul se opri în faţa casei prietenului său, Monsieur Ferdinand de Lesseps. Abia după ce vizitiul coborî de pe capră şi deschise portiera, Dervieu exclamă trezit parcă din vis:

- Ha!? Ce s-a întîmplat?

În clipa aceea văzu faţada locuinţei lui Lesseps, luminată de un felinar ofticos.

- Da, am ajuns! rosti automat, pentru sine.

Coborî din cupeu, străbătu trotuarul lăcuit de ploaie şi, după ce îşi lăsă gulerul de la pardesiu, izbi cu ciocanul agăţat în uşa de la intrare. Îi deschise un servitor, care-l conduse ceremonios la stăpînul casei.

Monsieur Ferdinand de Lesseps purta o cochetă haină de casă din catifea de mătase. Era înalt, subţire şi avea părul argintiu, întreaga lui persoană emana un aer de eleganţă.

- Ei, ce-ai făcut? întrebă nerăbdătoare gazda.

- Nimic! replică descurajat vizitatorul. Le-am explicat că o asemenea ocazie nu se iveşte de două ori. În loc să profite de faptul că Kedivul este strîns cu uşa de creditori şi că trebuie să realizeze pînă la l decembrie anul acesta suma de 92 milioane franci, se pierd în discuţii sterile. Directorul „Creditului Funciar" mi-a declarat ritos că nu poate lua nici o hotărîre înainte de a studia, printr-o comisie trimisă la faţa locului, rentabilitatea canalului. Auzi absurditate! Opţiunea mea expiră peste o săptămînă. Iar bancherii francezi reflectează asupra expedierii unor experţi la Cairo. Numai dusul implică o călătorie de peste zece zile.

- Oamenii aceştia sunt orbi sau cretini? exclamă Lesseps.

- Varianta a doua este mai valabilă. Dragul meu Ferdinand, eu personal sunt la capătul resurselor. Socotesc că este cazul să te adresezi personal lui Decazes. Încearcă să obţii sprijinul guvernului. Dacă pierdem acţiunile Kedivului, pierdem controlul asupra Canalului de Suez. Cu Ismael ne putem acomoda. Cine ştie însă cum se va comporta viitorul stăpîn al pachetului de

acţiuni?

- Eduard, mă linişteşte oarecum faptul că 92 de milioane nu pot fi procurate peste noapte: Nu ştiu ce grup financiar ar fi destul de puternic spre a debursa această sumă. La noi, în Franţa, nu prea văd . . .

- De acord! Dar în lumea asta mai sunt şi ruşi, şi germani, şi englezi, şi americani. . .

Lesseps clătină din cap cu îndoială.

- Nu-i văd pe ruşi încercînd să pună piciorul în Africa. Interesele lor sunt legate de Asia. Nemţii au privirile îndreptate spre vest. Englezii au fost întotdeauna ostili construirii canalului. I-au contestat utilitatea.

- Nu-i socotesc atît de prosti, Ferdinand, încît acum, în ceasul al doisprezecelea, să nu-şi dea seama de însemnătatea canalului. Trebuie să te duci chiar acum la Decazes!

Lesseps se uită la întunericul de afară.

- La ora aceasta nu mai e nimeni la minister, Edouard.

- Cine îţi vorbeşte de minister? Du-te la el acasă. Nu înţelegi că nu este nici un moment de pierdut?

Stingherit, Lesseps se scarpină în creştet.

- Nu sunt în relaţii atît de amicale cu Decazes, încît să-i fac o vizită neanunţată. Este totuşi ministrul de Externe al Franţei.

- Ei şi? Va înţelege că protocolul poate fi neglijat, cînd interesele superioare ale statului sunt în joc.

- Bine. Mă duc la Decazes, acceptă gazda. Îşi sună servitorul: Firmin, pregăteste-mi redingote neagră!

Ducele Decazes se uită lung la oaspetele său, inginerul Ferdinand de Lesseps. Îşi scutură nedumerit capul, apoi îşi aprinse ţigara de foi la flăcăruia uneia din luminările înfipte în sfeşnicul cu multiple braţe de pe masa de lucru.

- Am reţinut argumentele dumneavoastră, domnule de Lesseps, asupra necesităţii achiziţionării de către Franţa a acţiunilor deţinute actualmente de Kediv. Sunt gata să intervin pe lîngă „Creditul Funciar" spre a obţine fondurile necesare. Mă reţine însă de la o acţiune energică aspectul politic al chestiunii şi în special eventualele complicaţii pe tărîm internaţional.

- Nu văd, domnule ministru, ce complicaţii s-ar putea naşte.

- Răscumpărarea acţiunilor Kedivului de către un grup

parizian ar transforma Compania Canalului de Suez într-o întreprindere în exclusivitate franceză. În drept, nici un text nu se opune încheierii cu succes a unei operaţiuni de-acest fel. Sunteţi însă sigur că Marea Britanie nu va ridica obiecţii? Ştiţi prea bine, domnule de Lesseps, că cine stăpîneşte Suezul, stăpîneşte drumul spre Indii. Mă îndoiesc că în aceste condiţii englezii vor accepta să lase canalul pe mîini străine. Trebuie să găsim o formulă acceptabilă şi pentru noi, şi pentru cabinetul de la Saint James.

Decazes îşi ridică de pe nas ochelarii şi începu să şteargă laborios cu batista lentilele groase, ca şi cînd ar fi aşteptat ca migăloasa operaţie să-i sugereze o idee salvatoare.

Lesseps se agită nerăbdător pe scaunul său. Îşi pipăi butonii de la manşete şi îşi netezi cravata cu plastron.

- Nu cred că scrupulele dumneavoastră, domnule ministru, ar trebui să vă împiedice a profita de oportunitatea oferita Franţei.

- Ba da, ba da, stimate domnule de Lesseps. Să nu uităm că Anglia ne-a sprijinit în mod hotărîtor în cursul recentei crize franco-germane. Şi n-ar fi exclus să mai avem nevoie de sprijinul ei. Bismarck e cu ochii pe noi, domnule de Lesseps. Abia aşteaptă să săvîrşim o greşeală tactică spre a profita de ea, folosind-o în defavoarea noastră. Nu, nu! Nu ne putem îngădui luxul de a rămîne izolaţi într-o Europă dominată de cel de-al doilea Reich.

- Atunci, ce soluţii preconizaţi, domnule ministru?

- Va trebui să luăm contact cu lordul Derby. Îl vom informa asupra intenţiei noastre de a cumpăra acţiunile Kedivului. Dacă nu va ridica obiecţiuni, voi face demersul cerut de dumneata pe lîngă „Creditul Funciar". În eventualitatea că îşi vor exprima dorinţa să participe la această operaţie, îl voi ruga pe lordul Derby să ne facă propuneri în acest sens. Le voi discuta cu reprezentanţii Angliei. ..

Lesseps părăsi indispus locuinţa ducelui Decazes. În aceeaşi seară se prezentă la domiciliul lui Dervieu de pe bulevardul Saint-Germain. Bancherul ocupa un apartament rezidenţial la primul etaj al unui imobil de raport. Lesseps intră tulburat la prietenul său.

- Decazes e un catîr! Îi repetă argumentele ministrului de Externe. Dervieu oftă adînc:

- Prostia se plăteşte, Ferdinand! Franţa pierde o poziţie nesperat de puternică în nord-estul Africii. Dacă am fi socotit necesar, am fi putut gîtui căile de comunicaţie ale Europei cu Asia.

- Vezi departe, Edouard!

- Sunt unul dintre puţinii bancheri care cântăresc şi aspectele politice ale marilor afaceri. Din nefericire, rămîn un neînţeles.

- Eu te-am înţeles, Edouard.

- Ştiu. Dacă ai avea 92 milioane, mi le-ai avansa ca să perfectez tranzacţia.

- Fără discuţie!

Dervieu îşi aprinse un trabuc şi începu să-l pufăie nervos.

- N-am să cedez! declară cu dîrzenie. N-am să cedez pînă ce n-am să procur cele 92 de milioane. Am să bat la uşile tuturor bancherilor. Cu sau fără Decazes, voi încheia această afacere! Este imposibil să nu găsesc cîţiva oameni de finanţe limpezi la cap, care să nu-si dea seama ce venituri formidabile se pot realiza de pe urma exploatării Canalului de Suez. . . Sper că l-ai rugat pe Decazes să nu facă nici un demers pe lîngă lordul Derby, înainte de expirarea opţiunii. Nu trebuie să pierdem această şansă . ..

- Nici o grijă. M-am gîndit şi eu că trebuie să epuizam orice mijloc înainte de a discuta cu englezii. Să sperăm. Edouard, că în zilele care vor urma vom avea mai mult succes ...

*

**

Îmbrăcat în halatul său de catifea fanată şi cu picioarele slabe, osoase, vîrîte în papucii largi, foarte comozi. Disraeli, primul ministru al Marii Britanii, se aşeză la micul secretaire Louis XV din camera sa de culcare, îşi muie pana în călimară şi se pregăti să continue scrisoarea începută în ajun şi pe care o lăsase neterminată. Se gîndi cu anticipată plăcere la interesul cu care Lady Chesterfield îi va citi rîndurile. Corespondenţa aceasta se desfăşura cu regularitate între bătrîna doamnă şi Disraeli.

Înclinarea manifestată de şeful cabinetului britanic faţă de femeile cu părul alb îl făcuse odată pe ducele de Warwick - mare adversar al primului ministru - să exclame ironic: „Disraeli este un gerontofil impenitent. Din fragedă tinereţe i-au plăcut babetele!" Vorbele ducelui ajunseseră la urechea lui Disraeli,

care nu se formalizase. „La anii mei, prefer să fiu galant cu femeile vîrstnice, decît să mă fac ridicol învîrtindu-mă ca un cocoş pe lîngă fetele tinere!"

Disraeli reciti primele pagini. Constata cu plăcere că descrisese colorat ultima sa călătorie la Balmoral şi atenţiile de care se bucurase din partea reginei. Nu uitase să sublinieze delicateţea suveranei, care îl trimitea în fiecare dimineaţă pe Sir William Jenner, medicul ei personal, spre a-l examina şi a-i purta de grijă. Apoi vizitele reginei în dormitorul său, ori de cîte ori crizele de gută îl împiedicau să părăsească odaia. Disraeli reîncepu să scrie: „Ce-ai zice, scumpa mea, dacă ţi s-ar spune că un ministru primeşte pe regină, înfăşurat într-un halat de casă şi cu papucii în picioare? M-ai crede? Ei bine, aşa ceva mi s-a întîmplat mie!"

Se întrebă dacă afecţiunea dedicată reginei nu îmbrăca veşmîntul unei delicate prietenii amoroase. Adversarii săi îl acuzau că o copleşea pe suverană cu cele mai extravagante complimente, spre a-i cîştiga simpatia, încrederea şi - de ce nu? - dragostea. ,,Victoria este femeie şi, ca orice femeie, apreciază totul prin prisma ovarelor", cleveteau răuvoitorii. „John Brown, servitorul ei scoţian, este o probă vie a rătăcirilor sentimentale în care poate cădea o văduva, chiar dacă este înaintată în vîrstă." Asociaţia de idei îl făcu pe Disraeli să se întrebe nu fără oarecare maliţiozitate: „Să fie oare adevărat ce se şopteşte în legătură cu relaţiile echivoce dintre Victoria şi servitorul ei preferat? Hm, eu personal n-aş crede. Dar mai ştii?"

Ridică iarăşi pana deasupra hîrtiei, cînd o uşoară bătaie în uşă îl făcu să ridice capul.

- Intră!

Davies, valetul său personal, se ivi purtîndu-şi demn capul prelung, încadrat de barbete albe, stufoase ca două boschete de merişor frumos fasonate şi abundent ninse.

- A sosit domnul avocat Greenwood, Sir.

- Greenwood? exclamă Disraeli. Ah, da! Să mă aştepte în bibliotecă.

Îşi aminti că lordul Derby îi vorbise de dimineaţă, fără entuziasm, despre un oarecare Greenwood, care-i adusese vesti ciudate în legătură cu nişte negocieri tainice purtate între Kedivul Egiptului şi un grup de financiari francezi, asupra unor acţiuni ale Companiei Canalului de Suez. Derby - care se intitula

„un realist prin excelenţă", nu avea nici o încredere în proiectele fantasmagorice. Canalul de Suez, pretindea el, se născuse mort. Oricît s-ar strădui actualii lui administratori, nu-l vor face să cîştige niciodată importanţa atribuită de visătorul Lesseps. Disraeli ciulise urechile. Spiritul său fantasc - nu era pe degeaba romancier - mirosise o afacere grandioasă.

- Trimite-i vorbă lui Greenwood să se prezinte după-amiază în Downing Street, îi spusese lui Derby. Vreau să-l ascult şi eu.

- Cum doriţi, replicase ministrul Afacerilor Străine. Mă tem însă că are să vă răpească un timp preţios cu balivernele lui trăsnite . . .

Disraeli lăsă cu regret pana din mînă şi închise capacul secretaire-ului cu admirabile intarsii.

- Cît e ceasul, Davies?

- Şase şi douăzeci, Sir!

- Bun. Pregăteşte-mi fracul. La opt trebuie să fiu la palat. Baia e gata?

- Gata, Sir!

Disraeli se bălăci un sfert de oră îri apa caldă, parfumată cu esenţe orientale - cochetăria rămăsese una dintre marile lui pasiuni - apoi începu să se îmbrace. Îşi pusese tocmai vesta, ajutat de Davies, cînd apăru un lacheu cu o casetă din lemn de trandafir.

- Din partea Majestăţii-Sale, Sir.

Lui Disraeli i se lumină chipul ridat. Judecând după proporţiile casetei, părea să adăpostească una din acele înalte decoraţii cu care regina recompensa serviciile înalţilor demnitari. „Să fie Ordinul Jaretierei?" se întrebă cu anticipată plăcere.

Cu gesturi delicate, deschise caseta. Deodată făcu ochii mari. Pe un aşternut împletit din panglicuţe roz se răsfăţa o camelie de o rară frumuseţe. „M-a ispitit o clipă păcatul orgoliului!" îşi zise zîmbind. Gestul Victoriei era înduioşător. Îmbrăcă fracul, apoi îşi prinse floarea la butonieră. „Cîţi bărbaţi din această ţară se pot mîndri cu o floare primită din partea reginei?" reflectă cu mîndrie, în vreme ce se admira în oglinda veneţiană. Camelia aceea delicată îi păru mai preţioasă decît cele mai înalte decoraţii.

Se uită la ceas. Se făcuse şapte fără cinci. „Să stăm puţin de vorbă cu Mr. Greenwood, apoi... la palat!" îşi zise înviorat.

Trecu în bibliotecă şi întinse mîna avocatului. Se aşeză într-un fotoliu.

- Mr. Greenwood, ia loc. Spune-mi, te rog, ce ştii, despre acţiunile Kedivului. Dar pe scurt, fiindcă sunt foarte grăbit.

Avocatul era unul dintre acei oameni de legi pricepuţi să lungească sau să scurteze o pledoarie - potrivit circumstanţelor - fără a o face să-şi piardă din puterea ei de convingere. Intră direct în subiect, în stilul cel mai laconic:

- Ieri la prînz, într-un restaurant parizian, am stat de vorbă cu un înalt funcţionar de la „Creditul Funciar", care rni-a vorbit despre încercările unui bancher francez, pe nume Dervieu, de a-şi procura fonduri în valoare de 92 milioane de franci, în vederea achiziţionării acţiunilor Companiei Suezului, deţinute actualmente de Kediv .

Disraeli îşi propusese să acorde avocatului Greenwood un sfert de oră, dar subiectul dezvăluit de acesta îl captivă atît de tare, încît îngădui să treacă mai bine de treizeci de minute fără să-l întrerupă. Cînd vizitatorul îşi încheie expozeul, primul ministru îi zîmbi cu satisfacţie.

- Este bine că ai ajuns la mine! Sunt de acord cu dumneata. Chestiunea merită toată consideraţia. Te asigur că voi face tot ce-mi va sta în putinţă spre a-i da o rezolvare corespunzătoare intereselor Marii Britanii. Îţi mulţumesc, Mr. Greenwood.

Disraeli îşi părăsi vizitatorul, apoi se urcă în cupeul său, care-l duse în galopul cailor pînă la palatul Buckingharri, unde sosi punctual, aşa cum procedează un adevărat gentleman, chiar dacă este şeful cabinetului. Era însă atît de preocupat de cuvintele lui Greenwood, încît străbătu marele hol şi urcă scara de onoare spre apartamentele de paradă abia răspunzînd la salutările curtenilor, ale înalţilor demnitari, ale diplomaţilor, ale căpeteniilor de armate şi ale celorlalţi invitaţi, care-i recunoşteau meritele şi-i acordau respectul cuvenit, deşi mulţi dintre ei nu-i împărtăşeau opiniile.

Regina Victoria oferea un banchet în cinstea prinţului imperial Muzafer-ed-Din, moştenitorul prezumtiv al tronului Persiei. Augustul oaspete era însoţit de o foarte numeroasă suită, printre care însuşi unchiul său, prinţul Abas Mirza, fratele sah-in-şahului. Vizitele personalităţilor exotice procurau multă bătaie de cap demnitarilor palatului şi personalului de serviciu. Se ştia, de pildă, că prinţul imperial - asemenea ilustrului său părinte,

împăratul, care vizitase Londra cu cîţiva ani în urmă - obişnuia să prînzească şi să cineze singur în apartamentul său, direct pe un covor. Se mai ştia că nu-i plăcea să i se taie carnea, ci prefera să rupă cu dinţii halci pe care le mesteca zgomotos, că felurile lui favorite erau fripturile de miel, de berbec şi de pasăre, că arunca oasele peste umăr, fără să-i pese dacă nimereau peste mobilele somptuoase din jur, că scuipa fără jenă îmbucăturile care nu i se păreau îndeajuns de gustoase.

Lordul şambelan, marchizul de Hertford, şi maestrul de ceremonii, generalul Sir Edward Cust, erau înspăimîntaţi anticipat, de încălcările protocolului pe care vixitatorii exotici le săvîrşeau fără intenţia de a jigni, dar care dădeau totuşi peste cap nişte reguli seculare, spre scandalizarea puriştilor.

Lordul Stewart, conte de Beauchamp, care fusese prezent şi la vizita şah-in-sahului, se străduise să risipească temerile demnitarilor Curţii,, spunîndu-le că tatăl actualului prinţ imperial, în ciuda reputaţiei sale proaste, făcuse dovada că printre occidentali se putea comporta ca un occidental.

Regina Victoria era ostilă recepţiilor, banchetelor, balurilor, parăzilor şi în general tuturor ceremoniilor. După moartea soţului ei, prinţul consort Albert, se claustrase în apartamentele-i private, refuzînd să aibă contacte cu lumea exterioară. Excepţie făceau numai miniştrii primiţi în audienţă pentru chestiuni de serviciu.

Disraeli nu fusese zgîrcit în eforturi spre a o smulge din izolarea voluntară. Îi demonstrase cu mult tact că în situaţia ei de suverană avea obligaţii şi faţă de Coroană, şi faţă de ţară. Unei văduve oarecare îi este permis să se rupă de lume, dacă sufletul ei cernit îi dictează o asemenea comportare. Aceeaşi văduvă, dacă este regină, trebuie să se încline în faţa raţiunii de stat, înăbuşindu-şi jalea şi înclinarea spre claustrare şi meditaţie. Victoria îi înţelesese argumentele, cu atît mai mult cu cît presa şi în special radicalii începuseră să o atace, acuzînd-o că nu-şi cunoaşte îndatoririle de cap încoronat.

Victoria ar fi preferat să-l primească pe prinţul imperial Muzafer cu mai puţină pompă, dar Disraeli se străduise să-i demonstreze că Persia constituia o putere deloc neglijabilă, şi că trebuia menajată, cu atît mai mult cu cît Anglia avea nevoie de prietenia ei spre a precumpăni irezistibila expansiune a ruşilor în Asia.

Argumentele primului ministru avuseseră darul să o convingă. Spre a face pe plac lui Disraeli, ordonase să i se pregătească prinţului o primire plină de strălucire.

- Un singur lucru mă deranjează, mărturisise Victoria primului ei sfetnic. În prezenţa acestor figuri imperiale, eu, o simplă regină, sunt pusă într-o stare de inferioritate. Şi, slavă Domnului. Marea Britanic nu este o putere de mâna a
doua.

Disraeli zimţase placid:

- Regina Victoria este stăpîna unui imperiu colonial atît de întins, încît titlul de împărăteasă i se cuvine de drept.

Sedusă de această idee, suverana îl privise cu admiraţie, ca pe a opta minune a lumii.

- Ştii că ai dreptate, Mr. Disraeli? Cum de nu m-am gîndit pînă acum la asta? Imperiul meu colonial este mai întins decît toate posesiunile pe care Spania şi Franţa la un loc le-au avut vreodată. De ce n-aş purta titlul de împărăteasă? De ce?

Disraeli nu-şi trădase panica lăuntrică. Dacă Victoriei îi intrase în cap să devină împărăteasă, nu se va lăsa pînă nu i se va îndeplini dorinţa. Numai că lui îi va reveni neplăcuta sarcină să transforme visul în realitate. Disraeli ştia că nu-i va fi deloc uşor să convingă opinia publică şi propriul său partid să accepte transformarea regatului britanic în imperiu. Încercase să dea un răspuns evaziv:

- Majestate, voi studia cu toată atenţia această chestiune.

- S-o studiezi, şi cît mai grabnic! stăruise Victoria, aprinzîndu-se .

Banchetul în cinstea prinţului imperial avea să se desfăşoare în marea sală de bal, transformată pentru circumstanţă în sufragerie. Două sute de invitaţi urmau să participe la festin. Pentru această ocazie solemnă fuseseră scoase la iveală tacîmurile şi sfeşnicele de aur făurite pentru regele George al IV-lea.

Lui Disraeli îi plăceau ceremoniile. Gustul său înnăscut pentru fast şi pentru mărire îşi găsise o triumfătoare împlinire. Cînd regina îşi făcu apariţia, anunţată cu gravitate de maestrul de ceremonii, primul ministru îi ieşi în întîmpinare, înclinîndu-se adînc. Era satisfăcut. Victoria îşi pusese cele mai frumoase perle, dovadă că ascendentul său asupra ei nu suferise nici o

ştirbire.

Dar ceea ce îl încîntă şi mai mult fu expresia de afecţiune tandră aşternută pe chipul reginei la vederea cameliei prinse la butoniera lui. Protocolul ar fi impus primului mmistru să arboreze cel mai înalt ordin de care dispunea. În concepţia ei, gestul lui Disraeli exprima o delicateţe sufletească împletită cu o galanterie uşor desuetă, care ascundeau în esenţă un sentiment de nemărginită adoraţie.

În acea ambianţă euforică nici prinţul Muzafer nu făcu notă discordantă. Manierele lui erau lipsite de acel exces de rafinament, atît de apreciat în saloanele britanice, dar gesturile bruşte, modul zgomotos de a vorbi, de a rîde, puteau fi lesne atribuite tinereţii care refuza să se lase strînsă în chingi. La masă se comportă civilizat. Nu aruncă oasele peste umăr, aşa cum proceda cu spontaneitate marele Henry VIII Tudor, care ridicase splendoarea monarhiei britanice pe culmi atinse pînă atunci doar sub domnia marelui Henry V Monmouth. Nu lua cu degetele bucăţile de carne din farfurie şi nici nu scuipa peste faţa de masă, aşa cum se temuse marele şambelan. Se arătă respectuos faţă de regină şi manifestă o dispoziţie optimistă de bun augur.

Pe de altă parte, şi Victoria ştia să se impună. Silueta ei plină se contura majestuos pe fundalul baldachinului cu falduri grele, purpurii, care adăpostea tronul regal.

Festivitatea din acea seară se încheie în chipul cel mai satisfăcător. În cadrul unei scurte conversaţii cu prinţul Abas Mirza, fratele şah-in-sahului, Disraeli strecură cîteva aprecieri elogioase asupra imperiului persan şi a suveranului său, subliniind că Marea Britanie va fi oricînd gata să-l apere de tendinţele apucătoare ale Ţarului. Abas Mirza, ştia că nici intenţiile Angliei nu erau absolut curate. El ar fi preferat ca cele două mari puteri aflate în permanent conflict să se arate mai puţin rapace, lăsînd Persia să vieţuiască şi să se dezvolte în linişte. Dar se pare că aşa ceva nu era posibil şi că marile puteri se dovedeau mai prădalnice decît fiarele pădurilor.

Disraeli se înapoie la reşedinţa sa din Downing Street într-o stare de excitaţie uşor de înţeles. Regina se arătase mai binevoitoare ca niciodată, festivităţile primirii prinţului imperial Muzafer se desfăşuraseră armonios, lăsînd să se întrevadă o îmbunătăţire a relaţiilor dintre Persia şi Anglia, iar mai presus

de orice, Disraeli se vedea în pragul unei bătălii politice spectaculoase, al uneia din acele lovituri epocale, destinate să slujească strălucit interesele imperiale ale Angliei: intrarea Canalului de Suez în patrimoniul britanic.

În dimineaţa următoare, întocmi un memoriu destinat reginei, în care demonstra cu lux de argumente necesitatea achiziţionării acţiunilor Kedivului. Victoria îmbrăţişa, ca de obicei, opiniile primului ministru şi îl însărcina să acţioneze cu energie.

În aceeaşi zi, Disraeli trimise o telegramă cifrată generalului Stanton, agentul Marii Britanii la Cairo, dîndu-i instrucţiuni să facă neîntîrziat o ofertă de cumpărare a acţiunilor vice-regelui Ismael. Îi mai recomandă să păstreze secretul negocierilor, pentru ca financiarii francezi să nu fie preveniţi asupra intenţiilor Angliei de a intra în competiţie.

În telegrama de răspuns, Stanton îl informa că se înfăţişase în audienţă Kedivului şi îi transmisese propunerea guvernului britanic. Ismael, iritat de temporizările francezilor, se declarase dispus să vîndă pachetul său de acţiuni Angliei, în schimbul sumei de 100 de milioane franci francezi, bineînţeles după expirarea opţiunii acordată bancherului Dervieui.

A doua zi de dimineaţă, Disraeli convocă de urgenţă pe membrii cabinetului în Downing Street şi le expuse situaţia.

- Să nu cădem, gentlemen, în greşeala predecesorilor noştri, care s-au mulţumit să-şi manifeste ostilitatea faţă de proiectul deschiderii canalului, şi să se dea apoi deoparte, îngăduind unei companii franceze să ducă lucrarea la bun sfîrsit. Palmerston nu era departe de adevăr cînd reproşa, în 1840,' lui Thiers că, prin construirea canalului, Franţa tindea să-şi procure controlul comunicaţiilor dintre Mediterana şi Oceanul Indian. Gentlemen, opţiunea acordată bancherului Edouard Dervieu expiră în patruzeci şi opt de ore. Pînă atunci trebuie să procurăm cele 100 de milioane de franci francezi, sau suma corespunzătoare în lire sterline. Am calculat-o. Ne trebuie exact patru milioane de lire.

Contele de Malmesbury, Lordul Sigiliului Privat, ridică o obiecţiune:

- Kedivul a cerut Franţei 92 de milioane de franci. De ce a majorat preţul?

- Pentru că a început, probabil, să-şi dea seama de valoarea acţiunilor pe care le deţine. Gentlemen, timpul ne împinge de la spate. Trebuie să ne grăbim, dacă nu vrem să ne ia înainte

reprezentanţii altor ţări. Să profităm de ocazie că de această chestiune sunt informate la ora actuală numai guvernele Franţei şi Angliei. Cum Franţa este oarecum scoasă din joc prin tergiversările bancherilor parizieni, drumul ne rămîne deschis numai nouă.

După ce discutară aspectele procedurale ale chestiunii, membrii cabinetului îşi dădură asentimentul pentru achiziţionarea acţiunilor.

- Se ridică altă problemă: de unde procurăm banii într-un termen atît de scurt? întrebă cancelarul Eşichierului, Prea Onorabilul Sir Stafford Northcote. Parlamentul nu este în sesiune spre a aproba plata acestei sume.

- Putem apela la Banca Angliei! propuse secretarul de stat al Coloniilor, contele de Carnarvon.

- Imposibil! replică Sir Stafford. Nici primul ministru însuşi nu poate cere această sumă Băncii Angliei. Legea nu îngăduie acestei instituţii să împrumute bani guvernului, atîta vreme cît Parlamentul nu este în sesiune. Să presupunem că l-am convoca în sesiune extraordinară pentru obţinerea aprobării. Spre a ne procura într-un termen atît de scurt patru milioane de lire sterline, banca ar trebui să execute operaţiuni susceptibile să creeze dificultăţi pe piaţa monetară. O panică poate fi provocată foarte uşor...

- Nu avem nici timp să ne tragem sufletul! exclamă Disraeli, ştergîndu-şi cu batista fruntea asudată. Deodată i se lumină chipul: Gentlemen, mă autorizaţi să împrumut aceşti bani de la o bancă particulară?

Membrii cabinetului îşi aruncară priviri întrebătoare.

- Nu avem timp de pierdut! îi zori ducele de Richmond, Lordul preşedinte al Consiliului Privat.

- Ne asumăm o mare responsabilitate, opina lordul Derby. Sir Stafford Northcote declară formal:

- În ceea ce mă priveşte, îmi dau acordul. Interesele Angliei sunt în joc.

Opinia lui favorabilă făcu dîră. Unul cîte unul, membrii cabinetului i se raliară. Exultînd, Disraeli ridică şedinţa.

Un sfert de oră mai tîrziu convocă în cabinetul său pe Richard Lingen, secretar permanent al Trezoreriei. După un scurt conciliabul, Mr. Lingen părăsi clădirea din Downing Street.

- La Banca Rothschild! ordonă vizitiului. Repede!

Mr. Lingen era un om al cifrelor. Jongla calm cu şutele de mii şi cu milioanele de lire sterline, ca şi cînd ar fi avut de-a face cu nişte sume modice. Dar operaţiunile acestea se săvîrşeau pe hîrtie. Acum i se încredinţase o misiune neobişnuită. Să apeleze la o bancă particulară, spre a putea finanţa tranzacţia dorită cu atîta înflăcărare de şeful său direct, Mr. Disraeli. Acesta îi recomandase o vizită la Banca Rothschild, singura deţinătoare de mari rezerve de aur. Chiar şi în asemenea condiţii, patru milioane de lire reprezentau o sumă fabuloasă. Va putea banca să onoreze angajamentele luate de cabinetul britanic faţă de Kedivul Ismael? Existau precedente încurajatoare. Dar patru milioane de lire sterline constituiau totuşi o sumă impozantă. În sfîrşit zarurile fuseseră aruncate...

*

**

Baronul Lionel de Rothschild stătea adîncit într-un fotoliu, în faţa somptuosului său birou Louis XVI, şi mînca struguri. Rupea cu delicateţe boabă după boabă, le mesteca recules, ca şi cînd ar fi săvîrşit un ritual, şi după ce le spărgea cu voluptate între dinţi, le savura carnea delicioasă, sucul dulce şi parfumat. Era un mare amator de struguri şi de stafide. Medicul său personal îi recomandase o susţinută cură de struguri şi de stafide, elogiind binefăcătoarele lor efecte terapeutice. Consumul stafidelor era vital pentru însoţitorii caravanelor care străbăteau deserturile sau lanţurile de munţi sălbatici. Doctorul îi vorbise în termeni ditirambici despre chipul miraculos în care boabele zaharate regenerau puterile sleite din cauza eforturilor deosebit de mari şi a condiţiilor climatice vitrege. „Strugurii asigură vigoare tinerilor, iar bătrînilor le redau tinereţea şi limpezimea minţii!"

Lionel rămăsese profund impresionat de argumentele medicului, în sezonul culesului de vii, consuma în fiecare dimineaţă cîte două sau trei kilograme de struguri, iar în restul anului îşi completa regimul alimentar, relativ sobru, cu apreciabile cantităţi de stafide. Calităţile lor nutritive, la care se adăuga probabil şi autosugestia, îl făceau să se simtă vioi, bine dispus şi plin de elan juvenil, deşi vîrsta lui reală era destul de înaintată.

Respecta cu atîta stricteţe orarul alimentar, încît nu se jena să-şi consume porţia de struguri chiar dacă în cabinetul său se afla un conte, un marchiz, un membru al Parlamentului sau un ministru. Îşi îngăduia acest lux, fiindcă graţie posibilităţilor sale

adusese mari servicii Angliei. Contribuise la reuşita unui împrumut guvernamental de douăzeci milioane lire sterline, în scopul rambursării proprietarilor de sclavi din Dominioanele Britanice, care suferiseră pagube de pe urma abolirii sclaviei. Jucase un rol de căpetenie în procurarea unui fond de opt milioane lire sterline, menit să fie folosit de guvernul britanic pentru procurarea de alimente populaţiei Irlandei, lovită de marea foamete din 1847. Şapte ani mai tîrziu, asigurase succesul împrumutului de şaisprezece milioane de lire sterline, necesare finanţării războiului din Crimeea. Cu această ocazie, Lionel Rothschild săvîrşise o radicală schimbare de orientare politică, renunţînd la tradiţia pacifistă a familiei sale. Avusese - ce-i drept - un motiv puternic. Sprijinind războiul împotriva Rusiei ţariste, combătea indirect antisemitismul rusesc. Noua lui atitudine corespundea dealtfel convingerilor sale religioase. Era atît de habotnic, încît nu se sfiise să declare odată, în mijlocul dreptcredincioşilor adunaţi în noua sinagogă evreiască din Londra: „Astăzi ne-am emancipat, dar dacă această emancipare ar dăuna credinţei noastre, ar fi pentru noi un blestem şi nu o binecuvîntare".

Spre deosebire de părintele său, Nathan, fondatorul ramurii britanice a dinastiei Rothschild, care dispreţuia lumea aristocratică, şi nu făcea nici un caz de rangul său baronial, Lionel îşi afişa titlul nobiliar, pentru a nu fi snobat de înalta societate britanică.

„Baronul" Lionel îşi savura deci porţia de struguri cotidiană, cînd directorul său de cabinet îi anunţă vizita secretarului permanent al Trezoreriei, Mr. Lingen. Fără să-şi întrerupă masticarea, îi făcu semn să-l introducă.

Intrigat şi oarecum şocat de modul în care era primit, Mr. Lingen îi explică scopul vizitei sale. Nu uită să adauge că Mr. Disraeli, personal, îi încredinţase această sarcină delicată.

Lionel Rothschild continua să-şi mănînce calm strugurele, ca si cînd i s-ar fi vorbit despre cel mai banal fapt divers.-Nici nu-i trecuse prin cap să ofere - din simplă politeţe - un ciorchine secretarului permanent.

După ce Mr. Lingen îşi încheie expunerea, bătrînul lăsă să se scurgă cîteva momente, iar după ce scuipă un sîmbure, îi spuse liniştit:

- Vă dau banii. Vă rog să comunicaţi prietenului meu, Mr.

Disraeli, că voi avansa Kedivului Ismael -suma de patru milioane lire sterline.

Smulse din ciorchine patru boabe deodată şi le vîrî pe toate patru între buzele-i decolojate. Le înghiţi cu deliciu, ridicind bărbia şi lăsîndu-şi cîteva clipe pleoapele gălbui peste cioburile oculare, asemenea unui cocoş care înalţă ciocul şi închide fugitiv ochii după ce a sorbit cîteva picături de apă.

Mr. Lingen părăsi smerit biroul omului care rupea din comorile lui patru milioane de lire sterline cu aceeaşi uşurinţă cu care smulgea patru boabe dintr-un strugure...

*

**

Primul ministru al Marii Britanii era un om bolnav, obligat să ţină un regim strict. Fiindcă organismul lui uzat suporta greu şocurile alcoolului, se dispensase de a-l mai savura, deşi într-o vreme nu dispreţuise băuturile tari. Din cochetărie, la dineurile oficiale nu refuza un pahar de claret, de fine Napoleon, sau o cupă de şampanie. Demonstra în acest chip inamicilor săi că este încă sănătos, de vreme ce se-putea delecta cu băuturile spirtoase.

Disraeli se afla încă în pat după o chinuitoare noapte de insomnie, cînd Davies îi aduse pe tavă, odată cu micul dejun, un exmplar al ziarului Times, avînd pe prima pagină un articol laconic, scris însă cu litere groase: „Banca Rothschild and Sons a creditat contul Kedivului Ismael cu suma de patru milioane lire sterline. În acest mod, pachetul de acţiuni al vice-regelui Egiptului a trecut în posesia guvernărnîntului majestăţii-Sale Regina Victoria".

Şeful cabinetului britanic savura articolul, citindu-l încet, cuvînt cu cuvînt. Se întinse cu deliciu, gest pe care nu-l mai făcuse de multă vreme, căci dimineaţa membrele îi erau aproape anchilozate. Vestea bună din Times făcuse să-i revină apucăturile tinereţii.

Se uită zîmbitor la draperiile care filtrau razele unui soare magnific, deşi Londra se afla în plin sezon al ceţurilor.

- Davies, astăzi sărbătoresc o zi mare! rosti voios. Ca să o cinstesc aşa cum se cuvine, să-mi aduci un pahar cu şampanie.

- Prea bine, Sir! replică imperturbabil valetul. Disraeli îi arătă cu gest dispreţuitor paharul cu lapte si feliuţele de

pîine prăjită etalate pe tavă.

- Du toate acestea afară! Adu-mi un muşchi de vacă în sînge, o omletă cu ciuperci şi un pudding indian! Suspină: Ce-o fi mai tîrziu, om vedea!

În vreme ce valetul părăsea dormitorul, Disraeli se adinci în perne. Graţie sprijinului providenţial al amicului său Lionel Rothschiid, dăduse o lovitură de maestru, lăsîndu-i pe francezi cu buza umflată. Îşi zise că nu se purtase tocmai frumos faţă de prietenii lui de dincolo de Canalul Mîrrecii. Dar în politica înaltă sentimentalismele nu-şi au rostul.

Era sigur că mulţi membrii ai Parlamentului britanic vor manifesta scrupule tardive, deşi ratificaseră în unanimitate achiziţionarea pachetului de acţiuni. Mai ştia că Sir Stafford, asemenea unui nou Galahad, va declara fariseic, avînd grijă să o facă în prezenţa a cît mai multor martori: „N-a fost un gest cavaleresc din partea .noastră! Ne-am lăsat antrenaţi de argumentele primului ministru!" În felul acesta îşi va socoti conştiinţa absolvită de posteritate.

Disraeli încearcă să-şi imagineze cum va reacţiona Parisul. „Perfidul Albion ne-a oferit încă un eşantion de josnică duplicitate politică!" „Oamenii politici de toate culorile mă vor împroşca desigur cu o ploaie de injurii", îşi zise bătrînul prim-ministru, suspinînd resemnat. „Eh, nu poţi să le faci tuturor pe plac! Cel mai bun tort nu are decît un număr limitat de porţii. Deştepţi sunt acei care ştiu să se înfrupte din ele!"

Se întrebă ce mutră vor face Dervieu şi Lesseps. Sigur că vor exclama plini de amărăciune:- „Noi, francezii, am durat canalul cu preţul unor grele jertfe umane şi materiale, iar englezii ni l-au şterpelit printr-o scamatorie ieftină!".

Disraeli ridică din umeri. „Scopul scuză mijloacele! Flota Angliei va avea acum misiunea legitimă de a apăra Suezul si, prin ricoset, de a-şi face simţită prezenţa la porţile Constantinopolelui! Cred că la ora asta Gorceakov îşi smulge tufele de păr care i-au mai rămas în jurul cheliei"...

*

**

Miriam închise ochii, strîngîndu-şi cu putere pleoapele. Nu mai voia să vadă întunericul umed, lipicios, îmbibat cu emanaţii de trupuri femeieşti nespălate, care se mula material în jurul corpului ei. Pierduse noţiunea timpului. Se afla doar de cîteva

luni în închisoare, asteptînd să fie judecată pentru asasinarea comisarului-sef Petrov, dar pentru ea detenţiunea aceasta luase proporţii infernale. Ziua o umplea de scîrbă promiscuitatea în care fusese aruncată, înghesuită laolaltă cu zeci de femei fără vîrstă, sluţite de mizeria vieţii în temniţă, de imposibilitatea de a se îngriji, de apăsarea deznădejdii care descompune curajul şi puterea de rezistenţă. Miriam avea senzaţia că se scufundă irezistibil într-un smîrc puturos şi că nu-şi va mai găsi mîntuirea. Mai toate deţinutele erau ucigaşe sau hoaţe. Unele îşi suprimaseră pruncii zămisliţi de pe urma unor împerecheri întîmplătoare, fiindcă fuseseră incapabile să poarte pe umeri răspunderea întreţinerii unui copil neaşteptat şi nedorit. Altele îşi otrăviseră soţii deveniţi incomozi sau îşi omorîseră rudele înstărite care refuzaseră să moară înainte de a le fi venit sorocul hotărît de Dumnezeu. Cîteva femei, înnebunite de gelozie, îşi asasinaseră iubiţii nestatornici ori rivalele pe care şi le închipuiau slujite de o fascinaţie irezistibilă. Erau acolo şi hoaţe impenitente, şi schingiuitoare de copii, şi complice la escrocherii, şi profanatoare de morminte; o întreagă gamă de fiinţe declasate, lipsite de educaţie, de morală, de milă. Nu cruţau şi nu aşteptau să fie cruţate. Pe Miriam o fulgerase nu o dată îndemnul de a se sinucide, dar în mijlocul acelor femei ciudate, cu chipuri şi comportari animalice, nu găsise condiţii prielnice pentru a-şi duce gîndul la îndeplinire. Deţinutele, înrăite de asprul regim penitenciar, se luau la harţă din orice nimic şi adeseori ajungeau să se încaiere cu atîta înverşunare, încît gardienii abia reuşeau să le despartă.

Dacă în timpul zilei frămîntarea tovarăşelor de dormitor o mai smulgea din noianul gîndurilor negre, noaptea, cînd lumina era stinsă şi nu se auzeau decît sforăituri, împletite cu şoaptele şi foiala unor deţinute incapabile să adoarmă, deznădejdea ei atingea paroxismul. Ore întregi plîngea pe înfundate, blestemînd nedreptăţile lumii din afară, care făcuse din ea o ucigasă şi o aruncase în tagma puşcăriaşelor.

Cîteodată cădea într-un fel de prestaţie ce dura zile întregi. Nu se trezea din amorţire, din destrămarea-i sufletească, decît atunci cînd era dusă la judecătorul de instrucţie care-i pregătea dosarul în vederea trimiterii ei în faţa Curţii cu Juri. Magistratul acela cu păr sur şi barbete albe o exaspera cu calmul lui rece, atît de nepotrivit cu agitaţia ei lăuntrică. Magistratul îi analiza

cazul cu impasibilitatea omului de legi, aplecat numai asupra aspectelor juridice ale afacerilor penale intrate în sfera sa de cercetare.

Nu desluşea în ochii lui vreo umbră de înţelegere pentru zbuciumul ei sufletesc, pentru motivările morale ale crimei săvârşite de ea. Judecătorul nu manifesta idei preconcepute, nu se comporta cu severitate, dar nici nu-i arăta milă, de parcă aceste simţăminte omeneşti ar fi fost incompatibile cu misiunea lui.

Mărturiile acumulate împotriva ei erau zdrobitoare. Avocatul delegat din oficiu spre a-i apăra interesele era proaspăt în meserie. Impresionat de piesele de la dosar, toate strivitoare, i se adresase descumpănit cu prilejul unei vizite la închisoare: „Domnişoară Rubin, cazul dumitale este disperat. Caută să-ţi aminteşti circumstanţe pe care să le folosesc în pledoaria mea de la Curtea cu Juri. Trebuie să găseşti ceva! Caută! Caută! Altfel suntem pierduţi!"

Cu toată amărăciunea ei, Miriam zîmbise amuzată o clipă de modul în care avocatul se referea la situaţia ei, formulînd ultima frază la persoana întîi plural.

„Cînd vom termina această discuţie, domnule avocat, îi spusese ea cu tristeţe, te vei întoarce la dumneata acasă, printre cei dragi. Eu mă voi întoarce într-o încăpere cu gratii. Abia acum am înţeles cum trebuie să se simtă păsărelele închise în colivie. Eu nu am nici consolarea de a putea cînta."

Acum, în miez de noapte, Miriam recapitula tragicul lanţ de întîmplări care avea să se încheie, desigur, cu o condamnare la muncă silnică şi cu deportarea în Siberia. Lungită în patul ei, stătea cu faţa în sus, cu ochii aţintiţi în beznă şi plîngea. Lacrimile i se prelingeau din colţul ochilor spre urechi, udîndu-i-le.

Simţi pe grumaz o atingere. Se trase instinctiv spre cealaltă margine a patului. Femeia care dormea lîngă ea se mişcase probabil în somn. Dar atingerea se repetă, de astă dată mai insistentă. Înfiorată, Miriam vru să se ridice, dar bezna se animă brusc. Mîini, multe mîini, o înşfăcară cu putere de braţe şi de glezne, imobilizînd-o. O pernă i se abătu peste faţă, împiedicîndo să strige, sufocînd-o. Vru să se împotrivească. Se zbătu cuprinsă de o groază dementă. Muşcă perna, gemînd.

Simţi un gol în creier. În jurul ei totul îşi pierdu consistenţa.

Şi perna, şi întunericul, şi mîinile care-i frămîntau pofticioase trupul...

- Ridicaţi-i perna de pe gură! se auzi un glas şoptit. O omorîţi! Nu vedeţi? Nu mai mişcă!

Murmurele se ciocneau acum de parcă le-ar fi învîrtejii vîntul:

- A murit?

- Nu. Respiră încă.

- Cred că a leşinat.

- Se preface.

- Hai lăsaţi-o! Să nu avem încă o crimă pe cap, şuşoti o voce răguşită, aspră, ca de bărbat...

Judecătorul de instrucţie Feofil Aleksandrovici Petrov îşi potrivi ochelarii cu rame rotunde, metalice, pe nasul cocîrjat. Lentilele groase, de miop, dădeau ochilor lui aparenţa unei fixităţi deconcertante.

- Introdu pe arestata Miriam Rubin! porunci grefierului.

Aleksii Fomici Gordeiev îşi ridică de pe scaun şezutul revărsat, prins în pantalonii largi ca nişte şalvari, merse legănîndu-se pînă la uşă, o deschise fără grabă şi, scoţînd capul pe jumătate în sala posomorâtă, mărginită de bănci, pe care stăteau arestaţi sub escortă şi diverşi martori, rosti tărăgănat:

- Miriam Rubin!

Judecătorul nu ridică ochii de deasupra dosarului cînd auzi paşii nesiguri ai femeii scîrţîind pe scîndurile tocite. Nu-i ridică nici cînd îi ajunse la ureche un plîns hohotit.

- Să mă scoateţi din sala patru, domnule judecător! Nu mai pot suporta să rămîn în dormitorul patru! Uitaţi-vă ce mi-au făcut!

Feofil Aleksandrbvici se îndură să-şi îndrepte privirile spre arestată. Îi văzu obrajii tumefiaţi, cearcănele negre, vînătăile de pe grumaz, zgîrîieturile de pe mîini. Cu o mişcare bruscă, Miriam îşi desfăcu bluza la piept, lăsînd să se vadă echimozele de la începutul sînilor.

- Acoperă-te, femeie! grăi judecătorul, întunecîndu-se si plecînd iarăşi privirile asupra dosarului. După o pauză, adăugă cu aceeaşi voce joasă, impersonală: Te-au bătut?

- Mai rău!

Feofil Aleksandrovici plecă încet capul în semn de încuviinţare.

- Înţeleg, în închisori se mai întîmplă asemenea lucruri. Dacă nu voiai să ajungi aici, n-ar fi trebuit să ucizi.

- Vă rog să mă mutaţi în altă sală! stărui Miriam, ajunsă în pragul isteriei. Nu mă mai întorc în sala patru. Mai bine mă omor!

Judecătorul de instrucţie începu să ropotească ritmic cu degetele lui subţiri, cu vîrfuri îngălbenite de nicotină, tăblia biroului acoperit cu piele neagră.

- Crezi că dacă am să cer directorului închisorii să te mute în altă sală, au să se schimbe lucrurile? Eşti tînără, Miriam Rubin, şi deloc urîtă.

Grefierul se uita uimit pe deasupra ochelarilor la şeful său. De cînd lucrau împreună, îl auzea pentru întîia oară făcînd aprecieri personale asupra unui arestat aflat în cercetarea sa. Aproape că se bucură. Descoperise o fisură în cuirasa judecătorului. O slăbiciune, oricît de mică, trage după sine o alta. Judecătorul Petrov îi călca pe nervi cu probitatea lui, inflexibilă.

Miriam îşi încheiase nasturii bluzei. Suspinînd, repeta ca un copil:

- Nu mă mai întorc în sala patru! Nu mă mai întorc în sala patru! Pentru nimic în lume!...

Magistratul încetă să mai bată cu degetele darattana. Spre stupoarea subalternului său, rosti concesiv:

- Bine! Asază-te la masa aceea şi dă-mi o declaraţie. Ce ţi s-a întîmplat noaptea trecută. Am să fac tot ce pot..

Judecătorul prinţ Iurii Iosipovici Sviatopolski-Mirski izbucni în rîs:

- Scumpul meu Andrei Konstantinovici, pînă şi proverbiala integritate a lui Petrov a sucombat în faţa frumuseţii unei femei, care pe deasupra mai e şi evreică!. N-ar fi exclus ca după această capitulare, bietul Petrov să se sinucidă. Să golim un pahar de şampanie în memoria defunctei sale intransigenţe.

Prinţul Sviatopolski Mirski şi prietenul său, consilierul conte Andrei Konstantinovici Panin, ridicară solemn cupele, apoi sorbiră pînă la fund şampania franţuzească.

Chelnerul destupă o nouă sticlă. Pocnetul dopului fu atît de puternic, încît se auzi desluşit, deşi orchestra cînta un zgomotos vals vienez.

Patronul localului, care-şi făcea obişnuitul rond printre mese, se opri în dreptul celor doi magistraţi, îi salută ploconindu-se si

frecîndu-şi jovial mîinile.

- Sper că Excelenţele-Voastre sunt bine servite!

Prinţul examina critic şampania din cupă.

- Băutura asta nu e deloc rea.

- Veuve Cliquot 1861, Excelenţă. Tot ce am găsit mai bun pe piaţa franceză. La „Ursul Siberian" clienţii noştri sunt stăpînii noştri. Pentru a le satisface gusturile rafinate, nu ne dăm înapoi de la nici un sacrificiu.

Prinţul clătină dubitativ din cap.

- Cu programul ăsta ai cam scrintit-o! E foarte sărac.

- Săptămîna viitoare, Excelenţă, se va produce pe ringul nostru de dans o trupă de balerine de la Paris, într-o versiune nouă, foarte îndrăzneaţă, de french-cancan.

Îşi duse la gura ţuguiată mîna dreaptă cu primele trei degete împreunate într-un gest menit să-i ilustreze entuziasmul.

- Un număr fără precedent la Sf. Petersburg. Se plecă spre cei doi prinţi şi le şopti misterios: Balerinele vor avea pantalonii crăpaţi, în focul dansului... vă închipuiţi...

- Am văzut aşa ceva anul trecut, la Paris, rosti blazat contele Panin. A propos, n-am mai văzut-o pe Maşa. Ce-i cu ca?

Patronul suspină cu afectată tristeţe.

- Eh, l'amour, Excelenţă. Un negustor putred de bogat i-a pus pirostriile pe cap. Panin pufni în rîs:

- După ce a avut-o întreg Petersburgul? Cine este fericitul mire?

-Piotr Kuzmici Gârbov, Excelenţă. Se spune că averea lui nu este mai prejos decît a prinţului Pemidov.

Patronul salută, apoi trecu la masa altor clienţi, tot atît de simandicoşi.

- Tu te-ai culcat cu Maşa? întrebă Panin pe prietenul său.

- O dată sau de două ori, declară cu simplitate Sviatopolski. Nu era grozavă. Mă întrebam dacă n-are să adoarmă sub mine.

- Eşti crud, Iurii. Eu am găsit-o delicioasă.

- Eh, de gustibus...

- Ai dreptate. Sorbi o înghiţitură de şampanie: Am auzit că ţi-au repartizat dosarul Miriam Rubin.

Prinţul Sviatopolski oftă:

- Din nefericire!... Are să-mi dea mult de lucru. O evreică tînără ucide pe un comisar-şef aflat în exerciţiul funcţiunii. Destul ca să aprindă patimi....

Panin clătină capul în semn de îndoială.

- A violat-o în exerciţiul funcţiunii?

- E absurd să pretinzi că o prostituată poate fi violată. Este ca şi cum s-ar spune că ai săvîrsit un sacrilegiu bîndî apă dintr-un pahar pe care l-au mai folosit o mie de oameni. Îşi scoase din buzunarul jiletcii ceasul de aur şi îl consultă: Vorbindu-mi despre dosarul Miriam Rubin, mi-ai adus aminte că mîine am şedinţă la Curtea cu Juri. Plec! Trebuie să mă odihnesc. Să am capul limpede. Să nu adorm în timpul pledoariilor. Avocaţii sunt atît de monotoni, încît acţionează asupra nervilor mai eficient decît cel mai verificat soporific. Chelner, nota de plată!

- Pardon! Eşti invitatul meu, zise contele Panin, privindu-l cu un zîmbet sardonic.

- Ce te uiţi aşa la mine? îl întrebă Sviatopolski nedumerit.

- Mă întreb dacă fascinanta evreicuţă n-are să te cucerească şi pe tine aşa cum l-a cucerit pe incorputibilul Petrov!

- Facem pariu că am să-i rezist? rîse prinţul. Femeile n-au reuşit încă să-mi fure minţile. Cu atît mai mult n-are să mă zăpăcească o ucigaşă încadrată de gardieni şi încolţită de procuror, de juraţi, de avocaţii părţii civile, uneori şi de judecători. Ar putea eventual să-mi inspire milă.

Prinţul Sviatopolski-Mirski strînse mîna colegului său apoi, vag indispus, părăsi localul. Declarase cu emfază că femeile n-aveau nici o putere asupra lui, iar acesta nu-l contrazise fiindcă îi cunoştea reputaţia de irezistibil Casanova. Dar succesele lui se curmaseră cu mulţi ani în urmă. Un accident de călărie soldat cu o dislocare a şoldului şi cu o spărtură a rotulei piciorului drept îl ţintuise multă vreme la pat. Se vindecase anevoie şi de atunci umbla şchio-pătînd. Infirmitatea îi crease un complex de inferioritate. Nu mai făcea avansuri femeilor, de teamă să nu fie respins. Reţinerea aceasta nu numai că nu-i întunecase aura de mare cuceritor, ci îi intensificase strălucirea. Se spunea că devenise pretenţios, că nu-l mai atrăgeau decît femeile desăvîrşit de frumoase, că noile lui escapade amoroase se desfăşurau în cel mai adânc mister. Zvonurile deveniseră atît de fantastice, încît ajunseseră să-i atribuie legături sentimentale clandestine cu însăşi împărăteasa. Argumente ar fi fost în sprijinul acestei teze. Tarul îşi neglija soţia, iar aceasta îşi găsise un suport în iubirea tînărului prinţ. Diferenţa de vîrstă dintre ei nu conta. Catherina a II-a, ajunsă în

pragul bătrîneţii, avea amanţi imberbi.

Culmea este că numai Iurii nu cunoştea fabulele ţesute in jurul său. Îl comparau cu Byron, care nu-şi pierduse puterea de a fascina, deşi era infirm, ca şi prinţul Sviatopolski.

Ajuns la locuinţa sa de pe Kazanskaia, Iurii se dezbrăcă şi, înainte de culcare, deschise o istorie a Angliei. Cîteva pagini de lectură îl ajutau să-şi uite gândurile triste şi să treacă pe nesimţite de la starea de veghe la somn. Cînd nu se folosea de acest expedient, era chinuit de insomnii îngrozitoare, 'şi retrăia aventurile din trecut, încercînd o amărăciune care-l otrăvea lent, surpîndu-i tot mai mult moralul.

Abia împlinise 35 de ani. Necesităţile fiziologice îl sileau să caute uneori compania nocturnă a unor femei. Se mulţumea atunci să ia de pe stradă prostituate - la întîmplare - petrecînd o oră sau două într-o cameră sordidă de hotel, apoi se înapoia la el acasă copleşit de scîrbă.

Aluziile lui Panin la o posibilă intrigă amoroasă cu Miriam Rubin îi treziră un întreg proces psihic. De multă vreme aştepta să i se întâmple ceva. Ce anume, n-ar fi putut apune. Într-o vreme se gîndise să umple golul în care avea senzaţia că se scufundă, căsătorindu-se cu o femeie care să-i fie şi tovarăşă de viaţă, şi amantă şi - de ce nu? - sprijin moral. Dar ce femeie – care să corespundă cît de cît idealurilor lui - ar fi acceptat să se dedice unui infirm? Poate vreo dezamăgită dornică să găsească în această căsnicie un refugiu. Lui Iurii îi repugnau asemenea soluţii. Îşi depăna deci existenţa solitară, alternînd între culmi de disperare şi scurte încercări de a-şi recîstiga un precar echilibru sufletesc.

De obicei lectura a zece sau cincisprezece pagini îi astîmpăra frămîntarea, ajutîndu-l să-şi uite amărăciunea şi să se cufunde în neantul viselor. În imperiul lor îşi retrăia epoca de glorie dinaintea accidentului, cînd toate femeile i se dăruiau. Mai tîrziu, influenţate probabil de subconştientul său zbuciumat, visele deveniseră mai chinuitoare decît realitatea, prin însăşi posibilitatea lor de a amplifica emoţiile. Se vedea făcînd avansuri unor femei frumoase, care-i batjocoreau în public infirmitatea. Fantasmele luau şi alte forme. Era obsedat de coşmaruri populate de ucigaşi cu chipuri ascunse în ceaţă, care-l fugăreau, silindu-l să-şi tîrască picioarele grele, într-un istovitor şi zadarnic efort de a scăpa cu viaţă.

Încercase să folosească sedative, spre a-şi transforma somnul într-o noapte amorfă, vecină cu nefiinţa. Dar narcoticele aveau asupra lui un efect paradoxal, risipindu-i somnul, creîndu-i o stare de veghe dureroasă prin intensitatea ei.

Căutase atunci un derivativ, pierzîndu-şi nopţile la masa verde. Jocul de cărţi capătă o mare putere de atracţie pentru cei ce văd în el farmecul fructului oprit. Dar cele mai delicioase mîncăruri îşi pierd savoarea cînd consumul lor devine fastidios datorită includerii într-un regim alimentar obligatoriu. Jocul de cărţi administrat în doze mari, silite, îl scîrbise tot atît de mult ca şi celelalte expediente, toate falimentare, încercate pe rînd cu acelaşi dezolant insucces.

În cele din urmă se oprise asupra lecturii. Devora cu o ardoare bolnăvicioasă romanele, impresiile de călătorie, cărţile de aventuri, tratatele de istorie, de ştiinţă. Îşi crease un univers aparte în domeniul spiritului, dar care nu-i putea suplini frustrările din lumea reală.

Acum citea cu sîrg „Istoria Angliei" de Hume, în paralel cu piesele istorice ale lui Shakespeare. Această gimnastică a minţii şi a voinţei părea să aibă efecte liniştitoare. „Am început probabil să mă resemnez",- îşi spunea cu tristeţe.

Ajunsese la pasajul întemniţării lui Richard II, vitregitul rege al Angliei, care suferise între zidurile temniţei privaţiuni cu atît mai greu resimţite, cu cît în epoca lui de strălucire se bucurase de toate satisfacţiile accesibile unui suveran tînăr, frumos şi plin de vitalitate. Richard fusese un mare admirator al femeilor. Lipsa lor, după ce fusese aruncat într-o celulă umedă a castelului Pomfret, îl costase desigur enorm. Iurii găsea un paralelism tulburător între situaţia lui şi aceea a nefericitului suveran. Infirmitatea ridicase în jurul lui ziduri şi gratii, izolîndu-l de toate bucuriile.

Gîndurile generate de destinul tragic al regelui Richard îl făcură pe Iurii să adoarmă foarte tîrziu. După un somn zbuciumat, îl trezi valetul său, Samuil, care-i pregătise micul dejun, baia cotidiană şi îmbrăcămintea potrivită pentru şedinţa de la Curtea cu Juri.

Prinţul hotărî să parcurgă pe jos drumul pînă la tribunal. Îşi pusese o haină de blană amplă şi o căciulă trasă adînc pe urechi. Deşi era doar mijlocul lui noiembrie, se lăsase un ger zdravăn, asternînd chiciură pe copacii desfrunziţi, pe balus-

tradele podeţelor, pe ornamentele clădirilor, pe monumentele solitare, pe acoperişurile cupeurilor, pe bărbile şi pe mustăţile bărbaţilor.

Ajuns la tribunal, Iurii se încrucişa în sala paşilor pierduţi cu prietenul său, consilierul Panin.

- Pari cam mahmur, Iurii, îl tachina interlocutorul. Şampania de aseară să fie de vină? Nu cred. Ai băut puţin şi ai plecat devreme. Îmi închipui mai degrabă că după „Ursul Siberian" te-ai rătăcit prin alcovul vreunei tinere doamne... Lasă, nu mai face schime! Îţi cunosc apucăturile! Vezi ce faci cu Miriam Rubin!

„La dracu cu Miriam Rubin!" reflectă iritat prinţul, după ce se despărţi de prietenul său. Insistenţele lui Panin erau obositoare. Intră posomorit în sala de şedinţă, fiind salutat cu respect de toţi cei prezenţi. Expresia chipului său păru de rău augur avocatului acuzatei.

Grefierul făcu apelul părţilor şi al martorilor. Din înaltul fotoliului prezidenţial, Sviatopolski îşi plimba automat privirile asupra publicului, neobişnuit de numeros. „Sadicii se delectează cu o nouă imolare", îşi zise scîrbit. Văzu şi doamne acoperite cu bijuterii si blănuri, şi ziarişti înarmaţi cu blocnotesuri şi creioane pregătiţi să aştearnă pe hîrtie noutăţi sorbite de cititori, şi „ţaţe" înfăşurate în şaluri şi broboade, dornice să povestească vecinelor tot ce au văzut şi au auzit, şi rentieri apatici, blazaţi, deprinşi să-şi piardă timpul indiferent că se aflau la cafenea sau într-o sală de tribunal, în sfîrşit, întreaga gamă a însetaţilor de scandaluri, a colportorilor de zvonuri. Nu lipseau nici tinerii radicali, gata să se folosească de orice prilej1 spre a critica regimul ţarist şi a stîrni agitaţie în public. Mai ales de aceştia avea oroare printul. Ori de cîte ori încercau să facă gălăgie, îi evacua, fără a ţine seama de protestele lor.

Se spunea că Sviatopolski-Mirski este un judecător aspru, un gardian neînduplecat al ordinii, al disciplinei, şi un duşman tot atît de neînduplecat al dezordinii, al haosului, al anarhiei.

După ce examină publicul din sală, prinţul îşi îndreptă în fine privirile spre acuzată. Ovreicuţa din boxă, în jurul căreia făcuse atîta haz Panin, era într-adevăr remarcabilă.

Părul ruginiu, cu nuanţe rubinii, ca şi ovalul regulat al chipului cu trăsături exotice, ochii migdalaţi, prelungi, cu scăpărări sălbatice - acuzaţii din boxă au de cele mai multe ori aerul unor fiare hăituite - paloarea pielii catifelate, frumuseţea

excitantă a corpului suplu, cu linii juvenile, contribuiau a-i înzestra fiinţa cu o bizară vrajă. Prinţul înţelese de ce Miriam Rubin îl cucerise pînă şi pe incoruptibilul Petrov. Privind-o, găsi o justificare şi neguţătorului care se îndrăgostise de Maşa - dama de consumaţie de la „Ursul Siberian" - făcînd-o soţie, ştergîndu-i cu buretele trecutul inavuabil.

Observa că acuzata îşi îndrepta insistent privirile spre o pereche vîrstnică: un evreu emaciat, cu mîini subţiri şi degete atît de lungi, încît păreau nişte păianjeni în stare de nemişcare, precum şi o femeie grasă, vulgară, cu franjurile unei peruci negre lăsate în formă de breton pe fruntea umbrită de o basma neagră. După expresia îngrozită si oarecum tîmpă întipărită pe feţele lor, prinţul deduse că erau părinţii fetei din boxă. Deşi bătrînul evreu era foarte urît, avea un aer care putea fi regăsit - desigur foarte vag - şi pe chipul acuzatei.

Între timp, procurorul începuse să-şi dezvolte rechizitoriul. Darii Dobrovici Gagarin era un magistrat integru, dar cîinos. Argumentările sale se înlănţuiau cu o logică implacabilă, reuşind mai întotdeauna să demonstreze impecabil vinovăţia nenorociţilor intraţi în mîna lui. Îşi îndeplinea rolul de acuzator public cu o asprime inflexibilă, socotind că misiunea lui era să cureţe lumea de răufăcători. În discuţiile cu colegii nu ezita să preamărească legile crîncene de odinioară, care sancţionau furtul cu amputarea mîinilor şi crima cu tăierea capului.

Deşi studiase încă din ajun dosarul, prinţul se lăsă furat de elocinţa rece, tăioasă a lui Gagarin, care se pricepea ca nimeni altul să întoarcă împotriva acuzatului argumentele folosite de apărare. Acest procedeu îl aplică şi în cursul audier martorilor.

Cînd avocatul apărării invocă în sprijinul clientei sale forţa majoră - crima fiind o consecinţă a şocului psihic suferit de acuzată în urma violării ei de către comisarul-şef Petrov, Gagarin ripostă cu ironie acidă:

- Se poate poare vorbi de viol în cazul unei prostituate, care îşi cîstigă existenţa comercializîndu-si cu neruşinare propriul corp?

Cînd avocatul înfăţişase Curţii certificatul medical care constata violul, menţionînd că sus-numita Miriam Rubin fusese fecioară, acuzatorul public replicase prompt:

- Certificatul acesta dovedeşte neîndoios că acuzata s-a dat drept prostituată, spre a eluda legile şi regulamentele care nu

îngăduie evreilor - cu excepţia medicilor şi a femeilor de stradă - să rămînă noaptea în Sf. Petersburg. Este o circumstanţă agravantă în sarcina acuzatei. Comisarul-şef Petrov nu avea de unde să ştie că are de-a face cu o pseudo-prostituată. Iar acuzata, adăugă procurorul îndreptîndu-şi necruţător degetul spre Miriam, atribuindu-şi statutul de femeie uşoară, ştia la ce se expunea.

Defilarea martorilor se încheie fără ca declaraţiile lor sub prestare de jurămînt să aducă ceva nou faţă de piesele de la dosar.

Tinerii radicali din sală murmurau în semn de dezaprobare ori de cîte ori reprezentantul ministrului public aducea noi şi apăsătoare argumente în defavoarea acuzatei. Iurii fu nevoit să-i ameninţe în repetate rînduri cu evacuarea. În epoca adolescenţei fusese şi el un partizan convins al democratismului occidental. Dar odată cu trecerea anilor i se potolise înflăcărarea. Preocupările noi, legate de activitatea profesională - cariera militară pe care o îmbrăţişase cu entuziasm -, apoi accidentul, care avusese o înrîurire atît de puternică asupra psihicului său, aruncaseră vălul uitării asupra idealurilor de odinioară. Cînd părăsise armata, silit de infirmitatea care-l făcuse inapt pentru cariera armelor, crezuse că viaţa lui se oprise, asemenea unui ceas cu mecanismul neîntors. Intrase apoi în magistratură, fiindcă era o fire activă şi nu putea suporta să-şi plîngă la infinit nenorocirea.

Acum, avînturile generoase ale tinerilor, care se ridicau vehement împotriva absolutismului ţarist şi cereau o democratizare a instituţiilor ţării, îi păreau exagerate, lipsite chiar de sens.

Dîrzenia oglindită uneori în ochii tinerei evreice îl nedumerea. Deşi Miriam Rubin se afla într-o situaţie extrem de grea, iar asupra ei plutea ameninţarea de a-şi petrece foarte mulţi ani prin gheţurile Siberiei, adoptase o atitudine de sfidare, care într-un fel îi trezi admiraţia. Tenacitatea ei de a-şi urma studiile universitare în capitală, înfruntînd orice riscuri, merita evident, tot respectul.

Dezbaterile procesului se apropiau de sfîrsit. Prinţul ajunsese să dorească achitarea tinerei fete. În cursul carierei sale de magistrat avusese prilejul să cunoască mulţi ofiţeri de poliţie. Năravurile lor îi anihilaseră orice încredere în probitatea

apărătorilor ordinii publice.

Defunctul comisar-sef Petrov nu fusese nici mai rău şi nici mai bun decît colegii săi din Poliţie. Fapta lui ar fi săvîrşit-o şi alţii. Miriam Rubin era o victimă desemnată a luxurii lor. Petrov avusese ghinionul să pice pe o femeie capabilă să se apere. Tînăra evreică nu fusese prima lui pradă. Prinţul ar fi pus rămăşag că Petrov avea la activul lui şi alte cazuri asemănătoare.

Contrar obiceiului său de a fi imparţial, prinţul nu ezitase să conducă dezbaterile de asemenea manieră încît să uşureze sarcina apărării. Spre nedumerirea lui Gagarin, pusese martorilor întrebări meşteşugite, menite să scoată în evidenţă curăţenia sufletească a fetei şi să îngăduie membrilor juriului a-şi face o idee cît mai exactă asupra adevăratelor cauze ale crimei. Ştia, de pildă, că oamenii aceştia - în majoritate intelectuali, mici burghezi, meseriaşi şi rentieri - erau foarte receptivi la argumentele care i-ar fi îndrituit să adopte o poziţie contrară punctului de vedere susţinut de reprezentantul ministrului public, îşi manifestau astfel opoziţia faţă de totalitarismul ţarist.

Pînă şi Miriam îşi dăduse seama de atitudinea binevoitoare a judecătorului, care, aparent, nu contravenea cu nimic regulilor de conduită impuse unui împărţitor al dreptăţii. Între procuror şi preşedintele instanţei se angajase un duel ascuns.

Rechizitoriul lui Gagarin, dezvoltat cu strălucire, fu urmat de pledoaria apărării, palidă, neconvingătoare, insignifiantă. Prinţul dădu instrucţiuni juraţilor asupra modului în care trebuiau să aprecieze faptele, astfel încît să se facă dreptate, apoi aceştia se retraseră în camera de chibzuinţă.

Escortată de gardienii care o încadraseră tot timpul, Miriam fu îndrumată într-o încăpere alăturată. Acolo avea să aştepte pînă ce va fi chemată în sala spre a i se citi sentinţa. Cu bărbia sprijinită în piept, stătea pe o bancă, ţinîndu-şi privirile aplecate asupra pardoselei de mozaic. Recunoscuse în sală, printre tinerii veniţi să asiste la proces, grupul de studenţi pe care-i cunoscuse în tren. Erau şi Justin, şi Volodea, şi Grişa, şi Vania, şi Saşa, şi Rem şi Feofil. Nu putuse schimba cu ei nici un cuvînt. Dar în tot timpul dezbaterii Miriam îi simţise sufleteşte alături de ea. O încurajaseră cu privirile lor mai elocvente decît cele mai înflăcărate îndemnuri.

Apoi gîndul fetei fugi la juraţii care aveau să joace rolul ursitelor. O străbătu un fior. Ucisese! Dar fapta ei avea o justificare. N-ar fi putut spune că o măcinau regretele. La închisoare, printre puşcăriaşe, precum şi în cabinetul judecătorului de instrucţie, cîstigase o experienţă îngrozitoare, care - paradoxal - o îmbogăţise sufleteşte. Pînă a nu fi aruncată în temniţă, îşi închipuise că ocnaşii alcătuiesc o turmă cenuşie de indivizi fără personalitate, fără sentimente, fără idealuri. Abia după ce ajunsese în mijlocul deţinutelor îşi dăduse seama că fiecare dintre ele avea o viaţă proprie, o trăire lăuntrică mai intensă poate decît la indivizii din afara zidurilor închisorii. Oamenii care şi-au pierdut libertatea sunt siliţi - tocmai din cauza izolării lor - să cugete mai mult, să-şi analizeze trecutul, să facă speculaţii asupra viitorului, să încerce a uita că sunt parcaţi între gratii asemenea vitelor destinate abatorului.

Un aprod băgă capul pe uşă şi făcu semn gardienilor să o aducă pe acuzată în sală. Miriam simţi un val de căldură sufocantă. În cîteva clipe asudase atît de tare, încît bluza i se umezise, lipindu-se de spinare.

Cînd se văzu în sala de şedinţe, trase adînc aerul în piept. Schimbă o privire cu părinţii ei, care stăteau în picioare, aşteptînd apariţia juraţilor. Bieţii bătrîni! Erau atît de slabi, de neajutoraţi!

Juraţii intrară în sală şi îşi ocupară locurile.

Preşedintele Curţii, tînărul şchiop pe care-l zărise în gara din Sf. Petersburg alături de unchiul său, generalul Sviatopolski-Mirski, puse prima întrebare purtătorului de cuvînt al juraţilor:

- Este vinovată de crimă acuzata Miriam Rubin?

Răspunsul întîrzie de parcă interpelatul s-ar fi temut să rostească vorbele atît de grele pe care toată lumea le aştepta cu înfrigurare. Glasul răguşit de emoţie al primului jurat rosti solemn:

- Miriam Rubin nu este vinovată de crimă.

Tînăra evreică închise ochii. „Sunt liberă! Liberă!" îşi zise, aşteptînd să o potopească fericirea. Nu încercă însă nici un sentiment. Atît de puternic fusese şocul provocat de răspunsul primului jurat, încît îi paralizase capacitatea de a se bucura.

În sală izbucniră aplauze.

Procurorul stătea impasibil, ca şi cînd s-ar fi aflat la sute de verste depărtare.

Părinţii ei plîngeau...

Un sfert de oră mai tîrziu, Miriam părăsea tribunalul înconjurată de tinerii ei prieteni şi de o mulţime de oameni care o aclamau. Autoritatea fusese înfrîntă. Domeniul justiţiei rămînea singurul în care societatea însetată de libertate era autorizată să-şi spună cuvîntul.

Abia mai tîrziu Miriam îşi dădu seama de realitate. Era încă năucă, dar avea în sfîrşit conştiinţa evenimentului pe care-l trăia. După ce ordonase punerea ei în libertate, preşedintele Curţii o prevenise să părăsească oraşul înainte de a se întuneca, deoarece nu se mai putea prevala de condicuţa de prostituată.

Înflăcărarea publicului entuziasmat de achitarea fetei devenise atît de zgomotoasă, încît agitaţia din jurul ei luase proporţii de manifestaţie publică. Prietenii ei o sărutau felicitîndo pe întrecute. Deodată Miriam simţi că cineva o trăgea de haină. Întoarse mirată capul. Lîngă ea se afla Moşe Rubin. Ochii îi erau roşii de plîns, perciunii îi atîrnau strîmbi, pălăria, încadrată cu o fîşie de blană de vulpe, i se lăsase pe o parte, ca la beţivani.

- Să mergem la gară, Miriam, îi spuse timid, în curînd are să se întunece. Să nu ne prindă noaptea în Şt. Petersburg. Pentru noi, comoara mea, oraşul ăsta e blestemat.

Miriam se uită nehotărîtă la părinţii ei. Justin îi vorbi la areche:

- Dacă vrei să rămîi la noapte în oraş, îţi facem noi rost de un loc unde să te adăposteşti. Nici în catacombele Romei nu poţi găsi o ascunzătoare mai bună!

În clipa aceea Miriam avu senzaţia că îşi joacă destinul pe o aruncătură de zar.

- Rămîn! murmură. Se întoarse spre Moşe Rubin şi şopti: Voi duceţi-vă la gară, tată! Am să vin si eu după voi. Luaţi-vă bilete şi urcaţi-vă în tren. Dar numai două bilete să luaţi. Dacă întârzii, să nu mă aşteptaţi. Plecaţi singuri!

Bătrînul evreu vru să spună ceva, dar Miriam îl săruta pe obraji. O îmbrăţişa şi pe maică-sa. Raşela era atît de impresionată, încît îşi pierduse graiul.

- Hai, mamă, duceţi-vă! Dumnezeu să vă ajute!

Moşe Rubin înţelese că avea să se înapoieze la Tver însoţit doar de nevastă-sa.

- Şi cu tine ce o să se întîmple, Miriam?

Degetele ei fine îi mîngîiară obrazul.

- Am să mă descurc, tată. Dumnezeu are grijă de fiecare fir de iarbă...

Moşe Rubin înclină din cap resemnat:

- Bine, fiica mea. Cum zici tu ...

Rămase în mijlocul drumului, alături de Raşela, în vreme ce Miriam se îndepărta laolaltă cu prietenii ei.

- Am pierdut-o, Moşe! rosti prin sughiţuri Raşela. Hahamul îşi duse mîna la inimă:

- Cum o fi vrerea lui Dumnezeu, femeie... Noi să mergem la gară.

Cu fruntea plecată, bucuroşi fiindcă fiica lor fusese achitată, trişti pentru că se despărţeau de ea pentru totdeauna, porniră spre gară. Făcură cîţiva paşi, apoi întoarseră capul ca la un semnal. Miriam se pierduse în mulţimea de oameni.

- Haidem, Raşela! zise Moşe cu falsă fermitate. La Tver e locul nostru!...

Prinţul Sviatopolski-Mirski şi procurorul Gagarin se întîlniră la ieşirea din tribunal. Fulguia. Clopoţeii troicilor cîntau în văzduhul de sticlă. Gagarin salută încruntat şi vru să treacă mai departe. Prinţul îl prinse de braţ:

- Eşti supărat pe mine, Darii Dobrovici? Procurorul îl privi posomorât:

- De ce să fiu supărat pe dumneata, Iurii losipovici? Juriul a hotărît achitarea evreicii.

- Pe vremea asta e minunat să mergi pe jos, spuse prinţul. Fulgii de zăpadă zboară ca nişte fluturi... fluturi cu aripi de gheaţă.

Gagarin fornăi nemulţumit:

- Îţi arde de poezie, Iurii Iosipovici! Nu vezi, din păcate, că instituţia juraţilor - nouă la noi - sapă temeliile societăţii. Nenorociţii ăştia, învestiţi cu puterea de a-i absolvi pe nelegiuiţi, achită pe toţi ucigaşii, pe toţi nemernicii, pe toţi duşmanii ordinii noastre sociale, numai ca să facă în ciuda autorităţilor de stat! Pff, mi-e scîrbă!

Cei doi magistraţi se îndreptară spre Nevskii Prospekt. Iurii mergea precaut, căci pe jos se făcuse gheţuş, iar piciorul beteag îi juca uneori feste.

Se opriră în faţa unui chioşc de ziare, pe care vînzătorul se pregătea să-l închidă. Prinţul cumpără un jurnal de seară. Un

titlu scris cu litere groase pe prima pagină îi atrase atenţia: „Grave evenimente politice şi militare în Balcani, întrevederile diplomatice care au avut recent loc între reprezentanţii marilor puteri au drept scop găsirea unor soluţii acceptabile tuturor părţilor interesate, mai înainte ca situaţia politică internaţională să se deterioreze în aşa măsură încît să facă imposibilă o reglementare pacifică a divergenţelor ce despart la ora actuală Europa în două tabere antagoniste. Din surse demne de încredere aflăm că..."

Prinţul Sviatopolski întrerupse lectura articolului, împături ziarul şi îl vîri în buzunarul mantalei.

- Se zice că războiul bate la uşă, Darii Dobrovici. Procurorul ridică din umeri, nepăsător:

- Dacă n-a izbucnit în primăvara asta, înseamnă că criza a trecut. Marile puteri vor pacea.

- Dar se înarmează...

- Eh, si vis pacem...

Vînzătorul de ziare coborî cu zgomot metalic obloanele chioşcului. Fulgii de zăpadă se înteţiră. Se oploşise un frig aspru, pătrunzător, adus pe aripile vîntului tocmai dinspre cercul polar...

*

**

Cortine de ninsoare, cu falduri ample, se lăsau încet asupra oraşului Sibiu, acoperind cu o plapumă albă, pufoasă, casele cu streşini late, străzile înguste şi şerpuite, transformînd prozaicele privelişti citadine într-un feeric decor de teatru. Natura îşi îmbrăca straie festive spre a întîmpina străvechea şi mereu noua sărbătoare a Crăciunului.

Se lăsau şi umbrele albastre ale înserării, iar odată cu ele apăreau la ferestre sclipiri de lumină aurie, irizate prin bizarele petale ale florilor de gheaţă de pe geamuri.

Paşii puţinilor trecători împodobiţi cu beteala zăpezii erau lipsiţi de zgomot. Siluetele omeneşti îşi pierdeau aparent consistenţa şi acum pluteau imateriale peste un înveliş de nori.

O ceată de copilandri, înfăşuraţi în cojoace tot atît de albe ca omătul din jur, urcau veseli panta repede a unei străzi şi se minunau, ca în fiecare an dealtfel, de frumuseţea ireala a ninsorii.

- Mama iarnă îşi scutură pilotele, împrăştiind fulgi de gîscă!

zise Mitru Muntean, desfăcînd braţele şi ridicînd faţa spre văzduh, de parcă ar fi vrut să îmbrăţişeze şi să sărute ninsoarea.

- Ar fi trebuit să te faci poet, mă! îl tachina colegul său de şcoală, Culiţă Preda.

Dorin Alexe, un adolescent plinuţ, cu obrajii înspicaţi de acnee, duse degetul la buze, într-un gest de o imperioasă elocvenţă :

- Sssst! Fără gălăgie! Am pornit la treabă, nu la joacă! Mitru şi Culiţă puseră imediat lacăt gurii. Dorin avea dreptate. Trebuiau să păstreze liniştea. Domolit, Mitru îşi trase căciula pe urechi şi îşi vîrî mîinile în buzunarele cojocului. Erau şase băieţandri. Cel mai mare, Ion, avea şaptesprezece ani. Cel mai mic, Iliuţă, abia împlinise paisprezece. Mergeau acum pe lîngă ziduri, misterioşi ca nişte conspiratori, uitîndu-se bănuitori în jur.

Se întunecase bine cînd ajunseră în piaţa cea mare. Perdelele de ninsoare erau atît de groase, încît izolau grupurile de oameni într-un fel de compartimente cu pereţi jucăuşi de zăpadă. Cînd trecură pe lîngă biserica romano-catolică, nu-i văzură zidurile decît pînă la înălţimea unui stat de om. Culmile lor se pierdeau în neant. Ajunseră mai mult pe bîjbîite în faţa palatului Bruckenthal. O luară la dreapta pe o străduţă îngustă şi ieşiră în piaţa primăriei. Ninsoarea se înteţise. Fulgii de nea se topeau însă de îndată ce atingeau obrajii.

- Sunt leoarcă de năduşeală! şopti Iliuţă Măcelaru, cel mai mic dintre băieţi, la urechea lui Mitru.

- Te-o fi cuprins frica! îl ironiza Mitru.

- Ce frică?! îşi umflă Iliuţă pieptul. M-am înfierbîntat alergînd.

Nu era el pe degeaba nepotul lui Ilie Măcelaru, prietenul şi tovarăşul de luptă al lui Avram Iancu.

Ajunşi în faţa edificiului întunecat al primăriei, se opriră spre a-şi mai trage sufletul. Culiţă îşi şterse nasul cu dosul palmei.

- Ei? îi dăm drumul?

- Îi dăm, zise Ion cu hotărâre.

Se strecurară pînă în faţa intrării clădirii. Portalul se înălţa semeţ, purtînd deasupra o inscripţie în ungureşte, încoronată de emblema habsburgică: un vultur cu un şarpe în gheare. Amănuntele emblemei nu se puteau desluşi, dar băieţandrii o cunoşteau foarte bine, fiindcă o priviseră adeseori cu scîrbă şi ură. În concepţia lor, ca şi a tuturor românilor din Transilvania,

pasărea răpitoare habsburgică înlănţuia în ghearele ei şarpele care simboliza neamul românesc.

- Acum! zise Ion, desfăcînd picioarele si aşezîndu-se înfipt în faţa portalului.

Rusan şi Culiţă se aşezară de o parte si de alta a lui, petrecîndu-si braţele ca la horă. Pe umerii lor se urcară Mitru şi Dorin, alcătuind o piramidă, în vîrful căreia se caţără Moise.

- Ai ajuns la emblemă? întrebă de jos, cu glas înăbuşit, Ion.

- Ajuns, babo!

- Atunci la treabă!

Cu mişcări iuţi, precise, Moise scoase de la brîu, de sub cojoc, un cuţit scurt, pe care îl folosi drept şurubelniţă spre a desprinde emblema din lăcaşul ei. Deşi nu voia să o recunoască, Moise era foarte emoţionat. Nu de teamă că dărîma un semn heraldic al Habsburgilor, faptă a cărei gravitate era ştiută tinerilor, ci de mîndrie, pentru că fusese ales pentru această misiune plină de însemnătate. Este drept că în balanţă atîrnase în primul rînd argumentul că era cel mai uşor dintre băieţi şi că deci îşi putea îndeplini sarcina acolo, sus, în linişte şi fără să se grăbească, fiindcă nu-i obosea pe cei de jos.

În vreme ce Moise lucra înfrigurat, flăcăiandrii de sub el încercau să străbată cu privirile perdelele groase de ninsoare, trăgînd cu urechea la cele mai mici zgomote, spre a destrăma piramida şi a se face nevăzuţi dacă s-ar ivi vreun reprezentant al hulitelor autorităţi maghiare. Se părea însă că pronia hotărîse să-i favorizeze. Sibienii care ar fi trecut la cîţiva paşi de ei nu i-ar fi putut desluşi, atît de deasă era ninsoarea.

Moise ajunsese la ultimul şurub.

- Cînd zic psst, vă trageţi repede la o parte! şopti celor de jos.

- Ştim ce avem de făcut, replică Mitru cu acelaşi ton. Mai ai mult?

- În cîteva clipe sunt gata.

Moise mai meşteri puţin, pînă ce simţi că emblema se lasă grea peste umărul lui drept. Reuşise să desprindă ultimul şurub. Acum avea să urmeze partea cea mai anevoioasă. Să lase emblema să cadă fără să-i lovească pe cei de jos. Era prea masivă ca să o arunce în lături.

- Pssst! exclamă.

Piramida se îndepărtă brusc de zidul clădirii. Moise abia

izbuti să nu-şi piardă echilibrul. În aceeaşi clipă, emblema din lemn sculptat şi aurit se prăbuşi. Mitru simţi o lovitură puternică peste ureche, ca un fel de arsură. De dedesubtul său, Rusan bolborosi furios:

-- Ce faceţi, bă? Vreţi să-mi scoateţi umărul din loc? Emblema căzuse cu zgomot, frîngîndu-se în două pe trotuarul de piatră. Băieţandrii desfăcură într-o clipă piramida şi o luară la fugă care încotro. Poarta de lemn ghintuită a primăriei se deschise cu putere:

- Ce-i acolo? rosti în ungureşte un glas puternic. Cei şase băieţandri alergau acum pe lîngă biserica evanghelică din faţa primăriei, îndreptîndu-se spre celălalt capăt al pieţei, cu intenţia de a coborî pe Reisper-Gasse spre Oraşul de jos.

În dreptul ferestrelor luminate ale unei cîrciumi, Mitru se izbi piept în piept cu un băieţandru în straie ţărăneşti maghiare.

- Nu vezi pe unde mergi? îl repezi flăcăul furios. Mitru fugi mai departe. Urechea îl ardea. Simţea pe obraz prelingîndu-se ceva cald. „Sînge!" îşi zise. În ciuda durerii ascuţite, bucuria îi dădea aripi. El şi cu tovarăşii lui îşi îndepliniseră planul. Ce-şi putea dori mai mult?

Alerga fără să se uite înapoi. Ajuns în colţul lui Reisper-Gasse cu Latern-Gasse, îşi duse mâna la ureche şi, cînd şi-o trase, o văzu - în lumina unei vitrine - plină de sînge roşu, întunecat. Izbucni în rîs. Un rîs nervos care-i exterioriza oarecum uşurarea de a fi scăpat cu bine.

„Rănit în luptă, soldatul se întorcea acasă." Micşoră pasul si îşi încorda auzul... Nu-l urmărea nimeni, îşi zise că nu mai avea rost să fugă. Lîngă monastirea Ursulinelor rămăsese dinainte hotărît să se adune întregul grup. Tamponîndu-şi cu batista urechea din care sîngele curgea abundent, Mitru porni fluierînd spre locul de întîlnire.

Ieronim Muntean puse în iesle cîte un braţ de fîn pentru fiecare bou şi un alt braţ pentru vacă. În grajdul mai curat decît o cameră de oaspeţi domnea o căldură umedă, mîngîietoare. Lumina unui opaiţ se oglindea în ochii blânzi şi atît a frumoşi ai vitelor. Mirosea a fîn şi a aşternut proaspăt de paie. Se pornise un viscol năprasnic, neobişnuit prin acele locuri. Vijelia zgîlţîia din ţîţîni uşile grajdului, şuiera pe sub streşini, de parcă s-ar fi stîrnit un cor de iele, dar înăuntru era plăcut şi bine. „Aşa trebuie să fie în rai", îşi zise Ieronim, oftînd plin de mulţumire.

Cînd se afla singur cu vitele lui, era fericit. Ele nu-l supărau niciodată. Cînd se îmbolnăvea sau murea una dintre ele, atunci era tare rău. Pierderea unui bou sau a unei vaci însemna o catastrofă pentru gospodărie. Oamenii din Apoldul de Jos nu erau bogaţi. Pentru ca un om păgubit de moartea unei vite să-şi poată cumpăra o alta, trebuia să intervină întreg satul, fiecare sătean contribuind cu cîte puţin. Mai tîrziu, micile datorii erau treptat achitate. Şi totul reintra în normal, dacă bineînţeles nu cădeau pe capul omului alte urgii. Căci în acele vremuri viaţa nu era deloc uşoară pentru ţăranii din Apoldul de Jos şi din satele învecinate...

După ce se mai uită o dată la vite şi constată plin de mulţumire că aveau crupa plină, iar părul bine ţesălat le lucea cum luceşte catifeaua, ieşi din grajd şi închise cu grijă uşa în urma lui. În iernile grele - şi asta era o iarnă grea - lupii hămesiţi coborau din creierii munţilor şi pătrundeau în miez de noapte prin sate, atacînd oameni şi vite. Nici pe cîini nu-i cruţau. Dar ţăranii de la Apoldul de Jos aveau zăvozi zdraveni, care se încăierau cu lupii, punîndu-i adeseori pe fugă. Dimineaţa, cînd ieşeau din case, sătenii găseau zăpada, atît de albă şi netedă în ajun, călcată în picioare, boţită şi îmbibată cu sînge. Leşuri de cîini şi de lupi zăceau sfîşiate şi pe jumătate devorate de fiarele supravieţuitoare, înnebunite de foame.

Ieronim văzu că viscolul se şi pusese pe ridicat troiene. Vîntul bătea cu atîta putere, încît fulgii de zăpadă îl şfichiuiau peste faţă ca nişte bice minuscule.

De undeva, de departe, îi ajunse la ureche urletul unui lup. Lui Ieronim i se înfiora pielea, deşi nu era fricos. Ştia ce înseamnă să ai de-a face cu fiarele pădurii aici. I se întîmplase nu o dată ca acestea să-i iasă în cale. Atunci îşi apărase cu înverşunare viaţa. Cînd se înapoia teafăr şi victorios în sat, nu se lăuda cu isprăvile sale, căci primejdiile, lupta pentru existenţă şi moartea erau tot atît de fireşti pentru ţăranii de la munte, precum erau munca, hrana, somnul
şi dragostea.

Ieronim intră în casă, după ce mai întîi îşi scutură de zăpadă opincile. Străbătu tinda şi se opri în bucătărie. În vatră ardea un foc bun, iar în aer pluteau aburi îmbietori de mîncare. Măria, nevastă-sa, întinsese pe masă un şervet mare, brodat, şi orînduise castroanele şi lingurile de lemn pentru Ieronim şi

pentru cei patru copii ai lor, Ilie, Ana, Mitru şi Filofteia, care nu cutezaseră să se atingă de mîncare mai înainte ca tatăl lor să se fi înapoiat de la grajd.

Mitru stătea lîngă vatră. Se oblojise de parcă l-ar fi durut, dinţii. Ieronim îl privi cu mustrare:

- Cine ştie cu ce derbedei te-ai fi încăierat la Sibiu de te-ai întors cu urechea pe trei sferturi dezlipită de ţeastă!

Mitru plecă ispăşit capul.

- Mătuşa Tea mi-a pus nişte ierburi. În cîteva zile n-o să mai am nici urmă de rană.

- În loc să te zbengui în vacanţă, stai şi boleşti! se oţărî iarăşi Ieronim.

Ilie, cel mai mare dintre vlăstari, un flăcău voinic de vreo douăzeci de ani, aduse tatălui său un ziar cam mototolit şi pe jumătate ud.

- Ţi l-a trimis cumătrul Aron. Îl are de peste munţi. Să-l citeşti repede şi să i-l dai înapoi. Cică ziarul asta trebuie să mai umble şi pe la alţii.

- Fireşte că trebuie, răspunse cu convingere Ieronim, luînd ziarul şi despăturindu-l cu grijă. Să ştim cu toţii ce spun şi ce gîndesc fraţii noştri de dincolo de Carpaţi.

Ochii îi străluceau ca şi cînd înlăurîtrul fiinţei lui s-ar fi aprins o lumină. Adăugă plin de mulţumire:

- E tare plăcut să desfaci un ziar românesc, după ce ai avut de-a face numai cu gazete ungureşti şi nemţeşti. Paginile astea deschid o fereastră spre aerul proaspăt respirat de fraţii noştri de dincolo...

Îşi puse pe nas o pereche de ochelari cu rame de metal.

Un articol mai amplu de pe pagina întîi îi atrase atenţia. Citi primele rînduri, apoi îşi spuse că era atît de interesant, încît merita să-l împărtăşească şi alor lui.

- Ascultaţi ce scrie în „Românul", zise: „Popoarele cucerite de Imperiul Otoman sunt lovite, chinuite şi sărăcite de către cea mai stupidă administraţie, şi din cauza asta suferă şi tac de ani întregi. Din cînd în cînd, cîte unul din popoare este cuprins deodată de disperare şi se răscoală; atunci toate celelalte stau cu braţele încrucişate, cu inima străpunsă de durere şi cu capul plecat de frică. Cînd cei care pătimesc nu parvin a se înţelege între dînşii pentru salvarea lor sau nu pot să-şi precizeze voinţa şi partea de tărîm ce i se cuvine, cînd nu sunt în stare să-şi

formuleze în unire cerinţele, să se disciplineze şi să-şi combine acţiunea cu maturitate şi unanimitate, cum să ne mirăm dacă deosebirea de nterese, rivalităţile şi temerile - unele temeinice, altele exagerate - fac ca puterile străine să susţină fiecare în felul lui menţinerea guvernământului otoman în Europa, mărginindu-se deocamdată a-i cere reforme în favoarea popoarelor ce ele înşile ştiu şi mărturisesc că Turcia nu va fi în stare, cu toată bunăvoinţa ce ar avea, să le pună în practică în mod regulat şi eficace?..."

Ieronirn întrerupse lectura. Rămase cîteva clipe cu privirile pironite în gol.

- Popoarele oropsite si împilate îşi vor lepăda odată şi odată jugul, într-o zi, lacrimile se vor usca şi pentru noi, soarele va răsări şi bucuria ne va mîngîia sufletul...

Flăcările din vatră îi aruncau peste chip jocuri de umbră şi lumini, scoţîndu-i în evidenţă şanţurile adînci, săpate în obraji, în colţurile gurii si pe frunte.

- Supa este gata, spuse Măria.

Puse castronul mare şi pîntecos pe masă şi începu să toarne cu polonicul fiertură în castroane. Ieronim lăsă cu regret ziarul şi se aşeză în capul mesei. Şi copiii se instalară pe scăunelele lor. După ce făcu rugăciunea, Ieronim începu să-şi soarbă supa.

Dulăii din curte prinseră să latre furios, smucindu-se în lanţuri.

- Cine să fie la ora asta? se întrebă Măria.

Se auziră paşi grei pe pridvor apoi bătăi puternice în uşă.

- Deschide! porunci Ieronim fiului său mai mare.

Ilie se execută. În cadrul pervazului se ivi încruntat plutonierul Horvath Istvan, şeful postului de jandarmi din Apoldul de Jos. Purta arma pe umăr. Un strat de zăpadă îngheţată i se aşternuse pe chipiu şi pe epoleţi. Era urmat de doi jandarmi, de asemenea înarmaţi. Fără să se descopere, plutonierul intră în bucătărie, îşi plimbă privirile asupra celor din casă. Şi le opri asupra lui Mitru.

- Dumitru Muntean, eşti arestat! Urmează-ne!

Ieronim sări de pe scaun. Protestă:

- Ce înseamnă asta? Vreţi să ridicaţi un copil în toiul nopţii? Cu ce s-a făcut vinovat?

Plutonierul replică aspru:

- Fiul dumitale, împreună cu alţi derbedei, a doborît

emblema Majestăţii-Sale Imperiale de pe primăria din Sibiu. Fapta asta se pedepseşte grav, Ieronim Muntean. Foarte grav!

Ieronim se uită la fiul său cu mînie, dar şi cu nemărturisită admiraţie. Avu brusc revelaţia că Mitru nu mai era un copil. Doar un bărbat putea săvîrşi asemenea isprăvi.

- Trebuie să fie o greşeală! spuse.

- Nu e nici o greşeală. Feciorul dumitale a fost văzut la locul crimei.

- Crimă? bolborosi Ieronim.

- Da! Crimă de lese-majestate.

Ilie îşi încleşta pumnii. Era gata să se năpustească asupra jandarmilor. Ieronim îi intui intenţiile. Îi făcu semn să se stăpînească. Măria izbucni în plîns. Fetele încremeniseră. Mitru se făcuse vînăt. Brava însă situaţia.

- Urmează-ne! îi porunci jandarmul.

Băieţandrul se ridică de la masă şi se îndreptă spre jandarmi. Ana se dezmetici. Alergă şi aduse cojocul şi căciula fratelui ei.

- Bună seara, tată, bună seara mamă! spuse Mitru. Vă las cu bine! adăugă, uitîndu-se pe rînd la Ilie şi la cele două fete.

- Să nu-ţi faci griji, fiule! îl îmbărbăta Ieronim. Au să se lămurească lucrurile şi ai să te întorci acasă.

În sufletul lui bănuia însă că n-avea să-si mai vadă curînd băiatul. Era convins că Mitru savîrşise fapta care i se imputa. „De ce Dumnezeu nu mi-ai spus nimic? Dacă aş fi ştiut, aş fi luat măsuri de prevedere. Ti-aş fi găsit o ascunzătoare, ori te-aş fi trimis peste munţi. De ce nu te-ai destăinuit? Nu sunt eu tatăl tău?" Dar vorbele acestea le gîndi numai. Îşi sărută feciorul şi îl conduse prin zăpadă pînă la poartă.

Cîinii lătrau furioşi la jandarmii unguri. Viscolul ridica vîrtejuri de zăpadă ce se luau la întrecere cu potopul de ninsoare smucită de palele turbate ale vîntului....

În noaptea aceea somnul nu se atinse de pleoapele lui Ieronim şi ale Măriei. În zori, Ieronim alergă la postul de jandarmi. Nu i se îngădui să-şi vadă fiul şi nu fu primit nici de plutonierul Horvath. După ce se lumină de ziuă, îşi făcu rost de un cal de la un vecin şi porni călare spre Apoldul de Sus. Satul acesta - spre deosebire de Apoldul de Jos, locuit numai de români - cuprindea şi un mare număr de saşi. Depărtarea nu era mare, dar viscolul ridicase pe şosea troiene uriaşe, asemenea unor dune de zăpadă. Uneori, calul se înfunda pînă la piept în omăt. Furtuna

de zăpadă era atît de violentă, încît viabilitatea scăzuse aproape la zero. Cînd şuieratul vijeliei se mai potolea, se auzeau în depărtare urletele lupilor.

Ieronim îşi pipăi instinctiv cuţitul de vînătoare de la brîu şi toporişca prinsă la oblînc. Nu avea asupra lui nici o armă de foc, fiindcă acestea erau interzise românilor. Este adevărat că opreliştile erau de cele mai multe ori încălcate. Puştile stăteau ascunse prin unghere neştiute de nimeni, fiind folosite numai la mare nevoie. Şi Ieronim avea o flintă străveche tăinuită într-un colţ al şurei, după un perete dublu din lemn. Acum i-ar fi prins tare bine. Dar nu putea să rişte a fi prins cu o armă de foc asupra lui cu atît mai mult cu cît ştia că jandarmii unguri sunt cu ochii pe el, mai cu seamă acum, după arestarea lui Mitru.

Trebuia să ajungă la Apoldul de Sus în ciuda oricăror dificultăţi, fiindcă acolo îşi avea cabinetul un avocat sas, foarte cunoscut în împrejurimi, pe nume Hans Krech. Krech nu-era bine văzut de autorităţile maghiare, fiindcă se arăta binevoitor românilor, apărîndu-le adeseori cauzele. Krech era bătrîn dar avea experienţă şi stăpînea ca nimeni altul arta interpretării legilor.

La ora prînzului, Ieronim sosi la destinaţie.

- Cum ai ajuns la mine pe vremea asta? îl întrebă avocatul, uluit de temeritatea vizitatorului. Eu aveam două procese la Sibiu, dar n-am îndrăznit să înfrunt viscolul. Eh, la vîrsta mea oamenii sunt prudenţi sau poate mai fricoşi. Se agaţă de viaţă ca de un colac de salvare. Ei, ce te aduce pe la mine?

Ieronim îi istorisi cum se pricepu mai bine năpasla care câzuse pe capul fiului său. Avocatul îl ascultă atent, apoi rosti cu gravitate:

- Să-mi semnezi o procură, ca să mă pot ocupa de cazul feciorului dumitale. Te previn însă că situaţia băiatului e foarte grea. În stadiul actual al cercetărilor, mă îndoiesc chiar că mi se va îngădui să-i consult dosarul. În sfîrşit, am să văd ce am să pot face.

Drumul de întoarcere al lui Ieronim fu şi mai anevoios. Vântul îi bătea din faţă, orbindu-l. De mustăţi si de sprîncene îi atîrnau minusculi ţurţuri de gheaţă. Nasul şi urechile îi îngheţaseră atît de tare, încît le spăla cu zăpadă ca să nu-i degere. Pe fruntea şi pe pieptul calului se aşezaseră platoşe de gheaţă.

Începu să se întunece cînd Ieronim ajunse acasă.

- Maria, ai vreo veste de la Mitru?

- Nici una, bărbate.

Ea îşi duse şorţul la ochi, spre a-şi şterge lacrimile.

- Nu mai boci, femeie! o repezi. Prea cobeşti. Pînă la urmă o să-l scăpăm noi.

Dădu o nouă raită pînă la postul de jandarmi, dar nu fu lăsat să intre înăuntru. În noaptea aceea îşi colindă prietenii şi cumetrii, spre a se sfătui cu ei. Făcu o vizită şi părintelui Hanes care se oferi să împrumute bani pentru avocat.

Spre dimineaţă, viscolul încetă. Căzu brusc şi vîntul, iar soarele - un soare cu colţi de ger - se ivi radios pe după buza norilor plumburii, care porniră să se scurgă asemenea unei turme de oi spre munţii acoperiţi cu căciuli de zăpadă. Troienele albe sclipeau orbitor. Văzduhul era de o limpezime nefirească.

Pe Ieronim îl rodea nerăbdarea. Avocatul îi făgăduise că va veni în cursul dimineţii, bineînţeles dacă vremea se va mai îmbunătăţi. Pe la zece apăru în sat şi sania avocatului, trasă de doi cai grei de povară.

- Numai cu bidivii ăştia puteam înfrunta troienele, spuse Krech ţăranului care-l aştepta în faţa bisericii, aşa cum fusese convenit. Acum mă duc la postul de jandarmi, să văd ce noutăţi pot afla. Iar dumneata, du-te acasă. Vrei să îngheţi în gerul ăsta? Îţi cunosc adresa.

Numai acum îşi dădu seama Ieronim că abia îşi mai simţea picioarele şi urechile.

- Bine, domnule advocat. Mă duc acasă. Poate că e mai bine aşa.

Cînd intră în bucătăria caldă, în care nevastă-sa şi cele două fete preparau d-ale mîncării pentru avocat, îşi scoase căciula şi se lăsă să cadă pe o laviţă.

- Unde e Ilie?

- Dă de mîncare la vite.

- Trebuie să stau şi cu el de vorbă. Să nu dea şi el de vreo încurcătură. Mai ştii? ... Cine ar fi crezut că lui Mitru are să-i treacă prin cap să doboare emblema Habsburgilor? Şi el şi Ilie sunt feciorii mei. Dar abia acum îmi dau seama că nu-i cunosc deloc. Sunt străin de ei. Da, da, străin!

Peste vreo jumătate de oră sosi şi avocatul. Era posomorât.

- N-am putut să aflu mare lucru. Jandarmii au gura- cusută. Nici pe băiat nu mi-au îngăduit să-l văd. Abia cînd am vrut să

plec, plutonierul Horvath mi-a spus că Mitru trebuia să fie transportat la Sibiu, dar că din cauza viscolului l-au reţinut la post.

Măria începu iarăşi să plîngă.

- Adu ceva de mîncare domnului advocat, o îndemnă Ieronim. Trebuie să-i fie foame după ce a făcut atît drum pînă la noi. Eu mă duc în pivniţă după rachiu şi după nişte vin.

Încerca să-şi încurajeze nevasta, arborînd o atitudine calmă. În realitate îi fierbea stomacul, de parcă l-ar fi pîrjolit flăcările iadului.

După ce gustă din friptura de găină şi din plăcintele întinse pe masă, avocatul dădu peste cap o ceaşcă de rachiu.

- Ca să-mi ţină de cald pe gerul ăsta. De copil să n-aveţi grijă. Mîine am să vin iarăşi. Dau eu de firul trebii ăsteia.

Îşi puse paltonul îmblănit, căciula şi plecă, lăsînd pe Ieronim şi pe nevastă-sa să se frămînte fiindcă nu aflaseră nimic despre Mitru. Se scurse noaptea şi se făcu iarăşi zi. Ieronim se duse din nou la post. De data aceasta văzu acolo sania comandantului companiei de jandarmi. „Am să-l aştept pe căpitan să iasă, îşi zise. Am să-l întreb de Mitru. Va trebui să-mi spună ceva".

Ieronim băgă de seamă că nu mai era singur. Mulţi ţărani din comună se adunaseră acolo, în faţa postului, şi stăteau de vorbă, grupuri-grupuri. Din cînd în cînd, privirile lor se îndreptau asupra lui. „Suntem şi noi aici", păreau să spună. Ieronim simţi că i se încălzeşte inima „Prietenii la nevoie se arată", îşi zise, repetînd un dicton rămas din strămoşi.

Trecu o oră, trecură două, trecură trei. . . Într-un tîrziu apăru şi căpitanul. Era posomorit şi îşi punea mănuşile stînd în capul de sus al scării. Ieronim îşi scoase respectuos căciula şi se apropie cu bună-cuviinţă:

- Domnule căpitan, să trăiţi! Sunt Ieronim Muntean. Tatăl lui Mitru Muntean, care este reţinut aici, la post. Aş vrea să ştiu ce se întâmplă cu feciorul meu.

Căpitanul clipi des. Îşi îmbumbă mănuşile, iar după o scurtă ezitare rosti ursuz:

- Să vii să-ţi iei băiatul!

Chipul ţăranului se lumină:

- Să trăiţi, domnule căpitan! Pot să-l iau chiar acum? Ofiţerul ezită o clipă:

- Să vii cu o căruţă. Băiatul dumitale a murit. Un atac de

inimă.

Ieronim rămase ca o stană de piatră. După un timp bîigui:

- Feciorul meu . . a murit?

- Din nefericire, omule. Medicul legist întocmeşte procesul-verbal de constatare a decesului. Şi copiii sunt uneori bolnavi de inimă.

Vorbele căpitanului zburară din om în om. Ţăranii încetară să mai vorbească între ei. Îşi scoaseră căciulile. Căpitanul îi privi stingherit, apoi rosti cu glas tare, în ungureşte:

- Hai duceţi-vă pe la casele voastre. Circulaţi! Uliţa e făcută pentru umblat, nu pentru sfat!

Se încruntă, fiindcă ţăranii nu se clintiră. Nu se mai uitau la căpitan, de parcă nici n-ar fi existat. În schimb, privirile lor se îndreptară pline de compătimire asupra lui Ieronim.

Acesta stătea nemişcat în faţa scării. O pală de vînt făcu să-i fluture şuviţele de păr cenuşiu, uşor ondulat. O vînă îi zvâcnea în pulsări violente la tîmpla dreaptă. Ieronim se întoarse cu spatele spre căpitan şi porni încet spre biserică. Mergea cu paşi rari, ca după o înmormîntare. Ochii îi erau secătuiţi. Privirea-i aspră fixa un punct în văzduh, dincolo de coama cenuşie a acoperişului înalt al lăcaşului dumnezeiesc. Apoi ochii lui se căţărară spre biserică, întîrziară asupra turlei, încadrată de alte patru turle mai mici. Şi ceilalţi oameni se uitară într-acolo. Cunoşteau acum cu toţii gîndurile care-l săgetau pe Ieronim. Turla cea mare şi cele patru turle mai mici le indicau drumul pe care aveau să-l urmeze.

Cel mai bătrîn dintre ţărani îşi făcu semnul crucii:

- Amin! rosti cu glas tare.

Ceilalţi oameni îşi duseră şi ei mîna dreaptă, cu cele trei degete apropiate, la frunte, la piet şi la umeri.

- Amin! grăiră,

- Amin! pronunţă răspicat şi Ieronim Muntean.

La ţară, veştile circulă repede, pe căi numai de ele ştiute. Nu au nevoie de curieri, nici de telegraf şi nici de literele tipărite ale gazetelor. În intervalul celor trei zile scurse între moartea lui Mitru Muntean şi înmormîntarea sa, zvonurile prinseseră să zboare din om în om, să capete contur, greutate, să crească aşa cum creste laptele pus la fiert, ca pînă la urmă să se reverse potopind conştiinţele, înfierbîntînd minţile, sădind sămînţa unor răbufniri pătimaşe, manifestate incipient prin conciliabule

tainice, prin recriminări amare, prin atitudini de frondă manifestate făţiş.

Cînd zgomotul sec al pămîntului răsturnat cu lopata peste sicriul de brad proaspăt geluit puse capăt ceremoniei funebre, ţăranii români din Apoldul de Jos, din Apoldul de Sus şi din Bod nu se risipiră pe la casele lor, ci rămaseră cu capul descoperit în frigul aspru, ca şi cînd prezenţa lor ar fi fost necesară spre a veghea mormîntul lui Mitru Muntean. Părintele Haneş rămase la căpătîiul coamei de pămînt proaspăt, fără să-şi scoată patrafirul şi ţinînd crucea înclinată, ca şi cînd ar fi adus un suprem omagiu din partea bisericii băieţandrului care avea să rămînă veşnic tînăr în memoria tuturor acelora ce vedeau acum în el un martir al cauzei românilor.

Nu se rosteau cuvântări. Oamenii tăceau, dar tăcerea lor era elocventă, plină de semnificaţii adînci. Jandarmii, care asistau de departe la strania şi tăcuta continuare a slujbei morţilor, se priveau miraţi şi cu o vagă îngrijorare. Plutonierul Horvath resipra greu, morfolindu-şi în mustaţă mînia. Ar fi poruncit oamenilor să se risipească, dar nu avea motive. Nimeni nu-i putea împiedica să stea descoperiţi în preajma unui mormînt. Dacă ţăranii ăştia îndărătnici ar fi făcut o manifestaţie tediţioasă, dacă s-ar fi dedat la demonstraţii ostile statului, guvernului maghiar, cum i-ar mai fi luat la goană, cum i-ar mai fi pocnit cu patul armei, cum i-ar mai fi ridicat pe cei mai înverşunaţi dintre ei, în cap desigur cu Ieronim Muntean. Dar mîinile îi erau legate, fiindcă oamenii păstrau liniştea. O linişte care pe el nu-l înşela. O linişte ameninţătoare, insuportabilă ... Îşi izbi cizmele cu cravaşa pe care o purta întotdeauna asupra sa şi înjură printre dinţi. ..

Ţăranii stăteau neclintiţi si se gîndeau la tot ce aflaseră în legătură cu moartea lui Mitru Muntean. Reconstituiseră adevărul din crîmpeiele adunate de colo şi de colo ... De la avocatul Krech, care obţinuse o audienţă la căpitanul de jandarmi Cerekes; de la cîrciumarul din Apoldul de Sus, în prezenţa căruia clienţii ameţiţi de băutură vorbeau vrute si nevrute; de la ibovnica unui jandarm dornic să arate cît de multe ştie; de la un om de serviciu de la primărie, care trăgea cu urechea la tot ce-si spuneau căpeteniile administraţiei maghiare .. .

Stenii aflaseră astfel că Mitru Muntean fusese denunţat de un informator al poliţiei, pe nume Domjanic Layos, care-l

văzuse lîngă primăria din Sibiu foarte curînd după doborârea emblemei habsburgice. Ridicat de jandarmi şi dus la post, fusese bătut pentru a-şi divulga complicii. Se pare că o lovitură puternică de pumn îl proiectase cu tîmpla de un colţ de masă.

Îşi pierduse cunoştinţa şi din clipa aceea nu se mai trezise. Murise fără să fi rostit vreun nume.

Plutonierul Horvath se uita cu ciudă, dar şi cu un fior de teamă nemărturisită la Ieronim Muntean, la părintele Haneş, şi la mulţimea neclintită de ţărani care stăteau cu capul descoperit în ger. Ştia că din rîndurile părinţilor acestor oameni îşi recrutase Avram Iancu tovarăşii de luptă, care se ridicaseră apoi împotriva stăpînilor maghiari, în acea sîngeroasă revoluţie din 1848. Fapta lui Mitru Muntean dovedea că flacăra răzvrătirii nu se stinsese încă. Descreieraţi de seama lui se mai găseau destui. Nu trecea an fără ca studenţi sau elevi români să nu ridice pe ascuns steagul românesc pe vreunul din monumentele oraşului, sfidînd autorităţile ungare. Rareori erau prinşi, dar, în ciuda pedepselor grele la care erau condamnaţi, pilda lor era urmată de alte serii de tineri. Aproape că intrase în tradiţia românilor din Ţara Amlaşului să nesocotească în acest chip puterea Regatului Ungar.

Plutonierul Horvath respiră uşurat cînd ţăranii se urniră în sfîrşit şi porniră pe urmele lui Ieronim Muntean, spre a cinsti la locuinţa acestuia memoria decedatului sorbind un pahar cu vin - sîngele Domnului - după ce lăsau să se verse cîteva picături în ţarină pentru sufletul mortului.

Ce i-ar mai fi împuşcat pe toţi! Căpitanul Kerekes, un fricos, îi pusese în vedere să nu facă exces de zel. Zicea că îi era de ajuns moartea lui Mitru Muntean. Nu avea poftă ca jandarmii lui să capete reputaţia de asasini profesionişti.

Subofiţerul scuipă scîrbit şi porni spre clădirea postului de jandarmi...

Îşi promise să fie vigilent. Românii din Apoldul de Jos erau turbulenţi si dădeau mult de lucru jandarmilor. Dar va şti el să le pună pumnul în gură. Le va arăta că plutonierul Horvath nu glumeşte si că cei ce nu vor respecta ordinea maghiară vor simţi pe pielea lor asprimea legilor penale.

Mergea ţanţoş pe uliţa principală a satului, aruncînd în dreapta şi în stînga priviri încărcate de ură. Nu-şi găsea astîmpărul. Aproape că ar fi dorit să fie provocat de ţărani, spre

a putea reacţiona cu violenţă, potrivit liniei de conduită pe care şi-o impusese încă din primele zile ale transferării sale la Apoldul de Jos. Era încredinţat că şefii săi ierarhici - cu excepţia căpitanului Kerekes - ar fi fost de acord cu măsurile lui, oricît de severe.

Spre surprinderea sa, ziua înmormîntării se scurse fără incidente. După lăsatul nopţii plecă în patrulă prin sat, avînd însă grijă să fie escortat de doi jandarmi cu armele încărcate. Era sigur că românii din Apoldul de jos îl socoteau ucigaşul lui Mitru Muntean. Dar plutonierul Horvath nu era lipsit de curaj. Dacă vor încerca să se răzbune, îl vor găsi treaz.

Se scurse însă şi ziua următoare fără ca liniştea satului să fie tulburată. În amurg, plutonierul Horvath se încrucişa pe uliţă cu preotul Haneş, care ducea solemn Sfînta împărtăşanie unui muribund. Îl opri şi îl interpelă cu făţişă ironie:

- Bună seara, părinte! Înainte de a veni în satul ăsta am fost prevenit că românii de aici sunt iuţi la mînie, răzbunători, gata oricînd să scoată cuţitul de la brîu.

Preotul clătină din cap cu tristeţe:

- Să-mi dai voie, domnule plutonier, să nu angajez o discuţie pe tema asta acum, cînd merg să duc ultima şi suprema mîngîiere unui suflet care se stinge.

Horvath tuşi iritat. Sperase să-l provoace pe popă, dar acesta îi ghicise jocul. Îl lăsă să plece, apoi îşi continuă posomorit patrularea. Nu-i plăcea atmosfera din sat. Era prea liniştită ca să nu ascundă ceva.

A doua zi de dimineaţă, pe cînd se afla la post în biroul său fu întrerupt din lectura unei circulare sosite de la Sibiu, de intrarea intempestivă a unui jandarm congestionat la faţă, transpirat, care gîfîia ca după o cursă lungă.

- Să trăiţi, domnule plutonier! în pădure, aproape de locul denumit „Sub furci", a fost găsit acum o oră cadavrul sfîşiat de lupi al tînărului Domjanic Layos. Avea piciorul prins într-o capcană de urşi.

Plutonierul sări de pe scaun. Domjanic Layos îl denunţase pe Mitru Muntean.

- Este sigur că l-au mîncat lupii? Poate că a fost asasinat!

- Nici un medic n-ar fi în stare să constate dacă Domjanic a fost sau nu ucis, înainte de a fi mîncat de lupi. A putut fi recunoscut mulţumită unui carnet de identitate aflat în centura

rămasă intactă.

Plutonierul izbi cu pumnul în masă:

- Aş pune rămăşag că l-au omorît înainte de a-i prinde piciorul în capcană. L-au lăsat să-l mănînce lupii, ca să şteargă orice urmă. Ticăloşii! Am să le smulg adevărul ucigaşilor, chiar de va trebui să arestez pentru asta pe toţi oamenii din sat!

Plutonierul Horvath nu folosise o figură de stil. Ridică de la locuinţele lor nu numai pe Ieronim Muntean şi pe fiul acestuia, ci şi pe toate rudele lor de sex bărbătesc, începînd cu copilandrii de zece-doispreze ani şi terminînd cu unchieşii care abia îşi mai sprijineau în ciomag bătrîneţele şi neputinţa.

Apoi începu interogatoriile, avînd grijă să anunţe telegrafic pe şefii săi ierarhici de la Sibiu, precum şi autorităţile judecă-toreşti. Căpitanul Kerekes, judecătorul de instrucţie Szabo Simon şi medicul legist Domokos Sandor sosiră cu săniile la scurte intervale de timp. Se deplasară cu toţii în pădure, unde oasele aproape curăţate de carne ale victimei fuseseră lăsate sub paza unui jandarm.

Medicul declară că starea rămăşiţelor tînarului Domjanic permiteau o singură concluzie: victima fusese devorată de lupi, care şterseseră orice alte eventuale urme. O explicaţie plauzibilă ar fi fost că victima se prinsese în capcană în vreme se fugea de fiarele pădurii. În aceste condiţii era greu să învinuieşti de crimă pe nişte oameni, numai fiindcă aceştia ar fi avut motive temeinice să dorească moartea lui Domjanic.

Plutonierul Horvath se încăpăţînă să demonstreze magis-tratului anchetator că vina lui Ieronim Muntean şi a complicilor săi - neidentificaţi încă - era neîndoioasă.

- Numai Ieronim Muntean avea interes să-l răpună pe Domjanic, spre a se răzbuna fiindcă acesta i-a denunţat feciorul. Lăsaţi-mă să-l lucrez eu pe vicleanul ăsta, şi are să măr-turisească şi cît lapte a supt de la maică-sa.

- Destul! îl repezi căpitanul Kerekes. Am văzut ce rezultate au dat cercetările dumitale în cazul lui Mitru Muntean.

Judecătorul de instrucţie îşi freca nervos mîinile, pe jumătate îngheţate.

- Evident, nu putem părăsi pista care duce la Ieronim Muntean. Trebuie să lucrăm însă cu prudenţă. Nu ne e permis să învinuim de crimă nişte oameni, întemeindu-ne pe simple presupuneri, oricît de logice ar părea ele. Am să-l in-teroghez şi

eu pe acest Ieronim Muntean. Poate reuşesc să-i smulg o mărturisire . ..

Eforturile magistratului rămaseră însă sterile. Muntean şi ceilalţi arestaţi se menţinură cu dîrzenie pe poziţie, refuzînd să admită că au vreun amestec în moartea lui Domjanic. Alibiurile invocate de ei păreau de nezdruncinat.

- Sunt de părere să închidem dosarul, opina căpitanul Kerekes. Au murit doi tineri. Destul! Dacă răscolim şi mai mult apele, riscăm să provocăm tulburări. Este preferabil să nu întindem coarda.

Plutonierul Horvath era indignat de „laşitatea" comandantului său. Cînd i se dădu ordin să-i elibereze pe arestaţi, blestemă în sinea lui nu numai pe căpitan, ci şi pe judecătorul de instrucţie şi pe medicul legist. Erau orbi în faţa unui adevăr evident.

După plecarea lor din sat, rămase să-şi rumege ciuda şi neliniştea. Era hotărit să facă lumină în această afacere, înfruntînd orice riscuri. Decise să acţioneze însă pe căi ocolite, dar suficient de vizibile spre a menţine într-o continuă tare de tensiune nervoasă atît pe Ieronim Muntean, cît si pe presupuşii săi complici. Ştiindu-se urmăriţi, aceştia vor săvîrşi desigur o greşeală. O greşeală cît de mică, pe care el va şti să o speculeze.

În cadrul acestui plan, făcu primul pas vizitîndu-l pe preotul Hanes la casa parohială.

- Părinte, n-am venit la dumneata ca să te întreb de sănătate. Vreau să ştii că nu am încetat să-l bănuiesc pe Ieronim Muntean de asasinarea lui Domjanic Layos. Am să-l urmăresc pînă în pînzele albe. N-are să-mi scape. Te asigur. Ar fi mai bine şi pentru el, şi pentru ai lui, dacă şi-ar recunoaşte vina.

Părintele Haneş zîmbi cu îngăduinţă.

- Într-un fel te înţeleg, domnule plutonier. Copoiul din dumneata nu-şi poate găsi liniştea pînă ce nu va găsi un ţap ispăşitor. Eşti pătimaş, iar patima te orbeşte. Ieronim Muntean nu l-a ucis pe Domjanic, deşi poate ar fi găsit în mintea lui o justificare a crimei. Ai văzut turla acestei biserici, domnule plutonier?

- Am văzut-o. Ce legătură are cu Ieronim Muntean?

- Turla cea mare este încadrată de patru turle mici. În toate satele în care există asemenea turle mici, domneşte o lege din

străbuni. Crimele sunt pedepsite cu moartea de însăşi colectivitatea care îşi atribuie sarcina de a face dreptate.

Plutonierul se încruntă.

- Ce vrei să spui cu asta, părinte?

- Nimic mai mult decît ce am spus.

- Vorbele dumitale, părinte, mă lasă să înţeleg că ştii anumite lucruri.

- Domnule plutonier, îmi pare rău că oamenii din satul nu ţin seamă de pilda Mîntuitorului, care după ce a fost pălmult, a întors obrazul asteptînd smerit o nouă loviturş. Cei de aici cred în legea talionului: dinte pentru dinte. Nu acceptă cu resemnare nedreptatea. Şi dumneata nu ai făcut dreptate.

Ochii plutonierului se injectară de sînge. Potopit de furie, încleşta mîna pe mînerul cravasei.

- Mă ameninţi, părinte?

- Doamne fereşte! Veşmîntul preoţesc pe care-l port nu-mi îngăduie să propovăduiesc decît pacea, înţelegerea între oameni, iertarea păcatelor. A tuturor păcatelor. Şi dumneata ai păcătuit, domnule plutonier. Eu am să mă rog lui Dumnezeu Atotputernicul să-ţi ierte păcatele. Acesta e rolul meu.

- Eşti îndrăzneţ, părinte!

- Pentru că propovăduiesc cuvîntul Domnului?

- Ce păcat am săvîrşit?

- Am să-ţi spun unul dintre ele. Nedreptăţeşti nişte oameni.

- Care sunt celelalte?

- Nu sunt procuror, domnule plutonier. Te las pe dumneata să ţi le judeci. Pînă cînd te vor judeca, eventual, oamenii.

- Pentru vorbele astea aş putea să te trag la răspundere, popă!

- Dacă Dumnezeu mi-a sortit să urc Golgotha, mă supun voinţei lui! Dar te previn, ai săvîrşi un nou păcat. S-ar aduna prea multe.

Plutonierul bolborosi ceva, apoi se răsuci pe călcîie si părăsi încăperea, trîntind uşa în urma lui.

Cînd ieşi pe uliţă, se uită spre turla bisericii, flancată de patru turle mici. Înjură printre dinţi, apoi blestemă cu vorbe neauzite: „Ţărani netrebnici! O să mi-o plătiţi cu toţii! O să mi-o plătiţi, chiar de va fi să vărsaţi lacrimi de sînge, chiar de va trebui să mor! N-am să vă dau pace nici în mormînt! Vă urăsc! Vă urăsc! Vă urăsc! Vă urăsc!"

Mînia îl făcea să se cutremure. În adâncul sufletului său se zămislise însă şi o undă de frică pe care încercă să şi-o înăbuşe. „Cele patru turle mici! Cele patru turle mici! Pe Domjanic l-au ucis. M-au înscris desigur şi pe mine la răboj! Vor să mi-o plătească fiindcă l-am ucis pe Mitru Muntean! Am strivit o năpîrcă. Am să strivesc şi alte năpîrci! Fără milă! . . ."

*

**

De cînd devenise, fără voia lui, informatorul Poliţiei secrete, Felix Blumel, chelnerul de la „Kaiser Friedrich" îşi pierduse plăcerea de a trăi. I se stinsese pînă şi curiozitatea de a trage cu urechea la discuţiile purtate de clienţi la mesele lui. Una era să le asculte de amorul artei şi să le uite a doua zi, alta era să le raporteze inspectorului de poliţie care-l vizita la intervale regulate. Ajunsese să se roage lui Dumnezeu ca toţi cei serviţi de el să poarte cele mai anodine conversaţii, spre a nu-i mai da prilejul să-şi încarce conştiinţa repetîndu-le inspectorului. Îl cuprindea spaima la gîndul că imprudenta lor limbuţie, datorită delaţiunilor lui, avea să-l coste foarte scump.

După un timp, încercase să-şi adoarmă remuşcările spunîndu-şi că fatalitatea îl desemnase să devină un fel de instrument al justiţiei imanente. Încurajat de acest raţionament, hotărîse să trieze informaţiile destinate inspectorului, astfel încît să expună rigorilor legii numai pe acei indivizi pe care el, Blumel, îi va socoti cu adevărat periculoşi.

Într-o seară se aşezară la o masă din sectorul său nişte tineri. Felul de a vorbi, pieptănătura, îmbrăcămintea, o anumită nuanţă de excentricitate le dădea aparenţa unor studenţi. După cîteva pahare cu vin, aceştia începură să discute cu voce joasă, dar suficient de distinctă pentru auzul exersat al lui Blumel, despre nişte manifeste anarhiste pe care aveau de gînd să le răspîndească în cursul nopţii următoare pe străzile Vienei. Chelnerul ştia cu cîtă înverşunare erau vînaţi anarhiştii de către Poliţia secretă. „Cîteva foi de hîrtie tipărite cu cine ştie ce tîmpenii antiguvernamentale n-or să facă mare rău statului", îşi zise Felix Blumel, înduioşat de tinereţea studenţilor. „De ce să-i nenorocesc, dîndu-i pe mîna inspectorului? Nu e drept să fie aruncaţi în temniţă pentru cîteva petice de hîrtie. Mîine, poimîine, are să le treacă beţia anarhismului."

A doua zi, cînd inspectorul se înfăţişă la locuinţa lui Blumel

spre a-şi primi porţia de informaţii, acesta îi vorbi doar despre aventura galantă a unui conte care se retrăsese într-o „cameră separată" de la „Kaiser Friedrich", în compania soţiei unui prieten al său.

- Asta e tot? întrebă inspectorul, calm.

- Tot! repetă chelnerul cu prefăcută seninătate.

O palmă năprasnică peste faţă îl năuci. Cînd îşi acoperi stinctiv cu mîinile obrajii învăpăiaţi, spre a se feri de loviturile inspectorului, Blumel simţi scurgîndu-i-se printre degete sîngele ţîşnind din nas.

- De ce daţi în mine, domnule inspector? întrebă uimit şi înspăimîntat.

- N-ai auzit nişte tineri vorbind despre manifeste anarhiste?

- N-am auzit, bîigui Blumel.

O nouă serie de palme îl făcu să vadă trombe de steluţe verzui-roşiatice.

- Ce aveţi cu mine, domnule inspector? se jelui chelnerul.

- Studenţii erau agenţii noştri. Am vrut să te încerc, nemernicule! Pentru omisiunea asta aş putea să te înfund într-o celulă subterană la Spielberg, din care să nu mai ieşi decît cu picioarele înainte şi cu crucea pe piept!

Izbucnind în plîns, Blumel încercă să se dezvinovăţească, declarînd că nu a auzit discuţia despre manifeste datorită orchestrei care cînta prea tare.

- Minţi! tună inspectorul. Au vorbit suficient de tare ca să-i auzi.

Chelnerul se lăsă să cadă în genunchi.

- Iertaţi-mă, domnule inspector! Altă dată n-o să-mi mai scape nimic. Vă jur!

În cele din urmă, poliţistul se lăsă înduplecat de milogelile chelnerului. În realitate, nici nu avusese de gînd să-l aresteze. Reuşise să-i bage însă spaima în suflet.

Din ziua aceea, Felix Blumel deveni un informator zelos. Raporta tot ce auzea, de-a valma. Îl cuprindea groaza cînd se gîndea că printre clienţii lui s-ar fi putut strecura iarăşi agenţi ai Poliţiei spre a-i verifica buna-credinţă.

Trecuseră cîteva săptămîni de la „dureroasa" explicaţie, cînd, într-o seară, se instalară la vina din mesele lui Blumel doi bărbaţi în vîrstă. Unul dintre ei vorbea germana cu un vag

accent străin. Chelnerul surprinse cîteva fraze în vreme ce servea aperitivele.

- Domnule consilier privat, asasinarea tînărului Mitru Muntean nu poate fi deghizată în moarte naturală cauzată de un atac de cord. Raportul medicului legist constituie un fals calificat.

- Iartă-mă, dragă domnule secretar guvernial, replică interlocutorul, dar nu-mi vine să cred că un medic legist se poate preta la asemenea . . .

- Dispun de probe indubitabile, domnule consilier privat. Am avut grijă să le menţionez în memoriul înaintat Majestăţii-Sale împăratul. Sunt sigur că Majestatea-Sa va ordona să se facă lumină în această afacere, care aruncă o pată foarte urîtă asupra probităţii unor reprezentanţi ai autorităţilor maghiare.

- Cred că aţi savirşit o greşeala, domnule secretar guvernial, adresîndu-vă direct Majestăţii-Sale. Trebuia să sesizaţi mai întîi organele ierarhice. Eventual pe ministrul Justiţiei din cabinetul de la Budapesta.

- Corb la corb nu-şi scoate ochii, domnule consilier privat. Ministrul ar fi ordonat o anchetă care ar fi durat luni de zile, poate chiar ani, fără să se ajungă la vreun rezultat. Trebuie să li se facă dreptate românilor din Apoldul de Jos! Şi asta cîţ mai curînd. Altfel pot izbucni tulburări grave.

Consilierul privat îşi potrivi în orbita stângă monoclul prins cu un şnur de mătase de butoniera redingotei.

- Domnule secretar guvernial, mă tem că la Schonbrunn obiectivitatea dumneavoastră va fi pusă la îndoială tocmai fiindcă sunteţi român. Nu puteţi contesta că depindeţi în primul rînd de guvernul de la Budapesta .. .

Felix Blumel îşi făcea insistent de lucru pe lîngă masa celor doi bărbaţi. De vreme ce intervenea în discuţie numele împăratului, se cuvenea să-l informeze cît mai complet pe inspectorul de poliţie.

Doi tineri cu mustaţa abia mijită, îmbrăcaţi în fracuri impecabile - „băieţi de bani gata", cugetă Blumel de îndată ce-i văzu - străbăteau sala, îndreptîndu-se fără grabă spre grupul de mese din sectorul său. Dădu să le iasă în întîmpi-nare, aşa cum are obligaţia un chelner stilat, cînd un ghiont în şale îi tăie respiraţia. Un glas îi şopti imperios aproape de ureche:

- Tinerii de colo sunt Alteţa-Sa Imperială arhiducele Rudolf şi prietenul său, prinţul de Coburg. Au venit incognito. Să-i serveşti ca şi cînd n-ai şti cine sunt. Dar să fii cu ochii şi cu urechile în zece!

Blumel întoarse speriat capul spre individul care-i vorbise. Deşi acesta purta frac, spre a nu se deosebi de clienţii din local, avea în maniere şi în privirile care-i fugeau profesional, cercetînd lumea din jur, o asprime specifică meseriei de poliţist. Pe Blumel îl trecură fiorii. Ştia din zvon public ce măsuri extraordinare se luau cînd membrii familiei imperiale se plimbau incognito prin oraş. Spre a-i feri de atentatele anarhiştilor în ultima vreme, tot mai frecvente, poliţiştii în civil îi escortau pretutindeni, străduindu-se a se face neobservaţi.

Blumel era convins că în sală se mai aflau şi alţi agenţi în civil. Poate că printre ei se strecurase şi inspectorul său. O transpiraţie fierbinte îl scaldă brusc, muindu-i cămaşa scrobită şi gulerul, pînă atunci ţeapăn.

Poliţistul îi dădu pe furiş alt ghiont, trimiţîndu-l spre cei doi prinţi, care - spre groaza chelnerului - se instalară lîngă masa secretarului guvernial şi a însoţitorului său, consilierul privat. Secretarul general era un nemulţumit, ceea ce reieşea din vorbele lui. Dacă sub lustrul acestui personaj oficial se ascundea un duşman al regimului, un anarhist?

Blumel ar fi vrut să împărtăşească poliţistului în frac temerile sale, dar nu mai avu timp, căci se trezi ca prin vis în faţa celor doi tineri, care consultau meniul. Arhiducele Rudolf avea o faţă frumoasă, o siluetă suplă şi comportarea unui personaj deprins să comande. Nu se deosebea mult de alţi tineri de vîrsta sa. Blumel îl văzu înconjurat de o aură dumnezeiască.

- Cu ce vă pot servi, stimaţi domni? întrebă bîlbîindu-se,

- Şampanie şi caviar! ordonă prinţul de Coburg, în vreme ce arhiducele îşi plimba privirile asupra sălii.

- Îndată, stimaţi domni! răspunse cu umilă grăbire. Cînd se înapoie la masa arhiducelui, purtînd pe o tavă de argint, ca pe nişte moaşte, icrele - miniaturale perle negre - puse într-un vas de cristal, adîncit pe jumătate într-un aşternut de gheaţă, Blumel încerca senzaţia unui preot care oficiază un înalt ritual. Un picolo pistruiat îl urma, ducînd solemn o frapieră de argint cu două sticle de şampanie „Veuve Cliquot". Alt picolo aducea cupele de cristal, iar un al treilea venea cu pîinea prăjită şi cu

nişte felioare de unt în forme de melcişori.

În vreme ce orînduia pe masă tacîmurile şi paharele, Blumel observă cu oroare că arhiducele urmărea atent discuţia purtată cu voce destul de tare la masa secretarului guvernial. Orchestra fiind în pauză, vorbele secretarului ajungeau fără piedici la auzul prinţului moştenitor. „Secretarul guvernial şi-a găsit tocmai acum să critice regimul!" reflectă Blumel cătrănit.

Făcu un semn şefului de orchestră, îndemnîndu-l să reia programul. Acesta nu-l observă. Arhiducele remarcă manevra, zîmbi şi spuse ceva în şoaptă însoţitorului său, făcîndu-l şi pe acesta să zîmbească. În ciuda silinţelor sale, Blumel nu le putea prinde vorbele, în schimb, secretarul guvernial continua să-şi depene vehement criticile la adresa guvernării.

Spre uşurarea lui Blumel, şeful de orchestră ridică în sfîrsit arcuşul, dînd semn instrumentiştilor să atace un vals. Arhiducele păru să regrete că muzica îl împiedica să asculte finalul filipicei secretarului guvernial. Sunetele perlate ale orchestrei îl siliră să ridice glasul cînd se adresă însoţitorului au. Acum Blumel reuşi să-l audă pe arhiduce rostind destul de limpede:

- Feri, am să mă interesez de cazul „Mitru Muntean". Sper să dau de urmele memoriului înaintat împăratului. Ungurii m-au iritat întotdeauna cu pretenţiile lor absurde de a constitui o elită înlăuntrul imperiului.

- Vor găsi ei mijloace să te neutralizeze, Rudi, replică prinţul de Coburg, cu ton de dispreţ la adresa maghiarilor.

Pe Blumel îl zgudui iarăşi spaima. „În ce încurcătură am intrat, Doamne!" îşi zise. Să dezvălui inspectorului vorbele Prinţului moştenitor?... Aş putea fi acuzat de crimă de lese-majestate numai fiindcă am tras cu urechea la discuţia sa cu Prinţul de Coburg! Iar dacă inspectorul o să mă întrebe ce a spus Prinţul la masă, ce-o să-i răspund? O, Sfîntă şi Neprihănită Fecioară, călăuzeşte-mă în acest viespar!"

Îşi aminti palmele grele ale inspectorului. „Am să spun tot! Tot! N-am să ascund nimic! Absolut nimic!"

Arhiducele Rudolf credea în rolul providenţial al monarhilor, dar numai în măsura în care aceştia coborau în mijlocul supuşilor spre a le asculta durerile. Nu avea încredere în curteni şi în înalţii demnitari, care ridicau un zid între popor şi suveran. Îşi propusese să imite pe Harun al Raşid şi pe Mehmed II, pe Louis XI al Franeţei si chiar pe propriul său străbun Iosef II, care

obişnuiau să umble pe străzi travestiţi în simpli tîrgoveţi, spre a trage cu urechea la vorbele oamenilor de jos şi a se instrui „pe viu" asupra nevoilor şi felului lor de a vedea lucrurile.

Cu puţini ani în urmă, împărăteasa Elisabeth, dornică a-şi educe fiul în spiritul unei adînci prietenii faţă de unguri, marii ei favoriţi, rugase pe episcopul maghiar Hyacinth Ronay să predea prinţului moştenitor rudimentele limbii maghiare.

Ronay fusese un rebel ca şi Andrassy. În compania acestuia emigrase în Anglia după înăbuşirea luptei purtate de unguri împotriva imperiului habsburgic de esenţă germană. Ulterior devenise unul dintre stîlpii monarhiei.

Episcopul îşi luase în serios misiunea de a face din tînărul arhiduce un prieten al nobilimii maghiare. Spre consternarea înaltului prelat - în cursul lecţiilor - prinţul moştenitor nu pierdea prilejul să se lanseze în violente diatribe la adresa aristocraţilor din pustă.

Într-o zi, după ce ascultase unul dintre atacurile verbale ale arhiducelui, episcopul se înfăţişase în audienţă împărătesei :

- Maiestate, este de datoria mea să vă aduc la cunoştinţă concepţiile de un liberalism excesiv ale Alteţei-Sale imperiale Arhiducele Rudolf. Mi-a declarat recent că nobilimea şi clerul s-au unit de-a lungul veacurilor spre a ţine în jug poporul. L-au lipsit de învăţătură, ca să-l poată stăpîni mai bine. Înalta societate nu este decît un ulcer mizerabil, care macină organismul statului. Mă întreb cine a putut să-i sădească în minte asemenea teorii? Alteţa-Sa uită că nobilimea constituie astăzi cel mai credincios sprijin al tronului, uită devotamentul ei inalterabil faţă de Coroană. Am citit cîteva din compo-ziţiile lui prezentate fostului său guvernor Monsieur de Latour. M-am înspăimîntat. Alteţa-Sa Imperială se ridică vehement împotriva tradiţiilor Casei de Habsburg, arborează ateismul si ridică în slăvi francmasoneria, pledează în favoarea unei federalizări a imperiului, exprimîndu-si pe faţă dezaprobarea fată de dualismul austro-ungar, socotit de Alteţa-Sa Imperială doar un instrument folosit pentru oprimarea celorlalte popoare dinlăuntrul imperiului. Nu se sfieşte să-şi manifeste ostilitatea faţă de unguri şi faţă de Ungaria. Cer iertare Majestăţii-Voastre că am îndrăznit să abordez acest subiect. Dar m-am gîndit că Majestatea-Voastră ar putea influenţa în mod pozitiv caracterul şi comportarea Alteţei-Sale Imperiale.

Împărăteasa îl ascultase cu interes. Nimeni nu cutezase pînă atunci să-i spună adevăruri atît de crude despre fiul ei. Chiar dacă îi ajunseseră la ureche unele zvonuri, acestea îndulceau realitatea. La urmă zîmbise cu indulgenţă:

- Vă rog să nu uitaţi, Monseniore, că fiul meu este la vîrsta tuturor fanteziilor. Are doar cincisprezece ani. Mai târziu va judeca altfel lucrurile. Vă rog să continuaţi lecţiile de limba ungară. În timpul programului ar fi bine să încercaţi a insufla arhiducelui ideile dumneavoastră pline de înţelepciune. Sunt convinsă că veţi obţine roade frumoase.

Surîzînd cu imperială amabilitate, îngăduise înaltului prelat să se retragă. După plecarea lui se posomorise. De formă searătase îngăduitoare faţă de ideile bizare ale lui Rudolf. În realitate, le dezaproba în totul, fiindcă riscau să indispună nobilimea maghiară, pe care ea se străduise să şi-o apropie. Dacă soţul ei, împăratul, ar afla ce gînduri nutreşte prinţul moştenitor, l-ar sancţiona desigur cu excesivă severitate. Elisabeth îi cunoştea intrasingenţa. O criză în relaţiile dintre tată şi fiu, oricînd posibilă, trebuia cu orice preţ evitată. Împărăteasa era obsedată de tragicul sfîrşit al conflictului izbucnit odinioară între regele Felipe II al Spaniei si fiul său, Don Carlos. Desigur, în cea de-a doua jumătate a secolului XIX nu se puteau repeta asemenea tragedii, dar o ciocnire între arhiducele Rudolf şi tatăl său putea genera totuşi complicaţii pe care ea nici nu îndăznea să le întrevadă.

Spre a preîntîmpina o viitoare ciocnire între împărat şi moştenitorul său, Elisabeth hotărîse să aibă o explicaţie cu fiul ei. Îl luase deoparte şi îi vorbise despre erorile lui de judecată, despre opiniile-i politice incompatibile cu poziţia sa de prinţ moştenitor. Pledase aproape o jumătate de oră, alternînd îndemnurile la cuminţenie cu mustrările, ce-i drept, nu prea aspre.

Arhiducele o ascultase atent, dar fără sa rostească o vorbă. Ca mai toţi adolescenţii, se complăcea în atitudini de frondă vizibil manifestate. După ce-şi epuizase argumentele, împărăteasa îl apostrofase, iritată de aerul său persiflant:

- Rudolf, tu nu ai nimic de spus?

Rudolf o privise cu o răceală care o descumpănise:

- Nu. Nu am nimic de spus.

O salutase cu respect, apoi părăsise încăperea. Trecuseră de

atunci mai bine de doi ani, fără ca Rudolf să renunţe la principiile sale, care îşi aveau un trist izvor în propriile sale experienţe. Copilăria lui se depanase într-o ambianţă mohorîtă. Lăsat pe mîna guvernorilor, a profesorilor de tot felul, nu cunoscuse căldura dragostei materne şi nici nu se bucurase de îndrumarea afectuoasă a tatălui său, împăratul.

La vîrsta de şapte ani fusese scos de sub îngrijirea guvernantelor şi trecut sub aspra supraveghere a unui militar cunoscut pentru severitatea sa, generalul conte de Gondrecourt. Rudolf nu putea să uite chipul în care generalul îşi inaugurase activitatea de educator. În prezenţa unor demnitari ai Curţii, stupefiaţi, declarase cu ton dispreţuitor: „Băiatul ăsta trebuie să fie tare răzgîiat, de mi l-au dat în primire. Dar am să-l domolesc, aşa cum am domolit pe cei mai nărăvaşi bidivii!"

În toiul iernii, micul prinţ era văzut în curtea palatului, cu arma pe umăr şi în uniformă de soldat, făcînd instrucţie sub comanda unui ofiţer căruia generalul de Gondrecourt îi poruncise să se comporte cu asprime, ca şi cînd ar fii avut de-a face cu cei mai abraşi recruţi. Copilul mînuia arma şi mărşăluia ore întregi prin omăt sau prin zloată, vînăt de frig, tuşind şi tremurînd. Uneori, împăratul Franz-Josef se uita pe fereastră la fragedul soldat, zicîndu-şi că severul tratament militar nu putea decît să-l călească.

Spre a-l familiariza cu primejdiile, Gondrecourt îl încuia în grădina zoologică, apoi îi striga de dincolo de gardul de fier că a dat drumul unor porci mistreţi cu care va trebui să se lupte spre a-şi salva viaţa. Fără să ţină seama de urletele înspăimîntate ale copilului, pleca şi nu se mai înapoia decît după cîteva ore.

Informată, împărăteasa ceruse soţului ei înlocuirea lui Gondrecourt. Franz-Josef o refuzase, declarîndu-i ritos: „Educaţia spartană este ideală pentru formarea unui viitor monarh!"

Într-o iarnă deosebit de aspră Rudolf răcise atît de rău, încît fuseseră chemate la căpătâiul său toate somităţile medicale ale Vienei. Se zbătuse cîteva zile între viaţă şi moarte.

Dezamăgit de insuficienta rezistenţă fizică a micului prinţ, împăratul se înduplecase să-l înlocuiască pe Gondrecourt cu contele Karl de Bombelles, un sibarit, protector al artelor şi mare colecţionar de tablouri. Principiile pedagogice ale lui Bombelles erau diferite de ale predecesorului său. După ce redusese instrucţia militară la proporţii rezonabile, noul guvernor îşi

îndrumase elevul spre studiul istoriei, al literaturii, al filozofiei, al ştiinţelor exacte şi al muzicii, la care adăugase ştiinţele filologice. Viitorul împărat al Austro-Ungariei trebuia să cunoască toate limbile vorbite de popoarele din imperiul său precum şi franceza, engleza şi latina.

Rudolf, tratat ca o dihanie feroce de către generalul de Gondrecourt, se vedea acum înconjurat de profesori prevenitori, ce-i cultivau dragostea pentru învăţătură. Băiatul se arătase receptiv faţă de noile îndrumări.

Bombelles îşi dăduse imediat seama că arhiducele nu avea un fond sufletesc rău. Îl îndemnase să iubească dreptatea, adevărul, şi mai ales să-şi plece fruntea spre cei mulţi si nevoiaşi.

La şaptesprezece ani, Rudolf devenise un tînăr cult, înzestrat cu multe calităţi, la care se adăuga însă un temperament fantasc, debordant, înclinat spre plăceri, moştenit de la un lung şir de strămoşi imperiali, şi pe care comodul de Bombelles nu se preocupase să-l frîneze.

Bunăvoinţa, afecţiunea şi înţelegerea manifestată de noul guvernor nu putuseră înlocui însă dragostea maternă de care Rudolf fusese lipsit în anii copilăriei şi ai adolescenţei, epoci critice pentru pshicul său nevrozat de mediul ambiant, puţin prielnic unei dezvoltări normale, la care se adăugau şi unele trăsături genetice tarate. Arhiducele atribuise înstrăinarea mamei sale influenţei exercitată de anturajul acesteia. Şi cum în preajma ei se învîrteau mai ales personaje din nobilimea ungară, complexatul Rudolf făcuse o asociaţie de idei între propria lui mizerie morală şi înalta societate pe care începuse să o urască de moarte.

Cînd împăratul îi încredinţase comanda efectivă a unui regiment - privilegiu de care nu se bucurase pînă atunci nici un arhiduce - acceptase apatic înalta dovadă a încrederii paterne. Îşi îndeplinea sarcinile militare cu exactitate, dar fără entuziasm. Partizan al unui socialism moderat, detesta militarismul prusac, rigid şi iraţional. În concepţia sa, Imperiul German se menţinea într-un penibil echilibru pe vîrful baionetelor, iar regimul politic prusac se reducea la o dictatură soldăţească ruptă de interesele popoarelor ţinute sub talpa cu ţinte de fier a unei cizme ce-şi făcea auzit de departe zornăitul pintenilor.

De îndată ce devenise conştient de înaltul rol pe care pro-

videnţa i-l rezervase, îşi propusese să contribuie la fericirea supuşilor săi, instaurînd dreptatea socială şi libertatea politică, creînd un imperiu modernizat prin aplicarea principiilor care stăteau la baza existenţei Statelor Unite ale Americii. Idei utopice, comentau prietenii săi, care, evident, nu îndrăzneau să-l contrazică.

Discuţia pe care o auzise la „Kaiser Friedrich" în jurul cazului Mitru Muntean îi trezise iarăşi spiritul combativ.

După o noapte frămîntată, Rudolf se trezi în zori, îşi îmbrăcă uniforma de gală şi se îndreptă cu pas hotărît spre cabinetul împăratului. Asupra ferestrelor palatului se aşternuse o lumină cenuşie-albăstruie, vestitoare a soarelui-răsare. Arhiducele străbătu cîteva coridoare acoperite cu covoare în care se pierdea zgomotul paşilor. Candelabrele erau aprinse, căci la acea oră foarte matinală împăratul începea să primească audienţele.

Un valet pe jumătate adormit i se înclină adînc şi îi deschise uşa care răspundea în anticamera cabinetului imperial. La intrarea prinţului moştenitor, aghiotantul de serviciu se ridică de la birou şi izbi călcîiele. În anticameră se mai aflau cîţiva demnitari şi solicitanţi care se ploconiră cu respect în faţa arhiducelui. Rudolf salută cu o înclinare a capului, apoi se adresă aghiotantului:

- Domnule căpitan, aş vrea să ştiu dacă Majestăţii-Sale i-a parvenit un memeriu referitor la cazul unui oarecare Dumitru Muntean, despre care se pretinde că ar fi fost ucis în timpul unor cercetări de către jandarmii unguri.

- Alteţă Imperială, chiar azi de dimineaţă am supus memoriul spre rezolvare Majestăţii-Sale, care a şi pus o rezoluţie.

- Aş vrea să văd memoriul. Ofiţerul zîmbi stingherit:

- Nu-mi este îngăduit, Alteţă, să predau hîrtiile semnate de către Majestatea-Sa decît persoanelor desemnate în rezoluţiile imperiale.

Chipul arhiducelui se înăspri.

- Aceste reguli nu mă privesc pe mine, domnule căpitan! Aghiotantul se înroşi. Nu ştia cum să procedeze spre a nu fi învinuit că şi-a încălcat consemnul. Arhiducele era totuşi viitorul împărat al Austro-Ungariei. După o scurtă ezitare, ofiţerul deschise o mapă cu coperţi de marochin roşu, din care scoase un document scris caligrafic în limba germană.

- Iată. Acesta este memoriul care vă interesează, Alteţă Imperială.

Rudolf îl luă şi citi rezoluţia. „Ministrului Casei Imperiale. Spre anchetare". Dedesubt se afla apostila împăratului. Arhiducele parcurse cu privirile memoriul. Treptat fruntea i se întunecă:

- Domnule căpitan, te rog să anunţi pe Majestatea-Sa că îi solicit o audienţă!

Ofiţerul se schimbă la faţă.

- Dacă Majestatea-Sa Imperială va afla că v-am predat spre citire acest document...

- Lasă chestiunea aceasta pe seama mea, domnule căpitan. Voi şti să te disculp. Nu va fi însă nevoie...

- În clipa aceasta, Majestatea-Sa Imperială ia micul dejun.

- Cu atît mai bine. Este momentul să mă anunţi. Aghiotantul tuşi încurcat. Reflectă cîteva clipe, apoi, adundu-şi curajul, intră în cabinetul împăratului. Reveni după cîteva momente.

- Alteţă Imperială, Majestatea-Sa imperială vă aşteaptă.

Rudolf nu-şi făcea iluzii că va obţine cu uşurinţă cîstig de cauză. Cunoştea severitatea şi spiritul chiţibuşar al împăralui, care atribuia etichetei imperiale o importanţă cel puţin egală cu a celor patru evanghelii. Trase aer în piept, apoi intră în cabinet pe uşa deschisă cu grabă de aghiotant.

Aşezat la biroul său de o sobrietate monahală, ce contrasta cu stucaturile aurite ale vastului salon, împăratul Franz-Josef îşi sorbea laptele din pahar cu înghiţituri mici. Rupse o bucată dintr-un corn frumos rumenit şi, înainte de a-l duce la gură, ridică privirile asupra arhiducelui care stătea în poziţie de drepţi în faţa uşii.

Acesta îşi izbi călcîiele:

- Majestate...

Ochii albaştri ai împăratului cercetară cu atenţie uniforma şi decoraţiile prinţului moştenitor. Zîmbi satisfăcut. Ţinuta, corespundea strict regulamen-telor militare.

- Bună dimineaţa, Rudolf. Mă surprinde graba cu care ai dorit să mă saluţi. Trebuia să ne vedem la prînzul oferit în cinstea lui Albrecht de Saxa...

Tonul împăratului era de o politeţe de gheaţă. Arhiducele se strădui să-şi înfrîngă timiditatea inspirată de prezenţa tatălui său.

- Majestate, mi-am îngăduit să vă răpesc cîteva momente,

spre a vă supune un caz care, după umila mea părere, merită toată atenţia. Implicaţiile lui ar putea fi extrem de serioase.

Împăratul mînca tacticos bucata de corn. Desluşise în glasul fiului său un ton neobişnuit. Un fel de exasperare, îmbinată cu o dîrzenie care nu-i păru de bun augur. „Începe să e emancipeze, îşi zise. Trebuie să-l strunesc!"

- Despre ce este vorba?

Rudolf scoase din buzunarul tunicii memoriul referitor la asasinarea lui Dumitru Muntean, îl despături, se apropie de masa de lucru a împăratului şi îl puse deschis în faţa acestuia.

Franz-Josef sorbi încă o gură de lapte, apoi îşi coborî ochii asupra hîrtiei. Chipul i se înăspri.

- Nu înţeleg ce vrei! Am pus deja o rezoluţie. Afară de asta, aş dori să ştiu cum a ajuns hîrtia asta la tine?

Arhiducele răspunse cu respect, dar şi cu îndrăzneală:

- Eu l-am silit pe aghiotantul de serviciu să mi-o predea. Îmi asum întreaga responsabilitate.

Obrazul împăratului se întunecă.

- Foarte rău! Am să-l pedepsesc. Şi-a încălcat consemnul.

Rudolf înţelese că împăratul voia să devieze discuţia pe tărîmul disciplinei militare.

- Ar fi nedrept să fie pedepsit, Majestate. Mi-a înmînat memoriul numai după ce i-am ordonat în mod expres să mi-l predea. Dar esenţial este conţinutul memoriului, nu mijlocul prin care mi-a parvenit.

Împăratul se văzu pus în faţa unei alternative pe care nu o putea evita. Să-şi concedieze fiul sub pretext că nesocotise regulamentul Casei imperiale sau să accepte o discuţie care-i repugna. Ca şi cei mai mulţi dintre înaintaşii săi, socotea că este nepotrivit ca urmaşul la tron să fie informat în legătură cu treburile politice curente, rezervate numai suveranului. Odată, într-un moment de lucidtate, Franz-Josef se întrebase dacă acest exclusivism nu ascundea un simţămînt de gelozie, teama nemărturisită de a nu deschide anticipat urmaşului său gustul domniei, frica de a nu se vedea detronat şi lipsit de însemnele puterii.

După o scurtă chibzuinţă îşi zise că un exces de severitate în acest moment nu-şi avea locul. Era convins că fiul său era animat de cele mai curate intenţii, dar aceasta nu însemna să-i dea frîu liber. Îi ajunseseră la ureche - destul de vag, ce-i drept -

zvonuri în legătură cu ideile periculos de democratice ale fiului său. Deopotrivă cu împărăteasa Elisabeth, nu le dăduse mare credit. Tinerii vor să se arate întotdeauna mai „teribili" decît sunt.

- Bine, Rudolf. Ce te preocupă în legătură cu acest memoriu?

- O simplă anchetă a autorităţilor locale maghiare, căci acolo se va ajunge, nu va da nici un rezultat, Majestate!

Era bucuros că părintele său îi îngăduise să-şi spună cuvîntul. Însufleţirea îi îmbujorase obrajii tineri. „E frumos băiatul meu!" îşi zise cu mîndrie împăratul. Bine dispus, replică răbdător:

- Nu pot ordona o comisie imperială de anchetă în temeiul unei simple reclamaţii. Ungurii sunt tovarăşii şi prietenii noştri. Nu mi-e îngăduit să-i indispun punîndu-le la îndoială buna credinţă. Cînd imperiul a încheiat cu maghiarii pactul care stă la baza dualităţii austro-ungare, mi-am asumat anu-nite obligaţii faţă de ei.

Argumentele lui nu părură să aibă rezultatul dorit. Arhiducele replică bătăios:

- Aceste obligaţii ne impun să desconsiderăm năzuinţele şi drepturile umane ale celor trei milioane şi jumătate de români dinlăuntrul imperiului? Trei milioane şi jumătate, fiindcă restul au fost fie deznaţionalizaţi, fie trecuţi la recensăminte în coloana „unguri", fiindcă li s-au maghiarizat silnic mele! Numai în Transilvania, potrivit statisticii maghiarului Benko, sunt l 275 000 de români, faţă de 625 000 de maghiari şi secui. Şi Benko numai simpatie pentru români nu are. Dacă Majestatea-Voastră nu va instaura un regim de dreptate şi justiţie egală pentru toţi supuşii, indiferent de naţionalitate, imperiul se va prăbuşi ca un castel de cărţi de joc. Există o justiţie imanentă, deasupra justiţiei noastre părtinitoare. Trebuie să ţinem seama...

- Destul! strigă împăratul ridicîndu-se în picioare ca împins de un resort. Vinele tîmplelor i se reliefau albăstrui sub pielea care se învineţise. Aşteaptă mai întîi să te urci pe tron şi după aceea poţi să faci ce vrei! Pînă atunci eu sunt stăpînul! Înţeleg să-mi respect cuvîntul împărătesc faţă de unguri!

Luă o pană de gîscă, o muie în cerneală, apoi aşternu între rezoluţia şi apostila de pe memoriu următoarele cuvinte: „Ministrul de Interne al Ungariei îmi va raporta personal rezultatul anchetei, care se va desfăşura sub supravegherea delegaţilor

Ministerului Curţii". Aruncă pana de gîscă.

- Poftim! Ia memoriul şi predă-l aghiotantului! Dar pe viitor, te previn! Să nu te mai amesteci în chestiuni care nu te privesc! Audienţa s-a terminat!

Prinţul moştenitor îşi strînse buzele, gata să riposteze, dar se abţinu. Luă memoriul, salută şi se îndepărtă de masa de lucru a tatălui, mergînd de-a-ndaratelea pînă la uşă, aşa cum cerea protocolul...

*
**

- Excelenţa-Sa domnul prim-ministru al Regatului Unit, anunţă din prag directorul de cabinet.

Contele Andrassy ridică ochii de deasupra mapei cu documente, deschisă pe masa lui de lucru.

- Să intre!

Contele Koloman Tisza pătrunse nonşalant în cabinetul ministrului Casei imperiale şi al Afacerilor Străine al Austro-Ungariei.

- Bine te-am găsit, Gyula!

- Bine ai venit, Koloman.

Contele Tisza îşi trase pulpanele redingotei şi se instala într-un fotoliu din preajma mesei de lucru, în vreme ce directorul de cabinet dispăru discret.

- Îmi dai voie? întrebă Tisza, scoţîndu-şi cu gesturi maşinale din buzunarul dinăutru al hainei o havană pe care o şi decapita cu o mică ghilotină de aur.

- Te rog! spuse Andrassy, împingînd cu un gest tot atît de maşinal o scrumieră de cristal spre colegul său.

După împlinirea măruntului ritual, Andrassy îl întrebă cu politicos interes:

- Ai călătorit bine? Tisza strîmbă din nas.

- Trenurile merg mizerabil. Cînd am plecat aseară din Budapesta, îmi pusesem în gînd să trag un somn bun, mai ales că aveam de digerat un copios supeu.

- La „Hâmor"? întrebă Andrassy nostalgic.

- La ,,Hâmor". De unde ştii? se minună Tisza.

- Îţi cunosc preferinţele, Koloman. La Budapesta nu trecea săptămîna să nu dau o raită pe la „Hâmor". Aici, la Viena, îmi lipsesc restaurantele şi cabaretele budapestane.

- Eh, dragul meu, avantajul de a fi ministru al Casei

Imperiale implică şi dezavantaje.

- Sacrificii, vrei să spui, replică Andrassy. Nu e uşor pentru un maghiar să fie ministru la Viena. Dacă ai şti cîte dezagremente întîmpin din partea indivizilor cu ranguri înalte, ostili Ungariei... Apropo de duşmanii Ungariei, ia şi citeşte memoriul acesta.

Tisza luă documentul şi îl citi fugitiv, după ce descifra şi rezoluţia împăratului.

- Iar afacerea Dumitru Muntean! exclamă plictisit. De asta m-ai adus pînă aici?

- Este unul din motive, Koloman.

- Mai sunt şi altele? Primul nu îmi pare deloc serios.

- Are să-ţi pară foarte serios cînd ai să auzi că arhiducele Rudolf si-a vîrît coada.

- De unde ştii?

A fost văzut de un prieten de-al nostru, care se afla în anticamera împăratului cînd Rudolf a cerut aghiotantului de serviciu memoriul asupra cazului Dumitru Muntean.

Contele Tisza aspiră coleric un fum de havană, pe care în loc să-l reţină în gură, îl trase în piept. Se înecă, se înroşi ca şi guşa unui curcan şi după ce tuşi, gata să-şi verse plămînii, abia izbuti să se mai liniştească.

- Vrei un pahar cu apă? îl întrebă Andrassy binevoitor.

- Nu, mulţumesc. Mi-a trecut. Rudolf ăsta e o pacoste pentru Ungaria. Nu se găseşte cineva să-i tragă un glonte în cap?

- De la o vreme anarhiştii şomează, rosti cu negru umor ministrul Casei Imperiale.

- Desfiinţarea unui om se poate face şi pe alte căi, Gyula. Unul dintre mijloace este compromiterea, discreditarea...

- Koloman, nu uita că şi pereţii au urechi. Astfel de subiecte se discută în alte condiţiuni.

Contele Tisza răsuflă adînc:

- Ai de gînd să-mi pui pe cap nişte anchetatori „imparţiali", aşa cum ordonă rezoluţia imperială?

- Dragă Koloman, vom găsi noi o formulă, care să-l scoată pe jandarmul tău basma curată. Tot ce vreau să te rog este ca pe viitor organele de represiune maghiare să pună o oarecare surdină în activitatea lor. Nu avem nevoie de complicaţii interne acum, cînd Bosnia şi Herţegovina au luat foc. Incendiile se

propagă uşor, Koloman.

- Faţă de români şi de slavi, fiinţe inferioare, semibarbare, nu trebuie să ne purtăm cu mănuşi. Altfel riscăm să ni se urce în cap.

Andrassy începu să bată nervos cu degetele în tăblia mesei de lucru.

- Îţi recomand stăruitor mai multă moderaţie, Koloman. Primul ministru făcu un gest de nepăsare:

- Cînd am acceptat preşedinţia guvernului ungar, am făcut-o pentru că socoteam de datoria mea să apăr cu ghearele şi cu dinţii privilegiile poporului maghiar...

- Ale nobilimii maghiare, vrei să spui, îl corectă zîmbind Andrassy.

- Ale nobilimii maghiare, dacă vrei, replică Tisza fără să se jeneze. Am impresia că te-ai molipsit si tu de la arhiducele Rudolf.

- Nicidecum, Koloman. Sunt însă mai diplomat decît tine.

- Bine, vorbeşte-mi acum despre celelalte motive...

- Împăratul mi-a vorbit din nou despre dorinţa sa de a anexa Bosnia şi Herţegovina!

Koloman Tisza se ridică agitat din fotoliu.

- A înnebunit? Nu avem destui slavi înlăuntrul imperiului? Să-i digerăm mai întîi pe cei aflaţi actualmente între graniţele Austro-Ungariei.

- Aplicarea programelor de deznaţionalizare cere timp. Şi noi nu avem vreme de pierdut. Ştiu, anexarea Bosniei şi Herţegovinei ar implica un risc. Dar ar fi mult mai primejdios să acceptăm o preponderenţă rusă în Balcani sau crearea unui mare stat sîrb care, prin influenţa sa asupra popoarelor slave din imperiul nostru, ar contribui la dezagregarea lui. În ceea ce mă priveşte, prefer un status-quo, care din nefericire nu mai poate fi prelungit. Dacă vom rămîne pasivi, ruşii se vor înfige ca o pană în mijlocul Balcanilor, periclitînd echilibrul existent. Trebuie deci să intervenim, şi încă rapid.

Contele Tisza se aşeză din nou pe scaun:

- De ce nu aştepţi aplicarea noului irade al Sultanului Abdul Aziz, publicat în decembrie 1875 la Constantinopole? Sublima Poartă promite că va organiza un sistem de alegeri administrative judiciare şi financiare, menite să pună popoarele creştine pe picior de egalitate cu otomanii. A mai făgăduit

înfiinţarea unor jandarmerii locale, abolirea corvezilor, proclamarea libertăţii religioase, a egalităţii cultelor.

- Cine mai crede în baliverne, Koloman? Sunt convins că ultimul irade s-a publicat la sugestia lui Disraeli. Îi menajează pe turci spre a le răsplăti atitudinea lor prietenoasă în chestiunea Canalului de Suez. Noi trebuie să dovedim creştinilor din Balcani că nu i-am lăsat în părăsire, că ruşii nu sunt singurii lor apărători. Cînd Imperiul Otoman se va prăbuşi, trebuie să ne luăm partea noastră de moştenire. Dacă înghiţim Bosnia şi Herţegovina, prindem Serbia ca într-un cleşte. Căderea acesteia în sfera noastră de influenţă şi apoi anexarea ei vor urma în mod sistematic. După aceea ne întindem tentaculele asupra României. Recentul tratat economic încheiat cu românii constituie primul pas pe acest drum. Acaparînd România, ridicăm o barieră între ruşi şi Balcani.

- Crezi că rusii vor sta cu mîinile în sîn, Gyula?

- Nu cred. Ruşii vor reacţiona pe tărîm diplomatic, poate şi pe tărîm militar.

Contele Tisza se nelinişti:

- Accepţi perspectiva unui război cu Rusia?

- Accept! Orice formulă, oricît de violentă, este prefeabilă unei prezenţe ruseşti în Balcani. Nu înţelegi, Koloman? Dacă slavii se vor substitui turcilor la sud de Dunăre, vom fi supuşi unei presiuni care pînă la urmă ne va împinge tot la război, cu deosebirea că vom deveni mult mai vulnerabili, ruşii putîndu-ne lovi şi dinspre răsărit, şi dinspre miazăzi. . . Reţine bine ce-ţi spun, Koloman! Decît să-i văd pe ruşi consolidîndu-se în Balcani, prefer să mă aliez împotriva lor cu turcii şi cu englezii!

Andrassy făcu o pauză. Îşi dădu seama că, lăsîndu-se furat de patosul expunerii, îşi pierduse calmul, ceea ce nu era permis unui diplomat. Reluă domolit:

- Sper să nu ajungem la un război cu ruşii. Dar dacă va fi necesar, nu-l vom evita...

Tisza zîmbi:

- Te credeam mai paşnic, Gyula...

- Un diplomat trebuie să fie paşnic prin definiţie. Militarii au rostul să-şi zăngănească armele. Tocmai spre a preveni un război în Balcani, am întocmit un plan de reforme. Sper că marile puteri îl vor adopta şi-l vor impune Turciei. Este mai puţin spectaculos decît irade-ul lui Abdul Aziz, în schimb oferă soluţii

imediate pentru încetarea măcelului din Bosnia şi Herţegovina.

Tisza îşi exterioriza curiozitatea, încreţindu-şi sprîncenele şi uitînd să mai pufăie din havană. Rosti cu cinism:

- Presupun că documentul este foarte lung şi întortocheat, aşa cum se obişnuieşte în lumea diplomatică. Ai putea să-mi spui esenţialul?

- De ce nu? Însă cu recomandarea să păstrezi secretul.

- Pe mine poţi conta. Eşti sigur însă de discreţia celorlalţi colaboratori ai tăi?

Andrassyi zîmbi:

- Siguranţa aceasta n-o poate avea nimeni. În sfîrsit, să-ţi enumăr pe scurt punctele formulate de mine. Întîi: libertate religioasă deplină şi egalitatea cultelor. Doi: abolirea arendării impozitelor. Trei: produsul contribuţiilor directe ale Bosniei şi Herţegovinei să fie folosit pentru satisfacerea nevoilor acestor, provincii sub controlul unor organe locale. Patru: instituirea unei adunări locale alcătuite din creştini şi musulmani, în proporţii egale, care să controleze aplicarea reformelor cerute de marile puteri, precum şi a celor făgăduite de sultan prin irade-urile din 2 octombrie şi decembrie 1875. Cinci: ameliorarea stării materiale a păturii agricole, în sensul ca ţăranii herţegoveni şi bosnieci să poată dobîndi terenuri agricole în deplină proprietate.

- Este mult şi în acelaşi timp puţin. Nu implică o acţiune comună a marilor puteri în cazul că Turcia ar amîna sine die traducerea în faptă a reformelor.

- Lungim boala, Koloman! Avem tot interesul ca ambele tabere să se anemieze datorită pierderilor de sînge... În momentul în care vom interveni, să nu întîmpinăm o rezistenţă serioasă. Să ne păstrăm intacte forţele militare pentru o eventuală confruntare cu ruşii. Important este ca populaţia creştină din provinciile răsculate să ştie că Austro-Ungaria se preocupă de soarta lor... Cunoşti povestea: propuneri, contra-propuneri, conferinţe, discuţii în culise, amînări şi din nou conferinţe...

Se auzi o ciocănitură discretă în uşă şi directorul de cabinet se ivi în prag.

- O telegramă, Excelenţă, de la Spalato.

Se apropie şi o depuse pe masa de lucru. Andrassy o desfăcu, o citi, apoi se adresă zîmbind contelui Tisza:

- Comandantul trupelor noastre de grăniceri din Dalmaţia îmi raportează o foarte interesantă ştire. În vreme ce era urmărit de un detaşament turc, rebelul Liubibratic, însoţit de un grup de partizani, s-a refugiat pe teritoriul Dalmaţiei. Grănicerii noştri l-au reţinut pentru cercetări - căci Liubribatic s-a făcut vinovat de trecerea frauduloasă a graniţei - şi l-au internat într-un lagăr.

Stupoarea se aşternu pe chipul contelui Tisza.

- Cum rămîne atunci cu sprijinul pe care l-ai făgăduit cu atîta zgomot rebelilor creştini?

- Alternăm mîngîierile cu loviturile. Liubibratic era partizanul sîrbilor. Demonstrăm astfel că avem şi gheare. Pe de altă parte, turcii ne vor fi recunoscători pentru acest gest de imparţialitate. Şi faţă de ei aplicăm aceeaşi politică: lovim, dar şi mîngîiem. Duşmanii de azi pot să ne fie aliaţii de mîine şi invers.

- Ce vor spune ruşii? Internezi pe Liubibratic şi trimiţi turcilor o notă care nu are caracter ultimativ...

- Asta am şi vrut. Îi pun în faţa faptului împlinit: „Sau acceptaţi planul nostru, sau vă lăsăm singuri în faţa Europei" Şi cum Europa se reduce la ora actuală la marile puteri - printre care Anglia şi Germania dispun de cele mai puternice atuuri - Gorceakov va şti la ce se poate aştepta!... Acum să trecem la altă ordine de idei. Diseară, te rog să accepţi invitaţia mea la cină. Ne aşezăm la masă la ora opt.

Contele Tisza suspină:

- Am să fiu punctual, Gyula, deşi, sincer să fiu, aş fi preferat un supeu în compania unor hetaire la „Sacher" sau „Kaiser Friedrich".

Andrassy rîse cu indulgenţă:

- Ai îmbătrînit, Koloman, dar nu renunţi la aventurile galante... Lasă, diseară ai să iei cina în compania mea şi a contesei Andrassy, apoi ai să te culci devreme, astfel ca mîine dimineaţă să fii proaspăt la minte cînd vei da ochii cu împăratul...

Directorul de cabinet intră aferat.

- Excelenţa-Voastră este chemată urgent la palat de către Majestatea-Sa.

Andrassy rămase surprins:

- Trebuie să se fi întîmplat ceva grav de mă convoacă la ora asta. Audienţele de rutină le primeşte în zori.

Trăsura contelui Tisza si echipajul lui Andrassy părăsiră în

acelaşi timp cancelariatul Imperiului austro-ungar, prima, spre Ministerul de Interne al Austriei, cealaltă spre Hofburg. Cînd Andrassy intră în anticamera imperială, aghiotantul de serviciu se ridică respectuos de la birou:

- Bine că aţi venit, Excelenţă! Majestatea-Sa împăratul este nerăbdător să vă vadă.

Andrassy nu-l întrebă despre ce este vorba, fiindcă aghiotanţii aveau gura sigilată. Intră la împărat, luînd înainte tuturor persoanelor care aşteptau să fie primite în audienţă. Ora aceasta era rezervată solicitanţilor mărunţi. Franz-Josef primea cu aceeaşi solicitudine pe înalţii demnitari ai statului, cît şi pe supuşii umili care apelau la bunăvoinţa sa, socotind că în acest mod îşi îndeplineşte o obligaţie profesională.

Cînd intră în cabinetul imperial, Andrassy, care cunoştea foarte bine firea suveranului, înţelese după chipul cum îşi pipăia nervos barbetele înspicate cu alb că este foarte supărat.

Franz-Josef îl întîmpină ridicîndu-se de la masa de lucru şi întinzîndu-i o hîrtie scrisă:

- Poftim, Andrassy! Serviciul nostru secret îmi semnalează concentrări de trupe ruseşti la graniţa cu România. Ambasadorul meu la Sf. Petersburg să se prezinte imediat Ţarului şi să-i atragă atenţia în termeni politicoşi, dar categorici că nu voi tolera o intervenţie militară unilaterală a Rusiei în Balcani.

Franz-Josef respira mînia prin toţi porii. După scena pe care i-o făcuse în zori fiul său, aflase că şi ţarul avea de gînd să-i nesocotească autoritatea. Şi Rudolf, şi Aleksandr trebuiau să înţeleagă că Franz-Josef nu era suveranul unui stat de mîna a doua, ci al unui imperiu a cărui importanţă politică şi militară atîrna încă greu în cumpănă.

- Voi comunica telegrafic contelui von Langenau ordinul Majestăţii-Voastre, spuse respectuos Andrassy.

Franz-Josef, îndeobşte cumpătat la vorbă, izbucni:

- Cu cine-şi închipuie Aleksandr că are de-a face? A uitat probabil înfrângerea din Crimeea? Vrea să repete nesăbuinţa tatălui său?... Andrassy, să transmiţi şi cancelarului Bismarck o copie a raportului întocmit de Serviciul nostru secret.

Începu să se plimbe agitat prin imensa încăpere.

- Să-mi raportezi imediat răspunsul lui Langenau. Vreau să aflu justificările Ţarului... Şi Tisza? Ce e cu Tisza?

- M-a vizitat la minister. Mîine, în zori, urmează să se prezinte în audienţă Majestăţii Voastre.

- Dacă a sosit deja la Viena, să vină imediat la mine!

- Prea bine, Majestate.

- Mulţumesc.

Cancelarul înţelese că audienţa lui se încheiase. Părăsi de-a-ndaratelea cabinetul, ploconindu-se de trei ori pe parcurs, şi ieşi. Cînd se văzu în anticameră, răsuflă uşurat.

- Fiţi atent, domnule căpitan, Majestatea-Sa este în toane rele! Foarte rele! Bună ziua!

*

**

Un ger năprasnic se lăsase deasupra lacului Ladoga, transformat într-o imensă platformă de gheaţă, întinsă pînă dincolo de marginile zării. De gheaţă era şi cerul extrem de clar, şi razele aspre ale soarelui, şi palele de vînt ce suflau dinspre nord, ridicînd bruşte vîrtejuri de zăpadă. Întreaga fire era orbitor de luminoasă. O lumină glacială, înţepătoare ca acele de sticlă repezite cu putere spre înălţimile văzduhului de rafalele capricioase.

Înfăşurat în blănuri şi cu arma în bandulieră, tînărul prinţ Serghei Maximilianovici Romanovski, duce de Leuchtenberg, înainta precaut prin desertul de gheaţă, ocolind blocurile translucide, ţepoase, îngrămădite pe alocuri într-un fel de piramide albe, înalte de peste treizeci de metri. Era urmat de maestrul său de vânătoare şi de doi tineri puşcaşi, protejaţi de veşminte groase, care lăsau numai ochii şi nasul descoperit, căci domnea un frig aprig, de februarie.

Ochii ducelui scrutau pustiul de gheaţă, căutînd pe întinderile orbitoare siluete de foci. Era un vînător pasionat, gata să braveze condiţiile cele mai vitrege pentru a adăuga noi trofee la palmaresul său cinegetic.

De obicei vîna singur, căci îi plăcea să ţină piept - fără martori - spaţiilor şi fiarelor, dar maică-sa, marea ducesă Măria Nikolaevna, fiica cea mai mare a răposatului ţar Nikolai I, ordonase maestrului de vînătoare şi slugilor să nu-l piardă din ochi pe temerarul ei fecior, fiindcă în toiul iernii şi lupii porneau la vînătoare de foci. Străbăteau în haite vasta platformă de gheaţă şi urlau băgînd spaima în oameni. Atît de înfometate erau fiarele, încît în lipsa focilor atacau şi pe vînători, oricît ar fi

fost de numeroşi, înfruntînd urgia gloanţelor spre a-şi îndestula burţile goale. Ducelui Serghei de Leuchtenberg nu-i păsa de lupi, după cum nu-i păsa nici de gerul năprasnic. Maestrul de vînătoare, un cazac în puterea vîrstei, oţelit nu numai în lupta cu vietăţile sălbatice, ci şi cu duşmanul pe cîmpurile de bătălie, se minuna de dîrzenia cu care stăpînul său sfida primejdiile.

Ducele întinse mîna spre muchia zării, arătînd însoţitorilor un punct negru care abia se desluşea în scurtele zăgazuri de calm dintre vîrtejurile plimbăreţe ale fulgilor de omăt. Vînătorii îi înţeleseră semnalul şi porniră pe urmele lui într-acolo.

Cînd ajunseră la o depărtare potrivită de focile tolănite pe un bloc de gheaţă, dulcele se opri şi duse arma la ochi. În clipa aceea, lenevoasa vietate îşi mişcă trupul şi îşi ridică neliniştită capul. Simţise primejdia. Arma scuipă foc, împrăştiind ecouri peste întinderile albe, inospitaliere. Animalul se smuci o dată, lovit de moarte, apoi încremeni.

Ducele zîmbi, dar buzele îi erau atît de îngheţate încît îl durură. Îşi făcuse gustul ucigînd foca. Nu avea de gînd să o ia cu el, căci era prea grea. Nu avea nevoie de grăsimea ei folosită la opaiţe, fiindcă la palatul Leuchtenberg erau preferate luminările de ceară fină. Nu-i trebuia nici pielea ei, din care se făceau valize, fiindcă avea geamantane nenumărate din piei exotice mult mai fine.

Maestrul de vînătoare se uită spre cer. Soarele cu colţi o pornise agale spre lăcaşul său de odihnă. Noaptea avea să lase în curînd, neagră şi duşmănoasă. Pe întuneric nu te poţi lupta cu lupii.

- Alteţă Imperială, în curînd are să se lase bezna. Ducele se uită la rîndul său spre cer şi conveni că prin glasul cazacului vorbiseră înţelepciunea şi experienţa. Cu regret - fiindcă timpul trecuse atît de repede - hotărî să facă drumul întors. Avea de parcurs vreo cîteva verste pînă la baza de plecare, unde-l aştepta o masă îmbelşugată şi sania care trebuia să-l ducă în aceeaşi seară la Sf. Petersburg. Ar fi preferat să-şi petreacă noaptea în pavilionul de vînâtoare construit de el pe marginea lacului, dar a doua zi de dimineaţă avea obligaţia să participe la o paradă a unităţilor de gardă, pe care avea s-o primească însuşi ţarul. De cînd pluteau în aer zvonuri de război, unchiul său, împăratul Aleksandr, se preocupa tot mai mult de înzestrarea armatei cu armament şi echipament nou.

Inspectarea trupelor, conferinţele cu ofiţerii din Marele Stat-Major nu mai conteneau. Ţarul spusese o dată, în cursul unui dineu la palat, că îi repugna o conflagraţie militară, dar că trebuia să fie pregătit pentru orice eventualitate.

Ducele Serghei dorea războiul, care în concepţia lui îmbrăca veşmîntul unei vînători de proporţii mult mai mari, cu oameni în loc de fiare.

Ajunseră la pavilion tocmai cînd înserarea împrăştia umbre fantastice peste lacul îngheţat. De undeva, dinspre adîncurile deşertului alb, se auziră urlete de lupi.

- Am ajuns la timp acasă! zise maestrul de vînătoare, duşman al temerităţilor gratuite.

Ducele se îndestulă cu un nisetru la grătar şi cu o friptură de căprioară stropită cu vinuri franţuzeşti. Se urcă apoi în troică, aşternîndu-se la drum. Era escortat de doi cazaci straşnic înarmaţi. Şi vizitiul purta două arme prinse în bandulieră, iar la brîu ţinea două pistoale. Iarna era grea, iar lupii întărîtaţi de foame ajunseseră să se aventureze pînă în inima satelor şi să dea tîrcoale chiar şi pe la periferiile orăşelelor.

Alternînd galopul cu trapul, caii parcurseră în trei ore şi jumătate cele patruzeci de verste care-i despărţeau de Sf. Petersburg.

- În noaptea aceea, Serghei hotărî - contrar obiceiului- să se culce devreme, în apartamentul său din palatul Leuchtenberg domnea o căldură plăcută, care îndemna la reverie şi la somn. „Dacă nu mi-ar fi plăcut atît de mult vînătoarea aş fi adoptat felul de a trăi al lui Oblomov. M-aş fi lăsat să plutesc într-un neîntrerupt dolce farniente, aş fi visat cu ochii deschişi, aş fi băut zdravăn, iar în pauze aş fi făcut amor", se destăinuia prietenilor în momentele lui de mare sinceritate.

După ce-şi astîmpără setea cu o jumătate de sticlă de şampanie, se culcă şi adormi de îndată ce puse capul pe pernă. Era încă noapte cînd valetul îl trezi din somn. Ducele făcu repezeală o baie fierbinte, ca să se înviorveze, şi după ce îşi îmbrăcă uniforma de paradă, plecă la regiment. Cînd se urcă în troică, simţi că frigul se înăsprise. Şi vîntul îşi sporise violenţa.

- Are să se aştearnă viscolul, Alteţă Imperială, îi spuse vizitiul înainte de a da bice cailor.

În oraşul încă adormit, numai căruţele cu lapte, gunoierii şi cîţiva noctambuli, care se înapoiau de la petreceri, umblau

bîjbîind prin întunericul risipit pe alocuri de lumina timidă, bolnăvicioasă a unor felinare cu foarte bogate ornamentaţii. Cînd ducele ajunse la regiment, zorii prinseseră să decoloreze negrul de catifea al cerului. În cazarmă domnea mare forfotă. Se făceau ultimele pregătiri înaintea plecării spre cîmpul de manevră, unde urma să aibă loc defilarea militară. La ora 9 regimentul 2 cuirasieri de gardă cu steagul înainte, părăsi cazarma. Ducele Serghei comanda cel de-al 3-lea escadron. Era mîndru de ofiţerii, subofiţerii şi soldaţii săi, unii mai frumoşi şi mai falnici decît ceilalţi. Armăsarul lui, un lipiţan alb ca penele unei lebede, mergea în trap spaniol, ţinîndu-şi încordată ancolura. Toţi caii din escadronul ducelui erau albi. Regimentul de cuirasieri de gardă străbătea străzile, urmărit cu priviri admirative de trecătorii opriţi pe trotuare şi mai ales de tinerele domnişoare îmbujorate nu atît de gerul arzător, cît de spectacolul magnific al militarilor mîndri.

La vederea lui Serghei, o fată tînără, îmbrăcată într-un palton roz cu garnituri din blană de vulpe polară, scoase batista din manşon şi o flutură discret. Ducele îi răspunse ducînd mîna la cozorocul căştii de argint, încununată de vulturul bicefal cu aripile desfăcute. Trecu apoi mai departe, superb ca un zeu, lăsînd în urmă o inimă palpitîndă.

La ceasul 10, trupele de gardă orînduite în linie de front pe vastul teren de instrucţie, îl aşteptau pe ţar. Dacă pe străzile oraşului casele puseseră un fel de paravan în calea vântului, la cîmp deschis, rafalele măturau cu violenţă zăpada grăunţoasă, repezind-o în ochii şi în obrajii militarilor, tivindu-le cu ţurţuri minusculi genele şi sprîncenele, barbetele şi mustăţile. Pe coamele şi crupele cailor se aşternusdră pături de promoroacă.

În ajun, la vînătoare, pe lacul Ladoga, Serghei nu suferise de frig. Acum însă începuseră să-l străbată fiori de gheaţă.

Uniforma de ceremonie nu proteja îndeajuns corpul, iar casca metalică lăsa expusă faţa, urechile şi gîtul. Ducele avu la un moment dat senzaţia că îi amorţise nasul. Îl împresură frica să nu-i fi degerat, căci l-ar fi sluţit pe viaţă. Începu, să şi-l frece cu dosul mâinii, pînă ce simţi că începe să-l doară. Pînă şi picioarele vîrîte în cizmele din lac de Chantilly începuseră să-l înţepe.

Deodată trompeţii sunară „Onorul la împărat". Se auziră

ordine scurte. Electrizaţi, soldaţii încremeniră aliniaţi în frontul impecabil, lung de aproape două verste. Dinspre stînga se auziră revărsîndu-se în avalanşa uralele primelor trupe pe care împăratul le trecea în revistă. Serghei nu-l putea desluşi prin zăpada cernută din văzduh de palele vîntului.

Prin faţa escadronului său trecu fugitiv o sanie cu cifrul imperial, purtînd pe pernele ei pe prinţesa Katia, învăluită într-o amplă mantie de hermină. Vizitiul purta uniforma cazacilor de la Don. Alţi doi cazaci înarmaţi stăteau pe o mică platformă la spatele săniei. Ofiţerii rămaseră stupefiaţi. Îndrăzneala amantei imperiale, care uzurpa onorurile cuvenite numai împărătesei, îi umplea de indignare. Sania se îndreptă în galopul cailor spre un mamelon, de pe culmea căruia ţarul Aleksandr urma să primească defilarea.

Ca mai toţi membrii familiei imperiale, Serghei era revoltat. „Ţarul îşi afişează pretutindeni ţiitoarea, aşteptînd probabil să fie venerată ca o icoană purtată la o procesiune!"

Nu-şi mai frecă nasul, fiindcă ţarul trebuia să apară dintr-o clipă într-alta, judecind după uralele care se apropiau asemenea unui imens val sonor. Printre perdelele de pulbere îngheţată se ivi în sfîrşit împăratul, urmat de o numeroasă suită alcătuită din generali aghiotanţi, din comandanţi de mari unităţi şi din ataşaţi militari străini. Toţi purtau panaşe, fireturi, decoraţii.

Deşi îl dezaproba pe împărat pentru neruşinarea cu care îşi etala turpitudinea, nu se putu stăpîni să nu-i admire prestanţa, măreţia. Cînd plecă protocolar sabia în faţa suveranului Tuturor Ruşilor, încercă involuntar o mare emoţie. Aleksandr îi aruncă o privire pătrunzătoare. Îl recunoscuse, căci îi ztmbi. Apoi perdele de zăpadă spulberată îl înghiţiră din nou.

După încheierea trecerii în revistă a trupelor, regimentele se încolonară în formaţie de paradă.

Peste o jumătate de oră îi veni rîndul şi lui Serghei să defileze - în fruntea escadronului său de cuirasieri – prin faţa împăratului. Dar cînd o văzu pe Katia Dolgoruki stînd în sanie, la dreapta grupului de ofiţeri din Statul-Major simţi că i se încrîncenează din nou sufletul. Nu făcea pe lupul moralist. Admitea legăturile extraconjugale şi era pregătit să se preteze şi el la asemenea combinaţii după ce a însura. Dar ceea ce era permis unui muritor de rînd, nu-i era îngăduit ţarului.

Parada se încheie, trupele de gardă se înapoiară în cazărmi,

iar ofiţerii care-şi terminară programul porniră spre casele lor. Serghei prânzi de unul singur la un restaurant de pe Nevski Prospekt. După amiaza trase un somn zdravăn, iar seara - odihnit, proaspăt si bine dispus - îşi îmbrăcă fracul spre a da o raită la „Yacht-club".

Înainte de a porni la drum, se gîndi să facă o vizită mamei sale, care-l repunea pe linia de plutire ori de cîte ori se împotmolea în datorii. Un sprijin financiar substanţial i-ar fi prins bine, căci în ultima vreme suferise pierderi mari la baccara şi la ruletă. Pe deasupra, întreţinerea Olgăi Cesinskaia, o superbă balerină de la Opera Mare, îl costa enorm.

- La palatul Stroganov! porunci vizitiului.

Sania trasă de trei cai nervoşi, acoperiţi cu valtrapuri călduroase, ţîşni lin pe învelişul de omăt al străzii. Vîntul căzuse brusc, iar aerul avea acum o transparenţă de cristal. Zăpada proaspătă colecta luminile izvorîte din ferestrele caselor şi din vitrinele prăvăliilor, din felinarele trăsurilor şi din lampadarele orînduite pe trotuare, sclipind în noapte de parcă ar fi avut proprietăţi fosforescente. Troicile cu zurgălăi creau o ambianţă veselă, ca şi starea de spirit a tînărului duce.

La întretăierea lui Nevski Prospekt cu Bolşaia Sadovaia, echipajul se opri spre a permite unei manifestaţii să se scurgă spre centru. O coloană de tineri, după toate aparenţele studenţi, avînd în frunte un grup de bărbaţi vîrstnici cu aspect de dascăli, defila cu solemnă încetineală, intonînd un cîntec patriotic şi strigînd în cor: „Să ne unim puterile pentru eliberarea fraţilor noştri slavi apăsaţi de călcîiul otoman!". „Să luptăm împotriva Islamului înrobitor de popoare!", „Să ne strîngem rîndurile spre a învinge hidra turcească!", „Glorie eternă tuturor Rusiilor!".

Poliţişti în uniformă şi agenţi în civil supravegheau demonstraţia, spre a interveni dacă elemente ostile regimului ar încercat să se dedea la dezordini, la demonstraţii sediţioase. Troica ducelui rămase să meargă la pas în urma cozii coloanei. Serghei urmărea cu interes reacţiile oamenilor de pe trotuare la trecerea cortegiului. Mai toţi se opreau şi îi priveau plini de curiozitate. Mulţi dintre ei aplaudau ostentativ. Doar cîţiva îşi continuau cu indiferenţă drumul. „Miroase a praf de puşcă", reflectă impresionat.

Sania ducelui ajunse în sfîrşit în dreptul palatului Stroganov. Ferestrele etajului nobil dinspre canalul Moika erau luminate.

- Mama are oaspeţi? întrebă ducele pe portarul bătrîn şi bărbos, un edec al familiei, care deschise canaturile porţii monumentale dinspre Nevski Prospekt.

- Alteţele-Lor Imperiale marele duce Konstantin Nikolaevici şi prinţul Evghenii Maksimovici, fratele Alteţei-Voastre Imperiale.

Serghei intră, întrebîndu-se ce căuta marele duce Konstantin la palatul Stroganov, după ce lăsase să treacă mulţi ani fără să-i mai calce pragul. Străbătu coridoare multe, îmbrăcate în marmură, urcă monumentala scară de paradă şi se îndreptă spre salonul albastru, unde fusese informat că o poate găsi pe contesă şi pe oaspeţii săi.

Apariţia lui Serghei în imensul salon cu coloane aurite şi tapete de mătase sinilii provocă celor prezenţi reacţii diferite. Maică-sa îi întinse voioasă mîna. Prinţul Evghenii se încruntă nemulţumit, iar marele duce Konstantin făcu o mutră stingherită, ca şi cînd nu i-ar fi convenit să fie văzut în casa surorii sale.

Serghei sărută mîna mamei care îi zîmbi afectuos:

- Bine ai venit, Serghei! Ne pregăteam tocmai să ne aşezăm la masă. Sper că ai să cinezi cu noi.

- Cu plăcere, mamă.

Contesa Măria Nikolaevna Stroganov era fiica cea mai mare a răposatului ţar Nikolai I şi sora împăratului Aleksadr II. Măritată cu ducele Maximilian de Leuchtenberg, rămăsese văduvă după o căsnicie care durase - număr fatal - 13 ani. Se căsătorise a doua oară cu contele Grigoriii Stroganov, unul dintre marii latifundiari ai Rusiei. Nu fusese niciodată ceea ce se numeşte o frumuseţe. Avusese întotdeauna un aer princiar, care în ultimii ani se sublimase, căpătînd o măreţie cu adevărat imperială.

Marele duce Konstantin Nikolaevici, fratele ei, mare amiral şi comandant suprem al flotei ruse, avea în schimb un aspect burghez de mărunt dascăl, datorit poate şi ochelarilor cu rame de metal purtaţi în permanenţă. Era corpolent şi îşi purta fracul ca pe un halat de casă.

Prinţul Evghenii, fratele mai mare al lui Serghei, deşi era Comandant secund al unui regiment de lăncieri de gardă, nu avea deloc un aer marţial. În culise se şoptea că trăsătura de căpetenie era laşitatea. Epitetul corespundea oarecum adevărului. Curtea făcuse mare haz într-o vreme pe seama unei triste aventuri sentimentale a lui Evghenii cu Daria

Konintinova, contesă de Beauharnais, socotită drept cea mai frumoasă femeie din Rusia. Îndrăgostit nebuneşte de ea, o luase căsătorie în ciuda interdicţiei ţarului Aleksandr, care detesta mezalianţele. Fericirea lui conjugală fusese de scurtă durată. Între foarte tînăra lui soţie şi marele duce Aleksis Aleksandrovici, al doilea fiu al ţarului, se născuse o idilă care căpătase treptat notorietate publică.

Într-o seară, înapoindu-se fără veste de la o vînătoare, Evghenii îl găsise pe Aleksis Aleksandrovici în patul Dariei. Încercase să-i reproşeze vărului său adulterul, dar acesta îi făcuse vînt afară din dormitor şi îl îmbrîncise pe scări în jos. Evghenii Maksimovici se retrăsese amărît, dar şi înfricoşat în apartamentul său, unde o slujnică pricepută în leacuri băbeşti îi oblojise zgîrieturile şi vînătăile. Scandalul făcuse vîlvă. Toată lumea se aşteptase ca soţul ultragiat să-l provoace la duel pe amant. Însă Evghenii alesese altă cale. Ceruse audienţă împăratului Aleksandr şi se plînsese de comportarea lui Aleksis, cerînd să-i fie redată soţia. Ţarul îl apostrofase scîrbit:

- Dacă tu nu eşti în stare să-ţi aperi onoarea, nu îmi cere mie să ţi-o apăr. Am altceva mai bun de făcut decît să mă erijez în gardianul virtuţii soţiei tale. Tu ţi-ai ales-o, împotriva voinţei mele. Te-am lăsat să-ţi faci gustul. Acum suportă consecinţele. Şi pe viitor să nu mai aud un cuvînt despre treaba asta!

Evghenii părăsise amărît cabinetul împăratului. Se resemnase să-şi poarte pe frunte podoaba cornoasă fără să mai protesteze. Vărul său Aleksis - cu statura lui de colos - îi inspira o spaimă invincibilă. Dar nefericirea lui conjugală nu durase mult. O boală fulgerătoare o secerase pe Daria Kon-itinova în mai puţin de două săptămîni. Rămas văduv, Evghenii Maksimovici hotărîse să nu se mai repete trista experienţă matrimonială, aşa că nu se mai însurase. De atunci îi dăinuia în suflet povara unei uri implacabile împotriva ţarului şi a fiului său, marele duce Aleksis. Spre a risipi tăcerea grea oploşită asupra salonului după apariţia sa, Serghei Maksîmovici se gîndi să le vorbească despre apariţia Katiei la paradă. Dar abia apucă să rostească numele amantei ţarului, că Măria Nikolaevna îl întrerupse cu mînie în glas:

- Ştim tot! Generalul Volkov, din Statul-Major Imperial, ne-a istorisit tot. Tîrfa a găsit cu cale să-şi plaseze trăsura în dreapta suitei lui Aleksandr.

- Neruşinare! exclamă Evghenii Maksimovici, trecîndu-şi nervos mîna prin păr. Ţarul e atît de înrobit ibovnicei sale, încît se discreditează cu o inconştienţă ce frizează nebunia.

Serghei recunoscu în accentele de indignare ale fratelui său resentimentele acestuia faţă de ţar. Se uită cu coada ochiului la marele duce Konstantin, care trecuse la fereastră şi se uita pe geamuri afară ţinînd mîinile la spate, şi lovindu-si cu nervozitate degetele mâinii drepte de palma stingă. Abţinerea lui de a se pronunţa îi păru suspectă.

- O manifestaţie pe Nevski Prospekt! spuse marele duce Konstantin.

- Desigur, ostilă Katiei! izbucni Maria Nikolaevna, agitîndu-şi pieptul opulent, împodobit cu cinci rînduri de perle trandafirii şi cu o broşa încrustată cu diamante, înfăţişînd portretul în miniatură al răposatului ţar Nikolai.

- O simplă demonstraţie slavofilă, explică Serghei. Am văzut-o. Nişte studenţi zănatici urlau îndemnuri războinice. Dacă vor fi chemaţi sub arme vor înjura absolutismul ţarist care le pune în spinare harnaşamentul militar în loc să-i lase la învăţătură.

- Nici de învăţătură nu se ţin! comentă Maria Nikolaevna. Sunt cînd slavofili, cînd anarhişti, cînd marxişti, cînd bakuninişti... după cum bate vîntul. Nişte descreieraţi!

- O plîng pe biata Ţarină! rosti elegiac Evghenii Maksimovici. Ce-o fi suferind de pe urma Katiei.

Măria Nikolaevna strîmbă din nas:

- Ţarina? Pff! O venetică de neam prost! Măsa a fătat-o cu un grăjdar şi a pus-o în spinarea bărbatului ei. Mă întreb cum de nu şi-a dat niciodată seama marele duce de Hessa, că i s-a atribuit paternitatea unui pui de cuc! Hm, un imbecil cornut!

- Vai, Maria, foloseşti nişte expresii de bucătăreasă! o mustră marele duce Konstantin.

- Ce te supără? îl repezi soră-sa. Fătatul sau cucul? Decît să te legi de expresiile mele, ai face mai bine să-l mustri pe Aleksandr pentru năzbîtiile lui.

Marele duce Konstantin se întoarse cu faţa spre soră-sa:

- Eu sa-i fac morală? De ce tocmai eu? Tu eşti mai apropiată ca vîrstă de Aleksandr.

Măria Nikolaevna se simţi ofensată:

- Faci aluzie la faptul ca sunt mai bătrînă decît tine?

- Uite ce o preocupă în clipa asta! exclamă cu năduf marele duce.

- Aţi auzit ultima veste? interveni Evghenii Maksimovici.

- Spune! zise maică-sa.

- Unchiul Aleksandr are de gînd s-o mărite pe Katia - bineînţeles de formă - cu generalul Loris Melikov.

- Loris Melikov? exclamă Măria Nikolaevna. Un linge-cizme! Altfel n-ar fi ajuns, dintr-un nenorocit de armean, general-colonel. Nu m-aş mira să se preteze şi la această murdărie.

Un lacheu se ivi, anunţînd:

- Alteţa-Sa Imperială marele duce Nikolai Nikolaevici!

Se lipi apoi de perete, lăsînd pe noul venit să intre ca o furtună. Marele duce Nikolai Nikolaevici, al treilea frate al ţarului, general de geniu şi aghiotant general imperial, inspector general al armei geniului, al trupelor de gardă şi al întregii cavalerii, comandant-şef al trupelor din circumscripţia militară a Sf. Petersburg, preşedinte al Comitetului suprem de organizare şi instruire a trupelor, şef al unui regiment de grenadieri, al regimentului de dragoni din Astrahan, al regimentului de husari „Aleksandr" al primului batalion de geniu din Caucaz, patron al regimentului de husari austriac şi şef al regimentului de cuirasieri prusac, era un personaj foarte important în ierarhia imperială, mai important chiar decît marele duce Konstantin, deşi acesta îi era superior în vîrstă cu patru ani. Noul venit se opri în mijlocul salonului şi salută cu o înclinare din cap pe toată lumea, făcînd să-i salte barbetele negre şi foarte stufoase. Era atît de înalt, încît făcea impresia unei sperietori de ciori, singularizate într-o porumbişte.

- Încă un tacîm la masă! porunci Maria Nikolaevna valetului. Ce părere ai, Nikolai, despre ultima neobrăzare a Katiei? îl chestiona soră-sa în loc de „bun sosit". Marele duce Nikolai rîse machiavelic:

- Sunt sigur că numai despre treaba asta aţi vorbit pînă venirea mea. Nu vă întrece nimeni în clevetiri!

Marele duce Konstantin, care stătuse pînă atunci în rezervă, izbucni:

- Despre ce-ai fi vrut să discutăm? Despre vremea de afară? Ne preocupă nesocotinţa lui Aleksandr, care se face pur şi simplu de rîs!

Chipul noului venit căpătă o expresie drăcească: - De cînd te-ai făcut gardianul moralei imperiale, Konstantin? Ai vrea poate ca Aleksandr să se călugărească! Tu n-ai amante? Hai, nu mai face mutra asta ofensată! Întreţii o anumită contesă într-un apartament pe Fontanka. Nu te mai ascunde; Konstantin, căci cu mine nu-ţi merge! Şi eu am amante, şi flăcăii ăştia au, adăugă arătînd cu un gest pe cei doi fraţi Leuchtenberg. Şi tu, Maria, n-ai avut niciodată amanţi? Gîndeşte-te bine înainte de a-mi da un răspuns negativ! Nu te jena fiindcă se găsesc de faţă fiii tăi. Acum sunt destul de mari ca să ştie cum se fac copiii. Decît să ne pierdem vremea cu fleacuri, propun să trecem la masă. Mi-e o foame de tigru! Dacă nu m-aş stăpîni, v-aş mînca pe toţi, afară poate de Konstantin. E prea gras şi mi-ar face rău la ficat..

Serghei Maksimovici ajunse la „Yacht-club" la ora 11. Cina somptuoasă servită cu ceremonial şi rafinament, ca în mai toate casele mari, îl reţinuse în ciuda nerăbdării lui de a-şi încerca norocul la masa verde. Abia după ce oaspeţii se ridicaseră sătui de la masă i se oferise posibilitatea de a o lua pe maicăsa-sa deoparte, spre a-i cere - între patru ochi - un mic sprijin bănesc. Maria Nikolaevna îşi dovedise ca de obicei simpatia faţă de fiul ei cel mai mic - „favoritul familiei", cum îl numea în derîdere, dar şi cu invidie, Evghenii - strecurîndu-i în buzunar un foarte gros teanc de bancnote mari. Surescitat de perspectiva bătăliei cu zeiţa Fortuna, Serghei trecu mai întîi în revistă mesele de joc, asemenea unui comandant de oşti care studiază terenul înainte de a-şi avînta trupele în luptă.

Jocul de chemin de fer îi păru cel mai tentant. Grămezile de fise reprezentînd mii şi zeci de mii de ruble schimbau stăpînul într-o ameţitoare sarabandă. Prinţul Sviatopolski-Mirski, magistratul, realizase cîteva lovituri spectaculoase devalizîndu-şi adversarii. Dimitrii Naricikin, arhimilionarul soţ al actriţei franceze Jenny Falcon, adunase o atît de mare movilă de fise, încît acestea începuseră să cadă de pe masă. Prinţul Kiril Razumovski avea în preajma sa cîteva pungi pîntecoase din care scotea la intervale dese monede de aur, preschimbate de crupier - cu îndemnare de prestidigitator, în fise divers colorate. Lavrentii Aleksandrovici Salovţev, coborâtor din prinţul scandinav Simon, venit în Rusia sub Iaceslav cel Mare, îşi juca nepăsător cartea, deşi poturile la care se angaja atingeau sute de mii de ruble. .

Serghei Maksimovici se simţi atins pe umăr. Tatăl său vitreg, contele Stroganov, rămas la club încă de la ora prînzului - uitase că are invitaţi la cină - şopti complice fiului său vitreg:

- Dacă vrei să dai o lovitură în noaptea asta, haide la masa de lîngă fereastră. Mestcerski pierde sume uriaşe. S-a ambalat şi revarsă aur cum revarsă o fîntînă apa.

Serghei Maksimovici urmă cu grăbire sfatul patern. Contele Stroganov nu fabulase. În jurul mesei la care juca prinţul Mestcerski se buluceau pontatorii mai aprig decît vulturii care se aruncă asupra unei vietăţi muribunde spre a-i smulge halci din trupul încă palpitînd. Interesul trezit de ghinionul lui Mestcerski era sporit şi de faptul că acesta se înrudea prin alianţă cu prinţesa Katia Dolgoruki.

- Cît a pierdut pînă acum? întrebă Serghei pe bătrînul Stroganov.

- Aproape o jumătate de milion de ruble. L-am scuturat şi eu de vreo sută de mii.

Mestcerski aştepta cu nerăbdare să-i vină rîndul la sabot. Spera să-şi refacă din cîteva lovituri capitalul serios dijmuit. Serghei se aşeză în preajma lui. Prinţul prelua în sfîrşit sabot-ul. Puse la bătaie zece mii de ruble, şi se pregăti să împartă cărţile.

- Banco! zise Stroganov, aruncînd pe masă cinci fise în valoare de cîte o mie de ruble.

Lăsă mînă liberă pentru restul de cinci altor ponţatori, spre a beneficia şi de norocul lor. Restul potului fu imediat acoperit. Serghei se abţinu de la mîna aceasta, fiindcă voia să analizeze mai întîi jocul prinţului.

- Les jeux sont faits! anunţă crupierul cu calm profesional.

Mestcerski împărţi cărţile. Realiză un opt, faţă de două guri ale lui Stroganov. Potul se ridică astfel la 20000 de ruble.

- Rămîne! zise Mestcerski. Împart cărţile! Stroganov îşi încercă din nou şansa. Pierdu şi a doua mînă. Potul spori la 40000 de ruble. Mestcerski stîrni senzaţie câstigînd cea de-a treia lovitură.

- 80 000 ruble! anunţa crupierul. Faites vos jeux, Messieurs.

Pontatorii îşi aruncară priviri întrebătoare. Se întorsese oare norocul în favoarea lui Mestcerski?

- Banco seul! se auzi glasul prinţului Demidov, regele industriei armamentului din Urali.

Mestcerski distribui din nou cărţile. Demidov se alese cu un trei si cu un doi. Adversarul său realiză un opt de la prima mâna.

- Rămîne tot! zise cu afectat calm.

- 160 000 de ruble la Bancă! anunţă crupierul cu însufleţire.

Jocul părea iarăşi să se înviorEze.

- Banco! exclamă Stroganov.

Acoperi 100000 de ruble, iar pontatorii completară diferenţa. Spre uimirea si iritarea sa, pierdu. Potul se dublă iarăşi.

- 320 000 de ruble! vesti cu importanţă crupierul. Serghei Maksimovici simţi deodată o poftă nebună să se arunce în vîrtejul luptei. Propria lui prudenţă dădu un semnal de alarmă. Era oare înţelept să intervină tocmai acum, cînd Mestcerski se afla într-o serie norocoasă?? Se auzi rostind aproape fără voie:

- Banco seul!

Toate privirile se îndreptară spre el. Era cel mai mare pot din seara aceea. Mestcerski zîmbi amuzat de îndrăzneala tînărului duce. Era sigur că va cîstiga. Va mai încerca apoi o singură mînă. Cu 720 000 de ruble se va putea ridica mulţumit de la masă. Nu numai că îşi va recupera banii pierduţi, dar va realiza şi un cîstig de peste 300 000 ruble.

- Les jeux sorit faits! rosti erupierul cu respect. Pontatorii rămaşi pe dinafară se uitau cu vagă invidie la Serghei Maksimovici. Prinţul Demidov era iritat fiindcă Leuchtenberg i-o luase înainte cerînd un Banco în exclusivitate.

Mestcerski împărţi tacticos cărţile. Una ţie, una mie, una ţie, una mie. Serghei le luă de pe masă şi le filă cu uşoară emoţie. Găsi un doi de treflă si un doi de caro.

- Carte! ceru cu prefăcută linişte. Mestcerski realizase şase puncte.

- Six! Je rzs zise el dînd o carte adversarului său. Serghei primi încă un doi de pică. Respiră adînc:

- Şase! rosti cu voce nesigură.

- En carte! anunţă crupierul.

Mestcerski simţi un gol în stomac. Îl părăsise oare şansa? Împărţi din nou cărţile. Serghei şi le filă pe ale lui cu o încetineală exasperantă. Avea un nouă şi o rigă.

- Neuf! anunţă triumfător.

Mestcerski se făcu palid. Primise doar două dame. „Am pierdut!" reflectă zdrobit. „Am pierdut!"

- Felicitări, Serghei! şopti Stroganov fiului său vitreg. Abia acum tînărul duce de Leuchtenberg îşi simţi cămaşa udă de transpiraţie. Cîştigase o mare bătălie. Cu obsechioasă graba, crupierul împinse spre el grămada de fise violent colorate. Serghei îi răsplăti zelul aruncîndu-i un bacşiş de 10 000 de ruble.

- Merci, Monsieur! se frînse de mijloc crupierul. Miile fozs, mergi!...

*

**

Ţarul Aleksandr se uită la chipul emaciat al ţarinei, care stătea culcată pe o canapea „Recamier" şi îl privea cu ochi iubitori şi trişti de cîine bătut.

Maria Aleksandrovna îl rugase să zăbovească în compania ei cîteva minute, să se aşeze pe un scaun şi să-i istorisească ce se mai întîmpla prin lume. Îi ceruse atît de puţin... Dar el se eschivase, invocînd un program foarte încărcat; audienţele de dimineaţă, o şedinţă la Consiliul Imperiului, primirea unui suveran oriental sosit în vizită la Sf. Petersburg, ceremonia decorării unor ofiţeri generali distinşi în companiile din Asia... Ţarina îl ascultase, zîmbind recunoscătoare chiar şi pentru aceste minciuni politicoase... Apoi el tăcuse, fiindcă nu mai avea ce spune...

Stătea în picioare în preajma ei si o privea nedumerit. De femeia aceasta uscată, îmbătrînită şi urîţită de boală, fusese îndrăgostit nebuneşte. Aceasta se întîmplase cu mulţi ani în urmă. Pe atunci era tînără, dar, după cîte îşi amintea el, nu era frumoasă. Ce anume îl determinase oare să o ridice alături de el pe tronul tuturor Rusiilor?... În prezenţa ei se simţea şi el bătrîn. Devenea conştient de apăsarea celor 57 de ani care-i împovărau umerii... În camera ei plutea un miros ciudat de mucegai... sau poate aşa i se părea lui. Încercă deodată o senzaţie de sufocare. Abia aştepta să părăsească încăperea asta, în care florile orînduite cu artă în vase de Saxa şi Luvres, răspîndeau un parfum stătut, de cimitir. Da, acesta era cuvîntul. Miros de cimitir, de mormînt proaspăt... Cu un efort, se smulse din păienjenişul fantasmelor. Zîmbi soţiei sale, dar în clipa aceea îşi dădu brusc seama – după expresia de oroare întipărită pe chipul ei - că aceasta îi citise gîndurile. Spre a-şi răscumpăra greşeala,

se înclină uşor şi îi mîngîie mîna întinsă pe cuvertura de mătase liliachie. Dar pielea ei era ridată, striată de vine aparente. Avea şi fierbinţeală, dovadă că boala progresa. Pe obrajii supţi se întinseseră, ca nişte pecingini pete roşii, nesănătoase.

- Astăzi arăţi foarte bine, scumpa mea, rosti cu un fel de răguşeală în glas.

Ţarina închise cîteva clipe ochii, ca si cînd ar fi încercat să izgonească o viziune, apoi îi redeschise, surîzînd sărman.

- Eşti atît de bun cu mine, Saşa!

În clipa aceea ţarul îşi zise că este un ticălos. Nu era nici măcar în stare să mimeze simpatia faţă de fiinţa aceasta care nu-i cerea nimic şi îi dăruise totul. Pînă şi permisiunea de a-şi aduce amanta în palat... Apoi îşi zise că prefăcătoria lor reciprocă nu-şi mai avea rostul. Poate că şi ea îl ura, dar îşi ascundea adevăratele simţăminte sub masca de soţie iubitoare. Accepta orice compromisuri pentru a nu fi izgonită. Ţarul îi sărută mîna.

- Mă ierţi, draga mea, dar acum trebuie să te părăsesc. Glasul lui sunase mai aspru decît s-ar fi cuvenit. Îşi dădu seama de acest lucru, dar comedia vizitei cotidiene trebuia să se sfîrşească odată. Se uită la ceas. Se făcuse nouă. La ora aceasta Katia îl aştepta în fiecare dimineaţă.

Zîmbi automat soţiei sale apoi se îndreptă grăbit spre uşă...

Cînd se văzu pe coridor, aspiră adînc, de parcă ar fi vrut să-şi cureţe plămînii de aerul lînced din camera împărătesei.

Porni cu pas elastic spre apartamentul Katiei, amenajat în cealaltă aripă a palatului. Avusese decenţa să nu o plaseze uşă în uşă cu ţarina. Katia, Katia!... îi rosti mintal numele cu înflăcărarea unui tînăr îndrăgostit. Lacheii, demnitarii, ofiţerii şi soldaţii de gardă încremeneau la trecerea sa în poziţii care exteriorizau nemărginita lor devoţiune, dar ţarul nu-i vedea, căci gîndurile lui, instinctele, întreaga lui fiinţă se concentrau numai asupra femeii iubite. În curînd avea să o strîngă în braţe.

Intră în apartamentul Katiei plin de nerăbdare, ca după o lungă despărţire. Ea îl aştepta în mijlocul odăii, cuprinsă în văluri diafane şi luminată de razele soarelui, care pătrundeau în şuvoaie oblice pe ferestrele înalte, făurindu-i o aură de sfîntă.

- Katia! exclamă extatic împăratul. Alergă spre ea, o cuprinse în braţe şi îşi îngropa obrazul în păru-i blond.

Îi mîngîie fruntea, ceafa, apoi îşi ridică gura spre buzele ei.

Cînd o sărută, ţarul se simţi exploziv de tînăr, de parcă timpul s-ar fi întors înapoi cu trei decenii.

- Mi-ai lipsit atît de mult, scumpa mea!

Îi privi chipul şi simţi cum frumuseţea ei îl îmbată. Desluşi şi o umbră de supărare, care îl îngrijoră.

- Ce e cu tine, Katia? Nu te simţi bine? Te-a nemulţumit cineva?

- Sunt foarte mîhnită, Saşa!

- De ce? Nu stă în puterea mea să-ţi readuc seninul în ochi?

Prinţesa ezită o clipa:

- Nu ştiu dacă e cazul să te obosesc şi pe tine cu grijile mele... Dar dacă stăruiesti, am să-ţi spun tot. Soţul Mariei a pierdut aseară la „Yacht-club", un milion de ruble.

După ce citi surprinderea, nedumerirea din ochii ţarului, se grăbi să adauge:

- Maria este totuşi sora mea. Nu îngădui ca Mestcerski s-o ruineze.

Aleksandr revăzu ca prin vis chipul Mariei. Într-o vreme o plăcuse. Poate că fusese numai un capriciu. Pe atunci Maria şi Katia locuiau împreună. Maria îl cucerise cu voioşia ei. Rîdea, glumea şi cînta cît era ziua de lungă. O privighetoare cu chip omenesc. Katia, în schimb, era o melancolică, emotivă, sensi-bilă, ca o mimosa sensitiva. Pe Aleksandr îl cuceriseră seni-nătatea, veselia comunicativă a Mariei. Îi făcuse cîteva cadouri fără mare valoare. Flori, panglici, şaluri. Stîrnise însă gelozia Katiei, care provocase o scenă penibilă, reproşîndu-i surorii sale că încearcă să-i fure iubitul. Fusese foarte flatat de violenta manifestare de dragoste a Katiei, mai ales că în vremea aceea, el păşea tocmai pragul celor 50 de ani, vîrsta care îndeobşte spulberă încrederea bărbaţilor în posibilitatea lor de a mai provoca pasiuni printre adolescente.

Se supusese însă ultimatumului Katiei; o căsătorise pe Maria cu prinţul Mestcerski, un tînăr cu obîrsie ilustră, seducător la înfăţişare, dar putred sufleteşte. Ţarul avea să cunoască această neplăcută faţetă a firii prinţului abia mai tîrziu - cînd i-ar fi fost greu, dar nu imposibil, să mai poată dace ceva. Înainte de căsătorie o înzestrase pe Maria, şi îi dăruise lui Mestcerski, ca dar de nuntă, o vilă superbă pe Rue des Anglais. Proaspătul soţ al Măriei îşi dezvăluise cusururile din primele luni ale căsătoriei. Afemeiat şi cartofor, îşi pierdea

nopţile prin spelunci, bordeluri şi cazinouri. Vila o pierduse într-o noapte la ecarte, apoi măcinase zestrea Mariei, ajungînd să trăiască numai din subsidiile Katiei, pe care începuse să o roadă remuşcările.

- Şi ce vrei să fac? întrebă ţarul. Nu pot să-i pun interdicţie fiindcă îi place jocul de cărţi. Dacă aş aplica sancţiuni severe tuturor vicioşilor de o seamă cu el, ar însemna să pun la popreală jumătate din locuitorii Sfîntului Petersburg.

În sinea lui încerca o satisfacţie perversă la gîndul că o făcea pe Katia să sufere, îi fu totuşi milă de frămîntările ei

- Am să caut o soluţie, sufleţelule, îi făgădui. Nu te mai necăji!

Un lacheu le servi micul dejun, pe care ţarul obişnuia să-l ia în compania Katiei.

- Unde sunt copiii? întrebă Aleksandr, în vreme ce Katia îi turna ceai în ceaşcă. Cum de nu au venit pînă acum?

- I-am trimis cu guvernanta să se plimbe pe la soare. Vreau să profite de vremea aceasta minunată.

- Bine. Am să revin diseară să-i văd.

Ţarul îşi bău ceaiul, se ridică de la masă, apoi îşi sărută tandru iubita.

- Dacă treburile imperiului nu m-ar chema, te-aş plictisi stînd în preajma ta zi şi noapte.

După ce se înapoie în camera sa de lucru, ţarul îşi aruncă ochii asupra raportului cotidian întocmit de şeful Poliţiei asupra întâmplărilor mai deosebite din timpul nopţii trecute. Nu găsi nici un cuvînt despre pierderile băneşti ale prinţului Mestcerski la „Yacht-club". Mînîos, trimise după mai-marele Poliţiei. De îndată ce acesta i se înfăţişă la raport, îl apostrofă brutal, reproşîndu-i neglijarea episodului de la „Yacht-club".

- De ce nu ai menţionat aici că Mestcerski a pierdut un milion la cărţi? Aşa îţi faci datoria?

Şefului Poliţiei nu-i lipsea prezenţa de spirit:

- Nu dispunem încă de preciziuni asupra sumei pierdute de prinţ, Majestate.

Ţarul mormăi ceva, apoi îi permise să se retragă, dar nu mai înainte de a-i fi atras atenţia ca pe viitor rapoartele lui să nu mai păcătuiască prin asemenea scăpări.

Seria audienţelor fu deschisă de cancelarul prinţ Gorceakov. Bătrînul ministru al Afacerilor Străine făcu o scurtă expunere

asupra ultimelor evenimente din Balcani. Raportă că programul în cinci puncte formulat de contele Andrassy şi marile puteri şi trimis Sublimei Porţi, nu dusese la un rezultat practic.

În răspunsul său, Sultanul Abdul Aziz a făgăduit că va semna un nou irade, acordînd cele mai largi drepturi popoarelor creştine de sub stăpînirea sa.

- Iarăşi vorbe? explodă ţarul. Omul ăsta îşi bate joc de noi. Dacă nota adoptată de marile puteri ar fi prevăzut şi noţiuni, Padisahul s-ar fi gîndit de două ori înainte de a da un răspuns care, în concepţia mea, este echivalent cu o insultă adusă Europei. Opinia publică pretinde măsuri energice, Majestate.

Ţarul se posomorî:

- Nu-mi place să mi se forţeze mîna, Gorceakov. Slavo-filii şi-au luat un prea mare avînt.

- Şi ei sunt depăşiţi, Majestate, de înflăcărarea populaţiei marilor oraşe. Uriaşe manifestaţii războinice au avut recent loc...

Perplex, suveranul îşi plimbă mîna peste frunte:

- Cîteodată nici eu nu ştiu cum ar trebui să procedăm mai bine. Nu-mi fac iluzii. Criza actuală din Balcani, îmi spun, nu poate fi rezolvată decît pe calea armelor. Apoi mă gîndesc la primejdiile unui nou război. Vezi dumneata, Gorceakov, nu pot uita trista experienţă a campaniei din Crimeea.

- Marele Stat-Major Imperial consideră pregătirea noastră militară drept satisfăcătoare, Majestate.

- Generalii sunt optimişti, Gorceakov. Anul trecut am acceptat riscurile unui război împotriva Germaniei fiindcă aveam Anglia de partea noastră. Dacă am porni azi o campanie militară împotriva Turciei, nu numai că am rămîne singuri, dar ne-am ridica împotrivă Marea Britanie şi probabil Austro-Ungaria.

- Există o alternativă, Majestate.

- Care?

- Să acţionăm prin intermediul Serbiei. Opinia publică de acolo fierbe. Armata sîrbească este nerăbdătoare să intre în luptă, îndată ce se va constitbi un guvern prezidat de omul nostru. Prinţul Milan va fi silit să deschidă ostilităţile împotriva turcilor.

- Austro-Ungaria ne va contracara, Gorceakov, folosindu-se de tendinţele expansioniste ale Muntenegrului. Întrebarea

este: cum va reacţiona Germania?

- Ambasadorul nostru la Berlin ne asigură că Bisrnark este favorabil intereselor Rusiei.

- Dumneata crezi că Bismark ne este realmente favorabil?

- Nu cred, Majestate. Sincer să fiu, îl socotesc pe ambasadorul nostru Oubril cam naiv.

- Situaţia este foarte complicată, Gorceakov.

- Se poate simplifica, Majestate, zise cancelarul zîmbind fin. Ignatiev mi-a raportat de la Constantinopole că agenţii noştri acţionează, cu perspective de succes, în sprijinul unei apropieri între Muntenegru şi Serbia.

Chipul ţarului se lumină:

- Speră Ignatiev să rupă Muntenegrul de Austro-Ungaria?

- Jocul de biliard e în plină desfăşurare, Majestate. Cert este că şi Muntenegrul se înarmează masiv. În condiţiile actuale, austriecii se pregătesc să utilizeze faimoasa formulă a britanicilor: ,,Ne vom bate pînă la ultimul muntenegrean!"

Ţarul zîmbi:

- Eşti cinic, Gorceakov.

- Toţi diplomaţii sunt cinici, Majestate. Poate fiindcă se bat folosindu-se de vorbe în loc de muniţii. Bineînţeles, pînă cînd intervin militarii şi în loc de vorbe începe să curgă sînge.

- Dacă oamenii politici şi diplomaţii ar fi sinceri, nu s-ar mai ajunge la intervenţia militarilor.

Zîmbetul se şterse de pe chipul cancelarului.

- Rog pe Majestatea-Voastră să mă ierte, dar fermitatea, cavalerismul, francheţea, calităţi pe care Măjestatea-Voastră le personifică, sunt defecte de neiertat în concepţia diplomaţilor.

- Mă tem că într-o zi se va face procesul acestei diplomaţii, Gorceakov.

- Mă întreb, Majestate, cine are s-o tragă la răspundere? Metternich, Talleyrand sunt diplomaţi-model, iar prefăcătoria a fost prima lor însuşire. „Principele" lui Machiavelli este modelul suveranilor. Cu asemenea prototipuri, mă îndoiesc case va schimba ceva.

Ţarul se ridică de la masa de lucru şi trecu la fereastră. Se uită cîteva clipe la monumentul lui Aleksandr I, înălţat în mijlocul Pieţii Palatului, apoi se întoarse gînditor şi oarecum contrariat

spre sfetnicul său. Ar fi vrut să-i spună: „Spuneai că sunt un om ferm. Este un neadevăr. În Bosnia şi Herţegovina oamenii mor, bătîndu-se pentru libertate. Eu stau cu braţele încrucişate, aşteptînd rezultatul unor negocieri care se eternizează fără a se întrevedea perspective de rezolvare. Oamenii mor şi eu aştept. Aştept, fiindcă nu îndrăznesc să iau taurul de coarne. Aştept, fiindcă şi alţii aşteaptă. În acest timp, creştini nevinovaţi sunt ucişi de hoardele osmanlîilor...

Ţarul izbucni, spre stupoarea cancelarului:

- Armata este nepregătită, Gorceakov. Generalii nu sunt la înălţimea misiunii lor... nici miniştrii nu sunt... Începu să se plimbe agitat prin cameră: .

- Dacă toţi ruşii, începînd cu cei din vîrful piramidei şi terminînd cu marea gloată, şi-ar fi făcut datoria, am fi fost scutiţi de ruşinea înfrîngerii din Crimeea.

- Graţie politicii înţelepte a Majestăţii-Voastre, urmările acestei înfrîngeri au trecut în domeniul trecutului. Astăzi Sfînta Rusie este iarăşi capabilă să-şi ridice glasul cu autoritate, întemeindu-se pe forţa armatelor ei.

- Să lăsăm asta, Gorceakov! Dacă ţi-aş spune că doresc rezultate mai concrete, ce mi-ai răspunde?

- Că le vom obţine, Majestate! Le vom obţine, dacă nu azi, mîine... Dar le vom obţine! Diplomaţii noştri nu stau inactivi.

- Care diplomaţi? Oubril naivul... şi compania? Gorceakov se simţi oarecum atins de observaţia ţarului, dar nu lăsă să i se citească pe faţă contrarietatea.

- Pot să asigur pe Majestatea Voastră că vom da mare amploare campaniei noastre diplomatice.

„Vorbe, vorbe, vorbe" reflectă ţarul.

Îngădui ministrului său de Afaceri Externe să se retragă, apoi se adînci în gînduri. „În definitiv, ce vrem? Eu însumi ştiu oare ce vreau? Oh, Doamne!"

Locotenentul-feldmareşal şi consilier intim baron von Langenau, ambasador al Imperiului Austro-Ungar pe lîngă ţarul Alesandr II, aştepta să fie primit în audienţă la cererea sa de către suveranul tuturor Rusiilor. Deşi ofiţer de carieră, Langenau devenise - prin adopţie - un diplomat versat şi descurcăreţ atît în hăţişul treburilor internaţionale, cît şi în colcăiala de intrigi ţesute, în ambianţa plină de măreţie a palatelor regale şi imperiale.

În condiţii normale, o audienţă la ţar n-ar fi avut o înportanţă extraordinară. Ar fi fost cel mult un prilej de a fi reţinut la dejun de Aleksandr II, care se arăta în general binevoitor faţă de trimişii diplomatici străini. Trecuseră cinci ani de cînd Langenau îşi prezentase scrisorile de acreditare la Palatul de Iarnă. În acest interval îşi făcuse relaţii preţioase la Sf. Petersburg şi izbutise să cîstige prietenia suveranului - în măsura în care un agent diplomatic se poate bucura de un asemenea privilegiu.

Demersul pe care-l avea acum de făcut pe lîngă ţar îl umplea de nelinişte. I se ordona de la Viena să ceară, pur şi simplu, socoteala lui Aleksandr II pentru concentrările militare ruse de pe ţărmul stîng al Prutului.

Evident, un diplomat care se respectă foloseşte chiar şi în asemenea împrejurări un limbaj curtenitor, presărat cu termeni aleşi, spre a nu învenina atmosfera, şi aşa destul de încărcată. Ştia că demersul său va stîrni multă animozitate şi că risca să-şi atragă o ripostă aspră, cu întregul cortegiu de urmări mai mult sau mai puţin grave pentru ambele state.

Langenau constatase cu regret că situaţia sa la Sf. Petersburg îşi pierduse din lustru de cînd relaţiile dintre Austro-Ungaria şi Rusia se deterioraseră datorită izbucnirii crizei orientale. Chiar dacă diplomaţii celor două imperii conveneau, să trimită note comune Sublimei Porţi, acordul lor rămînea extrem de fragil. Austro-Ungaria şi Rusia îi evocau lui Langenau asociaţia dintre doi parteneri ce se pîndesc reciproc, asteptînd ocazia să-şi înfigă unul altuia cuţitul în spate.

Ambasadorul socotea că recenta criză franco-germană, care adusese Europa în pragul războiului, nu fusese mai gravă decît litigiul actual dintre imperiul Romanovilor şi cel al Habsburgilor.

Cînd şambelanul de serviciu îl pofti în cabinetul ţarului, ambasadorul îşi îndreptă gîndul către Cel de Sus, rugîndu-l să orînduiască astfel lucrurile încît diferendul dintre cele două mari puteri să nu ia proporţii de nedorit. Tocmai fiindcă era militar de carieră, Langenau cunoştea slăbiciunea militară a ţării sale. Repetatele-i înfrîngeri din cursul ultimelor decenii ilustrau o tristă şi poate ireversibilă realitate. Un conflict cu Rusia ar obliga Austro-Ungaria să se înfeudeze Reichului german făurit de Bismarck din ruinele Sfîntului Imperiu German Habsburgic. Şi Langenau, mare adversar al Cancelarului de Fier, ar fi preferat o alianţă cu Rusia în detrimentul Prusiei, care se umflase ca o

broască. Un strănut al lui Bismarck făcea să se cutremure întreaga Europă.

Aleksandr II stătea posomorit la masa lui de lucru cînd domnul pătrunse în cabinet. Cu obişnuita lui curtenie, se ridică din fotoliu şi strînse mîna ambasadorului. Apoi îl pofti ia loc. În aşteptarea discuţiei care avea să urmeze, Langenau transpirase, cu atît mai mult cu cît starea sufleorului - oglindită pe chipul său - nu era deloc strălucită.

După o introducere pe care ţarul o ascultă neatent, se apropie cu multe ocolişuri pe tărîmul primejdios al dezvoltării misiunii sale:

- Guvernul Majestăţii-Sale împăratul Franz-Josef, îngrijorat de agravarea crizei orientale, apreciază că ar trebui luate măsuri concrete spre a împiedica o extindere a incendiului care mistuie Bosnia şi Herţegovina. Ambasadorul înghiţi în sec, apoi îşi reluă firul:

- Concentrările de trupe ruse la graniţa de sud-vest a imperiului au provocat legitime îngrijorări la Viena. Majestatea-Sa Apostolică ar dori ca marile puteri să dea dovadă de înţelepciune în aceste momente cruciale, consultîndu-se cît mai des, spre a nu se ajunge la situaţii susceptibile a compromite pacea...

Ţarul se trezise din apatie. Expresia de tristeţe de pe chipul său se şterse, lăsînd locul unei iritări crescînde.

- Concentrări. de trupe, domnule ambasador? replică, prefăcîndu-se surprins. Este vorba de simple manevre militare.

Langenau încercă să prevină o înveninare a discuţiei:

- Explicaţia aceasta şi-au dat-o şi consilierii Majestăţii-Sale Apostolice, dar ţinînd seama de faptul că manevrele se desfăşoară îndeobşte toamna...

Aleksandr II îl întrerupse tăios:

- Uitaţi, domnule ambasador, că poziţia geografică septentrională a imperiului nostru ne obligă să fim pregătiţi pentru a face faţă oricărei crize, chiar şi în lunile de iarnă. La noi, după cum prea bine ştiţi, iarna durează mai mult decât în restul Europei. Clima noastră vitregă ne impune sacrificii, domnule ambasador. Sunt însă neplăcut surprins de programul de intenţii pe care ni-l face guvernul Majestăţii-Sale Apostolice. Chiar dacă se execută unele pregătiri militare, acestea nu sunt îndreptate împotriva Austro-Ungariei.

Dumneavoastră înşivă aţi vorbit despre incendiul care mistuie Bosnia şi Herţegovina. Cînd casa vecinului arde, este firesc să iei măsuri de apărare, astfel ca focul să nu-ţi cuprindă şi propria gospodărie. Imperiul Otoman îşi manifestă agresivitatea, refuzînd să dea urmare recomandărilor Europei de a pacifica Balcanii. Suntem informaţi că Sublima Poartă se arată tot mai ostilă faţă de Serbia, de Muntenegru, de România. Dumneavoastră nu aţi luat măsuri de siguranţă la graniţa cu Turcia? Suntem informaţi, de asemenea, că aţi intemniţat pe Liubibratic, unul dintre căpeteniile răsculaţilor. Aţi făcut acest gest spre a decapita lupta pentru libertate a creştinilor, sau pentru a vă dovedi zelul şi devotamentul faţă de Sublima Poartă? Şi într-un caz, şi într-altul, atitudinea dumneavoastră este puţin conformă cu memorandumul întocmit recent de cancelarul Andrassy.

Ţarul începuse să se înfierbînte. Continuă:

- Domnule ambasador, n-aş vrea să credeţi că accept rolul unui actor de comedie, chiar dacă oamenii dumneavoastră de stat se pretează la un asemenea rol. Dacă regizaţi o comedie, aflaţi de la mine că aceasta a luat o întorsătură tragică.

Aleksandr îşi dădu seama că vorbise mai mult decît s-ar fi cuvenit. Îşi încheie peroraţia, ridicîndu-se ostenit de pe scaun. În clipa aceea atitudinea lui era cu adevărat imperială. Langenau se ridică la rîndul său.

- Domnule ambasador, sper că aţi înţeles punctul meu de vedere, adăugă cu un ton ce nu îngăduia replică. Transmiteţi, vă rog, salutările mele Majestăţii-Sale Apostolice.

Ambasadorul, tulburat, se retrase înclinîndu-se. Îndeplinea şi el un rol mărunt în copleşitorul spectacol ce-şi desfăşurase doar primul act. Complicaţiile abia acum începeau.

Contele Adlerberg, general de infanterie, aghiotant general, comandant al Cartierului General Imperial şi Ministru al Curţii, urca încet scara de marmoră, fiindcă îl cam supăra inima. În timpul nopţii avusese o criză de cord care necesitase asistenţa medicului. Acesta îl asigurase că starea sănătăţii sale nu este gravă, dar că se impun îngrijiri serioase şi mai ales odihnă. Contele se opri la mijlocul scării spre a i se mai potoli bătăile inimii. Simţea în piept o greutate care-i tăia respiraţia. Avea el timp să se odihnească? Multiplele-i sar cini îl obligau să-l însoţească pe ţar în inspecţii, să prezideze consfătuirile

căpetenilor armatei ţinute la Cartierul General Imperial, să participe la şedinţele Consiliului Imperial, să a siste la parăzi şi la diverse ceremonii, toate obositoare. Să renunţe oare la viaţa aceasta trepidantă, să se retragă pe domeniile sale, iar acolo să se bucure de linişte şi odihnă?

Nu se va resemna niciodată să se scufunde în anonimat, după ce se zbătuse atîţia ani spre a se caţăra, treaptă cu traptă, pe scara măririlor. Îl cuprindeau frigurile cînd se gândea la multitudinea de personaje care-i jinduiau locul. Nu le va da satisfacţie, retrăgîndu-se din activitate. Îşi va păstra

sarcinile, chiar de va fi să cadă asemenea cailor de povară epuizaţi care se năruiesc în timp ce trag în ham.

- Ce e cu dumneata, Adlerberg? auzi glasul făţarnic si fals prietenos al colegului său, generalul de infanterie aghiotant Muraviev-Amurski, care îl ajunsese din urmă. Te-ai oprit ca priveşti cortegiul consilierilor imperiali în drum spre sala de şedinţe?

Ironia subtilă din tonul lui Muraviev nu scăpă contelui.

- Mi-a plăcut întotdeauna să studiez bîlciul deşertăciunilor, Muraviev.

Reluă urcuşul treptelor, însoţit de camaradul său de arme.

- Ce se va discuta astăzi? întrebă Muraviev. După cîte sunt informat, primul punct al ordinei de zi cuprinde sporirea mijloacelor de luptă împotriva nihilismului.

- Povestea cu cocosul roşu! zise Adlerberg. Ministerul de Interne este deficitar la capitolul „represiunea terorismului".

- Ai dreptate. Şi eu am spus întotdeauna că generalul Timaşcev nu este potrivit la Interne. La minister se comportă ca la cazarmă.

- Civilii dinaintea lui s-au arătat şi mai incapabili.

Cînd intrară în sala consiliului, cei mai mulţi demnitari ocupaseră locurile la cele patru mese lungi, orînduite într-un vast patrulater sub privirile ţarului Aleksandr II, imortalizat într-un portret de proporţii monumentale. Cînd aprozii anunţară începerea şedinţei, agitîndu-şi clopoţeii de argint, pătrunseră în sală şi consilierii, care stătuseră pînă atunci în anticameră spre a fuma şi a-şi împărtăşi ultimele cancanuri. Toţi purtau uniforme de ceremonie, fireturi şi decoraţii.

Peste cîteva momente se instală pe fotoliul prezidenţial domnul duce Konstantin Nikolaevici, în uniformă de amiral al

al flotei. Marile cruci şi cordonul Sfintei Ana care-i decorau pieptul nu reuşeau să-i dea o înfăţişare marţială. Ochii metalici, corpolenţa, obrajii buhăiţi, expresia înţepată îl făceau să semene cu un belfer deghizat în marinar.

Înainte de a deschide şedinţa, marele duce anunţă că însuşi Majestatea-Sa ţarul va participa la Consiliul dedicat exclusiv crizei Orientale. Demnitarii îşi aruncară priviri întrebătoare. Aveau să fie puşi în faţa unor hotărîri de mare însemnătate, de vreme ce ordinea de zi fusese schimbată în ultimul moment.

Maestrul de ceremonii anunţă sosirea ţarului. Consilierii se ridicară cu toţii în picioare. Aleksandr intră cu pas măsurat, îşi roti privirile asupra celor de faţă, apoi se instala în fotoliul rezervat lui. Cu glasul său metalic, începu să vorbească în liniştea adîncă:

- Domnilor, în cursul dimineţii am primit în audienţa la cererea sa, pe baronul von Langenau, ambasadorul Austrol Ungariei, care în numele guvernului său mi-a cerut explicaţii asupra concentrărilor noastre de trupe de-a lungul Prutului. I-am răspuns aşa cum trebuia. Demersul ambasadorului von Langenau zugrăveşte o totală absenţă a simţului realităţii din partea factorilor de răspundere de la Viena. Rusia nu se va lăsa niciodată intimidată de ameninţări, de oriunde ar veni ele. Eu, personal, nu voi mai tolera limbajul pe care s-au obişnuit să-l folosească faţă de noi unele puteri după războiul Crimeii. Socotesc necesară sporirea în continuare a forţelor noastre militare de pe Prut.

Îşi întoarse privirile către şeful Statului-Major al armatei, generalul de infanterie aghiotant Heyden.

- Domnule general, vă rog să prezentaţi un raport asupra trupelor existente în clipa aceasta în dispozitiv de-a lungul Prutului şi să faceţi propuneri în legătură cu întărirea acestora. Criza orientală a intrat într-o fază nouă, extrem de gravă, care ne obligă să luăm măsuri corespunzătoare. Dacă pacea va fi salvată, cu atît mai bine. Trebuie să fim pregătiţi însă şi pentru război. Domnule general, vă ascult!

*

**

Paşii celor doi duelişti - un căpitan între două vîrste şi un civil foarte tînăr - călcau pînă la glezne în zăpada aşternută printre trunchii copacilor cenuşii, jumuliţi de frunze, în vreme ce se

îndepărtau unul de celălalt, purtînd fiecare în mîna dreaptă cîte un pistol cu ţeava ridicată la verticală. Simultan, arbitrul le număra paşii:

- ...şase, şapte, opt, nouă, zece, FOC!

La această comandă, dueliştii se răsuciră pe călcîie, întorcându-se unul cu faţa la celălalt. Plecară ţeava pistoalelor la orizontală şi, după ce se ochiră reciproc, traseră. Detunăturile făcură să răsune pădurea. De pe ramurile scheletice se ridicară croncănind speriaţi corbii.

Civilul se clătină. Scăpă pistolul din mîna întinsă care făcuse un gest neterminat, îndreptîndu-se desfăcută spre pământ. Lovit de moarte, se prăbuşi cu obrazul în omătul acoperit de o foarte subţire pojghiţă de gheaţă. Căpitanul rămase în picioare neclintit, în vreme ce din ţeava pistolului său se ridica un firişor spiralat de fum. Aruncă o privire nepăsătoare asupra adversarului năruit în zăpadă, apoi merse spre cei doi martori ai săi - de asemenea ofiţeri. Medicul întîlnirii, arbitrul şi martorii civilului se îndreptară în grabă spre trupul cufundat pe jumătate în stratul de omăt. Ajuns în apropierea lui, medicul se lăsă într-un genunchi şi îl întoarse încetişor cu faţa în sus. Ochii sticloşi ai tînărului fixau cerul fără să clipească. Pulsul încetase să mai bată.

Medicul îi desfăcu la piept redingota neagră, lăsînd să apară cămaşa găurită şi îmbibată de sînge. Îşi rosti diagnosticul cu precizie profesională:

- Glontele a perforat inima, provocînd o moarte fulgerătoare!

Se ridică în picioare, aruncă o ultimă privire asupra cadavrului şi, după ce îşi scoase pălăria cilindru într-un ultim salut, se adresă arbitrului şi martorilor:

- Serviciile mele nu mai sunt necesare. Domnilor, îmi permiteţi să mă retrag. Vă stau oricînd la dispoziţie pentru încheierea procesului verbal de constatare a decesului. Îşi puse pălăria şi, purtîndu-şi geanta cu instrumente chirurgicale, care în cazul acesta nu mai serveau la nimiic, se indepărtă ţinîndu-şi capul plecat, ca si cînd ar fi însoţit o înmormîntare...

- Onoarea căpitanului Dragostin a fost spălată în sînge, spuse cu mînie în glas doctorul Costache Lungeanu. Mai ţine minte a cîta oară şi-a spălat onoarea în sînge?.. Omul nu este decît un sadic ce săvârşeşte asasinate la adăpostul onorabilului

Cod al Duelurilor.

Îşi muie buzele în paharul de coniac cu faţete de cristal ce refractau flăcările din cămin.

Gînditor, Manole Vulturescu îşi încălzea între degetele făcute căuş paharul cu licoare chihlimbarie.

- Îţi împărtăşesc indignarea, domnule Lungeanu. Din nefericire, suntem neputincioşi. Aceste lupte, aşa zise cavalereşti, care dăinuiesc din vremuri imemorabile, au intrat şi în obişnuinţa lumii civilizate. Odinioară îşi aveau poate rostul. Jucau rolul providenţei în lichidarea unor conflicte care altfel nu şi-ar fi avut rezolvare. Judecători şi instanţe de judecată nu se găseau la tot pasul. Dreptatea nu era întotdeauna de partea celui mai iscusit mînuitor de arme. Dar în cîntecele truverilor şi în povestirile menite a sădi în conştiinţa copiilor respectul tradiţiilor cavalereşti, victoria revenea întotdeauna celor virtuoşi.

- Domnule Vulturescu, astăzi, în secolul luminilor, asemenea mentalităţi retrograde nu-şi mai au rostul. Nu este destul că în aceste răfuieli potrivite doar oamenilor din epoca de piatră au pierit nenumărate victime? Moartea nedreapta a lui Puşkin, ucis în duel de amantul soţiei sale este un exemplu care a făcut întotdeauna să mă cutremur de mînie. Numele lui d'Anthes, un derbedeu cu epoleţi de ofiţer, a intrat în nemurire fiindcă a avut „onoarea" să ucidă în „luptă cavalerească" pe unul dintre cei mai străluciţi poeţi ai lumii. Altfel cine ar mai fi ştiut că a existat vreodată pe lume un militar cu numele de d'Anthes? Aceste glorii parazite sunt dezgustătoare! În concepţia mea, căpitanul Dragostin ar trebui să fie întemniţat ori internat într-un azil de nebuni.

Manole Vulturescu zîmbi.

- Nu te sfătuiesc să repeţi această opinie în public. Dacă ar ajunge la urechea lui Dragostin, ştii la ce te-ai putea aştepta! Eşti expert în mînuirea armelor, doctore?

Costache Lungeanu era un bărbat înalt, cu umeri laţi şi musculatură de atlet. Ipoteza amfitrionului îl făcu să-şi umfle furios pieptul.

- Dacă m-ar provoca la duel DragosFin, i-aş croi un ciomag de vişin peste sale de i-aş frînge şira spinării. În concepţia mea, cam aşa arată „lupta cavalerească"!

Bătrînul boier izbucni în rîs:

- Iată un mijloc radical de lichidare a conflictelor. Cred că ideea dumitale nu este rea. Îmi spuneam chiar...

Tocmai atunci îşi făcu o apariţie vijelioasă ministrul Scarlat Vulturescu. La vederea doctorului, se opri descumpănit. Ar fi preferat să-l găsească pe tatăl său singur. Trecea printr-o criză sufletească şi în asemenea momente îl deranjau intruşii din afara familiei. Afectă un calm de paradă:

- Guta tatălui meu a început să-l supere iarăşi, dragă doctore? îl întrebă zîmbind condescendent. Numai în asemenea cazuri te mai vedem pe aici!

- Este adevărat, mă cam sîcîie piciorul, zise Manole Vulturescu. Doctorul Lungeanu m-a făcut să-mi uit durerile vorbindu-mi despre ultima ispravă a căpitanului Dragostin.

Scarlat Vulturescu se apropie de cămin şi îşi întinse mîinile spre a şi le încălzi la foc.

- Ah, ai fost informat şi dumneata, doctore? Dragostin l-a lichidat pe fiul senatorului Paltin. Bietul băiat, abia îşi luase diploma de inginer la Berlin. Cauză? Cerchez la femme! Duelul ar fi făcut vîlvă dacă nu l-ar fi eclipsat un eveniment cu şi mai mare răsunet.

- Ce s-a întîmplat? întrebă curios bătrînul Vulturescu. Scarlat rosti cu un fel de voluptate a autodistrugerii:

- În această după-amiază, la Senat, guvernul a fost pus în minoritate. Lascar Catargi a declarat că-şi va prezenta demisia.

Costache Lungeanu înţelese că în preziua unor schimbări în arena politică, schimbări ce aveau să afecteze desigur şi scaunul ministerial al lui Scarlat Vulturescu, era natural ca acesta să dorească a discuta cu tatăl său între patru ochi.

- Vă rog să-mi permiteţi să mă retrag.

- Este încă devreme, doctore! protestă Manole Vulturescu. Rămîi, te rog, la cină!

- Trebuie să vizitez nişte bolnavi.

- Dacă-i aşa, datoria înainte de toate!

După ce Lungeanu ieşi, Scarlat Vulturescu rosti bucuros:

- Bine că a plecat! îşi umplu un pahar de coniac, îl dădu peste cap, apoi adăugă contrariat: Nu pari deloc surprins, tată, de vestea mea!

- Mă aşteptam să se întîmple aşa. Scarlat exclamă perplex:

- Te aşteptai!? Să fie pus în minoritate guvernul, cînd la Senat dispune de o confortabilă majoritate?

- Cu un corectiv, Scarlat: o majoritate conservatoare alcătuită din fracţiuni dizidente, mai primejdioase uneori decît opoziţia. Cu maniera sa dictatorială, Lascar Catargi a săvîrsit greşeala de a-şi îndepărta pe toţi vechii conservatori. Au demisionat pe rînd din guvern şi Epureanu, şi Lahovari, si Boerescu, şi Kreţulescu, şi Teii, şi Cantacuzino, şi Mavrogheni şi ...

- Şi dumneata, tată...

- Şi eu. De ce aş fi făcut excepţie? Catargi şi-a rernaniat de atîtea ori guvernul, încît din primii săi membri n-a mai rămas decît el.

Scarlat zîmbi cu superioritate:

- S-au retras bătrînii, dar guvernul s-a întinerit cu juni miniştrii, în cap cu Maiorescu, Strat, Carp...

- Nu uita de tine, Scarlat! repetă Manole Vulturescu profitând de întreruperea fiului său.

- Ei, da, la cei 50 de ani ai mei, sunt tînăr în comparaţie cu fosilele din fostul cabinet Catargi. Carp are numai 38 de ani. La fel şi Maiorescu...

- Fiindcă veni vorba despre tineri şi despre tinereţe uite în ce impas aţi adus voi, „tinerii" din mişcarea conservatoare din ţara noastră, rosti cu ironie Manole.

- Conflictul între generaţii nu este o simplă poveste, observă Scarlat zîmbind.

Bătrînul Vulturescu abandonă tonul persiflant şi redeveni brusc serios.

- Adevărul este că am contribuit cu toţii, bătrîni si tineri, la tristul crepuscul de azi al partidului nostru. În politica externă am fost şovăielnici. Faţă de criza orientului am aplicat principiul perimat wait and see, cristalizat în formula neutralitate absolută. Opoziţia preconizează o politică inter-venţionistă. Vrea să obţină neatîrnarea ţării prin luptă deschisă, nu cerşind bunăvoinţei marilor puteri, care fie vorba între noi, nu au în vedere decît propriile interese. Şi politica noastră financiară a fost dezastruoasă. Toate bugetele noastre au fost deficitare. Am pus accentul pe latifundii si am neglijat mica proprietate. Am încurajat invazia capitalului străin şi înrobirea economică a ţării prin tratatul comercial cu Austro-Ungaria.

- Semnarea acestui tratat ne-a pus pe picior de egalitate cu marile puteri, tată, susţinu Scarlat cu vigoare. A fost un act de

independenţă...

- Sunt de acord cu tine. Îl plătim însă foarte scump.

Majordomul intră, vestind sosirea ministrului Ion Bălăceanu.

- La ora asta tîrzie? se miră Manole.

Ion Bălăceanu, titularul Ministerului Afacerilor Străine, arbora de obicei o corectitudine vestimentară care atingea pedanteria. Un caricaturist îl zugrăvise în baie, gol, dar purtînd cravată, plastron şi mănuşi albe. Acum Bălăceanu avea haina descheiată - neglijenţă pe care nu şi-ar fi permis-o în condiţii normale - şi îşi vântura batista spre a-şi răcori faţa transpirată, în ciuda frigului de afară.

- Ştii ce se întîmplă în clipa de faţă, coane Manole? strigă ministrul răstumîndu-se sfîrşit într-un fotoliu.

- Sunt informat că Lascar Catargi a prezentat demisia cabinetului, replică Manole calm.

- Lovitură de teatru, coane Manole! În urma unei vizite palat, a revenit asupra demisiei şi a cerut Măriei-Sale să probe dizolvarea Senatului.

- Şi?

- Măria-Sa i-a încuviinţat cererea.

Manole Vulturescu suspină:

- Bietul Catargi! Şi-a semnat sentinţa propriei execuţii. Ministrul Afacerrlor Externe se bîlbîi:

- Credeam că ai să apreciezi pozitiv acest act de autoritate, coane Manole.

- Dizolvarea Senatului înseamnă noi alegeri. Ce şansă vor avea conservatorii? Ştii bine că anul trecut am obţinut majoritatea în Parlament numai datorită unor presiuni puţin ortodoxe, spuse bătrînul Vulturescu.

- Tata se înverşunează împotriva propriului său partid de parcă ar fi făcut pact cu opoziţia! îl critică Scarlat.

- Cînd propriul tău copil greşeşte, îl cerţi, spuse Manole. Asta nu înseamnă că ai încetat să-l iubeşti. Partidul nostru şi-a înscris la activul său şi realizări însemnate. Dar lumea are memorie scurtă şi dovedeşte acest lucru la alegeri.

Ministrul Afacerilor Străine îşi examina distrat vîrfurile pantofilor de lac, straşnic lustruiţi, apoi ridică ochii spre gazdă.

- Sper, coane Manole, că în criza care s-a deschis ai să ne dai sprijinul.

Bătrînut schiţă un gest de neputinţă:

- M-am retras din politică, Bălăceanu. Moral, sunt alături de voi. Nu ştiu dacă aşa ceva vă poate fi de folos.

Ministrul oftă si se pregăti de plecare:

- Ne-ai părăsit şi dumneata! Regret!

- Mă reprezintă fiul meu, Scarlat. Este suficient.

Bălăceanu îşi luă rămas bun şi se îndreptă mohorît spre uşă.

Puse mîna pe clanţă şi acolo se opri, întorcînd capul spre amfitrion:

- Am uitat să-ţi spun ceva, coane Manole. Serviciul secret ne-a semnalat mişcări de trupe ruseşti între Prut si Nistru. Se pare că anul 1876 ne va aduce războiul. După cîte se vede începe în condiţii dramatice.

- Pentru că veni vorba de război, Bălăceanu, am să-ţi spun totuşi ce am pe suflet. Datorită unor inabilităţi, pierdeţi cîrma statului tocmai acum în preajma unui război inevitabil care - cred eu - se va încheia cu dobîndirea deplinei noastre neatîrnări. Conservatorii au pregătit armata, iar liberalii o vor folosi, culegînd laurii. După cum vezi, Scarlat, dau şi Caesarului ce este al Caesarului...

După plecarea vizitatorului, Manole se întoarse spre fiul său, care se plimba agitat prin încăpere.

- Sper că o să cinăm împreună. Vreau să-ţi vorbesc despre...

Scarlat îl întrerupse:

- Mă ierţi, dar nu pot rămîne. În noaptea asta liderii partidului sunt convocaţi la o întrunire urgentă. Nu mi-e îngăduit să lipsesc.

Ieşi din salon fără să mai aştepte răspunsul tatălui său. Dezamăgit, Manole luă un jurnal şi începu să-l răsfoiască. Se adîncise în lectura articolului de fond - o fadă polilogie asupra necesităţii instaurării unei democraţii de tip conservator - cînd Scarlat îşi făcu apariţia în frac şi cu o camelie la butonieră.

- Te duci în costum de seară la consfătuirea voastră politică? zîmbi cu subînţeles bătrînul. Noroc că nevastă-ta e la moşie.

- Am de gînd să dau o raită şi pe la club. De-asta m-am îmbrăcat aşa. Simt nevoia să mă mai destind. Grijile guvernării m-au istovit.

- În curînd ai să scapi de ele, Scarlat.

- Nu se ştie, tată. O importantă fracţiune din partidul nostru şi-a propus să mă desemneze prim-ministru. . .

- În cazul că veţi cîştiga alegerile ...

- Nu cobi, tată! Eu sper într-un reviriment al opiniei publice. Oamenii cu scaun la cap vor înţelege că partidul conservator reprezintă garanţia echilibrului social, a ordinii, a respectării tradiţiilor. .. Cînd am să depun jurămîntul în calitate de şef al guvernului, ai să fii mîndru de mine.

- Dacă ai să-l depui, Scarlat.

- Ştiu, n-ai avut niciodată încredere în mine. Bună seara, tată.

Rămas singur, Manole aruncă indispus ziarul şi se ridică anevoie din fotoliu. Îi scîrţîiau încheieturile, iar guta îi trimitea din cînd în cînd junghiuri de foc în picior. Ar fi jucat artidă de şah cu Scarlat, ca să mai uite de griji şi de boală. Luă din bibliotecă un roman de Balzac şi se înapoie la fotoliul său . . .

Un sfert de oră mai târziu, cupeul lui Scarlat opri în faţa palatului magnific luminat al unchiului său, Anton Vulturescu.

Foarte multe trăsuri erau orînduite în faţa clădirii. Vizitii si ajutoarele lor se încălzeau la un foc de găteje, aprins în mijlocul curţii din porunca stăpînului casei.

Nu era frig. O urcare bruscă a temperaturii, transformase zăpada într-o zloată amestecată cu noroi.

Cînd intră în vestibulul îmbrăcat în oglinzi, unde îşi lăsă paltonul căptuşit cu blană de vizon, Scarlat auzi zvon de glasuri şi acorduri de orchestră străbătînd dinspre sala de bal. Traversă cîteva saloane, strecurîndu-se printre invitaţi. O căuta din ochi pe Louise von Falkenberg. Fiinţa aceasta diabolic de frumoasă îl subjugase, făcînd dintr-un bărbat în toată firea un fel de Pierrot topit de dragoste, incapabil să-şi dea seama de ridicolul propriei lui situaţii. La gîndul că avea s-o întîlnească, încerca o excitaţie nervoasă puternică, manifestată prin valuri de fiori, asemenea unor descărcări electrice. Îşi încleşta cu disperare fălcile, ca să nu-i clănţăne dinţii, şi umbla ca un somnambul, fără să salute şi fără să răspundă la saluturi. Într-un salon dădu peste Anton Vulturescu, înconjurat de un grup de oameni de artă - actori, pictori, poeţi - care-i ridicau osanale, în speranţa obţinerii unor subvenţii grase. Anton, încîntat să joace iarăşi rol de Mecena, asculta cu plăcere complimentele. Scarlat avu impresia că asistă la transpunerea în vaţă a fabulei lui La Fontaine „Corbul şi vulpea".

Îl luă de braţ pe bătrîn si, fără să ceară scuze anturajului, îl

trase deoparte.

- Unde e Louise, unchiule?

Anton îl privi cu prefăcută îngrijorare.

- Ce e cu tine, nepoate? De ce gîfîi? Nu te simţi bine? Îl încînta tulburarea lui Scarlat. Louise îl răzbunase, silindu-i pe toţi acei care-l ostracizaseră pînă la intrarea ei în să-şi să facă mea culpa. Capitulaseră nu numai snobii, care cerşeau acum invitaţiile ca în vremurile lui de glorie, ci şi rudele, în cap cu Scarlat. Fratele său Manole nu venise încă să îl vadă, dar nu va intîrzia s-o facă, după ce va afla că fiul îşi neglijează soţia şi ocupaţiile pentru Louise. Cu ce era înzestrată această fiinţă de îi cucerea pe toţi bărbaţii? se întreba plin de încîntare Anton. În prezenţa ei, atît soţii cu stagiu conjugal îndelungat, cît şi cei care abia îşi puseseră pirostriile pe frunte îşi uitau îndatoririle faţă de familie, de parcă ar fi fost hipnotizaţi. La baluri, tinerii îşi abandonau logodnicele, lăsau virginalele candidate la căsătorie să vegheze pe scaunele aliniate de-a lungul pereţilor şi se buluceau în jurul Louisei. Se stîrnise printre masculi o puternică emulaţie, îi făceau cele mai extravagante complimente, o invitau pe întrecute la dans, îi cerşeau un surîs, îi aşterneau la picioare flori, bijuterii. Din cauza ei avuseseră loc cîteva dueluri, din fericire pentru cei în cauză încheiate doar cu răni uşoare.

Iritat de falsa solicitudine a unchiului său, Scarlat îl repezi:

- Nu te îngriji de sănătatea mea! De Louise te-am întrebat!

Îşi dădu brusc seama că vorbise cu o brutalitate care ar fi putut să-l supere pe bătrîn. Ce s-ar face dacă acesta i-ar interzice continuarea vizitelor în casa lui? Schimbă tonul, adresîndu-i-se aproape umil:

- Iartă-mă, unchiule, dar sunt foarte obosit.. . Vreau să-i vorbesc Louisei. - Dragul meu, îţi dau o veste neplăcută. Astăzi de dimineaţă Louise a părăsit Bucureştii.

O fierbinţeală bizară inundă creierul lui Scarlat. Bîigui:

- Ce-ai spus? A plecat? Unde?

- La Constantinopole. Are de limpezit nişte încurcături în legătură cu o moştenire.

Pe fruntea lui Scarlat se iviră broboane de sudoare.

- Şi n-a lăsat nici o vorbă pentru mine?

- Nu. Dar are să se întoarcă. Eh, dacă aş fi fost mai tînăr, aş fi însoţit-o. Dar la vîrsta mea, nu sunt recomandate călătoriile cu poştalionul. . . Am să resimt, ca şi tine, absenţa Louisei. Numai

ea îmi mai încălzeşte bătrîneţele ...

Scarlat îl privi bănuitor. „Ce vrea să spună satirul ăsta bătrîn? Să existe între ei relaţii vinovate?"

- Acum te rog să mă ierţi, Scarlat, nu mi-e îngăduit să-mi neglijez invitaţii.

Termină fraza arborînd un aer important, ca şi cînd de persoana lui ar fi atîrnat reuşita divertismentelor bucureştene de înaltă calitate. Scarlat se despărţi buimac de unchiul său. Mergea izbindu-se de oameni, ca şi cînd ar fi fost beat. La ieşire, uită să-şi mai ia paltonul de la garderobă. Era atît de înfierbîntat, încît nici nu simţi frigul de afară.

Era prea devreme să se înapoieze acasă. I-ar fi fost ruşine să dea ochii cu tatăl său. Nici la club nu se putea duce. Tulburarea lui era prea vizibilă.

Se urcă în cupeu şi porunci vizitiului să mîne spre marginea oraşului. Se va opri la o circiumă şi acolo va bea de unul singur pînă ce îşi va îneca în alcool supărarea. . .

Profesorul Antonius Ciosvîrtă intră vijelios la Capşa, agitînd deasupra capului o ediţie specială a ziarului „Românul". Pletele ieşite de sub căciula de oaie lăsată pe ceafă şi şalul de lînă se vînturau ca bătute de furtună. Se îndreptă spre o masă la care stăteau la taifas, sorbind din cîte un şvarţ, prietenii săi, chipeşul căpitan Grigore Calomfirescu, judecătorul Basil Protopopescu şi doctorul Lungeanu. Istovit, Ciosvîrtă se lăsă să cadă gîfîind pe un scaun liber.

Căpitanul Calomfirescu îl măsura cu privirile şi rosti în glumă:

- Iubitul nostru belfer şi-a dat sfîrsitul, stors de puteri, la picioarele unei mese de la Capşa, asemenea viteazului grec din antichitate care a adus atenienilor, cu sacrificiul vieţii, vestea victoriei de la Maraton.

Ciosvîrtă arătă cu un gest spasmodic ziarul, fiindcă abia mai putea scoate din gîtlej cîteva sunete inarticulate. Judecătorul luă gazeta şi îşi aruncă ochii pe prima pagină. Fluieră impresionat, apoi îi citi titlul tipărit cu litere groase:

- „Victoria zdrobitoare a partidului liberal în alegerile pentru Senat. Forţele reacţiunii au fost doborîte. Suntem informaţi că în primele ore ale acestei după-amiezi, primul ministru Lascar Catargi s-a prezentat la Palat, spre a supune Prinţului Carol demisia guvernului, care a şi fost acceptată. Opinia publică aşteaptă cu nerăbdare constituirea unui guvern monocolor,

reprezen-tativ, capabil să redreseze corabia statului, eşuată pe stîncile incompetenţei politice a conservatorilor. Alegătorii şi-au spus răspicat cuvîntul prin votul depus în urne: Vrem guvern liberal! Vrem instaurarea unei democraţii adevărate! Vrem izgonirea definitivă de la putere a reacţionarilor, a retrograzilor, a lipitorilor care s-au îmbuibat sugînd sînge românesc! Trăiască victoria în alegeri a partidului liberal!"

Judecătorul Protopopescu rosti emfatic:

- Bravo! Au izbîndit forţele dreptăţii! Iată ce înseamnă alegeri libere! Nu ca ridicula comedie de anul trecut, când reacţiunea s-a menţinut la guvern, batjocorind dreptul de liberă exprimare a preferinţelor politice ale poporului.

- Bine mai întorc jurnaliştii frazele! exclamă admirativ că-pitanul, muindu-şi după aceea buzele în svarţul băut pe ju-mătate.

Doctorul Lungeanu nu împărtăşi entuziasmul prietenilor săi.

- Pleacă îmbuibaţii şi vin înfometaţii! Cel puţin conservatorii îşi făcuseră plinul.

- Cînd ai mult, vrei şi mai mult! declară sentenţios ma-gistratul, împăturind ziarul şi înapoindu-l profesorului.

- Conservatorii nu se mai satură! supralicita profesorul, care-şi recăpătase între timp suflul. Phii, ce s-or mai fi văicărind latifundiarii! Simt că le piere pămîntul de sub picioare! Domnii mei, a sosit momentul să trecem la expro-pierea moşiilor!

- Tocmai acum, cînd îmi pusesem în gînd să mă însor cu o moşiereasă văduvă? exclamă cu prefăcută întristare căpitanul.

Şi la mesele din jur se stîrnise ebuliţiunea. Majoritatea clienţilor erau cuprinşi de euforie. Se făceau pronosticuri asupra componenţei viitorului cabinet ministerial...

- Au plecat ai noştri, vin ai noştri! bombăni cu nasul deasupra paharului său cu ţuică un pictor nefericit, fiindcă nu reuşise niciodată să-şi plaseze vreun tablou. Liberali sau con-servatori sunt acelaşi rahat! La dracu' cu politica!

- Eşti un prost, Dimăncene! îl apostrofă Ciosvîrtă, peste capul prietenilor săi. Din cauza unor zăpăciţi ca tine se duce ţara de-a berbeleacul! Îţi lipseşte conştiinţa democratică! Pun rămăşag că nici nu te-ai dus la vot!

- Mă ... pe votul tău! mormăi pictorul. Dă-mi o sticlă de vin şi te votez şi pe tine şi pe toţi imbecilii de calibrul tău!

Ciosvîrtă vru să riposteze, dar în aceeaşi clipă intră în local Scarlat Vulturescu. Era atît de descompus la faţă, încît evoca un cadavru ambulant. Profesorul îi dădu un ghiont doctorului :

- Uite-ţi pacientul, Lungene! Ai putea să-i dai un certificat de deces. Poate că nici nu e el, ci fantoma lui. Rîse batjocoritor: Î1 doare rău pierderea scaunului ministerial.

- Lasă glumele proaste, belferule! îl mustră medicul. În primul rînd nu e pacientul meu. Pe tatăl său îl îngrijesc. În al doilea rînd, nu-mi place să zvîrlu cu pietre în învinşi.

- Ia te uită, mărinimosul! îl zeflemisi Ciosvîrtă. Cînd vom expropria latifundiile, mă întreb cu ce-o să-ţi mai plătească onorariile bătrînul Vulturescu?

- Eşti un idiot! rosti doctorul. Profesorul izbucni în rîs:

- Să vă spuri eu, fraţilor, de ce ia partea clanului Vulturescu. A pus ochii pe nepoata lui Manole. Eu l-am văzut cu ce aer de mîrtan amorezat îi săruta mîna, duminica trecută, la ieşirea din biserica Stavropoleos.

- Azi calci numai în străchini, Ciosvîrtă! îl mustră căpitanul, adoptînd aerul unui om de lume. Tu nu ştii ce-i aia discreţie?

- Discret cu lipitorile poporului românesc, haida-de! Nu mă cunoşti. Am stofă de anarhist! Le-aş pune tuturor boiernaşilor ăstora cîte un butoiaş cu dinamită sub fund.. Ah, şi cu cîtă voluptate aş aprinde fitilele!

Lungeanu nu se mai osteni să-i răspundă. Se uita cu milă la fostul ministru, care tocmai cumpărase o mare cutie cu bomboane legată cu panglici roz şi acum ieşea din local prin uşa turnantă.

Profesorul Ciosvîrtă nu se înşelase în aprecierile lui. Scarlat Vulturescu era negru de supărare, dar nu fiindcă ieşise din şuvern, aşa cum credeau gurile rele, ci pentru că simţea că o pierduse pe Louise. Cu o zi înainte, plimbîndu-se cu trăsura la Şosea, ca să-şi mai răcorească creierul încins de gîndurile-i tumultoase, zărise pe aleea călăreţilor silueta iubitei lui, pe un armăsar roib, alături de Vintilă Vulturescu. Louise se uita la tînărul secretar al prinţului Carol cu o tandreţe care îi sfîşiase inima lui Scarlat. Perfidă, nici nu avusese delicateţea să-i anunţe înapoierea ei la Bucureşti, deşi legătura lor amoroasă l-ar fi îndrituit să se aştepte din partea ei la mai multă consideraţie. Îl fulgerase atunci gîndul să ordone vizitiului să intoarcă trăsura şi să se ia după cei doi călăreţi. Dar se temuse de scandalul care

ar fi putut să urmeze. Deşi era o zi de martie vîntoasă şi rece, lumea ieşise la Şosea spre a profita de soarele ce-şi scotea cînd şi cînd faţa pe după perdelele cenuşii de nori fugari. Ţigănci întindeau spre vînzare, călăreţilor şi pasagerilor din trăsuri, mănunchiuri de ghiocei şi de violete.

Dacă n-ar fi fost însurat, Scarlat nu s-ar fi jenat să provoace un conflict cu nepotul său, care avusese neruşinarea să-i fure amanta. N-ar fi şovăit să-l provoace la duel. Dar în situaţia lui de pater familias trebuia să-şi înăbuşe durerea, şi să caute o rezolvare a crizei pe căi ocolite. În ciuda disperării lui, avea decenţa să se ferească de ochii lumii.

După o noapte de frămîntări sufleteşti cu atît mai chinuitoare cu cît trebuiau ascunse faţă de soţia lui, trecuse în dimineaţa următoare pe la locuinţa lui Anton Vulturescu, sperînd să fie primit de Louise. Un valet îl informase că domnişoara ieşise în oraş.

Scarlat hotărâse să-şi repete vizita după amiază, dar ceva mai devreme, ca să o prindă pe Louise acasă. Cumpărase de la o florărie un imens buchet de trandafiri de seră, iar de la Capşa o cutie cu bomboane. Avea să se comporte faţă de ea cu naturaleţe, ca să nu-si trădeze suferinţa lăuntrică. Încercase chiar să se amăgească, spunîndu-şi că se alarmase inutil, că între Louise şi Vintilă Vulturescu nu exista nici o legătură sentimentală. Se întîlniseră întîmplător la Şosea şi se plimbaseră împreună.

Cînd intrase în curtea casei unchiului său, îl încolţiseră iarăşi temerile. Dacă nu o va găsi nici acum? Spre emoţia şi bucuria sa, servitorul îi deschise uşa de la intrare, spunîndu-i că o va anunţa pe domnişoara. Peste cîteva minute, într-unul din saloanele de la parter, Scarlat fu primit de Louise, în toaletă de oraş. Purta pălărie şi o rochie de catifea corail de o simplitate plină de. bun-gust. Era atît de frumoasă în clipa aceea, încît Scarlat simţi că i se taie respiraţia.

Cu prefăcut calm, îi oferi florile şi cutia cu bomboane. Ea îi mulţumi şi puse darurile pe o masă,

- Eşti amabil ca întotdeauna, Scarlat! Acum te rog să mă ierţi, dar sunt aşteptată la croitoreasă.

Lui i se urcă sîngele în cap.

- Atîta ai să-mi spui, după o absenţă de aproape o lună? Louise zîmbi cu o răceală care îi păru lui Scarlat ucigătoare.

- Ce-ai vrea să-ţi spun? Că am avut treburi pînă peste cap, că nu am găsit timp să admir frumuseţile Constantinopolelui?

Scarlat începu să clocotească.

- Ieri te-am văzut la Şosea cu nepotul meu, Vintilă.

- Da? Drăguţ băiat! Cred că am să fac o pasiune pentru el.

- Şi-mi spui asta mie? şuieră Scarlat.

Louise îl privi de sus.

- Nu te înţeleg! Îmi reproşezi că ies cu un tînăr care-mi place? Am vreo obligaţie faţă de tine? Sunt datoare să-ţi menajez susceptibilităţile? Am trăit împreună o aventură agreabilă şi nimic mai mult. Toate au un sfîrşit. Chiar şi idila noastră.

Scarlat se făcu vînăt. Îşi încleşta pumnii.

- Cu alte cuvinte, îmi dai cu piciorul? Mă arunci la gunoi? Crezi că am să accept acest tratament?

- Şi mă rog, ce ai să-mi faci? rosti glacial Louise. Scene? Un scandal în public? Numai tu ai avea de pierdut.

Scarlat încercă senzaţia că cerul şi pămîntul se prăbuşesc. Deznădăjduit, aborda altă tactică:

- Louise, nu mă părăsi! Te iubesc! Nu pot trăii fără tine!

- Încearcă să mă uiţi, dragul meu! Fă şi tu o călătorie! Nu mai ai obligaţii politice care să te ţină înlănţuit de Bucureşti. Ia-ţi soţia - am auzit că este o fiinţă foarte agreabilă - şi plecaţi la Paris sau la Veneţia, într-o nouă călătorie de nuntă.

- Louise, îţi baţi joc de mine!

- Scarlat, este oare nevoie să-ţi amintesc că un om de lume nu inoportunează o femeie? Vrei să-mi schimb părerea despre tine? Ce-a fost a fost! Începem un nou episod din viaţă, fiecare pe contul său. Haide, fii înţelegător şi du-te la soţia ta!

Agită un clopoţel de argint. Un valet deschise uşa după mai puţin de o secundă. Îi poruncise oare Louise să stea acolo, pentru orice eventualitate? Scarlat se simţi îngrozitor de umilit. Avu impresia că, de sub masca de slugă stilată, valetul îl privea ironic. Se uită nehotărît la Louise, vru să mai spună ceva, dar se răzgîndi. O salută şi se îndreptă spre uşă.Abia atunci auzi glasul ei rostind cu o indiferenţă care-l zdrobi:

- Iosif, cupeul să tragă la scară!

Scarlat ieşi năuc. Cînd se văzu sub cerul liber, îşi duse mîna la frunte. O ameţeală bizară îl făcu să se sprijine de portiera trăsurii sale. De pe stradă îi ajunse la ureche strigătul unui

vînzător de ziare:

- „Românul"! Ediţie specială! Generalul Florescu a acceptat să constituie noul guvern. Ediţie specială!

*

**

Roibul arab, cu coamă mătăsoasă şi ondulată ca pletele unei fecioare, păşea elastic, în trap spaniol, descriind volte largi în manejul presărat cu rumeguş. Proaspătul căpitan Nikolai Petrovici Gârbov îşi conducea calul cu măiestrie, sub privirile condescendente ale unor blazaţi ofiţeri de cavalerie, care socoteau că s-ar coborî în propriii lor ochi dacă ar recunoaşte surprinzătorul talent în arta echitaţiei al prozaicului infanterist. Pe Nikolai Petrovici îl ustura aerul de superioritate al călăreţilor, dar se prefăcea a nu-l lua în seamă. Primul concurs hipic cu obstacole pe care îl cîstigase în toamna trecută, luînd-o înaintea unor concurenţi cu palmares strălucit, îi mîngîiase într-o oarecare măsură amorul propriu, făcîndu-l să resimtă mai puţin umilinţa de a face parte dintr-o armă eminamente pedestră.

Nikolai Petrovici suferea cumplit fiindcă, datorită originii sale mic-burgheze, nu-i fusese îngăduit să facă parte dintr-un regiment de gardă imperială şi nici să devină cavalerist. Părintele său, Piotr Kuzmici Gârbov, negustor de seamă şi mare bogătaş, ridicat însă de jos, îl îndemnase să se dedice comerţului, unde ar fi avut încă de la început o poziţie fruntaşă. În armata împănată cu aristocraţi snobi, aroganţi şi plini de ei, se va simţi ca un intrus.

Nu-i dăduse ascultare şi se înscrisese într-o şcoală de ofiţeri de infanterie, deschisă - potrivit noilor orînduiri stabilite de contele Miliutin - şi tinerilor cu origine burgheză sau ţărănească. Cîte bobîrnace nu înghiţise de la ofiţeraşii aceia trufaşi şi vani, care nu pierdeau ocazia să-i amintească - pe ocolite sau chiar brutal - că este un tolerat! Dacă s-ar fi limitat la prietenia camarazilor săi din infanterie - burghezi ca şi el - s-ar fi bucurat de un trai tihnit şi modest, între egali. Dar lui Nikolai Petrovici îi repugna tihna şi modestia. Nu îmbrăţişase cariera militară spre a-şi asigura existenţa, doar pentru a se împăuna cu uniforma ofiţerească şi cu fireturile strălucitoare, atît de admirate de tinerele domnişoare. Veniturile personale îi îngăduiau să ducă o viaţă de nabab, să aibă echipaj propriu, cai de curse si un cochet apartament într-o opulentă casă de raport de pe

Puşkinskaia.

Ofiţerii nobili îi acceptau compania fiindcă îl tapau cu împrumuturi rareori restituite. Erau nelipsiţi la petrecerile sale, îndeobşte foarte deocheate, mîncau şi beau pe socoteala lui fără a se simţi obligaţi la reciprocităţi. Nu-l invitau în casele lor, fiindcă nu-l socoteau demn să le frecventeze familiile.

După ce îşi încheie programul de echitaţie, executat cu regularitate spre a nu-şi pierde antrenamentul, îşi cinsti camarazii la popotă cu cîte o cupă de şampanie, apoi se despărţi de ei şi plecă spre locuinţa sa. Zurgălăii bidiviilor de la sanie creau un agreabil fundal sonor, în acord cu gîndurile-i trandafirii.

Era pe punctul de a da o mare lovitură mondenă. Recent, solicitase înscrierea în „Yacht-club". Căpitanul prinţ Scepcin, care-i era îndatorat pînă în gît, făgăduise să îi sprijine candidatura. Scepcin, deşi stătea prost cu banii, era unul dintre stîlpii clubului, iar cuvîntul său avea greutate. Nikolai Petrovici încerca să-şi imagineze surpriza camarazilor de regiment cînd le va spune cu nepăsare că a fost cooptat membru al celui mai select cerc din Odessa. Ar fi primul ofiţer de infanterie primit la „Yacht-club". Prestigiul său în societate ar înregistra un salt spectaculos. Cine s-ar mai încumeta să spună că Nikolai Petrovici Gârbov este fiul unui negustoraş oarecare? În drum spre casă se opri la frizerul său preferat - francez de origine- priceput ca nimeni altul să-i onduleze artistic părul ţepos, utilizînd numai apă şi briliantină. Ar fi putut să se folosească de serviciile frizerului de la regiment, dar în împrejurări deosebite se impunea să acorde toaletei sale îngrijiri deosebite. Seara, la nouă, era invitat la balul oferit la palatul guvernamental de consilierul privat actual Erdeli, guvernator al provinciei Kerson, în cinstea comandantului trupelor din circumscripţia militară Odessa, generalul Semeka, şi a soţiei acestuia. Era pentru prima dată în viaţă că Nikolai Petrovici primea o asemenea invitaţie. Ştia că ofiţerii inferiori aveau doar rostul să danseze pe soţiile şi pe fiicele mai-marilor zilei. De obicei, erau preferaţi cavaleriştii, pentru uniformele lor foarte aspectuoase şi deci potrivite cu decorul unei reuniuni oficiale. Şi de data aceasta fusese singurul ofiţer inferior de infanterie poftit la palatul guvernamental. Încercă să găsească o explicaţie a acestui regim de favoare. Se datora oare succesului său la concursul hipic de obstacole?

Va scrie neapărat tatălui său despre marea onoare care i se

făcuse. Bătrînul se va bucura cînd va afla că fiul său a devenit un obişnuit al înaltei societăţi din Odessa.

La frizerie îl întîmpină acelaşi miros complex de săpun parfumat, pudră, colonie şi ulei de păr, la care se adăuga lavanda turnată din belşug pe halatele albe ale domnului Lebonton, patronul, şi ale celor şase salariaţi ai săi. La apariţia căpitanului, francezul se ploconi adînc, cinste pe care o făcea numai clienţilor deosebit de generoşi. Deşi toate scaunele erau ocupate, îi vorbi cu surîzătoare grabă:

- Domnule căpitan, vă servim în cîteva minute! Vă rugăm, luaţi loc! Aveţi acolo, pe masă, toate ziarele din capitală.

De sub prosopul umed, aşternut peste obrazul bărbatului servit de însuşi patronul, se auzi un glas jovial:

- Nikolai, băiatule, mă fac frumos fiindcă sunt poftit diseară la balul guvernatorului.

Gârbov recunoscu vocea cu falsete de scapet a camaradului său de regiment, căpitanul de infanterie Piotr Aleksandrovici Zaburov.

- Şi eu sunt invitat, rosti cu afectată indiferenţă Nikolai Petrovici.

Încercă o tainică dezamăgire la gîndul că nu fusese unicul ofiţer din regimentul 48 poftit de guvernator. Se aşeză pe un scaun lîngă măsuţa acoperită cu jurnale.

Lebonton ridică prosopul umed de pe faţa lui Zaburov, care răsări rotundă ca o lună.

- Am o veste mare pentru tine, Nikolai! strigă Piotr Aleksandrovici.

- Dă-i drumul! replică Gârbov fără chef, adăugind mintal: „Să nu-mi spui că ţi-au acceptat şi ţie candidatura la „Yacht-club!"

- Vino lîngă mine, să-ţi şoptesc la ureche! îi făcu semn Zaburov, scoţîndu-si mîna de sub şervetul amplu care-l înfăşură ca pe o sarma.

Toată lumea din frizerie îşi ascuţi auzul, dar nu fu în stare să desluşească vorbele turnate de Zaburev în pîlnia urechii prietenului său.

- Află, Nikolai, băiatule, că începe războiul. Mîine de dimineaţă, primul eşalon al regimentului nostru pleacă spre Prut.

Lui Nikolai Petrovici îi plăcu şi nu-i prea plăcu vestea. Îl

zgîndărea agreabil perspectiva unor campanii care în concepţia lui îmbrăcau veşminte de turnir, dar îl nemulţumea plecarea din Odessa tocmai acum, cînd începuse să devină „cineva".

Lebonton era un fin psiholog. Făcu o legătură între expresia gravă aşternută brusc pe chipul lui Gârbov şi veştile din gazetă. Interveni volubil:

- Aţi citit în jurnal cît de rău s-au încurcat lucrurile în Bosnia şi în Herţegovina, domnilor ofiţeri? Răsculaţii au respins propunerile făcute de marile puteri Turciei, în vederea unei încheieri grabnice a luptelor din Balcani.

- Aşa e! întări Zaburov. Răsculaţii cer să li se cedeze o treime din pămînturile latifundiarilor turci.

- Mai cer să li se dea despăgubiri, atît în bani, cît şi în vite, şi utilaje agricole, completă Lebonton.

- Revendică, de asemenea, scutirea de dări pe trei ani, evacuarea trupelor turceşti de pe teritoriul Bosniei şi Herţegovinei, spuse în continuare căpitanul Zaburov.

- Nu se mulţumesc cu atît, reluă Lebonton. Mai pretind dezarmarea turcilor indigeni, precum şi garantarea tuturor acestor reforme de către marile puteri.

- Exact! sublinie Zaburov, agitîndu-se sub şervetul său.

- Odată şi odată îi vom învăţa noi minte pe turci! strigă din celălalt capăt al sălii un bărbos cu ochelari şi mutră de intelectual.

Nikolai Petrovici îl ignoră. Nu-i plăceau civilii care se amestecau în vorbă neîntrebaţi. Nu făcu nici un comentariu în jurul veştilor publicate dealtfel - în extenso - şi în ziare.

- Turcilor le trebuie o lecţie aspră! declară cu importanţă Zaburov după ce îşi examina în oglindă proaspăta tunsoare.

Se sculă de pe scaun, îşi puse mantaua, cascheta, apoi se adresă lui Gârbov, ducînd mîna la cozoroc:

- Pe diseară, la palatul guvernatorului!

Părăsi grav frizeria, urmărit de privirile tuturor clienţilor. Lebonton încercă să închege o conversaţie plăcută şi cu Nikolai Petrovici, dar acesta păstra o tăcere morocănoasă. Frizerul se mărgini să monologheze despre iarna care părea să se eternizeze, despre barba ascuţită care tindea să detroneze favoritele, despre rochiile cu turnură care avantajau atît de categoric crupele femeilor, dîndu-le rotunjimi rubensiene.

Nikolai Petrovici se mărginea să mormăie din cînd în cînd. După ce îl ferchezui cum se pricepu mai bine, Lebonton îi plimbă o oglindă pe la ceafă spre a-i permite să-şi vadă ansamblul tunsorii. Căpitanul conveni că arăta foarte bine. Avea obrazul tînăr, ochiul vioi, mustaţa îndrăzneaţă, bărbia voluntară ...

Plăti şi plecă spre casă. Cînd Klim, ordonanţa, îi deschise uşa apartamentului, îl întrebă nerăbdător:

- A venit corespondenţa?

Klim, un ucrainian domol, cu capul rotund ca o tărtăcuţă, răspunse cu glas cîntat:

- Venit, dom' căpitan!.

Îi prezentă scrisorile pe o tavă - aşa cum îl învăţase Gârbov - apoi se retrase la bucătărie. Un plic cu en-tete-ul „Yacht-club"-ului îl făcu pe ofiţer să tresară. Îl desfăcu emoţionat. Inima îi ticăia agitată de o vagă teamă. Recu-noscu scrisul lui Scepcin:

29 martie 1876 Odessa

„Dragul meu Nikolai Petrovici,

În ciuda stăruinţelor mele, conjugate cu manevrele de culise ale prietenilor pe care i-am mobilizat spre a-ţi susţine candidatura, n-am reuşit să obţinem numărul de voturi necesare primirii tale în rîndurile membrilor clubului.

Sunt convins că la viitorul scrutin vom înfrînge opoziţia căpăţînoşilor care se opun primenirii clubului cu tineri valoroşi de seama ta. Te rog să ai toată încrederea în prietenia mea care nu se va dezminţi niciodată.

Al tău servitor, Nikita Pavlovici Scepcin

P.S. Putem sărbători anticipat succesul pe care-l vom obţine la alegerile din toamnă. Ţine fruntea sus!

N. P. S."

Nikolai Petrovici făcu scrisoarea ghemotoc şi o aruncă furios în focul din cămin. „Nu mă vreţi! şcrîsni frămîntîndu-şi mîinile. Am să devin membru al clubului vostru chiar dacă va trebui să calc peste cadavre. Veţi vedea atunci cine este Nikolai Petrovici Gârbov!"

Ameninţarea era gratuită, căci pentru moment nu dispunea de mijloace spre a şi-o pune în practică. Scepcin fusese un imbecil. Să îndrăznească numai să-i mai ceară bani cu împrumut! Îl va trimite la cămătarii care-l vor jumuli de toate penele.

Posomorit începu să-şi îmbrace uniforma de gală. Cine ştie

ce afront i se va mai face şi la palatul guvernatorului?! Îl încolţi gîndul să-şi scoată tunica şi să rămînă acasă, în halat şi în papuci. Mîine de dimineaţă trebuia să se prezinte devreme la cazarmă, deoarece comandantul regimentului anunţase convocarea întregului corp ofiţeresc în sala de conferinţe. „Cine ştie ce ordine stupide are să ne mai dea!" Deodată îi reveniră în minte vorbele lui Zaburov în legătură cu plecarea regimentului. „Vine războiul! cugetă. Acolo, în faţa morţii, vom fi cu toţii egali. Şi ţăranii, şi burghezii, şi nobilii. Cei de la „Yacht-club" vor muri laolaltă cu noi, cestilalţi".

Cînd îşi văzu în oglindă silueta suplă, prinsă în uniforma elegantă acoperită cu fireturi, încercă un vag simţământ narcisistic. Dacă ar fi avut şi cîteva decoraţii, i-ar fi stat mult mai bine. La război îşi va umple pieptul cu ordine şi medalii. Numai de el va depinde să se evidenţieze în faţa şefilor ierarhici, pînă la cele mai înalte eşaloane. Va face risipă de vitejie, va cuceri grad după grad, va obţine, tînăr încă, galoanele de general. Cei de la „Yacht-club" îl vor convoca spre ai înmîna diploma aurită a membrilor de onoare, dar el îi va refuza cu dispreţ. Ah, ce cumplit îl mai durea respingerea candidaturii!

Va merge totuşi la bal. Acolo îl va întîîni pe Scepein şi pe mulţi dintre membrii clubului. Dar nu le va da importanţă. Le va demonstra că este poftit la balurile oficiale deopotrivă cu ei.

Porunci ordonanţei să-i aducă o sanie de piaţă. Nu se îndura să-şi lase vizitiul şi caii să-l aştepte toată, noaptea în frig. Scepein şi cei de o seamă cu el nu înţelegeau că şi servitorii erau oameni. Dar el, Nikolai Petrovici Gârbov, avea alte concepţii.

Ajunse la palatul guvernămîntului cînd ceasul de pe frontonul clădirii indica ora opt precis, aşa cum scria în invitaţie. Avu o mare emoţie cînd pătrunse în monumentalul vestibul străjuit de lachei în livrele, care-i luară cu gesturi rotunde cascheta, mantaua îmblănită şi sabia. În capătul de sus al scării îl întîmpină însuşi guvernatorul, care-i strînse distrat mîna, în vreme ce un majordom îmbrăcat în negru, ca un cioclu, îi anunţă răspicat numele. Cînd intră în saloanele cu tavane înalte, magnific aurite şi cu uriaşe coloane de marmoră, încercă un simţămînt de strivire, de nimicnicie, faţă de splendorile din jur. Tatălui său, milionarul Piotr Kuzmici Gârbov nu i se făcuse niciodată cinstea de a fi poftit într-un astfel de sanctuar. Fiul,

graţie uniformei militare, pătrundea în palatele rezervate mai-marilor imperiului.

Îşi umflă mîndru pieptul şi, euforic, reluă inspecţia majestuoaselor săli. Ce-ar zice maică-sa, părintele său, bunii şi străbunii lui - ţărani umili şi obidiţi - dacă l-ar vedea stînd cot la cot cu generali, cu guvernatori, cu consilieri imperiali? Arunca priviri cuceritoare domnişoarelor aşezate cuminţi pe scaune orînduite de-a lungul pereţilor, sub protecţia cerberilor materni. Îl zări şi pe Scepein, care îl salută de la distanţă, şi veni spre el. Nikolai Petrovici făcu o piruetă, lăsîndu-l cu mîna întinsă.

O orchestră militară, instalată într-o galerie sprijinită de cariatide înfăţişînd zeităţi antice, cînta valsuri şi poloneze. Nikolai Petrovici îşi zise că sosise momentul să-şi înscrie pe carnetul de dansator numele viitoarelor partenere. Îşi cunoştea obligaţiile. Avea însă de gînd să invite numai fete tinere. Poate că va întîlni vreo bogată şi nobilă candidată la măritiş, care să-l placă...

Dar mai înainte va face o vizită la bufet. Un pahar cu şampanie l-ar întări curajul. Porni într-acolo, dar tocmai cînd ieşea din salon fu cutremurat de o explozie care părea să se fi produs în faţa intrării palatului. Se stîrni agitaţie, se auziră ţipete.

Nikolai Petrovici se îndreptă în fugă spre vestibul. Poate că va fi nevoie de braţul său! Coborî scara cea mare sărind cîte trei sau patru trepte deodată, făcîndu-şi anevoie loc printre invitaţii şi servitorii care alergau împanicaţi. Traversă vestibulul şi ieşi în curte. Guvernatorul se afla în faţa intrării palatului, laolaltă cu generalii Semaka si Vannovski, precum si cu mulţi alţi ofiţeri, în curte domnea o mare dezordine. Resturile cîtorva cai zăceau amestecate cu sfărîmăturile unei sănii. Pete de sînge împroşcară scara de la intrare.

- Ce s-a întîmplat? întrebă Nikolai Petrovici pe un civil atît de impresionat, încît abia reuşi să bolborosească ceva neînţeles.

- Am să-ţi spun eu ce s-a întîmplat! auzi deodată glasul de eunuc al lui Zaburov, care apăru în preajma lui. Eram aici cînd a sosit domnul general Semaka şi doamna. Au coborît din sanie şi urcau tocmai scara, cînd s-a auzit o explozie. Sania a sărit în aer cu cai cu tot. Un vizitiu şi un lacheu au fost ucişi pe loc. Domnul general si soţia sa au scăpat neatinsi. Au avut mare noroc.

Nikolai Petrovici văzu un cerc de oameni în jurul unor mogîldeţe întinse pe pietrişul din curte. Caii de la cîteva sănii,

speriaţi încă, se smuceau în hamuri. Vizitii se străduiau zadarnic să-i liniştească. Un atelaj alcătuit din doi armăsari roibi, foarte nervoşi, ţîşni deodată, doborîndu-şi vizitiul în zăpadă. Sania trecu în goana cailor peste pîntecele omului, strivindu-l. Armăsarii răsturnară apoi o sanie cu invitaţi ce tocmai intra in curte. Cîţiva servitori alergară, străduindu-se să pună capăt dementei curse a roibilor, care descriau volte dezordonate, stîrnind panică în jurul lor.

Fără să stea la gînduri, Nikolai Petrovici se repezi spre atelajul ambalat. În cîteva salturi îl ajunse din urmă şi, calculîndu-şi bine avîntul, reuşi să se agate de căpăstrul armă-sarului din dreapta. Se lăsă tîrît cu picioarele priponite în zăpadă pînă ce caii îşi micşorară iuţeala, apoi se opriră, fornăind şi tremurînd. Un vizitiu îi luă în primire, eliberîndu-l pe Nikolai Petrovici, care se scutură pe haine si se înapoie printre invitaţi.

Guvernatorul şi cei doi generali care-l încadrau îl felicitară pentru iniţiativa sa. Se auziră cîteva aplauze timide, dar se curmară curînd, din respect pentru victimele atentatului.

- Balul continuă! anunţă emfatic guvernatorul. De familiile servitorilor ucişi se va îngriji guvernămîntul. Sunt bucuros, Excelenţă, că atît dumneavoastră, cît şi doamna aţi scăpat neatinşi! se adresă generalului Semaka. Autorităţile vor lua toate măsurile pentru prinderea şi pedepsirea atentatorilor.

Fraza, rostită sforăitor, nu risipi îngrijorările timoraţilor. De la o vreme, atentatele se înmulţiseră, în ciuda arestărilor operate de poliţie şi a represiunilor brutale.

Doi servitori scuturară de zăpadă uniforma lui Nîkolai Pe-trovici şi îi curăţară cizmele de lac. Istorisirea isprăvii lui făcu ocolul saloanelor, egalînd senzaţia provocată de încercarea nihilistilor de a-l suprima pe generalul Semaka. Nikolai Petrovici putea acum să înscrie în carnetul său de bal numele celor mai frumoase domnişoare, pe alese.

La un moment dat se apropie de el pe nesimţite o fată tînără, îmbrăcată virginal în alb. Ţinea ochii plecaţi, aşa cum i se cuvine unei domnişoare cu educaţie aleasă. Ajunsă în preajma lui, ridică ochii si îi zîmbi. Nikolai citi atunci în adîncul lor o adoraţie care-l măguli.

- Iertaţi-mă, domnule căpitan, că am venit la dumnea-voastră fără să fim prezentaţi. V-am văzut în curte, cînd aţi imblînzit armăsarii. Aţi fost extraordinar! Vă felicit!

Desprinse din micul buchet de violete purtat la corsaj o floare şi i-o dărui.

- Deşi nu se obişnuieşte ca fetele să ofere flori tinerilor, eu am să calc această regulă.

- Domnişoară, mă copleşiţi!

Luă violeta, îi aspiră parfumul şi o prinse la una, din butonierele tunicii.

- M-aţi decorat, domnişoară, cu cel mai înalt ordin. Vă mulţumesc, îi sărută mîna: Permiteţi să mă prezint: căpitanul Nikolai Petrovici Gârbov.

- Îmi pare bine, îi zimbi fata. Vannovski, Tatiana Vannovska, este numele meu.

- Sunteţi rudă cu domnul general Vannovski? întrebă circumspect ofiţerul.

- Fiica lui. Dar aceasta nu trebuie să vă sperie, îi surise cu drăgălăşenie, dar şi cu uşoară maliţiozitate. Deşi nu văd în program nici un Damen Walzer, am să vă întreb dacă nu aveţi în carnetul de bal un loc liber şi pentru mine?

Nikolai Petrovici simţi că îl trec căldurile. Să fi fost de vină temperatura de seră din saloane, sau prezenţa fiicei generalului?

- Aş fi fericit, domnişoară, să-mi acordaţi un dans.

- Al zecelea vals de pe carnetul meu este liber, spuse Tatiana.

- Şi al meu este liber.

Îşi înscriseră reciproc numele.

Orchestra se lansă într-o foarte vioaie mazurcă...

- Domnule căpitan, partenera dumitale te aşteaptă. Nu-i pune răbdarea la încercare.

Îi făcu semn cu mîna, apoi dispăru în mulţime. Nikolai Petrovici era atît de tulburat de noua lui cunoştinţă, încît, deşi îşi propusese să fie deosebit de galant şi cu celelalte domnişoare înscrise pe carnetul său de bal, gîndurile îi fugeau numai la Tatiana Vannovska, spre dezamăgirea partenerelor lui, care se aşteptaseră să aibă de-a face cu un tînăr mult mai atent faţă de ele.

Într-o pauză a orchestrei, Nikolai Petrovici făcu o vizită la bufet. Devoră cîteva tartine cu icre negre şi goli un pahar de şampanie. Avea nevoie de puţin alcool ca să-şi fortifice curajul. Simţea un gol în stomac cînd se gîndea că va trebui să se

prezinte generalului Vannovski, comandantul celui de-al 12-lea Corp de Armată, un fel de zeitate inaccesibilă ofiţerilor inferiori, spre a-l solicita izbindu-şi călcâiele:

„Permiteţi-mi, vă rog, domnule general, să invit pe domnişoara, fiica dumneavoastră, la dans!"

Şeful orchestrei ridică bagheta, lovind uşor în pupitru. Primele acorduri ale valsului făgăduit Tatianei Vannovska prinseră să plutească asupra sălii. Nikolai Petrovici îşi potrivi tunica, eşarfa, îşi puse mănuşile albe şi plecă la atac, rugîndu-se proniei să-l ajute a trece cu bine acest greu impas.

Ajuns în faţa generalului, luă poziţie de drepţi şi rosti formula protocolară, repetată în gînd de mai multe ori. Generalul Vannovski se afla într-un grup de generali. Tatiana stătea în mijlocul lor şi zîmbea. Generalul ascultă distrat cuvintele rostite reverenţios de căpitan şi, înainte de a-şi relua discuţia cu generalii, răspunse scurt:

- Te rog! Te rog!

Roşu ca o tomată, ofiţerul se ploconi în faţa fetei care-i întinse cu gentileţe mîna. Deşi Tatiana era încîntătoare, valsul fu pentru Nikolai Petrovici un adevărat chin. Avea tot timpul impresia că generalul îl urmărea inchizitorial cu privirile. Dansa băţos, ţinîndu-şi partenera la distanţă spre a nu se spune că era lipsit de respect. Zîmbetul amuzat de pe chipul ei îl irita. Cînd valsul se încheie şi Nikolai sărută mîna Tatianei, aceasta îi spuse cu drăgălăşenie:

- Mîine seară avem invitaţi. Mi-ar face plăcere să vii şi dumneata.

Ofiţerul replică maşinal:

- Sunt foarte onorat, domnişoară Tatiana. Dar mîine trebuie să părăsesc Odessa. Îmi însoţesc regimentul într-o misiune...

- Bine, bine, replică ea, aceasta se poate aranja. Nikolai Petrovici nu mai insistă, îşi spuse că fata glumeşte.

O conduse la părintele ei, aşa cum impunea eticheta. Tatiana pătrunse hotărîtă în mijlocul generalilor.

- Tată, îmi dai voie, sper, să-l invit mîine seară la noi pe domnul căpitan Gârbov?

Generalul aruncă o privire piezişă peste umăr, ofiţerului topit de emoţie.

- Sigur. N-am nimic împotrivă. Invită-l!

A doua zi de dimineaţă, colonelul Popov, comandantul Regi-

mentului 48 Infanterie, comunică ofiţerilor săi, adunaţi în sala de conferinţe, că unitatea lor se va deplasa pe Prut, spre a întări trupele masate deja în acea zonă. Dădu apoi citire ordinului de operaţii întocmit în ajun, indicînd nominal ofiţerii desemnaţi a rămîne la partea sedentară. Printre aceştia se număra şi căpitanul Zaburov.

Cînd ieşi din sala de conferinţe, Nikolai Petrovici îşi zise că va trebui să-şi ceară scuze în scris Tatianei Vannovska spre a-şi justifica imposibilitatea de a participa la recepţia din acea seară. Întocmi scrisoarea cu multă caznă şi o trimise la destinaţie prin intermediul ordonanţei.

Încîntat că scăpase de această corvoadă, se dedică liniştit pregătirilor de plecare pe zonă. Terminase de inspectat cazarmamentul companiei sale, cînd se pomeni chemat la raport de Teleghin, comandantul batalionului. Maiorul Teleghin era prototipul ofiţerului cazon. Sub aparenţa sincerităţii, spunea cele mai brutale adevăruri. Cînd Nikolai Petrovici se prezentă în cancelaria batalionului, şeful său direct îl întîmpină cu un zimbet sarcastic:

- Aveam o părere bună despre dumneata, căpitane Gârbov. Nikolai Petrovici îşi dădu seama că maiorul era supărat rău, de vreme ce i se adresa menţionîndu-i, pe lîngă nume, şi gradul. În convorbirile cu subalternii folosea numai numele de familie, întreaga titulatură o rostea doar în faţa frontului. Maiorul continuă, după ce trase nervos un fum dintr-o ţigară de foi:

- Văd că şi dumneata ai început să te ascunzi sub pulpana şefilor cînd dai de greu. Exact ca acei fils a papa, crescuţi în puf, pe care nu-i pot înghiţi.

- Cu ce-am greşit, domnule maior? îndrăzni Nikolai Petrovici să-l întrebe.

Maiorul repetă persiflant:

- Nu ştii? Inocentul! Continuă tăios: Am primit ordin telegrafic de la Corpul de Armată să-ţi acordăm o învoire de douăzeci şi patru de ore, spre a te înfăţişa în seara aceasta la recepţia oferită de domnul general Vannovski. Evident, am executat porunca. Din clipa aceasta eşti liber pînă mîine, la aceeaşi oră. Locotenentul Rotnikov se va ocupa în locul dumitale de îmbarcarea companiei în tren şi de transportul pe calea ferată. Bună ziua, căpitane Gârbov.

Nikolai Petrovici părăsi confuz cabinetul majorului. Intrase în

mare încurcătură. Tatiana Vannovska, sub înfăţişarea ei fragilă, ascundea o duritate de fier, împletită cu o rafinată diplomaţie. Numai aşa putea fi explicată intervenţia tatălui ei în favoarea lui Gârbov.

Cînd se înapoie la compania sa pentru a da unele dispoziţii locotenentului Rotnikov, în vederea îmbarcării trupei, se întîlni cu cîţiva ofiţeri care-l priviră curioşi, dar şi cu vizibilă invidie. Nikolai Petrovici înţelese că maiorul Teleghin avusese grijă să răspîndească vestea, spre a-şi compromite subalternul în ochii camarazilor. Numai că mentalitatea lui nu se potrivea cu a celorlalţi ofiţeri. Scepcin - de pildă - îi ieşi în întîmpinare, arborînd un foarte cald zîmbet:

- Bravo, prietene! Ştiam eu că ai stofă! Mîine, poimîine, te vedem aghiotant al generalului Vannovski. Cînd te vei pomeni acalo, sus, să nu mă uiţi! N-am putut acum să fac mare lucru la „Yacht-club", dar îţi rezerv în curînd o surpriză. O mare surpriză!

După ce-şi termină treburile la regiment, Nikolai Petrovici plecă gînditor spre casă. Intrase într-o nouă fază a existenţei sale. Altfel Scepcin nu s-ar fi arătat atît de amabil, de prevenitor. Poate că visurile lui nu fuseseră deşarte.

Fiindcă venise ora prinzului, se opri la restaurantul „Maison d'Or", un fel de culme a rafinamentului gastronomic, unde dădu iarăşi peste Scepcin. Prinţul îl întîmpină îmbrăţişându-l de faţă cu toată lumea.

- Colonelul a dat ordin ca toţi ofiţerii să mănînce la popotă, spre a rămîne permanent în preajma soldaţilor. Eu, ca şi tine, dar într-o măsură mai modestă, am reuşit să mă eschivez. Sunt invitat la dejun de unchiul meu, generalul aghiotant conte Muraviev-Amurski, membru al Consiliului Imperial, aflat în trecere prin Odessa. Dacă vrei, vino să i te prezint. E un-bătrînel foarte simpatic. Ţarul ţine mult la el.

Nikolai Petrovici avea senzaţia că este ridicat pe creasta unui val uriaş, care-l ducea cu iuţeala vântului spre orizonturi atît de strălucitoare, încît îl orbeau. Nu-și va arde oare aripile, ca fluturii de noapte vrăjiţi de lumina mistuitoare a flăcărilor?

Cînd se prezentă contelui Muraviev, constată că „bătrînelul" descris de Scepcin era un bărbat cu multă prestanţă, care-şi purta cu tinerească energie mai bine de șase decenii de existenţă. Muraviev îl tratâ ca pe un om din lumea lui, cu atît

mai mult cu cît Scepcin lăudase performanţele hipice ale prietenului său.

- Hipismul este sportul regilor! grăi sentenţios generalul. Regret că ofiţerii de azi nu mai sunt la înălţimea predecesorilor. Parcă ar fi crescuţi în vată. Războiul care bate la uşă trebuie să ne găsească pregătiţi pentru mari și grele încercări. Nu avem nevoie de ofiţeri de salon.

Scepcin tuşi încurcat. Aruncă o privire pe sub sprîncene prietenului său, care se îmbujorase ca o fecioară. După prînz, Garbov se înapoie la locuinţa sa. Trebuia să se pregătească pentru recepţie. Înainte însă de a începe să se îmbrace, se gîndi să bată la uşa învăţătorului Efrem Mironov, locatarul unei cămăruţe de la mansardă. Mironov era singurul prieten pe care şi-l făcuse în acest imobil locuit numai de snobi foarte exclusivi în relaţiile lor sociale. Un căpitan de infanterie, deşi bogat, nu avea pentru ei nici o însemnătate. Îi impresionau doar titlurile nobiliare. Ofiţerii ridicaţi din rîndurile burgheziei deveneau interesanţi numai de la gradul de colonel în sus.

Mironov era slab ca o aşchie, purta ochelari cu multe dioptrii și uneori tuşea atît de tare, încît se învineţea la faţă, iar ochii i se rotunjeau ca niște cireşe. Mironov îl primi cu bucurie pe ofiţer. Pe amîndoi îi lega nostalgia pentru pământul natal, pentru mediul din care ieşiseră. Chiar daca Nikolai Petrovici - în goana lui după himere - refuza să o recunoască, se simţea înlănţuit de lumea din mijlocul căreia se ridicase. Cîteodată îl apuca dorul de casa părintească, de tatăl lui, grosolanul Piotr Kuzmici Gârbov, de surorile-i atît de necioplite. Apoi visurile îl acaparau iarăşi, făcîndu-l să-și renege trecutul, familia, să-si îndrepte privirile înainte, spre lumea iluziilor sale.

- Dragul meu Efrem Stepanovici, regimentul meu pleacă spre graniţă. Mîine părăsesc și eu Odessa. Dacă nu te supără, aş vrea să-ţi las apartamentul meu în grija. Am acolo cîteva flori care trebuie stropite, o pisică şi un canar, care au nevoie de hrană. Aş putea să mă adresez portăresei, dar ştiu că-mi va răscoli prin lucruri, apoi va începe să mă critice că n-am rufărie intimă de mătase, cu monogram, că mobilele şi covoarele mele nu sunt tot atît de frumoase ca ale vecinilor de palier. Ştii ce înseamnă cînd intri în gura slugilor...

- Ştiu, Nikolai Petrovici. Am să mă ocup de florile, pisica și canarul dumitale. Îţi promit.

- Îţi las şi banii necesari.

- Cu atît mai bine.

- Mîine, înainte de plecare, am să-ţi predau cheia apartamentului.

Se despărţi de învăţător, încîntat că scăpase de grija casei. Se înapoie în dormitorul său, îşi scoase din dulap uniforma de ceremonie și, ajutat de ordonanţă, începu să se îmbrace.

Seara, la ora opt precis, cînd trenul cu trupe se punea în mişcare îndreptîndu-se spre graniţă, Nikolai Petrovici, elegant, pudrat, parfumat, îşi făcea intrarea în salonul casei Vannovski...

*

**

Pe culmea unui mamelon din lunca Dunării apărură doi călăreţi. De acolo, de sus, contemplară vegetaţia luxuriantă - o mare verde - care încadra brîul argintiu al uriaşului fluviu. Ceaţa uşoară, joasă, a dimineţii, aurită de razele soarelui, plutea agăţîndu-se în ramurile copacilor.

Călăreţii - bătrînul Manole Vulturescu şi arhaicul său prieten Miron Craioveanu - fermecaţi de priveliştea calmă a luncii, schimbară priviri extatice.

- Cele şapte minuni făurite de mîna marilor artişti ai lumii sunt neînsemnate în comparaţie cu minunile naturii! exclamă Craioveanu. La tinereţe am navigat pe Amazon, am plutit cinci săptămîni pe undele cenuşii ale Volgăi şi am călătorit pe Mississippi. Dunărea însă le întrece pe toate. Zîmbi trist: În anii tinereţii am străbătut pămîntul-în lung și în lat. Azi îmi pare că săvîrșesc o mare ispravă dacă mă plimb o jumătate de oră călare... Plîng pe ruinele tinereţii mele, Manole. Sufăr, sufăr ca un cîine. Nimic nu mă poate consola...

- Suferi fiindcă vrei, Miron. Te pierzi în contemplarea trecutului și uiţi să trăieşti în prezent. Te-am invitat aici, la moşie, ca să te mai scot din ambianţa prăfuită în care te complaci, asemenea eroilor din romanele lui Sacher-Masoch.

- Nu ştiu, zău, Manole, dacă în cazul meu, se mai poate vorbi de erotism. Aproape că am şi uitat semnificaţia acestui cuvînt.

- Am să-ţi dovedesc că încerci să te înşeli pe tine însuţi, Miron. Mi-ai vorbit adineauri de scurtele tale plimbări călare. Cunoscîndu-ţi slăbiciunea pentru cai, ţi-am pus la dispoziţie grajdurile mele. Şi, slavă Domnului, ai avut de unde alege. Aşa e?

- Aşa e! ... Şi lipiţani, şi orlovi, și arabi, și englezeşti pur sînge, şi alezani...

- Iar tu n-ai catadicsit să încaleci decît pe rosinanta asta pe care o porţi după tine ca pe o bijuterie de mare preţ. Nu e şi aceasta o formă a masochismului tău?

Miron Craioveanu clătină din cap cu melancolie.

- Într-un fel, ai pus degetul pe rană, Manole. Pînă astăzi n-am dezvăluit nimănui taina.

- Deci e o taină la mijloc. Bănuiam.

Miron rosti elegiac:

- Coama rosinantei ăsteia - cum îi spui tu - îmi aminteşte părul mătăsos al primului meu mare amor.

Manole Vulturescu rîse:

- Eram sigur că e vorba de o femeie

Miron bătu afectuos cu palma grumazul iepei sale.

- S-a întîmplat la Paris, într-o seară, la Operă. Contele de Saint-Yves, un prieten al meu, m-a prezentat unei curtezane la picioarele căreia se prosterna protipendada pariziană. Să încerc a-ţi descrie cît era de frumoasă, ar fi lipsit de sens. Frumuseţea nu poate fi descrisa. Chiar din noaptea aceea i-am devenit amant.

- Nu mă mir. Ştiu că te aprinzi repede, Miron.

- Mă aprindeam repede. Acum... Dar să revin la povestea mea. Minunata aventură n-a durat decît două luni...

- De ce? Te-ai plictisit atît de repede de făptura aceea serafică?

- Nu. Ea s-a plictisit de mine, fiindcă îmi terminasem banii. De atunci am început să mă scufund în datorii, încetul cu încetul, cum te scufunzi într-un smîrc. Acum nu mii se mai vede decît nasul.

- Eşti de admirat... sau de plîns, Miron. În ciuda deznodămîntului nefericit, îi păstrezi cu statornicie amintirea!

- Eh, mă consolez, fiindcă n-am fost singurul ruinat pentru ea. Femeia aceasta avea o mare putere de fascinaţie. Candidaţii aşteptau cu nerăbdare să se ruineze amantul en titre, ca să-i ia locul, deşi ştiau la ce riscuri se expun... Doi ani mai tîrziu, m-am întors la Paris, dar n-am mai regăsit-o...

- Cum zici că o chema pe nesăţioasa ta hetairă?

- Marie... Marie Duplessis.

Chipul lui Manole Vulturescu oglindi o mare surpriză:

- Marie Duplessis?!

- Ai cunoscut-o şi tu, Manole?

- Bineînţeles! Tot la Paris.

- Te pomeneşti că și tu... Manole făcu o schimă dispreţuitoare:

- La mine n-au avut niciodată trecere damele astea cu apucături de vampir.

Cei doi bătrîni coborîră panta dulce a mamelonului şi, în pasul cailor, pătrunseră în hăţişul luncii. Soarele străbătea anevoie printre coroanele copacilor. Aerul era umed si foarte răcoros.

- Mai ştii ceva despre ea? întrebă Miron Craioveanu.

- E oale şi ulcioare, dragul meu. A murit în '48. Dar nu din cauza revoluţiei. A scos-o de pe afiş tuberculoza.

- În '48? Eşti sigur?

- Foarte sigur.

- Înseamnă că avea 2l-22 de ani, spuse cu emoţie Miron.

- Şi-a dat duhul într-o mizerie cumplită, explică rece Manole. Dar cu asta nu s-a terminat povestea. Unul dintre ultimii ei amanţi, Alexandre Dumas-Fiul, dramaturgul, a imortalizat-o într-o piesă cu răsunet: „Dama cu camelii".

- Dama cu camelii" e povestea Mariei Duplessis?

- Sigur.

Caii celor doi bătrîni începură să fornăie, dînd semne de nelinişte.

Manole îşi struni bidiviul şi îl bătu domol pe grumaz:

- Uşurel, băiatule! Uşurel! Deodată observă o mogîldeaţă prăvălită pe iarbă și ascunsă în parte după un tufiş. Miron, ce-i acolo? Parcă-ar fi un om!

- Ai dreptate! Hai să vedem ce e!

Descălecară şi se apropiară de mogîldeaţă. Manole dădu la o parte ramurile tufişului. Pe pămîntul umed zăcea un bărbat cu beregata tăiată. Bătrînul exclamă zguduit:

- Dumnezeule! Ce ticăloşie! Bietul om!

- Îl cunoşti?

- Cum să nu! Este Ioniţă, pădurarul! Unul dintre cei mai buni slujitori ai mei.

Faţa mortului era vînătă. Pe globurile ochilor deschişi şi în jurul nărilor colcăiau muşte. Din rana deschisă de la gît se

scursese mult sînge.

- Groaznic! bîigui Miron. Să fi trecut nişte braconieri pe aici?

- Nu ştiu. Asta e al treilea caz. Săptămîna trecută au mai fost ucişi doi inşi. Ancheta e în curs.

- Acum ce facem? întrebă Miron.

- Îl ducem la el acasă. Nu e departe de aici. Opintindu-se, cei doi bătrîni ridicară de jos cadavrul şi îl puseră de-a curmezişul pe greabănul calului lui Manole. Apoi Manole și partenerul său porniră pe jos, ţinînd caii de căpăstru. În luncă, păsările cîntau zburînd din cracă în cracă. Manole era consternat. Crimele acestea nedezlegate îl descumpăneau. Ce făceau oare grănicerii?

După o perdea de vegetaţie apăru casa pădurarului - o gospodărie modestă. Cei doi moşieri o luară pe drumeagul îngust ce-și făcea loc printre copaci. Ajunşi în preajma clădirii, se opriră îngroziţi. Pe pridvorul casei - cu uşile vraişte - zăcea o femeie tînără cu veşmintele sfîşiate. Părul lung, amestecat cu pămînt, îi acoperea pe jumătate faţa tumefiată. Fusta îi era ridicată pînă la piept, descoperindu-i picioarele, pîntecele, sexul mînjit de sînge. Bătrînii descălecară. Manole se apropie de femeie şi îi apucă încheietura mîinii.

- E moartă.

Îşi scoase haina şi îi acoperi faţa. În aceeaşi clipă, o uşă scîrţîi. Bătrînii tresăriră şi se uitară speriaţi în jur. Lîngă ţarcul vitelor - sfărîmat şi golit - se afla, trîntit cu faţa la pămînt, un copilandru de vreo cincisprezece ani, cu mîna dreaptă încleştată pe coada unei furci. Miron se apropie de băiat şi îl întoarse cu faţa în sus. În aceeaşi clipă icni, stăpînindu-și o senzaţie de vomă. Băieţandrul avea înfipt în coșul pieptului un topor. Cu mîna tremurîndă, îi închise ochii sticloşi.

- Doamne Dumnezeule! Se închină: Bietul copil!

În aceeaşi clipă, Miron observă în pumnul strâns al băiatului un lănţişor rupt. Desfăcu anevoie degetele înţepenite şi găsi un breloc încrustat cu cîteva cuvinte scrise cu caractere arabe. Bolborosi strivit de emoţie:

- Turcii, Manole, turcii!

În sala de mîncare a conacului Vultureşti - o încăpere vastă, cu mobile grele, spaniole, bogat ornamentate - soarele dimineţii îşi revărsa oblic razele, aurind în snopi particulele minuscule de

praf care pluteau în aer.

Scarlat Vulturescu stătea în dreptul uneia din ferestre și se uita pe geam, dînd semne de nerăbdare. Purta un costum cenuşiu, de sport, croit impecabil. În încăpere se mai aflau încă şase membri ai puternicei familii Vulturescu. Cei doi fii ai lui Scarlat: Mihnea, de 27 ani, şi Şerban, de 22. Amîndoi erau eleganţi ca şi tatăl lor. Scarlat n-ar fi tolerat o incorectitudine vestimentară, tot atît de gravă în concepţia, lui ca şi o crimă de lese-majestate. Cei doi tineri stăteau tăcuţi, neîndrăznind să tulbure tăcerea posomorită a părintelui lor.

Pe un scaun cu spătar înalt, împodobit cu blazonul Vultureştilor, cosea la un gherghef cumnata lui Scarlat, Lidia, o femeie de vreo 40 de ani, aparent mult mai tînără, datorită machiajului, dar mai ales exerciţiilor fizice ce-i păstrau supleţea corpului. Soţul ei, Matei, lipsea din ţară, fiind agentul diplomatic al României la Berlin. Avea doi copii vitregi - mărturie vie a primei căsătorii a lui Matei: pe Dan - 18 ani - şi pe Ioana - 21 de ani. Trăsăturile Ioanei, deşi frumoase, reproduceau atenuat duritatea chipului săpat parcă în granit al bătrînului Manole Vulturescu, bunicul ei. În schimb, Dan era delicat ca o fată. Impresia aceasta era accentuată de pârul lung, cu inele castanii.

Se mai aflau de faţă şi Anda Boldescu, fiica lui Manole Vulturescu, măritată, în ciuda împotrivirii familiei, cu Iordan Boldescu, om politic de mare suprafaţă, partizan al lui Ion Brătianu și, în consecinţă, adversar al partidului conservator, din care făceau parte mai toţi membrii clanului Vulturescu. După ce Anda izbutise să-şi impună voinţa, căsătorindu-se cu alesul inimii ei, între socru şi ginere se stabiliseră relații protocolare de toleranţă reciprocă. Cei doi bărbaţi nu-şi zîmbeau niciodată. Pentru Manole, ginerele său era un parvenit pe care-l acceptase numai de dragul fiicei sale. Iordan nutrea, faţă de socru simţămîntul unui om în toată firea pus în prezenţa unui bătrîn alunecat pe panta ramolismentului.

În vreme ce broda la gherghef, Lidia discuta despre modă cu Anda şi Ioana. Mihnea și Şerban schimbau priviri cu subînţeles, manifestîndu-şi tăcut nerăbdarea. Dan făcea opinie separată, stînd într-un jeţ în faţa căminului și contemplînd focul. Din cînd în cînd, Lidia îl privea cu coada ochiului. Şerban aruncă în jur priviri de lup hămesit.

- Cît e ceasul, Mihnea? şopti fratelui său. Mihnea îşi consultă

ceasul:

- Nouă și jumătate.

- Stăm aici de trei sferturi de oră! Şi mi-e o foame!... Ce dracu face boșorogul de bunicu-tău de nu mai vine?

- Uşurel, uşurel! E și bunicul tău, replică Mihnea. Cînd îți face cîte un cadou, îi sări de gît şi îi zici „Sărut mîna, bunicule!" Cînd nu-ţi face pe plac, „boșorogul" este numai bunicul meu!

- Ce-ar fi să ne aşezăm la masă? propuse Şerban, manifestînd o îndrăzneală fără precedent.

- Ai înnebuni? exclamă Mihnea. Vrei să ne suspende subsidiile? Cu bunicul nu te joci!

Şerban îşi frecă pîntecele:

- Mi-e o foame, domnule, de te-aș înghiţi cu cravată cu tot.

- Ce tot boscorodiţi acolo? tună de lîngă fereastră Scarlat, iritat de şuşotelile băieţilor.

- L-am întrebat pe Mihnea cît e ceasul, explică supus Şerban.

Scarlat se întoarse din nou cu faţa spre fereastră. Contempla neatent peluzele parcului, străjuite de copaci seculari, ca într-un stilizat peisaj de John Constable.

Şerban se plecă la urechea fratelui său:

- Mă duc la bucătărie să ciugulesc ceva! Altminteri îmi sar ochii de foame!

Părăsi în linişte încăperea, fără să mai aştepte replica fratelui. În celălalt capăt al sălii de mîncare, dialogul asupra modei continua:

- Mi-am comandat la Paris douăsprezece rochii fără turnură, dădu de ştire Anda.

Lidia făcu o schimă scandalizată:

- Fără turnură? Nu se poate, dragă!

- Cum, nu ştii? E ultima modă la Paris, lansată de Leduc! explică Anda cu superioritate.

Ioana se uită rugătoare la Lidia:

- Vai, mamă, trebuia să-mi fac şi eu două-trei rochii fără turnură. Altfel au să rîdă prietenele de mine. Sigur că fetele lui Callimachi au deja în garderobă asemenea modele.

Lidia nu se lăsă convinsă:

- Am renunţat la malacovul amplu şi atît de elegant, care a stabilit gloria celui de-al Doilea Imperiu. Dacă renunţam și la turnură, o să arătăm ca nişte femei neglijente, ieşite pe

stradă în robe de chambre, ori ca nişte femei uşoare, dornice să-şi expună cu orice preţ formele.

Ioana o flata cu interesată amabilitate:

- Dumneata nu poţi să te plîngi, mamă! Ai un corp superb!

- Crezi? zîmbi avantajos Lidia. Anda îşi duse brusc mîna la pîntece.

- Ah!

- Ţi-e rău? o întrebă Lidia cu compasiune.

- Mă doare stomacul fiindcă sunt lihnită! se jelui Anda. Scarlat, ce s-o fi întîmplat cu tata? Nu întîrzie niciodată!

- Şi pe mine mă îngrijorează, zise Scarlat. Să nu i se fi întîmplat vreun accident! Am să trimit pe cineva după el!

Se apropie de o consolă pe care se afla un clopoţel de argint, îl luă și îl agită de cîteva ori. În acelaşi timp, Dan se ridfică din jeţ şi se îndreptă taciturn spre uşă, urmărit cu priviri furişe de Lidia. În prag, tînărul se întîlni cu Timotei, majordomul, care se trase deoparte cu respect, spre a-i îngădui să iasă.

- Aţi sunat, domnule? întrebă servitorul, oprindu-se lîngă uşă.

- Da, Timotei, Trimite oameni după boierul cel mare şi după prietenul domniei sale! porunci Scarlat. Întîrzierea asta nu-mi place!

- Prea bine, domnule!

Văzînd că majordomul nu se urneşte, Scarlat se răsti:

- Hai, aleargă! Ce mai stai?

- A sosit domnul administrator Plopeanu cu Vanghele Pricop...

- Ah, da! Să mă aştepte în salonul mic! Vin și eu imediat.

Majordomul se înclină si părăsi încăperea.

- Ce mai vrea și Pricop? exclamă Lidia: Omul ăsta nu se lasă deloc domesticit.

- Nici o grijă! Pînă la urmă îl îmblînzesc eu! Dacă vine tata, asezaţi-vă la masă fără mine. Cum termin cu Pricop, vin și eu.

Scarlat ieşi pe un coridor larg, împodobit cu tablouri de familie, toate în ulei. Trecu pe lîngă mai multe uşi închise şi o deschise pe ultima de pe dreapta. Pătrunse într-o încăpere mobilată pretenţios în încărcatul stil Secession. Administratorul Plopeanu, înalt, masiv, cu un chip indescifrabil, se postase măreţ și grav în dreptul uşii care răspundea în oficiu. Lîngă el stătea stînjenit ţăranul Vanghele Pricop. Slab, nebărbierit îşi ţinea

căciula în mînă. Lică Plopeanu se uita la el cu asprime, în vreme ce ţăranul nu-și dezlipea privirile de pe opincile sale lăbărţate și murdare.

La intrarea lui Scarlat, administratorul salută cu respect:

- Să trăiţi, cohaşule! Pricop se mărgini să mormăie:

- Săru' mîna, boierule!

- Bună dimineaţa! zise Scarlat. Întrebă cu interes: Ei, ce se aude, Pricop? Te-ai hotărît? Îmi vinzi fișteica aiai de pămînt?

Ţăranul continua să privească în jos și să-și rotească încurcat căciula cu palmele-i mari, crăpate de muncă. Deşi Scarlat îi aştepta răspunsul, Pricop păstra tăcerea. Scarlat se uită la Plopeanu și-l întrebă din priviri ce hotărîre a luat ţăranul. Administratorul clătină negativ din cap.

Scarlat se întoarse iarăşi către ţăran.

- Va să zică, aşa? Făcu o scurtă pauză spre a-şi aprinde pipa: Bine, măi omule, nu ţi-am explicat şi data trecută că fişteica ta stă ca un spin în coasta moşiei noastre?

- Ba da, zise Pricop.

- Atunci, de ce te încăpăţînezi? Ţi-am oferit pe ea bani. Nu mai spun că ţi-am dat cît nu face, dar fie. M-am gîndit că ai copii, nevastă, familie grea. Ai refuzat? De ce?

- Păi... cu banii, ce să fac eu cu banii, boierule? bălmăji Pricop. Cum zicea şi muierea mea: Banii se duc, Vanghele, pămîntul rămîne...

Scarlat îşi pierdu răbdarea:

- Bine, omule, ţi-am propus și pămînt în schimb. Ţi-am dat de două ori pe cît ai tu aici, și tot nu te învoiesti.

- Păi, boierule, pămîntul acela nu-i tot atît de roditor ca aista, şi apoi... eu am bucata asta de glie de la tata, iar tata de la ăl bătrîn, și ăl bătrîn... Scarlat înlănţui enervat:

- ...de la ăl bătrîn, şi aşa mai departe... Asta mi-ai mai spus-o. Dar să te întreb şi eu ceva. După cum ştii, moşia asta aparţine de generaţii familiei Vulturescu. E oare natural ca un ţăran pe care familia mea l-a ajutat, la nevoie să nu vrea să vîndă peticul lui de pămînt, atunci cînd păstrîndu-l incomodează pe binefăcătorii săi?

Pricop tăcu, proptindu-şi din nou privirile în podea.

- Răspunde, bă, boierului! Tu n-auzi? îl repezi Plopeanu. Ceilalaţi oameni cum au vîndut sau cedat în schimb loturile lor?

Ţăranul ridică din umeri cu îndărătnicie.

- Treaba lor! Eu nu vreau să-mi dau fișteica și pace!

Tonul lui Scarlat se făcu ameninţător:

- Asta e ultima ta hotârîre? Pricop clătină afirmativ din cap.

- Ultima, boierule.

- Perfect! rosti sec Scarlat. Lică! De mîine, Vanghele Pricop nu mai are ce căuta pe moşia Vultureşti! Dacă aud că-l mai primeşti la lucru, ai de-a face cu mine!

În încăperea joasă şi întunecată a bujdurii lui Vanghele Pricop, o laviţă, lungă, meşterită rudimentar, era aşezată de-a lungul pereţilor din chirpici, lipiţi cu pămînt şi spoiţi cu var. În vatra cuptorului încălzit de un anemic foc de găteje fumega un ceaun cu mămăligă şi o oală cu o fiertură apătoasă.

Mălina - soţia lui Pricop - slabă, uscată, cu obrajii lipsiţi de pometţii osoși, cu gura pungită de riduri, se agita în jurul cuptorului, pregătind prînzul. Avea ochii roşii, plînşi.

Pricop stătea pe un scaun scund, cu trei picioare, la masa aşezată în mijlocul încăperii, şi îşi ţinea capul rezemat în palme. Mălina mesteca fiertura cu o lingură mare de lemn. Deodată se opri şi îşi întoarse faţa pustiită de mizerie spre bărbatul ei:

- Şi acum ce-o să facem, Vanghele?

- Păi ne-o lumina Dumnezeu...

Mălina orîndui pe masă cîteva castroane de pămînt.

- Şi de mîncat? Ce-o să dau copiilor să mănînce?

- O să muncesc fişteica noastră, şi cu recolta de pe ea om trăi noi...

Mălina turnă în castroane o zeamă lungă şi chioară.

- Om trăi, bărbate, om trăi! Se auziră tropăieli în pridvor.

- Vin copiii, spuse ea.

Biblioteca monumentală a conacului Vultureştilor era mai înaltă decît naosul unei biserici. Rafturi magnific sculptate se înălţau pînă în tavan. O galerie cu balustradă de lemn, măiestrit cioplită și plasată la nivelul primului etaj, permitea accesul la cărţile de pe rafturile de sus. Volume somptuos legate dădeau o înfăţişare opulentă încăperii.

Biblioteca era imperiul lui Dan Vulturescu. Imaginaţia lui înfierbîntată găsea în tomurile grele un material exploziv, care-i alimenta fantezia debordantă. Ceilalţi membri ai familiei pătrundeau numai ocazional în acest sanctuar. Scarlat

Vulturescu, de pildă, căuta tratatele de retorică și de economie politică, conţinutul lor slujindu-i la compunerea discursurilor pentru Cameră. Mihnea, fiul său mai mare, acorda o preferinţă făţişă cărţilor de joc, neglijînd literatura. Şerban, prîslea, era prea îndrăgostit de sporturi ca să mai aibă timp și pentru lectură. Elementul feminin al familiei trecea doar în .fugă prin bibliotecă, spre a căuta romane de dragoste şi jurnale de modă. Singurul prieten devotat al cărţilor - în afară de Dan - era bătrînul Manole Vulturescu. Dar curentele de aer rece din imensa încăpere îi stîrneau reumatismul, aşa că vizitele lui se prelungeau doar atîta cît îi trebuia să-şi aleagă un maldăr de cărţi, cu care se retrăgea în cabinetul său de lucru.

În dimineaţa aceea, Dan intră precaut în bibliotecă și, după ce închise cu grijă uşa în urma lui, se urcă pe una din scările în spirală pînă la galeria de sus. Ajuns acolo, nu se repezi ca de obicei la rafturile de cărţi, ci scoase din buzunarul hainei o scrisoare şi începu să o citească avid.

Deodată uşa se deschise şi în încăpere îşi făcu apariţia Lidia, ţinînd ceva ascuns la spate. Surîzînd radioasă, rosti aproape în şoaptă:

- Dănuţ!... Unde eşti Dănuţ?

Surprins de apariţia mamei sale vitrege, Dan smulse o carte din raft, o deschise şi îşi aruncă privirile asupra ei, prefăcîndu-se că o citeşte. În acelaşi timp dosi scrisoarea între filele volumului.

- Sunt aici! răspunse de sus. A venit bunicul?

- Nu. Eu te căutam. Ghici ce ţi-am adus? chicoti Lidia, urcînd scara spre galerie.

Dan îi ieşi în întîmpinare, ţinînd cartea în mînă.

- Lidia, nu-i nevoie să te deranjezi. Vin eu!

- Nu, nu! Stai acolo! E mai bine!

- De ce?

- Ţi-am adus o felie de tort! rosti Lidia complice. Nu vreau să ştie ceilalţi că am încălcat protocolul.

- Nu trebuia, Lidia!.Dacă te vedea cineva?

- Lasă, dragă. Verii tăi înfulecă pe înfundate în bucătărie. Hai, mănîncă!

Dan îşi puse cartea sub braţ, luă farfuria cu tort și începu să mănînce.

- Rău nu te-ai gîndit. Şi mie mi se făcuse o foame... Lidia îl mîngîie pe păr cu vizibilă afecţiune:

- Scumpul de el! Uite-l cum mănîncă!

- Tortul de ciocolată e slăbiciunea mea, spuse Dan printre îmbucături.

În vreme ce se înfrupta, cartea îi scăpă de sub braţ şi căzu, deschizîndu-se şi lăsînd să se vadă scrisoarea ascunsă între foi. Lidia se crispa brusc:

- Ce-i asta? De la o fată?

Cu mîna rămasă liberă, Dan luă scrisoarea şi o băgă în buzunar.

- Nu. Nu e de la o fată.

- Atunci de la cine e?

- Ce importanţă are? replică adolescentul cu glas nesigur.

- Dă-mi-o! porunci Lidia. Ochii ei scăpărau.

- N-are nici un rost! zise Dan, căutînd o ieșire din impas.

- De ce? se mînie Lidia. Să nu văd că e de la una din mironosiţele care-ţi fac ochi dulci?

- Nu e de la nici o mironosiţă!

- De la oricare ar fi, vreau să o văd! rosti ea categoric. Dan capitulă. Palid la faţă, îi dădu scrisoarea:

- Poftim.

Lidia o desfăcu nervos și o parcurse cu privirile. Treptat chipul i se însenină.

- E de la Smaranda!

- Da. De la mama.

- Atunci de ce o ascundeai? îi reproşă ea, reluîndu-şi tonul afectuos dinainte.

- Eh, e o situaţie mai delicată. Dumneata eşti a doua soţie a tatălui meu... Tata mi-a interzis să primesc scrisori de la mama...

Excesiv de drăgăstoasă, Lidia îi luă capul între mîini și îl sărută:

- Clopoţelul meu, iepuraşul meu drag, să te fereşti tu de Lidia? Cea mai bună prietenă a ta? Ţi-am interzis eu vreodată să primeşti scrisori de la Smaranda?

- Bine, dar tata...

- Pe Matei îl priveşte! Dacă el e absurd, nu înseamnă că trebuie să fiu și eu!

Băiatul o privi cu recunoştinţă:

- Eşti atît de bună cu mine! Nu ştiu cum să-ţi mulţumesc!

O sărută cast pe obraz. Înfiorată de îmbrăţişarea fiului ei

vitreg, Lidia îl mîngîie pe păr:

- De ce ochişorii băiatului sunt încercănaţi și roşii? Ai avut insomnie?

- Nu! Am dormit. Dar m-au frămîntat tot felul de coşmaruri! Ape care se revărsau peste mine, focuri mă înconjurau...

- Trebuia să vii la mine!

- Eh, n-avea nici un sens să te scol din somn. Lidiei i se umeziră ochii de duioşie:

- Lasă de acum înainte am să vin eu noaptea la tine, să văd cum dormi!

De pe coridor se auziră cîteva sunete de gong la intervale scurte.

-Auzi gongul? exclamă Dan. Ne cheamă la masă! A venit probabil bunicul.

Trezită la realitate, Lidia bîigui:

- Ah, da! Să coborîm!

Luă farfurioara si coborî precedată de Dan, care-i întinse mîna spre a-i da sprijin. Cînd ajunseră în sufragerie, bătrînul Manole Vulturescu se şi instalase în capul mesei. Aşezase în dreapta lui pe Miron Craioveanu. Ceilalţi membri ai familei erau plasaţi după vîrstă şi sex, potrivit celei mai riguroase etichete. Manole aruncă pe sub sprîncene o privire severă Lidiei și lui Dan.

- Aţi întîrziat!

- Te rog să mă ierţi, papa! rosti Lidia cu blîndeţe. Eu sunt de vină. L-am rugat pe Dan să-mi recomande un roman.

- Ai nimerit-o! interveni ironic Anda. Dan are să-ţi spună că cele mai bune romane sunt cele de capă şi spadă. Nu cred că are să te intereseze asemenea producţie literară. Dacă mi-ai fi cerut mie sfatul, aş fi ştiut ce să-ţi recomand.

- Îmi cunoşti gusturile? întrebă Lidia acidă, aşezîndu-se pe scaunul împins sub ea cu dexteritate de un lacheu.

- Ţi le cunosc, draga mea. Tocmai de aceea îţi sugerez să citeşti ultimele romane ale lui Barbey d'Aurevilly. Scriitorul acesta zugrăveşte în paginile lui tot felul de destrăbălări. Sadismul în „Les Diaboliques", incestul în „Ce qui ne meurt pas", violul în „Histoire sans nom", sacrilegiul în „L'Ensorcelee", sinuciderea în „Un pretre marie". Un adevărat regal de vicii.

Lidia prinse din zbor aluziile cumnatei, dar se feri să ridice mănuşa, spre a nu crea complicaţii greu de limpezit.

- Prefer subiecte mai decente, replică neutru.

- Lidia are dreptate, zise Manole. Te rog, Anda, să nu mai ataci asemenea teme scabroase în prezenţa mea si mai ales a copiilor.

- Care copii, tată? întrebă Anda cu ironie. Dan are 18 ani. După cîte am auzit, la vîrsta lui dumneata te-ai însurat cu mama. Ea avea vreo 14 ani, dacă nu mă înşel. Extrema voastră tinereţe nu v-a împiedicat să faceţi copii. Sau poate i-aţi făcut fără să știţi?

Bătrînul se posomori. Anda îl scandaliza cu limbajul ei îndrăzneţ. Avea o fire atît de voluntară, de independentă, încît nu reuşise niciodată să o disciplineze. În fond, Manole încerca o tainică mîndrie. Vlăstarele lui îi semănau şi aceasta era esenţialul. Îşi zise că era preferabil să schimbe subiectul.

- Cred că este mai interesant să vă spun ce mi s-a întîmplat azi.

Le istorisi cu economie de cuvinte descoperirea lugubră din luncă. Toţi cei de faţă, membri ai familiei și servitori, îl ascultau impresionaţi, fără a cuteza să răsufle. Cînd Manole termină, Scarlat îşi trînti şervetul pe masă:

- Acum îşi găsesc explicaţiile și crimele și furturile de lemne din ultima vreme.

Bătrînul îl privi cu ochii lui albaştri, juvenil de limpezi.

- Scarlat, trebuie să pleci imediat la Bucureşti! Să aduci la cunoştinţă ministrului de Interne cele întîmplate şi să-i ceri să ia măsuri în consecinţă. Incursiunile criminale ale turcilor nu mai pot fi tolerate.

- Şi la mine pe moşie grănicerii sunt depăşiţi de evenimente, interveni Miron. Săptămîna trecută, turci debarcaţi pe malul nostru au jefuit cîteva gospodării din luncă şi au ridicat un mare număr de vite. Surprinşi de o patrulă de grăniceri inferioară numeric, au ripostat cu foc, reuşind în cele din urmă să se retragă pe barcazurile lor.

Majordomul intră, aducînd pe tavă o depeşă. Manole o luă, o desfăcu şi îi citi conţinutul. Se încruntă:

- Timotei, trăsura de călătorie! Majordomul ieşi în grabă.

- Ce s-a mai întîmplat, tată? întrebă Scarlat.

- Merg şi eu la Bucureşti. Generalul Florescu m-a încunoştiinţat că a prezentat Domnitorului demisia guvernului. Sunt chemat de urgenţă la palat!

În faţa casei rezidenţiale a lui Manole Vultureseu de pe podul Mogosoaiei, erau aliniate trăsuri și cupeuri. O parte dintre ferestrele etajului nobil erau luminate.

În salonul „Napoleon I", decorat în stilul Empire, Scarlat Vulturescu îndeplinea oficiile de gazdă, întreţinîndu-se cu trei vizitatori. Generalul Ion Florescu, şeful guvernului demisionar, Lascar Catargi, preşedintele partidului conservator, și tînărul Petre Carp, reprezentant de frunte al „Junimii" şi fost ministru în cabinetul Catargi.

Cei patru bărbaţi fumau și beau cafele. În atmosferă plutea o tensiune apăsătoare.

Lascar Catargi îşi consultă ceasul:

- Au trecut mai bine de trei ore de cînd Manole e la Prinţ... De ce o fi întîrziind?

Tînărul Carp îşi termină cafeaua, apoi aşeză tacticos ceşcuţa pe masa de lac negru, împodobită cu vulturi de bronz.

- Conjunctura actuală e foarte încurcată. Sunt de părere că va trebui să-i lăsăm pe liberali să guverneze, iar în răstimpul acesta să ne reorganizăm partidul.

- Mai slăbește-mă cu părerile dumitale, domnule Carp, îl repezi generalul Florescu. Şi mulţumită lor ne aflăm în acest impas politic.

Junimistul ridică sprînceana stîngă, într-o schimă persiflantă.

- Şi de ce, mă rog? Pentru că nu ţi-am susţinut în Cameră guvernul pe care-l prezidai?

- Da. Rar se întîlneşte un om politic mai lipsit de tact ca dumneata, ripostă generalul, iritat. Se adresă apoi celorlalţi interlocutori: Auziţi ce a putut să afirme în Cameră (îl imită pe Carp): „Aşadar, domnilor deputaţi, guvernul actual nu poate să facă alegeri noi, pentru că nu reprezintă nici unul din partidele așa-numite de dreapta sau de stînga, stîlpii pe care se sprijină întreg edificiul constituţional".

- Şi vrei să spui, domnule general, că declaraţiile mele nu exprimau adevărul? ripostă Carp. Era un guvern fără personalităţi, deci fără personalitate, pe care nu se putea sprijini ţara.

- Conştient sau inconştient, ai subminat autoritatea partidului conservator al cărui membru eşti! îl învinui Florescu. Trebuia să-ţi dai seama că guvernul prezidat de mine îţi susţinea interesele!

Carp făcu un gest de nerăbdare:

- Pentru numele lui Dumnezeu, domnule general, n-ai văzut că și presa străină a făcut caz de componenţa guvernului prezidat de domnia-ta? Deutsche Zeitung îl poreclise „Săbel Ministerium". Aveaţi trei generali în cabinet, trei oameni care nu erau membri ai partidului. Cum voiai, deci, să rezişti?

Lascar Catargi nu interveni în dispută, fiindcă nu voia să se alinieze nici uneia din opiniile expuse. Către sfîrşitul ultimei sale guvernări, generalul Florescu îl părăsise laolaltă cu toţi acei care nu-l mai socoteau îndeajuns de puternic spre a ocîrmui în continuare ţara. Prin neîncrederea lor săpaseră autoritatea cabinetului conservator şi deci autoritatea întregului partid. Şi Carp îl nemulţumise. Datorită aroganţei sale, acesta îşi făcuse numai duşmani, atrăgînd ura lor şi asupra guvernului din care făcea parte. Îşi zise totuşi că diviziunea din sînul lumii conservatoare trebuia să înceteze. Împăcarea lui, relativ recentă, cu Manole Vulturescu, se înscrisese în încercările dedicate unei reconcilieri generale.

- Domnule general, nimeni nu pune sub semnul întrebării buna dumitale credinţă. Ai încercat să salvezi ce mai putea fi salvat. Cert rămîne un singur lucru. Pentru noi, conjunctura actuală este nefavorabilă. În această chestiune sunt de acord cu domnul Carp. Nu ştiu... Poate că am făcut greşeli şi trebuie să le plătim. Le vom plăti. În asta constă forţa partidului nostru. Ştie să-şi recunoască greşelile şi are grijă ca pe viitor să nu permită recidivarea lor.

Scarlat Vulturescu adoptă o poziţie mai combativă:

- Nu cred că e momentul, domnule Catargi, să ne punem ţărână în cap. Trebuie să ne regrupăm forţele, să ne pregătim de luptă. Nu uitaţi că liberalii abia aşteaptă să preia puterea. La începutul acestei luni, cînd dumneavoastră aţi prezentat Prinţului demisia cabinetului, Gheorghe Vernescu a încercat să formeze un guvern de coaliţie. Primul pas pentru a pune singur mîna pe putere. Credeţi că Brătianu...

Fraza lui fu întreruptă de intrarea lui Manole Vulturescu în salon. Cei patru bărbaţi politici se ridicară în picioare.

- Ei? întrebă Catargi monosilabic.

- Alteţa-Sa principele Carol m-a însărcinat să formez un nou guvern, îi anunţă Manole.

- Şi? exclamă Carp.

- Am refuzat, bineînţeles! Am mulţumit Măriei-Sale pentru încrederea arătată, apoi i-am explicat că sănătatea nu îmi îngăduie să-mi asum o asemenea răspundere.

- Ce-a spus Prinţul? întrebă Catargi.

- M-a înţeles și a acceptat refuzul meu. M-a întrebat dacă pot să-i recomand un om politic în stare a împlini cu succes această misiune. L-am propus, aşa cum am hotărît noi toţi, de comun acord, pe singurul conservator care la ora actuală poate întreţine un dialog cu liberalii, Manolache Kostaki Epureanu, vicepreşedintele Camerei, care m-a însoţit la palat.

- L-a acceptat? se interesă Catargi.

- Da, răspunse Manole, consultîndu-și ceasul. În clipa asta, Epureanu discută cu Prinţul lista miniştrilor, pe care dealtfel o avea pregătită.

- Ajută-ne, Doamne! rosti Catargi ca pentru sine.

În aceeaşi clipă, uşa salonului se deschise, lăsînd loc majordomului care anunţă:

- Domnul Kostachi Epureanu!

- Cine? exclamă Manole uluit.

Toţi se întoarseră stupefiaţi spre uşă. Manolache Kostaki Epureanu intră grăbit şi abătut. Se opri în faţa foştilor săi colegi din guvern.

- Prinţul a refuzat în bloc lista propusă de mine.

- De ce? se miră Catargi.

- Sub motiv că ar cuprinde numele unor persoane care în trecutul nu prea îndepărtat nu s-ar fi sfiit să-l atace direct în chipul cel mai violent.

- Micuţului Karl îi e frică să nu fie detronat, zeflemisi Petre Carp.

- Deci se va adresa liberalilor, conchise Scarlat.

- Nu. Pînă mîine trebuie să-i prezint o nouă listă. Doreşte un guvern de coaliţie. În caz că nu voi reuşi să constitui un nou cabinet, va respinge demisia guvernului prezidat de domnul general Florescu şi îl va autoriza să dizolve Parlamentul.

- Exclus! tună Manole Vulturescu. O astfel de măsură, astăzi, ar da naştere la complicaţii politice incalculabile. Unica soluţie este un guvern de coaliţie.

Carp rîse strîmb:

- Am trăit s-o văd și pe-asta.

- Ce vrei să spui? îl interpelă Scarlat.

- Domnul Epureanu, singurul membru al partidului nostru care, atunci cînd eram la putere, a trecut cu surle şi trompete în opoziţia extraparlamentară, devenind unul dintre liderii faimoasei coaliţii de la Mazar Paşa, şi care a subminat astfel interesele conservatorilor, singura oaie conservatoare rătăcită, zic, a ajuns să reprezinte interesele partidului nostru în guvern!

Epureanu se îmbăţoşă ofensat:

- Domnule Carp, nu-ţi permit! Alteţa-Sa Prinţul m-a însărcinat cu această misiune, considerîndu-mă în măsură s-o duc la bun sfârşit.

- De unde se vede că şi suveranii sunt supuşi greşelilor! grăi persiflant Petre Carp. Epureanu se înroşi:

- Te roade invidia!

- Invidia?! îl ironiză Carp. Poţi invidia o floare de cactus pentru existenţa-i efemeră de două zile?

Iritat, Epureanu vru să riposteze, dar Manole Vulturescu interveni împăciuitor:

- Vă rog, domnilor, fiţi rezonabili! E tîrziu şi trebuie să-i convocăm pe liberali. Certurile noastre intestine să nu primeze în faţa intereselor ţării. Or ţara, la ora actuală, are nevoie de un guvern. Nu uitaţi că în Balcani situaţia devine tot mai critică. De aceea în ţară avem nevoie de linişte. Domnule Epureanu, convoacă-i, te rog, pe liberali!

- Atunci să mergem la Preşedinţie! propuse Epureanu.

Se făcuse ora 11 din noapte cînd Epureanu și Manole Vulturescu sosiră la Preşedinţie, unde urmau să-i întîlnească pe reprezentanţii partidului liberal.

- Ai convocat pe domnii Brătianu şi Vernescu, aşa cum ţi-am trimis vorbă? întrebă Epureanu pe şeful de cabinet.

- Desigur, Excelenţă. Trebuie să apară dintr-un moment într-altul.

În aşteptarea celor doi lideri ai „roşilor", primul ministru desemnat începu să se plimbe dintr-un capăt în celălalt al salonului de recepţie.

- Brătianu și Vernescu au să ne dea mult de furcă, Manole.

- Să fii calm, Kostaki! De calmul tău depinde totul.

Aşteptarea celor doi bărbaţi politici se prelungi. Fumau ţigară după ţigară, spre a-şi omorî timpul. Abia după miezul nopţii, şeful de cabinet se înfăţişă emoţionat de importanţa întrevederii care se pregătea. Şi el era conservator. Ar avea

toate șansele să-şi păstreze postul, dacă Epureanu ar reuşi să constituie noul guvern.

- Excelenţă, au sosit domnii Ion Brătianu şi Gheorghe Vernescu.

Epureanu se opri în mijlocul salonului.

- Pofteşte-i înăuntru! Se întoarse spre Manole Vulturescu, care stătea într-un fotoliu: Acum e acum, dragă Manole!

- Nu uita, Kostaki! Fără concesii majore!

Brătianu şi Vernescu intrară.

- Bună seara, domnilor! spuse şeful partidului liberal. Salută și Vernescu cu o înclinare seacă a capului. După ce îşi strânseră mîinile, Epureanu se adresă cu factice jovialitate noilor veniţi:

- Mă bucur că ne revedem, stimaţi colegi. Luaţi loc!... Ştiţi, cred de ce v-am convocat la o oră atît de nepotrivită?

- Ştim, domnule Epureanu! replică Brătianu, aşezîndu-se picior peste picior. V-am şi pregătit o listă cu personalităţi potrivite să compună un guvern viabil în condiţiile politice de azi.

- Sper că ne-aţi lăsat și nouă două-trei portofolii! glumi Manole Vulturescu.

Brătianu răspunse cu seriozitate:

- Veţi afla imediat, domnule Vulturescu. În calitatea mea de şef al partidului liberal, vă propunem următoarele persoane pentru noul guvern care urmează a se constitui sub onorabila dumneavoastră preşedinţie, domnule Epureanu...

Interpelatul, surprins de formularea introducerii lui Brătianu, îl întrerupse:

- Nu am înţeles eu bine sau dumneavoastră aţi venit să-mi impuneţi o listă și nu să discutăm în principiu asupra compunerii acesteia?!

Brătianu îşi trecu mîna prin păru-i alb:

- Domnule preşedinte, sincer să fiu, vă sunt recunoscător fiindcă, mulţumită înţelegerii dumneavoastră pătrunzătoare, nu trebuie să-mi pierd timpul cu explicaţii fastidioase. Întradevăr, partidul liberal, prin mandatarii săi aici de faţă, vă propune următoarea componenţă a viitorului cabinet! Scoase din servietă o mapă şi o deschise. Apucă o coală de hîrtie pe care erau însemnate cu cerneală cîteva nume și începu să le citească: La Externe - Mihail Kogălniceanu, la Finanţe subsemnatul, la Justiţie - Mihail Pherikide, la Instrucţie - Gheorghe Chiţu; Lucrările publice vi le-am rezervat dumnea-

voastră, domnule preşedinte, pentru că vă cunoaştem interesul pentru acest departament; la Război - colonelul Dabija, iar la Interne - domnul Gheorghe Vernescu, aici de faţă.

După ce îl ascultase fără să clipească, Vulturescu i se adresă cu forţat calm:

- La început am crezut că glumiţi, domnule Brătianu...

- Şi eu am crezut că m-am exprimat destul de explicit și de concis . . .

- Totuşi nu credeţi că exageraţi?

- Exagerare? La ce vă referiţi, domnule Vulturescu?...

- Aţi acaparat, practic, toate portofoliile. În acest cabinet nu există, proporţional vorbesc, nici un echilibru între conservatori şi liberali.

Vernescu interveni cu răceală:

- Din contră, noi considerăm că tocmai acum există un echilibru.

- Domnilor, mi-e teamă că aşa nu vom progresa deloc, spuse Epureanu. Dacă vă situaţi pe poziţii ireductibile, voi înştiinţa pe Alteţa-Sa Prinţul Carol că, în ciuda eforturilor mele, misiunea mea a eşuat.

Brătianu zîmbi:

- Domnule preşedinte, înţeleg foarte bine încercarea dumneavoastră de a ne intimida. Vă asigur însă că nu veţi reuşi! Ştim la fel de bine ca şi dumneavoastră că, în cazul respingerii propunerilor noastre, Alteţa-Sa va semna decretul de dizolvare a Parlamentului. Pentru dumneavoastră, fixarea unor alegeri noi ar echivala cu un dezastru...

Epureanu vru să răspundă, apoi se uită la Vulturescu, cerându-i parcă sprijinul. Acesta încercă să fie împăciuitor:

- Domnule Brătianu, de ce nu vreţi să fiţi rezonabil?

- Adică?

- Ne lăsaţi şi nouă încă două portofolii şi cădem la învoială.

- Care anume? se interesă Vernescu.

- În calitatea mea de vicepreşedinte al partidului conservator, vă recomand doi bărbaţi politici cu vechi state de serviciu!

- Puneţi punctul pe „i", domnule Vulturescu!

- Maiorescu la Instrucţie şi Scarlat Vulturescu la Interne. Vernescu sări ca ars:

- Exclus! Internele nu pot intra în discuţie! Nici celelalte

portofolii!

Brătianu făcu semn colegului său să tacă:

- Domnule Vulturescu, sunt de-a dreptul uimit! Ne propuneţi doi oameni politici care au fost siliţi să părăsească prin demisie guvernul Catargi, în urma voturilor de blam primite în Senat. Regret, dar nu putem primi propunerea dumneavoastră.

- Va trebui totuşi să faceţi un rabat, domnule Brătianu! interveni Epureanu.

- Rabat!? Ce rabat? exclamă Vernescu bătăios.

- Alteţa-Sa Prinţul si-a exprimat dorinţa ca portofoliul Războiului să fie încredinţat colonelului Gheorghe Slăniceanu.

Descumpănit, Vernescu întoarse capul spre şeful său:

- Colonelul Slăniceanu?! Bine, dar colonelul Slă... Brătianu îl întrerupse:

- Ştim că la manevrele militare din ultimii ani, domnul colonel Slăniceanu a fost şeful de Stat-Major al Alteţei-Sale Prinţul. Alteţa-Sa a apreciat destoinicia şi inteligenţa acestui brav ostaş al armatei noastre. Găsesc sugestia suveranului nostru binevenită. O acceptăm!

- Cum? bolborosi Vernescu, surprins de hotărirea şefului său.

Brătianu îi aruncă o privire aspră, stâvilindu-i deplica, apoi se întoarse către Vulturescu şi Epureanu:

- Vedeţi, domnilor, nu suntem atît de intransigenţi pe cît se zvoneşte? Se ridică în picioare: Aşteptăm să vă întoarceti cu veşti de la palat, domnule preşedinte. Bună seara, domnilor! Sau mai bine zis, bună dimineaţa!

Salută şi ieşi, urmat de Vernescu.

Epureanu se uită dezolat la prietenul său:

- Ce zici de asta, Manole?

Vulturescu ridică palmele în sus, în semn de neputinţă:

- Brătianu joacă tare. Are în mînă patru aşi şi ne învîrteşte aşa cum îi place. Da, da! în momentul de faţă este stăpîn pe situaţie. Crede-mă, ar putea să te scoată şi pe tine în factor comun. Te acceptă, fiindcă îi convine un guvern de tranziţie, înainte de a deveni el însuşi prim-ministru. Ca să-ţi păstrezi locul, va trebui să te ţii zdravăn în şa..

A doua zi, aproape de ora prînzului, vînzătorii de ziare invadară Bucureştii, purtînd sub braţ vrafuri de foi abia ieşite de sub teasc:

- Ediţie specială! Izbînda coaliţiei de la Mazar Paşa! Domnul

Manolache Kostaki Epureanu a format noul cabinet: Astăzi miniştrii depun jurămîntul în Parlament! Ediţie specială!...

Bucureștenii, dornici de veşti senzaţionale, smulgeau gazetele şi le citeau cu aviditate. S-ar fi zis că zeii ţineau să le facă pe plac, servindu-le și alte noutăţi, tot atît de tari. Scurt timp după constituirea cabinetului Epureanu, o ştire din domeniul vieţii internaţionale avea să ridice şi mai aprig temperatura politică:

- Cumpăraţi „Românul"! Ediţie specială. Consulul francez și cel german din Salonic, ucişi de turcii fanatizaţi! Consternare în marile capitale europene! Ediţie specială!

*

**

Gînditor, Sadri Hakim, beiul din Batak, trase din narghilea. Lampa cu petrol de pe masa joasă încrustată cu sidef, din mijlocul odăii îi proiecta umbra mărită pe peretele văruit auster cu alb. Pe cît de dezgolite de podoabe erau zidurile pe atît de bogate arătau podelele acoperite cu covoare orientale, adînci şi moi ca puful, precum și tavanul sprijinit de grinzi aparente, înfrumuseţate de motive florale delicate, împletite cu inscripţii din Koran.

Sadri Hakim, latifundiarul, cel mai de seamă personaj din Batak, îşi slujea cu pricepere reputaţia. Barba-i sură, lungă și frumos îngrijită, turbanul de mătase pe care-l purta împotriva opreliştilor oficiale, kaftanul tradiţional, amplu, de stofă fină, şalvarii largi, negri îi dădeau o înfăţişare opulentă, gravă, asemănătoare cu a vizirilor de odinioară.

- Kostov, prietene, credinţa ta faţă de Sultan și de Imperiu va fi răsplătită însutit după ce Inălţimea-Sa va zdrobi pe ghiaurii spurcaţi care au cutezat să ridice armele împotriva Semilunei și a ordinii otomane.

Aleksii Kostov, bulgarul urît de toată suflarea creştină din Batak fiindcă îşi trădase neamul unindu-se cu opresorii turci, îl asculta cu religiozitate, aşa cum se cuvenea cînd beiul catadicsea să deschidă gura spre a rosti vorbe cu tîlc. În sinea sa, Kostov nu era tocmai convins de superioritatea divină a acestui turc tradiţionalist, respectat și temut nu numai de autorităţile otomane, ci și de basibuzucii şi cerkezii stabiliţi în Batak. Kostov ştia că străbunii lui Sadri Hakim fuseseră bulgari neaoşi, dar că îndată după intrarea Bulgariei sub umbra flamurilor Islamului, îşi

lepădaseră religia creştină şi se turciseră. Din renegaţii de atunci izvorîseră generaţii de turci mai habotnici decît turcii autentici, coborîţi din inima Asiei.

Strămoşii osmanlîi ai lui Sadri Hakim fuseseră viziri, militari, oameni de legi. Secole de-a rîndul, belşugul se revărsase asupra lor, potopindu-i cu tot felul de daruri. Sadri Hakim nu era singurul renegat ajuns aproape de vîrful piramidei politice şi sociale durate de turci în Balcani. Se găseau si alţi bulgari care trecuseră de partea otomanilor, fiind setoși de bogăţii, de putere, de influenţă. Toţi se turciseră, căci aşa cerea obiceiul. De atunci, moravurile se mai schimbaseră. Lui Aleksii Kostov nu i se mai ceruse să-și lepede credinţa ortodoxă şi să adopte religia asupritorilor ţării sale. Era de ajuns că îşi trădase compatrioţii spre a-i sluji pe stăpîni. Contribuind hotărîtor la suprimarea lui Levski, naţionalistul venerat de întregul neam bulgăresc, îşî dovedise credinţa şi supunerea faţă de turci. Arghira, nevastă-sa îi vorbea cîteodată seara, după cină, cînd îi pregătea cafeaua. Deşi treburile gospodăreşti o istoveau, îngreunîndu-i pleoapele şi îndemnînd-o la somn, se înviora cînd îşi amintea cît de bogaţi ajunseseră și devenea brusc volubilă:

- Strănepoţii și stră-strănepoţii noştri vor fi atît de bogaţi, de temuţi ca şi Sadri Hakim. Noi am pus temeliile în-floririi lor de mîine.

- Dar cu ce preţ? oftă Kostov, obsedat de imaginea lui Levski pendulînd în ştreang.

- Să nu te mai aud spunînd prostii! îl repezea Arghira enervată. Dacă Levski şi-ar fi văzut de treabă, nu si-ar fi încheiat zilele atîrnînd în laţ. Mai devreme sau mai tîrziu tot l-ar fi prins turcii. Aşa îi era scris. Tu n-ai făcut decît să grăbeşti un sfîrşit de neînlăturat. Dacă Levski ar fi fost arestat cu un an mai tîrziu, fără ca tu să fî avut vreun amestec în treaba asta, nu te-ai mai fi îmbogăţit. Ar fi fost mai bine aşa? Eu mă săturasem de mizerie. Trăgeam la jug ca o vită, fără să se aleagă nimic din munca mea. Acum suntem şi noi oameni cu stare. Mîine, poimîine ai să te vezi primar. Zestrea pentru fete e pusă deoparte ...

- Numai că lipsesc ginerii! îi completa Kostov fraza cu un final corespunzător pesimismului său. Şi Akulina, si Natalia, şi Erina au rămas fete bătrîne:

- Bani să aibă ele, Aleksii, că bărbaţi s-or găsi . ..

- S-or găsi pentru altele, Arghira! Nici sărăntocii care

vînează un blid de linte, nici văduvii cu droaie de copii, nici . . . boșorogii nu le cer de nevastă ...

- Şi dacă o să le dăm după nişte turci, ce-o să fie? se sumeţea Arghira.

- Doamne fereşte! îşi scuipă în sîn Kostov. Ce gînduri îţi mai vin şi ţie femeie?

- Nu sunt turcii prietenii noştri, Aleksii? Nu de la ei ni se trage belşugul de azi? Ce ţi-au dat bulgarii tăi? Te-a ajutat vreunul cînd n-aveai ce mînca? Te plîngi că azi te urăsc! Cum să nu te urască? Îi macină invidia! Îi sugrumă ciuda că tu ai ajuns cineva, iar ei au rămas nişte coate-goale!

- Şi fiul nostru ne invidiază bunăstarea? Arghira îşi privi bănuitoare soţul.

- Ce vrei să spui cu asta?

- Nici cu el nu mă mai înţeleg. Se uită la mine de parcă aş fi un căcat uitat în drum!

Arghira făcu un gest de nepăsare:

- Aşa sunt tinerii! Odată cu trecerea anilor, Nikola are să se cuminţească!

- Ce să se cuminţească, femeie! S-a înhăitat cu duşmanii noştri!

- Ce înhăitat? Ce duşmani? Umblă singur! Nici la dănţuială duminică nu se mai duce!

Pe Kostov îl durea înstrăinarea fiului său. Îi imputa oare și acesta, în tăcere, moartea lui Levski? Nu îndrăznise niciodată să provoace o explicaţie cu Nikola, tocmai fiindcă se temea să nu se angajeze pe un drum fără întoarcere. Pînă și în atitudinea fiicelor sale desluşise Kostov o amărăciune, un reproş nemărturişit, care tot lui părea să-i fie adresat.

Gîndurile astea și multe altele îl munceau pe Aleksii, chiar şi acum, cînd îl asculta, fără să-l audă, pe Sadri Hakim, care-i vorbea domol, fiind încredinţat că spusele lui erau urmărite cu atenșie. Nici nu i-ar fi trecut prin minte că el, Sadri se adresa unui surd. Se deprinsese ca vorbele lui să fie sorbite.

- Se aude, prietene că unii oameni din satul nostru cîrtesc împotriva Luminatei noastrei stăpîniri. Nu ţi-au ajuns şi ţie la ureche vorbele lor înveninate?

Kostov tresări. Încercă un simţămînt de vinovăţie fiindcă nu dăduse atenţia cuvenită puternicului Sadri Hakim.

- Mă ierţi, Luminate, dar n-am înţeles prea bine .. .

Sadri încreţi sprîncenele:

- Unde ţi-s gîndurile, Kostov? Spuneam că în satul nostru sunt cîţiva păcătoşi, bulgari de-ai tăi, care cîrtesc, uneltesc împotriva stăpînirii. Dacă auzi ceva, să-mi dai de ştire! În lipsa mea, să te duci la fiul meu, Mustafa! E un tînăr înţelept, îmi face cinste. A învăţat carte multă la Constantinopole. Acolo am să-l trimit şi pe fiul tău, dacă se va arăta vrednic de protecţia noastră.

- Nu ştiu cum să-ţi mulţumesc, Luminate!

- Îmi mulţumeşti păşind mai departe pe drumul drept și frumos pe care l-ai ales, denunţîndu-l pe Levski ticălosul. Ah, să nu uit Kostov prietene! La propunerea mea, ai fost numit delegat în Sfatul comunal. Ai să aperi interesele ghiaurilor, bineînţeles, ţinînd seama de îndrumările autorităţilor, care după cum ştii și tu, nu doresc decît fericirea si bunăstarea comunităţii.

Sadri Hakim se ridică de pe divan.

- Mă bucur că am putut sta de vorbă mai pe îndelete. Să ştii, Aleksii Kostov, în casa aceasta ai să găseşti întotdeauna un prieten care te va sprijini la nevoie, care va căuta să-ţi facă viaţa cît mai frumoasă.

Kostov se ploconi mulţumindu-i cu recunoştinţă. Gazda îi făcu cinstea de a-l conduce pînă în pridvorul cu stîlpi de cărămidă înfăşuraţi cu iederă. Felinarul din mijlocul curţii mari, aşternute cu piatră, lumina o fîntînă delicată ca o bijuterie, zidurile văruite ale grajdurilor şi gardul înalt de cărămidă. Sadri se uită spre cerul negru-păcură:

- La noapte are să plouă! zise.

Pe Kostov îl străbătu un fior. Stînd de vorbă cu Sadri Ha-kim, nu băgase de seamă trecerea timpului. Se lăsase întunericul şi acum trebuia să se înapoieze la locuinţa sa înfruntînd tenebrele duşmănoase. Venise cu brişca. Îşi va mîna caii cît va putea de iute... Dar strigoii sunt mai iuţi decît telegarii. Şi glonţul este mai iute. Dacă se va trage asupra lui de undeva, din întuneric? Kostov îşi duse mîna la gulerul devenit brusc prea strâmt.

Sadri Hakim îi intui frica. Dispreţul aşternut fugitiv pe chipul său scăpă bulgarului, care rosti sugrumat:

- Îţi urez bun rămas, Luminate!

- Stai! zise gazda. Are să te însoţească un om de-al meu. Agîh! strigă unui servitor. Ia-ţi arma şi un felinar! Ai să-l însoţeşti pe prietenul meu pînă la el acasă!

Cînd brişcă lui Kostov se puse în mişcare, se porniră primele picături de ploaie. Repezite de vîntul stîrnit fără veste, îi biciuiau obrazul, reci aproape îngheţate.

- Stinge felinarul, Agîh! porunci Kostov după ce ieșiră la drum liber.

Nu voia să fie o ţintă luminată, uşor de ochit. Dădu bice cailor, care se avîntară în noapte.

Cînd Kostov ajunse la locuinţa sa, fără ca temerile lui să se fi împlinit, vijelia răbufni furioasă, smucind ramurile copacilor și spulberînd florile de liliac. Cînd se văzu în casă, la adăpost, oftă uşurat.

- Eh, cum te-a primit Sadri? îl întâmpină Arghira, nerăbdătoare.

- Foarte frumos, răspunse. Mi-a zis de mai multe ori „Kostov, prietene".

- Vezi? Ţi-am spus eu! Turcii ştiu să se poarte cu cei care-i iubesc. Nu sînt cîinoși ca bulgarii tăi! Scuipă cu scîrbă: Trăsni-i-ar Dumnezeu de păcătoşi!

Vijelia se abătuse și asupra luncii Dunării, făcînd să vuiască lugubru mulţimea copacilor. Rafalele de vînt și de ploaie se învîrtejeau năprasnic, șuierînd, ţipînd, scrîşnind, de parcă ar fi răscolit nebunia tuturor ielelor. Pe Dunăre se stîrniseră valuri ca pe mare.

Cu mîinile înfipte în buzunarele cojocului, cu şapca trasă adînc pe ochi, Adorjan Trancev stătea cu cizmele afundate pînă la carîmbi în pămîntul mîlos și se uita de pe mal spre bezna pogorîtă asupra Dunării. În preajma lui se aflau trei bărci trase pe uscat. Lungi, negre, pîntecoase, semănau cu nişte balene eşuate pe o plajă. O mînă de oameni stăteau înghesuiţi unul într-altul, spre a se mai adăposti de mînia vijeliei. Cîte unul dintre ei îşi agita din cînd în cînd braţele întinse la orizontală, lovindu-le ritmic de corp spre a se încălzi. Șiroaie de apă li se scurgeau pe obraji, picurau din mustăţi și din bărbile ude și încurcate ca nişte alge.

- Pe vremea asta cumplită, aș pune rămăşag că şi strigoii stau ascunşi prin bîrloguri! bolborosi Gheorghiev, pescarul.

- Pentru noi, bezna și furtuna sunt prietene! zise Adorjan Trancev. Mă amărăște un singur lucru: nu pot aprinde o ţigară.

O umbră încovoiată se desprinse de grupul de lîngă bărci și se apropie de el.

- Adorjan, iar mă înjunghie șira spinării! Parcă mi s-ar înfige nişte cuţite înroşite în foc! M-a betegit nenorocita aia de femeie a lui Kostov. Numai de mi-ar cădea în mînă!

- Are să-i vină rîndul şi ei, şi bărbatului ei, zise Trancev. Acum avem ceva mai bun de făcut.

- Azi-noapte l-am visat pe Sloveikov. Îmi cerea să-l răzbun.

- O să-l răzbunăm amîndoi, Andrei. Andrei Trancev scăpă un geamăt:

- Nu mai pot, măi băiatule!

- Asază-te într-o barcă, Andrei. Poate dacă n-ai să mai stai în picioare . .

- Mă doare oricum aş sta! Într-o vreme îmi mai trecuseră j unghiurile .. .

- Răbdare, Andrei! După ce terminăm treaba din noaptea asta, ai să te poţi odihni.

Ţankov se strădui să străpungă cu privirile bezna dinspre barcă.

- Nu se aude un scîrţîit de roate?

- Nu. Şuieră vîntul.

Cei doi tineri rămaseră să asculte glasul vijeliei.

- De ce or fi întîrziind? întrebă Andrei.

- Pe vremea asta, nu e de mirare. De venit însă au să vină. Dogarev şi Stankov nu ne-au lăsat niciodată să-i aşteptăm degeaba.

Ploaia se revărsa acum cascadă.

- Îi aud! exclamă deodată Trancev.

- Îi aud şi eu! se bucură Ţankov.

Printre cortinele de întuneric se ivi o căruţă trasă din răsputeri de doi cai firavi. Trei oameni împingeau la roți, spre a nu o lăsa să se afunde în mîl.

- A dat Dumnezeu! îşi făcu Ţankov semnul crucii, mulţumind providenţei fiindcă prima fază a operaţiei se încheia cu bine.

Oamenii de lîngă bărci săriră să dea o mînă de ajutor noilor veniţi. Apăru şi a doua căruţă. A treia și ultima se materializă la rîndul ei din bezna adîncă. Unul dintre însoțitorii transportului se apropie de Adorjan Trancev.

- V-am adus o sută de puşti „Peabody" şi douăzeci de lăzi cu cartuşe.

Bucuros, Trancev îl îmbăţişă, sărutîndu-l pe amîndoi obrajii.

- Jivko, Dumnezeu să te ajute! Armele astea sunt aşteptate

cu sufletul la gură . . . Dogarev n-a venit?

- Însoţeşte ultima căruţă. Iată-l! Dogarev şi Trancev îşi strînseră mîinile.

- Să mutăm armele în bărci! Repede! îi îndemnă Andrei Ţankov. Să nu ne apuce zorile!

Primul căruţaş îşi mînă caii lîngă una din bărci. Jivko Stancev îl luă de braţ pe Trancev și-l duse la căruţă unde îi vorbi în româneşte:

- Uite, să cunoşti pe nea Vanghele Pricop, care de acum înainte se va ocupa de transportul armelor cu căruţele de la gară și pînă aici. Suntem rude. M-am însurat cu o nepoată a lui. Se întoarse spre căruţaş: Nea Vanghele, ăsta e prietenul şi tovorăsul meu de luptă, Adorjan Trancev, de care ţi-am vorbit. Ori de cîte ori va veni la dumneata, la Vultureşti, să-l primeşti ca pe mine însumi. Numai cu el şi cu mine poţi vorbi deschis. Dacă altcineva te întreabă de transporturile de arme sau încearcă să te descoasă, nu ştii nimic. Ai înţeles, nea Vanghele?

- Am înţeles, nepoate.

Între timp începuse transbordarea armelor din căruţe în bărci, sub supravegherea lui Dogarev și a lui Andrei Ţankov. Operaţia nu dură mult. Garaseră ultimele lăzi cu muniţie, cînd Andrei fu cuprins de dureri atît de cumplite, încît înţepeni lîngă o barcă. Ca să nu urle, îşi muşcă buzele pînă la sînge. Adorjan îl observă:

- Ce e cu tine, Andrei? Ţi-e rău?

- Foarte rău, Adorjan. Cred că va trebui să mă lăsa aici.

- Aici, în ploaie? Vorbeşti prostii?

- Dacă merg cu voi, mai mult vă încurc.

Trancev avu o idee. Aleargă la Vanghele Pricop, îi spuse cîteva cuvinte, iar cînd acesta încuviinţă cu o înclinare a capului, se întoarse la Andrei.

- Uite ce e, băiatule! Nea Vanghele are să te ducă la el acasă. De îndată ce-o să ne fie cu putinţă, venim să te luăm. Bătrînul o să aibă grijă de tine ca de copilul său. Rămîi deci cu bine. Noi plecăm.

Deodată, si bulgarii si căruţaşii români încremeniră. O patrulă alcătuită din trei grăniceri ieşise ca din pămînt şi se apropia de bărci. Şeful patrulei, un sergent cu mustăcioară

ascuţită la vîrfuri, se uită întrebător la Pricop.

- Ce faci, nea Vanghele, pe vremea asta în luncă?

- Pescuiam, dom'le sergent, răspunse ţăranul fără să se tulbure.

Gradatul cercetă căruţele și le văzu goale.

- Pesemne că peștele este încă în bărci, zise. Am dreptate? se adresă zîmbind ciudat lui Jivko Stancev, pe care-l mai văzuse prin Vultureşti.

Se apropie de prima barcă și ridică prelata care acoperea armele.

- Nu miroase a pește, zise.

Întinse mîna şi pipăi cîteva paturi de puşcă. Bulgarii transpiraseră de emoţie de parcă s-ar fi aflat în plină caniculă.

- Ai dreptate! E pește! rosti sergentul după o pauză care durase o veşnicie, Îl duceţi în Bulgaria?

Încurajat de bunăvoinţa grănicerului, Stancev îşi zise că nu avea nici un rost să mintă. Cunoştea sentimentele de prietenie ale românilor faţă de bulgari. Sergentul acesta nu părea să fie altfel.

- Îl ducem, domnule sergent, să-l băgăm pe gît turcilor!

- De li s-ar opri în beregetă, să-i înăbuşe pe toţi! zise grănicerul. Apăi, drum bun pe ape! Aveţi numai grijă, că Dunărea e tare nărăvaşe în noaptea asta. Ar fi păcat să se ducă la fund bunătate de pește.

Zîmbi ţăranilor români si bulgari, deopotrivă. Adăugă:

- Noi umblăm după turcii care vin noaptea să jefuiască. Dacă vedeţi ceva suspect, să ne daţi de veste. Rămîneţi cu bine!

Plecă, urmat de grănicerii săi, care nu se mai uitară în urmă.

Trancev răsuflă uşurat:

- Împingeţi bărcile pe apă, fraţilor! Cu Dumnezeu înainte! Heei-rup! .. . Heei-rup! . . .

Caporalul de grăniceri Hasan Fikret îşi adinci fesul pe cap, ca să nu i-l smulgă vijelia şi să-l zboare în Dunăre, apoi se urcă bîjbîind pe o grămadă înaltă de pietre, ridicată pe malul apei. De acolo se strădui să pătrundă cu privirile tenebrele de asupra apelor.

Înjură printre dinţi. Pe o vreme ca asta, contrabandiştii de arme îşi făceau mendrele. Numai dacă ar cădea din întîmplare peste ei le-ar mai putea veni de hac. Dacă bineînţeles

contrabandiştii ar fi mai puţini la număr decît grănicerii. Hasan Fikret îşi aminti chipurile cîtorva camarazi din unitatea sa, care cu o săptămînă în urmă, plecaseră în patrulare pe malul Dunării, îndată după lăsatul nopţii. De dimineaţă nu se mai întorseseră la pichet. El, Hassan, îi găsise pe mal străpunşi de cuţite. Se făcuse atunci o mare anchetă, fuseseră audiaţi localnicii luaţi cu japca de prin satele învecinate. Fiindcă adevăraţii făptaşi nu putuseră fi prinşi, fuseseră puşi la zid cîţiva ostatici şi împuşcaţi. Asta ca măsură de represalii. Moartea cîtorva ghiauri, fără nici o legătură cu contrabandiştii, îşi zise Hasan Fikret, nu folosea nici soldaţilor ucişi și îngropaţi, nici familiilor îndoliate.

Caporalul nu se temea de moarte. Scria în Koran că turcii drept-credincioţii căzuţi în luptă pentru sultan şi victoria Islamului se înălţau în Paradis, iar acolo se scăldau în rîuri de miere şi se bucureau de mîngîierile celor mai ispititoare hurii. El, Hasan, nu era tocmai convins că după moarte va face amor cu fecioarele celeste, dar fiindcă nu avea dovezi contrarii, accepta versiunea vieţii veşnice. Fikret nu se temea de bătrîna cu coasa şi din alte motive. Ştia că oamenii pier, aşa cum pier animalele, frunzele, picăturile de apă. Dar pentru el sfîrșitul era atît de îndepărtat, încît se pierdea într-o ceaţă ce-l ascundea cu desăvîrșire. Avea și camarazi care muriseră împuşcaţi în timpul patrulărilor de noapte. Lui însă nu i se putea întîmpla aşa ceva, fiindcă nu se turnase încă glonţul destinat să-l ucidă. Tocmai încrederea aceasta oarbă în atotputernicia vieţii îi făcea să se avînte fără frică în acţiunile cee mai primejdioase.

Fikret și grupa de sub comanda sa îşi înscriseseră la activ lichidarea unei bande alcătuite din cinci contrabandişti bulgari, surprinşi cînd debarcau arme dintr-un barcaz. Căpătase atunci o decoraţie și i se făgăduise că va fi înaintat sergent. Mai trebuiau îndeplinite cîteva formalităţi, ca să pună la mînecă însemnele noului grad. Fikret ştia că mulţi generali din armata otomană se ridicaseră din rîndurile trupei. Războiul care bătea la uşă - de la o vreme numai despre asta se vorbea - îi va da şi lui prilejul să ia cu asalt galoanele ofiţereşti.

De cîteva săptămîni încoace, patrulele fuseseră întărite pentru a face faţa ciocnirilor cu contrabandiştii sprijiniţi de numeroşi comitagii, care se arătau tot mai îndrăzneţi. În loc de doi oameni, efectivul normal al unei patrule, avea sub comanda lui șase oameni, în stare să ţină în loc bande mult mai puternice,

pînă la sosirea unor întăriri alertate de schimbul de împuşcături.

Căţărat pe grămada de pietre, caporalul Hasan Fikret îşi încorda văzul și auzul, dar nu văzu decît bezna şi nu auzi decît şuierul vijeliei şi zgomotul valurilor spărgîndu-se de mal. La picioarele grămezii, soldaţii lui vorbeau şi rîdeau fără să se sinchisească de comitagii. Pe o furtună ca asta, numai nişte nebuni s-ar încumeta să treacă Dunărea cu barca.

Hasan îşi zise că soldaţii din patrula lui aveau dreptate. Numai el se întrecea cu firea. Gîndul îi fugi la Fatima, fata cizmarului din sat, cu care părinţii lui hotărîseră să-l căsătorească. N-o văzuse niciodată pe Fatima fără voal, dar Ghiuzel, sora lui, o cunoştea și îi vorbise despre ea ca despre un înger. Hasan ar fi dorit să aibă mai multe neveste. Koranul îngăduia oricărui turc drept-credincios să-şi ia patru soţii şi oricîte odalisce, dacă bineînţeles l-ar fi ţinut punga. Oamenii săraci se mulţumeau cu o singură nevastă. Dacă el, Hasan, va ajunge ofiţer, îşi va popula haremul cu încă trei fete, toate frumoase, care să-l desfete tot atît de bine ca și huriile din Paradis.

Coborî de pe grămada de pietre şi porni de-a lungul malului Dunării. Ploua atît de tare, încît apa îi intrase prin manta și prin veston, pînă la cămaşă. Acum i se scurgea pe coapse în jos, pînă în cizmele pe care le-ar fi umplut, dacă tălpile n-ar fi fost găurite.

Un soldat tînăr, Orhan Faik, de curînd venit în unitate, se plînse de frig.

- Un grănicer care se respectă nu se plînge niciodată! îl mustră cu virtuoasă indignare caporalul.

Tocmai în clipa aceea crezu că desluşeşte nişte umbre.

- Stai! strigă, punînd mîna pe armă şi încărcînd-o.

O detunătură foarte apropiată îl asurzi. Simţi în piept o lovitură seacă, scurtă, ca de pumn. Focurile de armă izbucniră în rafale şi de o parte si de alta. Caporalul auzi ca prin vis glasul lui Orhan Faik:

- M-au omorît! M-au . . .

Fikret simţi în gură un gust dulceag de sînge. O slăbiciune stranie îl făcu să scape arma din mînă şi să cadă în genunchi. Lovitura aceea seacă din piept îl săgeta deodată, asemenea unui ecou întîrziat, dar foarte puternic. Sughiţă și începu să verse. Se întrebă într-o străfulgerare: ,,Să fie sînge?"

Cînd căzu cu faţa în jos, pe pămîntul mîlos, îmbibat de apă, i

se păru că îmbrăţişează un trup moale de femeie.

- Fatima! bolborosi. Fatima!

Ploua de o săptămînă.

Ploua de parcă văzduhul s-ar fi transformat în apă. Ploua torenţial, cu mici întreruperi care făceau să pară și mai aprige revărsările bruşte de stropi mari, grei şi reci, ce loveau în geam ca degetele unui schelet.

Aleksii Kostov stătea la fereastră şi se uita la ploaia care potopise curtea. Caraula se ivi din grajd, ducînd un felinar aprins pe care-l puse în vîrful unui paf înfipt în mijlocul curţii. Începuse să se însereze. Kostov voia să aibă lumina pe lîngă casă.

- Ploaia de primăvară aduce recoltă bună! spuse Arghira. Kostov n-o auzi.

- Am avut un vis urît în noaptea trecută, Arghira, spuse bărbatul dus pe gînduri.

- Ce-ai visat? exclamă nevastă-sa exasperată. Eu nu visez nimic. Dac-ai munci şi n-ai lăsa toată gospodăria pe seama mea, ai dormi neîntors şi nălucirile nu ţi-ar mai tulbura somnul.

- L-am visat pe Levski, continuă Kostov, unison, de parcă s-ar fi aflat în transă.

- Şi ce ţi-a spus Levski? îl întreabă Arghira în zeflemea.

- A coborît din ştreang şi mi-a făcut semn să vin, să-i iau locul.

- Şi tu ce-ai făcut? Te-ai dus? îl întrebă ea, ca şi când ar fi avut de-a face cu un alienat mintal.

- Nu ştiu ce-am făcut... în clipa aceea m-am trezit . . . Kostov îşi îngropa capul în palme.

- Are să fie rău de mine, Arghira!

- Cînd o să fie rău, bărbate? Cînd o să-ţi numeri bănișorii luaţi pe recoltă? Cînd o să fii numit prirriar? Cînd o să te baţi pe burtă cu Sadri Hakim? Aşa rău îmi doresc şi eu, Aleksii. Uite ce e! În seara asta ţi-am pregătit chiftele din piept de curcan şi friptură de căprioară. Să mănînci pe săturate și după aia să bei un sfert de clondir de şliboviţă. Pe urmă ai să dormi ca un pietroi.

Kostov rosti supus:

- Aşa am să fac, nevastă. Poate că ai dreptate.

Arghira aduse mîncârurile pe masă, dar Kostov nu putu mînca decît o singură chiftea. Fetele lui, aşezate la celălalt capăt

al mesei, stăteau posomorite, cu nasul în farfurie.

- Şi pe voi v-au bîntuit visele urîte, de staţi pleoştite? le repezi Arghira. Hai, terminaţi masa si treceţi la gherghef! Înainte de culcare să-mi faceţi cîte cinci rînduri!

Cea mai mică dintre fete izbucni în plîns:

- Ce e cu tine, Erina, o întrebă cu blîndeţe Kostov. Cine te-a supărat?

Erina răspunse printre sughiţuri:

- Astăzi am fost la prăvălie să cumpăr ibrişine. Cînd să plătesc, nişte femei s-au uitat urît la mine. Una din ele mi-a zis: ,,Șterge-te pe mîini, Erina, ai degetele murdare!" M-am uitat la mîini. „Sunt curate." i-am spus. ,,Uită-te mai bine, Erina, mi-a zis. Mîinile tale sunt pătate de sînge, căci banii pe care-i ai au fost udaţi de sîngele lui Levski!"

- Ticăloasele! bolborosi Kostov. Se leagă de o biată fată nevinovată!

- Doar gura e de ele! zise Arghira. Nu le mai luaţi în seamă, fetelor! Dacă vă mai spun ceva, rîdeţi-le în nas! Faceţi-le cu tifla! Băteţi-vă curul!

- Băiatu'? întrebă deodată Kostov. Unde e băiatu'?

- O fi umblînd după fete, i-o reteză Arghira. Ce te ţii de capul lui? E bărbat în toată firea, Nikola. Şi-o fi căutînd nevastă, drăguţul mamei!

Kostov nu răspunse. Fără să se mai atingă de mîncarea din farfurie, se ridică de la masă și plecă spre camera lui. Îmbrăcat, se aruncă pe pat și închise ochii. Stătu aşa cîtva timp. Deodată uşa se deschise si Arghira intră în odaie. De cînd cu încercarea nereuşită a bandei lui Trancev de a-i ucide bărbatul, Arghira dormea iarăşi în aceeaşi încăpere cu el. Simţindu-se ocrotit, acesta apuca să doarmă cîte un ceas-douâ, înainte de a-l încolţi coşmarurile.

- Ce stai aşa, ca un mort? îl repezi Arghira, care îşi dezbumba bluza. Dezbracă-te și culcă-te ca oamenii!

- Lasă-mă! Nu-mi strica odihna! După atîta amar de vreme, simt și eu cum se apropie somnul... E atît de bine . . . Atît de bine . . .

Mai bîigui ceva, apoi adormi. Arghira ridică din umeri, ,,Ce s-ar face bărbaţii ăştia dacă n-am fi noi, femeile!"

Se dezbrăcă şi se aşeză în pat. Nu stinse lampa, fiindcă bărbatului ei nu-i plăcea să se trezească noaptea în întuneric.

Adormi repede, copleşită de oboseală . . .

Salve de focuri de armă trase în mijlocul satului o făcură să caşte speriată ochii.

- Ce e? Ce s-a întîmplat?

Kostov se si ridicase în capul oaselor. Galben la faţă, se uită spre fereastră, tremurînd din tot corpul.

- O fi început războiul! opina Arghira, după ce se mai dezmetici.

Detunăturile se înmulţeau.

- Doamne, ajută-mă! se rugă smerit Kostov.

Dinspre capătul uliţei se auzeau mare hărmălaie și detunături, care păreau să se apropie.

- Arghiro! bîigui Kostov, Arghiro! Oamenii ăia vin încoace!

Deodată se auziră bătăi violente- în poartă, urmate de zgomotul gardului dărîmat de o mulţime care se năpusti spre casă.

- Moarte lui Kostov, trădătorul!

- Moarte slugoiului turcilor!

- La ştreang cu Kostov şi cu stăpînii lui, osmanlîii!

- Moarte . . . Moarte . . . Moarte . . .

Cuprins de o panică dementă, Kostov alergă spre fereastra care dedea în curtea din dos. O deschise, sări peste pervaz și o luă la goană spre livada din fundul grădinii. Fugea înspăimîntat ca un iepure hăituit de cîini. La început nu avusese nici o ţintă. Se gîndise doar să scape de următoritori. Se strecura printre pomi, ferindu-se să se lovească de trunchiurile subţiri. Ajuns la capătul livezii, escaladă un gard de piatră și se pomeni în curtea vecinului său, poştaşul Petkov. Se opri cîteva clipe și trase cu urechea. Oamenii îi pierduseră urma. În schimb, văzu ridicîndu-se dinspre casa lui vălătuci de fum roşiatic. Auzi zgomot de geamuri sparte, de uşi sfărîmate. Şi dinspre căpiţe, şi dinspre grajduri, şi dinspre coteţele porcilor prinseră să se ridice flăcări. „Au dat foc, bandiţii! La toate au dat foc!" Acum, după ce pericolul imediat trecuse, stătea pironit locului. Asculta cu un fel de curiozitate maladivă mugetele înspăi-mîntate ale vitelor, nechezatul cailor, strigătele oamenilor, iar pe deasupra, zbieretele şi blestemele Arghirei, ţipetele stridente ale fetelor lui. Firesc ar fi fost să alerge în ajutorul lor. Îşi zise că mare lucru tot n-ar putea face. Pe Arghira şi pe fete au să le scarmene femeile, dar pe el, oamenii l-ar rupe în bucăţi. Îşi zise că cel mai

cuminte era să alerge la jardarmi. Cum de nu se gîndise mai de mult la asta? Pe o uliţă ocolită, puţin umblată, se furişă spre clădirea postului de jandarmi. Dar nu apucă să ajungă pînă acolo. După o cotitură a uliţei zări clădirea postului cuprinsă de flăcări. Şi primăria ardea, şi judecătoria.

Lui Kostov nu-i venea să creadă. Tot ceea ce reprezenta puterea otomană cădea pradă focului. Pe turci părea să-i fi înghiţit pămîntul. Bulgarii umblau de colo pînă colo, purtînd torţe aprinse, zbierînd şi cîntînd.

O ceată de oameni, printre care recunoscu pe învăţătorul Ivanov şi pe fierarul Danilov, venea pe uliţă în jos. Kostov se piti după un gard de piatră. Înaintea oamenilor mergea ţanţoş Anastas Anadolski, prostul satului, ţinînd în vîrful unei suliţe capul retezat al primarului turc. Din gîtul secţionat se scurgeau picături de sînge, care stropeau fruntea și hainele lui Anadolski. Acolo, în ascunzişul său, Kostov începu să verse icnit. După ce ultimii oameni se scurseră, ieşi de după zid. „La Sadri trebuie să ajung! îşi zise. Sadri are slugi multe şi un arsenal cu arme de foc." .

Umblînd pe lîngă ziduri, o luă spre marginea de apus a satului, unde se înălţa conacul lui Sadri Hakim. Dintr-acolo nu se ridicau flăcări. Deodată îl străbătu un fior. Dar daca bulgarii împresuraseră conacul? Cum să ajungă pînă la turci, prietenii lui?

Uliţa care ducea spre Sadri Hakim era goală. I se păru ciudat. Merse totuşi înainte, protejat de întuneric. Ploaia aproape că încetase. Vîntul bătea în schimb zănatec. Deodată se împiedică de o mogîldeaţă aşezată de-a curmezişul drumului. Îngrozit, se trase înapoi. Curiozitatea îl împinse să se apropie de forma aceea neagră întinsă în noroi. Era un mort. Desluşi obrazul lui Selim, cerkezul, stabilit nu de mult în comună. Capacitatea lui Kostov de a se emoţiona se epuizase. Înregistră uciderea lui Selim ca pe un fapt divers. Nu mai avea acum decît un singur gînd: sa ajungă la conacul lui Sadri, de la capătul uliţei.

Porni iarăşi, călcînd precaut prin noroiul lipicios. Apa intrată în bocanci plescăia la fiecare pas. Se uita în dreapta și în stînga, trăgea cu urechea, apoi parcurgea în fugă o bucată de drum, umblînd aplecat, spre a se face nevăzut.

Perdeaua de nori se rupse deodată şi conacul lui Sadri apăru luminat de lună. Măreţ, întunecat, se ridica asemenea unei

citadele. Zidul împrejmuitor al curţii se desluşea înalt şi puternic. Porţile de lemn întărite cu brîuri de fier erau zăvorite. Ca să ajungă pînă la ele, Kostov mai avea de străbătut vreo sută de metri printre case, dar și o zonă descoperită. Aştepta ca luna să intre iarăşi în nori. Abia atunci se repezi spre porţile cele mari.

- Uite-l! auzi un glas care-l umplu de spaimă. E Kostov! Puneţi mîna pe el!

Dintre case ţîsniră nişte umbre care îi tăiară calea.

- Sadri efendi, scapă-mă! zbieră Kostov.

Alergă în zigzag, încercînd să evite braţele care se întindeau lacome.

- Sadri efendi! Sadri efendi!

Pierduse şi puterea de a mai striga. Sunetele îi ieşeau din gîtlej într-un gîlgîit inform. Deodată se simţi înşfăcat de umăr. O umbră i se aruncă spre picioare, prinzîndu-l cu putere şi făcîndu-l să-şi piardă echilibrul. Se prăbuşi într-o băltoacă, acoperit de trupuri omeneşti. Simţi în gură noroi şi apă. Vru să se zbată, să scapet dar îl încingeau parcă obezi de fier, imobilizîndu-l. Încetă să mai lupte. Înţelese că orice reeistenţă era zadarnică.

Fu ridicat pe sus pe braţe multe, puternice. Izbucni în plîns:

- Iertaţi-mă fraţilor! Iertaţi-mă!

Se uită în jur. Nu recunoscu împrejurimile. Unde îl duceau? Începea să se facă lumină. O lumină roşiatică. Flăcările care mistuiau primăria risipeau bezna.

În piaţa primăriei se afla un platan fără vîrstă. Bătrînii spuneau, repetînd cele auzite de la bătrînii lor, cum că platanul ar fi rămas acolo de pe vremea puterii bizantine. Copacul avea trunchiul gros şi ramurile viguroase.

Sub platan îl duseră oamenii pe Kostov. În vreme ce el le cerşea mila, cîţiva tineri prinseră o funie de o ramură zdravănă și înaltă, iar la capătul ei făcură un laţ.

Kostov nu se mai zbătu cînd nişte mîini negre şi hotărîte îi petrecură laţul pe după gît. I se scursese toată puterea din el, aşa cum se scurge apa dintr-un burduf spart. Auzi un glas cunoscut:

- Ai scăpat o dată de pedeapsă, Aleksii Kostov! Acum ţi s-a înfundat!

Al cui era glasul? Al cui, al cui? Kostov uitase că avea gîtul prins în laţ. Că laţul se va strînge pînă ce-i va înăbuşi suflul vieţii. Îl preocupa doar provenienţa glasului, ce suna asemenea

trompetelor din ziua de apoi.

- Să fii în veci blestemat, Kostov, trădătorule!

Kostov fusese ţinut pînă atunci pe braţe, ca şi cînd ar fi fost purtat în triumf. Deodată simţi că este lăsat să cadă. Avu senzaţia că se prăbuşeşte într-o prăpastie fără fund. O durere scurtă, fulgerătoare, şi se cufundă în întunericul veşnic .. .

Trupul lui Kostov se mai smuci o dată în ştreag, apoi rămase să penduleze lent, aşa cum pendulase cu trei ani în urmă cadavrul lui Levski.

Sadri Hakim se uita pe fereastra îngustă, ca de cetate la satul ce-şi desfăşura, dincolo de zidurile îngrăditoare ale curţii lui, casele joase de chirpici acoperite cu olane şi uliţele întortocheate și cenuşii ca nişte viermi de pămînt lungi și groşi. Din ruinele calcinate ale primăriei, ale postului de jandarmi, ale clădirii celei mari, stăpînită pînă mai ieri de Aleksii Kostov, se înşurubau în sus şuviţe firave de fum.

Bulgarii care înconjuraseră conacul stăteau ascunşi pe după case, pe după grajduri, pe după gardurile de piatră, şi de acolo trăgeau sporadic. De două ori încercaseră să ia cu asalt conacul, dar de fiecare dată fuseseră respinşi, lăsînd în urmă morţi şi răniţi.

- Hagik, cîtă muniţie mai avem? întrebă Sadri Hakim pe administratorul său, care stătea chincit lîngă fereastră, ţinînd în mînă o armă „Springfield 70" cu ţeava lungă.

- Cu consumul de pînă acum, putem rezista două sau cel mult trei zile, Luminate.

- Cum stăm cu pierderile omeneşti?

- Mici, Luminate. Un mort și trei răniţi. Cei unsprezece oameni valizi, care ne-au mai rămas, pot face faţă atacurilor. Ghiaurii au pierdut în schimb mulţi oameni. Cel puţin cincisprezece. O clipă, Luminate!

Ridică arma şi ochi o siluetă care se ivise după grajdul lui Feofil Popov. Apăsă pe trăgaci. Silueta se trase repede înapoi.

- L-ai atins? întrebă Sadri.

- Nu ştiu, Luminate. Cred că da.

- Ai făcut socoteala proviziilor?

- Ne-ar ajunge chiar dacă asediul ar ţine o lună.

- La noapte să trimitem un curier la oraş după ajutoare.

- Trimitem, Luminate!

Sadri Hakim bătu din palme. O slujnică bătrînă, cu faţa

acoperită de un voal negru, se ivi în pragul odăii.

- Narghileaua, Nazime!

- Îndată, stăpîne.

Bătrînă aduse narghileaua gata pregătită pentru fumat. Sadri se instala comod pe o sofa și duse muştiucul la gură.

- Mi-e grijă de băiat, Hacik!

- De ce, Luminate? Kerim Efendi este la oraş. Acolo, ai noştri sunt mulţi și puternici. Un regiment de infanterie, altul de cavalerie, apoi başibuzucii. . .

Sadri clătină din cap nedumerit:

- Cine ar fi crezut că bulgarii ăştia nenorociţi ne pun la cale pieirea!

- Era de aşteptat, Luminate, răspunse administratorul. Pilda bosniecilor i-a făcut să-și piardă capul.

Duse arma la ochi şi trase din nou.

- Ei? întrebă curios Sadri.

- De data asta l-am terminat, rosti Hacik cu acelaşi calm. L-am izbit la mir. Uitaţi-l! Zace cu nasul în noroi.

Ridică iarăşi arma.

- Ce se mai întîmplă? întrebă Sadri.

- Nişte bulgari de-ai lui vor să-l tragă la adăpost. Vru să apese pe trăgaci.

- Lasă-i să-l ridice! porunci Sadri. Să-şi ia morţii! N-am poftă să putrezească în jurul conacului și să ne asfixieze cu putoarea lor!

- O femeie a ieşit dintr-o casă şi aleargă spre ticălosul împuşcat de mine. Îşi smulge părul şi se izbeşte cu pumnii în cap . ..

Sadri rîse mefistofelic:

- Nevolnicii ăştia credeau că-i pot veni de hac lui Sadri Hakim. Amarrnic s-au mai înşelat... Hacik, azi-noapte am auzit un glas care mă striga și îmi cerea să-l scap. Cine să fi fost, Hacik?

- Vreun turc, Luminate, care-şi căuta refugiul la noi.

- Nu era turc. Vorbea bulgăreşte. Să fi fost Kostov? .. . Hm, nu a apucat să se bucure multă vreme de binefacerile noilor săi prieteni.

*

**

Marcelle La Belle mîngîia cu degetele ei lungi și subţiri,

împodobite cu inele, pieptul păros al lui Hassim Paşa, care ofta de plăcere. Generalul turc era gol, cu excepţia fesului roşu purtat peste părul creţ, umezit de transpiraţie. La cei cincizeci de ani ai săi, Hassim Pasa arăta surprinzător de viguros, de tînăr. Corpul lui, altădată atletic, începuse să aibă perniţe de grăsime, dar muscula-tura îşi păstra supleţea. Barba-i scurtă, mustăţile, părul fuseseră ferite de invazia nedorită a firelor albe.

Marcelle La Belle îşi vopsise părul într-un roşu flamboaiant, fiindcă la vîrsta ei de patruzeci de ani dacă şi l-ar fi lăsat la culoarea lui naturală ar fi fost albă ca o oaie. Numele ei adevărat era prozaic: Marie Dupont. Cu mulţi ani în urmă si-l schimbase în Marcelle La Belle, căci era mai potrivit, mai atracţios pentru o cîntăreaţă de cabaret. Odinioară, afişele care-i înfăţişau chipul atrăgeau un public numeros. La Paris avusese o epocă de glorie care, din nefericire, nu durase mult. Îşi plimbase apoi faima în lungi turnee prin diferite capitale europene, tot mai puţin importante. Treptat ajunsese să se mulţumească a-şi desfăşura talentele coreografico-muzicale prin cele mai obscure oraşe de provincie din Orient.

În cele din urmă eşuase la Rusciuc, în provincia turcească a Tunei sau, cum i se mai spunea, a Dunării. Formele ei plan-turoase aveau mare trecere printre osmanlîi. Şansonetele franţuzeşti, cîntate hîrîit, repurtau succes numai prin exotismul lor. La Rusciuc, Marcelle La Belle devenise o celebritate locală. În rîndurile clienţilor ei se înscrisese şi Hassim Paşa, guvernatorul general al Tunei. Gusturile lui speciale nu o incomodau. Era deprinsă cu tot felul de fantezii masculine. Apoi generalul turc era generos, şi aceasta suplinea orice dezagremente.

Marcelle s-ar fi complăcut în atmosfera localului de noapte din Rusciuc - ultimul ei refugiu - dacă prinire colegii ei artişti nu s-ar fi numărat şi o tînără nemţoaică, Marlene, specialistă în ,,dansul pîntecului". Cînd Marcelle, cuprinsă de melancolie, îşi depăna amintiri din glorioasa-i epocă pariziană, Marlene pufnea în rîs: „Că ai plecat de la Paris şi te-ai înmormîntat aici, nu este nimic extraordinar. Dacă ai fi plecat de aici şi ai fi ajuns o celebritate la Paris, asta da! Te-aș fi invidiat". Marcelle o privea cu superioritate: „Dacă mai rămîn un timp aici, o fac din consideraţie pentru publicul care mă adoră. Dar în curînd am să mă înapoiez la Paris şi am să strălucesc iarăşi printre vedetele cabaretului francez". Marlene replica ironic, tăindu-i elanul:

„Dacă te întorci la Paris, ai să te produci în faţa vagabonzilor care şi-au făcut culcuş pe sub podurile Senei. După program ai să te culci alături de ei... nu sub ei, căci n-o să te mai dorească nimeni". Înfuriată, franţuzoaica o potopea cu înjurături. Marlene se mărginea să rîdă.

În afara îndoielnicei activităţi artistice, Marcellei i se rezervase o cameră la etajul cabaretului, unde îşi delecta clienţii simandicosi. Încăperea avea o sofa mare, acoperită cu mătase, covoare, draperii, şi multe oglinzi, instalate și pe pereţi, și pe tavan, spre a permite clienţilor să se vadă din cele mai variate unghiuri.

Hassim Paşa era unul dintre admiratorii entuziaşti ai acestui paradis cu oglinzi. Cînd se afla în compania Marcellei, goală și ea, plinuţă, trandafirie și purtînd - culmea rafinamentului - cizme negre de lac cu tocuri foarte înalte, generalul încerca răscolitoare culmi de voluptate, intensificate pînă la paroxism de imaginile din oglinzile multiple și atît de avantajos dispuse.

Tocmai cînd Hassim Paşa se simţea mai fericit, o bătaie în uşă îl scoase brusc din atmosferă. Ciocănftul în uşă se repetă.

- Cine e? zbieră generalul turc, ridicîndu-se în capul oaselor.

- Eu, Excelenţă, Refik! se auzi glasul umil, răguşit, al slugarnicului patron al cabaretului.

- Ce vrei? strigă Hassim Paşa.

- Aghiotantul Excelenţei-Voastre vă roagă să-l primiţi. Chestiuni foarte, foarte urgente!

- Cum să-l primesc? se răsti generalul, uitîndu-se instinctiv la golaşa lui ţinută. Să mă aştepte jos! Cobor îndată!

Se îmbrăcă la repezeală, fiindcă îl stimula curiozitatea, dar şi o nemărtu-risită teamă. Veştile importante, dar și dizgraţiile soseau în acelaşi chip. Şi cum mărimile de la Constantinopole erau foarte capricioase, temerile lui aveau o deplină justificare.

După ce îşi îmbrăcă hainele civile, aruncă un pumn de monede Marcellei şi ieşi.

Aghiotantul său, căpitanul Aksal Iasar, îl aştepta în vestibul. Era în uniformă si stătea drept ca o luminare. Chipul său reflecta o tulburare care-l alarmă pe general.

- Ce s-a întîmplat, Aksal?

- Îmi permiteţi să raportez, Excelenţă! S-au răsculat bulgarii! În nume-roase localităţi, reprezentanţii autorităţilor noastre au fost ucişi sau izgoniţi. Unităţile de jandarmi care încearcă să

înăbuşe revolta sunt copleşite de rebeli!
În cabinetul său de lucru de la palatul guvernămîntului din Rusciuc, Hassim Pașa, asistat de principalii săi colaboratori, studia harta Bulgariei, acoperită de steguleţe care indicau zonele cele mai fierbinţi ale răscoalei.
Bekir Paşa, comandant al jandarmeriei din guvernământul Tunei, raporta guvernatorului general ultimele progrese realizate de rebeli:
- La Koprivştiţa, la Panaguriste, la Tîrnovo şi Troian, la Batak și la Peruştiţa, răsculaţii sunt stăpîni pe situaţie. Trupele noastre au fost silite să se retragă.
Hassim Pașa se învineţise la faţă ca un ficat bolnav.
- Şi jandarmii noştri ce-au păscut!? izbucni, nemaiputînd să-și stăpînească mînia. Prefecţii, subprefecţii, primarii, consilierii au stat cu mîinile în sîn? Agenţii noştni informatori au fost surzi şi orbi? Nimeni nu a simţit nimic? O răscoală de asemenea proporţii are nevoie de pregătiri! Ce-au făcut ai noştri? Nu şi-au dat seama că pe sub nasul lor sunt transportate arme? Din rapoartele voastre reiese că bulgarii dispun de numeroase puşti și pistoale. Să nu-mi spuneţi că le-au picat din cer!
Hassim Pașa vorbea cu atîta patimă, încît stropii de salivă împroşrau şi harta, și pe cei din apropierea lui. Se întoarse către puţinii prefecţi şi subprefecți care reuşiseră să vină la conforinţă.
- Colegii dumneavoastră unde sunt? I-au împiedicat rebelii să ajungă pînă aici? O turmă de bulgari au pus pe fugă autorităţile otomane? I-au spulberat pe jandarmii otomani? Au dat peste cap trupele regulate otomane? . . . Ruşine! Ruşine! Izbi cu pumnul în masă. În guvernămîntul meu nu vreau să se repete neghiobiile din Bosnia şi Herţegovina!
Tocmai atunci uşa se deschise şi în încăpere pătrunse Yaver Paşa, comandantul celui de-al 2-lea Corp de Armată, urmat de un grup de ofiţeri din Statul său Major. Se îndreptă cu mîna întinsă spre guvernatorul general.
- M-am grăbit să răspund la invitaţia dumneavoastră Hassim Paşa.
Guvernatorul general îl primi posomorât:
- Am socotit necesar, Yaver Paşa, să ne unim eforturile spre a înăbuşi cît mai repede răscoala. Cunoaşteţi, cred, situaţia.
Yaver Paşa înclină din cap cu rigiditatea caracteristică ofi-ţerilor germani.

- O cunosc, Hassim Paşa.

- Marele vizir, Nedim Paşa, mi-a ordonat telegrafic să lichidez în cel mai scurt timp răscoala. Să iau, în acest scop, cele mai energice măsuri. Ei bine, sunt hotărît, Yaver Paşa, să nu dau înapoi de la nimic, chiar de va trebui să înec insurecţia în sînge.

- Am primit şi eu un ordin asemănător, spuse comandantul Corpului de Armată.

- Dumneavoastră ce aveţi de gînd? întrebă Hassim Paşa. Yaver Paşa zîmbi ciudat:

- Voi lua toate măsurile îngăduite de legile şi regulamentele militare. Paralel cu operaţiunile tactice impuse de situaţia locală, voi încerca să tratez cu căpeteniile rebelilor, spre a obţine ...

- Să trataţi cu rebelii? zbieră guvernatorul general. Bine că nu-mi cereţi să pun premiu pe capul şefilor răscoalei!

- Iată o măsură pe care v-o recomand, Hassim Paşa. Vă mai cer să instituiţi tribunale extraordinare, care să aplice pedepse exemplare.

- Negocieri?! Premii?! Tribunale?! Nu mă mir că în Bosnia şi Herţegovina trupele regulate suferă înfrîngeri peste înfrîngeri. Cu astfel de concepţii, duceţi imperiul la rîpă, Yaver Paşa!

Comandantul Corpului de Armată rămase surprins. Nu era obişnuit cu asemenea limbaj.

- Am impresia, Hassim Paşa, că mînia vă întunecă raţiunea ...

Guvernatorul general îl privi crunt:

- Răscoalele nu se înăbuşe cu ajutorul tribunalelor extraordinare, al premiilor puse pe capul şefilor şi al negocierilor. Ridicaţi o pădure de spînzurători. Trageţi în populaţia civilă a satelor şi a oraşelor deasupra cărora flutură azi drapelul bulgar, atacaţi cu toate forţele grupurile de insurgenţi înarmaţi? Folosiţi artileria grea! Radeţi de pe faţa pămîntului localităţile bulgăreşti în care a încolţit buruiana rebeliunii!

- Cred că nu vă înţeleg, spuse Yaver Paşa. Îmi cereţi să extermin populaţia civilă? Copiii? Bătrînii? Femeile?

- Da! Asta vă cer! răcni Hassim Paşa gesticulînd ca un nebun. Dacă veţi lichida întreaga populaţie civilă din zonele răsculate, veţi extermina în acelaşi timp şi pe şefii rebeliunii! Automat scăpaţi de toţi militanţii antiotomani!

- Aşa ceva numai Attila, Genghis-Khan sau Timur Lenk ar face! rosti scandalizat Yaver Paşa. Trăim într-o lume civilizată,

Hassim Paşa! O lume dirijată de legi umanitare. ..

Guvernatorul general îl fulgeră cu privirile:

- Dacă dumneavoastră, Yaver Paşa, refuzaţi să acţionaţi fără menaja-mente împotriva bulgarilor rebeli şi trădători, dacă trupele regulate de sub comanda dumneavoastră au ordin să se comporte cum spuneţi dumneavoastră, „civilizat", eu voi aplica alte metode. Voi trimite împotriva bandiţilor bulgari, a întregii populaţii bulgare, elementele armatei neregulate, care se află sub controlul meu. Voi revărsa asupra rebelilor mii, zeci de mii de basibuzuci, de cerkezi, de ţigani! Le voi porunci să ucidă orice vietate omenească întîlnită în cale. Vă las dumneavoastră, Yaver Paşa, tribunalele extraordinare, premiile, legile umanitare şi tot buchetul de nerozii sentimentale . .

Marele vizir Mahmud Nedim Paşa se trezi mahmur din obişnuita-i siestă de după-amiază. Îşi plimbă prin gura-i amară limba atît de lipicioasă încît ar fi putut prinde în vîrful ei insecte, ca sopîrlele sau ca furnicarii. Bătu din palme, şi porunci servitorului să-i aducă un şerbet de trandafiri. Se sculă de pe sofaua largă, acoperită cu perne moi, în care se scufunda ca într-o baie de puf, se scarpină la subsori, îşi trecu degetele prin barbă, răsfirînd-o. Căscă îndelung, ca un crocodil ieşit la soare, apoi se uită la ceasul de aur de pe măsuţa scundă de la căpătâiul sofalei. Era cinci şi jumătate. La şapte trebuia să prezideze un consiliu de ministri extraordinar.

Îşi savura fără grabă, şerbetul, îşi răcori gura cu un sirop de trandafiri de la gheaţă, iar după ce se spălă pe faţă şi îşi parfumă barba, începu să se îmbrace ajutat de servitor.

Era foarte nemulţumit Nedim Paşa. Treburile împărăţiei mergeau cum nu se poate mai prost. Cucerise înalta demnitate de preşedinte al Consiliului de miniştri după înverşunate lupte împotriva unor indivizi atît de ambiţioşi, de avizi, de aprigi, încît nu s-ar fi dat înapoi nici de la crimă spre a-şi atinge ţelul. Acum, după ce ajunsese întîiul personaj din imperiu după sultan, se întreba dacă meritase să-şi irosească energia vînînd deşertăciuni. Deşi deţinea o imensă putere politică, se simţea vulnerabil. Pe Abdul Aziz nu se mai putea bizui. Omul acesta, pe care-l slujea cu credinţă - fiindcă la urma urmei soarta lor era indisolubil legată - se dovedea tot mai versatil, mai inconsecvent. Începuse să-şi piardă încrederea în integritatea mintală a sultanului. Odată fusese ispitit să i se înfăţişeze în

audienţă particulară si, între patru ochi, să-i spună cîteva adevăruri crude, menite să-l trezească la realitate. „Smulge-te din amorţire, Stăpîne! Eşti înconjurat de duşmani. Nici în propria-ţi familie nu ai prieteni. Sunt singurul om din ţara asta care îţi doreşte o domnie lungă şi glorioasă, pentru că interesele mele coincid cu ale tale! Numai sub ocîrmuirea ta pot păstra conducerea Consiliului de miniştri. Dacă se va urca pe tron alt sultan, îşi va instala favoriţii în toate posturile cheie. Sunt alături de tine, Stăpîne! Dar şi tu ai datoria să mă aperi! Căci am duşmani mulţi, care sunt şi ai tăi".

Dar cuvintele acestea rămăseseră nerostite. Nedim Paşa ştia că este inutil să vorbeşti unui surd.

Pe de altă parte, nu se putea spune că marele vizir se dedicase în exclusivitate apărării intereselor împăratului. Avea şi el micile lui afaceri, pe care duşmanii săi le-ar fi putut caracteriza: . trafic de influenţă, abuz de putere, primire de mită etc. Trebuia să se gîndească la ziua de mîine, învăluită în ceţurile incertitudinii. Pentru acest mîine, pentru bătrîneţele lui şi pentru urmaşii săi, era necesar să-şi asigure fonduri băneşti masive şi în acelaşi timp tainice. Cînd va veni dizgraţia, să nu-l găsească nepregătit. Cu cît agonisita lui va rămîne mai ascunsă, cu atît mai greu le va fi duşmanilor să i-o înstrăineze.

Temerile îl bîntuiau fiindcă se simţea singur. Nu avea încredere în oameni. Toţi cei ce-l linguşeau astăzi îl vor împroşca mîine cu noroi. De cîte ori pleca la palatul Topkapi spre a prezida şedinţele Consiliului de miniştri, se compara cu un îmblînzitor care se pregăteşte să intre în vizuina leilor. Într-o zi, fiarele se vor repezi asupra lui spre a-l sfîsia. Pe Nedim Paşa îl străbătu un fior. Bolborosi pentru sine: „Păcătoşi mai sunt oamenii!"

Cînd intră în sala consiliului, miniştrii se ridicară în picioare. Nedim Paşa era convins că graba lor respectuoasă ascundea o ostilitate adîncă. Încruntat, se uita pe sub sprîncene la demnitari, întîrziind asupra fiecăruia, ca şi cînd ar fi încercat să le spună fără vorbe: „Vă cunosc cîte parale faceţi! Mă urîţi, dar puţin îmi pasă! Important este să mă ştiţi de frică!"

Se aşeză în capul mesei. Şi ceilalţi demnitari îşi ocupară locurile.

- Domnilor miniştri, grăi Nedim cu glasul său adînc, teatral, şedinţa extraordinară de astăzi are drept subiect examinarea politicii externe a Imperiului în lumina ultimelor

evenimente. Domnul ministru al Afacerilor Străine are cuvîntul.

Savfet Paşa, noul şef al diplomaţiei otomane, se ridică în picioare. Deşi era militar de carieră, îşi însuşise lustrul lumii diplomatice în mijlocul căreia se învîrtea de atîţia ani. Era de o excesivă politeţe, avea vorbirea înflorată, şi în orice chestiune se arăta extrem de reticent. Nedim Paşa şi ceilalţi membri ai cabinetului rămaseră surprinşi cînd subtilul Savfet Paşa atacă frontal o problemă pe care cei mai mulţi colegi ai săi o socoteau atît de delicată, încît evitau să o discute.

- Alteţă, domnilor miniştri, condamn cu toată energia asasinarea la Salonic a consulilor Franţei şi Germaniei. Cunoaşteţi, cred, împrejurările. O tînără creştină a fost răpită de un bey. Intervenţia celor doi consuli în favoarea ei a declanşat criza. Mulţimea întăritată de agitatori de profesie s-a dedat la violenţe, care au culminat cu uciderea consulilor. În calitatea mea de ministru al Afacerilor Străine, am datoria să vă previn că suntem expuşi unor grave complicaţii politice. Am indispus Franţa, prietena noastră tradiţională, şi i-am iritat pe germani, care pînă în prezent nu ni s-au arătat ostili. Riscăm a ne înstrăina chiar şi simpatia Angliei, care ne-a luat consecvent apărarea în toate cazurile. Şi asta tocmai acum, cînd situaţia din Balcani este mai explozivă ca niciodată.

Husein Avni Paşa, ministrul de Război, ripostă, agresiv:

- Consulii au suportat consecinţele amestecului lor abuziv într-o chestiune de politică internă. Nu eşti de aceeaşi părere, Abdul Kerim Paşa?

Ministrul Poliţiei înclină din cap:

- Sunt de acord cu dumneata, Husein Paşa. Unde am ajunge dacă reprezentanţii consulari ai marilor puteri s-ar amesteca în chestiuni a căror rezolvare este de competenţa exclusivă a autorităţilor noastre?

Ministrul Justiţiei, Djevdet Paşa, interveni băţos:

- Consulii Germaniei şi Franţei n-aveau dreptul să se opună răpirii unei fete supusă turcă de către un bey turc. Nu spun prin asta că aprob fapta beyului.. .

Savfet Paşa ripostă cu asprime:

- Justificaţi deci uciderea consulilor?

- Au primit o lecţie! declară tăios ministrul Poliţiei.

- Acum să vă aduc la cunoştinţă urmarea acestei „lecţii",

cum o numeşti dumneata! îl înfruntă Savfet Paşa. Ambasadorii Franţei şi Germaniei au protestat energic, cerînd sancţionarea severă a asasinilor şi reparaţii urmaşilor celor două victime. Ceva mai mult, ambasadorul nostru la Paris m-a informat telegrafic că unităţi ale flotei navale militare franceze se îndreaptă spre apele turceşti.

Husein Avni Paşa izbi cu pumnul în masă:

- Nu vom ceda şantajului!

Namik Paşa, ministrul Marinei, îşi exprimă îngrijorarea:

- Domnilor miniştri, să nu privim cu uşurinţă această ameninţare. Flota noastră militară nu este pregătită pentru un război naval cu marile puteri maritime . . .

- Cu atît mai rău! strigă Husein Avni Paşa. Cu atît mai rău!

Se stîrni tumult. Toţi miniştrii începură să vorbească deodată. Nu se mai înţelegea ce-şi spuneau.

- Domnilor, domnilor, mai multă seriozitate! ridică glasul marele vizir. Agită un clopoţel. V-am convocat aici ca să vorbiţi pe rînd, nu să vă certaţi!

Liniştea se aşternu treptat. Marele vizir reluă calm:

- Să discutăm metodic chestiunea ridicată de ministrul nostru de Externe. Dar să nu omitem de pe agendă răscoala bulgarilor. Voi începe cu insurecţia din provincia Tuna, fiindcă am pe masă ultimele rapoarte telegrafice ale guvernatorului general Hassim Paşa. Scoase din mapa pe care o adusese la şedinţă cîteva documente: Pot să vă informez, domnule ministru de Externe, că răscoala a fost parţial înăbuşită. În primele operaţii de pacificare, circa trei mii de bulgari au fost lichidaţi. Sper că pe viitor le va pieri pofta să se mai ridice împotriva autorităţii mult iubitului nostru Padişah.

- Să-mi fie cu iertare, Alteţă, dar şi în această chestiune oamenii noştri au sărit peste cal. Scoase la rîndul lui din pîntecoasa mapă aflată în faţa sa un vraf de ziare occidentale: Presa europeană ne acuză că am săvîrşit atrocităţi care depăşesc cea mai delirantă imaginaţie. Poftiţi! Aruncaţi-vă ochii pe gazetele acestea! Toate, dar absolut toate, ne aruncă în obraz invective pline de violenţă. „Barbari" este cel mai blînd epitet care mi se atribuie.

Savfet Paşa desfăcu jurnal după jurnal şi spicui titlurile unor articole scrise cu litere groase. „Bandele de başibuzuci şi de cerkezi săvîrşesc masacre de neconceput"; „De-a lungul

drumurilor din Bulgaria martiră, copacii poartă în loc de fructe ciucuri de spînzurători"; „Bătrîni, femei şi copii sunt ucişi de turcii fanatizaţi": „În Bulgaria domneşte suferinţa, jalea şi moartea"; „Cît timp va mai tolera Europa măcelurile săvîrsite de islamicii fanatizaţi?"; „Exterminarea populaţiei civile în Bulgaria, lăsată în mîinile barbarilor"... Şi astea, domnilor miniştri, nu sunt decît o mînă de articole dintr-o mie. Vă place reclama ce ni se face? Adevărul este că am săvîrşit o greşeală regretabilă, care se poate întoarce împotriva noastră. Guvernatorul general al provinciei Dunării, în loc să trimită trupe regulate spre a restabili ordinea, a asmuţit împotriva bulgarilor pe basibuzuci şi pe cerkezi, care au săvîrşit masacre îngrozitoare.

Ministrul de Război înclină din cap în semn de aprobare:

- Cerchezii au avut o poliţă de plătit ghiaurilor. Persecuţiile îndurate din partea ruşilor, care i-au silit să părăsească în masă Caucazul, au fost acum parţial răzbunate.

- Răzbunare? îl ironiza Savfet Paşa. Se răzbună pe bulgari pentru ce au pătimit de la ruşi?

- Tot slavi sînt şi unii, şi alţii! adăugă ministrul Poliţiei.

- Un astfel de raţionament mă depăşeşte! declară Savfet Paşa.

- În ceea ce priveşte asasinarea celor doi consuli, spuse marele vizir, voi ordona o anchetă. Ancheta se va prelungi pînă ce moartea consulilor va fi dată uitării, aşa cum toate sunt date uitării pe lumea asta. Ce ai să ne mai spui, Savfet Paşa?

- Potrivit informaţiilor pe care le deţin, zilele acestea se vor întruni la Berlin reprezentanţii Rusiei, Austriei şi Germaniei, spre a discuta ceea ce numesc ei „Criza Orientală".

- Fără englezi şi fără francezi? întreabă intrigat Kabuli Paşa, ministrul Comerţului.

- Fără! zise ministrul Afacerilor Străine. Se întrunesc numai delegaţii celor „Trei Imperii". Cunoaşteţi, cred, această înţelegere!

- Iată ceva nou! se îngrijoră Djevdet Paşa. Dacă prietenii noştri, englezii şi francezii, sunt lăsaţi pe dinafară, delegaţii celor Trei Imperii, dintre care doi ne sunt făţiş ostili, iar ultimul afectează dezinteresul, vor încerca să ne creeze dificultăţi, pretinzînd a se amesteca în treburile noastre interne. Pretextul îl au: „apărarea creştinilor din Balcani". Interesele lor sunt prea legate ca Rusia să nu obţină acordul în vederea unei intervenţii

militare colective ...

Savfet Pasa făcu un gest de îndoială:

- Chestiunea este discutabilă. Bismarck n-ar fi potrivnic cererii ruşilor. În schimb Andrassy e ostil prin definiţie acestei formule. O prezenţa a ruşilor în Balcani este pentru ei intolerabilă. Pe de altă parte, Austria cochetează de multă vreme cu ideea unei extinderi a propriei sale influenţe în Balcani.

- Cu alte cuvinte, dumneata nu considerі posibil un acord între cei trei împăraţi, zise marele vizir.

- Asta nu înseamnă că ruşii vor renunţa la intenţiile lor. Ignatiev m-a avertizat că, în cazul ocupării Serbiei şi Muntenegrului de către trupele noastre, Ţarul va ordona ocuparea Principatelor Dunărene, relată Savfet Paşa.

- Cum aţi răspuns la această insolenţă, domnule ministru al Afacerilor Străine? întrebă bătăios Husein Avni Paşa.

- I-aţi declarat, desigur, ambasadorului rus că Serbia, Muntenegrul şi Principatele Dunărene fac parte integrantă din Imperiul Otoman! interveni Djevdet Paşa, încercînd să dea o lecţie de comportare diplomatică mai dură ministrului de Externe.

Savfet Paşa zîmbi ironic:

- Vă reamintesc, Djevdet Paşa, că, oficial aceste ţări recunosc doar suzeranitatea Sublimei Porţi, dar nu şi supremaţia ei suverană.

- Eh, vorbe! bombăni Djevdet Paşa.

- Vorbe care ne angajează în faţa străinătăţii. Ministrul de Război izbucni clocotitor:

- Va trebui să lichidăm o dată pentru totdeauna aceste echivocuri! Să se ştie că Imperiul Otoman constituie o entitate indivizibilă şi că prinţişorii ţărilor supuse, care au început să joace în ham, nu sunt decît nişte mandatari ai Sultanului, oricînd revocabili.

Savfet Paşa ridică din sprîncene:

- Dispunem de puterea militară necesară spre a impune Europei acest punct de vedere?

- Daţi-mi bani şi vom cuceri Europa! exclamă Husein Avni Paşa.

Marele vizir scoase din buzunar o bancnotă de o sută de aspri şi o aruncă pe masă, în faţa ministrului de Război, rostid

ironic:

- Poftim bani, Husein Paşa! Cucereşte Europa!

- Cu glume ieftine nu veţi rezolva criza! ripostă şeful departamentul Războiului.

- Cu atît mai puţin o vor rezolva fanfaronadele dumitale! îl repezi marele vizir.

Djevdet Paşa îşi netezi nervos barba:

- Alteţă, domnilor miniştri, trebuie totuşi să recunoaştem că războiul ne ameninţă. Mă tem că ruşii se vor năpusti asupra Balcanilor chiar şi fără acordul Austriei şi Germaniei. Nu uitaţi că au început încă de anul trecut să trimită sîrbilor voluntari, medicamente, armament si muniţii, folosind Dunărea ca un coridor de trecere, bineînţeles, cu încuviinţarea tacită a moldo-valahilor.

Husein Avni făcu o strîmbătură dispreţuitoare:

- Jocul dublu al guvernului de la Bucureşti mă face să râd! Îşi dau o importanţă disproporţionată faţă de insignifianta lor capacitate militară.

- Moldo-valahii îşi riscă existenţa cu o infantilă inconştienţă, interveni Abdul Kerim Pasa în sprijinul teoriei colegului său. Nu-şi dau seama că, în cazul unui conflict armat între noi si ruşi, teritoriul ţării lor va deveni teatru de război. Sunt curios să văd ce atitudine va adopta noul guvern Epureanu în această chestiune.

Un ofiţer de ordonanţă se apropie de marele vizir şi îi şopti ceva. Acesta se ridică din fotoliu:

- Domnilor miniştri, trebuie să suspend şedinţa. Sunt chemat de Majestatea-Sa!

Se îndreptă spre uşă, salutat de miniştrii care se ridicară în picioare. După plecarea marelui vizir, majoritatea demnitarilor părăsiră sala de şedinţă.

Savfet Paşa, Husein Avni Paşa şi Ruşdi Paşa, ministrul Arhiveler, se retraseră în nişa unei ferestre.

- Aţi văzut ce mutră a făcut marele vizir cînd am pus chestiunea banilor? se înfurie ministrul de Război.

- Normal! Subiectul bani a devenit tabu! replică Savfet Paşa. Dar tu, Ruşdi, de ce nu ai intervenit în discuţii?

- Mi-a fost scîrbă!

Se deschise o uşă laterală şi Midhat Paşa îşi făcu precaut intrarea. Noul venit era scund, dar masiv. Ochii îi scăpărau de

inteligenţă şi de şiretenie. “În făptura lui Midhat Paşa se îmbină firea tigrului şi a vulpii", spuneau simpatizanţii săi. Lider al mişcării „Junilor Turci", organizaţie politică naţionalistă, îşi atrăsese inimiciţia sultanului, indispus de popularitatea şi de spiritul independent al generalului.

- Iată-l şi pe Midhat Paşa! exclamă ministrul de Război.

- Eşti fantastic, domnule! Cum ai reuşit să pătrunzi pînă aici? se miră Savfet Paşa.

- Am oameni peste tot, surise cu subînţeles noul venit.

Ruşdi Paşa se întoarse către ministrul Afacerilor Străine:

- Ce te miri, Savfet? Prietenul nostru şi-a recrutat membri din cele mai diferite straturi sociale. Este natural ca liderul lor să se poată strecura chiar şi în sala Divanului.

Midhat Paşa mîngîie spătarul înalt al fotoliului rezervat marelui vizir. Rîse în colţul gurii:

- Cînd te gîndeşti că altădată ocupam de drept acest scaun! Azi trebuie să mă strecor făcînd uz de mărunte complicităţi ca să ajung pînă aici.

- Lasă, frate! îl bătu pe umăr Husein Avni. În curînd ai să intri iarăşi în rîndurile miniştrilor. De cînd ai plecat din mijlocul nostru, ne sfădim ca la şatră, fără să realizăm nimic. Azi m-am luat în colţi cu Savfet.

Şeful diplomaţiei otomane surîse:

- Colegii mei din cabinet nu vor să înţeleagă că rolul meu este să găsesc soluţii paşnice crizelor politice internaţio-nale în care, cu voie sau fără voie, suntem angrenaţi. Ce veşti ne aduci, Midhat? N-ai venit aici, în vizuina lui Nedim Paşa, numai ca să ne vezi! Vizita ta ascunde ceva.

Midhat se uită în jur, spre a se asigura că nu se mai află şi alte persoane în sală. Făcu semn celor cinci generali să se strîngă în jurul său.

- Vă aduc o veste colosală! Mahmud Nedim este în slujba ambasadorului rus!

Savfet Pasa îl privi uluit şi neîncrezător.

- Marele vizir primeşte bani de la Ignatiev?

- Eşti sigur? îşi rotunji ochii. Husein Avni.

- Deţin probe indubitabile! zise Midhat.

Vorbele lui exprimau o siguranţă ce nu putea fi pusă la îndoială. Rusdi Paşa se bătu cu palma peste frunte:

- Acum înţeleg eu de ce Ignatiev se bucură de preţuirea

Sultanului! Medim i l-a băgat pe gît.

- Mă intrigă totuşi ceva! murmură ministrul de Externe. Nedim Paşa s-a arătat întotdeauna ostil ruşilor!

- Praf în ochii oamenilor! zise Midhat. Husein Avni trase adînc aerul în piept.

- De data asta i-a sunat ceasul!

Midhat Paşa îşi umflă pieptul. Ochii îi scăpărară.

- Vă mai anunţ ceva! În momentul de faţă, mii de studenţi în teologie şi militanţi ai partidului nostru au declanşat o manifestaţie în faţa palatului imperial, cerînd înlocuirea lui Nedim din funcţia de mare vizir.

- Consideri că manevrele astea vor da rezultate? rosti Ruşdi Pasa cu neîncredere.

Midhat îl bătu pe umăr:

- Cu siguranţă! Sultanul, pus în faţa probelor de care v-am vorbit, coroborate cu mişcările de stradă, va ceda.

- Crezi? spuse Savfet Paşa.

- Sultanul e mult prea comod! explică şeful ,,Junilor Turci". Îl va sacrifica pe Nedim spre a-şi cumpăra liniştea! Deci, pregătiţi-vă, domnii mei, căci în curînd vă veţi prezenta Padişahului, care va binevoi să vă ceară sfatul...

Înserarea se lăsase asupra palatului imperial Dolma-Bagtce. În magnificul salon albastru din apartamentul padişahului, sutele de luminări de seară înfipte în candelabre din bronz aurit luminau o lume foarte diversă. În prezenţa marelui vizir şi a cîtorva demnitari ai palatului, un roi de servitori îl îmbrăcau pe sultan, respectînd ceremonialul rigid al Curţii. Abdul Aziz stătea în faţa oglinzii şi privea din cînd în cînd cu interes mijlocul încăperii, unde doi vlăjgani cu torsurile goale, vîrtoşi ca nişte tauri, Hasan - cumnatul său - şi Ali - campionul de lupte - îşi încercau puterile după toate regulile artei. Muşchii lor foarte reliefaţi jucau elastic, sub pielea unsă cu uleiuri.

La un moment dat, Hasan îşi prinse adversarul de mijloc, în cleşte, şi, încordîndu-se ca un arc, îl strînse cu putere, pînă ce se auzi un pîrîit surd. Ali icni, pierzîndu-si cunoştinta. Hasan dădu drumul corpului inert, care se prăbuşi moale, făcînd să duduie podeaua.

- Excelent, Hasan, excelent! îl lăudă sultanul. Frîngîndu-se de mijloc şi zîmbind cu o familiaritate care nu excludea respectul, Hasan se apropie de sultan şi îi sărută inelul cu

pecetea imperială. La un semn al sultanului, patru servitori îl apucară de mîini şi de picioare pe Aii si îl scoaseră din cameră.

Hasan se înapoie în ringul improvizat şi îşi unse din nou musculatura.

- Altul! strigă.

Mustafa, un adevărat colos, care stătuse pînă atunci deoparte, făcu doi paşi înainte. Lupta începu între cei doi, în vreme ce sultanul îşi întoarse privirile spre un negustor de diamante cu înfăţişare de armean, care ţinea pe braţul stîng, întins la orizontală, o casetă îmbrăcată în piele.

- Ce mi-ai adus, Arakian?

- Diamante, Prea Înalte Stăpîne.

Deschise caseta. Pe un aşternut de catifea roşie sclipeau şaisprezece diamante de mărimi diferite, toate de o puritate excepţională, orînduite după chipul unei constelaţii.

- Priveşte-le! Sunt supranumite ,,Constelaţia Scorpionului". Iar diamantul care le domină pe toate este „Antares". Are 132 de carate. Înainte de şlefuire, cînd a fost scos din minele Golgondei, număra 655 de carate.

Abdul Aziz luă în mînă pe „Antares" şi îl examina pe toate feţele.

- Unde a fost şlefuit?

- Prima dată în India, Înălţimea-Ta, cînd a fost redus la 316 carate. Iar a doua oară la Anvers, unde a căpătat forma actuală. Priviţi-i strălucirea, transparenţa, perfecţiunea tăieturilor! O lacrimă desprinsă din soare şi aşternută la picioarele Înălţimii-Tale.

Ultimele lui cuvinte fură acoperite de răgetul lui Mustafa, căruia Hasan, într-o smucitură năprasnică, îi rupsese şira spinării. Servitorii scoaseră pe braţe trupul dezarticulat. Sultanul aprecie performanţa invincibilului său cumnat. Spre a-i recompensa măiestria, luă de pe aşternutul de catifea roşie cel mai mic dintre diamante şi i-l aruncă. Hasan prinse darul din zbor, îl sărută şi, după ce puse un genunchi în pămînt, plecă supus grumazul în faţa padişahului.

- Hasan, sluga ta, înalte Stăpîne, îţi mulţumeşte din suflet şi îţi aşteaptă poruncile!

Negustorul se uita stupefiat la diamantul care strălucea în mîna luptătorului.

- Arakian este un negustor cinstit, se adresă sultanul lui

Nedim Paşa. Dă-i cît cere!

Făcu semn unui şambelan, care luă caseta din mîna negustorului şi o închise. Marele vizir se apropie de sultan şi-i şopti confidenţial:

- Chiar să-i dau cît cere?

- Da, da! Ţin neapărat să ofer „Constelaţia Scorpionului" lui Mihri Sultane. Ştii bine că în curînd are să nască. Armeanule, poţi să pleci! Ţi se va plăti ceea ce ţi se cuvine.

Negustorul se retrase ploconindu-se de nenumărate ori. Nedim Paşa se uită pe urmele lui şi oftă.

- Prea bine, Mărite Stăpîne! Arakian îşi va primi banii!

Maestrul garderobei, un demnitar acoperit cu broderii, aduse sultanului redingota militară pe care străluceau cîteva decoraţii încrustate cu diamante. În urma demnitarului apăru Sermet, cel de-al treilea adversar al lui Hasan.

- Hasan! Cu iataganele! porunci Abdul Aziz, în vreme ce îşi îmbrăca redingota ţinută slugarnic de maestrul garderobei.

De pe o masă lungă, pe care se aflau orînduite tot felul de arme albe, cei doi luptători îşi aleseră cîte un iatagan. Îl cîntăriră profesional în palmă, îi examinară tăişul, apoi se aşezară în gardă. Un ofiţer dădu semnalul începerii asaltului. Şi Hasan, şi partenerul său erau maeştri în mînuirea iataganului. Lamele se ciocneau cu rapiditate, strălucind ca nişte şerpi de foc.

Sultanul urmărea cu vizibilă plăcere periculoasa competiţie. Cu un gest mecanic, întinse mîna spre o fructieră de aur încărcată cu struguri, curmale, piersici, smochine şi banane. Alese o curmală si începu să o mestece alene...

- Cît e ceasul? îl întrebă pe primul şambelan.

- Opt şi un sfert, Înălţimea-Ta.

- Ce-o fi cu Ignatiev? exclamă sultanul contrariat. Nimeni nu şi-a permis pînă acum să întîrzie la o invitaţie de-a mea!

Se uită iritat spre o măsuţă pe care se afla un joc de şah, cu piesele angajate într-o partidă întreruptă.

- Urma să terminăm jocul început ieri. La opt trebuia să fie aici.

Ridică intrigat capul. Un vuiet crescînd de glasuri omeneşti prinse să se audă de afară. Nu se desluşea încă ce strigau. Demnitarii Curţii îşi aruncau priviri întrebătoare.

Intrigat, Nedim Paşa se apropie de una din ferestre şi dădu la o parte draperiile de brocart. Prin careurile de cristal văzu o

mare de torţe aprinse, care se apropia de palat. Chipul marelui vizir se întunecă. Dădu drumul draperiilor, obturînd iarăşi fereastra.

Sultanul îl întrebă curios:

- Ce se întîmplă în stradă, Nedim?

- Nimic de seamă, Inălţimea-Ta! răspunse cu prefăcută indiferenţă. Cîţiva derbedei!

Sultanul îşi întoarse privirile către cei doi combatanţi. Iataganele se loveau cu violenţă. Vociferările de afară deveneau tot mai puternice. La o fandare, Hasan circazianul fu zgîriat de-a curmezişul pieptului de vîrful lamei lui Sermet. Furios, se repezi asupra acestuia şi, cu o lovitură cumplită îi reteză braţul de la umăr. Sîngele ţîşni din rană ca din cişmea, stropind pe cei din jur. Sermet căzu. Leşinat de durere, fu scos pe braţe. Cîţiva servitori şterseră urmele de sînge de pe parchet.

Abdul Aziz scuipă sîmburele curmalei pe care o morfolise pînă atunci.

- Frumoasă lovitură, Hasan!

Vacarmul din stradă luase proporţii. Se auzeau strigăte furioase: „Jos cu marele vizir!", „Moarte lui Nedim Paşa!", „Moarte!", „Moarte!"

- Ce spun, Nedim? întrebă sultanul.

- Nu desluşesc, Înălţimea-Ta.

- Hasan, du-te si vezi ce vor!

- Îndată, Mărite Stăpîne!

Porni în pas alergător, însfăcînd din mîinile unui servitor propria sa redingotă militară, pe care o îmbrăcă din mers. Răpăiră împuşcături izolate şi iarăşi strigăte: „Moarte marelui vizir, vîndut străinilor!", „Jos cu Nedim Paşa!", „Trăiască Midhat Paşa!", „Jos cu Nedim!" „Moarte lui!"

- Nedim, avem de-a face cu o manifestaţie în toată regula! se miră suveranul. După larma pe care o fac, par să fie mulţi! Ce vor cu tine? Ce spun de Midhat? Ce-ai aflat, Hasan? întrebă pe circazianul care intră gîfîind.

- Înălţimea-Ta, studenţii şi „Junii turci" cer destituirea marelui vizir!

- Ce!? se mînie Abdul Aziz. Mucoşii ăştia au ajuns să-mi dicteze ce să fac? Dă ordin gărzii să-i împrăştie!

- Sunt mii! Zeci de mii, Mărite Stăpîne! spuse Hasan emoţionat. Nu se mai poate circula pe străzi!

- Atunci să vină armata! strigă Abdul Aziz. Trimiteţi după Avni Paşa!

- Avni Paşa tocmai a sosit laolaltă cu Ruşdi Paşa si ca Savfet Paşa. Sunt în anticameră şi roagă pe Majestatea-Voastră să-i primească.

Nedim Paşa murmură cu subînţeles, spre a vedea reacţia sultanului:

- Nici nu s-a împuţit hoitul şi corbii au şi apărut!

Preocupat, Abdul Aziz ignoră reflexia rostită cu glas tare de marele vizir.

- Să intre! porunci.

Şambelanul de serviciu deschise uşa şi, din prag, pofti cu un gest pe cei trei miniştri să intre. Aceştia îşi făcură intrarea şi, potrivit protocolului, se ploconiră în faţa padişahului. Hasan trecu înapoia împăratului, asemenea unui cîine de gardă, gata să-şi apere stăpînul.

Abdiil Aziz îi privi cu ironie:

- Scumpii mei miniştri, eraţi aici, lingă mine, şi eu nici nu ştiam! Cu ce ocazie? Sau aţi venit în acelaşi tren cu ...

Făcu un gest, indicînd mulţimea aflată în stradă. Husein Avni Paşa îi vorbi cu supunere:

- Nicidecum, Înălţimea-Ta! Am aflat că mulţimea a înconjurat palatul şi ne-am grăbit să alergăm în preajma Măriei-Tale.

- Şi eu care credeam că kermeza asta e opera voastră!

- Se poate, Prea Mărite Stăpîne, să ne bănuieşti? interveni Ruşdi Paşa.

- Ciudat!

- Ce ţi se pare ciudat, Mărite Stăpîne? întrebă Savfet Paşa.

- Mă întreb cum de aţi răzbit pînă aici, la palat, cînd Ignatiev n-a reuşit acest tur de forţă?

Miniştrii se priviră încurcaţi. Ruşdi dădu să răspundă, dar sultanul i-o luă înainte!

- Aţi auzit ce strigă?

- Da! zise Ruşdi Paşa. ,,Jos cu marele vizir!''

- Voi sunteţi de aceeaşi părere?

Ruşdi Paşa înţelese că dăduse dovadă de o grabă nediplomatică.

- Nu, Înălţimea-Ţa! Noi aşteptăm cuvîntul Tău!

- Atunci e bine! Eu vreau ca Nedim să rămînă mare vizir! Înseamnă că şi voi doriţi acelaşi lucru!

Ruşdi Paşa se uită neajutorat la colegii săi, conştient că a scăpat hăţurile din mînă. Husein Avni Paşa şi Savfet Paşa erau consternaţi. Savfet deschise gura să pună ceva, dar nu avu timp să vorbească.

- Avni, scoate armata şi împrăştie manifestanţii!

Ministrul de Război prinse ocazia din zbor:

- Aici e necazul, Înălţimea-Ta! Nu ştiu dacă ne putem bizui pe mai mult de două sau trei batalioane. Majoritatea trupelor au fraternizat cu manifestanţii.

- Situaţia este critică! supralicita Savfet Paşa. Majestate, dacă nu dăm satisfacţie mulţimii, manifestaţia se va transforma în răscoală armată!

Abdul Aziz se congestiona:

- Cum? Eu, Sultanul, să cedez în faţa prostimii? Să îndepărtez pe cel mai credincios şi integru demnitar al meu? Refuz!

Husein aruncă în balanţă o afirmaţie explozivă:

- Chiar dacă se face vinovat de înaltă trădare?

Simţind primejdia, Nedim Paşa se aruncă la picioarele sultanului:

- Nu-i asculta, Prea Mărite Stăpîne! Sunt uneltiri murdare! Îmi vor pieirea!

Husein Avni îl fulgeră cu privirea:

- Uneltiri? Scoase din buzunarul redingotei militare un document: Iată dovada trădării! Mahmud Nedim Paşa, marele-vizir al Imperiului Otoman şi slujitor prea supus al Înălţimii-Tale, este în solda ambasadorului rus Ignatiev! Aveţi sub ochi un raport al lui Ignatiev către Ţar, care justifică unele cheltuieli extraordinare făcute aici, la Constantinopole. În capul listei de spioni plătiţi puşi în slujba ruşilor este marele vizir!

Pe Nedim Paşa îl potopi frica. Îmbrăţişa picioarele sultanului:

- Nu le da crezare, Măria-Ta! Este o plastografie ordinară!

- Originalul se află în posesia lui Midhat Paşa! tună Husein Avni.

- Midhat? exclamă Abdul Aziz. Cum a ajuns originalul în mîna lui Midhat?

- Prin intermediul oamenilor lui infiltraţi la ambasada rusă, explică ministrul de Răzbei.

- Şi Serviciul nostru secret ce a păzit?
- Serviciul secret este sub controlul direct al marelui vizir.
Abdul Aziz se încruntă, cîntărind mintal situaţia. Nedim Paşa se crampona şi mai vîrtos de genunchii lui:
- Nu le da crezare, Stăpîne! Astăzi sunt eu ţinta atacurilor! Mîine va fi ameninţată însăşi dinastia!
Savfet Paşa interveni cu indignare trucată:
- Cum îi permiţi, Mărite Stăpîne, acestui trădător să se pună pe acelaşi plan cu dinastia?
Abdul Aziz încercă să-şi desprindă genunchii din încleştarea deznădăjduită a marelui vizir. La un semn al său, Hasan îl apucă de ceafă pe Nedim şi îl dădu cu violenţă la o parte. Marele vizir vru să spună ceva, dar Hasan îi acoperi gura cu palma-i grea şi mare cît o cazma.
Abdul Aziz se întoalrse către cei trei miniştri:
- Ce propuneţi?
- Destituirea marelui vizir şi judecarea lui pentru crimă de înaltă trădare! rosti cu gravitate ministrul de Război.
Abdul Aziz lăsă să se scurgă cîteva clipe înainte de a răspunde.
- Întocmiţi decretul de destituire şi aduceţi-mi-l spre semnare.
Savfet Paşa respiră uşurat. Partida era cîştigată. Scoase din mapă alte două documente:
- Decretul este deja redactat, Înălţimea-Ta!
- Hm. Văd că v-aţi gîndit la toate! Savfet Paşa îi arătă al doilea document.
- Aici este decret care dispune instituirea unui tribunal extraordinar pentru judecarea lui Nedim Pasa.
Abdsul Aziz avu un moment de şovăire, apoi îşi aşternu numele în josul primului document:
- Semnez decretul de destituire! Nu voi deschide însă nici un proces! Ar fi o pată urîtă pe obrazul celei mai înalte demnităţi de stat... Pentru funcţia de mare vizir, la cine v-aţi gîndit?
- La Ruşdi Paşa, Înălţimea-Ta.
Abdul Aziz surise ironic:
- Nici că se putea o alegere mai bună! Îl veţi învîrti după plac, iar eu n-am să ţin seamă de opiniile lui! Daţi-mi să semnez

şi decretul de numire al lui Ruşdi Paşa! Sunt sigur că-l aveţi şi pe ăsta gata făcut!

Savfet Pasa scoase din mapă încă două documente. Pe primul îl supuse spre semnare suveranului:

- Poftiţi, Majestate!

Abdul Aziz îl semnă. Savfet îi întinse si cealaltă hîrtie.

- Asta ce mai e? întrebă sultanul încruntîndu-se.

- Decretul de numire a lui Midhat Paşa în funcţia de ministru de Interne.

- Midhat Paşa în guvern? şuieră padişahul. Niciodată!

- Trebuie să-i dam o satisfacţie pentru marele serviciu pe care l-a făcut tronului!

Abdul Aziz smuci din cap cu îndărătnicie:

- Îl accept numai ca ministru fără portofoliu! Atît şi nimic mai mult. Redactaţi alt decret şi aduceţi-mi-l mîine să-l semnez!

Savfet Paşa exhibă din mapă documentul cerut, de asemenea pregătit dinainte.

- Iată-l, Înălţimea-Ta!

Abdul Aziz se uită furios la cei trei miniştri, semnă decretul, apoi le întoarse spatele şi părăsi pufnind încăperea, salutat cu respect de demnitarii Curţii, oarecum uluiţi de rapida întorsătură a evenimentelor, precum şi de cei trei miniştri, care schimbau între ei priviri triumfătoare.

*

**

Cînd îşi studia imaginea în oglindă, Narcis Sofronie încerca o senzaţie de adîncă dezolare. Nu era frumos, nici urît. Avea una din acele fizionomii inexpresive, lipsite de personalitate, pe care le uiţi de îndată ce nu le mai ai în faţa ochilor. Părul îi era spălăcit, pielea gălbuie, bărbia teşită, nasul de o formă nedefinită. În actul său de identitate, la rubrica semne particulare, scria laconic: n-are. Nu numai că nu avea semne particulare, dar îi lipsea pînă şi acel aer indefinisabil care face ca un om urît să fie simpatic, iar unul frumos antipatic. Îi părea de-a dreptul comic contrastul dintre chipul său şters şi numele dat de nas la botez. Cînd te cheamă Narcis, trebuie să fii atît de frumos, de irezistibil, încît să te îndrăgosteşti de propria ta imagine, ca în legendă. Nu era nici gras, nici slab. Nici înalt, nici scurt. Hainele, oricît de noi şi de frumoase, purtate de el, îşi pierdeau orice fason. Nu înţelegea cum se făcea că pantalonii

abia călcaţi se deformau la genunchi şi se boţeau de parcă ar fi dormit îmbrăcat nopţi de-a rîndul. Cămaşa îi era veşnic şifonată, cravata strîmbă, manşetele prea lungi sau prea scurte. Pe deasupra mai şi transpira. Gulerul tare şi manşetele scrobite se muiau, pier-zîndu-şi forma şi lustrul. Ghetele de lac, cu butoni laterali, cum cerea moda, i se scîlciau după cîteva zile de purtare, în rezumat, avea o înfăţişare de o patentă mediocritate.

Narcis nu ţinea minte ca o femeie să fi întors vreodată capul după el. Nici un bărbat nu văzuse vreodată în persoana lui un eventual rival. Era la vîrsta cîhd omul nu mai este tînăr, dar nici vîrstnic. Pentru că plăcerile dragostei îi erau refuzate, încercase să bea, căutînd alinarea în alcool, dar fi catul declarase un categoric veto, provocîndu-i greţuri şi silindu-l să renunţe la acest derivativ. Nici jocul de cărţi nu-l satisfăcuse, fiindcă era econom şi îl durea sufletul să zvîrle într-o noapte banii cu care s-ar fi putut întreţine o lună sau chiar mai mult. Încercase să frecventeze cabaretele, dar şi acolo se amărîse la vederea a tot felul de bărbaţi petrecînd în compania femeilor, în vreme ce el stătea singur la masă. În cele din urmă descoperise în lectură a preţioasă alinare. Cărţile erau ca nişte prieteni buni, necuvîntători, ce-i drept, dar care răspundeau întotdeauna la apelul lui, desfătîndu-l cu tot felul de istorisiri, îngâduindu-i să se identifice - imaginar - cu eroii seducători zugrăviţi în paginile tipărite.

Devora pur şi simplu romanele franţuzeşti pe care şi le comanda direct de la Paris. Îşi alcătuise în cîţiva ani o bibliotecă de aproape trei mii de volume, ce-i acaparau mai tot timpul liber. Cîteodată îl prindea dimineaţa citind. Atunci se spăla, se îmbrăca în grabă şi după ce îşi lua micul dejun pleca la serviciu.

Narcis Sofrohie era funcţionar la Ministerul Afacerilor Străine. Îndată ce intra în biroul său, îşi punea mînecuţele de satin negru, spre a-şi menaja haina, şi începea să aştearnă în cifru documentele secrete destinate agenţilor diplomatici români acreditaţi în principalele capitale europene. Atunci devenea alt om: un iniţiat în înaltele secrete de stat. Uneori, numai el şi ministrul cunoşteau conţinutul depeşelor cifrate. Copleşit de importanţa misiunii sale, ameţea la gîndul că ar putea să scape vreuna din tainele atît de scumpe încredinţate lui.

Deşi devenise unul dintre specialiştii din Biroul cifrului, era înspăimîntat ori de cîte ori se schimbau miniştrii de la

departamentul Externelor, căci noii-numiţi obişnuiau să îndepărteze parte din vechiul personal al ministerului, spre a-l înlocui cu elemente recrutate din rîndurile propriei clientele politice ori ale rudelor apropiate.

Instalarea lui Mihail Kogălniceanu la cîrma Afacerilor Străine îl îngrozise. Narcis era convins că venirea la putere a liberalilor, înfometaţi după o atît de lungă opoziţie, va duce la mari schimbări de cadre. Prăpăstios era şi Stan Dudulescu, şef la Biroul cifrului, care nu îşi ascunsese niciodată simpatiile pentru ideile conservatoare. Deşi funcţionar de carieră, ştia că nimeni nu era sigur pe postul său. Ministrul l-ar fi putut retrograda, transfera ori concedia printr-o simplă trăsătură de condei.

Într-o dimineaţă, Dudulescu - galben la faţă si cu mîinile tremurînde - veni la masa de lucru a lui Narcis şi îi spuse să se prezinte imediat la cabinetul ministrului, unde era chemat. „Vrea să mă înştiinţeze că mă dă afară din serviciu!" reflectă înfricoşat Narcis. „De ce nu a apelat la mine şi s-a adresat unui subaltern al meu?" se frămînta şeful de birou, zguduit de emoţie. „Vrea să mă înlocuiască", conchise Dudulescu, gîndindu-se prin ricoşeu, la nevastă-sa - cochetă, pretenţioasă, mondenă - la copiii năzuroşi şi prost crescuţi, fiindcă mama soacră, satrapul familiei, găsise cu cale să-i răsfeţe peste măsură, sub pretext că nepoţii ei erau nişte genii în devenire şi, deci, personalitatea lor trebuia să se dezvolte fără piedici.

Cînd se înfăţişă în anticamera ministrului, Narcis abia se mai ţinea pe picioare. Şeful de cabinet, un tînăr cu nasul pe sus, conştient de înaltele relaţii politice ale tatălui său, îl pofti să intre la Excelenţa-Sa. Narcis puse mîna pe clanţă şi, după ce îşi adună ultimele fărîme de curaj, pătrunse în „Sfînta Sfintelor". Cînd trecu pragul şi văzu în dosul vastului birou ministerial o chelie aplecată deasupra unor documente, tuşi timid, apoi salută cu teamă în glas:

- Să trăiţi, Excelenţă!

Kogălniceanu ridică privirile asupra noului venit. Ministrul avea o faţă rotundă, plină, ochi inteligenţi, retranşaţi după lentilele rotunde, cu multe dioptrii, ale unor ochelari sprijiniţi pe rădăcina nasului lat.

- Dumneata eşti Narcis Sofronie?
- În slujba dumneavoastră, Excelenţă.

Kogălniceanu luă de pe birou un document cifrat si i-l întinse.

- Trece-l „în clar"! Cît mai repede!

- Aici? întrebă perplex Narcis.

- Aici, pe loc! Du-te şi adu repede codul!

- Îl ştiu pe dinafară, spuse Narcis modest.

- Ce? exclamă Kogălniceanu închipuindu-şi că n-a auzit bine.

Funcţionarul luă documentul, se aşeză la o masă mică, indicată de ministru, şi începu să lucreze. În mai puţin de zece minute restitui depeşa tălmăcită „în clar". Kogălniceanu îşi aruncă privirile asupra textului:

„Cancelarul Andrassy m-a convocat spre a mă informa asupra profundei sale nemulţumiri faţă de tergiversările guvernului de la Bucureşti de a supune votului parlamentar tratatul comercial dintre Austro-Ungaria şi România, precum şi asupra complicaţiilor care ar izvorî dacă această ultimă formalitate nu ar fi îndeplinită ..."

Îngîndurat, ministrul puse documentul pe masă. Rămase cîteva momente cu privirile aţintite în tavan, apoi se aşeză la birou şi aşternu cu scrisul său rapid cîteva rînduri pe o foaie de hîrtie, pe care o întinse lui Sofronie:

- Cifrezi această telegramă şi o trimiţi imediat agentului nostru de la Viena!

- Prea bine, Excelenţă! răspunse Narcis, luînd textul şi grăbindu-se să iasă.

În prag se încrucişa cu şeful de cabinet, care anunţă sosirea ministrului Iordan Boldescu.

- Să poftească! spuse Kogălniceanu, închizînd mapa cu documente de pe masa de lucru.

Boldescu intră zgomotos şi jovial. Era tipul electorului abil, insinuant, şmecher, neîntrecut în trasul sforilor. Avea o înfăţişare vag levantină. Se îndreptă cu mîna întinsă spre Kogălniceanu.

- Cu tot respectul, domnule Kogălniceanu! Ori de cîte ori te întîlnesc, încerc o adevărată desfătare!

- Mă copleşeşti, domnule Boldescu! Cu ce treburi pe la noi?

- Domnule Kogălniceanu, dumneata ştii că nu-mi plac introducerile! Sunt un om franc! Mă cunoşti de la Cameră! Acolo spun verde în faţă, tot ce am de spus! Îţi aduci aminte, cred, cum l-am interpelat pe Catargi în legătură cu scandalul concesionării căilor ferate! I-am zis: „domnule prim-ministru, de la mine să nu te aştepţi la o introducere alambicată! Eu o spun verde, în faţă ..."

Kogăîniceanu surise pe sub mustaţă.

- Ia loc, domnule Boldescu, şi descarcă-ţi desaga!

- Domnule Kogălniceanu, am un nepot. Vlad. L-ai cunoscut anul trecut la mine, ştii, de ziua mea ...

Kogălniceanu încercă să şi-l amintească pe tînăr, dar nu reuşi să-i reconstituie imaginea.

- Anul trecut, spui?

- Da. Unu înalt, cu ochii căzuţi!

- Căzuţi?

- Adică aşa .. . visători, languroşi. ..

- Da, parcă mi-l amintesc! Ce-i cu el?

- De fapt, nu-i nepotul meu.

- Păi ziceai că ţi-e rudă?

- Adică, vreau să spun, nu e al meu, dar e al nevesti-mii Ştii cum sunt nevestele: cicălitoare! Glumind, arătă o rană imaginară deasupra urechii: Am o gaură aicea!

- Şi cu ce pot să te ajut?

- Asta e, că poţi! D-aia am şi dat buzna la dumneata. Să-ţi cer pentru nepotul meu un post de secretar pe lîngă unul dintre agenţii noştri diplomatici!

Kogălniceanu îşi îndreptă ochelarii pe nas.

- Chestiunea e oarecum delicată! Eu mă străduiesc acum să repar unele stîngăcii ale predecesorului meu şi să trimit în străinătate băieţi deschiotoraţi la minte şi cu o pregătire foarte temeinică. Mai ales acum, cînd Europa este în pragul unei mari crize, iar noi ne aflăm în mijlocul vîrtejului...

- Stai, stimabile coleg, n-am venit să-ţi propun un netot. Vara trecută, la Paris, şi-a luat doctoratul în Drept cu „Summa cum laude". Cunoaşte franceya, germana şi engleza la perfecţie. O rupe şi în italieneşte...

Kogălniceanu zise:

- Cu asta trebuia să începi, domnule Boldescu! O asemenea carte de vizită îl recomandă de la sine! Sincer să fiu nu văd de ce ai considerat necesar să intervii pentru el! Cum se numeşte tînărul dumitale protejat?

- Eh, asta-i partea delicată! spuse vizitatorul, scărpinîndu-se după ureche.

- De ce?

- Îl cheamă Vlad Vulturescu.

- Vulturescu? exclamă surprins Kogâlniceanu. Din

familia lui Manole Vulturescu, socrul dumitale?

- Din păcate!

- Atunci e conservator!

- Taică-său - Dumezeu să-l odihnească - şi bunicul său! El nu! Băiatul are idei de-ale noastre, liberale, sănătoase! Garantez pentru el!

- Bine! Trimite-l mîine dimineaţă, să stau cu el de vorbă! Nu-ţi promit nimic! Dacă e într-adevăr aşa cum mi l-ai descris, îşi va căpăta locul pe care-l merită! . . .

Şeful de cabinet intră, vestind vizită ministrului Ion Brătianu. Kogălniceanu şi Boldescu se ridicară în întâmpinarea noului venit. Liderul partidului liberal strînse mîna celor doi bărbaţi de stat. Boldescu se ploconi, împletind respectul cu un vag aer de familiaritate!

- Salut pe şeful nostru, exponentul prin excelenţă al democraţiei româneşti!

Pe Brătianu îl amuză bombasticul compliment.

- Te-ai mutat la Externe, Boldescule? Boldescu făcu haz de gluma liderului!

- Sunt tot ministru fără portofoliu!

- Lasă, nu mai plînge! N-aduce anul ce aduce ceasul. Domnule Kogălniceanu, aș vrea să discutăm problema ratifi-cării de către ţara noastră a tratatului comercial încheiat cu Austro-Ungaria...

Kogălniceanu clătină din cap cu energie.

- Ar trebui să grăbim ratificarea. Austro-Ungaria dă semne de nervo-zitate. Uitaţi-vă ce mesaj am primit de la agentul nostru din Viena!

Brătianu si Boldescu îl citiră pe rînd.

- Nevricalele lui Andrassy nu mă impresionează, spuse Brătianu. Chiar acum vin de la domnul preşedinte Epureanu, căruia i-am anunţat intenţia mea de a demisiona din guvern.

- De ce? exclamă Kogălniceanu alarmat. Boldescu protestă:

- Nu se poate, şefule! Tocmai acum, la cîteva zile după ce am reuşit să încropim un guvern...

- Ba se poate! Sunt în joc reputaţia şi onoarea mea.

- Tot nu înţeleg la ce te referi, şefule! zise Boldescu.

- Nu cred că mai este nevoie să vă reamintesc. Atîta vreme cît am ocupat banca opoziţiei, în Cameră, am combătut, alături de ceilalţi colegi de partid, uşurinţa, inconştienţa, aş spune

chiar, cu care guvernul Catargi a semnat anul trecut Convenţia de comerţ cu Austro-Ungaria... A ratifica această convenţie azi, în noua mea calitate de ministru de Finanţe, ar însemna să fiu de acord cu conţinutul unui document care aşază România într-o poziţie dezavantajoasă faţă de Austro-Ungaria.

- Deci asta era! murmură Kogălniceanu.

Uşa se deschise și în încăpere se strecură şeful de cabinet.

- A sosit domnul ministru de Interne, Excelenţă!

Grăbit şi agitat, juvenilul Gheorghe Vernescu îl împinse la o parte şi dădu buzna în cabinet.

- Am onoarea să vă salut, domnilor! Aţi auzit infamia?

- Ce s-a mai întîmplat? exclamă Boldescu.

- Epureanu m-a chemat la el şi mi-a comunicat că suntem obligaţi moraliceşte să ratificăm convenţia cu Austro-Ungaria.

- Chiar despre chestiunea asta discutam, domnule Vernescu, zise ministrul Afacerilor Străine.

- Domnule Kogălniceanu, pentru mine un singur lucru e clar! Eu, Gheorghe Vernescu, ministru de Interne, nu voi fi sub nici un motiv de acord cu ratificarea tratatului.

- Domnilor, sper că nu doriţi să declanşaţi o nouă criză politică, spuse Boldescu.

- Nu semnez nimic! repetă cu îndărătnicie Vernescu.

- Bine, dar însuşi Prinţul doreşte ratificarea tratatului, zise Boldescu.

- Să o semneze el!

- Fii încredinţat că ar fi făcut-o dacă prerogativele i-ar fi îngăduit.

Vernescu se îmbăţoşă:

- După cîte văd, domnule ministru Boldescu, domnia-ta susţii tratatul! Parcă anul trecut erai de altă părere!?

- Nu susţin nici un tratat! ripostă Boldescu iritat. Și, te rog, pe viitor să fii mai circumspect cînd tragi concluzii, domnule Vernescu. Acum nu mai eşti un simplu deputat în opoziţie, ci ministru de Interne. Orice afirmaţie faci în această calitate, te angajează nu numai pe dumneata, ci și întreaga ţară.

- Domnilor, fiţi rezonabili! înterveni Kogălniceanu spre a calma spiritele. Suntem aici pentru a găsi o soluţie, nu-i aşa?

Brătianu reveni la subiect:

- Oricine citeşte cu atenţie tratatul, îşi dă seama că la redactarea lui n-a luat parte nici un om de specialitate.

Kogălniceanu,înclină din cap:

- Aşa este! Ministerul nostru de Externe a făcut un proiect, după care s-a primit un contraproiect al guvernului austro-ungar, supus ulterior aprobării Consiliului de miniştri român. Această lucrare pripită, la care n-au luat parte nici Camera de Comerţ, nici comisii de comercianţi sau de industriaşi, într-un cuvînt, nici un organ competent, a constituit temeiul convenţiei care va dirija timp de zece ani interesele economice ale României.

- Să nu vedem numai găurile din şvaiţer, stimaţi colegi? susţinu Boldescu. Dacă memoria nu mă înşeală, iar domnul ministru de Finanţe, aici de faţă, poate confirma acest lucru, potrivit tratatului în chestiune, vom putea impune la plata contribuţiei personale pe toţi supuşii austro-ungari aflaţi în România, fapt care în prezent nu este permis.

- Corect, încuviinţă Brătianu. Dar nu uitaţi și reversul medaliei. Guvernul austro-ungar va face acelaşi lucru cu supuşii noştri români din Transilvania şi Banat, care sunt mult mai numeroşi.

- Exact, admise Boldescu. Numai că acest tratat încheiat cu ţara lor mamă îi va stimula şi-i va încuraja pe cei aproape patru milioane de români aflaţi sub stăpînirea maghiară să lupte pentru ca într-o zi, ajută-mi Doamne, s-o trăiesc, să vedem împlinit visul de secole al tuturor românilor: unirea celor trei principate sub un singur steag şi sub un singur nume: România.

- Colegul Boldescu are dreptate, spuse Kogălniceanu cu toată serio-zitatea. Semnînd convenţia cu o putere de talia Austro-Ungariei, se cheamă că tratăm de la egal la egal cu un partener de seamă.

- Asta susţinea şi guvernul Catargi, domnule Kogălniceanu, zise Brătianu. Fii sigur că Austro-Ungaria nu va contribui cu nimic la obţinerea independenţei noastre. Vom trăi şi vom vedea.

- Tratatul prezintă dezavantaje şi pentru o parte şi pentru cealaltă, declară ministrul Afacerilor Străine. În prezent, pre-gătesc un referat destinat Consiliului de miniştri, în care voi releva părţile negative ale tratatului. Un singur lucru este cert: Guvernul român, în actuala lui formaţie, era obligaţia să ratifice tratatul.

Vernescu sări de parcă l-ar fi muscat o viperă:

- Foloseşti limbajul lui Catargi, domnule Kogălniceanu? Nu sunt de acord. Eu nu semnez nimic!

Neplăcut surprins de întreruperea colegului, Kogălniceanu i se adresă cu severitate:

- Domnule ministru Vernescu, organele competente de stat sunt în drept să nu ratifice un tratat semnat de unii reprezentanţi ai săi. Este însă o datorie de bună-credinţă ca, în intervalul de timp normal care desparte semnarea de ratificare, să nu se săvîrsească acţiuni care ar face ratificarea imposibilă sau lipsită de obiect. Dacă noi am refuza ratificarea acestei convenţii învestite cu semnătura Împăratului-Rege al Austro-Ungariei, am risca să aruncăm ţara în complicaţii cu urmări imprevizibile . . . Străinătatea tratează cu Statul Român reprezentat prin guvernul său şi nu cu persoane particulare. Aşa că, domnule Vernescu, indiferent de opiniile dumitale personale, lasă-l pe ministrul de interne Vernescu, să-și dea semnătura, aşa cum dealtfel se cuvine!

- Suntem într-o situaţie îndeajuns de grea, ca să nu o mai complicăm şi noi prin acţiuni nesăbuite, domnule Vernescu, supralicita Boldescu.

Ministrul de Interne îşi frământa tulburat mîinile:

- Bine, dar ce vor spune alegătorii cînd ne vom prezenta în faţa urnelor? În curînd vor avea loc alegerile pentru Cameră!

Brătianu înclină din cap:

- Cred că formula domnului ministru Kogălniceanu rezolvă situaţia. Referatul menţionat de domnia-sa va explica reala stare de lucruri, reliefând eforturile pe care le-am depus spre a atenua condiţiile dezavantajoase pentru România stipulate în tratat... În altă ordine de idei, am auzit că în ultima vreme au fost semnalate incursiuni izoiate ale turcilor dincoace de Dunăre. Sunt simple zvonuri?

- Din nefericire, nu sunt zvonuri, suspină Kogălniceanu. Proprietarii de moşii situate de-a lungul Dunării au trimis ministerului Afacerilor Străine telegrame, reclamînd repetatele violări ale malului românesc de către bande de turci care s-au dedat la jafuri şi chiar omoruri.

- Adevărat! conveni Vernescu. Recent mi s-a raportat și mie un caz asemănător. O crimă săvîrsită de turci pe moşia lui Manole Vulturescu.

- Ai protestat pe lîngă Sublima Poartă, domnule Kogăl-

niceanu? se interesă Ion Brătianu.

- Bineînţeles.

- Şi ce-au răspuns autorităţile turceşti?

- Au respins acuzaţiile noastre, avertizîndu-ne să nu mai folosim asemenea tertipuri pentru a ne ascunde toleranţa faţă de comitagiii bulgari care folosesc teritoriul român drept bază de refugiu şi de antrenament militar. Savfet Paşa pretinde că rebeli bulgari, refugiaţi pe teritoriul ţării noastre, se întorc în Bulgaria pentru a lupta împotriva trupelor otomane.

Vernescu izbucni iritat:

- Calomnie! Comitagiii care trec Dunărea la noi sunt dezarmaţi!

- Şi mai departe? întrebă Boldescu.

- Şi mai departe ce? exclamă Vernescu.

- După ce sunt dezarmaţi, ce tratament li se aplică, domnule ministru? întrebă Boldescu.

Interpelatul ridică din umeri:

- Le dăm drumul! Ce altceva le-am putea face?

- Turcii vor să-i arestăm! zise Boldescu.Să-i arestăm şi să-i trimitem în lanţuri la Constantinopole, fiindcă aşa pretinde Sublima Poartă.

- Ridicol! explodă Vernescu. N-avem dreptul să-i arestăm, atîta vreme cît nu întreprind nimic împotriva siguranţei Statului Român.

Brătianu făcu un gest de mînie:

- Sultanul îşi închipuise că în secolul XIX este îndreptăţit să ţină popoare în robie! Libertatea, acest ideal al lumii cu adevărat civilizate, nu mai poate fi înăbuşită! Dacă nu astăzi, mîine sau poimîine tot va trebui să recunoască dreptul legitim la independenţă al creştinilor subjugaţi! Drept pe care îl vom revendica și noi!

Boldescu suspină:

- Avem o situaţie geografică nenorocită! Suntem aici ca o copcă între trei giganţi. Care cum i se năzare întinde mîna şi, fără să ceară voie, ia peşte din copca noastră.

- Poziţia geografică e de la Dumnezeu! zise Kogălniceanu. Dar noi, românii, născuţi şi crescuţi aici, avem datoria să apărăm copca asta cu orice preţ.

- Aşa e! zise Brătianu. Un popor nu-şi poate croi un destin mare dacă nu are încredere în propriile sale puteri,

dar această încredere i-o dau faptele de arme ale strămoşilor săi.

- Ce-au făcut strămoşii noştri, ştim! spuse Boldescu. Să vedem cum ne vom descurca noi acum, cînd buba stă să crape! În eventualitatea unui război între ruşi şi turci, România fiind un punct obligat de trecere, şi unii, şi alţii, sau poate chiar amîndoi deodată, vor încerca să invadeze teritoriul nostru spre a se înfrunta!

- Eh, tocmai de asta trebuie să ne ferim ţara! declară Kogălniceanu. Să nu ajungem teatru de război!

- Şi atunci ce ne rămîne de făcut? întrebă Boldescu. Brătianu răspunse ferm:

- Să continuăm politica noastră de neutralitate, impusă de poziţia geogra-fică și de tratate. Prin neutralitate nu înţeleg să stăm cu mîinile în sîn. Trebuie să ne înarmăm, pentru a fi oricînd gata să ripostăm la orice încălcare din afară a pămîntului nostru!

- Ceea ce spuneţi, domnule Brătianu, este valabil cu o singură condiţie, interveni ministrul de Interne.

- Care anume?

- Puterile occidentale să ne garanteze neutralitatea. Altfel, nici ruşii, nici turcii nu vor ţine seama de drepturile noastre.

- Dacă va fi nevoie, vom rezista cu arma în mână! declară Ion Brătianu.

Şeful de cabinet aduse o telegramă „în clar" expediată de agentul român din Germania şi, după ce o puse pe biroul, ministrului, se retrase tăcut. Kogălniceanu îşi aruncă ochii asupra textului. Se adresă apoi colegilor săi:

- Domnilor, în clipa aceasta soarta Europei se hotărăşte la Berlin. Matei Vulturescu îmi anunţă întîlnirea în capitala Germaniei a reprezentanţilor celor trei imperii din nord: Bismarck, Gorceakov și Andrassy.

- A trebuit să intervină dublul asasinat politic de la Salonic, ca Gorceakov să poată provoca această întrunire, spuse Boldescu.

- Se spune că şi ţarul Aleksandr II ar fi sosit la Berlin, adăugă Vernescu.

- Rechinii se adună numai cînd simt sînge, zîmbi mefistofelic Boldescu.

Brătianu se uită îngîndurat la colegii săi:

- Că Franţa nu a fost convocată la conferinţă, nu mă mira! Şi ea, și Italia sunt astăzi puteri de mîna a doua. Mă surprinde însă că Anglia a fost lăsată pe din afară!

- Foarte simplu! opina Kogălniceanu. Cei trei cancelari s-au temut că Anglia are să facă obstrucţie, aşa cum îi stă în obicei. Au preferat deci să discute între ei.

- Va trebui să ne pregătim intens pentru alegeri! spuse Brătianu. Dacă evenimentele se vor precipita, să dispunem de o majoritate confortabilă, care să ne permită a negocia cu marile puteri fără teamă de manevrele opoziţiei. În curînd vom dizolva Camera!

- Răspund de alegeri! zise Vernescu. Am luat măsuri ca toţi prefecţii conservatori să fie schimbaţi. Îi înlocuiesc cu oameni de încredere.

Boldescu se înveseli:

- Cînd prefecţii sunt ai tăi, partida e pe trei sferturi cîștigată.

- Pînă la alegeri, să vedem ce se va hotărî la Berlin! spuse preocupat Kogălniceanu. Acolo fierbe cazanul!

- Cazanul diavolului! rîse Boldescu.

*

**

Maseurul, o huidumă cu ceafă de taur, punea în mişcare sîngele cancelarului Bismark, malaxîndu-i muşchii dorsali. Primul-ministru al Germa-niei, gol pînă la şalele încinse cu un prosop, stătea întins pe burtă şi suporta cu stoicism energicul tratament la care se supunea după fiecare baie matinală.

Intră un valet:

- Alteţă, a sosit Prinţul Hohenlohe!

Bismarck ridică fruntea de deasupra braţelor făcute cruce:

- Bine, să poftească în dormitor! De-ajuns, Hermann! porunci maseurului.

Coborî de pe banca de lemn şi îmbrăcă halatul de interior. Trecu apoi în camera de culcare.

Aristocraticul Hohenlohe îl întîmpihă înclinîndu-se cu mult respect.

- Bine v-am găsit, Alteţă!

- Bine ai venit, Prinţe! Bei un pahar cu lapte în compania mea?

- Cu multă plăcere, Alteţă.

La un semn al cancelarului, valetul alergă după lapte.

Bismarck măsură cu privirile silueta suplă a prinţului, care, în ciuda celor 57 de ani ai săi, îşi purta cu eleganţă redingota neagră, impecabil croită.

- De cînd eşti ambasador la Paris ai căpătat un aer foarte parizian.

- Alteţă, un bun diplomat trebuie să aplice politica subtilă a cameleonului, schimbîndu-şi culoarea după craca pe care stă.

Bismarck înlănţui:

- Să aibă însă grijă să nu-și taie singur craca de sub picioare, ca Armin, înaintaşul dumitale!

Valetul aduse o tavă de argint cu două pahare şi cu o mare carafă cu lapte.

- Lasă! Ne servim singuri! spuse cancelarul.

După plecarea servitorului, Bismarck umplu paharele.

- Serveşte-te, Prinţe!

- Mulţumesc! zise Hohenlohe. Mă bucur că sunteţi bine dispus!

Bismarck zîmbi satisfăcut:

- Sunt bine dispus pentru că aici, la Berlin, conferinţa se desfăşoară aşa cum am dorit. Gorceakov şi Andrassy cîntă după partitura scrisă de mine, deşi fiecare îşi închipuie că îşi susţine partitura învăţată acasă.

Hohenlohe surise curtenitor:

- Întreaga Europă cunoşte abilitatea diplomatică a Alteţei Voastre. Graţie Alteţei-Voastre, Germania deţine astăzi vioara întîi în orchestra marilor puteri europene. Un rol pe care uitase să-l mai joace după prăbușirea Hohenstauffenilor.

- Încerci să mă flatezi, Hohenlohe!

- Să-mi fie cu iertare, Alteţă! Flatezi oare soarele cînd spui că străluceşte mai puternic decît toţi ceilalţi sori din jurul planetei noastre? Constaţi un adevăr!

Bismarck rîse:

- Prinţe, cedez. Cazuistica dumitale e imbatabilă. Tot ce pot să-ţi spun despre onorabilii mei colegi este că în curînd se vor vîrî pînă în gît în viesparul balcanic, dîndu-mi indirect mînă liberă spre a mă ocupa de Franţa.

Hohenlohe suspină:

- Eh, dacă Rusia și Anglia n-ar fi intervenit anul trecut, răfuiala noastră cu Franţa ar fi fost acum încheiată. Franţa nu s-ar mai fi ridicat niciodată din ruine.

Bismarck sorbi cîteva înghiţituri de lapte.

- Am să-l fac să-si muşte pumnii pe acest Ţar îngîmfat şi muieratic, iar pe Gorceakov am să-l umilesc aşa cum numai eu ştiu s-o fac! Aleksandr al II-lea jinduieşte după Constantinopole mai mult decît Petru cel Mare şi Catherina a II-a luaţi la un loc. Dar n-are anvergura înaintaşilor săi. Vrea să dea buzna peste turci în Balcani, dar îi lipseşte curajul. Se teme şi de englezi, şi de austrieci. În cursul ultimei sale vizite la Berlin, Şuvalov m-a întrebat dacă Rusia ar putea conta pe sprijinul Germaniei, în cazul în care ar întîmpina opoziţia Austriei în rezolvarea crizei din Orient. I-am spus că Germania nu va uita niciodată datoria de onoare contractată fată de Rusia, care, în 1866 şi în 1870, şi-a păstrat neutralitatea, îngăduindu-ne să zdrobim pe rînd Austria lui Franz-Josef și Franţa lui Napoleon al III-lea. Dacă Rusia s-ar lăsa angrenată într-un conflict armat în Orient - i-am spus - n-aş ezita să-i pun la dispoziţie o armată prusacă. Am avut însă grijă să adaug că declaraţia aceasta i-am făcut-o în calitate de gentilom şi nu de cancelar. Funcţia mea oficială îmi impune să păstrez o oarecare elasticitate în exprimarea gîndurilor.

Hohenlohe zîmbi admirativ:

- Formulele dumneavoastră diplomatice n-au egal, Alteţă!

Bismarck îşi continuă expunerea ca și cînd n-ar fi remarcat întreruperea:

- Trebuie să insuflu Ţarului curajul de a se avînta în luptă împotriva turcilor. În Balcani va fi antrenat într-un război de uzură, pe care nu-l va cîştiga niciodată. Exact ceea ce ne convine! Nu mai vorbesc de complicaţiile care se vor naşte, cînd Anglia va interveni în ajutorul turcilor. . .

- Aveţi dreptate! încuviinţă ambasadorul.

- Am mers pînă acolo, Hohenlohe, încît am căutat o formală susceptibilă să împace divergenţele dintre ruşi şi austrieci. Asta numai ca să-l fac pe Ţar să nu se mai teamă de un eventual atac din flanc al armatelor lui Franz-Jozef.

- Dacă nu mă înşel, aţi discutat această problemă și cu ambasadorul Rusiei. Presa franceză a făcut unele aluzii.. .

- Da, confirmă Bismarck. I-am spus lui Oubril că relaţiile dintre Austria și Rusia s-ar limpezi dacă în combinaţiile diplomaţilor ruşi ar încolţi ideea unei rotunjiri a Austriei prin acapararea Bosniei, în schimbul unor avantaje terito-riale pe care Rusia le-ar obţine în nordul gurilor Dunării. Ştiu - i-am spus

lui Oubril - Ţarul Aleksandr este ostil unei formule care ar atribui Austriei o parte din tort, dar dacă ar accepta-o, Germania nu ar ridica nici o obiecţiune. Cred că și Anglia s-ar învoi la aceste bagatele, dacă ar obţine în schimb recunoaşterea intereselor ei asupra Suezului. Am mers pînă acolo cu amabilitatea, încît m-am oferit să intervin pe lîngă cabinetul britanic spre a-l determina să accepte combinaţia.

- Ce-a răspuns Oubril?

- Că va supune ideea mea Ţarului. Pînă acum însă nici Gorceakov şi nici Andrassy nu au făcut vreo aluzie la această chestiune, care cred că se coace însă în mintea lor.

- Mi-aş permite să atrag atenţia Alteţei-Voastre asupra tendinţelor Austriei de a-şi extinde sfera de influenţă spre est. Acum douăzeci și patru de ani, oamenii politici de la Viena nu au hotărît oare ocuparea militară a Principatelor Dunărene, profitînd de războiul dintre ruşi si turci?

- Astăzi Andrassy se jură că este ostil oricăror anexiuni teritoriale în Balcani, Prinţe.

- Cine poate şti, Alteţă, care sunt adevăratele lui intenţii? Cert este că, prin încheierea convenţiei comerciale cu România, încearcă să o înfeudeze economic.

- Infeudarea economică a României esteo sabie cu două tăişuri. Convenţia poate da amploare mişcării iredentiste româneşti din sînul Imperiului Austro-Ungar.

- Ce se va întîmpla dacă ruşii şi austriecii nu se înţeleg?

- Dacă nu se vor înţelege, se vor lua inevitabil la harţă. Şi formula aceasta ne-ar conveni. Cînd doi se ceartă, al treilea ciştigă. Un război între ruşi şi austrieci ar prezenta însă un serios inconvenient. Pînă la urmă austriecii ar fi învinşi, ceea ce nouă nu ne-ar conveni, căci ar determina o rupere a echilibrului politic şi militar european în favoarea Rusiei. Reflectînd bine, este preferabilă pentru noi o înţelegere între Ţar şi Franz-Josef.

- Să nu se încheie o înţelegere în detrimentul nostru, Alteţă!

- Şi asta e posibil! Vom avea însă grijă să ne vîrîm coada la momentul oportun, astfel încît prietenia lor să nu devină prea solidă. În clipa de faţă, noi nu avem interese stringente în Balcani. Şi acum să mă îmbrac. Astăzi la prînz semnăm memorandumul pe care-l vom trimite Sultanului. Condiţiile pe care i le impunem nu sunt deloc uşoare.

*

**

Către sfîrsitul lunii aprilie, ţarul Aleksandr părăsise Sf. Petersburg cu destinaţia Berlin, într-o foarte trandafirie dispoziţie sufletească. Se bucura la gîndul că avea să-l viziteze, ca în fiecare an, pe unchiul său, împăratul Wilhelm, şi că i se oferea prilejul să o întîlnească și pe propria sa fiică, marea ducesă Maria Aleksandrovna, căsătorită cu Alfred, duce de Edinburg, aflată în vizită în Germania. Îl încînta şi noua lui paternitate. Katia Dolgoruky rămăsese din nou însărcinată. În curînd avea să-i dăruiască al treilea copil. Obţinuse dovada prelungirii virilităţii lui, la o vîrstă cînd majoritatea bărbaţilor încep să plîngă pe ruinele tinereţii. Sarcina Katiei aflîndu-se într-un stadiu avansat, medicii o povăţuiseră să rămînă la Sf. Petersburg. Ţarul se resemnase să plece singur la Berlin.

După ce sosise în capitala Germaniei, optimismul lui juvenil începuse să pălească. Conferinţa delegaţilor celor Trei Imperii nu se desfăşura în condiţii tocmai mulţumitoare. Pe de altă parte, absenţa Katiei începuse să-l apese. La recepţiile oficiale, la banchete, la reuniunile intime ale familiei imperiale germane, participa din obligaţie la conversaţii, dar gîndul îi fugea la Katia, de care-l despărţeau mii de kilometri.

Într-o după-amiază, după ce luă dejunul la ambasada rusă, ieşi la aer, în grădină, însoţit doar de un aghiotant și de patru ogari superbi, câinii săi preferaţi. Îşi îndreptă instinctiv paşii spre deschiderea practicată în zidul înconjurător care permitea accesul în curtea vilei închiriate anul trecut pentru Katia. Dar portiţa fusese zidită. Încercă atunci o strîngere de inimă, ca şi cînd o barieră s-ar fi ridicat între el si Katia.

Aleksandr s-ar fi înapoiat degrabă la Sf. Petersburg, dacă n-ar fi fost convins că prezenţa lui era absolut necesară la Berlin. Delegaţii ruşi la conferinţă, ştiindu-se direct supravegheaţi de suveranul lor, manifestau un mare zel, iar reprezentanţii Austriei și Germaniei, cunoscând greutatea opiniei ţarului, se arătau mai prudenţi, evitînd să adopte poziţii făţiş contrare intereselor Rusiei. Bismark ştia, de pildă, că împăratul său era maleabil, că îl putea orilcînd determina să-i îmbrăţişeze opiniile. Ţarul era însă imprevizibil. Caracterul său fantasc, plin de toane, silea pe delegaţii austrieci şi germani să-i menajeze susceptibiltăţile. Andrassy şi mai ales Bismark aveau tot interesul să nu indispună pe stăpînul a peste o sută de milioane de supuşi.

Îl mai reţinea pe ţar la Berlin și dorinţa de a stăvili masacrele săvârşite de turci în Balcani. Dacă într-o vreme fusese înclinat să caute o soluţionare paşnică a litigiului ruso-turc, acum nu mai credea în asemenea utopii. Trebuia să ţină seama şi de presiunea opiniei publice, influenţată de propaganda slavofililor. Un suveran autocrat are îndatoriri faţă de supuşii săi chiar dacă voinţa lui este deasupra oricăror îngrădiri. Pentru a răspunde năzuinţelor poporului rus, păşise - cu mulţi ani înainte - la eliberarea şi împroprietărirea şerbilor. Înfrumtase atunci reaiua-voinţă a latifundarilor şi inerţia autorităţilor. În acea epocă fusese slujit de un bărbat de stat deosebit de energic și înzestrat, generalul Miliutin, care izbutise să răstoarne barierele ridicate de cercurile conservatoare în calea reformelor. Această mare înfăptuire a domniei lui fusese înlesnită poate și de avînturile-i generoase, fireşti tinereţii. Odată cu trecerea anilor, iluziile şi înclinările-i altruiste se spulberaseră. Dacă n-ar fi intîlnit-o pe Katia, care avea să joace un rol atît de însemnat în viaţa lui, umanizîndu-l, ar fi devenit un monarh sclerozat, ca şi principiile nobilimii ruse, suportul cel mai sigur al tronului.

Influenţa tinerei femei asupra sa avea totuşi efecte adeseori paradoxale. Uneori îl stimula să săvîrşească fapte mari, alteori îi frînau elanul, făcîndu-l să fugă de lume, de politică, îndepărtîndu-l pînă şi de propria lui familie. Aleksandr avea de gînd să o încoroneze pe Katia împărătească după moartea actualei sale soţii. Dar pentru a nu întîmpina opoziţia poporului şi a cercurilor conducătoare, trebuia să facă ceva pentru ţară, astfel încât să dobîndească, odată cu recunoştinţa supuşilor, și încuviinţarea lor tacită de a-şi legitima legătura cu Katia.

Împăratul fu smuls din păienjenişul gândurilor de lătrăturile ogarilor care se repeziră iritaţi spre zidul înconjurător al grădinii ambasadei. Printre ramurile unui castan care-și ridica coroana stufoasă pînă dincolo de împrejmuire, zări o siluetă omenească.Tresări speriat! „Să se fi căţărat, acolo vreun nihilist dornic să atenteze la viaţa mea?" gândi. Şi aghiotantul său intră în panică. Se aşeză între ţar și ipotetica linie de foc a armei individului din copac.

- Rog pe Majestatea-Voastră să se înapoieze în clădirea ambasadei!

Deodată ţarul izubcni în rîs. O pală de vînt dăduse la o parte frunzişul castanului, lăsînd să se întrevadă desluşit silueta

gracilă a unui copil, care se uita de sus la cei doi bărbaţi. Să tot fi avut şapte sau opt ani. „Am ajuns să mă înspăimînte și copiii!" reflectă Aleksandr, nu fără amărăciune.

Se apropie de copac.

- Ce cauţi aici, băiatule? îl întrebă în germană, zîmbindu-i prietenos.

Îi răspunse un glas subţirel:

- Am vrut să te văd mai de aproape!

- De ce?

- Pentru că toată lumea vorbeşte de tine.

- Cum te cheamă, copilule?

- Ulrich.

- Locuieşti în vila aceea?

- Da. De aproape un an.

- Şi eu am un băiat de vîrsta ta, Ulrich.

- Aş putea să mă joc cu el?

- Nu este aici, Ulrich. A rămas la Sf. Petersburg.

- Îmi pare rău!

- Nu trebuie să-ţi pară rău. Am să-l aduc într-o zi aici, la Berlin, să vă jucaţi împreună.

Ţarul flutură din mînă.

- Te las cu bine, Ulrich!

- Mâine mai vii la gard? îl întrebă copilul. Aleksandr rămase încîntat de inocenţa lui.

- Vrei să ne mai vedem? îl întrebă.

- Sigur!

Copilul era îmbrăcat într-un costumaş de catifea. Purta un guler alb, scrobit, care-i scotea în evidenţă obrazul trandafiriu şi părul blond, cârlionţat. „Seamănă cu fiul meu Iurii", îşi zise înduioşat ţarul.

- Bine, Ulrich, am să vin şi mîine!

- Tot la ora aceasta? întrebă glasul subţirel.

- Tot!

- Am să te aştept!

Aleksandr se înapoie înviorat în clădirea ambasadei. Întîlnirea cu copilul îi risipise gândurile triste. Aghiotantul se simţea ruşinat de falsa lui alarmă.

- Aş dori un ceai! spuse ţarul ofiţerului.

- Imediat, Majestate.

Ţarul intră într-unul din saloanele de la etajul nobil. Se aşeză

pe un fotoliu în dreptul ferestrei deschise spre vila învecinată. Acolo locuia băieţelul şi tot acolo stătuse şi Katia anul trecut.

Ogarii se aşezaseră lenevoşi la picioarele lui. Un lacheu cu perucă pudrată aduse pe o masă cu rotile un magnific serviciu de ceai din porţelan de Sevres şi un samovar pîntecos. Turnă într-o ceaşcă băutura aburindă. Ţarul sorbi cîteva înghiţituri. Era într-o bună dispoziţie rar încercata.

O uşă cu două canaturi se deschise. Majordomul anunţă ceremonios:

- Prinţul Gorceakov, Majestate!

Ţarul, care-şi ducea tocmai ceaşca la gură, rosti cu grabă:

- Să intre! Să intre! Era curios să afle ştiri de la conferinţă.

Gorceakov pătrunde în salon, păşind cu vioiciune. Nu s-ar fi zis că depăşise cu mult şapte decade de existenţa.

- Ce noutăţi îmi aduci, Prinţe?

- Acum cîteva minute a fost semnat memorandumul, Majestate. Punctul nostru de vedere a triumfat pe toată linia!

- Ia loc, Gorceakov! Enunţă pe scurt punctele principale!

- Majestate, Sultanul este somat să ia o serie de măsuri. Intîi: să reconstruiască locuinţele distruse ale creştinilor, să furnizeze vite, provizii, unelte de lucru ţăranilor păgubiţi de război. Totodată să-i scutească de plata impozitelor timp de trei ani.

- Pînă aici foarte bine! Mai departe?

- Punctul doi: să desemneze o comisie de herţegoveni şi bosnieci creştini care să distribuie ajutoarele.

- Bun!

- Punctul trei: trupele turceşti să fie retrase. Să li se îngăduie a păstra doar zece fortăreţe, care vor fi stabilite ulterior. Punctul patru: creştinii să fie autorizaţi a-şi reţine armele pînă ce vor fi îndeplinite toate reformele făgăduite de Sublima Poartă. În sfîrșit, punctul cinci: consulii sau delegaţii marilor puteri vor avea dreptul să supravegheze traducerea în fapt a reformelor.

- Din ce în ce mai bine! conveni ţarul.

Ochii prinţului scăpărară, oglindindu-i satisfacţia:

- Urmează un articol de o însemnătate capitală. Majestate: cele Trei Imperii pretind ca Turcia să acorde de îndată un armistiţiu provinciilor răsculate. Dacă în curs de două luni puterile nu vor reuşi să-și realizeze ţelurile propuse, cele trei Curţi imperiale sunt de acord să adauge acţiunii lor diplomatice

măsurile eficiente pe care le vor considera necesare în interesul păcii generale și în vederea înlăturării răului. Trebuie să supun atenţiei Majestăţii-Voastre acest ultim articol, care cuprinde în sfîrsit mult-așteptatele sancţiuni preconizate de noi încă de la primele discuţii cu partenerii noştri.

Ţarul îşi frecă încîntat mîinile.

- Bravo! Aţi realizat un progres remarcabil! Turciei nu-i rămîne acum decît să adere sau să înfrunte riscul unei campanii militare împotriva marilor puteri. ..

- În măsura în care Italia, Franţa și Anglia vor adera la acest memorandum, Majestate. Credem însă că guvernele acestor ţări nu ne vor face dificultăţi.

- Pentru prima oară cînd aud o veste cu adevărat bună. Gorceakov! Ia spune-mi, ai vorbit cu Andrassy?

Prinţul surâse încîntat de acesta întrebare, pe care o aş-teptase:

- Desigur, Majestate! I-am explicat contelui - aşa cum mi-a sugerat Majestatea-Voastră - că nu are rost să discutăm în trei criza orientală, chestiune arzătoare numai pentru Austria şi Rusia, ţări limitrofe Turciei, şi că această chestiune este mai normal să o discutăm numai noi, fără ... „sprijinul" Germaniei.

- Şi, şi?! întrebă ţarul cu nerăbdare copilărească.

- Andrassy a acceptat ideea unei întrevederi secrete între Majestatea-Voastră și împăratul Franz-Josef. Urmează să supună suveranului său propunerile noastre și să stabilim ulterior data și locul întrevederii. O umbră se aşternu fugitiv pe fruntea ţarului:

- Nu crezi că Bismark va încerca să ne torpileze pla-nurile, de îndată ce va afla că am tratat cu austriecii, lăsîndu-i pe nemţi în afară?

- Va încerca, Majestate, dar va fi prea tîrziu. Îl vom pune în faţa faptului împlinit. Omul acesta nu-mi inspiră nici o încredere. Stăruinţele lui de a face pe intermediarul între noi şi Austria, pe de o parte, între noi şi englezi, pe de altă parte, îmi dau de bănuit. Am impresia că Bismark încearcă să ne tragă într-o cursă, Majestate. Bunăvoinţa sa e numai de paradă, în sinea lui, năzu-ieşte să nimicească Rusia.

- Disraeli visează acelaşi lucru, Gorceakov.

- Pînă la urmă îi vom face pe amîndoi să-şi muşte pumnii. Rusia nu poate fi călcată în picioare!

Ţarul se uită amuzat la ogarii care dădeau târcoale cancelarului, apoi grăi cu optimism:

- Aş fi tare curios, Prinţe, să văd ce mutră va face Sultanul la primirea memorandumului. . .

*

**

După ce strînse mâna cancelarului Bismark şi a celolalte personalităţi politice și diplomatice care-l conduseseră la gară, contele Andrassy şi membrii suitei sale se urcară în trenul special, tras pe linia întîi a gării centrale a oraşului Berlin. Cancelarul Austro-Ungariei trecu la una din ferestrele deschisa ale vagonului salon şi de acolo zîmbi cu prietenie colegului său german. Îi zîmbi şi Bismark, înclinînd din cap ca o figurină chinezească. Trenul special se puse în miscaue. Cei doi cancelari îşi făcură cordial semn cu mîna. Încetul cu încetul, peronul cu oficialităţi rămase în urmă. Cînd gara dispăru din faţa ferestrelor vagonului salon, contele Andrassy izbucni în rîs:

- În sfîrşit, cortina s-a lăsat după ultimul act al comediei.

Consilierul Falke von Lilienstein, unul dintre membrii suitei sale, îi cîntă în strună:

- Excelenţă, nu încerc să vă flatez, dar v-am admirat abilitatea cu care l-aţi jucat pe prinţul Gorceakov.

Rîse şi contele Theodor von Revertera, alt personaj din suită.

- Bietul bătrînel, venise cu lecţia învăţată. Ne-a înfăţişat foarte mîndru proiectul său. N-am să uit, Excelenţă, seriozitatea cu care i-aţi declarat admiraţia dumneavoastră: „Aţi realizat aici o culme a artei diplomatice!" După ce l-aţi lăsat să se umfle în pene, i-aţi combătut punct cu punct proiectul, propunînd amendamente care l-au modificat fundamental.

Von Lilienstein reluă firul:

- N-am să uit mutra lui Gorceakov cînd a mărturisit perplex: „Văd că n-a mai rămas nimic din lucrarea mea!" Mi-a făcut milă.

- Bismark jubila! adăugă Revertera. Îl amuza enorm talentul cu care l-aţi îmblânzit pe Gorceakov, gîdilîndu-i vanitatea.

- Cancelarul rus a obţinut totuşi o concesie importantă, interveni cu seriozitate consilierul baron Konrad von Konradstein. Mă refer la sancţiuni.

Andrassy făcu un gest de nepăsare:

- Oh, concesia aceasta ne angajează doar teoretic. Spre a deveni operante, sancţiunile trebuie aprobate și de celelalte

mari puteri. Or, Anglia nu va accepta memorandumul. Pariez că va face tot ce-i va sta în putinţă spre a-i zădărnici efectele.

- Pentru Gorceakov, ar fi o grea lovitură, opina von Revertera. N-am să uit patetismul cu care a declarat la ultima şedinţă a conferitei: „Cînd va fi să părăsesc lumea aceasta, n-am să mă sting ca o lampă care fumegă, ci am să apun ca un astru".

Andrassy urmări câteva momente cu privirile peisajele periferiei Berlinului, care defilau prin faţa ferestrelor vagonului.

- Memorandumul pe oare l-am semnat aici nu reprezintă decît o faţetă a politicii noastre duble faţă de Sublima Poartă. În viitorul apropiat vom întreţine - pe cît posibil - relaţii de bună vecinătate cu Turcia. Ceva mai mult, vom trimite ambasadorului nostru la Constantinopole un mesaj cifrat, cerînd să recomande marelui Vizir o politică mai suplă faţă de Muntenegru. Oferind acestei ţări concesii teritoriale şi chiar politice, vom rupe înţelegerea ei cu Serbia, ceea ce va fi în avantajul nostru. Trebuie să spargem cu orice preţ și sub orice formă unitatea de luptă a slavilor. Este imperios necesar pentru noi ca Turcia europeană să supravieţuiască o perioadă relativ lungă, spre a ne da timp să ne completăm pregătirile militare.

- Contele Zichy este un diplomat experimentat, care se descurcă satisfă-cător în viermuiala de intrigi de la Constantinopole grăi Revertera.

- Mă tem să nu se lase jucat de Elliot şi de Ignatiev, aceşti vulpoi deosebit de periculoşi, zise Lalienstein.

Lui Andrassy nu-i plăcu remarca. Lilienstein nu-i iubea pe unguri. Şi antipatia lui răzbătea la suprafaţă chiar şi împotriva voinţei sale. Cancelarul s-ar fi lipsit de serviciile lui Lilienstein, dar acesta avea protectori puternici la Hofburg. Dualitatea austro-maghiară devenise o realitate politică şi administrativă. Dar trebuiau să se mai scurgă mulţi ani pînă ce germanii din Austria se vor resemna a-i considera egali pe maghiarii din pusta Panonică.

Trenul ieşise din Berlin şi acum trecea un pod metalic, care huruia ritmic.

*

**

Benjamin Disraeli se uita pe sub pleoapele lăsate pe jumătate la tânărul Henry James, un foarte bătăios membru al

opoziţiei liberale, care se lansase într-o violentă diatribă împotriva politicii externe a cabinetului conservator. Glasu-i aspru, cu inflexiuni metalice, răsuna sub bolta roşiatică a Camerei Comunelor, făcîndu-se auzit cu aceeaşi limpezime de parlamentarii de pe băncile majorităţii și ale opoziţiei, de ziariştii buluciţi în Galeria Roşie, cît şi de invitaţii care se striveau în galeria publicului.

- Primul Lord al Trezoreriei, Prea Onorabilul Benjamin Disraeli, perora onorabilul Mr. James, a fost oare informat de masacrele săvârşite de turci în Bulgaria? I-au căzut oare privirile asupra primei pagini a ziarului Daily News, care dezvăluie asasinarea în masă a populaţiei civile creştine de către basibuzucii şi cerkezii sălbatici, fanatizaţi, setoşi de sînge? Ştie prea onorabilul prim-miriistru că osmanlîii protejaţi de Domnia-Sa şi de cabinetul pe care-l prezidează violează femei și fete, ucid copiii şi pruncii din leagăn, leagă pe bătrîni şi pe preoţi de şei şi-i tîrăsc în goana cailor pînă ce le înfrăţesc oasele cu ţărîna? Iar cînd se satură de sînge, adună tineri, în special fete, și-i trimit în turme spre a fi vînduţi în tîrgurile de sclavi? Ştie Prea Onorabilul că mii, zeci de mii de creştini sunt înghesuiţi în scoli, în cazărmi şi în spitale transformate în închisori, pentru că temniţele au devenit neîncăpătoare pentru uriaşul număr de deţinuţi politici? Întreaga lume civilizată se cutremură de oroare! Numai membrii cabinetului Majestăţii-Sale sunt nepăsători, senini şi, în ciuda celor mai elementare legi umanitare, continuă să sprijine Turcia şi pe turci!

Cu mîinile încrucişate pe piept, cu pălăria cilindru lăsată pe ochi, Benjamin Disraeli asculta nemişcat filipica.

Tînărul Henry James neglija regula de secole încetăţenită în Camera Comunelor de a angaja discuţiile - chiar şi cele în contradictoriu - folosind un ton scăzut, ca și cînd ar fi purtat o conversaţie banală. „A primit probabil instrucţiuni de la Gladstone. Ticălosul ăsta bătrîn nu pierde prilejul să lovească în conservatori!" cugetă Disraeli. Cei care nu-l cunoşeau şi-ar fi închipuit că doarme, atît de perfectă îi era imobilitatea.

Primul ministru avea oroare de ziare şi de ziarişti, mai ales cînd reflectau opiniile opoziţiei. Or Daily News, o gazetă înfeudată liberalilor, se bucura de multă popularitate, aşa că nu i-ar fi fost prea greu să surpe încrederea opiniei publice în conservatori. În cursul unei călătorii la Constantinopole, Disraeli

fusese primit cu toate onorurile de oficialităţile otomane. Demnitarii turci pe care îi cunoscuse stăpîneau limbi străine, erau culţi, aveau maniere alese și foloseau un limbaj inflorat, poetic. Nu-i venea să creadă că aceşti oameni blînzi, rafinaţi erau capabili să încurajeze atrocităţile unor subalterni prea zeloşi. În Balcani se dezlănţuise un șir de răscoale sîngeroase. Era natural să atragă represaliile autorităţilor de stat. Numai nişte europeni naivi erau în stare să privească altfel lucrurile. Turcii se străduiau să înăbuşe răzmeriţele creştinilor şi erau în drept s-o facă! aprecia Disraeli.

Era însă conştient că interpelarea tînărului liberal tulbura dolce fraraente-le parlamentarilor și al galeriei, care îl ascultau cu atenţie încordată. Speaker-ul nu-l întrerupsese pe Henry James spre a-i reproşa violenţa termenilor. Disraeli constatase, de la o vreme, o scădere a nivelului academic al dezbaterilor parlamentare. Tonul reprezentanţilor tineri era tot mai pătimaş. Moderaţia care domnea odinioară în raporturile dintre majoritate și opoziţie lăsase locul unor violenţe de limbaj cu totul regretabile. Proiectul său de lege referitor la Titlurile Regale stîrnise o asemenea furtună, încît un neavizat care ar fi asistat la discuţiile din Cameră ar fi putut să-si închipuie că a intrat într-un ospiciu de nebuni furioşi. Cînd i se dădu cuvîntul în replică, Disraeli se ridică în picioare, îşi scoase tacticos pălăria înaltă, o aşeză pe banca îmbrăcată în piele verde și, după ce prinse cu degetele-i subţiri, foarte îngrijite, reverele redingotei, într-o postură aproape tradiţională, aruncă o privire circulară asupra băncilor ocupate de opoziţia liberală, asupra propriilor săi partizani, asupra galeriilor arhipline, conştient că răspunsul său era aşteptat cu mare curiozitate. Ştia că nu-i va fi uşor să răstoarne curentul de opinie în favoarea sa. În timpul interpelării lui Henry James îi ajunsese la ureche exclamaţiile unor parlamentari incapabili să-și mai stăpînească revolta, indignarea. Rosti primele fraze cu gravitate, spre a nu da impresia că tratează cu uşurinţă un subiect căruia opoziţia îi acorda o importanţă atât de mare.

- Conţinutul articolului din Daily News, citat de Prea Onorabilul meu coleg, este prea dramatic ca să nu ne trezească atenţia. Presa cade însă adeseori în păcatul exagerărilor. Pentru a-şi convinge cititorii, unii gazetari nu ezită să orneze realitatea cu înflorituri, deformînd astfel adevărul. Eu cred în bunătatea

firii umane, cred în generozitate, cred în dragostea pentru aproapele nostru. Această credinţă fermă în omenie mă face să privesc cu suspiciune tot ceea ce tinde să întunece acele calităţi ale oamenilor care au dus la făurirea civilizaţiei, a culturii, a credinţelor religioase. Voi cere informaţii cît mai cuprinzătoare agentului nostru diplomatic din Constantinopole. Sunt convins că acesta va dezminţi alegaţiile din Daily News. Nu contest că în Bulgaria s-au săvârşit atrocităţi. Mă îndoiesc însă că fete tinere au fost vîndute în tîrgurile de sclavi, că mii de persoane au fost aruncate în temniţe . . .

Un zîmbet ironic îi flutură pe chip. Lăsă să se scurgă cîteva clipe apoi reluă cu ton uşor persiflant:

- ....că e nevoie de atâtea închisori, cum afirmă Prea Onorabilul meu coleg, nici că s-au aplicat torturi pe o scară întinsă. Surîse fin: Turcii sunt un popor oriental. Nu au nevoie de temniţe şi de cazne. Pe cei scoşi în afara legii îi lichidează într-un mod mai expeditiv....

Gluma nu avu efectul aşteptat. Cîţiva deputaţi de pe băncile majorităţii zîmbiră complezent, dar murmurele de nemultumire din rândurile reprezentanţilor opoziţiei dar mai ales tăcerea jenată a multora dintre proprii săi partizani îl făcură pe Disraeli să surîdă cu indulgenţă şi amuzată superioritate, de parcă ar fi avut de-a face cu nişte arieraţi mintali, incapabili să preţuiască perlele spiritului său.

- Gentlemen, ţin să repet făgăduiala mea! Veţi avea o foarte promptă explicaţie! Pot să vă asigur anticipat de sinceritatea mea deplină. Nu voi încerca să transform negrul în alb sau albul în negru, aşa cum Prea Onorabilul meu coleg a lăsat să se înţeleagă.

Înclină din cap spre speaker, mulţumindu-i că a fost lăsat să-și spună în linişte cuvântul. Se aşeză pe bancă şi, după ce îşi puse pălăria înaltă, și-o lăsă pe ochi, ca și cînd restul dez-baterilor nu l-ar mai fi interesat. În realitate, era foarte atent. La ordinea de zi fusese înscrisă o interpelare a lui Jonh McKinley asupra proclamării Titlurilor Regale. McKinley, un orator dibaci, analiză în paralel argumentele pro și contra cu o aparentă obiectivitate. Cei care nu-i cunoşteau viclenia, îl socoteau imparţial. McKinley îşi punea singur întrebări, cu un fel de naivitate dezarmantă, având grijă să pregătească terenul pentru elementele favorabile tezei sale, pe care le construia cu

abilitate, dînd auditoriului impresia că el nu face decît să-şi însuşească o poziţie conformă intereselor întregii colectivităţi și nicidecum a unui purtător de cuvînt al propriului său partid. Disraeli intuia că argumentele insidioase ale lui MicKinley împotriva proclamării reginei Victoria drept împărătească a Indiei vor fi urmate, de atacuri mult mai violente ale altor membri ai opoziţiei, pe care presa britanică se va grăbi să le speculeze în articole fulminante, mult gustate de cititori.

Disraeli era convins că majoritatea conservatoare îl va sprijini. Chestiunea masacrelor din Bulgaria fusese pusă pe tapet doar spre a tulbura apele. Opinia publică, alertată de apelurile umanitare ale opoziţiei, va adopta o atitudine contrară poziţiei guvernului, acuzîndu-l de rea-credinţă. Prin ricoşeu, îşi va manifesta ostilitatea sa şi faţă de adoptarea Titlurilor Regale.

„Ce se întâmplă în realitate la Constantinopole?" se întreba totuşi Disraeli. Îl dezinformase oare Sir Henry Elliot, prezentînd situaţia din Balcani în culori mai trandafirii decît s-ar fi cuvenit? Fiţuici de scandal merseseră pînă acolo, încît îl acuzaseră pe ambasadorul Angliei de complicitate cu asasinii din Bulgaria. Acum, în preajma unor inevitabile complicaţii politice anglo-ruse, ar fi fost de nedorit ca opinia publică din Insulele Britanice să adopte o atitudine turcofobă. Culmea ar fi fost ca John Mc Kinley să facă o apropiere între masacrele din Balcani -şi complezenţa manifestată de regina Victoria faţă de Sublima Poartă . . .

*

**

Ori de cîte ori trebuia să se înfăţişeze la castelul Windsor sau la palatul Buckingham, contesa de Bunsen era cuprinsă de fiori, ca în copilărie, cînd era scoasă la tablă spre a răspunde profesorului de matematică, un ins - după părerea ei - antipatic, veşnic încruntat, veşnic pus pe harţă. Părul contesei era acum alb, copiii ei deveniseră oameni maturi şi făcuseră la rîndul lor copii, iar profesorii de matematică ai nepoţilor ei de vârstă şcolară i se ploconeau cu respect. În înalta societate britanică ocupa un rol proeminent graţie rangului ei, dar mai ales prestanţei, manierelor şi acelui grand air care o prindeau atît de bine.

În privinţa reginei Victoria, bătrîna contesă de Bunsen se pierdea însă de parcă ar fi fost o copiliță chemată să facă pentru

prima oară o reverenţă în faţa unui înalt personaj.

Acum, în vreme ce prima ei cameristă îi prindea în părul alb diadema cu briliante, purtată numai la recepţiile de gală, simţea cum i se umezesc palmele numai la gândul că avea să stea la aceeaşi masă cu regina. Bătrîna suverană avea un fel de a fi care îi înstrăinase simpatiile doamnelor desemnate a-i ţine de urît în momentele ei de plictis, ori a-i alcătui un strălucitor fundal la solemnităţile oficiale. Ursuză, irascibilă, despotică, puritană, devenise un fel de sperietoare. O apreciau doar doamnele de onoare - şi ele bătrîne, ursuze şi puritane - fiindcă erau de asemenea văduve și îi înţelegeau crizele sufleteşti.

Emoţia contesei de Bunsen era sporită şi de o incomoditate inofensivă, dar care în condiţia vizitei sale la Curte lua proporţii de catastrofă. De cîteva zile o supăra un guturai rebel. Or, în prezenţa reginei nu era de conceput folosirea unei batiste în scopul inavuabil de a deşerta nasul. Bolile, oricît de neînsemnate, o indispuneau pe suverană. Membrii Casei regale trebuiau să întruchipeze sănătatea, chiar dacă unii dintre ei atingeau vârste biblice. Contesa va trebui să facă minuni de ingeniozitate spre a-şi ascunde sub batista de dantelă fină şi decorativă, indispensabilă toaletei feminine, batista prozaică de olandă, atît de necesară celor atinşi de guturai. Ar fi putut să absenteze, invocînd o indispoziţie mai gravă, dar s-ar fi găsit binevoitoare care s-o informeze pe Majestatea-Sa că „ingrata" contesă de Bunsen se foloseşte de un tertip ieftin spre a scăpa de „corvoadă" unui dineu la Curte. Regina nu ar fi iertat-o în veci. Abia ar fi aşteptat un prilej ca să o umilească în public. Era încă viu în amintirea curtenilor afrontul făcut de suverană indirect prinţesei de Walles, ce introdusese bretonul în coafura feminină, modă pe care regina o detesta, ca dealtfel tot ce era nou. Cînd o doamnă de onoare a prinţesei, lady Suffield, se înfăţişase la o recepţie arborînd un breton ce-i dădea un aer ştrengăresc, îi trimisese vorbă printr-un şambelan să-şi suspende vizitele la Curte pînă ce îi va crește părul de pe frunte.

La dineurile prezidate de regină, rochiile cu grand decollete erau de rigoare, deşi în Apartamentele regale şi în camerele de paradă se vînturau curente reci de aer, chiar şi în toiul verii. Iarna, temperatura atingea nivele dezagreabil de scăzute. Contesta de Bunsen ar fi preferat să-şi pună pe umeri un şal de dantelă, dar bătrîna suverană nu admitea asemenea

„excentricităţi". Marile decolteuri fuseseră la modă în anii tinereţii ei, şi la modă trebuiau să rămînă în continuare, cel puţin la palat, edictase Victoria.

Contesa de Bunsen sosi la castelul Windsor respectînd cu exactitate ora prevăzută în invitaţie. Se consolă la gândul că dineul de gală - oferit în onoarea împărătesei Augusta a Germaniei, aflată în vizită la Londra - nu va dura mult. Regina mînca foarte repede, impunînd şi oaspeţilor ei acelaşi ritm.

În aşteptarea suveranei, invitaţii stăteau în Marea Sală de Recepţii împărţiţi în grupuri, după simpatii, interese ori clanuri. În încăperea decorată în stilul francez al secolului XVIII, dominau tonurile de alb şi aur. O suită de tapiserii de Gobelins, achiziţionate de la Paris pentru răposatul rege George IV, înfăţişau legenda lui Jason şi a Lînei de Aur. Ca să-şi poată şterge nasul neobservată, contesa de Bunsen se adăposti după un imens vas de malahit verde, oferit reginei Victoria de către ţarul Nikolai I. Curînd îşi făcu si Mr. Disraeli apariţia. Primul ministru era într-o excelentă dispoziţie sufletească. Ochii îi străluceau, ţinea pieptul sicos înainte, iar mişcările aveau o vioiciune tinerească.

- Pariez că Mr. Disraeli a obţinut un mare succes în Camera Comunelor, şopti contesei de Bunsen ducesa văduvă de Sunderland-Northland. Se învârteşte printre doamne ca un vrăbioi amorezat. A uitat, se pare, de multiplele lui maladii.

Cuvîntul „maladii" răscoli iarăşi temerile contesei, care-şi reaminti de propriul ei guturai. Chiar în clipa aceea maestrul de ceremonii anunţă sosirea reginei și a împărătesei Augusta. Invitaţii se aliniară pe două rînduri și salutară pînă la pămînt.

Înainte de a trece la masă, Victoria schimbă cîteva cuvinte cu fiecare invitat în parte. Avea o memorie prodigioasă. Era în stare să schiţeze un curriculum vitae al oricăreia dintre personajele prezentate. Remarcă nasul roşu al contesei de Bunsen.

- Mă tem că ai plîns! De ce? Ştiam că nepoţelul dumitale este pe cale să se vindece de scarlatină. A intervenit vreo complicaţie?

- Oh, nu, Majestate. Am vărsat cîteva lacrimi fiindcă mi-am prins degetul în uşa de la trăsură.

- Ce rău îmi pare!

- Durerea s-a calmat aproape de tot, Majestate.

- Mă bucur, mă bucur . . .

Regina trecu la alt invitat. Contesa de Bunsen răsuflă uşurată. Deodată îşi duse mîna stângă la nas şi cu degetele îşi strînse tare nările, spre a-şi înăbuşi un strănut. Expulzarea cu zgomot pe gură a aerului din plămîni printr-o mişcare bruscă şi involuntară a muşchilor expiratori, în plină sală de recepţie, ar fi echivalat cu o încălcare gravă a respectului datorat reginei. Eforturile contesei fură încununate de succes. Depăşi punctul culminant al exploziei buconazale, care se stinse fără a se fi manifestat gălăgios.

În vreme ce Madame de Bunsen se lupta cu măruntele-i incomodităţi fiziologice, Victoria ajunsese la primul ministru.

- Îmi aduci vreo veste, Mr. Disraeli?

Acesta descifra pe chipul suveranei o mare tensiune nervoasă. „Ştie că în după-amiaza asta s-a discutat la Cameră chestiunea Titlurilor Regale, reflectă Disraeli. Are cearcăne negre. Pun rămăşag că n-a dormit toată noaptea. Grija i-a izgonit somnul". O lăsă să se mai frămînte cîteva alipe, apoi zîmbi:

- Majestate, am plăcerea să repet vorbele lui Cromwell după bătălia de la Worcester: „Inamicii sunt la picioarele noastre", în chestiunea proclamării Titlurilor Regale am obţinut o victorie totală. Votul de cenzură propus de Sir Henry James împotriva guvernului a fost respins. Am obţinut adoptarea legii cu o majoritate confortabilă. Peste o sută de voturi.

Ochii reginei scînteiară. Chipul ei reflecta un mare triumf.

- Mulţumesc, Mr. Disiraeli!

- Maiestate Regală şi Imperială, mă bucur fiindcă am cel dintîi prilejul să mă aştern la picioarele Majestăţii Voastre, folosind noul vostru titlu de împărăteasă a Indiei!

Victoria îi întinse graţios mîna. Disraeli i-o sărută cu devoţiune.

Invitaţii trecură în salonul Waterloo, unde urma să li se servească cina. Masa întinsă pentru o sută de persoane era dominată de portretele uriaşe ale ducelui de Wellington, ale regilor Angliei contemporani cu Napoleon, precum şi ale cîtorva înalte personaje străine care contribuiseră la doborîrea imperiului „tiran" al Franţei.

Contesa de Bunsen se văzu plasată sub chipul zugrăvit în ulei al cancelarului Metternich. Mulţumi proniei, fiindcă doi-

sprezece convivi o despărţeau de regină. În acest chip, guturaiul ei avea toate şansele să scape neobservat de augusta-i stăpînă. Vestea succesului obţinut de Disraeli în Camera Comunelor trecu din gură în gură, fiind comentat cu entuziasm de toţi cei prezenţi. Votul Camerei Lorzilor se va reduce la o simplă formalitate.

Ridurile reginei Victoria, faţa pungită a împărătesei Augusta şi obrajii smochiniţi ai doamnelor de onoare, văzute în lumina candelabrelor de cristal cu foarte multe lumânări, amintiră contesei de Bunsen comparaţia spirituală, dar şi foarte caustică a contelui Vasili, care asemuise pe regină și pe cernitele ei însoţitoare cu un sfinx înconjurat de mumii. Deşi era vîrstnică, Madame de Bunsen detesta bătrîneţea și campania oamenilor bătrâni.

Mîncă foarte puţin, fiindcă nu-i era foame. Se distra urmărind indispoziţia zugrăvită pe chipul reginei ori de cîte ori Disraeli făcea complimente împără-tesei Augusta. Gelozia Victoriei o înduioşa. „Nu uită că este femeie, deşi vîrsta și Coroana i-ar impune o atitudine mai rezervată."

Dineul, deşi bogat, fu expediat în mai puţin de trei sferturi de oră. După ce se ridică de la masă, Victoria schimbă cîteva cuvinte cu invitaţii, apoi se retra-se împreună cu împărăteasa Germaniei. Ceremonia oficială se încheiase. Bărbaţii trecură în sala de biliard și în fumoar, iar doamnele rămaseră, între ele, spre a mai pălăvrăgi înainte de a comanda trăsurilor să tragă la scară.

Anturat de cîteva personaje din Casa reginei, Disraeli povestea cu vervă peripeţiile memorabilei şedinţe care consfinţea titlul imperial al suveranei. Rezuma tocmai interpelarea lui Sir Henry James, cînd şambelanul de serviciu îl anunţă cu discreţie că Majestatea-Sa îl aşteaptă în salonul de primire.

Disraeli intră în somptuoasa încăpere îmbrăcată în mătase roşie, dominată de portretul copiilor regelui Charles I pictat de Van Dyck, și o găsi pe regină stînd ţeapănă şi întunecată în dreptul unui sfeşnic cu multe braţe, care lumina o cărţulie deschisă.

- Regret, Mr. Disraeli, că nu am privilegiul să te întîmpin şi eu cu o veste bună. Luă cărţulia şi o întinse primului ministru: Iată ce mi-a căzut în mînă! Un pamflet imund al lui Mr. Gladstone împotriva aliaţilor noştri turcii, intitulat „Ororile din

Bulgaria și chestiunea orientală". Citeşte, te rog, frazele pe care le-am subliniat!

Disraeli îşi plecă privirile asupra paginilor zebrate cu un creion roşu. Violenţa termenilor utilizaţi de şeful partidului liberal tindea să provoace revolta cititorilor: „Orgia barbară şi satanică a islamicilor. . . Turcii, specimene antiumane ale umanităţii... Nici un criminal din închisorile noastre, nici un canibal din Mările Sudului n-ar asculta despre puhoiul de crime săvârşite de osmanlîi fără să se cutremure de indignare . . . Remediul? Să-i silim pe turci să ne scutească de nelegiuirile lor, scutindu-ne în primul rând de propria lor prezenţă ... Nu există guvernămînt care să fi săvârşit păcate mai mari, care să se fi dovedit mai incorigibil în repetirea nelegiuirilor, şi mai incapabil să facă reforme .. . Zaptiehii si Mudirii, Bimbasii şi Iuzbaşii, Paşalele şi Kaimakamii, toţi, încărcaţi cu armele și cu bagajele lor, să părăsească provinciile pe care le-au pustiit şi le-au profanat! ..."

Regina izbi cu bastonul în parchet!

- Ce zici de infamiile astea? Mr. Gladstone este fie nebun, fie duşmanul declarat al intereselor Angliei? Dacă este nebun, să-l vîrîm în cămaşă de forţă! Dacă este lucid să-l dăm pe mîna justiţiei!

Disraeli plecă fruntea în semn de încuviinţare. Cunoştea eforturile turco-fobilor de a mobiliza opinia publică. Interpelarea lui Henry James din Camera Comunelor fusese o mostră a acestei campanii nu numai virulente, dar şi deosebit de primejdioase.

- Voi face tot posibilul, Majestate, spre a zădărnici efectele ofensivei liberalilor! Lansă o săgeată: Mr. Gladstone nu urmăreşte decât să sape încrederea opiniei publice în cabinetul conservator. Vrea să-l doboare spre a pune mîna pe putere.

- Niciodată! exclamă regina. Niciodată! ... Nu voi tolera ca Mr. Gladstone să devină prim-ministru!

- Perfidia liberalilor n-are margini, Majestate! declară Disraeli, luîndu-și un aer de martir. Dar ne vom lupta cu îndîrjire spre a restabili adevărul. Pînă la urmă, oștile binelui vor învinge!

Primul ministru părăsi castelul Windsor într-o dispoziţie nu tocmai roză. Cîștigase bătălia Titlurilor Regale, dar liberalii nu-i vor ierta acest succes. Acum îl atacau pe tărimul politicii

externe. Nu-și făcea iluzii că îi va înfrânge cu uşurinţă. Gladstone era un adversar dîrz, care nu-și alegea mijloacele cînd socotea că a sosit momentul să lovească. Disraeli nu era însă la prima lui bătălie. Se va bate cu neostenită energie, astfel încît pînă la urmă să obţină victoria. Trebuia să iasă învingător! Trebuia!

A doua zi de dimineaţă, primul ministru primi o ştire, care-i ridică tensiunea arterială la un nivel primejdios. Era într-o sîmbătă. Se pregătea să plece la gară. Fusese invitat să-și petreacă sfîrşitul de săptămână la Hardwjcke Castle, una din reşedinţele estivale ale ducelui de Northland, cînd lordul Derby îşi anunţă vizita. Disraeli îşi zise că interveniseră fapte grave, de vreme ce ministrul Afacerilor Străine îl deranja într-o zi dedicată odihnei. Primi pe lord în camera de lucru.

- Mă tem, Sir, că veştile mele vor tulbura liniştea sfîrșitului dumneavoastră de săptămînă, spuse Derby. Cancelarii Austriei, Germaniei și Rusiei întruniţi la Berlin au încheiat un memorandum destinat, în concepţia lor, să pună capăt tulburărilor din Balcani.

- Ştiam, răspunse calm Disraeli. Au găsit necesar să ne ignoreze şi pe noi, şi pe francezi, și pe italieni.

- De Franţa si de Italia se puteau dispensa. Mai serioasă este poziţia celor trei imperii faţă de noi.

- Cred şi eu, zise Disraeli. Pînă la urmă îşi vor da seama însă că au făcut un jaux-pas. Marea Britanie este o mare putere, care nu permite să fie ignorată.

- Nesocotinţa celor trei cancelari este cu atît mai flagrantă, Sir, cu cât au preconizat trimiterea unor vase de război în apele turceşti, în scopul de a exercita presiuni asupra Sublimei Porţi.

Un zîmbet lipsit de veselie se aşternu pe buzele vinete ale primului ministru.

- Flotele reunite ale celor trei imperii nu se ridică nici la jumătatea tonajului forţelor noastre navale. Fără sprijinul nostru, sunt legaţi de mîini și de picioare, lord Derby.

- La concluzia aceasta au ajuns, cred, pînă la urmă, și ei, de vreme ce ne-au trimis în copie memorandumul, solicitîndu-ne acordul cel mai tîrziu pînă la data de luni 15 mai.

Primul ministru făcu o schimă care-i exterioriza perplexitatea.

- Ei, dar astăzi sumtem în 13 mai! Şi pe deasupra într-o sîmbătă!

- Ciudăţenia aceasta am remarcat-o şi eu.

Disraeli se încruntă. Mîndria lui de şef al cabinetului britanic fusese grav rănită.

- Invitaţia celor trei cancelari seamănă a ultimatum, lord Derby. Nu ştiau oare că memorandumul are să ne parvină la sfîrşit de săptămână? Că nu vom putea convoca Parlamentul şi Consiliul de miniştri într-o zi de duminică? Sau au procedat aşa în mod deliberat, spre a ne pune cu spatele la zid?

- Impresia mea, Sir, este că aceasta a fost intenţia celor trei cancelari.

Disraeli se ridică brusc de pe scaun.

- Se înşală reprezentanţii celor trei imperii dacă-şi închipuie că Marea Britanie se va lăsa intimidată! Lord Derby, chestiunea este prea gravă ca să nu o aduc imediat la cunoştinţă Majestăţii-Sale. Vreţi să mă însoţiţi la Windsor?

- Sunt la dispoziţia dumneavoastră, Sir.

Curînd după ora prînzului, cei doi bărbaţi de stat fură primiţi în audienţă de regină. Informată de demersul celor trei cancelari, Victoria explodă indig-nată:

- Marea Britanie nu va tolera să i se forţeze mîna! Ce părere ai Mr. Disraeli?

- Împărtăşesc întru totul mînia Majestăţii Voastre. Regina se întoarse spre ministrul Afacerilor Străine:

- Cunosc, lord Derby, concepţiile dumitale paşnice. Sper că nu vei merge pînă acolo cu concesiile, încît să mă sfătuiești a-mi da acordul! Nu concep să facem jocul ruşilor! Prietenia noastră cu Imperiul Otoman se bazează pe o comunitate de interese. Existenţa Turciei în Balcani este esenţială, mai mult decît atît, indispensabilă pentru politica noastră imperială!

Disraeli se strădui să pună o oarecare surdină agresivităţii reginei. Miniştrii - geloşi pe prerogativele lor - nu vor privi cu ochi buni un amestec direct al Coroanei în rezolvarea crizei orientale. Trebuia să prepare minuţios terenul înainte de a încerca să impună membrilor cabinetului punctul de vedere al reginei.

- Lord Derby, Majestatea-Sa, în dorinţa respectării prevederilor constituţionale, este desigur potrivnică luării unei hotărîri în comitet restrîns cu privire la acordul nostru asupra

memorandumului. Cred că cea mai înţeleaptă soluţie este să convocam cabinetul la începutul săptămînii viitoare. În urma unor discuţii cuprinzătoare, vom decide asupra căii de urmat.

- Răspunsul nostru este aşteptat luni, Sir.

- Cu atît mai bine! Îl vor mai aştepta cîteva zile! Regina fierbea. Deodată izbucni cu patimă în glas:

- Abia acum înţeleg bine jocul lui Mr. Gladstone și al acoliţilor lui. Ai fost informat, Mr. Disraeli, că ieri a avut loc în City o manifestaţie antiturcă, prezidată de ducele de Westminster, la care au asistat Mr. Gladstone, lordul Shaftesbury şi alţi radicali notorii? Oamenii aceştia ar trebui daţi pe mîna procurorului general! Îndeamnă populaţia la revoltă. Adunările lor sunt neconstituţionale!

Disraeli se feri să-i demonstreze că libertatea cuvîntului era garantată de constituţie. Regina se mîniase atît de tare, încît nu numai că nu l-ar fi ascultat, dar ar fi ajuns să vadă în el un duşman. În realitate, Disraeli îi împărtăşea ideile. Şi el năzuia să facă din Marea Britanie un imperiu atît de puternic, încît să joace un rol de arbitru între popoarele lumii, iar la nevoie să le impună propria sa voinţă. Dar, spre deosebire de regină, partizană a unei politici de mînă forte, primul ministru considera preferabilă o împletire a argumentelor militare cu cele diplomatice. În acest mod îşi va atinge scopul fără să declan-şeze un război de mari proporţii.

Înainte de a se retrage, făgădui reginei-împărătese că nu va precupeţi nici un efort pentru ca prestigiul şi interesele Angliei să rămînă intacte.

În drum spre Londra, folosi faţă de lordul Derby cele mai iscusite argumente spre a-l convinge că o continuare a unei politici de pace cu orice preţ risca să dezavantajeze Marea Britanie.

- Cînd te afli între lupi trebuie să urli ca lupii! Dacă interlocutorii noştri lovesc cu pumnul în masă, nu ne rărnîne decît să ripostăm cu aceeaşi violenţă!

Disraeli utiliza aceeaşi teorie şi în lunea următoare, în prezenţa membrilor cabinetului întruniţi la reşedinţa sa din Downing Street.

- Gentlemen, atîta vreme cît am fost în opoziţie, am reproşat prede-cesorului meu, Mr. Gladstone, politica sa de ploconire faţă de marile puteri. În anii guvernării noastre, i-am deprins pe

interlocutorii noştri din Europa şi de peste mări cu un limbaj energic si cu măsuri si mai energice. Transvaalul a fost adăugat coloniilor britanice din Africa Australă. Am devenit stăpînii Canalului de Suez şi în scurt timp vom obţine înfeudarea financiară şi politică a Egiptului, care va fi silit să urmeze cortegiul triumfal al marelui nostru imperiu. În Asia am pus stavilă cuceririlor ruseşti, care au culminat cu ocuparea Khanatului Khokandei. Am consolidat puterea noastră în India, transformînd-o într-un imperiu ce constituie cel mai frumos giuvaer al Coroanei. Nave ale flotei noastre de război sunt prezente în apele Mediteranei răsăritene și ale Mării de Marmara. Anul trecut, graţie intervenţiei noastre ferme, Europa a fost scutită de un război care ameninţa să izbucnească între Germania şi Franţa. Marea Britanie a atins culmi nemaiîntîlnite în cursul istoriei sale multiseculare. Ne este oare îngăduit nouă să o coborîm de pe piedestalul ei, acceptînd îngenuncherea Turciei, un aliat loial, ale cărui interese coincid cu ale noastre? În cursul crizei franco-germane din anul trecut, am fost alături de ruşi. Astăzi ţelurile noastre şi ale lor sunt divergente. Guvernanţii din Sf. Petersburg, în complicitate cu cei de la Viena și Berlin - să-mi fie iertată brutalitatea termenului pe care l-am folosit - încearcă să ne pună în faţa faptului împlinit, invitîndu-ne să acceptăm fără discuţii un memorandum cu totul străin intereselor noastre. Este cazul să ne înclinăm în faţa acestui ultimatum? Desigur că nu. Adversarii noştri politici, liberalii, vor striga pînă la răgușire că împingem Anglia la război. Dumnezeu mi-e martor: nu doresc o conflagraţie susceptibilă să cuprindă întreaga Europă. Mă îndoiesc însă că ar exista aici, printre noi, un singur om în stare să accepte cu seninătate umilirea Angliei. Ne-am mai bătut o dată cu rușii, acum douăzeci de ani, în Crimeea. Şi am ieşit învingători. Dacă vom fi siliţi să ne batem din nou cu ruşii, vom avea alături de noi pe turci şi pe austrieci. Germania nu se va alătura Imperiului Ţarilor, pentru că ochii ei sunt îndreptaţi spre Franţa, aliata Rusiei. Putem deci privi cu încredere și fermitate viitorul. Referitor la memorandum, sunt, cred, în asentimentul dumneavoastră dacă propun să-l respingem. Vom demonstra lumii întregi că suntem loiali faţă de prieteni.

De afară, din stradă, se ridică treptat vuietul unei mulţimi dezlănţuite: „Jos turcii! Jos Disraeli! Jos vînduţii osmanlîilor! Jos

turcii!"

Privirile miniştrilor se îndreptară spre ferestre. Cîţiva se ridicară și se uitară pe geamuri. Sute, poate mii de manifestanţi se îmbulzeau în faţa reşedin-ţei primului ministru. Unii răcneau, ca scoşi din minţi: „Afară cu turcii din Europa!" „Osmanlîii să se întoarcă de unde au venit, în străfundurile Asiei!" „Să înceteze crimele din Bulgaria!" „Jos întunericul islamic!" „Anglia nu trebuie să se bată pentru duşmanii creştinismului!"

Şi Disraeli se uita la mulţimea care tălăzuia jos, în stradă.

- Asta e opera lui Mr. Gladstone! Un maniac fără principii, un amestec de invidie, de ipocrizie, de superstiţii şi de vulgaritate. Lider al opoziţiei sau prim-ministru, la tribună ori între acoliţii lui, în saloane sau prin mahalalele pe care le frecventează de predilecţie, Mr. Gladstone este o negaţie vie a ceea ce se numeşte un gentleman!

Secretarul de stat al Afacerilor Interne, Prea Onorabilul Robert Cross, îşi mîngîie gânditor barbetele sure:

- În ultimul raport primit de la Liverpool, mi s-a semnalat un fapt semnifi-cativ. Se juca Othello. Cînd unul dintre actori a rostit fraza: „Turcii s-au înecat cu toţii", publicul s-a ridicat în picioare şi-a aplaudat la scenă deschisă.

- Mr. Gladstone a pus în mişcare un foarte puternic curent de opinie, interveni contele de Malmesbury, Lordul Sigiliului Privat.

- Demagogie! exclamă cu dispreţ contele de Carnarvon, secretarul de stat la Colonii.

- Agitaţiile populare sunt o armă periculoasă. Nu ştii niciodată cum se vor termina, declară primul lord al Amiralităţii, Prea Onorabilul Ward Hunt. Mr. Gladstone ar trebui să cunoască acest adevăr.

Disraeli îşi încleşta pumnii:

- Sunt hotărît să nu cedez în faţa presiunii opiniei publice! Cînd poporul înnebuneşte, nu-ţi rămîne decît să aştepţi a-i trece criza. În fond, ce vrea Mr. Gladstone? Este pacifist sau belicist? Doreşte să declarăm război Turciei? Să punem capăt atrocităţilor din Bulgaria dezlănţuind un măcel pe scară mondială?

Marele cancelar, lordul Cairns, clătină din cap cu îndoială:

- Mă întreb dacă nu greşim, susţinînd fără rezerve Sublima Poartă. În Balcani se săvîrşesc totuşi crime odioase! Ce va spune posteritatea despre politica externă a Angliei din aceşti

ani?

Disraeli îl privi cu asprime:

- Lord Cairns, cunoaşteţi cred dictonul: „Are sau nu dreptate, ţara mea este mai presus de toate!"

Ducele de Richmond, Lordul Preşedinte al Consiliului Privat, îşi îngăduia sincerităţi pe care ceilalţi miniştri le-ar fi evitat.

- Dragul meu Mr. Disraeli, îi iubiţi realmente pe turci?

Primul-ministru îi aruncă o privire peste umăr.

- Aș ridica primul piatra împotriva lor dacă interesele Angliei ar cere!

- Respingerea memorandumului nu ne va împinge inevitabil la război?

- Anglia duce o politică de pace, răspunse lordul Derby în locul primului ministru.

Disraeli surise în colţul gurii:

- Îmi permiteţi să aduc o completare, lord Derby! Anglia duce o politică de pace, dar nici o naţiune nu este mai bine pregătită de război decît ţara noastră. Dacă se angajează într-o luptă care pune în cauză libertatea, independenţa, interesele sale imperiale, găseşte resurse inepuizabile spre a se bate pînă la capăt. Nu este una din acele ţări care, intrînd în luptă, se întreabă dacă va suporta o prelungire a campaniei. Cînd începe un război, ştie că nu-l va termina decît ieşind învingătoare.

Lordul Derby îl privea întrebător. Cîteodată Disraeli îl uluia. Evreul acesta devenise mai englez decît englezii „pur sînge". Zîmbi imperceptibil. Ajunsese să se folosească de terminologia hipică chiar şi în chestiunile de politică înaltă. Oricum, Disraeli rămînea un personaj paradoxal. Preamărea pacea, dar nu evita cu orice preţ războiul. Voia să lovească în ruşi, chiar dacă în acest chip lovea şi asupritele popoare din Balcani. El, Edward Derby, acceptase portofo-liul Afacerilor Externe spre a promova o politică de pace. În ciuda convingerilor lui pacifice, se simţea împins încet, dar inexorabil, spre război. Se lăsase oare dominat de personalitatea primului ministru în asemenea măsură încît nu mai era în stare să-și apere propriile convingeri?

Cînd cabinetul fu chemat să delibereze în chestiunea respingerii memorandumului, se alinie celorlalţi miniştri şi vota în sensul vederilor lui Disraeli, deşi sufleteşte ar fi optat pentru deschiderea unor negocieri diplomati-ce de lungă durată. Poate că politica struţului nu era cea mai bună. Însă drumul pe care se

angajase Anglia ducea sigur la război.

Cu inima grea, lordul Derby notifică marilor puteri respingerea memorandumului de către cabinetul britanic. Potrivit instrucţiunilor primului ministru, trimise în aceeaşi zi o notă lui Sir Henry Elliot, ambasadorul englez pe lîngă Sublima Poartă: „Îmi fac o datorie să vă declar că de la începutul răscoalei din Bosnia și Herţegovina guvernul Majestăţii-Sale şi-a asumat sarcina de a paraliza acţiunea diplomatică a celorlalte puteri în ceea ce priveşte afacerile din Imperiul Otoman".

O săptămînă mai tîrziu, ambasadorii britanici din Viena, Sf. Petersburg, Berlin, Paris şi Roma îl anunţară că marile puteri semnatare ale memorandu-mului hotărîseră să-l prezinte la Constantinopole fără să ţină seama de refuzul Angliei.

Îngrijorat, lordul Derby informă pe şeful guvernului asupra atitudinii marilor puteri.

- Mă tem, Sir, că între Anglia şi partenerii ei de pe continent s-a produs o fisură greu de reparat.

Disraeli rîse cu nepăsare:

- Totul nu este decît un bluff, lord Derby.

- N-aş fi atît de sigur, Sir. Dacă Sublima Poartă respinge memorandumul, războiul va izbucni inevitabil.

- Nu. În clipa de faţă Europa nu este coaptă pentru un război generalizat. Pînă una alta, ambasadorii noştri la Paris şi la Roma să exercite discret presiuni asupra guvernelor respective, spre a le determina să-şi modifice atitudinea faţă de Sublima Poartă. Mijloace avem destule.

*

**

Midhat Paşa trase şase focuri. Unul după altul, la intervale scurte. Zîmbi satisfăcut. Toate gloanţele atinseseră semnul exact în centru. Se folosise de un pistol „Colt", fabricat în 1873, o noutate revoluţionară în domeniul armelor de foc. Midhat Paşa era un trăgător de elită. Putea să ochească și din galopul calului, fără să-și rateze semnul.

Prefera ţintele vii. Păsări în zbor, fiare și chiar oameni. Dacă trăgea la semn, îşi închipuia că are în faţă pe vreunul din duşmanii săi. Ochea atent, în inimă, și se bucura ori de cîte ori lovea cu precizie.

În fiecare dimineaţă făcea exerciţii de tir. Şi la scrimă era neîntrecut. Avea o foarte aspră concepţie asupra vieţii,

rezumată în formula: „un om adevărat trebuie să ştie să ucidă și să se apere spre a nu fi ucis". Detesta jumătăţile de măsuri: Aut Caesar, aut nihil.

Ambiţia - o ambiţie frenetică, mistuitoare, nemăsurată - îi furniza uriaşe resurse de energie, care îl ajutaseră să se ridice de la modesta condiţie a familiei sale la cele mai înalte demnităţi din stat. Începuse prin a îndeplini funcţii subalterne în administraţia turcă. Acţionînd metodic și cu o implacabilă lipsă de scrupule, îşi măgulise şefii, săpîndu-i pe ascuns spre a le lua locul, lovise în stînga şi în dreapta, călcase peste cadavre, îşi făcuse din concepţiile sale naţionaliste o armă, necruţînd partizanii pe care-i folosise pentru propria sa ascensiune. Se documentase asupra Europei occidentale, studiind instituţiile celor rnai importante ţări. Îşi desăvîrşise cultura citind tone de cărţi, iar în domeniul politicii îşi făcuse din „Principele" lui Machiavelii un al doilea Koran. Fusese guvernator în Uscup şi Prisrend, apoi pe rînd ministru al Lucrărilor Publice, guvernator al provinciei Irak-Arabi și în sfîrşit mare vizir. Dar setea lui de putere era atît de mare, încît sultanul Abduil Aziz intuise în noul său prim sfetnic o primejdie latentă, capabilă - într-o zi - să-i creeze dificultăţi anevoie digerabile. După două luni de mare-vizirat, Midhat Paşa se văzuse înlăturat de pe noul si strălucitorul său soclu şi aruncat într-o dizgraţie care voia să fie definitivă.

Loviturile cele mai grele nu-l dezarmau însă pe Midhat. Intrat în umbră, continuase să opereze, mutând centrul de greutate al preocupărilor lui pe tărîmul politicii naţionaliste de mase, făcînd din gruparea „Junilor Turci" - care avusese la început un caracter cultural - un adevărat partid politic.

Înlăturarea lui Mahmud Nedim Pașa - acuzat a fi primit subsidii de la generalul Ignatiev, ambasadorul rus - dusese la o remaniere a guvernului turc. Deşi îi repugna, Abdul Aziz fusese silit să-l accepte pe Midhat Paşa în postul de ministru fără portofoliu. Relaţiile lor, aparent neutre, erau în realitate extrem de încordate. Prin oamenii lui de încredere, sultanul îl pîndea, dornic să-l prindă în greşeală, spre a-l zdrobi. Lui Abdul Hamid îi încredinţase misiunea de a se informa în taină dacă între prinţul Murad - moştenitorul prezumtiv al tronului - şi Midhat nu se ţesuseră legături ascunse.

Şi Midhat se pregătea de luptă. Bătălia finală dintre el şi

sultan avea să se dea în curînd. Nu-i mai rămînea decît să convingă pe cîţiva colegi din guvern să i se alăture . . .

După ce descarcă ultimele două gloanţe în ţintă, Midhat încredinţa pistolul său armurierului, apoi ordonă să i se înșeueze calul, înainte de a pleca la palatul Top-Kapi, unde urma să se ţină o şedinţă a Consiliului de miniştri. Scoase dintr-un sertar ascuns al mesei de lucru un document pe care-l vîrî în buzunarul dinăuntru al redingotei.

Reuniunea membrilor guvernului se desfăşură într-o a mosferă foarte încărcată. Se ştia că marile puteri, cu excepţia Angliei, pregăteau o lovitură de teatru. Unicul punct al ordinii de zi era legat de înzestrarea trupelor comba-tante cu armament modern. Războiul - spuneau toţi - devenise de neînlăturat. Un raport al ministrului de Finanţe pusese într-o lumină crudă dezastruoasa secătuire a tezaurului public. Husein Avni Pașa, ministrul de Război, raportă că făcuse o ultimă încercare pe lîngă sultan, spre a-l determina să acorde un împrumut din caseta sa particulară, graţie căruia să se achiziţioneze echipament de război din Anglia. Abdul Aziz refuzase orice ajutor financiar. Şedinţa se încheie fără a se fi găsit o soluţie a crizei. Cei mai mulţi miniştri părăsiră palatul Top-Kapi apăsaţi de gînduri negre.

Marele vizir Rusdi Paşa reţinu în cabinetul său pe Husein Avni Paşa - ministrul de Război, pe Ahmed Kaiserli Paşa - titularul departamentului Marinei, pe Redif Paşa - preşedintele Consiliului de Război, pe Savfet Pașa - ministrul Afacerilor Străine şi pe Midhat Paşa. La acest grup se alipi şi Mahmul Damad, cumnatul sultanului.

- Fratele meu a rămas la palat, explică Mahmud Damad. Nu putea să plece fără a trezi bănuieli. Am mandat să-l reprezint şi pe el.

Marele vizir înclină din cap.

- Putem deschide discuţiile. Am dat ordin să nu fim deranjaţi. Nimeni nu va pătrunde pînă la noi. V-am convocat aici la cererea colegului nostru Midhat Paşa, care are să ne facă importante comunicări. Midhat Paşa, te ascultăm!

Miniştrii schimbară priviri încărcate de curiozitate. Simţeau instinctiv că se apropie clipa cea mare. Midhat îşi plimbă privirile asupra auditoriului, sporindu-i intenţionat tensiunea nervoasă.

- Domnilor, în cursul nopţii trecute am primit vizita unui

funcţionar al ambasadei franceze - stipendiat de mine - care mi-a furnizat textul integral al memorandumului semnat la Berlin.

- În linii mari, îl cunoaştem! rosti dezamăgit ministrul Marinei, care se aşteptase la mai mult.

Midhat fusese sigur că va primi această replică. Abia acum declanşa bomba pregătită cu migală:

- Memorandumul, deşi respins de guvernul Marii Britanii, va fi prezentat în cursul zilei de 30 mai Sublimei Porţi de către ambasadorii Rusiei, Germaniei, Austro-Ungariei, Franţei și Italiei.

Miniştrii se priviră alarmaţi.

- Deci izbucnirea marii crize este mai aproape decît ne aşteptam! exclamă Husein Avni.

- Anglia are să ne sprijine! susţinu ministrul Afacerilor Străine. Sir Henry Elliot mi-a trimis o notă a lordului Derby ...

- Trebuie să ne bizuim numai pe noi înşine! îl întrerupse cu brutalitate Midhat. În mod practic, Anglia a pus stăpînire pe Egipt. Acum îi scapără ochii după Cipru și după Creta. Îi plătim prea scump prietenia!

- Atunci ce preconizezi? întrebă marele vizir.

- Să acţionăm neîntîrziat şi cu toată energia, potrivit planului adoptat de comun acord săptămîna trecută. Ora H a sosit.

Kaiserli Paşa se scarpină în barbă:

- Mă tem că momentul nu este prea bine ales ...

- Dimpotrivă! Memorandumul este adresat sultanului Abdul Aziz. Dacă pe tron se va afla alt sultan, ambasadorii vor trebui să ceară noi instrucţiuni guvernelor respective ... Astfel cîştigăm timp, iar lor le tulburăm apele!

- Raţionamentul este inteligent! opina marele vizir. Redif Paşa făcu un rapid calcul mintal și ajunse la aceeaşi concluzie.

- Da! A sosit ceasul răfuielilor! Midhat, ai reuşit să obţii încuviinţarea lui Kairulah?

- Da! Şeicul-Islam a semnat o fetva prin care ne dă dezlegarea să acţionăm. Iat-o! Scoase din buzunarul dinăuntru al redingotei un document și îi dădu citire: „Dacă Sultanul, şeful suprem al drepteredinciosilor mahome-dani, are o purtare nesocotită, dacă este lipsit de cunoştinţele politice necesare guvernării, dacă face cheltuieli personale pe care Imperiul nu le poate suporta, dacă menţinerea lui pe tron riscă să aibă urmări

funeste pentru ţară, trebuie sau nu să fie detronat?" Răspunsul legii religioase este: „Da!" Semnat: Hasan Kairulah, Şeicul-Islam, binecuvîntat de Allah!

Documentul trecu din mînă în mînă.

- Biserica, armata şi poporul sunt alături de noi! zise Midhat. Nu ne rămîne decît să trecem la acţiune!

- Cînd? întrebă Savfet Paşa.

- La noapte, îndată după miezul nopţii, zise Midhat.

- Eşti sigur, Midhat, că unităţile de gardă de serviciu la palat nu ne vor pune piedici? întrebă ministrul de Externe.

- Ofiţerii au si primit ordin să nu iasă din corpul de gardă, orice s-ar întâmpla! interveni Mahmud Damad, cumnatul sultanului.

Pe chipul lui Redif Pasa se aşternu un zlmbet rău: .

- Mihdat Paşa, ai declanşat acţiunea fără să ne consulţi!

- Eram sigur că voi obţine acordul dumneavoastră, al tuturor! Dealtfel, nu mai aveam timp de pierdut. Orice amînare ar putea să ne fie fatală.

- Ai dreptate! zise marele vizir. Ai procedat bine. Cred, domnilor, că sunteţi cu toţii de acord cu procedeul lui Midhat Paşa!

Miniştrii, cu excepţia lui Redif Paşa, înclinară din cap în semn de asentiment.

- Nu-mi place să mi se forţeze mînă, Midhat! se răsti Redif Paşa. Stabilisem ca orice măsură să fie luată numai în baza unei hotărîri unanime!

Midhat Pasa îl înfruntă cu privirile:

- Ai o soluţie mai bună, Redif?

Chipul lui Redif se împurpura. Mînă stângă i se încleşta pe mânerul săbiei. Marele vizir îşi dădu seama de primejdie.

Orice neînţelegere între conjuraţi, acum, în ceasul al doisprezecelea, putea da complotul peste cap.

- Redif, trebuie să înţelegi imperativele care l-au determinat pe Midhat să acţioneze! Chiar dacă s-a pripit, intenţiile lui au fost dintre cele mai bune.

Preşedintele Consiliului de război îşi stăpâni cu greu mînia. Lucrînd din proprie iniţiativă și peste capul colegilor săi, Midhat îşi asumase în mod practic conducerea operaţiilor.

- Şi dacă Midhat dă greş? Suportăm cu toţi consecinţele grabei lui?

- Nu voi da greş! ripostă Midhat. Răspund cu capul! Pe Redif nu-l impresionau atitudinile teatrale ale ambiţiosului său coleg. Nu avea de gînd să-l lase a-şi atribui singur laurii înlăturării lui Abdul Aziz şi, prin repercusiune, recunoştinţa noului padişah.

- Eu voi conduce personal grupul de conjuraţi desemnaţi a-l aresta pe Sultan! rosti Redif implacabil.

Midhat surise cu indulgenţă, ca și cînd ar fi avut de-a face cu un copil răsfăţat.

- În ceea ce mă priveşte, nu am nimic împotrivă, Redif Pașa! Dacă şi ceilalţi colegi ai noştri sunt de acord, sunt gata să-ţi predau conducerea operaţiei și să-ţi urez succes!

Marele vizir şi miniştrii se consultară din priviri.

- Facă-se voia ta, Redif! zise Ruşdi Pașa.

Seara coborîse asupra Constantinopolelui. Palatul Kiatha-ne, reşedinţa de vară a prinţului Abdul Hamid, era cufundat în întuneric. La o singură fereastră se filtra printre draperii o lumină gălbuie, bolnăvicioasă, abia vizibilă printre coroanele arborilor ornamentali, orînduiţi simetric în grădina din jur. Porţile monumentale de fier de la intrarea parcului erau zăvorâte. În camera cu draperii trase, Abdul Hamid stătea ghemult pe o sofa, ţinîndu-şi genunchii la gură. Trăgea cu urechea la zgomotele de afară, dar nu auzea decît ţîriitul greierilor, împletit cu orăcăitul broastelor oploşite pe marginea micului lac artificial, străjuit de boschete de trandafiri, ficuşi şi rhododendroni.

Ştia că în noaptea aceasta aveau să se întîmple evenimente hotărîtoare pentru existenţa Turciei. Fraţii Mahmud şi Nuri Damad, cu care juca adeseori cărţi pe sume mari, îl lăsaseră să înţeleagă că zilele domniei lui Abduî Aziz erau numărate. Atît de înverşunaţi se arătau faţă de imperialul lor cumnat, încît ajunseseră să-l critice chiar şi în prezenţa unor membri ai familiei în care îşi închipuiau că se pot încrede. Abdul Hamid ar fi putut să-i denunţe sultanului, dar se abţinuse. El, care raporta unchiului său toate cancanurile de la Curte, toate zvonurile, oricât de neînsemnate, omitea să-l informeze asupra complotului care se țesea împotriva lui. Dar în acest mod îşi slujea propriile interese. Căderea lui Abdul Aziz l-ar fi apropiat de tron cu încă un pas.

O schimbare de regim comportă însă riscuri. Complotiştii,

îmbătaţi de primul lor succes, nu vor fi tentaţi să înlăture întreaga dinastie? Sau să instaureze republica? Franţa oferea un exemplu periculos. Abdul Hamid îşi vîrî capul între umeri de parcă l-ar fi încolţit frigul. Îi era frig sau frică?... Simţi că îi clănţăne dinţii.

Se gîndi să stingă luminarea, spre a atrage cît mai puţin atenţia celor de afară. Apoi îşi zise că era mai simplu să închidă bine draperiile. Dar nu avu curajul să coboare de pe sofa. I se părea că pernele moi în care stătea cufundat îl protejau, alcătuind un parapet în calea duşmanilor.

Un zgomot ciudat făcu să-i bată tare inima. Scîrţîise podeaua, trădînd paşii unor ucigaşi? ... Pîrîise oare lemnul uscat al vreunei mobile? Abdul Hamid încercă să rîda de propriile sale fantasmagorii.

Trase iarăşi cu urechea... Surprinse un zgomot sacadat, asemenea marşului unor soldaţi, îşi încorda auzul, dar nu-i mai parveniră decît bătăile propriei sale inimi.

Ce n-ar fi dat să poată adormi profund şi să se trezească abia mîine de dimineaţă, cînd detronarea lui Abdul Aziz va fi un fapt consumat. Îi reveni în minte prezicerea ţigăncii bătrîne şi urîte, care-i citise în palmă, aproape împotriva voinţei lui: „Ai să fii sultan, flăcăule! Ai să fii sultan!... Văd însă în jurul tău morţi, mormane de morţi, şi corbi, nouri de corbi! ... Dar ai să fii sultan! ... Ai să fii sultan! ... Ai să fii sultan! ... Ai să fii sultan!" ...

Îşi duse mîna la tîmplele care-i zvâcneau. Poate că profeţia se va împlini chiar în noaptea asta! Conjuraţii îl vor încinge cu sabia lui Osman! ... De ce nu?... Murad, fratele său mai, mare, era un cosmopolit, îl preocupau numai poeziile şi obiectele de artă. Dar Abdul Aziz, cu excesele lui somptuoarii, îi săturase pe turci de sultanii cu gusturi artistice. Acum îşi doreau desigur un padişah sobru, războinic, capabil să-i ducă pe drumul gloriilor dobîndite de Osman, de Baiazid I, de Mehmed II, de Soliman Magnificul... El, Abdul Hamid, s-ar arăta vrednic să ridice din nou imperiul pe culmile străvechii lui străluciri. Respecta tradiţiile, cultiva, virtuţile străbune, împlinea cu stricteţe preceptele Koranului. . .

Nu-i rămînea decît să aştepte hotărîrea destinului...

Fahri Bey, tînărul şambelan imperial, îşi verifică încă o dată pistolul şi, după ce constată că este încărcat, îl vîrî în teaca-i de

piele fixată în centură, la şold. Îşi pipăi instinctiv garda săbiei cu lama curbată, îşi potrivi fesul pe cap, apoi se uită la ceasul aurit de pe comoda îmbrăcată în lac chinezesc. Era miezul nopţii. Înainte de răsăritul soarelui cortina se va lăsa asupra ultimului act al dominiei lui Abdul Aziz. Complotul era pregătit cu atîta meticulozitate, încît era imposibil să dea greş. Se spune că în acţiunile cel mai bine calculate pot interveni imponderabile capabile să răstoarne totul. Midhat Pașa studiase însă toate ipotezele, iar în rîndurile complotiştilor nu primise decît oameni foarte riguros verificaţi. Ofiţerii fuseseră aleşi dintre cei mai fanatici „Juni Turci", precum şi dintre duşmani personali ai sultanului. El, Fahri, Bey îl ura pe Abdul Aziz, deşi se număra printre cei mai apropiaţi slujitori ai lui. De zece ani, de cînd făcea parte din personalul Curţii, nu auzise un cuvînt bun din partea augustului său stăpîn. Numai Mihri Sultane si rudele acesteia se bucurau de bunăvoinţa padișahului. El, Fahri, rămăsese la Curte fiindcă îşi îndeplinea cu exactitate sarcinile, iar de asemenea oameni era nevoie, cu atît mai mult cu cît favoriţii deveniseră nişte paraziţi a căror activitate se reducea la elogierea sultanului şi a iubitei sale. Cu cîtă rîvnă nu încercase Fahri - în primii săi ani la Curte - să intre în graţiile padisahului. Tot zelul, toate strădaniile lui rămăseseră zadarnice. Abdul Aziz îl bruftuia, îl batjocorea, îl umilea, tratîndu-l ca pe o slugă.

Dacă i s-ar fi permis să renunţe la această slujbă, ar fi făcut-o fără să stea la îndoială. Dar personalul Curţii - începînd cu înalţii demnitari şi terminînd cu portarii - nu aveau dreptul să demisioneze. Trebuiau să rămînă în activitate pînă ce sultanul hotăra să se dispenseze de serviciile lor.

Veninul turnat picătură cu picătură în sufletul lui Fahri ajunsese să dea peste margini. Cînd emisarii lui Midhat îl contactaseră, acceptase fără şovăială să se alăture complo-tiştilor.

Acum era de serviciu la palat. Nimeni nu putea intra în apartamentele imperiale fără ştirea sa. Fahri Bey juca rolul unui cîine de pază. Zîmbi strîmb. Comparaţia nu era potrivită. Un cîine nu-şi vinde stăpînul, oricît de rău ar fi tratat. Poate că el, Fahri Bey, şambelanul, era mai prejos decît un animal.

Pe unul dintre pereţii camerei şambelanului de serviciu se afla un tablou, cu cheile de la toate intrările din aripa clădirii rezervată apartamentelor imperiale. Fahri Bey luă cheia care

servea la deschiderea uşii de la vestibulul haremului şi o vîrî în buzunarul tunicii. Se uită la ceas. Era douăsprezece şi douăzeci. Peste zece minute, conjuraţii, în cap cu Redif Paşa, aveau să intre în palat, folosindu-se de parola furnizată de comandantul gărzii, un partizan al lui Midhat Paşa. Zece minute le vor trebui pentru a străbate culoarele clădirii, pînă la intrarea în harem. La douăsprezece şi jumătate precis, Redif Pasa, însoţit de ofiţerii săi, avea să bată în uşa vestibulului potrivit unui cod dinainte stabilit.

Fahri Bey părăsi încăperea şi se îndreptă spre vestibul. Încerca o mare emoţie. Succesul conspiraţiei depindea de el. Dacă ar da alarma, cele cîteva unităţi militare de gardă rămase credincioase sultanului ar aresta pe complotişti și ar face să eşueze lovitura plănuită de Midhat Pasa. Oare Abdul Aziz i-ar recompensa gestul? La cercetările care se vor efectua negreşit, se va constata că și el, Fahri Bey, făcuse parte din grupul complotiştilor. I se va pune întrebarea: „De ce nu ai divulgat mai de mult numele conspiratorilor? De ce le-ai ţinut ascunse pînă în ultimul moment?"

Hotărît lucru, înapoi nu mai putea da. Străbătu un culoar păzit de o santinelă care dormita stînd în picioare. Cînd îl simţi pe şambelan, soldatul se dezmetici și luă poziţia de drepţi. Fahri Bey trecu și pe lîngă alte santinele. Prezenţa lui în miez de noapte pe coridoarele palatului era firească. Şambelanul de serviciu avea, printre altele, îndatorirea de a controla dacă intrările în apartamentele imperiale erau bine ferecate. Ajuns în vestibul, verifică uşile, sub privirile impasibile ale unei santinele.

Se făcuse douăsprezece şi treizeci.

Inima şambelanului pulsa accelerat. Auzi cinci bătăi în uşă. Primele trei la intervale scurte, celelalte două la intervale mai lungi. Fahri Bey vîrî cheia în broască si dădu să o răsucească. Santinela i se aşeză în cale.

- Am consemnul să nu las să se deschidă uşa decît la ordinul personal al Înălţimii-Sale Padişahul!

„Imbecilul ăsta o să rateze complotul?" reflectă alarmat şambelanul.

- Înălţimea-Sa aşteaptă o vizită, explică.

- Nu se poate! se încăpăţînă soldatul.

Fahri Bey îi dădu brusc brânci, proiectîndu-l de o coloană de marmoră. Luat prin surprindere, soldatul alunecă și căzu cu

zgomot. Pînă să se ridice de jos, şambelanul descuie uşa. Redif Paşa şi grupul său de ofiţeri - douăzeci la număr - irupseră în vestibul.

- Stai că trag! strigă santinela, ridicîndu-se în picioare. Un ofiţer îl ocoli pe la spate și îl izbi cu minerul pistolului în ceafă. Soldatul icni, căzu în genunchi, apoi se prăvăli cu faţa la pămînt.

- Unde e Sultanul? îl întrebă Redif pe Fahri Bey.

- În harem, Excelenţă! A intrat acum o jumătate de oră.

- Perfect! Mai avem un singur obstacol! Hai, dă-i drumul!

Fahri Bey se apropie de uşa înaltă de bronz masiv, împodobită cu flori de metal stilizat, care răspundea în harem. Ciocăni uşor de cîteva ori. O ferestruică zăbrelită practicată într-unul din canaturi se deschise.

- Cine eşti şi ce doreşti? se auzi un glas subţire de eunuc.

- Şambelanul de serviciu! rosti Fahri Bey. O depeşă urgentă pentru Înălţimea-Sa Padişahul.

Ofiţerii se orînduiră de o parte și de altă a intrării, lipiţi de perete, spre a nu fi văzuţi de eunuc. Pe santinela căzută în nesimţire o ascunseseră după o coloană de marmoră. Uşa de bronz se deschise încet şi printre canaturi apăru mîna groasă a scapetelui.

- Predaţi mesajul, Efendi!

Fahri dădu brânci canatului, răsturnîndu-l pe eunuc, apoi năvăli în harem urmat de Redif Paşa şi de grupul ofiţerilor. Înspăimântat, scapetele vru să strige, dar Fahri Bey îi înfipse în pîntece lama săbiei.

Conspiratorii străbătură o încăpere vastă, cu pereţii îmbrăcaţi în faianţă policromă, ţâşnind apoi într-altă încăpere și mai largă, în mijlocul căreia se afla un bazin de marmoră cu jet-d'eau-uri sclipitoare. Pe sofale acoperite cu mătase, orânduite de-a lung pereţilor, odalisce goale, tolănite în poziţii lascive, aşteptau să fie alese de sultan pentru o noapte de dragoste. Deşi era tîrziu, cîteva fete se zbenguiau în apele bazinului.

La apariţia ofiţerilor, săriră de pe sofale, strigând speriate.

- După mine! strigă Fahri Bey complotiştilor. Cunosc locurile.

Sub conducerea şambelanului, traversară în fugă altă sală, plină cu femei tinere, toate intrate în panică. Ţipetele lor ascuţite atraseră cîţiva eunuci, lipsiţi de arme, care nu opuseră rezistenţă conspiratorilor. Dintr-o cameră se ivi furios eunucul

şef, un nubian uriaş cu cămaşa albă vîrîtă în şalvari de asemenea neînarmat, care se aşeză în calea ofiţerilor.

- Sacrilegiu! urlă. Haremul Înălţimii-Sale Sultanul est inviolabil! Sacri. ..

Ultimul cuvînt i se înecă în gît. Unul dintre conjuraţi îi vîrî un pumnal în inimă. Uriaşul căzu fără să scoată un geamăt.

- Sultanul trebuie să fie în camera sultanei Mihri strigă Fahri Bey conjuraţilor.

Se avântară într-acolo, în vreme ce clădirea haremului vibra ca o imensă cutie de rezonanţă, multiplicînd glasurile cadînelor, odaliscelor și slujnicelor înnebunite de groază.

În faţa intrării apartamentului favoritei imperiale, ofiţerii se opriră, fiindcă Abdul Aziz apăruse în prag, mînios, purtînd pe umeri un halat de catifea, care lăsa să i se vadă cămaşa lungă pînă la pămînt.

- Ce înseamnă asta? tună padișahul. Cine v-a permis să intraţi aici? Afară! Afară! Am să vă spînzur pe toţi!

Redif salută protocolar;

- Maiestate, vă invit să vă supuneţi hotărîrii armatei şi a poporului care au hotărît să Vă detroneze! În numele Înălţimii-Sale Murad, noul Padișah, vă poftesc să mă urmaţi la Vechiul Serai!

- Ce? mugi Abdul Aziz. M-aţi detronat? Voi? Ticăloşilor!

Cu pumnii ridicaţi, se repezi asupra lui Redif, dar ofiţerii acestuia îl imobilizară cu uşurinţă. În vreme ce sultanul zbiera înjurînd și blestemînd, Mihri apăru înspăimîntată, acoperindu-și imperfect formele-i magnifice sub o mantie de voal. Se aruncă la picioarele sultanului.

- Să nu te omoare, Stăpîne! Este mai bine să te supui! Să nu te omoare!

Chiar atunci intră şi Pertevale, sultana mamă. Scundă, bătrînâ, neputincioasă, avea totuşi în priviri o forţă lăuntrică impresionantă. Fosta spălătoreasă, ajunsă pe tronul Osmanlîilor, îşi însuşise majesţatea imperială.

- Redif Paşa, nu-mi vine să cred! Te-ai pus în fruntea unor oameni care şi-au încălcat jurămîntul de credinţă faţă de suveranul lor?

Generalul salută cu respect:

- Majestate, eu nu fac decît să execut ordinele Inălţimii-Sale Sultanul Murad, care a preluat puterea, dînd urmare chemării

armatei şi a întregului popor. Detronarea lui Abdul Aziz este un fapt împlinit! Asupra acestei măsuri nu se mai poate reveni! Se întoarse către fostul sultan: Efendi, te invit să ne urmezi de bunăvoie, altfel ne sileşti să folosim forţa!

Sultana valide plecă încet capul. Înţelese că soarta fiului ei era pecetluită.

- Supune-te, Abdul! îi vorbi cu glas scăzut.

- Şi tu, mamă? gemu fostul sultan. Şi tu?

- Împotriva hotărîrii destinului nu te poţi lupta, fiule! Dacă Allah va voi să-ţi recapeti tronul, îl vei repăpăta!

Gîfîind, Abdul Aziz se întoarse către Redif:

- Ce e cu voi? V-aţi pierdut minţile? Este mare păcat să ridicaţi mîna împotriva Sultanului şi Stăpînului vostru!

- Totul s-a făcut potrivit legilor noastre sfinte! Scoase din buzunar un document: Iată şi jetvaua prin care Şeicul-Islam exprimă voia lui Allah ca tronul să fie încredinţat unui suveran mai demn, conştient de îndatoririle sale!

Moralul fostului sultan se nărui deodată. Rezistenţa lui încetă să se mai manifeste prin violenţe verbale. Scînci:

- Ce învinuiri mi se aduc?

- Ai delapidat tezaurul ţării! rosti cu severitate Redif Pasa.

- Nu-i adevărat! Banii i-am folosit pentru înfiinţarea unei şcoli de război, pentru construirea unor cuirasate ...

- Poporul e sătul de mizeria în care l-ai silit să trăiască. Pretinde o constituţie!

- Voi, supuşii mei, aţi cutezat să-mi judecaţi faptele?

- Faptele tale vor fi judecate de urmaşul tău, Murad! Abdul Aziz izbucni într-un rîs nervos:

- Nici că se putea o alegere mai bună! Se încruntă iarăşi: N-aţi ştiut că Murad e debil mintal? Că nu va fi în stare să conducă imperiul? Zîmbi cu amărăciune: Sau poate tocmai de-asta l-aţi vrut pe Murad! . . . Ridică iarăşi ochii spre Redif: Ştiu cine a pus la cale toată mascarada asta! Midhat! Insetat de putere, avea nevoie de un om de paie, pe care să-l manevreze după bunul său plac. Acum îl are! ... Şi tu, Redif, te-ai făcut unealta lui Midhat! Acum triumfaţi! Dar ţine minte, Redif! Beţia puterii îl va pierde şi pe el, și pe tine! Lăsă bărbia să i se sprijine în piept: Murad!-.. . Alt şarpe pe care l-am încălzit la sîn! Fie! Mă supun! Facă-se voia lui Allah!

În încăperea mobilată în stil oriental, cu elemente bastarde Louis-Philippe şi Secession, prinţul Murad stătea întins pe sofa, cu faţa în sus, şi privea jocul de umbre proiectate pe tavan de lumina caldă, intimă a luminărilor susţinute de un sfeşnic de argint cu trei braţe.

Îmbătat de liniştea adîncă din jur, recita în şoaptă un vers de Petrus Borel, repetîndu-l ca pe un leit-motiv pe marginea gîndurilor lui funebre:

„Sur la terre ont est mal,

Sous la terre on est bien ..."

Borel era un boem obscur din epoca lui Nerval, dar Murad îl preţuia pentru ideile lui impregnate de obsesia morţii, a neantului...

Deodată tresări. Din anticameră îi ajunseră la ureche vo-ciferări, ropot de paşi, zgomot metalic de arme. Intrigat, se ridică în capul oaselor. Pe chipul său chinuit de insomnii se aşternu o expresie de nelinişte amestecată cu teamă.

Uşa se deschise brusc şi în cadrul ei apătu silueta masivă a lui Husein Avni Pașa, conturîndu-se pe fundalul luminii din anticameră.

Murad coborî repede din pat şi îşi trase pe mîneci un halat de mătase.

- Ce este? Ce s-a întîmplat? articula gutural.

Husein Avni se ploconi respectuos:

- Murad Efendi, eu sunt, Husein Avni Pașa, servitorul tău prea plecat.

- Husein Avni? Dumneata? bolborosi emoţionat prinţul. La ora asta? Ce vrei? Spune mai repede! Abia adormisem ... M-ai trezit din somn ...

Ministrul de Război făcu un pas spre Murad, care se retrase precaut în spatele unui fotoliu.

- Am venit, Efendi, ca să ...

- Nu te apropia!

Prinţul aruncă o privire rapidă spre panoplia cu arme aninată de perete, deasupra unei console.

Noul venit îi surprinse intenţiile.

- N-ai de ce te teme, Murad Efendi! Ascultă-mă!

- Vorbeşte odată! exclamă prinţul, ajuns la capătul răbdării.

- Abdul Aziz, unchiul tău, a fost detronat! Tu eşti, de acum înainte, Prea Măritul nostru Padisah!

Îngenunche și făcu o nouă plecăciune, potrivit protocolului.

Murad izbucni isteric:

- Nu-i adevărat! Alergă în alt colţ al camerei: Nu! Nu vreau să fiu sultan! Îţi jur!

Se apropie cu lacrimi în ochi de Husein Avni, care rămase stupefiat de reacţia lui Murad.

- Crede-mă, Înălţimea-Ta .. .

- Nici un cu vînt! strigă exasperat prinţul. Ştiu! Îmi întindeţi o cursă! .. . Da, da! Sunt victima unei masinaţiuni a duşmanilor mei! Îngenunche la rîndul său: Jur că nu am uneltit împotriva Înălţimii-Sale Sultanul! Jur! Mă crezi? Eu mă chinuiesc aici cu insomniile, cu îndoielile, cu neputinţele mele! . .. N-am rîvnit nici o clipă tronul imperial! Izbucni într-un plîns hohotit: Spune-mi că mă crezi! Îl smuci de piepţii redingotei: De ce nu mă lăsaţi în pace? Ce rău v-am făcut?

Husein Avni înţelese frămîntările interlocutorului:

- Liniștește-te, Înălţimea-Ta! Îi vorbi domol, încercînd să fie cît mai convingător: Nimeni nu-ţi vrea răul! Mai ales acum, cînd eşti împărat!

Murad continuă să repete mecanic, de parcă nici n-ar fi auzit vorbele ministrului:

- Jur că sunt nevinovat! Jur! ... Se tîngui: Lăsaţi-mă să dorm! Vreau să dorm!

Ochii lui căpătaseră o expresie rătăcită. Gesturile îi erau incoerente.

Husein Avni îl apucă de umeri şi îl scutură uşor:

- Înălţimea-Ta, mă auzi? Trebuie să ne grăbim! Vizirii şi marii demnitari ai Curţii te aşteaptă ca să ţi se închine și să te aşeze pe tronul tatălui tău, Slăvitul Sultan Abdul Medjid!

Murad rosti împleticit, smulgîndu-se parcă din transă:

- Eu, pe tronul tatălui meu?

Bucuros că a izbutit să-i trezească interesul, Husein Avniîi vorbi cu sinceritate:

- Puternice Stăpîne, vei domni sub numele de Murad al V-lea! Armata te-a proclamat Sultan!

Murad se ridică de jos. În mintea lui tenebrele se despicară tăiate de o sabie luminoasă, îşi întoarse privirile către ministru, ca şi eînd abia atunci i-ar fi observat prezenţa:

- Eşti înarmat?

- Da, răspunse prompt Husein Avni, axătîndu-i revolverul pe

care îl purta asupra lui.

- Dă-mi-l! porunci Murad.

- De ce? exclamă intrigat ministrul. Murad îl fixă cu o privire tăioasă, rece:

- Dacă mă trădezi, te împuşc, Husein Avni Paşa!

După o clipă de şovăire, generalul acceptă, întinzîndu-i arma:

- Prea bine! Acum grăbeşte-te, Stăpîne! Supuşii tăi vor să te vadă, să te aclame!

Murad simţi iarăşi un fior de teamă:

- Fratele meu, Abdul Hamid, ştie?

- Abdul Hamid Efendi a fost informat de hotărîrea armatei şi s-a bucurat din adîncul sufletului. Aşteaptă să ţi se închine, Mărite Stăpîne!

- Bine, zise Murad înclinînd din cap. Încă ceva! Să nu vă atingeţi de unchiul meu, Abdul Aziz!

Husein Avni îşi duse mîinile la piept:

- Ordinul Înălţimii-Tale este lege!

- Unde trebuie să mergem?

- La Dolma-Bagtce. Chiar în noaptea aceasta vei încinge sabia lui Osman. Iar în cursul dimineţii de mîine vei primi felicitările corpului diplomatic.

Murad clătină din cap.

- Bine, să mergem! Dar ai să păşeşti înaintea mea. Dacă văd ceva suspect, îţi zbor creierii! Ne-am înţeles?

- Ne-am înţeles, Înălţimea-Ta, suspină ministrul de Război.

Cînd ieşi din palat şi văzu în faţa intrării principale trăsura cu cifru imperial şi escadronul de gardă călare în mare ţinută, care-i dădu onorul, Murad înţelese în sfîrşit că Husein Avni nu-l minţise. Îi restitui pistolul şi se urcă în trăsură. Cîteva ordine scurte şi cortegiul se puse în mişcare,

Murad se uită pe fereastra portierei la palatul său care rămânea în urmă. „Sunt împărat! îşi zise. S-a închis un capitol întunecat din viaţa mea și acum începe alt capitol, plin de strălucire. Ar trebui să mă bucur. Dar inima îmi este îndoliată. De ce? De ce?" ...

Salvele de artilerie care salutau începutul domniei sultanului Murad V făceau să vibreze bolta însorită a cerului. Capitala era în sărbătoare. Ziarele apărute în cursul dimineţii vestiseră constantinopolitanilor crepusculul puterii hulitului Abdul Aziz şi

răsăritul unei domnii care promitea ţării numai belşug și fericire.

La palatul Dolma-Bagtce se desfăşura solemnitatea înscăunării lui Murad pe tronul străbunilor săi. De-a lungul grilajului aurit al parcului se îmbulzeau zeci de mii de oameni care aclamau pe noul padişah. Cînd Murad ieşi în balcon spre a saluta mulţimea, unităţile de gardă orînduite în curte prezentară pentru onor armele, iar uralele se înteţiră.

În sala tronului, miniştrii, generalii, înalţii demnitari ai Curţii, reprezen-tanţii corpului diplomatic, notabilităţile oraşului ascultau cu o satisfacţie făţişă oglindită pe chipuri zgomotosul entuziasm al mulţimii. Căpeteniile complotului, Midhat Pașa, Mehmed Ruşdi Pasa, Savfet Paşa, Redif Paşa și Ahmed Kaiserli Paşa, îşi savurau triumful, făcînd de strajă în jurul tronului pe care instalaseră pe alesul lor, Murad.

Privirile lui Midhat se îndreptară asupra lui Abdul Hamid, care stătea oarecum izolat de ceilalţi membri ai familiei imperiale, ţinînd capul uşor plecat şi cu o expresie de necuprinsă fericire întipărită pe chip. S-ar fi zis că idealul vieţii lui fusese în sfîrsit atins. Midhat se apropie de el zîmbind:

- Îţi creşte inima cînd îi vezi cum se bucură cu toţii, Efendi? Aşteaptă ca noul sultan să le aducă raiul pe pămînt. Sunt convins că speranţele lor nu vor fi înşelate!

Beatitudinea oglindită în ochii prinţului îl făcu pe Midhat să-i admire talentul actoricesc.

- Nu ne rămîne, scumpul meu prieten, zise Abdul Hamid cu exaltare în glas, decît să înălţăm rugăciuni lui Allah pentru sănătatea augustului meu frate. Altfel, toate strădaniile dumitale și ale camarazilor dumitale vor rămîne zadarnice. Cred că îmi împărtăşeşti părerea, nu-i aşa?

Midhat îl privi lung. Abdul Hamid se pricepea să spună exact contrariul gîndurilor sale, fără ca interlocutorul neavizat să-i poată desluşi jocul. El, Midhat, era prea hîrşit ca să se lase înşelat de poza prinţului.

Ceremonia înscăunării noului sultan se încheie cu un ospăţ la care participară miniştrii, comandanţii de armate şi demnitarii Curţii. În timpul festinului, un aghiotant aduse lui Husein Avni, ministrul de Război, o notă pe care acesta o citi vădit preocupat, apoi o vîrî în buzunar. După banchet, Midhat Paşa se apropie de colegul său:

- Am impresia că ai primit veşti neplăcute, îi şopti. Husein

Avni clătină din cap, cu îngrijorare:

- Midhat, am primit o notă informativă care trebuie să ne dea de gîndit. În cîteva unităţi militare soldaţii si-au manifestat nemulţumirea faţă de înlăturarea lui Abdul Aziz. Cică noul sultan și noi, sfetnicii lui, avem de gînd să întocmim o constituţie care favorizează populaţiile creştine din imperiu, în dauna turcilor şi a Islamului. Şi unii locuitori ai capitalei cîrtesc. . .

Midhat Pasa îşi trecu mîna peste faţa-i transpirată:

- Asta înseamnă că Abdul Aziz rămîne primejdios, deşi l-am lipsit de putere.

- Ahmed Kaiserli era de părere să-l deportăm undeva, în fundul Anatoliei. Nu va fi greu să găsim o fortăreaţă izolată de lume. Cei doi Damad au propus o soluţie radicală: lichidarea lui Abdul Aziz.

Midhat îşi privi pe sub sprîncene interlocutorul.

- La asta m-am gîndit şi eu. Husein Avni îşi plisă fruntea.

- Nu putem lua măsuri atît de grave fără încuviinţarea întregului nostru grup. Una este să-l detronezi pe sultan, alta să-l ucizi. Ne asumăm în faţa istoriei o răspundere . . .

Cînd se angajase să meargă alături de Midhat, nu concepuse că va trebui să recurgă la un asasinat. Midhat zîmbi mefistofelic:

- Te-a părăsit curajul, Husein?' Îţi dai seama că nu ne putem opri la jumătatea drumului. Dacă Abdul Aziz ar reveni pe tron, n-ar ezita să ne decapiteze. Se vor găsi destui descreieraţi să-l susţină. Nu! Nu avem nevoie de un război civil în aceste momente de mare criză pentru ţară.

Husein Avni plecă posomorit fruntea. Ar fi fost tentat să-l întrebe pe Midhat dacă grija lui pentru bunul mers al ţării nu atîrna în balanţă mai puţin decît setea de a-şi consolida puterea. Se lăsase antrenat într-un joc din care nu se mai putea desprinde. Dacă ar face opinie separată, nu l-ar ierta nici Midhat, şi nici ceilalţi conjuraţi.

- Găsesc totuşi necesar să luăm în comun această hotărîre supremă . . .

- Desigur, Husein! Propunerea ta este foarte cuminte. Chiar în seara aceasta vom convoca vîrfurile grupului nostru. Mai precis, comisia supremă, din care faci parte şi dumneata, alături de Ruşdi Paşa, de Mehmed Damad şi de Şeikul-Islam Hairuiah.

- Şi pe ceilalţi?

- Nu e bine să amestecăm prea mulţi oameni în treaba

aceasta. După ce-i vom pune în faţa faptului împlinit, nimeni nu va cuteza să crîcnească.

- Nu cred că este înţelept să-l laşi pe dinafară pe Ahmed Kaiserli. A fost întotdeauna alături de noi. Şi Redif Paşa, şi Savfet ar putea să se supere dacă i-am ignora.

Midhat rîse:

- Te înţeleg, Husein! Vrei să împărţi responsabilitatea cu cît mai mulţi oameni.

- Exact! De ce să ascund adevărul! În felul ăsta nu se vor putea ridica mai tîrziu împotriva noastră. De ce să nu se compromită cu toţii?

- Bine. Accept pe Ahmed Kaiserli şi pe Redif. Mă opun însă în privinţa lui Savfet. În calitatea lui de şef al departamentului Externelor se va opune acestei măsuri radicale, menită - va spune el - să ne facă o reclamă proastă în Occident. Pe Savfet îl lăsăm deoparte!

- Fie! Pe ceilalţi te obligi să-i atragi de partea ta?

- Da! Ahmed Kaiserli nu va face dificultăţi. Iar Redif se va vîrî pînă la gît în această afacere, ca să nu se spună că este mai prejos decît mine. Mă invidiază cumplit omul ăsta.

- Important este că trage la ham. Operaţia debarcării lui Aziz a dus-o la capăt fără greş.

- Mulţumesc. Potrivit planurilor mele! Husein Avni zîmbi cu indulgenţă.

- Generalii au nevoie de subalterni care să le execute ordinele.

Midhat aprecie fineţea cu care ministrul de Război îi flata vanitatea.

- Şi acum să-ţi dau o veste bună, Husein. Unul dintre cele mai importante obiective pe care le-am urmărit prin răsturnarea lui Abdul Aziz a fost atins. Ambasadorii marilor puteri au renunţat să mai prezinte Sublimei Porţi memo-randumul semnat la Berlin. Cred că în clipa asta Ignatiev se căieşte amarnic fiindcă a pierdut momentul. . . Chipul lui Husein Avni se lumină.

- Eşti un adevărat vrăjitor, Midhat! Un adevărat vrăjitor!

Mustafa, atletul, făcu o mutră tîmpă cînd Nuri Damad Efendi, bogatul şi puternicul său protector, îi spuse într-o doară:

- Dacă ţi-aş cere, ai fi în stare să ucizi un om? Ce-ai zice dacă ţi-aş mai spune că pentru asta ai primi o pensie care să te scape

de grija zilei de mîine? De spectul unei bătrîneţi mizere? Căci vigoarea şi tinereţea se duc pe nesimţite, Mustafa . . .

Nuri Damad pusese mîna pe rană. De cîteva luni încoace Mustafa era muncit de gînduri negre. El, regele luptelor, idolul constantinopolitanilor, omul cu muşchii de oţel, simţea de la o vreme că puterile îl părăsesc. Obţinea victoriile cu preţul unor eforturi tot mai mari, care-l lăsau secătuit ca o lămîie stoarsă de sevă. Pe capul lui se puneau încă mari rămăşaguri. Va fi însă destul să piardă o luptă, ca admiratorii să-l părăsească. Chiar și Nuri Damad, marele lui protector, îi va da cu piciorul. Mustafa retrăia tragedia atîtor atleţi ajunşi pe panta declinului. Ca şi în lumea fiarelor, prima înfringere atrage după sine sfîrșitul.

Prin mîinile lui Mustafa trecuseră mulţi bani, dar belşugul nu prinsese rădăcini, căci lui îi plăceau tare mult femeile. Iar ele, nesăţioase, îi ronţăiseră câştigurile, oferindu-i în schimb doar îmbrăţişări efemere.

În tinereţe, Mustafa respinsese solicitările echivoce al unor turci bogaţi, ispitiţi de frumuseţea corpului său magnific. Poate că acum n-ar mai fi făcut nazuri, însă după ce îi apăruseră fire albe în păr, iar trăsăturile tinereşti i se înăspriseră, avansurile încetaseră. Propunerea lui Nuri Dama sosea într-un moment de mare criză, cînd opţiunile lui se reduseseră la minimum. Nuri, ca şi fratele său Mahmud, erau membri ai familiei imperiale, iar protecţia lor i-ar fi asigurat imunitatea.

La Constantinopole, asasinatele săvîrsite de inşi tocmiţi de către personaje sus-puse, dornice să rămînă în umbră, erau monetă curentă. Mustafa îşi zise că i se va cere să sugrume vreun soţ jenant, vreun unchi care refuza să moară spre a-şi lăsa averea nepoţilor ori vreun creditor hapsîn. Era convins că protectorul său îl va acoperi. O eventuală arestare a executantului crimei ar avea drept urmare demascarea și compromiterea autorului moral, iar lui Nuri Damad Efendi nu i-ar conveni aşa ceva.

- Stăpîne, pe cine trebuie să ucid? vorbi supus Mustafa binefăcătorului său. Am să-ţi aduc pe tavă capul său tăiat!

- Răbdare! N-ai să lucrezi singur! Am să fiu şi eu lîngă tine!

Chipul atletului se lumină. I se oferea o garanţie în plus.

- Cu atît mai bine, stăpîne! Cînd ne punem pe lucru?

- Mîine, după lăsatul nopţii, Mustafa! Ai să afli pînă atunci ce ai de făcut!

Abdul Aziz se uita pe fereastra zăbrelită cu admirabile dantele de fier forjat la cerul înstelat, sprijinit de culmile copacilor din grădină. Deşi geamurile erau deschise, nici o undă de răcoare nu-i mîngîia obrajii încinşi. Apucă barele de fier împodobite cu flori metalice și îşi încorda puterile într-o zadarnică încercare de a le urni. Nu era la prima lui tentativă. Ştia că nu le putea smulge, dar eforturile lui, deşi sterile, îi mai descărcau tensiunea nervoasă.

Îşi luă miîinile de pe grilaj şi se întoarse cu faţa spre interiorul salonului care-i servea drept celulă. Între pereţii îmbrăcaţi în faianţă împodobită cu motive orientale erau adunate de-a valma, ca într-o hală de vechituri, piese în stilurile Louis XIV, Empire, Queen Anne şi Louis-Philippe. Covoare turceşti și persane emanau miros de mucegai şi de praf. Sofaua mare, ridicată pe cîteva trepte şi acoperită cu o cuvertură înflorată, semăna cu un catafalc pe care fuseră împrăştiate buchete cu flori fanate.

Pradă unui neastâmpăr greu de stăpînit, Abdul Aziz se aşeză pe un scaun. Se istovise umblînd încoace şi încolo prin încăperea cu aer închis, stătut, în care simţea că se înăbuşă. Dar frămîntarea lăuntrică nu-i dădu răgaz să se odihnească. Se ridică în picioare ca împins de un resort şi trecu din nou la fereastră.

Era exasperat. El, sultanul Abdul Aziz, stăpînul Imperiului Otoman, fusese redus la rolul de simplu particular de către un grup de ticăloşi, în cap cu Midhat Paşa. Cînd îl acceptase în guvern, după debarcarea fidelului său Mahmud Nedim, se dăduse legat pe mîna „Junilor Turci". Dacă ar fi ştiut atunci ce soartă i se pregătea, l-ar fi strangulat cu mîinile sale pe Midhat.

Îşi încleşta pumnii şi gemu cu mînie neputincioasă. Supărarea îi ardea ficaţii, îi răsucea în stomac gheare nevăzute.

Pierderea tronului îl durea mai puţin decît despărţirea de nepreţuita lui Mihri. O voce lăuntrică îi spunea că nu avea se o mai vadă vreodată. Dacă nemernicii i-ar fi lăsat-o pe Mihri, ar fi suportat mai uşor prăbușirea. Mîngîierile ei i-ar fi alinat suferinţele morale.

Începu să se izbească în cap cu pumnii. Cum de nu îşi-luase dinainte măsuri de siguranţă? Cum de se lăsase jucat ca un copil!? Izbucni în plîns. Un plîns nervos, hohotit, care-i mai linişti

nervii. Bine cel puţin că nu-l asasinaseră. Nepotul său, denaturatul Murad, îi garantase viaţa și libertatea. Abdul Aziz zîmbi amar. Era liber între cei patru pereţi ai unei odăi cu gratii la ferestre si cu ieșirea ferecată.

Auzi paşi în anticameră. Cheia se răsuci în broască. Uşa se deschise încet şi un paj intră împingînd cu grijă o masă pe rotile. Capace de argint, asemenea unor cupole miniaturale, acopereau diverse farfurii.

Pajul făcu o temenea:

- Cina, Stăpîne!
- Cum te cheamă? întrebă Abdul Aziz.
- Iusuf, Stăpîne!

Pajul trase măsuţa în dreptul unui fotoliu.

- Bine Iusuf! Poţi pleca. Mă servesc singur. Băieţandrul salută din nou și ieşi. Uşa se închise în urma lui. Abdul Aziz auzi din nou cheia răsucindu-se în broască. Se apropie de măsuţă, ridică pe rînd capacele de argint şi examina mîncărurile îmbelşugate, încercînd să ghicească dacă nu erau otrăvite. Apucă suspicios o carafă de lapte şi, după ce turnă puţin într-o cupă de cristal, o apropie de nas şi o mirosi cu precauţie.

Făcîndu-si curaj, se aşeză pe un scaun; îşi puse un şervet pe genunchi şi începu să mănînce. Întotdeauna fusese un gurmand. Supărarea nu-i tăiase apetitul.

Atacă o friptură de fazan. Mesteca fiecare îmbucătură cu multă grijă. Deodată ciuli urechile. Auzise un zgomot ciudat pe aleea pietruită din faţa ferestrei. S-ar fi zis că cineva-umbla tiptil. Încremeni cu mâncarea în gură. Nu mai îndrăznea să facă o mişcare. După cîteva momente de ascultare încordată se linişti, căci zgomotul nu se mai repetă. Îşi reluă cina. Se alarmase fără rost. Friptura de fazan era delicioasă. Merita să fie savuratăl Se înfruptă şi dintr-un homar cu ciuperci şi încheie cu o musaca de Alep. Ar fi gustat şi dintr-o farfurie cu porumbei preparaţi după o reţetă franţuzească, dacă oboseala n-ar fi început să-i înceţoşeze privirea. Surprins, scutură din cap. Văzu din nou clar. Alarma sa lăuntrică se stinse pentru cîteva clipe. Cu gesturi calme, luă o cupă cu hidromel si o duse la buze. Sorbi o înghiţitură. Ceaţa i se lăsă din nou pe ochi. îşi agită fruntea, dar o moleşeală bizară îi cuprinse treptat întreaga, fiinţă. Pleoapele i se lăsară grele. Cupa cu hidromel îi scăpă printre degetele amorţite şi se lovi de colţul măsuţei, spărgîndu-se cu zgomot...

Cei doi aghiotanţi imperiali, Ali Bey și Negib Bey, care preluaseră paza fostului sultan, expediind la corpul de gardă santinela desemnată să facă de veghe, în anticameră, auziră zăngănitul cupei făcută cioburi.

- Cred că soporificul și-a făcut efectul, şopti Ali Bey.

- I-am pus o doză suficientă să adoarmă un cal, replică Negib cu glas scăzut. De ce or fi întîrziat oamenii noştri?

Auziră paşi pe coridor. Uşa anticamerei se deschise încet. Apăru şambela-nul Fahri Bey, urmat de fraţii Mahmud și Nuri Damad, precum şi de atletul Mustafa. Cortegiul era încheiat de un zăplan cu un cap mai înalt decît ceilalţi, grădinar la Ceragan, pe care-l chema tot Mustafa.

- Gata? întrebă Negib Bey.

- Gata! răspunse Nuri Damad. Dă-le drumul înăuntru! Ali Damad vîrî cheia în broască şi o răsuci fără zgomot.

Apăsă clanţa şi împinse canatul. Mahmud Damad făcu semn cu mîna celor doi Mustafa să intre. Atletul și grădinarul se strecurară tăcuţi în camera fostu-lui sultan.

Prin uşa rămasă deschisă, şambelanul Fahri Bey văzu în-treaga scenă. La apariţia celor doi indivizi, Abdul Aziz deschise buimac ochii. Se ridică din fotoliu clătinîndu-se, dar nu reuşi să-și păstreze echilibrul și se prăbuşi peste masa cu rotile, răsturnînd-o.

- Cine sunteţi? bolborosi încurcîndu-se în limbă. Ce vreţi cu mine?

Simţise instinctiv primejdia. Adunîndu-şi toate puterile se săltă în patru labe, uitîndu-se la huidumele care-l încadraseră şi se pregăteau să-l atace.

- Garda! ... Garda la mine! zbieră răguşit fostul suveran. Izbuti să se ridice în picioare, dar, în ciuda eforturilor lui, nu-şi putea coordona mişcările. Disperat, se retrase cu spatele spre fereastră, uitîndu-se prin ceaţă la cei doi indivizi care-l încolţiseră. Îndobitocit, clătină din cap, încercând să rupă vălul care-i tulbura vederea.

- Pe el! zbieră Nuri Damad. Ce aşteptaţi? Şambelanul se uita fascinat la cei doi Mustafa, care se năpustiră asupra lui Abdul Aziz, înşfăcîndu-l de braţe. Cu o putere neobişnuită, acesta se smuci reuşind să se elibereze pentru o clipă.

- Nu mă atingeţi! urlă gutural. Garda la mine! Garda! Uriaşii se repeziră iarăşi asupra lui. Atletul îl imobiliză, iar grădinarul îi

apucă braţul stîhg. Cu mîna rămasă liberă, scoase de la brîu un jungher şi apropie lama de oţel de încheietura mîinii, dînd să-i taie vinele. Abdul Aziz se smuci brusc, astfel încît jungherul crestă adînc încheietura antebraţului. Sîngele ţîsni, împroșcîndu-i pe cei doi ucigaşi. Abdul Aziz scoase un răget.

- Jugăneşte porcul! strigă excitat Nuri Damad. Spintecă-l!

- Ce-ai înnebunit? zbieră fratele său. Se întoarse spre cei doi Mustafa: Ţineţi-l nemişcat pînă ce i se va scurge tot sîngele! Să pară că şi-a făcut singur seama! Nu vă luaţi după nebunul ăsta!

Lui Fahri Bey îi veni să verse. Îşi scoase batista din buzunar şi şi-o duse la gură, prefăcîndu-se că îşi stăpâneşte un acces de tuse.

Abdul Aziz se zbătea zadarnic spre a se smulge din strînsoarea celor doi ucigaşi. Sîngele îi ţîşnea din artere, pulsînd ca nişte minuscule fîntîni arteziene.

- Lăsaţi-mă! . .. Lăsaţi-mă! . . . gemea clătinînd din cap şi zvîcnind din tot corpul ca o pasăre abia tăiată ...

În camera sa de culcare din palatul Dolma-Bagtce, Murad, noul padișah, stătea tolănit într-un jilţ din piele de Cordova şi se uita impasibil la cei patru slujitori care-i făceau simultan pedichiura şi manichiura. Cîţiva demnitari ai Curţii asistau tăcuţi la toaleta matinală.

Soarele pătrundea prin ferestrele deschise, laolaltă cu tri-lurile unor privi-ghetori. În ambianţa aceea calmă, o uşă se deschise şi Fahri Bey, şambelanul, pătrunse în încăpere. Pe chipul lui se citea o mare agitaţie. Îşi salută din prag suveranul.

Murad ridică privirile, indispus fiindcă fusese deranjat.

- Ce este, Fahri Bey?

Noul venit i se aruncă la picioare.

- Înălţimea-Ta, s-a întîmplat o mare nenorocire! Demnitarii îşi aruncară priviri întrebătoare.

- Nenorocire? Ce nenorocire? exclamă răstit padișahul.

- Abdul Aziz Efendi . .. unchiul Înălţimii-Tale . .. s-a sinucis !

Murad căscă gura, fără să poată emite un sunet. Arăta ca un peşte scos pe uscat, care încearcă zadarnic să respire. După cîteva clipe, reuşi să şoptească:

- Nu se poate! Nu se poate!

- Azi-dimineaţă, cînd slujitorii au intrat în camera sa de

culcare spre a-l trezi din somn, l-au găsit pe podea într-o baltă de sînge. Îşi tăiase vinele ...

Ochii padişahului se făcură sticloşi. Se ridică brusc în picioare. Pleopa ochiului stîng prinse să-i tremure, faţa i se schimonosi, gura i se crispă. Începu să geamă. Treptat, gemetele crescură în intensitate, transformîndu-se în urlete animalice. Servitorii care-i făceau toaleta se traseră speriaţi la o parte. Demnitarii schimbau priviri consternate, neștiind cum să reacţioneze.

Murad făcu cîţiva paşi şi, într-un acces de furie necontrolată, începu să-și rupă hainele şi să se tăvălească pe podea. Abia atunci doi dintre demnitarii prezenţi îl ridicară de jos și îl aşezară pe pat.

Mareşalul Curţii ordonă unui servitor:

- Cheamă doctorul! Repede!

Vestea sinuciderii lui Abdul Aziz, urmată de criza nervoasă a noului sultan, zbură din gură în gură, făcînd într-un timp record ocolul întregului oraş. Ambasadorii marilor puteri acreditaţi la Constantinopole trimiseră urgent rapoarte guvernelor respective, comentând cele două evenimente şi prezicînd fundamentale schimbări în politica internă și externă a Sublimei Porţi. Numai generalul Ignatiev, reprezentantul Rusiei, făcu excepţie, afirmînd că sîngeroasa rocadă a sultanilor nu va modifica atitudinea turcilor faţă de criza orientală.

În anticamera dromitorului imperial din palatul Dolma-Baptce se adunaseră toţi miniştrii, în aşteptarea verdictului medicilor. Starea „afecţiunii psihice" a lui Murad părea să se fi agravat. Se aflau acolo, pe lîngă membrii comisiei supreme, autorii morali ai asasinării lui Abdul Aziz şi ceilalţi miniştri care nu avuseseră nici un amestec în lovitură de la palat. Iusuf Paşa, şeful departamentului Finanţelor, Kabuli Paşa, ministrul Comerţului, Server Pașa, preşedintele Consiliului de stat şi Comisar Imperial în Bosnia şi Herţegovina, precum şi Said Efendi, ministrul de Interne. Savfet Pașa, şeful diplomaţiei otomane, stătea posomorit deoparte. Îşi dădea seama că Midhat lucrase fără ştirea lui şi aceasta îl îngrijora. Midhat era omul zilei. Mîine va fi poate unicul stăpîn al imperiului. Cînd un astfel de personaj te suspectează, îţi poţi socoti cariera grav primejduită.

- Un lucru nu-mi este clar, reflecta cu voce tare Said Efendi, în auzul unui grup de miniştri care-l anturau. Sinuciderea lui

Abdul Aziz ridică unele semne de întrebare. De ce şi-a crestat vinele la încheietura antebraţului și nu la încheietura mîinii, aşa cum se procedează în cazuri de-astea?

Lui Midhat nu-i scăpară vorbele ministrului de Interne. Încerca Said Efendi un discret şah la rege?

- Cred că Abdul Aziz a vrut să fie original și în pragul morţii. Nu se putea sinucide ca orice muritor de rînd! spuse Mihdat cu humor.

- Ar fi o explicaţie! zâmbi enigmatic Said Efendi.

- Asta sau alta, situaţia nu se schimbă cu nimic! rosti cu bruscheţe Midhat. A murit și cu asta basta! Acum trebuie să ne preocupe doar sănătatea Prea Iubitului nostru Sultan!

Apăru Refik Bey, şeful Poliţiei secrete. Se apropie de ministrul de Interne și-i vorbi în şoaptă. Said Efendi se întoarse către colegii săi:

- O veste de ultimă oră! Mihri Circaziana a murit!

- Adevărat? exclamă Savfet Pașa, fulgerat de o bănuială cumplită.

- Să nu-mi spui că şi ea s-a sinucis! rosti Server Paşa în liniştea grea, lăsată brusc asupra încăperii.

- Cînd i s-a anunţat moartea lui Abdul Aziz, au apucat-o durerile facerii, explică Refik Bey cu derutant calm.

- Şi? întrebă Kabuli Pașa.

- A murit în timpul naşterii.

- O să auzism vorbindu-se și despre alte decese ciudate! zise Server Paşa, pe un ton care nu-i plăcu deloc lui Midhat.

- Probabil că ministrul nostru de interne va ordona deschiderea unei anchete! rosti Midhat cu un calm îngheţat, încărcat de ameninţări ascunse.

Said Paşa era prudent. Nu-i plăcea să scuipe împotriva vîntului. Nu concepea să intre în conflict cu Midhat, omul zilei.

- Nu am de gînd să încalc domeniul justiţiei. Judecătorii să aprecieze dacă este sau nu cazul să deschidă o anchetă. Atîta vreme cît nu voi primi o reclamaţie însoţită de dovezi serioase, nu voi lua nici o măsura.

- Cine să reclame! zise Server Paşa. Morţii?

Din dormitorul imperial veni Abdul Rahman, medicul personal al sultanului. Miniştrii îl înconjurară plini de curiozitate.

Marele vizir Mehmed Ruşdi Paşa îl întrebă cu îngrijorare:

- Ce se aude, Efendi?

Medicul ridică mâinile, invocînd milostivirea cerului.

- Domnilor, situaţia Înălţimii-Sale este serioasă! Foarte serioasă!

- Şi-a revenit? întrebă Redif Paşa.

- Nu! Şi nu cred că îşi va reveni curînd. Salută pe cei prezenţi şi părăsi încăperea. Savfet Paşa făcu o mutră lungă:

- Acum ce facem?

Midhat Paşa, atribuindu-şi din proprie autoritate calitatea de purtător de cuvînt al colegilor săi, se adresă marelui vizir:

- Rusdi Paşa, socotim necesară convocarea imediată a Consiliului de miniştri!

În aceeaşi zi, dar cîteva ore mai tîrziu, cabinetul turc se întruni în marea sală a consiliului din palatul Top-Kapî. Miniştrii stăteau ghemuiţi pe scaunele lor, privindu-se cu ostilitate surdă. Între membrii grupului Midhat și colegii lor cu alte convingeri politice începeau să se ridice divergenţe pe care nesiguranţa creată de agravarea stării sănătăţii sultanului nu putea decît să le înăsprească.

Marele vizir Ruşdi Pașa simţea tensiunea din aer şi se străduia să adopte o atitudine neutră, spre a menţine măcar de formă un echilibru între cele două fracţiuni. Midhat Paşa ceru primul cuvîntul:

- Excelenţă, domnilor miniştri, vreau să trag un semnal de alarmă! Vă previn că situaţia Turciei la ora actuală este foarte complicată! Prin înlăturarea lui Abdul Aziz - de tristă memorie - am dejucat încercările marilor puteri europene de a ne impune condiţiile cuprinse în memorandumul de la Berlin. Am obţinut un scurt răgaz. Cei trei împăraţi din nord urmăresc cu atenţie fiecare mişcare a noastră. Aşteaptă constituţia pe care am făgăduit-o. Or, această constituţie nu poate apărea încă. Ne împiedică să purcedem la concretizarea ei starea sănătăţii Înălţimii-Sale Sultanul Murad.

- Nu stă în puterea noastră să grăbim însănătoșirea Înălţimii-Sale, zise ministrul de Război. Trebuie să luăm măsuri în consecinţă.

- Ce înţelegi prin măsuri în consecinţă? întrebă Server Pașa cu prefăcută naivitate.

Savfet Pașa intui capcana întinsă de preşedintele Consiliului de stat. Server încerca să obţină o declaraţie compromiţătoare de la Midhat Pașa. Dacă acesta va propune să se treacă la

elaborarea constituţiei mai înainte ca sultanul să-şi poată spune cuvîntul, va acuza grupul Midhat că încearcă să uzurpe autoritatea supremă în stat. Savfet interveni abil.

- Colegul nostru Husein Avni a avut în vedere presiunile exercitate de către ambasadele rusă, germană și austro-ungară. Sublima Poartă este literal-mente bombardată cu întrebări: „Cînd apare constituţia? În ce stadiu se află elaborarea ei? Ce măsuri s-au luat în vederea acordării de drepturi populaţiilor creştine din Imperiul Otoman?" Evident, nimeni nu se gîndește să încalce prerogativele Înălţimii Sale Sultanul. Vom formula doar propuneri, pe care i le vom supune de îndată ce sănătatea sa...

Canaturile uşii sălii de consiliu fură date cu putere de perete şi în prag se ivi Hasan Bey, cumnatul răposatului Abdul Aziz, ţinînd un revolver în mînă. Uriaş, cu ochii injectaţi de mînie, cu braţele îndepărtate de corp și cu torsul uşor aplecat într-o poziţie plină de încordare, îşi plimbă agresiv privirile asupra miniştrilor. Unii se ridicară pe jumătate de pe scaune, alţii încremeniră hipnptizaţi de insolita apariţie. Explicaţia iruperii lui Hasan Bey era simplă pentru toţi cei de faţă. Hasan Bey voia să răzbune moartea surorii sale Mihri şi asasinarea lui Abdul Aziz.

Husein Avni Pașa ţîşni ca un iepure de pe scaunul său şi o luă la fugă spre uşa din celălalt capăt al sălii. Hasan Bey îndreptă arma asupra lui și trase. Lovit între omoplaţi, ministrul de Război ridică braţele şi se prăbuşi pe covor. Detunătura trezi din transă pe ceilalţi membri ai cabinetului, care săriră de la masă și se năpustiră spre uşă într-o fugă dezordonată, îmbrîncindu-se. Lovindu-se cu pumnii, se străduiau să iasă care de care mai întîi.

Circazianul trase iarăşi în grămadă. Atins în vârful plămînului stâng, Redif Paşa căzu în genunchi, apoi se prăvăl pe podea vărsînd sînge. Hasan Bey apăsă din nou pe trăgaci, dar arma i se bloca. O aruncă furios, îşi smulse sabia din teacă și se repezi asupra lui Husein Avni, care se tîra spre uşă, lăsînd pe podea o urmă roşie de sînge. Cu cîteva lovituri scurte, îl lichidă. Ministrul de Război îşi dădu ultima suflare, stînd pe spate şi privindu-şi cu ochii sticloşi asasinul.

Între timp, marele vizir şi ceilalţi membri ai cabinetului izbutiseră să se refugieze într-o cameră alăturată. Midhat închise canaturile uşii, în care colegii lui se proptiră spre a-l împiedica pe circazian să ajungă pînă la ei. Cu o forţă care băgă groaza în

demnitari, Hasan se repezi ca o catapultă peste uşa în dosul căreia stăteau îngrămădiţi vizirii. Cînd văzu că nu o poate deschide sau sparge, se opri și strigă gâfâind:

- Deschideţi! Nu vă fac nici un rău! ... Pe cuvîntul meu de onoare! Daţi-mi-l pe Ahmed Kaiserli, ministrul Marinei... Numai pe porcul ăsta îl mai vreau! Sultanul Abdul Aziz l-a ridicat din noroi şi l-a făcut vizir. Drept recompensă şi-a sugrumat stăpînul! Cu voi ceilalţi n-am nimic! Vă jur! Bătu iarăşi cu putere în uşă: Deschideţi!

De cealaltă parte a baricadei, Ruşdi Pașa încercă să-l îmblînzească:

- Nu acum, fiule! Eşti prea furios!

Pe uşa prin care dăduse năvală Hasan se avîntară în sala consiliului trei ofiţeri cu săbiile scoase, urmaţi de cîţiva soldaţi din gardă.

- Puneţi mîna pe el, mort sau viu! strigă primul ofiţer. Să nu vă scape! . . . Nemerni . . .

Ultimul lui cuvînt se încheie într-un gîlgîit de sînge. Lama săbiei lui Hasan îi perforase beregata, secţionîndu-i artera carotidă- internă. Al doilea ofiţer se aruncă cu sabia scoasă asupra mastodontului, dar acesta îi pară lovitura, apoi cu propria lui sabie îi perfora intestinele. Pe cînd al treilea ofiţer şi soldaţii încercau să-l înconjoare, Hasan se aplecă şi smulse pistolul primului ofiţer căzut. În vreme ce para cu sabia loviturile adversarilor, trase două focuri în uşa în care stăteau proptiţi miniştrii ascultînd zgomotul luptei din sala de consiliu.

- M-a atins, ticălosul, gemu marele vizir, lăsîndu-se să cadă moale pe podea.

Înspăimîntaţi, fiindcă nici uşa nu-i mai putea apăra de furia circazianului, demnitarii o luară la fugă care încotro. Mai îndrăzneţ, Midhat Pașa ieşi într-un culoar şi, de acolo, ocolind un șir de încăperi, ajunse în sala de consiliu pe urmele soldaţilor care-l încolţiseră pe Hasan. Acesta se apăra ca un mistreţ împresurat de cîini. Împărţea lovituri în stinga şi în dreapta, continuând să tragă şi cu pistolul, de data aceasta asupra soldaţilor. Sabia lui grea se rotea ucigaş, retezînd capete, străpungînd organe vitale. Sîngele ţîşnea din răni, stro- pind pereţii, covoarele, masa consiliului. Midhat socoti de datoria lui să intervină, în luptă, deşi măcelul la care asista l-ar fi îndrituit la o atitudine mai prudentă. Hasan îi găuri antebraţul drept și

poate că l-ar fi trecut în lumea drepţilor cu o fandare năprasnică, dacă un soldat nu s-ar fi interpus între sabie şi pieptul generalului. Eroismul său îl costă însă viaţa.

Atraşi de strigătele din sala de consiliu, apărură alţi soldaţi din gardă. În cele din urmă, Hasan nu mai fu în stare să facă faţă peretelui de oameni care se strîngea în jurul lui. Ucisese doi ofiţeri și trei soldaţi şi rănise alţi şase. Prins și dezarmat, fu pus în lanţuri, şi dus sub escortă la închisoarea militară.

În aceeaşi noapte, un tribunal extraordinar îl condamnă la moarte. Sentinţa avea să fie executată prin spînzurătoare a doua zi de dimineaţă, în piaţa Seraskieratului: în ultimele ceasuri pe care şi le petrecu singur în celulă, Hasan îşi înveseli macabra aşteptare cîntînd aria tenorului din „Lucia de Lammermoor".

Unul dintre cele mai sîngeroase episoade din istoria Turciei se încheia în ambianţă de operetă . . .

*

**

Lui Felix Bluminel îi era frică de fericire. Existenţa lui de chelner la restaurantul „Kaiser Friedrich" se scurgea fără suişuri şi coborîşuri senzaţionale. Se mulţumeg cu puţin, trăindu-și în microscopul propriului tău eu, bucuriile și micile amărăciuni inerente vieţii lui solitare. Deşi prin însăşi activitatea lui se afla mai tot timpul în mijlocul unei lumi agitate și deosebit de interesante, era un singuratic. Nu se pricepea să-și facă prieteni și nici nu-i căuta. Aventurile din epoca primei lui tinereţi, cu femei bogate și capricioase care-l cumpărau aşa cum ai cumpăra o sticlă de şampanie sau un carton cu prăjituri, nu atinseseră nicicînd proprţiile unor legături sentimentale durabile.

Maturizîndu-se, pierduse preferinţele acestor doamne atrase doar de prospeţimea tinereţii. Găsise în viaţă alte plăceri, mai simple, dar nu mai puţin demne de a fi apreciate. O haină frumoasă, o mîncare bună, un pahar cu vin vechi, o plimbare prin parc, o muzică antrenantă. Pentru că nu cerea mult de la viaţă, îşi regăsise uşor echilibrul sufletesc. Cunoscuse în acea epocă farmecul lecturii, în puţinul timp liber citea romane sentimentale, în fascicole, compătimind eroinele virginale abandonate de bărbaţi perfizi şi laşi. Odată, după ce parcursese ultima pagină a unei povesti de dragoste înșiruite în multiple

tomuri, închisese cartea şi exclamase beat de încântare: „Există oare o plăcere mai mare decît voluptatea imaginaţiei dezlănţuite?" Citise atât de mult, încît se familiarizase cu unii termeni sofisticaţi, chiar dacă la început nu se prea dumirise asupra adevăratului lor sens. După această explozie de optimism, veniseră zilele negre ale racolării lui forţate în trena Serviciului Secret. Discuţiile clienţilor, pe care le asculta înainte pentru propria lui desfătare, le transmitea acum agenţilor care-l frecventau cu regularitate. Felix era un animal uşor adaptabil condiţiilor vitrege. Din crîmpeiele conversaţiile surprinse, îşi dăduse seama că în lume erau multe suferinţe. Faţă de acestea, viaţa lui personală amintea calmul unei oaze într-un deșert torid. Se vorbea despre frământările sângeroase din Balcani, despre posibilitatea izbucnirii unui război european generalizat, despre măsurile militare luate de către marile puteri. Felix mai aflase că în Austro-Ungaria se făceau concentrări masive în vederea manevrelor de toamnă. Aceasta era explicaţia oficială. Oamenii politici și ofiţerii serviţi de Felix la masă vorbeau fără ocol despre pregătiri militare febrile, despre posibilitatea unui conflict armat între Ausrto-Ungaria şi Rusia. Mulţi dintre clienţii lui primiseră ordine de concentrare. Felix ajunsese la concluzia că existenţa lui liniştită şi confortabilă era de invidiat. Mulţumise proniei fiindcă îi încredinţase un rol marginal în frământările care stăpâneau acum lumea.

Tocmai atunci îi căzuse pe cap o pacoste care-l prinsese nepregătit sufleteşte. După un foarte obositor serviciu de noapte la restaurant, dormise toată dimineaţa pînă aproape de prînz. Se trezise din somn buimac şi îşi prepara tocmai o cafea, cînd poştaşul îi adusese un ordin de concentrare. În maximum trei zile trebuia să se prezinte la unitatea sa militară din Spalato. Şocul îl trezise din mahmureală mai vîrtos decît cafeaua concentrată pe care și-o pregătise. Îşi făcuse la repezeală bagajele şi, înainte de a pleca la drum, anunţase conducerea restaurantului. Patronul îl bătuse pe umăr, urîndu-i serviciu uşor şi făgăduindu-i că îi va păstra postul. În sinea lui era bucuros să scape de un chelner cu relaţii suspect de strînse cu Serviciul secret.

Se spune că Dumnezeu, în dorinţa lui de a-i face pe oameni mai buni, s-a gândit să le arate la ce recompensă frumoasă se pot aştepta cei care-i respectă poruncile şi atunci, în chip

demonstrativ, a coborît pe pământ un colţ de rai, alegînd în acest scop coasta dalmată. Felix cunoştea legenda, dar starea lui sufletească era atît de mizerabilă, încît în dimineaţa în care vaporașul-cursă îl debarcă la Spalato, avu impresia că fusese aruncat într-unul din cele mai hîde locuri de pe pămînt. Cerul îi păru spălăcit ca plumbul topit, soarele îngrozitor de fierbinte, marea zbîrlită şi neprietenoasă, orăşelul un fel de tîrg insipid, cu oameni ostili și răi.

Îndată ce se prezentă la unitatea sa, fu îmbrăcat în uniformă și încadrat într-un detaşament trimis în grabă pe graniţă, spre a întări paza militară. Pentru Felix, deprins cu viaţa confortabilă din capitală, patrulările istovitoare de zi şi de noapte pe cărările munţilor sălbatici, bivuacurile lipsite de comoditate, prezenţa unor camarazi de arme neciopliţi şi enervant de familiari, severitatea dispreţiuitoare a ofiţerilor, grosolănia feldwebelilor şi a gradaţilor, pedepsele aspre care plouau pentru cele mai uşoare greşeli, erau demoralizante, scufundîndu-l în prăpăstii de deznădejde. Mirosul de sudoare, de iuft, de mîncare proastă, îl umplea de dezgust.

Noaptea, când se află în patrulare şi liniştea mumţilor era tulburată de răpăitul îndepărtat al împuşcăturilor de pe teritoriul Bosniei învecinate, i se încrîncena pielea. Uneori se auzeau foarte aproape de graniţă, detunături răzleţe de armă. Adeseori patrula surprindea cete de refugiaţi bosnieci care încercau să treacă frontiera clandestin. Pe Felix îl cutremura indignarea cînd nenorociţii ce-şi căutau salvarea în Dalmaţia, erau respinşi cu brutalitate şi siliţi să facă drumul întors.

Fiindcă stătea oarecum izolat, camarazii lui începuseră să-l privească pieziş. Unii îl luau în derâdere:

- Domnul baron nu se simte în largul său printre noi, mitocanii!

- Slugărind pe nobili, îşi închipuie că s-a molipsit de la ei şi că i s-a albăstrit sîngele!

- Mă întreb de ce nu se duce să mănînce cu ofiţerii la popotă!

Felix Blummel, se prefăcea că nu aude sarcasmele, deşi în sinea lui fierbea. Treptat, situaţia lui devenise de nesuportat. Fiindcă se spăla pînă la brîu şi dimineaţa şi seara, fiindcă îşi peria dinţii şi se pieptăna cu grijă, fiindcă uniforma lui eră întotdeauna scuturată şi călcată, iar bocancii străluceau de lacul

de Chantily, camarazii lui, în majoritate ţărani, nu prea buni prieteni cu igiena, începuseră să vadă în el un fel de dihanie, cu atît mai vîrtos cu cît ofiţerii si gradaţii îl lăudau pentru curăţenia lui și îl dădeau de exemplu.

Feldwebelul Schulze îl supărase într-o zi, exclamînd în faţa trupei:

- Eşti cochet ca o femeie, Blummel!

Soldaţii începuseră să rîdă si să-şi facă semne cu cotul.

Schulze era un zăplan de aproape doi metri, cu un cap mare și fălcos, lipit de un corp pătrat, numai muşchi. Respira forţa neîmblînzită, brutali-tatea. Soldaţii intraţi în pumnii lui, aplicaţi pe înfundate, la strâmtoare și fără martori, rămîneau cu dureri surde în coaste sau în şale zile sau chiar săptămîni de-a rîndul.

Felix băgă de seamă, cu bucurie şi recunoştinţă, că plutonierul îl vedea totuşi cu ochi buni. Începuse să-i acorde mici avantaje. Îi schimba efectele uzate cu altele noi, îi dădea suplimente la mâncare și la tutun, îi aproba scurte învoiri, foarte preţuite printre soldaţii ţinuţi cu lunile în creierii munţilor.

Bunăvoinţa lui Schulze se manifestă vizibil și în public. Cînd Felix fu trecut la cancelaria companiei, unde - toţi ştiau acest lucru - avea să se bucure de un tratament excepţional, în loc să mai umble pe coclauri, de ajungeau să-i ardă tălpile, i se încredinţase ţinerea la zi a unor registre foarte simple.

Cînd se văzu în încăperea aceea frumoasă zugrăvită, răcoroasă şi atît de liniştită, îşi zise că Dumnezeu şi-a coborit iarăşi harul asupra lui. Lîngă cancelarie se aflã o cămăruţă cu un pat, cu aşternuturi curate, în care avea să doarmă. Masa foarte bună, fiindcă se putea înfrupta - la bucătărie - din mâncăruri pregătite pentru popota ofiţerilor. Bucătarul, ştiindu-l în graţiile atotputernicului feldwebel, de care soldaţii se temeau mai straşnic decît de ofiţeri, îi furniza tot felul de delicatese.

- Aș fi putut să te repartizez la popotă, îi spuse Schulze într-o dimineaţă pe când era în toane bune. Ai fi servit la masă pe domnii ofiţeri. Dar aceştia sunt tare capricioși. Te-ar fi hărţuit ca pe hoţii de cai. Aici însă eşti mai liniştit decît la tine acasă. Da, da, mai liniştit, fiindcă n-ai de plătit chirie şi nu te supăra vecinii zgomotoşi. Cu mine ai să te înţelegi foarte bine. Felix îl privea cu ochi de căţel supus și recunoscător. Schulze, în ciuda brutalităţii lui ajunse proverbiale, devenise alt om. Se făcuse prevenitor, blînd, glumeţ.

Dar fericirea lui Felix nu dună mult.

La cancelarie fu repartizat un recrut, protejat de comandantul de batalion. Noul venit, tânăr, frumuşel, cochet, deveni în curînd favoritul feldwebelului. Nedumerit, apoi neliniştit de răceala bruscă a şefului său, Felix se pomeni definitiv detronat din poziţia-i privilegiată și retrimis la unitatea sa din creierii munţilor. Camarazii lui, încîntaţi de prilejul care li se oferea, reîncepură să-i facă tot felul de mizerii.

Noua fază în activitatea sa militară avea să fie de scurtă durată. Într-o dimineaţă fu chemat la cancelarie. Lui Felix îi bătea inima de-i răsuna coşul pieptului.

- Blummel, ţi-a venit ordin de desconcentrare! îl întîm-pină feldwebelul morocănos. Mărimi au intervenit pentru tine la Viena, de te-au scos de aici, învîrtitule!

In aceeași după-amiază, Felix se înapoie la Spalato. Îşi petrecu noaptea într-un han modest, căci ultimul vapor-cursă din ziua aceeia plecase spre Zara cu un sfert de oră înainte.

După o cină frugală, stropită cu o jumătate de sticlă de vin unguresc, Felix făcu o plimbare prin oraş. De data aceasta îl încîntară și străzile întortocheate, dar atît de pitoreşti și cheiul argintat de razele lunii și camera lui mică și sărăcăcioasă, în care avea să-și petreacă noaptea. A doua zi de dimineaţă îşi luă micul dejun într-o cofetărie din Piazza dei Signori, apoi se îndreptă spre port.

Abia aştepta să se înapoieze la Viena, să-si reia activitatea atît de plăcută de la restaurantul „Kaiser Friedrich". Fiindcă avea bani destui asupra lui, îşi propuse să transforme drumul de întoarcere într-o călătorie de plăcere. Va face o escală de o zi la Zara şi altă escală la Trieste. Apoi va poposi o noapte la Graz, unde locuia un unchi dinspre mamă.

Cînd ajunse în port, vaporul-cursă - alb și cochet ca un yacht imperial - aştepta la chei. Plin de voioşie, îşi cumpără un bilet și se îmbarcă, instalîndu-se pe o bancă la pupa, spre a se prăji la soare. Era fericit. Atît de fericit, încît îl străbătu un fior de teamă. Stătea cu ochii întredeschiși spre marea azurie, netedă ca un lac.

Un bărbat in haine civile se aşeză lîngă el pe bancă. Iritat de prezenţa intrusului care-i tulbura liniştea, Felix îi aruncă o privire peste umăr. Deodată îngheţă, deşi soarele îl prăjea. Lîngă el se afla blestematul de comisar căruia - de voie, de nevoie, îi

furniza, la Viena, informaţii asupra clienţilor săi.

- Bună ziua, Blummel.

- Bună ziua, domnule comisar, rosti pierit chelnerul.

- Frumoasă zi, nu-i aşa Blummel.

- Frumoasă, domnule comisar.

Felix avea senzaţia că este un şoarece pîndit de o pisică vicleană cu ghearele scoase.

- Nu mă întrebi cum de ne-am întâlnit, Blummel? Insistenţa cu care comisarul îi repeta numele îi păru de rău augur.

- Sunteţi desigur în vacanţă, domnule comisar!

- Nu, Blummel. Sunt în serviciu comandant. Mai precis, am venit după tine.

- După mine, domnule comisar? bîngui chelnerul.

- Ascultă, Blummel, ai fost desconcentrat, dar asta nu înseamnă că obligaţiile tale către ţară au încetat. Ai fost lăsat la vatră pentru că ţi se va încredinţa altă misiune. Mult mai frumoasă. Ce limbi străine cunoşti, Blummel?

- Franceza, sîrba, italiana şi bineînţeles germana, dialectul vienez.

- Ştii bine italieneşte, nu-i aşa? Bunica dumitale a fost italiancă, dacă nu mă înşel!

- Întocmai cum spuneţi dumneavoastră, domnule comisar.

- Înseamnă că nu-ţi va fi greu să înveţi limba română, căci e înrudită cu italiana. În trei luni ai să te descurci bine în româneşte.

Felix avea senzaţia că i se aşezase o povară mare pe piept, care-i îngreuna respiraţia. îndrăzni să întrebe: - De ce trebuie să învăţ română?

- Fiindcă ai să pleci la Bucureşti și ai să te angajezi chelner la Capșa. Capșa este un restaurant de lux din capitala Ţării Româneşti. Acolo ai să faci acelaşi lucru ca şi la Viena. Vei informa pe un agent al nostru asupra discuţiilor purtate de clienţii dumitale.

- Şi cu postul meu de la „Kailser Friedri'ch" ce are să se întîmple?

- Au să ţi-l păstreze pînă ce ai să-ţi termini misiunea la Bucureşti. Blummel, curaj! Toţi trebuie să ne facem datoria către ţară. Bănuiesc că preferi să fii chelner la Capșa, decît concentrat pe frontieră?

Comisarul zîmbea, dar tonul său ascundea imperfect o ame-

ninţare surdă. Chelnerul conveni în sinea lui că varianta care i se oferea era de preferat. Îl fulgeră deodată o bănuială care îl făcu să se înfioare - i se carea să fie spion? Dacă îl vor prinde românii? Îl vor spînzura sau îl vor pune la zid?

Primejdiile cele mai mari erau însă preferabile patrulărilor pe frontieră și companiei fewebelului Sehulze.

- Domnule comisar, mă duc la Bucureşti, dacă aşa socotiţi dumneavoastră că este bine, rosti resemnat.

Comisarul îl bătu din nou pe umăr:

- Bravo! Ştiam eu că eşti un om de înţeles. Ehe, Bucureştiul este un oraş frumos.Acolo o să ai mare trecere. Eşti încă tînăr, arătos . . . Femeile au să se bată pentru tine! . ..

Sirena vaporului sună prelung.Podeaua prinse să vibreze sub tălpile lui Felix. Apoi cheiul de piatră începu să se depărteze de flancul navei.

*

**

Contele de Paris venise la Bad Ems ca să vadă şi ca să fie văzut. Capetele încoronate, ca şi pretendenţii la tron, au nevoie de popularitate, asemenea actorilor şi cîntăreţilor. Sperase ca aici, în mult apreciata și foarte mondena staţiune climaterică de pe malurile rîului Lahn, să poată trage sforile în folosul restaurării monarhiei în ţara sa. Unul dintre prietenii şi partizanii săi cei mai convinşi, ducele de Fitz-James, constatase cu un oarecare humor că Bad Ems, în plin sezon, concura cu succes Viena din epoca marelui Congres de pace, atît de mare era afluenţa de monarhi, principi şi înalţi demnitari, veniţi de prin mai toate colţurile Europei. Îi întîlneai și pe aleile grădinii publice, şi la Kurhaus, și prin magazine, și în holurile hotelurilor, și pe stradă, și în împrejurimile atît de pitoreşti. Îi vedeai plimbându-se pe jos sau în trăsură, consumînd cafea cu lapte, Kremlsichnkt ori Kapuzinner pe terasele cofetăriilor, populînd restauran-tele de lux si cîrciumioarele cu ambianţă intimă, ori dansînd vals prin grădinile de vară cu artişti de cabaret, muzică multă, vin de Rin şi bere bavareză. Suveranii doreau să-şi păstreze incognito-nl, dar ficţiunea nu înşela pe nimeni. Adeseori trecătorii se întorceau pe stradă după cîte un personaj în haine civile şi îşi şopteau cu extaz:

- Regele Spaniei! Ce tînăr e?

- Iată şi pe împăratul nostru! Ai zice că e un bătrîn pensionar

ieşit la plimbare!

- Ştiţi cine a trecut pe lîngă noi? Regele Suediei! Ce elegant e! Şi ce prestanţă are!

- Ţarul, copii! Ţarul Aleksandr! Mai chipeş decît toţi! Are siluetă de locotenent!

- Bâtrînelul din trăsură e Prinţul Gorceakov!

- Iar orientalul cu fes este Musurus Paşa!

- Uite şi pe Prinţul de Wales! Îşi saltă burta ca un vrăbioi! Se zice că este arbitrul eleganţei!

- Scoate pălăria, băiete! Vine spre noi cancelarul! Cancelarul Bismark, prostule!

- Uite şi pe împărăteasa Elisabeth! Superbă femeie!

Exclamaţiile erau emise mai ales de vilegiaturiştii ocazionali veniţi la cură. Localncii se obişnuiseră cu „mărimile", aşa că nu le mai făceau nici o impresie.

Contele de Paris nu-i lipsea modestia. Dar amorul lui propriu suferea în taină. El, reprezentantul casei regale de Bourbon, trece neobservat printre celelalte personaje „ilustre" înconjurate de o aureolă adeseori nemeritată. Regii detronaţi sunt asemenea unor obiecte scoase din uz. Nu li se mai dă importanţă. Dacă nu sunt aruncate la gunoi, rămîn, în cel mai fericit caz, să se prăfuiască într-o cameră cu vechituri. Uneori sînt exhibate la lumină fiindcă li se găseşte o întrebuinţare, dar şi în această eventualitate sunt socotite tot nişte obiecte de ocazie, de care te debarasezi de îndată ce li se găseşte un înlocuitor mai bun. Contele de Paris nu putea uita că bunicul său, Louis-Philippe d'Orleans, fusese rege al Franţei, un „rege burghez" fiindcă folosea în locul săbiei o prozaică umbrelă. Drama lui provenea tocmai din nepotrivirea dintre înfăţisarea-i de tîrgoveţ, şi atributele tradiţionale ale unui monarh destinat să poarte sceptru, coroană, decoraţii, și să joace un rol ornamental la recepţiile de gală și la parăzile militare. Pentru monarhişti, Louis-Philippe fusese un burghez, iar pentru radicali, un monarh. Plutise între două lumi, respins şi de una şi de cealaltă, asemenea corciturilor patrupede ce stârnesc rîsul sau mila prin aspectul lor compozit. Se spunea că unul dintre fii săi, aflîndu-se la studii în Anglia, ar fi fost surprins pe stradă de o ploaie ropotitoare de vară. Un coleg care-l însoţea i-ar fi oferit prevenitor propria lui umbrelă. „Iartă-mă, dar am jurat să nu mă folosesc niciodată de un astfel de obiect", ar fi răspuns prinţul.

Pe Louis-Philippe, un complex favorabil de împrejurări îl scosese din camera cu vechituri a istoriei și îl plasase pe tron. După o domniei scurtă, plină de echivocuri, fusese zvîrlit în anonimatul din care abia ieşise.

Contele de Paris era dornic să vadă casa din Bourbon repusă în drepturile ei. Mersese pînă acolo cu concesiile şi comprimisurile, încât renunţase la pretenţiile personale în favoarea vărului său, prinţul Henri d'Artois, conte de Chambord, reprezentantul ramurii principale a familiei de Bourbon. Chambord fiind lipsit de copii după moartea sa, drepturile de candidat la tronul Franţei aveau să treacă asupra contelui de Paris.

Din nefericire pentru cauza legitimistă, Chambord nu fusese la înălţimea aşteptărilor şi a încrederii pe care monarhiştii şi-o puseseră în steaua lui. Limitat intelectualiceşte, încăpăţînat, retrograd, pretinsese ca Franţa să revină la absolutismul regal dinaintea Marii Revoluţii. Concepţiile lui absurde compromiseseră cauza monarhică. Cînd fusese pe punctul de a pune mâna pe coroană, ratase totul şi fusese nevoit să se întoarcă umilit în obscurul său exil.

Contele de Paris nu renunţase la luptă. Ştia că insuccesul vărului său se datora în parte şi cancelarului Bismarck, cu totul ostil restaurării în Franţa a unei monarhii prin definiţie militaristă. Cancelarul de Fier prefera să aibă dincolo de Rin o republică vecina frământată de curente politice antagoniste. Contele de Paris sosise la Bad Ems cu intenţia de a-şi crea prieteni și de a câştiga sprijinul suveranilor și oamenilor politici ostili Reichului german. Spre dezamăgirea sa, nu trezise nici un interes printre cei care ar fi putut face ceva pentru el şi pentru monarhia franceză. Nu se vorbea decît despre chestiunea orientală și despre iminenta izbucnire a unui război ruso-turc, în care Anglia s-ar angaja automat cu toate forţele spre a zăgăzui expansiunea rusă, atît de supărătoare pentru interesele britanice din Asia şi din Europa.

Contele de Paris spera totuşi să găsească un mijloc spre a se apropia de ţar şi de cancelarul Gorceakov, care-și manifestaseră nu o dată simpatia faţă de casa de Bourbon. Nu pierdea o zi să nu iasă la plimbare, singur, cu miinile la spate, aparent nepăsător la lumea din jur, alegînd însă locurile frecventate de Aleksandr I și de matusalemicul său cancelar. Prefera să nu fie însoţit de vreunul din partizanii săi, pentru că discuţiile purtate

fără martori au mai multă şansă să ducă la rezultate practice.

Dar pronia părea să se împotrivească gîndurtilor contelui. Întâlnirea dorită și aşteptată cu atîta nerăbdare nu se materializa.

Într-o dimineaţă de iunie, cu nori pufoşi, decorativi, tiviţi cu aur de soarele văratic, contele, obosit de hoinăreală, se aşezase pe o bancă în grădina publică, alături de o fîntînă arteziană care-i răcorea din când în cînd obrazul cu o boare de apă purtată pe aripile unui vînticel sprinţar.

În preajma contelui se opri deodată, în contre jour, un bărbat înalt, subţire, cu trăsături nedesluşite. Noul venit se înclină.

- Monseigneur!

Abia atunci contele de Paris recunoscu glasul vicontelui de Gontaut, ambasadorul Franţei la Berlin.

- Dragul meu viconte, mă bucur mult că te văd! Îl pofti pe bancă.

Gontaut îşi scoase pălăria şi îşi şterse cu batista fruntea perlată de transpiraţie.

- Credeam, Monseigniur, că voi avea parte de un concediu liniştit. La ora actuală însă Bad Ems este un uriaş cazan în care fierbe la foc înalt interese, intrigi si tot felul de jocuri subterane.

Cîteva fetiţe gălăgioase începură să se joace ,,de-a v-aţi ascunselea" în jurul băncii ocupate de cei doi francezi, sîlindu-i să-şi caute refugiu în alt ungher al grădinii. Mergeau agale pe o alee umbrită de copaci, vînînd altă bancă liberă.

- Franţa se află la mare răspântie, Monseigneur. Suntem puşi în cea mai idioată situaţie. Trebuie să ne alăturăm fie ruşilor, şi atunci îi supărăm pe englezi, fie englezilor, și atunci ne stricăm cu ruşii.

- O cale de mijloc nu e posibilă?

- Ar însemna să-i supărăm şi pe unii, şi pe alţii. După aceea am rămâne singuri în faţa balaurului german. Eh, iată-l și pe Gorceakov!

Contele de Paris tresări. Printre siluetele doamnelor care se plimbau pe alee zări, ,ceva mai departe, pe cancelarul rus, însoţit de contele Karoly şi de baronul Jomini. Gorceakov se opri să strîngă mîna contelui de Paris şi ambasadorului Franţei.

- Monseignur, iată o plăcută surpriză! A trebuit să ne aducă întîmplarea la Ems, ca să putem schimba cîteva cuvinte. Viconte, se adresă ambasadorului, abia aşteptam să vă vorbesc.

Ultimele evenimente din Constantinopole au complicat considerabil situaţia politică. .

Contele de Paris zîmbi.

- Domnilor, vă stingheresc, desigur. Am să mă retrag . ..

- Vă rog să rămîneţi, Monseigneur! Vom vorbi despre Franţa. Chestiunile legate de Franţa vă privesc şi pe dumneavoastră.

Contele răspunse la politeţea cancelarului rus, îndiinîndu-se.

- Va mulţumesc, Excelenţă!

- Viconte, vorbi Gorceakov lui Gontaut, sunt indispus de atitudinea adoptată recent de Franţa. Invocînd revoluţia de palat de la Constantinopole, a amânat remiterea memorandumului și a recunoscut pe noul sultan fără să se pună în prealabil de acord cu guvernul rus. Acestea sunt incontestabil rezultatele manoperelor cabinetului britanic, care nu pierde ocazia să ne contracareze planurile. Regret că Franţa, care ne datorează poate existenţa ei - nu mai este nevoie, cred, să vă reamintesc evenimentele de anul trecut - s-a făcut unealta perfidiei britanice.

- Termenul este tare, Excelenţă! replică Gontaut.

- Tare? La ce anume vă referiţi? La „unealtă" sau la „perfidie"? Se întoarse spre contele de Paris: Monseignur, Franţa lui Louis XIV și a lui Louis-Philippe nu s-ar fi pretat la un asemenea joc. Războaiele dintre naţiunile europene tot pe teritoriul Europei îşi găsesc principalul teatru de operaţii. Bătăliile navale nu au decît un caracter secundar.

Ar fi fost ispitit să facă o aluzie răutăcioasă la .„ajutorul" dat de Anglia, „aliată" Franţei în campania din 1870, dar se abţinu, căci nici Rusia nu se remarcase atunci printr-o solicitudine deosebită faţă de imperiul lui Napoleon III.

Referirea lui Gorceakov la domnia lui Louis-Philippe făcu plăcere contelui de Paris. Însemna nu numai că dinastia de Bourbon-Orleans nu fusese definitiv uitată, dar că în calculele oamenilor politici ruşi restaurarea monarhiei în Franţa devenea o ipoteză demnă de luat în seamă.

Contele de Paris se feri totuşi să se amestece în discuţie, spre a nu complica rolul lui Gontaut şi al ministrului de Externe Decazes. Ambasadornl francez îi fu recunoscător.

Gorceakov reproşa cu vizibilă amărăciune incorectitudinea guvernului de la Londra faţă de Rusia.

- Toate discuţiile purtate de lordul Derby cu ambasadorul nostru Şuvalov, întreaga noastră corespondenţă diplomatică referitoare la chestiunea orientală sunt comunicate fără întîrziere de cabinetul britanic lui Musurus Paşa, reprezentantul Turciei la Londra. Procedeu incalificabil, cu atît mai mult cu cît, în ultimă instanţă, sabotează eforturile noastre de a elibera popoarele creştine din Balcani de sub jugul otoman.

Gontaut înclină din cap în semn de tăcută încuviinţare.

- În tratativele marilor puteri cu Sublima Poartă, ne putem dispensa de Anglia, continuă Gorceakov. Dacă am remite guvernului turc memorandumul, aşa cum s-a convenit iniţial, şi am acţiona în consecinţă, criza din Orient ar fi rapid rezolvată. Este destul să vă relev impresia puternică pe care ar face-o trimiterea unor nave de război franceze în apele turceşti, pentru a sprijini activ nota comună a marilor puteri.

Gorceakov îşi consultă ceasul, apoi îşi întrerupse tirada:

- Mă iertaţi, dar trebuie să vă părăsesc. La prînz sunt invitat de către Majestatea-Sa Ţarul. Nu mă îndoiesc, Monseigneur, că Majestatea-Sa va fi încîntată să vă vadă. Voi aranja ,o întâlnire. Iar noi, viconte, ne vom revedea spre a continua această discuţie. V-aş ruga să informaţi pe ducele Decazes asupra punctului nostru de vedere.

A doua zi, contele de Paris şi ambasadorul Franţei primiră invitaţia să cineze în compania ţarului. Ca şi cancelarul său, Aleksandr le împărtăşi resentimentele lui faţă de Anglia și dezamăgirea pe care i-o provocase atitudinea echivocă a guvernului de la Paris.

- Dacă Franţa ne abandonează, mă voi mulţumi cu o acţiune militară austro-germano-italo-rusă împotriva Turciei. Criza orientală trebuie definitiv lichidată!

Vicontele Gontaut remarcă, nu fără emoţie, că de la ultima sa întrevedere cu Gorceakov tensiunea din tabăra rusă crescuse. Aleksandr II nu se mai limita la preconizarea unui demers diplomatic comun al marilor puteri. Posibilitatea izbucnirii războiului intrase în domeniul probabilităţilor. Cu o seară înainte, Gontaut primise o depeşă cifrată de la Decazes, care îl prevenea să nu-şi ia angajamente formale faţă de ţar şi de Gorceakov, deoarece opoziţia și opinia publică preferau să păstreze şi să consolideze prietenia cu Marea Britanie, chiar dacă în acest mod se deteriorau relaţiile cu Rusia. La Paris se

ştia că Anglia deplasase în apele Levantului douăzeci şi una de nave militare şi că guvernul britanic era hotărît să-şi apere, la nevoie prin forţă poziţia adoptată recent faţă de chestiunea orientală.

În cercurile diplomatice din capitala Franţei circula zvonul că între Londra și Berlin s-ar fi încheiat un acord secret, la care ar fi aderat şi Viena. În aceste condiţii nu era de conceput ca Franţa să accepte o izolare politică de dragul Rusiei. Decazes sublinia impresia urîtă pe care o făcuse în cercurile guverna-mentale franceze limbajul belicist al factorilor de răspundere de la Sf. Petersburg. Franţa nu admitea ideea unei intervenţii militare împotriva Turciei și nici o ocupare temporară a teritoriului acesteia. Decazes nu uitase să sublinieze uşurarea pe care o încercase cînd dăduse instrucţiuni ambasadorului de Bourgoing să nu mai remită memorandnmul Sublimei Porţi, folosindu-se de pretextul înlocuirii lui Abdul Aziz cu Murad V. Spera să găsească o formulă acceptabila și pentru ruşi, şi pentru englezi în vederea reluării tratativelor cu turcii. Pînă atunci, Franţa nu va face nici o mişcare susceptibilă să indispună Marea Britanie. Decazes încheia mesajul cu o frază uşor cinică: „Adio, dragul meu prieten. Regret că tratativele acestea ţi-au stricat vacanţa".

Ministrul nu era lipsit deun humor negru. Cum putea numi vacanţă timpul pe care el, Gontaut, şi-l petrecea la Bad Ems, străduindu-se să domolească mînia ursului nordic, aţîţat de înţepăturile lui John Bull.

Cînd ambasadorul încercă să explice ţarului poziţia Franţei - bineînţeles cu menajamente - imperialul său interlocutor se întunecă la faţă:

- Dacă Franţa înţelege să se înfeudeze politicii britanice, n-are decât. O face însă pe riscurile ei. În ceea ce mă priveşte, nu voi ezita să trimit o notă severă Constantinopolelui, chiar dacă demersul va fi susţinut de numai patru puteri în loc de șase.

Discuţiile purtate oficios de Gontaut păreau să fi ajuns la un punct mort, cînd atmosfera fu înveninată iarăşi de o ştire sosită simultan de la Constanti-nopole şi Belgrad. La 8 iunie, guvernul turc adresase prinţului Milan al Serbiei o telegramă formulată în termeni duri: „Sublima Poartă nu poate asista indiferentă la înarmările Serbiei, care în ultimele zile au luat proporţii. În interesul armoniei care trebuie să demnească între noi, suntem obligaţi să vă cerem explicaţii asupra scopului acestor înarmări".

- Midhat Paşa începe să-şi arate colţii, comentă acid Gorceakov.

- Vom tolera are ca turcii să-i sugrume şi pe sîrbi? se mînie ţarul.

- Sîrbii sunt bine înarmaţi de noi, Majestate. Dacă se va ajunge la o confruntare militară, turcii vor fi debordaţi de armatele sîrbesti. Să nu uităm că la comanda lor se află Cernaiev, unul dintre cei mai destoinici generali ai noştri.

Un dineu la care fuseseră invitaţi Gontaut şi contele de Paris fu decomandat de ţar în ultimul moment. Candidatul prezumtiv la tronul Franţei înţelese că problema restaurării monarhiei în ţara sa îşi pierduse pentru moment actualitatea. Rusia avea chestiuni mai importante de rezolvat.

*

**

- Germanii din vremurile îndepărtate aveau o credinţă religioasă care m-a cucerit prin frumuseţea ei, spuse cancelarul Bismarck colaboratorului său, prinţul de Hohenlohe, în vreme ce se plimbau pe malul rîului Lahn. Erau convinşi că după moarte se întîlneau în infern cu toţi cîinii care i-au slujit în timpul vieţii. Mi-aş dori să pot crede şi eu acest lucru.

Îmbrăcaţi în haine albe de vară, păreau nişte burghezi de rînd ieşiţi la aer. Nu erau însoţiţi decît de imenşii dogi germani ai cancelarului, care alergau încolo şi încoace, zbenguindu-se, tulburînd păsările și șopîrlele ce se prăjeau la soare. Hohenlohe ştia însă că singurătatea aceasta era numai aparentă. Numeroşi agenţi acoperiţi, ascunşi pe după copaci ori pe după boschete, îl escortau pe cancelar, spre a-l feri de un eventual atentat nihilist.

- Îţi aduci aminte, Principe, de Sultan, frumosul meu dog pe care mi l-a dăruit prinţul marocan ... - i-am şi uitat numele, căci prea era complicat, în public îi spuneam câinelui Sult, ca sa nu creez un conflict diplomatic cu Turcia și cu ţările arabe. Sultan mă întovărăşea pretutindeni, chiar şi la recepţiile oferite de mine la Varzin sau la Friedrischsruhe. La Wilhelmstrasse primeam audienţele avîndu-l pe Sultan lîngă mine. Să-i fi văzut pe miniştri, pe conţii delicaţi şi pe principii plini de morgă cum se schimbau la faţă cînd îl vedeau pe cîine lîngă piciorul meu. Sultan era prietenos cu oamenii buni şi mîrîia la cei răi. Avea un instinct sigur, după care - mărturisesc - m-am călăuzit şi eu de multe ori. N-am angajat niciodată intendenţi ori servitori

care nu erau pe placul lui Sultan. Mi s-a întimplat să mă folosesc de acest criteriu şi în alegerea unor înalţi demnitari. Indicaţiile lui Sultan nu m-au înşelat niciodată.

Cîţiva pescari stăteau nemişcaţi pe malul rîului, pîndind cu încordare dopul de plută de la capătul undiţelor. Apariţia dogilor, lătrînd şi hîrjonindu-se, îi făcu să sară speriaţi în picioare. .

Bismarck observă scena. Cu prefăcută severitate îşi chemă cîinii, ponuncindu-le să rămînă lîngă piciorul său. Bombănind iritaţi, dar neîndrăznind să facă scandal, pescarii se înapoiară la ocupaţiile lor.

- Tot în chipul ăsta m-a supărat o dată Sultan, adăugă Bismarck cu melancolie. Am ordonat să fie pus în lanţ, A doua zi de dimineaţă servitorii au găsit lanţul rupt şi lemnul de care se ţinea, ros şi cu urme de sînge. Sultan nică-
ieri. Am trimis slugile pe urmele lui, dar nu l-am mai găsit. Cîteva sâptămîni a bîntuit pădurea din jur, hrănindu-se cu iepuri şi câprioare. Devenise un animal periculos. Unii oameni mă sfătuiau să trimit potere, să-l împuşte. Cică decima vînatul. Am refuzat și bine am făcut. Într-o zi mă plimbam prin pădure. De sub nişte tufe a apărut Sultan. Dind din coadă, s-a apropiat de piciorul nieu. Ne împăcasem. L-am mângâiat pe cap și i-am cerut scuze fiindcă l-am pus în lanţ. Cîţiva ani mai tîrziu a murit. Am suferit atunci de parcă aş fi pierdut un copil...

Cancelarul făcu o pauză. Se uită îndelung după o rîndunea care descria pe cer volte rapide.

- Se spune despre mine, Principe, că sunt dur, violent, neîndurător. În realitate am o fire visătoare, sentimentală ... Oamenii m-au făcut aspru, oamenii m-au înrăit.. .

Pe drumul pietruit care şerpuia de-a lungul rîului apărură două trăsuri trase de cai albi.

Hohenlohe îşi făcu mîna streaşină, spre a-şi feri ochii de arşiţa orbitoare a soarelui.

- Împăratul nostru şi Ţarul sunt în prima trăsură! spuse.

Cînd ajunseră în preajma cancelarului, cele două echipaje se opriră. Bismarck şi Hohenlohe îi salutară pe cei doi împăraţi, foarte puţin marţiali în costumele lor civile. Wilhelm I, cu o pălărioară de vînător împodobită cu o pană de păun, arăta ca un bunic blajin. Ţarul avea aspectul unui ancien beau care-şi păstra încă prestanţa tinereţii.

Din a doua trăsură coborîră cancelarul Gerceakov și marele

şambelan al Curţii regale prusace, contele von Redern.

- Ce-ar fi să ne dezmorţim şi noi picioarele? propuse Kaiserul. Puţină plimbare pe jos nu ne-ar strica!

Ţarul se declară numaidecît de acord. Îi plăcea sportul sub toate formele. Coborî cel dintîi din trăsură și îl ajută şi pe unchiul său, Kaiserul, să coboare. Grupuri de călăreţi civili prinseră să treacă în sus şi în jos pe sosea, aparent în plimbare. Bismarck ştia însă că toţi aceştia erau agenţi ai Poliţiei, deghizaţi în amatori de cavalcade.

Dogii lui Bismarck alergau, săreau, făceau tot felul de giumbuşlucuri, fără să acorde atenţie imperialelor personaje. Unul dintre cîini trecu în goană pe lîngă împăratul Wilhelm, făcîndu-l să scaipe bastonul în care se sprijinea. Redern ridică bastonul de jos, îl şterse de ţărînă cu propria lui batistă şi îl înapoie suveranului.

- Aceștia sunt faimoşii dumitale dogi, Principe? se adresă Kaiserul iritat cancelarului Bismarck. Nepotul meu, Ţarul, mi-a vorbit despre ei cu admiraţie. Mie, drept să-și spun, nu prea îmi plac. Aşa, cu urechile tăiate, seamănă cu nişte corcituri.

Contele von Redern zâmbi ca de o glumă bună. Chipul lui Bismarck rămase de marmoră. Nu-i plăcuseră vorbele monarhului. Hohenlohe îşi aminti aprecierile şefului său, care împărţea oamenii în buni şi răi după cum erau sau nu agreaţi de cîinii lui.

Ţarul îşi dădu seama că unchiul său făcuse o gafă. Ca să însenineze atmosfera, schimbă subiectul conversaţiei.

- Dragul meu Principe, se întoarse spre Bismarck, ai fost informat de răspunsul dat turcilor de către Milan al Serbiei?

- Nu încă, Maiestate. Presupun însă că o copie a sosit în cursul acestei dimineţi.

- Şi principele Gorceakov tot astăzi a primit-o.

- Nu mă îndoiesc că Milan a dat o ripostă tăioasă notei Sublimei Porţi. Intensele pregătiri militare ale Serbiei...

- Tocmai că răspunsul său a fost extrem de conciliant! interveni Gorceakov. Am apreciat moderaţia tonului. A declarat ca nu doreşte să aducă vreo atingere bunelor sale relaţii cu Sublima Poartă şi nici să ştirbească integritatea Imperiului Otoman. A mai anunţat trimiterea unui delegat sîrb la Constantinopole, însărcinat să furnizeze toate explicaţiile necesare spre a restabili armonia şi încrederea reciprocă. Să

mai invoce acum Marea Britanic belicismul Serbiei, alimentat în taină de Rusia!

- Reaua-eredinţă a englezilor e manifestă, întări ţarul. „Perfidul Albion" nu-şi dezminte reputaţia!

Bismarck zâmbi placid:

- Germania îşi permite să vă ofere, Majestate, întregul său concurs în vederea, găsirii unei formule sortite să ducă la o apropiere între punctul de vedere al Maiestăţii Voastre şi cel al cabinetului britanic. Da, da, Germania este gata să joace rolul unui mediator. Principe, se adresă Bismarck lui Hohenlohe, presupun că şi Parisul va sprijini iniţiativa noastră.

Hohenlohe găsi o cazia să arunce o săgeată:

- Parisul, Alteţă, şi-a definit poziţia, adoptînd o atitudine net pro-britanică.

Bismarck clătină din cap cu afectată părere de rău.

- Nu înţeleg jocul Franţei! Doreşte oare împărţirea Europei în două tabere? Noi vom fi în orice caz alături de Rusia!

Ambasadorul său la Paris îi dăduse răspunsul pe care-l aştepta. Pe marginea lui îşi permise să brodeze în continuare:

- Simpatiile francezilor și englezilor pentru Turcia persecutoare prin definiţie a creştinismului - sunt împotriva naturii!

Era încintat că dăduse o primă lovitură de tîrnăcop blocului antigerman constituit de Anglia, Rusia si Franţa cu un an în urmă.

Vorbele lui nu-i displăcură lui Gorceakov. În cazul izbucnirii ostilităţilor între Serbia şi Turcia, ceea ce nu era deloc exclus, în ciuda asigurărilor paşnice ale principelui Milan, n-ar fi fost imposibilă o agravare a situaţiei politice europene. În asemenea eventualitate, îi convenea să se ştie că Rusia nu va râmîne izolată. Prietenia discutabil de sinceră a Germaniei era mai bună decît nimic.

- Austro-Ungaria reprezintă un mare semn de întrebare, reluă ţarul. Punctul ei de vedere faţă de chestiunea orientală nu coincide cu al nostru. Dacă lucrurile s-ar complica . . .

Bâtrinul împărat Wiîhelm interveni în sprijinul cancelarului său. În definitiv, Bismarck apăra interesele Germaniei.

- Nu cred imposibilă o revizuire a atitudinii Vienei, rosti cu glasul său domol, pe care bătrîneţea îl îngrosase în loc să-l subţieze. Rămîne doar de găsit un limbaj comun. În fond, dragul

meu nepot, o reconstituire a înţelegerii celor trei împăraţi ar întări ordinea, disciplina, respectul legilor in întreaga lume.

Gorceakov clătină din cap, aparent pătruns de înţelepciunea concepţiilor Kaiserului. În sinea lui era mai puţin entuziasmat de ideile lui Bismarck. Vorbele lui nu reuşeau să-l amăgească. El, Gorceakov, ar fi un mare naiv dacă ar accepta să ataşeze Rusia la remorca Reichului german. Ideea unor tratative directe cu Austria, peste capul Germaniei, l-ar fi ispitit mai mult. Dar aceste proiecte de viitor nu trebuiau să eclipseze demersul pe care Rusia voia să-l facă pe lângă Sublima Poartă, laolaltă cu celelalte mari puteri. S-ar fi mulţumit și cu o notă comună, dacă ideea memorandumului căzuse definitiv.

- Am dori să ştim, Principe, se adresă Gorceakov lui Bismarck, dacă, în primul rînd Germania este dispusă să semneze alături de noi un avertisment destinat Sublimei Porţi şi, în al doilea rînd, dacă Reichul s-ar ralia Angliei in cazul izbucnirii unui conflict între Marea Britanie și Rusia?

Bisrnarck se înclină în faţa Kaiserului:

- Am asentimentul Majestăţii-Sale împăratul să vă răspund afirmativ la prima întrebare si negativ la a doua. Pe scurt, Germania va sprijini Rusia în ambele eventualităţi.

Prinţul de Hohenlohe aduse în sinea lui un nemărturisit omagiu cancelarului Bisrnarck. „Omul acesta ştie să-și slujească interesele cele mai egoiste, dînd impresia interlocutorului ajuns la strimtoare că i se alătură cu toată generozitatea. Machiavelli i-ar fi dedicat un înflăcărat elogiu. Voi putea oare să calc vreodată pe urmele cancelarului meu? Mi-ar trebui o extraordinară duplicitate sau, poate, o minte genială" ...

*

**

Ultimii invitaţi părăsiră ambasada rusă din Londra după un bal care durase pînă în zori. Contele Şuvalov strînse mâinile colaboratorilor care contribuiseră la reuşita serbării ocupîndu-se de fiecare oaspete, astfel încît toată lumea să plece cu o impresie deosebit de frumoasă. Obosit, se îndreptă apoi spre apartamentul său. Traversă posomorît saloanele de recepţie, unde personalul de serviciu intrase deja spre a face curăţenie, și se opri cîteva clipe în faţa unei ferestre deschise. Aspiră adînc aerul îmbălsămat cu miresme de trandafiri, apoi urcă încet

seara care ducea la camerele de culcare. Soţia lui, contesa, se retrăsese ceva mai devreme, invocînd o migrenă insuportabilă. Ambasadorul spera că absenţa ei scăpase neobservată. Doamnele din înallta aristocraţie britanică erau foarte susceptibile şi condamnau cu asprime orice ştirbire adusă protocolului.

Balul, deşi foarte reuşit, nu-i tihnise. În cursul dimineţii primise o scrisoare personală de la cancelarul Gorceakov, care-i cerea să ia contact cu lordul Derby și cu Disraeli, spre a netezi asperităţile ivite în relaţiile anglo-ruse. „Mă bizui pe abilitatea dumneavoastră spre a izbîndi în această importantă misiune. Nu este nevoie, cred, să vă reamintesc importanţa acordată de Majestatea-Sa împăratul unei note comune pe care marile puteri, inclusiv Anglia, ar urma să o trimită Sublimei Porţi".

Şuvalov îl ura pe cancelar. Şi pentru aceasta avea motive temeinice. Gorceakov dăduse dovadă de o mare perfidie, recomandînd ţarului să-l numească pe Şuvalov ambasador în cel mai însemnat post diplomatic din străinătate. Ştia că încordarea dintre Marea Britanie și Rusia avea rădăcini atît de adînci, încît orice agent diplomatic, oricît de iscusit, trebuia să-şi rupă inevitabil dinţii. În scrisoarea sa, Gorceakov îi lăuda abilitatea tocmai spre a-i demonstra diabolic - printre rînduri - că ingeniozitatea, rafinamentul şi capacitatea sa de negociator nu erau la înălţimea sarcinii încredinţate. Îi amintise apoi de ţar, spre a-i spori tensiunea nervoasă. La gîndul că acesta era cu ochii pe el, Şuvalov va face greşeli fatale. Gorceakov cunoştea, desigur, și cauzele intime care duseseră la înlocuirea lui Şuvalov din postul de şef al Poliţiei politice şi secrete.

În cursul dimineţii, ambasadorul rus fu anunţat că va fi primit de primul ministru, întrucît lordul Derby se afla la ţară. Nu-şi făcea iluzii asupra rezultatului întrevederii. Disraeli era un adversar declarat al ruşilor, iar Derby, deşi mai moderat, îi împărtăşea opiniile.

Şuvalov încercară să doarmă cîteva ceasuri, dar somnul nu i se lipi de gene. Spre a-şi mai limpezi gîndurile, încercă să se adîncească în lectura unui roman de Stendhal. Dar după ce frunzări cîteva pagini, constată că mintea îi zbura-aiurea şi că nici nu-şi amintea ceea ce citise. Aruncă volumul şi porunci să i se aducă o cafea tare. După ce goli două ceşti, făcu o baie, apoi se îmbrăcă pentru audienţa fixată la ora 11.

Şuvalov se înfăţişă punctual în Downing Street. Şeful de cabinet îl intro-duse imediat în cabinetul primului ministru.

Diplomaţii ştiu să se sfîşie cu zîmbetul pe buze.

În vreme ce se juca neglijent cu şnurul de mătase al monoclului, premierul britanic îşi pofti oaspete1e să ia loc. Ambasadorul se lansă într-o amplă expunere asupra necesităţii unei intervenţii comune a marilor puteri în Balcani.

- Regret, conte, dar cabinetul Majestăţii-Sale socoteşte o asemenea intervenţie cu totul inutilă, replică surîzînd Disraeli.

- Inutilă? Ştiţi poate că relaţiile dintre Turcia şi Serbia se deteriorează pe zi ce trece. Vreţi să asistăm la o nouă baie de sînge?

Disraeli ridică din umeri, lăsînd să i se aştearnă pe chip o expresie de oboseală.

- Am să fiu sincer cu dumneavoastră, conte! Şuvalov ştia ce preţ putea pune pe sinceritatea primului ministru. Dar se abţinu a face comentarii.

- Sunt convins, continuă Disraeli, că o notă comună adresată Sublimei Porţi nu va putea împiedica o răfuială sîngeroasă între turci și sîrbi.

- Sunteţi informat, cred, domnule prim-ministru, că Rusia s-a străduit să împiedice o extindere a incendiului în Balcani.

Disraeli zâmbi cu nevinovăţie factice:

- Voluntarii ruşi şi armele trimise de slavofili în Serbia sunt realităţi care nu pledează în favoarea tezei dumneavoastră, conte. Nu vă pun la îndoială buna-credinţă. Presupun însă că n-aţi fost informat asupra acestor măsuri, în concepţia mea foarte grave, fiindcă ameninţă să ştirbească drepturile unui stat suveran. Dar să revenim la oile noastre. Sângele va continua să curgă în Balcani, indiferent de dorinţele noastre. Să analizăm însă care vor fi urmările conflictului sîrbo-turc. Dacă Turcia va fi înfrîntă, vom aviza la momentul oportun asupra deschiderii succesiunii ei. Dacă sârbii vor fi zdrobiţi, vom căuta de comun acord o formulă care să îndulcească urmările înfrîngerii lor. Îi vom sili pe turci să dea dovadă de moderaţie în aplicarea represaliilor. Sunt convins că lordul Derby - după înapoierea sa de la ţară - va formula aceleaşi obiecţii ca şi mine. Credeţi-mă, conte, este mai înţelept să lăsăm timpul să lucreze.

Ambasadorul rus părăsi mânios reşedinţa primului ministru.

Suferise o înfrângere diplomatică pe care Gorceakov nu va întârzia să o speculeze. Spre a epuiza toate căile de luptă, solicită o întrevedere şi lordului Derby, îndată după înapoierea acestuia la Londra. Şeful departamentului Externelor se arătă şi mai dur decît premierul britanic.

- Vă mărturisesc, domnule ambasador, că nu împărtăşesc opinia primului minstru referitoare la necesitatea unei intervenţii pe lângă Sublima Poartă în favoarea creştinilor, în eventualitatea înfrângerii acestora. Este natural ca statul să pedepsească sever nişte insurgenţi, indiferent de credinţele lor religioase. Creştinii din imperiul turcesc nu sunt deloc interesanţi. Aş putea spune că ne-am complica inutil existenţa dacă le-am lua apărarea, încălcând drepturile suverane ale Turciei. După cum am avut onoarea să-i spun şi colegului dumneavoastră francez, ambasadorul marchiz d'Harcourt, apreciez că la ora actuală nu-şi are rostul o intervenţie europeană colectivă sau individuală.

Gorceakov primi raportul lui Şuvalov în ajunul plecării ţarului din Bad Ems. Insuccesul ambasadorului rus la Londra punea capăt încercărilor Rusiei de a se concilia cu Anglia. Dealtfel, complicarea situaţiei din Serbia avea să dea o întorsătură dramatică evenimentelor. . .

*

**

Profesorul Basil Bordey de la Universitatea din Bucureşti trăia o mare dramă. Prin înclinare era conservator, prin interese - liberal. Celor care-l întrebau de ce semnează Bordey, cu „y" le explica volubil că familia sa, originară din Franța, părăsise această ţară cu cîteva secole în urmă, sta-billindu-se ulterior în Valahia. În trecutul îndepărtat, numele de Bordey se scria sub forma Bordeilly, ca de pildă Chantilly. Asemănarea nu era întâmplătoare. Străbunii lui Bordeilly s-ar fi înrudit cu principii francezi de Conde, care posedau printre numeroasele lor proprietăţi domeniul şi castelul Chantilly. După ce îşi mutase penaţii în Valahia, numele de Bordeilly se tranformase în Bordey, căci vechea formă ar fi fost prea complicată pentru scrierea și pronunţarea românească. După aşezarea lor definitivă în ţara de la gurile Dunării, cei din neamul Bordey se încuscriseră cu unele familii boiereşti, mai mult sau mai puţin autohtone. Străinii au avut întotdeauna trecere pe ospitalierul pămînt valah. Dacă Basil Bordey îşi clama cu energie obârşia aristocratică, lucrurile

se schimbau de îndată ce intrau în joc interesele lui imediate. Căci Basil Bordey era un ambiţios. Năzuia să ajungă rector al Universităţii și - de ce nu? - ministru al Cultelor. De vreme ce titular al acestui departament fusese nu de mult Titu Maiorescu, un tînăr junimist pentru care Bordey nu avea nici un fel de stimă, de ce nu i s-ar fi cuvenit şi lui să aspire a deţine un rol de prim rang în cultura românească?

Nenorocirea profesorului era că boierimea conservatoare nu îl socotea a fi unul de-ai lor, iar burghezia liberală îl suspecta, atribuindu-i idei retrograde. Dar profesorul Bordey era înzestrat cu o tenacitate de catîr. „Dacă nu mă vreţi voi pe mine, vă vreau eu pe voi!" repeta vorbele lui Alexandru Lăpușneanu, descoperite într-o veche cronică.

Spre a-şi consolida poziţia în sânul boierimii, se căsătorise cu Elvira Craiovescu, coborâtoare dintr-o ilustră familie, întrată însă într-un ireversibil crepuscul. Bătrînul Tache Craiovescu, tatăl Elvirei, se împuşcase la Baden Baden după ce-și spulberase ultimii bani pe masa verde.

Orfana îşi petrecuse copilăria și adolescenţa într-un mare şi foarte luxos pension din Elveţia, fiindcă unchiul şi tutorele ei, latifundiarul Manole Vulturescu, hotărâse să-i asigure o educaţie aleasă şi relaţii sus-puse, menite să-i netezească drumul spre o căsătorie convenabilă rangului ei. Cînd Elvira se
înapoiase în ţară - după terminarea studiilor - candidaţii la mîna ei intraseră în mişcare. Printre aceştia nu se numărau tineri bogaţi sau bărbaţi cu situaţii înalte, fiindcă Elvira era lipsită pînă si de privilegiul frumuseţii. Pentru a-i spori şansele, tutorele o înzestrase cu o fişteică de moşie ruptă din propriile sale domenii.

Printre amatorii de căpătuială prin intermediul protecţiei Vulturescului se ivise la start şi tînărul Basil Bordey, care abia îşi terminase studiile universi-tare. Dintre carieriştii angajaţi în competiţie, bătrânul îl preferase pe Bordey, care nu era lipsit de inteligenţă şi nici de cultură. „Băiatul ăsta va ajunge departe, iar alături de el Elvira va dobîndi în societate o situaţie potrivită rangului ei boieresc", apreciase Manole Vulturescu.

Căsătoria se înscrisese printre evenimentele mondene ale timpului. Înainte de a da drumul în lume tinerei perechi, tutorele - căruia i se încheiase mandatul - voise să se achite cu generozitate de obligaţiile morale asumate din proprie iniţiativă

faţă de nepoata sa. Graţie lui Manole Vulturescu, lider al partidului conservator şi de mai multe ori ministru, Basil Bordey ajunsese profesor universitar şi deputat, fiind acceptat în sfîrşit în rîndurile boierimii, aşa cum visase. Ambiţia lui tindea spre înălţimi și mai mari: rector al Universităţii, ministru şi, în final, şef de guvern.

Căderea de la putere a conservatorilor intervenise însă într-un moment nepotrivit pentru interesele lui Bordey. Actualul rector urma să se retragă din activitate datorită vîrstei și mai ales unei boli care-l macină de multă vreme. Ce sorţi de izbîndă avea Bordey - conservator notoriu şi om de casă al lui Manole Vulturescu - să pună mâna pe rectorat sub un guvern liberal? Există totuşi o soluţie pe care candidatul la glorie cu orice preţ socotea că o va găsi tot în preajma protectorului său. Printre ginerii lui Manole Vulturescu se afla și un liberal, intrat în familie pe uşa din dos: Iordan Boldescu, avocat cu renume si ministru în guvernul liberal. Basil ştia că nu-i va fi uşor să-și schimbe de pe o zi pe alta penajul politic, dar potul merita miza.

În dimineaţa aceea fierbinte de iunie, profesorul îşi făcu elaborat toaleta, apoi coborî în sala de mîncare de la parter, unde Elvira îl aştepta cu micul dejun. Era o încăpere în stil românesc, în armonie cu conacul clădit după planurile unei cule olteneşti. Bordey socotea că Manole Vulturescu ar fi putut să ridice un edificiu mai arătos pentru nepoata sa, căci banii nu-i lipseau, dar Elvira - înzestrată cu mai mult bun-simţ decît soţul ei - îi replicase sentenţios: „Calul de dar nu se caută la dinţi. Tot ce avem aici - mult sau puţin - lui oncle Manole îi datorăm. De acum înainte trebuie să ne bizuim pe puterile noastre. Să adunăm bani şi să ne rotunjim moşia". Basil ripostase cu parapon: „De unde bani? Unchiul tău n-a binevoit să reverse cornul abundenţei asupra noastră. Salariul de profesor universitar nu aduce bogăţia. Ar fi putut să mă bage în consiliul de administraţie a vreunei bănci. Dar n-a fâcut-o. Eh, un egoist fără pereche!" Elvira ofta fără să-i mai răspundă.

După ce se înfruptă cu două ouă fierte, cu un caşcaval la capac, toate stropite cu o cafea tare, îşi luă rămas bun de la soţie si plecă la drum. Avea o brişcă trasă de doi cai negri și o mîna singur. Vanitatea lui suferea, fiindcă vehiculul acesta era mai mult decît modest în comparaţie cu echipajele magnifice ale bătrînului Manole.

După aproape două ore de mers la trap pe domeniul Vultureştilor - întinderea lui îl umplea de exasperare - pătrunse în imensul parc al conacului, populat de căprioare, păuni şi lebede. Clădirea, durată în stilul palatului de la Versailles, era un monument de eleganţă. Ori de cîte ori îi zărea silueta ivindu-se la capătul unei alei lungi, frumos pietruite, încadrată de brazi uriaşi, Basil simţea cum i se răscoleşte fierea. „Bogăţia nenorociţilor ăstora are să mă îmbolnăvească de gălbenare!" îşi zicea morfolindu-şi invidia şi ura. Scara de marmoră roz în formă de scoică, de la intrare, uşile înalte, cu ochiuri de cristal, lacheii care-l întîmpinau spre a-i lua pălăria şi mănuşile, vestibulul de marmoră verde, coridoarele lungi, împodobite cu statui si tablouri de valoare, saloanele vaste, decorate în stilurile Louis XIV, XV şi XVI, îl enervau în aşa hal, încît tensiunea lui înregistra salturi, provocîndu-i ameţeli şi dureri de cap.

Îl găsi pe Manole Vulturescu trebăluind într-o încăpere de sticlă, cu plante luxuriante şi cu numeroase colivîi în care se agitau tot felul de păsări exotice. Bătrînul dădea de mîncare unor papagali stropiţi cu toate culorile curcubeului, alegînd cu grijă seminţe dintr-un coş ţinut de un lacheu în livrea. În preajma lui stătea respectuos administratorul Plopeanu.

Pe chipul lui Bordey se aştenu o expresie de amabilă încîntare.

- Ce tablou idilic, domnule Vulturescu!

Deşi era căsătorit de cincisprezece ani cu Elvira, nu obţinuse privilegiul de a se adresa bătrînului cu acel intim „oncle Manole", folosit de celelalte rude colaterale ale acestuia.,

- Ce vînt te aduce pe aici, Basil?

- Am sosit aseară de la Bucureşti. V-am adus ştiri proaspete. Agitaţia politică a atins paroxismul.

- Mai mult mă preocupă agitaţia de aici. Plopeanu mi-a raportat că în cursul nopţii Argeşul s-a umflat atît de tare încît a început să dea peste albie. Cică ar fi ploi mari la munte.

- În zori, apele au intrat în satul din vale, explică administratorul, bucuros de interesul pe care-l trezise. Casele sunt pe jumătate înecate.

- Şi oamenii? Vitele? întrebă Manole.

- Oamenii s-au refugiat care pe unde au putut! Vitele, pe multe din ele, le-a luat apa!

Profesorul ţîţîi din buze.

- Aseară, cînd am trecut podul peste Argeş, mi s-a părut că nivelul apei era în creştere. Dar nu mi-am închipuit că. . .

- Podul nu mai există! zise Plopeanu cu importanţă. L-a luat puhoiul!

- Să nu înece și conacele noastre! se alarmă Bordey. Vulturescu zîmbi amuzat de frica aşternută pe chipul profesorului.

- Conacul vostru e construit pe un loc înalt. Ştiu asta fiindcă eu i-am ales amplasamentul. Ca să ajungă apele la voi, ar trebui să inunde întreg judeţul. Plopeanu, să ai grijă de sinistraţi! Să le dai ajutoare! Vreau să mă ţii la curent cu măsurile, pe care le-ai luat! După amiază am să cobor şi eu în sat, să văd ce se poate face pentru nenorociţii ăştia loviţi de năpastă.

Umplu cu seminţe receptacolele de faianţă dintr-o colivie cu papagali pitici.

- Tocmai acum și-au găsit și bulgarii să se refugieze la noi! zise Plopeanu cu resentiment.

- Nu e de mirare, adăugă profesorul. Dincolo de Dunăre e prăpăd. Basibuzicii trec prin foc şi sabie sate întregi. S-ar zice că vor să termine cu suflarea bulgărească.

Vulturescu îşi întrerupse îndeletnicirea.

- Refugiaţii bulgari unde şi-au găsit adăpost? Plopeanu ridică din umeri.

- Ţăranii noştri sunt milostivi. I-au primit prin casele lor. Dar acum, cu înecul.. .

Bătrînul reflectă cîteva clipe:

- Plopeanu, căpeteniile refugiaţilor bulgari să vină la mine! Poate găsim şi pentru ei un rost!

- Vă complicaţi existenţa, domnule Vulturescul, opină profesorul.

- Basil, existenţa noastră este atît de complicată, încît un supliment de complicaţii nu mai contează. Plopeanu, să-mi vii cu bulgarii!

- Am înţeles, să trăiţi! Administratorul dispăru din seră. Bordey făcu un gest larg.

- Generozitatea dumneavoastră nu se dezminte, domnule Vulturescu!

Bătrînul mormăi posac:

- Lasă complimentele! Ştii că nu-mi place să fiu flatat! De

afară răzbi zgomotul unei trăsuri care opri la intrarea clădirii.

- Cine o fi venit! se întrebă Manole. Zîmbi apoi papagalilor care gungureau zglobii: Sper să vă ajungă grăunţele! Aveţi şi băutură și frunze de salată! Şi stafide!. . .

Bordey nu-şi mai găsea astîmpărul. Îi zorea timpul.

- Ştiţi că în curînd rectoratul Universităţii din Bucureşti va rămîne vacant!

Vulturescu îi aruncă o privire obosită.

- Mă tem că de data asta va trebui să te descurci singur. După cum ştii, am intrat în opoziţie . . .

Profesorul şovăi cîteva momente, apoi rosti precaut:

- Mă gîndeam că aţi putea vorbi cu Iordan. . . Bătrînul se zbîrli:

- Eu să cer favoruri lui Boldescu? Niciodată! N-aş face-o nici pentru fiul meu!

- Iordan e ginerele dumneavoastră,- stărui profesorul. Ar fi fericit să. . .

- Să nu mai discutăm despre asta, Basil. Dacă ţii atît de mult să fii rector, voi căuta altă cale ca să te ajut. Cunosc destui membri ai senatului universitar.

- Acolo am numai duşmani, se bosumflă Bordey.

În seră îşi făcu o intrare furtunoasă Scarlat Vulturescu. Hainele îi erau murdare de noroi. Părul îi cădea în dezordine pe frunte.

-Scarlat! Tu aici? se miră bătrînul. Cum ai reuşit să treci Argeşul?

- Cu luntrea! gîfîi Scarlat. Că podul a pornit la vale! Cînd am coborît pe mal, am căzut în apă. Noroc că acolo era mică. M-am făcut însă ca dracu!

- Şi de-acolo pînă aici cum ai ajuns?

- Cu o căruţă! M-a hurducăit de mă dor şi acum oasele!: Trăsura am lăsat-o pe malul celălalt!

Bătrinul îl privi cu îngrijorare:

- Nu înţeleg de ce ţi-ai pus viaţa în primejdie! Puteai să te întorci la Bucureşti. Ai fi venit după ce se retrăgeau apele.

- Nu am avut timp de pierdut, papa! Trebuia să-ţi vorbesc.

Manole se întoarse spre lacheu.

- Încălzeşte apa, Damian! Domnul Scarlat trebuie să facă o baie fierbinte!

- Prea bine, domnule!

- Spune-i şi doctorului Lungeanu să treacă pe la mine cînd va termina cu domnul Miron!

- Am înţeles, domnule! Servitorul ieşi.

- Ce caută Lungeanu la Miron? întrebă Scarlat.

- N-ai auzit?

- Ce să aud?

- Miron a căzut de pe gloaba lui roaibă şi şi-a rupt piciorul. Făcu un gest arătînd spre etaj: Doctorul Lungeanu e sus la el. I l-a pus în atele. ..

Scarlat îşi scoase haina şi o aruncă pe un scaun de metal vopsit în alb.

- De piciorul lui Miron îmi arde mie acum, papa?!

- Ce s-a întâmplat? De ce eşti agitat? Du-te sus și te schimbă! Eşti ud pînă la piele...

- Papa, trebuie să vii imediat la Bucureşti. Alegerile merg mizerabil. Dacă nu facem ceva, liberalii obţin o majoritate zdrobitoare. Ieri, la colegiul I, a fost un dezastru!

Manole îşi reluă ocupaţia, de data asta la o colivie de canari.

- Ce nevoie aveţi de mine? Sunteţi destui acolo!

- Catargi şi Epureanu m-au trimis! Au zis că e mai bine să fii şi dumneata prezent.

- Nu le e de-ajuns că te au pe tine?

- Dumneata ai altă autoritate. Eşti vicepreşedintele partidului...

Manole umplu cu apă vasele mici și albe ale păsărilor.

- Iar tu eşti fiul meu... urmaşul meu... Trebuie să te bucuri de aceeaşi autoritate...

- Papa, nu e momentul să măsurăm forţa autorităţii mele! exclamă Scarlat, exasperat de îndărătnicia părintelui său. Trecem prin clipe grele! Riscăm să pierdem totul. . .

- Şi ce vrei să fac eu? Să alerg pe stradă şi să trag oamenii de mînecă, implorîndu-i: „Vă rog, cetăţeni, votaţi pentru conservatori!"

- Nu ţi-a cerut nimeni aşa ceva... Cunoşti însă legenda Cidului. În timpul bătăliei, oastea trebuie să-și vadă conducătorul în frunte!

- Asta ar mai lipsi! ripostă Manole cu prefăcută indignare. Să mă legaţi de o gloabă și să mă purtaţi prin oraş cu o pancartă de gît: „Urmaţi-l! El vă duce la victorie!" Se întoarse spre profesor: E ridicol, nu-i aşa, Basil?

- Papa, ţara arde și dumitale îţi arde de glume! exclamă Scarlat, revoltat.

Bătrînul se uită aspru la fiul său:

- Pe vremea mea se spunea ,,...şi baba se piaptănă".

- Iartă-mă, papa! N-am vrut să spun asta! zise Scarlat împăciuitor. Partidul are însă nevoie de dumneata! Catargi e compromis!

- Luaţi-l atunci pe Florescu! Pe Cantacuzino! Pe Mavrogheni! Sau pe Lahovary!

- Şi ăştia sunt scoşi din competiţie! Manole se uită fix la feciorul său.

- Ascultă, Scarlat! Cu tine am să fiu sincer! Vorbesc deschis pentru că de faţă este şi Basil, unul de-ai noştri, în care am toată încrederea!... Nu mai este nimic de făcut!

- Cum adică?

- Pentru noi, conservatorii, alegerile sunt pierdute. Liberalii vor obţine majoritatea în Cameră. . .

- Papa, vorbeşti cu atîta siguranţă de parcă ai cunoaşte dinainte rezultatul alegerilor. Sau... poate ştii ceva şi nu vrei să-mi spui...

Bătrînul făcu o schimă plictisită.

- Prostii! Orice om cu minte clară înţelege acest fapt, care peste cîteva zile va fi o realitate.

Scarlat îl privi dezorientat:

- Şi atunci? Ce se va întîmpla cu noi?

- Cu noi? Nimic! Ce să se întîmple? Ne vom îngriji mai departe moşiile... Ne vom crește copiii şi nepoţii... După aceea vom vedea... Vor mai fi şi alte alegeri... Nici o grijă!

- Dacă ar şti cei de la Bucureşti cum gîndești!... Ce să le spun cînd am să mă întorc în capitală fără tine?

- Găseşte o scuză! Podul! S-a rupt podul!

- Dar eu cum am putut să trec Argeşul?

- Eşti încă tînăr, Scarlat! Eu am trecut de vîrsta aventurilor!... Dacă chestia cu podul nu e credibilă, găseşte alt motiv: o criză rebelă de sciatică, de gută, de astm.. .

- Colegii tăi ştiu că nu suferi de astm...

- De gută ştiu toţi că sufăr. Boala traiului bun. Comună - şi lor.

- Poate te răzgîndeşti...

- Nu mai insista, Scarlat! Nu vezi cîte am pe cap? Inun-

daţiile... bulgarii refugiaţi...

Scarlat rămîne uimit:

- Bulgarii?... Iarăşi au venit aici?... Şi turcii? Au prins de veste turcii?

- Nu ştiu. Deocamdată tac.

- Ce ai de gînd cu bulgarii ăştia?

- Mai întîi vreau să văd ce au ei de gînd. Am trimis pe Plopeanu după căpeteniile lor. Să stau cu ei de vorbă.

Scarlat oftă adînc.

- Nu ştiu dacă faci bine, papa... Porni spre uşă: în sfîrşit, ne vedem mai tîrziu. Alerg să fac o baie.

După plecarea lui Scarlat, profesorul Bordey rămase stingherit în preajma bătrinului. Hotărîrea lui era definitivă. Corabia conservatorilor se scufunda. N-avea de gînd să se ducă la fund odată cu nava găurită. Au murit conservatorii, trăiască liberalii!

- Vă rog să-mi permiteţi să mă retrag, se adresă amfitrionului.

- Nu rămîi la prînz?

- Am venit doar să vă salut! Mă duc să văd efectul inundaţiilor pe moşie la mine. Elvira trebuie să fie tare îngrijorată.

- Bine, Basil, du-te! Complimentele mele Elvirii!

Rămas singur, Manole aruncă o ultimă privire asupra coliviilor cu păsări. Le aprovizionase pe toate. Părăsi fără grabă sera; conacul îi părea pustiu. Resimţea lipsa nepoţilor gălăgioşi, care încălzeau cu tinereţea lor încăperile uriaşe și impersonale ca nişte decoruri de teatru. Plecaseră desigur cu toţii să vadă înecul. Trecu în bibliotecă. Luă ultimul volum din „Istoria declinului și a prăbușirii Imperiului Roman" de Gibbon. Îl deschise la capitolul cuceririi Constantinopolelui de către osmalîii lui Mehmed II. Parcurse cîteva pagini, apoi lăsă cartea pe genunchi. Sosise oare timpul ca vechea cetate a Bassileilor creştini să revină vechilor stăpîni, grecii? S-ar fi zils că ceasurile Imperiului Otoman erau numărate. Dar fenomenul morţii lui nu se produce fără zvîrcoliri, vărsări de sînge şi suferinţe grele, atît în tabăra turcilor, cît şi a adversarilor lor.

Visa cu ochii deschişi, încercînd să creeze imaginar o lume balcanică eliberată de sub talpa străinilor, un Eden terestru în care să trăiască în libertate şi frăţie românii și sîrbii, grecii şi bulgarii, albanezii şi italienii.

Îl trezi din reverie sosirea administratorului Plopeanu, însoţit

de un grup de bulgari. Vulturescu îi chemă în bibliotecă. Bulgarii - trei la număr - erau bărboşi, scunzi, zdraveni. Purtau haine negre, roase şi rupte pe alocuri. Salutară cu respect. Manole îl recunoscu pe unul dintre ei.

- Nu eşti tu Stancev?

- Chiar eu, boierule! rosti cu voioşie cel interpelat. Jivko Stancev. Văd că nu m-aţi uitat!

- Cum era să uit? După cheful pe care l-ai tras vara trecută aici, în sat, la vărul tău Trandafilov, ţi s-a dus faima. . .

- Da, boierule. Să iertaţi veselia noastră zgomotoasă, doar o dată mi-a născut și mie muierea...

Manole zîmbi:

- O dată pe an, vrei să spui. Umblă vorba că eşti bărbat harnic!

Stancev rîse în mustaţă.

- Asta așa-i, boierule! Dacă mi-a dat Ăl de Sus putere, am zis că nu-i rău să împrăstii sămînţa . . .

- Staţi jos! îi pofti amfitrionul pe ţărani. Beţi cîte o ţuică?

- Sărut mîna, boierule! Bem! Arătă cu un gest pe camarazii lui: Am să vorbesc şi în locul lor, căci ei nu ştiu româneşte.

La un semn al lui Manole, un lacheu servi ţuică noilor veniţi.

- Tu, Stancev, ai învăţat bine limba noastră.

- Păi cum?! Maria mea e de aici, din Vultureşti... Toată ziua îi aleargă gura. . .

- Şi gura, dar şi mîinile. . .

- Şi asta-i drept. De vrednică e vrednică, altfel de mult o aruncam înapoi peste Dunăre.

Rîseră amîndoi. Zîmbiră şi ceilalţi doi bulgari, deşi nu ştiau despre ce este vorba. Chipul bătrînului redeveni serios.

- Ia spune! Ce-i pe la voi? Stancev se întristă brusc.

- Rău!... Foarte rău, boierule! Jelanie mare... Comitetul nostru revoluţionar hotărîse din primele zile ale lui aprilie ca în sectorul Panagurişte să dăm drumul la o nouă răscoală. Urma să blocăm trecătorile, drumurile, să tăiem liniile telegrafice, să atacăm şi să dăm foc cazărmilor turceşti...

- Şi?

Stancev ridică din umeri:

- Eh, careva a umblat cu vorba... Turcii au aflat și au început arestările. Atunci ţăranii au apucat topoarele, furcile și coasele.

Pe mulţi i-am înarmat cu puşti şi pistoale. Şi am început să-i punem pe fugă pe turci. La fel au făcut și cei din Tîrnovo și din Troian.

- Pînă aici toate bune. . ..

- Da, la început. Că pe urmă a venit prăpădul. Înfuriat de izbînzile noastre, marele vizir - adică cel vechi, nu ăsta de e acum - a trimis peste noi hoardele de başibuzuci și de cerkezi...

- Iar bilanţul e tragic...

- Foarte tragic, boierule! În mai puţin de douăzeci de zile, barbarii ăştia au furat zeci de mii de vite, au ars şaizeci de sate, au distrus vreo cincisprezece monastirî. Gruev, unul dintre membrii comitetului nostru, a murit la Panagurişte. Numai acolo au fost ucişi vreo opt sute de copii, femei și bărbaţi. În toată ţara sunt mii, zeci de mii de morţi. De-a lungul drumurilor, arborii au fost schimbaţi în spînzurători.

- Voi cum aţi reuşit să scăpaţi?

- Comitetul nostru, boierule, a hotărît ca ceata condusă de mine să se refugieze aici în vederea unei regrupări. Mîine plec la Giurgiu. Acolo se află sediul comitetului nostru.

- Ştiu. Nu-i nevoie să-mi spui. Din cauza voastră avem destule necazuri cu turcii. Mereu ne reproşează că vă oferim adăpost, că vă ajutăm să vă reorganizaţi, să vă înarmaţi, aici, în România...

- Boierule, nu vom uita niciodată ce datorăm fraţilor noştrii români de peste Dunăre! Mai ales că ne leagă aceeaşi soartă!

Manole ridică paharul cu ţuică:

- Să ciocnim, oameni buni!

- În sănătatea voastră, boierule! zise purtătorul de cuvînt al bulgarilor.

- Nu aşa, măi Stancev! Că eu, sănătos ori bolnav, tot mă duc... în sănătatea poporului și a ţării ăşteia, care v-a adăpostit în vremuri de restrişte!

Trăiască românii și România!

- Aşa, mă! Iar eu beau pentru izbînda voastră.

Goliră cu toţii paharele. Stancev lăsă puţină ţuică în pahar și o turnă pe parchet:

- Pentru morţii noştri! Manole îi imită gestul:

- Să le fie ţărâna uşoară şi amintirea veşnică!

Uşa se deschise și doctorul Lungeanu îşi vîrî capul înăuntru.

- E voie?

- Pofteşte, doctore! zise Manole. Eh, cum se simte pacientul dumitale?

Lungeanu clătină cu îndoială din cap:

- Şă zicem bine, domnule Vulturescu.

- Numai „să zicem"? Cu alte cuvinte, numai bine nu e.

- Vedeţi... după o anumită vîrstă...

- Zi odată, nu te mai codi ca o muiere!

- De la o anumită vîrstă osul nu se mai sudează atît de repede. Va trebui să stea multă vreme la pat...

Manole începu să rîdă. . .

- Dacă e numai atît, nici o grijă! Miron e obişnuit... Făcu semn cu ochiul: Cam toată viaţa si-a petrecut-o prin paturi... Redeveni serios: în rest, nimic alarmant?

- Nu, domnule Vulturescu. În maximum două luni va putea merge ca pînă mai ieri.

- Perfect! Acum să-ţi fac cunoştinţă cu Jivko Stancev și cu tovarăşii lui de luptă.

Lungeanu strînse mîinile bulgarilor.

- Prea onorat, domnule doctor! zise Stancev.

- Doctore, bei cu noi o ţuică? întrebă Vulturescu.

- Cu plăcere!

Goliră un nou rînd de pahare.

- Ia spune, Stancev, cu ce vă pot ajuta de data asta? i se adresă Manole.

- Boierule, nici nu îndrăznesc. . .

- Dacă îţi dau eu voie, îndrăzneşte! Bulgarul se uită la doctor.

- Avem printre noi cîțiva răniţi. . .

- Înţeleg! Aveţi nevoie de serviciile unui medic...Se întoarse către Lungeanu: Ei, ce zici? Le dai o mînă de ajutor băieţilor ăstora? Bineînţeles, onorariul mă priveşte pe mine!...

- Nu e cazul, domnule Vulturescu. Şi eu îi urăsc pe turci la fel de mult ca şi dumneavoastră.

- Mulţumesc, doctore! Am ştiut că eşti un bun român! Stancev, după cum vezi, doctorul Lungeanu este gata să vă ajute. De rest se va ocupa Rică Plopeanu. Plopeanu, le pui la dispoziţie tot ce le trebuie! Cazare, hrană, echi-pament! Am să încerc, Stancev, să vă procur şi ceva arme.

Bulgarul înţelese că întrevederea luase sfîrşit. Se ridică în picioare:

- Boierule, vă mulţumesc, în numele comitetului nostru revoluţionar şi al tuturor oamenilor mei!

- Dacă realmente vreţi să-mi mulţumiţi, luptaţi bărbătește şi scăpaţi-vă ţară de turci!

- Aşa vom face! făgădui Stancev cu solemnitate în glas și în atitudine.

Bulgarii îşi luară rămas bun, apoi plecară însoţiţi de medic şi de admini-stratorul Plopeanu.

Manole luă cartea de pe masă și o deschise cu gîndul de a relua lectura. Citi cîteva rînduri, apoi închise tomul. Eveni-mentele pe care le trăia erau atît de impresionante, de înăl-ţătoare, încît nu mai permiteau preocupări marginale. „Trebuie să fac mai mult pentru bulgarii ăştia! îşi zise. Din păcate, pu-terile mele sunt limitate. Pasiv însă n-am să rămîn! Bătrîneţea nu este o piedică pentru un om hotărît să lupte împotriva împilării străinilor!"

Cînd ridică ochii de deasupra volumului închis, aşezat pe genunchi, îl văzu pe Scarlat spălat, dichisit, într-o impecabilă haină de interior. Acesta îşi freca reconfortat mâinile:

- Nimic nu e mai bun ca o baie fierbinte! Mi-a pus sîngele în mişcare!

Manole îi zîmbi cu afecţiune:

- Acum te recunosc de fiu ... Sincer să-ţi spun, cînd ai venit, arătai jalnic....

O umbră pe chipul lui Scarlat.

- Cam tot atît de jalnic arată partidul nostru în clipa de faţă. Lovi cu pumnul drept în palma stîngă deschisă: De un singur lucru îmi pare rău.

- Că nu vei fi iarăşi ministru?

- Nu! Regret că au să triumfe alde Boldescu!

- Boldescu! ... Toată ziua Boldeşcu! ripostă iritat bătrînuî. Încetaţi odată să priviţi peste gardul vecinului. De asta merg treburile noastre prost. În loc să căscaţi ochii la ceea ce aveţi de făcut, vă uitaţi cu invidie şi răutate în stînga şi în dreapta .. .

- Papa, nu te enerva! Ştii că doctorul ţi-a interzis ...

- La naiba cu prescripţiile medicilor! Spre a-l linişti încercă să schimbe vorba.

- Ai avut vizitatori. Văd pe masă pahare goale . . .

- Am stat de vorbă cu bulgarii. Criza orientală se apropie de apogeu, fiule, în curînd va izbucni un mare război.

- Apropo de război! replică Scarlat. În ziua plecării mele din Bucureşti, s-a înapoiat de la Belgrad delegaţia militară condusă de colonelul Alexandru Boldescu, fratele ilustrului meu cumnat!

- Iar?

- Promit să nu-l mai critic în faţa dumitale! E bine?

- Hai, vorbeşte-mi de colonel!

- A făcut o vizită în Serbia la invitaţia guvernului Rislici. L-a primit în audienţă însuşi Prinţul Milan.

- Interesant! exclamă bătrînul. Colonelul Boldescu este bine văzut de Prinţul Carol. Sunt curios să aflu cu ce veşti s-a întors! Dealtfel, bănuiesc ce-i va spune lui Vodă. Serbia va intra în curînd în acţiune. Facem rămăşag că acest lucru l-a aflat la Belgrad?

*

**

Vîrful ascuţit al penei de gîscă, muiat în cerneală neagra, alerga nervos pe coala albă de hîrtie, aşternînd rînduri scrise limpede, cu spaţii egale între cuvinte. Setea de ordine, de disciplină, proprie Prinţului Carol, îşi găsea oglindirea şi în modul în care-şi redacta scrisorile.

După instalarea sa pe tronul României, îşi făcuse obiceiul de a trimite la intervale regulate lungi mesaje tatălui său, căruia îi împărtăşea gîndurile, hotărîrile, îndoielile sale. Corespondenţa aceasta nu numai că păstra vie legătura sentimentală cu familia lui rămasă în Germania, la Hohenzollern, dar prin intermediul părintelui său - înrudit cu numeroase familii domnitoare din Europa - putea obţine informaţii de prima mînă, adeseori secrete, asupra intenţiilor politice ale marilor puteri, ceea ce îi permitea să-şi pregătească din timp bateriile pentru bătăliile diplomatice care aveau să urmeze.

,.De cînd ţi-am trimis ultima scrisoare s-au petrecut în Orient evenimente însemnate, care nu sunt altceva decît începutul unei drame ce o să se joace în curînd, scria prinţul tatălui său. Europa se dă înapoi speriată de la dezlegarea chestiunii orientale, pentru că aici ea întrevede fantoma unui mare război. Cert este că nici o mare putere nu poate să îngăduie alteia o izbândă sau o influenţă mai presus de a sa. Actualmente, Europa nu înţelege că amînările nu rezolvă nimic şi că aceeaşi primejdie pe care doreşte să o evite azi, se va ridica mai tîrziu mult mai grozavă, căci va fi însoţită de un

fanatism dezlănţuit şi de o violentă dorinţă de răzbunare. Atunci, nici o putere din lume nu va mai fi în stare să împiedice o catastrofă, al cărei rezultat nu se poate prevedea. Este foarte posibil să urmeze în curînd un război general.

În Constantinopole, nici schimbarea sultanilor de pe tron, nici omorîrea miniştrilor n-a modificat, n-a îmbunătăţit cu nimic situaţia. Corupţia e atît de înrădăcinată în toate ramurile administraţiei turceşti, încît nici un guvern nu va izbuti să o stîrpească. Reformele sunt şi rămîn făgăduieli goale, în care mahomedanii cred tot atît de puţin ca şi creştinii. Faţă de această stare de lucruri, este de aşteptat ca insurecţia să continue pînă ce Imperiul Otoman, chiar dacă nu se va dărîma, se va zgudui însă din temelii. Atunci se vor forma state mici care, mai curînd sau mai tîrziu, vor cîştiga putere de viaţă. Anglia a recunoscut în sfîrşit situaţia adevărată. Este de o mare însemnătate declaraţia lui Derby făcută în Camera Lorzilor, în care acesta arată că Tratatul de la Paris garantează integritatea Turciei numai contra atacurilor din afară dar că în certurile dintre Sublima Poartă şi statele tributare ei nu are a interveni nici una din puterile semnatare. Dacă toate ţările mari ar adopta acest punct de vedere, atunci conflictul oriental ar fi localizat și s-ar evita încurcături serioase. Trebuie să se recunoască odată statelor vasale, și provinciilor singuratice dreptul de a încerca să ridice capul. Dacă ele izbutesc să iasă biruitoare din lupta cu suzeranul lor, cu atît mai bine. Dacă nu, atunci dînsele nu merită să fie ţări libere.

Se pare că sîrbii nu mai aşteaptă să vadă ceea ce va hotărî diplomaţia la mesele ei verzi și îşi vor decide ei înşişi soarta. Şi în Bulgaria domneşte o puiternică fierbere. S-au inființat pretutindeni comitete revoluţionare, care îndeamnă populaţia să scuture jugul turcesc. Unităţi ale armatei otomane, la care s-au adăugat cete de başibuzuci şi de cerkezi, au trecut la represalii violente. Situaţia României este foarte grea. Turcii pretind că e de datoria noastră să jucăm la Dunăre rolul de jandarmi în folosul lor, îngreuind comunicaţia comitetelor de aici cu cele din Bulgaria şi impiedicînd năvălirea cetelor înarmate în Turcia.

Este regretabil că frămîntările sîngeroase au izbucnit în Orient tocmai acum, cînd starea noastră financiară este extrem de precară și cînd un partid care a avut în ultimii cinci ani conducerea ţării a fost silit să se retragă, însă era neapărat

necesar să se încredinţeze cîrma ţării partidului care a ajuns la putere pe căi constituţionale. Catargi a condus treburile ţării cu înţelepciune şi energie, dar ..."

Un ciocănit uşor în uşă îl făcu pe prinţ să-și întrerupă scrisul.

- Intră!

Vintilă Vulturescu, secretarul domnesc, îşi făcu apariţia. Era atît de tînăr, încît ţinuta lui sobră - cravată-plastron, jachetă neagră, pantaloni reiaţi - îl făcea să semene cu acei elevi de la colegiul Eton, încorsetaţi într-o uniformă care-şi găsea sursa de inspiraţie în severul frac de ceremonie, oarecum distonant cu vîrsta lor. Lui Carol îi plăcea să se înconjoare de oameni tineri. „Au sufletul curat. Viaţa tumultoasă, sălbatică, nu a apucat încă să le defor-meze caracterul, imprimîndu-le pecetea fariseismului."

Secretarul îl anuttiţă respectuos:

- Alteţă, a sosit domnul ministru al Afacerilor Externe!

Prinţul îşi aminti că îi fixase audienţă la orele cpt. Redactarea scrisorii îl acaparase, făcîndu-l să uite cât de repede trece timpul. De obicei, înainte de a începe, lucrul cu miniştrii, îşi întreţinea forma fizică, făcînd exerciţii de scrimă cu maiorul Schina, ori ieşind în scurte plimbări călare prin împrejurimile capitalei. În dimineaţa aceasta îşi neglijase programul spertiv. Nu-i rămînea decît să se resemneze, amînîndu-l pe a doua zi.

- Pofteste-l pe domnul Kogălniceănu! se adresă zâmbind secretarului.

Audienţele ministrului Afacerilor Străine îi prilejuiau mo-mente de desfătare intelectuală. Îi admira inteligenţa vie, în-ţelepciunea, dar şi concep-ţiile politice îndrăzneţe. Kogălniceănu avea reputaţia unui Don Juan, deşi fizicul lui nu era deloc avantajos. "Era de presupus că seducea femeile cu spiritul său strălucit, cu acea căldură lăuntrică pe care o radia întreaga lui fiinţă. Bogăţia personalităţii lui se vădea şi în preocupările-i multiple. Intelectualul Kogălniceănu - lucrările lui de istorie şi de literatură căpătaseră o mare notorietate – era dublat de un om cu vederi practice. Proprietar de pămînt și industriaş, ştia să se descurce satisfăcător în hăţişul problemelor economice și financiare. Dragostea lui pentru patrie şi petru poporul românesc se plasa însă deasupra tuturor celorlalte pasiuni ale sale. Prinţul ştia că în Kogălniceanu găsise un colaborator de anvergură europeană, absolut necesar ţării, bătută în acele

vremuri de toate vijeliile. Kogălniceanu era capabil să-și măsoare forţele - pe tărîmul politicii internaţionale - cu cei mai de seamă reprezentanţi ai marilor puteri. Reputaţia unei ţări creşte sau scade în funcţie de valoarea bărbaţilor de stat care o conduc. Prinţul cunoştea această axiomă şi se străduia să o aplice în alegerea colaboratorilor săi.

- Te aşteptam, domnule Kogălniceanu, îl întîmpină Domnul întinzîndu-i mîna. Voiam să-ţi vorbesc. Am reflectat mult asupra cuvintelor lordului Derby si ale lui Disraeli, asupra frărnîntărilor care macină astăzi Imperiul Otoman și am ajuns la concluzia că de acum înainte trebuie să încetăm a ne aştepta la ajutorul străinătăţii. Să ne ajutăm singuri dacă vrem să izbîndim, domnule Kogălniceanu!

- Sunt de acord cu Alteţa-Voastră! Trebuie să alegem însă momentul prielnic.

- Te ispiteşte o acţiune militară concertată cu a sîrbilor? Kogălniceanu schiţă un gest negativ.

- Sîrbii se pripesc, Alteţă. Imperiul Otoman este pe ducă, dar are încă destulă forţă spre a zdrobi veleităţile de libertate și neatîrnare ale popoarelor creştine dinlăuntrul lui, cu atît mai vîrtos cu cît răscoalele au avut un caracter izolat. Trupele turceşti le-au zdrobit pe rând. Mă tem că și sîrbii vor suferi aceeaşi soartă. Dacă ar fi fost vorba de o insurecţie care să fi izbucnit simultan, în Balcani și în Asia Mică - unde armeeenii gem sub talpa grea a osmanlîilor s-ar fi schimbat lucrurile. Dar un consens al tuturor popoarelor creştine, deşi posibil teoretic, este greu de realizat în practică. Sîrbii, ca şi noi, românii, se află la periferia Imperiului Otoman şi ca atare au mai multe şanse de a-şi câştiga neatîrnarea prin luptă. Din nefericire, turcii dispun încă la ora actuală de suficient armament modern, procurat în special de la englezi, care le asigură în acest domeniu o netă superioritate asupra noastră. Nu mai vorbesc de superioritatea numerică a trupelor otomane. Dar finanţele Turciei sunt la pămînt. Cu timpul, armamentul lor se va demoda. Incuria, corupţia, afacerismul cercurilor conducătoare otomane sunt atît de manifeste, încît Sublima Poartă, intrată în bancrută, nu-și va mai putea reface stocurile de armament. Pînă atunci, înarmarea noastră va trebui să atingă un nivel înalt, astfel încît să suplinim prin cantitatea materialului de luptă superioritatea numerică a turcilor.

- Nici noi nu stăm prea bine cu finanţele, domnule Kogălniceanu.

- Vom face economii masive, Măria-Ta. Nici un sacrificiu nu este prea mare cînd în joc se află salvarea patriei!

- Asta înseamnă aşteptare, domnule Kogălniceanu. O foarte lungă aşteptare... Dacă Serbia și Muntenegrul intră în luptă, de ce n-am lua și noi taurul de coarne? Mergînd alături de ei, am realiza poate acea simultaneitate în acţiune de care mi-ai vorbit dumneata.

- Măria-Ta, situaţia noastră este deosebită de a Serbiei. Armata sîrbă este pregătită de ofiţeri ruşi și întărită de voluntari ruşi. Tot ruşii le-au furnizat și mari cantităţi de armament. Cernaiev, un general de asemenea rus, a preluat oficios comanda trupelor sîrbesti. Pe cînd noi, Alteţă, ne bizuim doar pe propriile noastre puteri.

- Cu atît mai bine, domnule Kogălniceanu! Nu vom datora nimănui nimic. Dacă ne vom mărgini să invocăm tratatele existente, neutralitatea noastră garantată de marile puteri, nu vom realiza nimic. Am văzut ce au făcut marile puteri pentru creştinii din Bosnia și Herţegovina, și acum în urmă pentru cei din Bulgaria. Trebuie să ne făurim singuri destinul, domnule Kogălniceanu! Aşa după cum spun și oamenii politici britanici.

Ministrul Afacerilor Străine înclină din cap:

- Sunt de acord cu Alteţa-Voastră. Numai că nu a sosit încă momentul să lovim. După cum am mai spus Alteţei-Voastre, timpul lucrează pentru noi. Faptul că nu preconizez o acţiune militară imediată, nu înseamnă că mă rezum la un imobilism politic pe tărîm internaţional. De ce n-am încerca să obţinem pe căi paşnice ceea ce la ora actuală este greu de dobmdit pe calea armelor?

Prinţul păru viu interesat:

- Există asemenea posibilitate?

- Există! Vom profita de marile dificultăţi în care se zbate azi Turcia, spre a încerca să obţinem recunoaşterea independenţei noastre pe calea trata-tivelor. Prinţul făcu o schimă nemulţumită:

- Turcii sunt căpâţînosi! Nu vor ceda decît atunci cînd vor avea cuţitul la os!

- Vom ajunge și acolo, dacă mijloacele paşnice vor da greş. Vom inaugura varianta paşnică printr-o declaraţie de

neutralitatea în care vom strecura ideea unei recunoaşteri a ieșirii noastre de sub tutela Turciei. În acest chip vom tatona şi reacţia Europei. Să nu uităm, Alteţă, că formula lordului Derby nu estte împărtăşită și de celelalte mari puteri, care nu vor accepta cu inima uşoară prezenţa în Balcani a unor state cu o populaţie creştină indigenă, state unitare, relativ consolidate, capabile să trăiască pe propriile lor picioare, să respingă tentativele expansioniste ale unor vecini lacomi şi în acelaşi timp să nu mai permită intervenţii din afară sub pretextul protejării localnicilor. Să nu uităm că existenţa actualei stări de lucruri din Balcani este consfinţită de tratate care au putere de lege, atîta vreme cât marile puteri au interesul să le respecte. Or, cu excepţia Rusiei, acestea doresc o Turcie bolnavă, aici, în Balcani, pe care să o joace după plac. Ce contează pentru ele suferinţele localnicilor? Ce contează moartea în masă a unor oameni care se află atît de departe de ele şi care nu le afectează deci în mod direct! Formula lor wait and see îmi evocă imaginea unor turişti pîntecosi, sătui și amatori de amuzamente, care privesc prin pereţii de sticlă ai unui uriaş acvariu lupta pe viaţă şi pe moarte a unor vietăţi marine, dominate de legea celui mai tare! Dar să revin la scopul audienţei mele. Am întocmit memoriul destinat ministrului de Externe turc Savfet Pașa, în lumina celor discutate cu Alteţa-Voastră în cursul ultimei audienţe pe care mi-aţi acordat-o. Am strecurat şi ideea - scumpă nouă - a imperativului politic pe care-l constituie azi recunoaşterea neatîrnării României de către marile puteri.

Scoate din mapa de piele verde ţinută sub braţ un document pe care-l aşează pe masa de lucru a prinţului,

- Îmi permit să amintesc Alteţei-Voastre că încă de acum doi ani, mai precis în mai 1874, Ministerul Afacerilor Străine al Sublimei Porţi a cerut expres Agenţiei noastre diplomatice la Constantinopole să suprime în corespondenţa cu Poarta şi cu celelalte puteri europene cuvintele: România, agent diplomatic, supus român et caetera, ameninţînd că în caz contrar va trimite înapoi orice act în care ar figura aceste expresii. Bineînţeles, agentul nostru diplomatic a continuat să le folosească.

- Ştiu. Pentru asta și-a creat o atmosferă proastă la Constantinopole. În ciuda stăruinţelor lui, oficialităţile turceşti au stăruit a refuza ţării noastre numele de România, continuînd să se folosească de vechile titulaturi: Principatele Unite ale Moldo-

Vlahiei, ori Principatele Vasale. Pretenţiile lor nu mai pot fi tolerate!

- De aceea, Alteţă, am şi considerat necesar să intitulez primul punct al memoriului nostru: „Recunoaşterea individualităţii Statului român și a numelui sîu istoric".

- Cred, domnule Kogălniceanu, că ai dezvoltat şi chestiunea greutăţilor întîmpinate de supuşii români aflaţi pe teritoriul Imperiului Otoman în rezolvarea formalităţilor necesare diverselor lor interese.

Ministrul înclină din cap:

- Am atacat, Alteţă, în sensul vederilor dumneavoastră și un al doilea punct, care se referă la refuzul sistematic și ostentativ al guvernului otoman de a recunoaşte calitatea diplomatică a agentului nostru de pe lângă Sublima Poartă, atribuindu-i doar titlul de „capuchehaie".

- Dacă nu mă înşel, corespondentul în franceză al acestui termen turcesc este „charge d'affaires" însărcinat cu afaceri.

- Întocmai, Alteţă. Dar ateastă titulatură nu este compatibilă cu gradul diplomatic conferit reprezentantului nostru de ultimul tratat privind România. Acolo se stipulează titlul de agent pentru reprezentanţii noştri diplomatici, caracterul esențialmente diplomatic al agentului, cît şi privilegiile de care se bucură acesta potrivit dreptului ginţilor. Am ridicat şi chestiunea situaţiei supuşilor români în trecere sau stabiliţi în Turcia, cum aţi preconizat şi dum-neavoastră, Alteţă. Este inadmisibil să fie asimilaţi cu raialele şi să li se impună plata taxelor fixate acestora.

- Românii ar trebui să aibă statutul străinilor care vizitează Turcia. Asimilarea românilor cu raialele constituie un abuz revoltător, care contravine capitulaţiilor.

- În cazul turcilor, Alteţă, noţiunea de abuz şi-a pierdut de mult accepţiunea reală ... Al patrulea punct al memoriului are ca subiect violarea teritoriului român şi necesitatea unei noi delimitări a insulelor de pe Dunăre.

Prinţul înclină energic din cap.

- Să menţionezi jafurile şi violenţele la care s-au dedat în ultima vreme bandele de turci care vin sa fure copaci de pe teritoriul nostru. După cîte sunt informat, pe moşia prietenului nostru Manole Vulturescu a fost ucis un pădurar cu femeia şi copilul său. Socotesc necesară o întărire a pazei militare pe

malul Dunării. Am să discut această problemă cu domnii Epureanu, Brătianu și Vernescu. Să auzim punctul următor, domnule Kogălniceanu.

- Punctul cinci se referă la greutăţile ridicate de autorităţile otomane în calea comerţului nostru cu băuturi spirtoase româneşti.

- Cum justifică turcii această ... prohibiţie? Căci este o adevărată prohibiţie, nu-i aşa?

- Turcii pretextează că alcoolurile româneşti conţin substanţe vătămătoare sănătăţii.

- Absurd!

- Alteţă, această stare de lucruri este contrară uzanţelor internaţionale, care, în interesul unei depline armonii, asigură şi ocrotesc traficul negustorilor din statele prietene. Încâlcând aceleaşi uzanţe internaţionale, turcii refuză să încheie cu noi un tratat de extrădare reciprocă a criminalilor de rînd. În aceeaşi ordine de idei, am protestat şi împotriva întîrzierii sine die a semnării unor convenţii speciale poştale și telegrafice între România şi Turcia, în ciuda faptului că ţara noastră este - alături de Turcia - semnatară a Convenţiei poştale de la Berlin şi a aderat cu drepturi comune la Convenţia telegrafică de la St. Petesburg.

- Să nu lipsească din memoriu nici chestiunea paşaportului român, contestat în continuare de autorităţile turceşti.

- Aceasta reprezintă cel de-al şaselea punct, Alteţă. Numai în ultima decadă, consulii turci din Odessa şi Viena au retras peste o sută de paşapoarte româneşti şi au eliberat în schimb paşapoarte turceşti, aşa-numitele „teşcherele".

Expunerea punctelor enumerate în memoriu redeschise mînia prinţului împotriva osmanlîilor.

- Apreciez eforturile dumitale, domnule Kogălniceanu. Să bombardăm Sublima Poartă cu proteste! Numai aşa le vom aminti, nu numai turcilor, ci și întregii Europe, drepturile noastre inalienabile, consfinţite prin capitulaţii! Să se ştie că suntem un stat independent și că anacronicele legături de suzeranitate dintre noi și turci sunt destinate să dispară, oricit s-ar opune vecinii noştri cu fes din sudul Dunării.

Secretarul particular intră iarăşi:

- Iertaţi-mă Alteţă! A sosit domnul colonel Alexandru Boldescu.

- Pofteşte-l! Prinţul se întoarse spre Kogălniceanu: Să vedem cu ce noutăţi s-a întors de la Belgrad.

- Şi eu sunt foarte curios, spuse ministrul.

Introdus de secretarul particular, noul venit - un ofiţer cu mustăţi ascuţite la capete, cu torsul zdravăn prins într-o tunică strâmtă, cu gesturi bruşte, milităreşti - pocni din călcîie.

- Să trăiţi, Alteţă! Salută și pe Kogălniceanu: Domnule ministru!

Prinţul îi întinse mîna:

- Bine ai venit, domnule colonel! Cum ai călătorit?

- Inundaţiile m-au silit să fac unele ocoluri, încolo, nimic deosebit.

- Ce vești din Serbia?

- Am avut cinstea să fiu primit în audienţă particulară de către Prinţul Milan.

- Ai explicat Prinţului poziţia noastră?

- Desigur, Alteţă! I-am zugrăvit situaţia ţării noastre. Păstrarea neutra-lităţii, garantată de marile puteri conform Tratatului de la Paris, rămîne - pentru moment - singura noastră soluţie de a supravieţui. Aşa cum mi-aţi ordonat, am comunicat Prinţului Milan discuţia purtată de domnul general Ghica, agentul nostru diplomatic la Constantinopole, cu ambasadorul rus Ignatiev, în cadrul căreia acesta l-a informat că în cazul unei ocupări a Serbiei si a Muntenegrului de către turci, armatele ruse vor ocupa imediat, în chip de zălog, România.

- Sper că această replică l-a făcut să înţeleagă mai clar situaţia noastră.

- Da și nu, Alteţă. Prinţul Milan susţine că este vorba de o ameninţare gratuită a generalului Ignatiev, făcută mai mult spre a ajunge la urechile turcilor decît la ale Alteţei-Voastre.

- Domnule colonel, cînd drumul spre urechile turcilor trece prin inima pămîntului românesc, trebuie, dacă nu să dăm crezare pe de-a-ntregul declaraţiei lui Ignatiev, cel puţin să fim vigilenţi. Ce părere ai, domnule ministru?

- Mult adevăr grăieşte Alteţa-Voastră! Rușii sunt mai repede de crezut atunci cînd spun că vin. . . Ţara noastră a suferit prea multe ocupaţii nedrepte, ca să nu fim neliniştiţi. Principele Milan îi laudă pe ruşi. E firesc! Sf. Petesburg şi mai ales panslavistii lui Katkov i-au ajutat considerabil pe tărâm

militar. Între noi fie vorba, sîrbii au acum mai mult ca niciodată nevoie de sprijinul Rusiei. Serviciul nostru secret ne-a informat că turcii au pregătit și trimis spre graniţele Serbiei o armată de peste o sută de mii de oameni.

- Se pare că datele acestea sunt exacte. Mi le-au confirmat şi oficialităţile de la Belgrad, explică Boldescu. Între timp a intervenit un element nou.

- Adică? întrebă Domnitorul.

- Principele Milan mi-a comunicat cu titlu confidenţial încheierea unui tratat secret de alianţă între Serbia şi Muntenegru...

- Semnat în 15 iunie, la Veneţia, înlănţui zîmbind Kogălniceanu.

- Ştiaţi? exclamă colonelul surprins.

- Serviciul nostru secret ne furnizase informaţia, dar nu obţinusem o confirmare de nicăieri. Acum a intrat în domeniul certitudinilor.

Colonelul clătină din cap admirativ.

- Eficient serviciu!

- Mă întreb ce l-a determinat pe Milan să-ţi destăinuie semnarea tratatului cu Muntenegrul? rosti gînditor Domnitorul.

- Explicaţia e simplă, zise Kogălniceanu. Prinţul Milan speră să obţină aderarea României la această alianţă.

- Exact! întări ofiţerul. Prinţul mi-a declarat expres că acum, în ceasul al doisprezecelea, alipirea României la tabăra sîrbo-muntenegreană ar constitui o grea lovitură pentru Turcia. Prinţul Milan aşteaptă răspunsul Alteţei-Voastre.

Kogălniceanu făcu un gest rotund, descriind sugestiv imposibilitatea împlinirii gândurilor sîrbeşti.

- Acelaşi demers l-au făcut sîrbii și pe lîngă greci. Rezultatul a fost negativ. Grecii nu văd cu ochi buni extinderea influenţei ruseşti la sud de Dunăre.

Boldescu, un partizan aprig al alăturării României la efortul de război al Serbiei, îşi luă curajul în dinţi:

- Ce răspuns dăm prinţului Milan, Alteţă? Hotărârea Alteţei-Voastre este aşteptată cu nerăbdare la Belgrad.

Carol se uită lung la ofiţer și zîmbi:

- Ai dori să intrăm în luptă, nu?

- Sunt gata, Alteţă, să scot sabia pentru dobândirea in-

dependenţei noastre depline!

Domnitorului îi plăcu avântul lui Boldescu.

- Şi noi dorim acelaşi lucru, domnule colonel. Dar în clipa de faţă poziţia noastră rămîne neschimbată. Doresc succes fratelui nostru, Prinţul Milan. Dar eu n-am dreptul să tîrăsc România într-o aventură. Şi eu doresc războiul, dar -
cum spune domnul Kogălniceanu - la momentul ales de noi. Cînd voi ridica sabia şi voi cere soldaţilor mei să mă urmeze în luptă, n-am s-o fac decît pentru a-i duce la victorie. Victorie care poartă numele: independenţă! Îşi puse mîna larg deschisă pe piept, în dreptul inimii: Aşa să-mi ajute Dumnezeu! ... Reluă după o pauză: Eveniment, în eventualitatea unui război sîrbo-turc, nu vom rămîne inactivi. Vom trimite la hotare trupe de observaţie, cu misiunea de a respinge orice violare directă sau indirectă a neutralităţii noastre. Am discutat această chestiune cu domnii Brătianu şi Kogălniceanu, precum şi cu ministrul de Război,

- Ce efective propuneţi, Alteţă, pentru acest scop de observaţie? întrebă Kogălniceanu.

- Trebuie să mă consult cu şeful Marelui Stat-Major. Cred că pentru început ar fi suficient trei sau patru batalioane de infanterie , trei baterii de artilerie şi un regiment de cavalerie. Arătă un punct pe hartă: Corpul de observaţie va trebui amplasat în zona limitrofă gurii Timocului.

- Cui doriţi să încredinţaţi comanda acestui corp, Alteţă? întrebă Kogălniceanu.

- Da. Aceasta e o întrebare. Pe cine propui dumneata?

- Mă gîndesc la colonelul Cerchez, Alteţă.

- Da. Cerchez este potrivit... Boldescule, cunoşti cumva efectivele de război ale sîrbilor? Evident, cu aproximaţie.

Colonelul ridică din umeri, vădit stingherit.

- N-aş putea să spun ...

- Vă furnizez eu efectivele, Alteţă,- interveni Kogălniceanu, scoţînd din mapă o foaie de hîrtie cu însemnări: Sîrbii dispun de circa 60 000 oameni sub arme.

Prinţul repetă gînditor:

- Circa 60 000 de oameni... Destul de mult. Dar Muntenegrul?

- Numai 25 000, la care se adaugă în jur de 5 000 de insurgenţi refugiaţi din Herţegovina.

- Deci aproape 90 000 de soldaţi faţă de cei 100 000 ai turcilor! Este ceva! Forţele sunt aproape echilibrate!

Colonelul Boldescu îndrăzni să ridice o nouă chestiune:

- Prinţul Milan a prevăzut şi eventualitatea unui refuz din partea noastră. În asemenea caz, ar vrea să ştie ce atitudine vom adopta dacă vasele de război turceşti vor urca pe Dunăre spre Porţile de Fier, ca urmare a izbucnirii ostilităţilor?

Prinţul nu şovăi să dea un răspuns care îl anagaja:

- În această ipoteză vom face ceva pentru sîrbi. După ce ai să te înapoiezi la Belgrad, să-l asiguri pe Principele Milan că vom respecta principiul neutra-lităţii Dunării şi că la nevoie vom cere sprijinul marilor puteri spre a impune şi turcilor respectarea acestei neutralităţi, cu precădere între Nigotin şi Vîrciorova! adăugă arătând zona respectivă pe harta aninată în perete.

Kogălniceanu clătină din cap cu îndoială:

- Mă tem că Sublima Poartă va ridica chestiunea securităţii garnizoanei turceşti din insula Ada-Kaleh, spre a torpila neutralitatea Dunării.

- Şi prinţul Milan s-a gîndit la această posibilitate. Şi-a luat angajamentul ca armele sîrbe şi muntenegrene să nu atace insula Ada-Kaleh atîta vreme cît Turcia va respecta neutralitatea Dunării.

Domnitorul îşi frecă uşor fruntea:

- În cazul acesta ...

- Permiteţi, Alteţă! zise Kogălniceanu.

- Te rog!

- Aşa cum îi cunosc eu pe turci, vor ridica o obiecţiune: aprovizionarea garnizoanei turceşti de pe insulă.

- Iată o dificultate la care nu m-am gîndit, zise Domnitorul.

- O putem înlătura, asumîndu-ne aprovizionarea garnizoanei. Astfel vom închide gura Sublimei Porţi.

Carol îşi lovi încântat palmele:

- Ai răspuns la toate, domnule Kogălniceanu! Felicitările mele! Domnule colonel Boldescu, te autorizez să prezinţi la Belgrad contrapropunerile noastre. Îţi doresc drum bun!

După plecarea colonelului, ceru şi Kogălniceanu permisiunea să se retragă. Prinţul îi strânse mîna:

- Am avut un foarte interesant schimb de vederi! Îmi place să lucrez cu dumneata! Zîmbi: Datorită dumitale, mi-am pierdut azi exerciţiul de scrimă! Te sfătuiesc, domnule Kogălniceanu, să

practici cît mai multe sporturi! Între intelect şi fizic trebuie să existe un echilibru! Un savant cu burtă sau un gimnast fără carte sunt tipuri mai mult sau mai puţin curente. Un intelectual de rasă cu înfăţişare de atlet... ei da, ar merita toată atenţia!

Kogălniceanu rîse glumeţ:

- Calviţia mea, fără un pîntec pronunţat, n-ar mai avea nici un farmec, Alteţă!

*

**

Crepusculul aşternea o lumină roşiatică asupra oraşului Sf. Pelesburg.

Înfăşurat într-o amplă manta, prinţul Iurii Iosipovici Sviatopolski-Mirski stătea zgribulit în cupeul cu ferestre invadate de zigzagul șiroaielor de apă. Detesta ploaia, umezeala, frigul. Pe vremuri îşi punea sîngele în mişcare începîndu-şi ziua cu energice exerciţii de gimnastică, urmate de lungi plimbări pe jos ori călare. Dar accidentul de pe urma căruia rămăsese infirm îl lăsase dezarmat în faţa umezelii, a răcelii. Acum lupta împotriva lor învăluindu-se în veșminte groase şi circulînd într-un cupeu cu ferestrele ermetic închise.

Iuri îşi scoase mîna din mănuşă, şterse cu vîrful degetelor abureala –așternută pe geamul din dreapta sa şi se uită la peisajul de afară.

Cupeul, angajat pe Nevskii Prospekt, trecuse podul de peste Fontanka și acum lăsa în urmă edificiul Ministerului de Justiţie. Ajunsese în dreptul Catedralei Kazan, cînd vizitiul opri. În jur era lume multă, trăsuri blocate, agitaţie, poliţişti în uniformă, soldaţi. „Iar vreo manifestaţie a slavofililor!" reflectă Iurii Iosipovici indispus. „Am să întîrzii la rendez-vous..."

Îşi strânse mantaua în jurul corpului, se adînci în pernele de catifea ale banchetei și se pregăti resemnat să aştepte. N-avu curajul să deschidă portirea și să-l întrebe pe vizitiu ce se întîmplă. Ar fi însemnat să năvălească în cupeu rafalele de ploaie de afară.

Deodată, portiera din stânga lui se deschise și înăuntru se strecură o femeie. Atât de insolită fu irupţia aceasta, încît prinţul rămăsese uluit. Necunoscuta se aşeză pe locul din dreapta. În clipa aceea Iurii Iosipovici îi desluşi profilul conturat pe dantela șiroaielor de apă de pe geam. Deodată și-l aminti. Avu atunci o tresărire. Alături de el se afla Miriam Rubin, fiinţa aceea

fascinantă, exotică, achitată de juraţi gratie, în parte, şi eforturilor lui. Şi ea îl privi fără să scoată un cuvânt. Părea speriată. Gîfîia. După lumina care licări în ochi fetei, Iurii Iosipovici îşi dădu seama că si ea îl recunoscuse.

Portiera din dreapta fu deschisă din afară. Un comisar de poliţie, mustăcios, cu şapca trasă pe ochi, băgă capul înăuntru. Rosti aspru:

- Actele dumneavoastră, vă rog!

Cînd dădu ochi cu prinţul, schimbă numaidecît tonul. Preşedintele Curţii cu Juri era un personaj arhicunoscut.

- Mă iertaţi, Excelenţă!

Se uită întrebător la Miriam, dar nu cuteză să-i ceară actele. Iurii observă şovăiala comisarului, dar şi uşoara contractare de pe chipul fetei.

- Ce s-a întîmplat? întrebă, spre a distrage atenţia poliţistului.

- Excelenţă, a avut loc un atentat împotriva Excelenţei-Sale domnul guvernator... Acum executăm o razie ...

- Înţeleg! Mulţumesc! Comisarul salută şi închise portiera.

Iurii losipovici realiză abia acum că acoperise, poate, o complice a atentatorilor. N-ar fi conceput o asemenea situaţie înainte de reapariţia intempestivă a tinerei fete. Dacă s-ar afla acest lucru, nu numai că și-ar pierde funcţia, dar ar suferi consecinţe şi mai grave. Miriam intuise probabil procesul lui mintal, căci puse mîna pe clanţa portierei.

- Am să cobor imediat! Iertaţi-mă ...

- Rămîi! rosti scurt prinţul. Apoi adăugă: Mi se pare că ne-am vîrît amîndoi într-o situaţie neplăcută.

- Dumneavoastră nu sunteţi vinovat cu nimic. . .

- Mulţumesc. Lasă-mă pe mine să apreciez... Ţi-e frică să nu fii surprinsă de razie noaptea, în Sf. Petersburg, fiindcă eşti evreică?

Miriam înţelese că prinţul îi oferea o portiţă de scăpare.

- Dacă m-ar găsi acum, după acest atentat...

Explicaţia ei părea plauzibilă. Dar aceasta nu avea importanţă. Miriam adusese brusc în viaţa lui cenuşie, exasperant de monotonă o notă de aventură, de neprevăzut, de primejdie... Primejdia aceasta îl stimula ...

- Dacă n-ai unde dormi în noaptea asta, îţi ofer găzduire în locuinţa mea de burlac!

Miriam desluşi în glasul lui, aparent neutru, un apel disperat. „Se simte singur! gîndi. Foarte singur!" îşi aminti că lui îi datora libertatea sau, mai bine zis, semilibertatea de care se folosea spre a trăi precar pe margine de prăpastie. Tot lui îi datora și salvarea providenţială de acum.

- Mulţumesc! Am să profit de invitaţia dumneavoastră!

Vorbise nu numai cu graţia dar şi cu bunăvoinţa unei regine. Un val de căldură inundă sufletul prinţului. Ştia ce înţeles trebuia să dea acceptării ei. Miriam voia să-i acorde o răsplată. Nu se simţi îndeajuns de magnanim spre a-şi continua rolul de protector dezinteresat. Îl străbătu un fior. Dar nu era de vină umezeala din aer. Prezenţa fetei îi crea o stare de excitaţie nemaiîncercată de multă vreme, îmbrăţişările tarifate - singurele pe care și le mai îngăduia de cînd intrase în rîndul infirmilor - îi păreau derizorii, iar după săvîrșirea actului trupesc încerca o senzaţie de scîrbă, de oboseală, de disperare.

- Va trebui să mai aşteptăm pînă ni se va da drumul, spuse el spre a întrerupe tăcerea cu o conversaţie politicoasă.

Miriam îi simţi instinctiv încordarea lăuntrica.

- Avem timp destul! răspunse cu drăgălăşenie.

Prinţul era - la urma urmei - un bărbat atractiv - în braţele lui va încerca - în orice caz - alte senzaţii decît. . .

Retrăi o clipă cu o nestăpînită crispare lăuntrică sălbăticia cu care o supusese comisarul-şef Petrov. De atunci se dăruise multor bărbaţi. În lumea anarhiştilor frecventată de ea în ultima vreme, relaţiile carnale jucau rolul unor simple descărcări nervoase. Oamenii care - deopotrivă ei - îşi jucau în orice moment viaţa pe o aruncătură de zar nu trebuiau să-și creeze probleme suplimentare, acordînd dragostei o semnificaţie superioară unui act de igienă.

În noaptea aceea Miriam rămase uluită, mai mult decît atît, încântată de primirea pe care Iurii Iosipovici i-o făcu la palatul Sviatopolski. Slugile primiră ordin să lumineze toate saloanele de la etajul nobil, ca pentru un bal cu sute de invitați. Prinţul ar fi putut dispune ca cina în doi să fie servită într-un salonaş cu lumini tamizate, spre a crea o ambiantă intimă, aşa cum se obişnuieşte în întâlnirile galante. Dar Iurii Iosipovici acorda vizitei ei o importanţă deosebită. Voia să scînteieze, să cucerească, să-şi manifeste triumfător virilitatea, să încerce voluptăţi pe care le savurase din plin numai în epoca primei lui

tinereţi, înainte de accident. ..

Şi într-un fel izbuti, în compania sa. Miriam gustă pentru întîia oară senzaţia de a se oferi, fără acea indiferenţă blazată manifestată în îmbrăţişările ei cu parteneri din grup. Alături de Iurii înţelese frumuseţea dăruirii reciproce, a comuniunii simţurilor ... .

Această seară atît de reuşită riscase la un moment dat să eşueze jalnic. Cînd Iurii losipovici coborâse cel dintîi din cupeu şi întinsese mîna spre a o ajuta și pe Miriam să coboare, aceasta îi observase infirmitatea. Ea abia se stăpînise atunci să nu pufnească în rîs. Primul om care-i inspirase simpatie, poate şi o scînteie de iubire fusese Justin Aleksandfovici, un şchiop. Şchiop era şi prinţul Sviatopolski, acest om care exercitase asupra ei, din primul moment, o atracţie bizară. Dacă ar fi rîs de infirmitatea lui, Iurii s-ar fi retras ca un melc în cochilie ...

În zori părăsi palatul Sviatopolski, încercînd o foarte trandafirie stare sufletească. Paradoxal petrecuse o noapte încîntătoare, de neuiat, în „vizuina" unuia dintre acei nobili de care ea şi tovarăşii ei de luptă voiau să-i nimicească, spre a dărui Rusiei o ordine politică nouă, în care poporul, eliberat din lanţurile tiraniei ţariste, să redevină stăpîn deplin pe soarta sa.

„Nu este bine să atribui unui individ defectele clasei din care face parte!" reflectă ea, analizând retrospectiv caracterul lui Iurii. Deşi prinţ, acesta avea un fond sufletesc bun. Primise în viaţă o mare lovitură sau încercase o decepţie adîncă. Motivul adevărat - necunoscut lui Miriam - lăsase urme adinei. Poate că odinioară prinţul Iurii fusese arogant, superficial, cheiituitor, egoist, orgolios, ca cei mai mulţi inşi din categoria lui socială.

Înainte de a o lăsa să plece, Iurii Iosipovici îi cerşise permisiunea unei întoarceri. Miriam citise în ochii lui o expresie de căţel bătut, care o înduio-şase. Nu credea că va mai călca vreodată pragul palatului Sviatopolski. Lumea ei nu îngăduia frecventări incompatibile cu scopurile-i urmărite cu tenacitate. Făgăduise totuşi că-l va vizita din nou.

Prinţul îi cunoştea numele. Poate că o va căuta. Ori întâmplarea i-l va scoate din nou în cale. Miriam se gîndea cu anticipată plăcere la o asemenea eventualitate. Nu va face însă nimic spre a o provoca. Iurii însă nu va fi în stare să o găsească. Miriam avea asupra ei acte de identitate false care o desemnau sub numele de Olga Krasinskaia, casnică necăsătorită, fiică a

unui ofiţer inferior de infanterie, cu garnizoana undeva în Siberia. O ascendență respectabilă, destinată să adoarmă vigilenţa poliţiştilor care i-ar fi verificat documentele personale.

De aproape două luni locuia în mansarda unei oase de raport de pe cheiul canalului Novo Obvodnii, aproape de gara Varşovia. Camera pe care o ocupa împreună cu o studentă de la Conservator, Nadia Terentieva, era mică întunecoasă şi mirosea a mucegai. Avea însă un mare avantaj. Spre deosebire de alţi portari de imobile, mai toţi informatori ai Poliţiei, Piotr Maikov, portarul clădiri de pe cheiul Novo Obvodnîi era foarte sensibil la argumentele băneşti. Nadia Terentieva, fiică a unui moşier din guvernămîntul Vladimir, îl băcşăluia copios, astfel încît Piotr, spre a-şi păstra sursa de venituri, se arăta discret în ceea ce priveşte intrările şi ieșirile din imobil ale celor şapte studenţi, locatari ai mansardei.

Poliţia, informată de Piotr Maikov, ştia că toţi aceştia erau potoliţi, nu părăseau imobilul la ore insolite și nu cîrteau niciodată împotriva regimului. Ce-i drept, băieţii aduceau uneori prostituate, pe care le reţineau pînă în zori. Dar aceasta erau păcate ale tinereţii, împotriva cărora autorităţile nu aveau nimic de obiectat.

În realitate, trei dintre cei cinici sudenţi, şi anume Visarion Pavlovici Belaiev Samson, Sotronovici Medvedev și Feliks Ilici Bogdanov, la care se adăugau Miriam - alias Olga - şi Nadia Terentieva, erau membri ai unui dinamic grup de anarhişti, intitulat „Răzbunarea Poporului". Acesta avea la activul său două atentate reuşite şi trei tentative eşuate. Autorităţile, în ciuda eforturilor frenetice, nu izbutiseră încă a-i da de urmă. Şeful grupului, studentul în medicină Ivan Aleksandrovici Tarasov, avea un cap organizat și un sistem nervos zdravăn, ce-i permitea să reacţioneze judicios şi cu sînge rece în cele mai grele situaţii. Nu se lasă niciodată cuprins de panică, aşa cum li se mai întâmpla tovarăşilor săi. Din grup mai făcea parte şi Justin Aleksandrovici Pavlov, tînărul student pe care Miriam îl cunoscuse în tren, cînd sosise ultima oară de la Tver.

În mijlocul acestor oameni, Miriam îşi găsise adevărata vocaţie. Ca şi ei, îşi asumase misiunea nimicirii ţarismului prin violenţă şi moarte. Voia să răzbune toate suferinţele îndurate de evrei, umilinţele lor. Refuzul de a li se acorda drepturi deopotrivă cu ceilalţi ruşi, pogromurile sălbatice la care erau supuşi ori de

cîte ori prosperitatea lor îi supăra pe „goimi".

Renunţase la studiile universitare, căci n-ar mai fi putut urma cursurile facultăţii de filozofie sub un nume de împrumut. Dar ce importanţă mai avea acest lucru cînd îşi punea viaţa în primejdie aproape în fiecare clipă? De cînd se lăsase antrenată în maelstromul violenţei, nu cunoscuse un moment de răgaz, cu excepţia poate a ultimei întîlniri cu Iurii Iosipovici. Zîmbi cînd îi evocă delicateţea, timiditatea, mîngîierile-i tandre, atît de blînde. . .

Mergea grăbită - căci voia să ajungă la locuinţa ei mai înaintea ceilalţi locatari ai imobilului să plece la serviciu - când, la intersecţia dintre Iismailovskîi Prospekt cu cheiul Novo Obvodnîi se pomeni apucată de braţ şi reţinută cu putere de un bărbat care stătuse pînă atunci adăpostit într-un gang. Gestul acela brutal îi urcă sîngele în cap. Detesta grosolăniile. Ridică mâna rămasă liberă spre a lovi, dar în ultima clipă puse stavilă mîniei, căci îl recunoscuse pe Justin Aleksandrovici, prietenul şi tovarăşul ei de grup.

Justin o trase în întunericul gangului şi îi şopti repede:

- Casa ta e supravegheată de Poliţie. Te aştept aici încă de la miezul nopţii. Mă gândeam să plec.

- Şi acum ce facem? întrebă Miriam.

- Mergem spre centru. Trebuie să ne pierdem vremea pînă diseară, când am să te duc la o ascunzătoare sigură. Noroc că vremea e frumoasă. N-are să remarce nimeni hoinăreala noastră pe străzi.

Ieșiră din gang și o luară la stânga pe Ismailovski Prospekt şi se îndreptară spre canalul Fontanka. Mergeau fără grabă, spre a nu atrage atenţia. Cine i-ar fi văzut ţipîndu-se strîns de braţ ar fi spus că sunt doi amorezaţi.

- Zîmbeşte-mi tandru! îi şoptiJustin, cînd văzu la intersecţia cu Kurlandskaia un poliţist în uniformă care supraveghea strada.

Miriam se lipi de el și cînd trecură pe lîngă agent murmură destul de tare ca să se facă auzită:

- Ştiu că mă iubeşti, Klim! Şi eu te iubesc!

- Îmi juri? rosti cu tremolo în glas Justin.

- Îţi jur! declară ea.

- Ah, de ce vorbele tale nu sunt adevărate! grăi cu tristeţe Justin după ce se îndepărtă de poliţist.

Miriam îl privi surprinsă.

- Ce vrei să spui?

Studentul zîmbi stingherit, ca și cînd i-ar fi fost ruşine de vorbele pe care avea să le rostească:

- Mi-am dat seama cît de mult ţin la tine pe cînd te aşteptam în gang şi tu mu mai apăreai. . .

- Mă iubeşi, Justin! zîmbi ea cu milă, dar şi cu duioşie. Glasul te trădează! Eşti sincer! Pînă acum nu mi-ai mărturisit niciodată dragostea. ..

- Cred că nu mi-am dat seama. Sufeream totuşi cumplit cînd. .. plecai cu alţii. .. îmi zicaam însă că vanitatea mă face să reacţionez ca orice burghez gelos...

- Mă iumeşti, Justin!

- Nici eu nu ştiu ce să mai spun! Mă îngrozeam la gîndul că ai fost poate arestată şi asta făcea să mi se taie respiraţia! Cînd te-am văzut ivindu-te pe Ismaiiovskii, am avut senzaţia că se deschid porţile raiului...

- Să nu se închidă dacă pune Poliţia mîna pe noi...

- Prea eşti prozaică, Miriam!- o mustră în glumă. Eu îţi vorbesc de dragoste şi tu. . .

Miriam îl apăsă afectuos pe braţ:

- Acum este mai înţelept să vorbim despre Poliţie! Dragostea poate să mai aştepte. ..

- Unde ai fost azi-noapte? întrebă el întunecîndu-se. Samson te-a văzut urcîndu-te într-un cupeu ornat ca un dric.

Miriam rîse:

- O veche cunoştinţă mi-a dat o mînă de ajutor.

- Cine?

- Fostul meu judecător. Prinţul Sviatopolski-Mirski. M-a adăpostit la el acasă.

- Toată noaptea! mîrîi sumbru Justin. Îmi închipui ce s-a întîmplat.

- Renunţă, dragul meu la scenele de gelozie mic-burgheze! Cunoşti concepţiile noastre! Omul nu trebuie să permită nici o îngrădire a libertăţii lui! Familia însăşi reprezintă uneori o formă a sclaviei. Aminteşte-ţi „Catehismul anarhistului!"

- Nu-mi mai vorbi de inepţia asta!

- „Inepţia asta" cum o numeşti tu, este opera lui Bakunin, apostolul nostru!

- Apostolul! Iată un termen nepotrivit cu limbajul anar-

hiştilor!

- Farul nostru! E mai bine aşa? Redeveni brusc serioasă: Am glumit destul! Nu mi-at spus nici pînă acum ce-au făcut ai noştri! Cînd am văzut trăsura generalului Trepov, am semnalizat-o ducînd batista la nas, aşa cum fusese convenit. Curând după aceea am auzit explozia. Ce s-a mai întîmplat nu ştiu fiindcă lumea a început să alerge care încotro, iar de pe Kazanskaia a apărut un detaşament de cavalerie... Am fost trădaţi?

- Nici nu vreau să mă gîndesc la ce a fost! oftă Justin. Ajunseseră în dreptul catedralei Sfîntul Isaak. În faţa lor se deschidea perspectiva grădinii Aleksandr iar dincolo de rondurile ei cu flori se ridica monumentul lui Piotr I.

- Bomba a explodat în mâna lui Stiopa mai înainte ca el să fi apucat să o arunce. Odată cu Stiopa au fost ucişi sau grav răniţi cîţiva trecători și doi copii aflaţi în preajma lui.

- Îngrozitor! exclamă Miriam.

- Apariţia detaşamentului de cavalerie de gardă a fost întâmplătoare. Escorta trăsura unui diplomat în drum spre Palatul de Iarnă.

Miriam şi Justin traversează grădina și se opriră pe malul Nevei. Studentul îşi tîra cu un efort vizibil piciorul beteag.

- Eşti foarte obosit, Justin, nu-i aşa! El clătină din cap:

- Adevărat! De ieri după-amiază şi pînă în clipa de faţă nu mi-am îngăduit o clipă de odihnă...

- Mă faci să mă simt vinovată, Justin! Studentul zîmbi trist:

- De ce? Era de datoria mea! Trebuia să te previn! Arestarea ta ar fi primejduit siguranţa întregului grup...

Miriam îşi dădu seama că fără voia ei reuşise să străpungă carapacea aparent dură a lui Justin. Omul acesta, care îşi glorifica lipsa de slăbăciuni susceptibile să-l îndepărteze de la îndeplinirea misiunii sale, era în realitate un sensibil, un generos. Există şi eventualitatea ca Justin să fi căzut temporar victimă unor instincte, pe care va şti să le refuleze de îndată ce-şi va recîstiga luciditatea...

- Un insucces nu înseamnă o înfrîngere! spuse Justin cu asprime. Am eşuat ieri, vom izbindi mîine! .. .

Miriam nu răspunse. Se uită la apele Nevei, în care soarele îşi oglindea incandescenţa. Rămaseră acolo pe bancă mai bine de două ore. Îşi prefirau gîndurile şi îndoielile. Apoi Justin intră

iarăşi în pielea anarhistului profesionist, începu să-şi expună teoriile, nu atît pentru Miriam, cât pentru a-şi verifica propriile raţionamente. Se mai plimbară pe malul Nevei, iar aproape de ora prînzului intrară într-un mic birt de pe Torgovaia, frecventat îndeobşte de studenţi. Era încă devreme, aşa că numai cîteva mese fuseseră ocupate. Lista de mîncare nu excela prin variaţie, dar preţurile erau accesibile veniturilor modeste. Miriam și Justin se înfruptară din nişte rinichi prăjiţi, cu roşii. În acelaşi timp trăgeau cu urechea la discuţiile de la celelalte mese. Erau curioşi să afle ce efect psihologic avusese asupra publicului atentatul lor nereuşit. Justin tăia tocmai o bucată de rinichi, cînd simţi o mînă aşezîndu-i-se pe umăr. Ascunzîndu-şi teama, ridică ochii de deasupra farfuriei. Zîmbetul larg al lui Volodea, care stătea în picioare în preajma lui, îi linişti sarabanda inimii. Şi Miram respiră uşurată. Îl cunoscuse pe Volodea, ca și pe Justin, în trenul de Tver.

Deşi se aflau de aceeaşi parte a baricadei, cei doi prieteni aveau vederi politice deosebite. Justin era anarhist, pe cînd Volodea se încadrase printre partizanii lui Marx.

- Pot să iau loc la masa voastră? întrebă voios noul venit.

- Cum să nu, pofteşte! zise Justin arătîndu-i un scaun liber.

- Cînd v-am văzut gungurind ca doi porumbei pe o cracă, mi-a crescut inima! îi tachina Volodea. Mi-am zis că în curînd o să vă puneţi pirostriile.

- Vezi-ţi de treabă! îl repezi în glumă Justin. Îmi cunoşti principiile.

Volodea se aşeză pe scaun si începu să cerceteze lista.

- Schimbă-ţi principiile, Justin! Am văzut ce prostie au făcut tovarăşii care-ţi împărtăşesc convingerile politice!

Justin îl privi bănuitor:

- Ce vrei să spui?

Volodea îşi scutură dezgustat capul, făcînd să-i cadă pe frunte o şuviţă de păr negru şi creţ. Avea pielea măslinie a unui sudic.

- În piaţa Kazan, au ucis ieri oameni nevinovaţi, copii, bătrîni.. . Aşa credeţi voi că veţi reforma societatea?

- Mi-a ajuns si mie la ureche nenorocirea de ieri, spuse Justin. A fost o greşeală cu urmări tragice. O explozie prematură, dacă nu mă înşel. Dar ce contează cîteva vieţi omeneşti irosite,

cînd este vorba de izbînda unei cauze? Ieri, Trepov a scăpat cu viaţă. Dar mîine tot va pieri sfîşiat de explozia unei bombe!

- Sunteţi nişte imbecili! riposta Volodea. Dacă vrei să cureţi o casă de ploşniţe, nu obţii nimc strivind o insectă, cinci sau chiar zece. Trebuie să distrugi toate ploşniţele. Îţi închipui, Justin că suprimîndu-l pe Trepov sau pe alţi zece inşi de teapa lui, răstorni regimul? Aţi rămas nişte utopişti, dragul meu. Ţarismul nu poate fi doborît decît printr-o acţiune organizată a maselor, condusă de un partid muncitoresc bine închegat, care să reprezinte o forţă de neînvins. Bakunin al vostru îşi face iluzii cînd îşi închipuie că va obţine rezultate durabile, radicale, prin asasinate individuale.

Justin se aprinse la faţă:

- Aceste asasinate individuale, cum le numeşti tu, trezesc masele! Poporul oprimat nu se va mai teme de invincibilitatea tiranilor, cînd va vedea că încep să cadă capetele miniştrilor, ale generalilor, ale judecătorilor, ale poliţiştilor, şi - de ce nu? - al ţarului însuşi?

- Vorbeşte mai încet, Justin! îl mustră Miriam. Vrei să atragi atenţia? De unde ştii că în sala asta nu se află vreun poliţist în civil, ori vreun informator? Trădători se găsest destui!

- Iartă-mă! spuse domolit studentul. Crezul nostru este infailibil, iar reuşita lui axiomatică! Vrom reuşi, chiar dacă voi, marxiştii, vedeţi altfel lucrurile. Pasiunea de a distruge este o pasiune creatoare, Volodea! Marea Revoluţie Franceză n-au făcut-o Barras, Barnave și Mirabeau, ci Robespierre, Saint-Just și Marat! Trebuie să nimicim tot ceea ce reprezintă autoritate în stat! Atîta vreme cît va exista o putere politică, vor exista stăpîni și sclavi, exploatatori şi exploataţi, călăi și victime!

- Şi după ce veţi nimici ordinea politică existentă - presupunînd că veţi reuşi s-o faceţi - ce veţi pune în loc? întreabă Volodea ironic.

- Nimic! Nu vom pune nimic! ripostă Justin cu convingere. Oamenii vor fi liberi ca păsările cerului și ca animalele pădurilor.

- La începuturile ei aşa se înfăţişa societatea omenească, admise Volodea. Libertatea aceasta nemărginită a permis celor puternici să prospere în dauna celor slabi. Aşa s-a creat lumea alcătuită din stăpîni şi din robi! Dacă se va pleca de la zero, tot aici se va ajunge! Misiunea noastră, a marxiştilor, este să creăm o societate de tip nou, bazată pe egalitatea economică, socială

și noţională a tuturor neamurilor ei clasei muncitoare revenindu-i misiunea de a instaura dictatura proletariatului şi de a edifica pe această cale o lume mai bună, lumea socialistă! Trebuie să înţelegi, Justin! Revoluţia nu o poate face decît proletariatul industrial, organizat și pregătit în acest scop! Aşa ne învaţă Marx şi acesta este adevărul! Voi vreţi să dărîmaţi ordinea existentă! De acord! Dar ce va urma după ea? Să vă spun eu ce va urma! Se va impune legea junglei. Noi, marxiştii respingem această lege!

Miriam clăfină din cap contrariată:

- Nu are rost să mai discutaţi! Nu este timpul şi nici locul.

Justin lăsă cuţitul și furculiţa în farfuria cu mîncarea abia pe jumătate consumată.

- Volodea, cu teoriile lui, mi-a tăiat pofta de mîncare! Chelner, plata! porunci, scoţîndu-și portofelul din buzunarul dinăuntru al hainei.

- Hai să facem pace! propuse Volodea zîmbind şi întinzîndu-i mîna.

Fruntea lui Justin se destinse treptat.

- Fie! strînse mîna colegului. Dar să vorbim despre altceva!

- De acord! Despre ce să vorbim?

În clipa aceea, un băieţandru, vînzător de ziare, intră ca o furtună în sală, agitînd o gazetă pe deasupra capului:

- Ediţie specială! Serbia a intrat în război! Ediţie specială!. .

Reşedinţa din Sf. Petersburg a contesei Natalia Perezovskaia, fără a fi un palat, avea o înfăţişare opulentă, plină de eleganţă. Opera arhitectonică a lui Antonio Rinaldi - care construise în cea de-a doua jumătate secolului XVIII faimosul Palat de marmoră pentru contele Grigorii Ostrov - se remarca prin simplitatea severă a faţadei, decorată cu pilaştri dubli, corinteni, ce alternau cu ferestrele înalte. Clădirea cu trei nivele - subsol spaţios, hoch-parter și atic - cuprindea vreo patruzeci de camere. Personalul de serviciu al acestei case atît de mari era foarte restrîns. Un grădinar bătrîn, un vizitiu și mai bătrîn, care se ocupa de cai şi de trăsura contesei, o bucătăreasă dolofană de abia se putea vîrî pe uşă și o cameristă între două vîrste, vrednică şi descurcăreaţă, dar surdă ca o cizmă.

Grădinarul și vizitiul se culcau odată cu găinile. Bucătăreasa, o bigotă căzută în mania religioasă, îşi împărţea ziua între rugăciuni și pregătirile culinare. Spre a-şi ispăşi păcatul lăcomiei

– se îndopa cu dulciuri şi cu tot felul de delicatese - făcea zilnic sute de mătănii şi se închina ceasuri întregi în faţa icoanelor vegheate de lumînări aprinse. Camerista adora băuturile tari. Seara, după ce termina servitul, se încuia în camera ei şi acolo bea fără martori cîte o sticlă de vodcă.

Lumea clevetea pe seama contesei, acuzînd-o de zgârcenie. Se ştia că, fără a fi bogată, dispunea de venituri confortabile, ce i-ar fi permis să se înconjure de un personal de serviciu numeros şi stilat.

Iniţiaţii în tainele zeilor din Olimpul ţarist îşi şopteau zîmbind atotştiutori că Natalia Perezovskaia prefera slugile vîrstnice şi tăcute, spre a-şi putea primi în taină amantul: marele duce Konstantin. Comentatorii aceştia cunoşteau numai în parte adevărul. În realitate, contesa Natalia era plămădită din acelaşi aluat cu fanatica principesă Obolenska, protectoarea şi prietena lui Bakunin, marele preot al anarhiştilor. Obolenska putea să-şi clameze convingerile politice fără a se teme de fulgerele Poliţiei ţariste, fiindcă se stabilise în Elveţia. Perezovskaia tăria însă la Sf. Petersburg, aşa că trebuia să-şi ascundă relaţiile întreţinute, destul de activ, cu cîţiva dintre cei mai înverşunaţi anarhişti. În subsolul casei ei amenajase un adăpost secret pentru nihiliștii urmăriţi de Poliţie. Slugile ei habar nu aveau că trăiau sub acelaşi acoperiş cu nişte inşi ce-si înscriseseră la activ asasinarea unor înalţi demnitari ai statului.

Secretul era păstrat cu străşnicie. Nihilistii ocrotiţi de con-tesă aveau consemnul să intre și să iasă din bîrlogul amenajat în subsolul casei Perezovski numai după lăsatul nopţii şi chiar și atunci, cu respectarea celor mai mari precauţii...

Miriam Rubin rămse mirată cînd, aproape de miezul nopţii, se trezi laolaltă cu Justin în faţa unei clădiri arătoase, înconjurtă de o mare grădină cu copaci ce-și coborau ramurile peste gardul de fier aurit, aşternînd un evantai verde deasupra trecătorilor de pe trotuar.

- Aici o să intrăm! îi şopti prietenul ei.

Miriam era atît de ostenită după hoinăreala-i silită pe străzile Petersburgului, încît nu-i mai ceru explicaţii. Folosindu-se de o portiţă laterală, practică în grilajul aurit al împrejmuirii, pătrunseră pe o alee întunecoasă, şerpuită, care ducea la o capelă dezafectată. Printr-o uşă de fier, cu flori ornamentale ruginite, intrară într-o încăpere mirosind a mucegai și a urină de

pisică. Justin luă dintr-o nişă un felinar și-l aprinse. Miriam se uită curioasă în jur. Sfinţi hieratici, aproape înnegriţi de fumul luminărilor, stăteau nemişcaţi pe pereţii nu prea înalţi.

Justin ridică fără greutate piatra de mormînt - încastrată între dalele de granit ale pardoselei- care la prima vedere părea de neclintit. Deschise astfel o hrubă cu trepte înguste de cărămidă, care cobora pierzîndu-se în beznă.

- Vino după mine, Miriam! îi zise, întinzîndu-i mîna ca să o sprijine.

Ea rîse nervos:

- Parcă am fi într-un roman gotic de Mrs. Radcliffe!

- Nu-ţi fie teamă! o încuraja. Aici avem un adăpost sigur. Cine şi-ar putea închipui că o capelă serveşte drept ascunzătoare unor anarhişti? Refugiul ăsta îl folosim numai la mare nevoie. Ca să fii primit aici, trebuie să te bucuri de mare încredere.

- Înseamnă că m-aţi verificat temeinic înainte de a mă lăsa să intru!

- Fireşte!

Coborîră cîteva trepte, apoi Justin trase pe dinăuntru piatra funerară, acoperind intrarea în bîrlog. Străbătură un coridor boltit, în care erau practicate nişe pentru sicrie. Pe pereţii de cărămidă, acoperiţi cu pete de mucegai, se prelingeau ici-colo șiroaie subţiri de apă.

- Acum suntem sub nivelul Nevei! spuse Justin. Miriam simţi un fior de frig. Rosti cu teamă:

- Dacă ar creşte apele, ar însemna că... Lăsă fraza neterminată:

- Ne-am îneca, Miriam.! Ca nişte şoareci ne-am îneca! Asta e și motivul pentru care îl putem folosi. La origine, slujea drept cavou pentru membrii familiei Perezovski. A fost însă dezafectat de îndată ce proprietarii casei şi-au dat seama că morţii lor riscă să zacă în apă.

Miriam zîmbf trist:

- Morţilor li se poartă mai mult de grijă decît celor vii. Oh, Justin, cîte familii trăiesc în locuinţe mai insalubre decît coridorul ăsta... Numai eu ştiu cîte am văzut. . .

- Nu-ţi fie teamă! Camerele noastre de locuit sunt îndeajuns de confortabile! Au fost amenajate în subsolul casei şi sunt egate de capelă prin culoarul pe care-l străbatem acum.

Bineînţeles, spre a le izola de restul clădirii, uşile respective au fost zidite. Dacă Poliţia ar face o descindere în locuinţa contesei, n-ar fi în stare să ajungă pînă la noi. Doar dacă ar cerceta capela s-ar mai complica lucrurile. Nu este însă de prevăzut aşa ceva.

Aerul era greu, aproape irespirabil.

- Aici nu se face deloc aerisire! zise Miriam.

- În cameră există un sistem de ventilaţie acceptabil. Se spune că, iniţial, bîrlogul ar fi fost amenajat pentru un anume Perezovski care a participat la complotul Decembriştilor. Ca să nu fie prins de Poliţie, a stat ascuns în subteranele astea, desigur cu ştirea familiei, care îi procura hrana. Atunci s-ar fi făcut legătura cu hrubele care ţineau loc de cavou.

Miriam strîmbă din nas:

- S-a autocondamnat la o temniţă cu nimic mai uşoară decît cea adevărată...

- Nu e chiar aşa! Aici avea mîncare din abundenţă, băutură la discreţie, cărţi, jurnale.

Ea stărui să facă o schimă scîrbită:

- N-am încredere în nobilii care-i maimuţăresc pe revoluţionari! Nu fiindcă ar fi de rea credinţă! O fac însă din capriciu! Revoluţionari diletanţi! Steagul răscoalei să-l ridice numai cei care suferă! Sărăcimea! Oropsiţii!

Justin clătină din cap:

- Ai şi nu ai dreptate! Nu toţi nobolii sunt nişte nemernici. Ai să cunoşti aici pe fiica unui general. Am mai multă încredere în ea decît în mine însumi.

Lui Miriam nu-i plăcu intonaţia prietenului. Ripostă morocănos:

- Eu nu am încredere în nimeni!

Se opriră în dreptul unei uşi din lemn masiv.

- Am ajuns! spuse Justin.

Ciocăni: două lovituri la intervale scurte, trei la intervale lungi.

- Un lux de precauţii inutil! observă Miriam. Dacă poliţistii au ajuns pînă aici, unde se vor refugia cei dinăuntru? Prefer un subsol într-o casă de raport, locuită de mulţi oameni, care ies şi intră la orice oră din zi şi din noapte... Misterul de aici este desigur pe placul contesei. Presupun că adoră senzaţiile tari...

- Şi dacă ar fi aşa? De ce să nu ne folosim de capriciile ei? Esenţial este că beneficem de o ascunzătoare aproape perfectă!

Uşa se deschise. Pe fundalul de lumină încadrat de pervazul de stejar se ivi capul pletos al lui Grisa Cepanov.

- Bine aţi venit! îi întîmpină. Vă purtam de grijă!

Traversă un vestibul luminat de o lampă cu gaz și pătrunseră într-o încăpere joasă, fără ferestre, dar foarte spaţioasă. Spre deosebire de coridorul subteran aerul, deşi umed, era mai proaspăt. Observîndu-i nedumerirea, Justin îi arătă nişte mici grătare de fier fixate deasupra unor orificii deschise în perete.

- Ventilaţia de care ţi-am vorbit!

Intrarea lui Justin și a fetei fu salutată cu strigăte de bucurie de cei mai mulţi dintre ocupanţii încăperii. Printre aceştia Miriam o recunoscu pe Nadia Terentieva, colega ei de cameră, precum şi pe Visarion Pavlovici Belaiev, pe Samson, pe Sofronovici Medvedev și pe Feliks Ilici Bogdanov, vecinii din mansarda casei de pe cheiul Novo Obvodnîi.

Nadia o îmbrăţişa pe Miriam:

- M-am temut că te-a înhăţat Poliţia!

- Să vă dau ceva de mîncare! propuse Samson. V-o fi foame.

- După ce veţi încheia seria firitiselilor, să discutăm cu toată seriozitatea măsurile pe care trebuie să le luăm după eşuarea atentatului de ieri! interveni cu severitate Ivan Aleksandrovici Tarasov.

Se mai aflau acolo Matvei Olehnik şi Vsevold Burmaşev, ambii muncitori tipografi, precum şi un tînăr cu figură aspră şi ochi întunecaţi, care stătea deoparte și se uita critic la noii veniţi. Justin se apropie de el şi-i întinse bucuros mîna:

- Tihon, prietene, nu mă aşteptam să te întîlnesc aici! Miriam, iată-l pe Tihon Efremovici Vaigacev, un tînăr de nădejde! Tihon, Miriam este ultimul membru recrutat de grupul nostru!

Miriam avu impresia că ochii lui Tihon, ficşi, tăioşi ca lamele de oţel, o pătrundeau pînă în adîncul fiinţei ei. Privirea lui întîrzie grea asupra fetei, apoi se întoarse spre Justin. I se adresă cu glas egal, lipsit de căldură:

- Tu ai recrutat-o?

- Recrutat e mult spus, replică Justin vag tulburat. Am recomandat-o tovarăşilor noştri. Ei au acceptat-o.

Ivan Tarasov înclină din cap, întărindu-i vorbele:

- Aşa e! Şi pînă acum Miriam nu ne-a dat ocazia să regretăm alegerea făcută!

Tihon rîse sarcastic:

- He, he! Cînd ajungi la regrete, e prea tîrziu ca să mai poţi îndrepta ceva. Prefer să sacrific zece inocenţi decît să risc a primejdui existenţa grupului, acceptînd în sînul lui un element verificat superficial.

Miriam simţi că i se urcă sîngele în obraji:

- Ce vrei să insinuezi, Tihon Efremovici? Nu mă socoteşti vrednică să fac parte din grupul vostru? Pot să mă retrag oricînd!

Un zîmbet enigmatic ridică un colţ al gurii lui Vaigacev, lăsînd să i se vadă caninii.

- Ne-am nominalizat, Miriam Rubin! Dacă aș fi avut îndoieli asupra bunei tale credinţe, nu te-aş fi lăsat să afli acest lucru. Aş fi luat măsuri care te-ar fi surprins nepregătită. Cît priveşte ameninţarea cu retragerea din grup, te previn cu toată seriozitatea - dacă ceilalţi tovarăşi din grup n-au făcut-o - că cei intraţi în mijlocul nostru nu mă pot ieşi decît pe năsălie! Sper că m-ai înţeles, Miriam Rubin!

Ochii ei scăpărară. Replică, folosind vorbele lui Tihon:

- Dacă ceilalţi tovarăşi din grup n-au făcut-o pînă acum, eu am să-ţi spun ce părere am despre tine, Tihon Efremovici! Eşti un încrezut cu apucături de tiran! Am intrat în mijlocul vostru ca să contribui cu slabele mele puteri la lupta comună împotriva tiranilor şi a tiraniei! Tihon rîse cu ironie veninoasă:

- Ai colţi și gheare ascuţite, fetiţo! Dar eu am să te domesticesc, dacă ceilalţi tovarăşi n-au făcut-o pînă acum! suprasolicită, dînd o nouă variantă frazei rostite de Miriam.

Ivan Tarasov, deşi neplăcut impresionat de atitudinea lui Tihon, se adresă cu ton sec tinerei evreice:

- Miriam, în grupul nostru există o disciplină respectată în mod egal de toată lumea. Tihon Efremovici este un luptător cu vechi state, de cuvîntul căruia ţin şi eu seamă. Cînd te va cunoaşte mai bine, te va privi cu alţi ochi. Acum să trecem la lucruri mai arzătoare,

Întoarse capul spre Aleksandr Petrovici Evdokimov, un tînăr cochet ca un dandy, contabil într-un magazin de bijuterii:

- Sașa, mîine după-amiază îţi îmbraci hanţele cele mai bune, cumperi un buchet de trandafiri, te înfăţişezi la portarul imobilului de pe Novo Obvodnîi şi îl întrebi dacă Poliţia s-a interesat de vreunul din oamenii noştri. Dacă clădirea este

supravegheată de poliţişti care te vor întreba ce cauţi acolo, să le spui că ai venit în vizită la dansatoarea Tania Samoilova, care locuieşte în aceeaşi casă, la etajul cinci. Samoilova este plecată în turneu prin provincie, aşa că nu vei risca să fii confruntat cu ea. După ce afli cum stau lucrurile, te înfăţişezi aici şi îmi raportezi constatările tale. Tot timpul vei fi supravegheat de la distanţă de Grişa Cepanov, care ne va informa dacă întîmpini vreo neplăcere. Mai ai nevoie de lămuriri suplimentare?

Sașa adoptă o poză de îndrăgostit:

- Întotdeauna mi-au plăcut rolurile de june-prim amorezat. Graţie acestui tertip am cucerit multe femei.

Tihon îl privi pieziş .

- Ar trebui să renunţi la limbajul ăsta frivol, Aleksandr Petrovici! Nu este compatibil cu rostul nostru în lume!

Sasa oftă scurt şi abandonă atitudinea lui teatrală:

- Glumim şi noi, Tihon! Viaţa e atît de urîtă, încît încercăm să o înfrumuseţăm zîmbind.

Tihon făcu o schimă batjocoritoare:

- Ieftin raţionezi, Sașa! Înfrumuseţăm viaţa înlăturînd pe tirani şi pe uneltele lor!

Ivan Tarasov încearcă să limpezească atmosfera grea creată de brutalitatea lui Vaigacev.

- Tihon, încearcă să-l înţelegi pe Saşa şi pe noi toţi! Au trecut abia treizeci de ore de cînd Stiopa si-a jertfit viaţa pentru cauza noastră...

- O moarte stupidă nu înseamnă jertfă! ripostă Tihon tăios. Dacă ar fi pierit odată cu generalul Trepov, ar fi avut tot dreptul la respectul nostru! În lupta inegală pe care ducem, eşecurile nu sunt admise! Repetarea unor insuccese ca cel de ieri ne discretizează în faţa opiniei publice! În loc să înspăimîntăm autorităţile ţariste, le demonstrăm că nu suntem decît nişte diletanţi ridicoli. Stiopa şi-a primit pedeapsa fiindcă n-a fost în stare să mînuiască bomba care i s-a încredinţat.

- Poate că bomba a fost prost construită! interveni timid Saşa.

- Cu atît mai rău! tună Tihon. Dacă aş şti că ăsta e adevărul, eu însumi aş trage un glonte în capul celui care a făcut-o! Rîse batjocoritor: Ce voiai să-mi demonstrezi cînd mi-ai amintit de impresia pe care a făcut-o asupra voastră moartea lui Stiopa? Că nervii voştri sunt făcuţi praf? Că aveţi nevoie de alcooluri

tari spre a uita „nenorocirea" colegului vostru?... Saşa face pe saltimbancul spre a-şi învinge emoţia!... Noi nu avem dreptul să fim slabi! Cînd ne-am asumat misiunea de a ucide, am ştiut la ce povară ne-am înhămat! Cunoaşteţi desigur ,.Catehismul revoluţionarului, al anarhistului" operă a marelui nostru învăţător Bakunin! Nu mă îndoiesc că l-aţi învăţat pe dinafară „Revoluţionarul anarhist este un om condamnat dinainte. Nu mai are interese personale, nici sentimente, nici proprietăţi, nici chiar nume. Tot ce ţine de el este legat de un singur ideal, de o singură gîndire, de o singură pasiune: răsturnarea ordinii existente şi terorismul. Este stăpînit pînă în străfundul fiinţei sale, nu numai în cuvinte, dar și în practică, de convingerea că a rupt orice punţi cu ordinea publică şi cu lumea civilizată, cu legile ei și cu orice convenienţe sociale, cu disciplina şi cu morala. Este un duşman înverşunat al lumii civilizate, iar dacă trăieşte în continuare în mijlocul ei, nu o face decît spre a o distruge. Revoluţionarul anarhist respinge orice doctrină şi nu cunoaşte decît o singură ştiinţă - aceea a nimicirii. În acest scop şi numai în acest scop, studiază mecanica, fizica și într-o anumită măsură medicina. Zi şi noapte analizează oameni, caractere, situaţii, precum şi toate modalităţile orînduirii sociale, aşa cum se prezintă ele în diferitele clase ale umanităţii. Ţelul lui este unic: distrugerea rapidă şi sigură a abjectei ordini existente." Tihon făcu o pauză, ca şi cînd ar fi avut nevoie de cîteva momente de reculegere spre a medita asupra frumuseţii și profunzimii principiilor enunţate. Reluă apoi cu voce joasă, uşor răguşită:

- Mă opresc aici! Dacă vreunul din voi nu cunoaşte pe dinafară catehismul, să facă bine să-l înveţe, căci el constituie unica normă de conduită pe care trebuie să o respecte. Şi are această datorie cu atît mai mult cu cît numai astfel se păstrează o legătură spirituală cu marele nostru magistru, Mi-hail Bakunin ... Tovarăşii mei de luptă, aseară am sosit din Elveţia, unde am asistat la lunga lui agonie. Omul acesta, redus la proporţii de schelet, a fost un colos şi la propriu, și la figurat. Nu existau haine sau încălţăminte de gata pe măsura lui. Totul trebuia să se confecţioneze de comandă. Îi era necesară hrană cît pentru cinci oameni. în ceea ce priveşte măreţia spiritului său, nu este nevoie să mai stărui. Numai un geniu de talia lui putea să elaboreze cu atîta strălucire teoria distrugerii. Am un

singur regret: Marx, pe care l-am socotit atîta vreme firul nostru călăuzitor, nu a fost în stare să înţeleagă frumuseţea principiilor enunţate de Bakunin. Ne-am rupt de Marx şi de comuniştii săi, fiindcă noi respingem orice zăbală!

Miriam reflectă critic: „Respingi orice zăbală, dar vrei să o pui altora!"

- Noi vom prelua torţa aprinsă de Bakunin, continuă Tihon emfatic, şi cu flăcările ei vom incendia întreaga lume, răspîndind pretutindeni moartea!

În ochii lui Vaigacev se citea o hotărîre implacabilă, o exaltare de ilumi-nat, de fanatic sau de nebun.

- Ivane, avem ceva de vorbit! se adresă lui Tarasov. Trecură într-o cămăruţă alăturată, folosită pentru consfătuirile şefilor.

- În noaptea asta am să mă întîlnesc cu Jeliabov, spuse Tihon. El ar dori să realizăm o fuziune între grupul nostru și al lui. E un om activ, care ştie ce vrea. Dar dacă am să constat că îi trec prin cap gînduri de şefie, las tratativele baltă. Noi n-avem nevoie de şefi, ci de tovarăşi de luptă. Prefer un executant fanatic, chiar dacă este limitat la minte, unui intelectual strălucit, tentat să taie firul în patru si să-l analizeze la microscop.

După plecarea lui Vaigacev, Justin o tachina pe Miriam:

- N-aş spune că omul ăsta îţi e simpatic! Te-ai luat cu el în coarne! Nu-ţi recomand să o repeţi!

- N-aş fi intrat în grupul vostru dacă aş fi ştiut că printre voi se află astfel de indivizi, replică ea cu ton de sfidare.

- Nu e înţelept să ţi-l faci duşman, interveni Visarion Pavlovici.

- Mă tem că după eşecul de ieri va trebui să ne facem un timp nevăzuţi! opina Samson, pe care-l obseda moartea lui Stiopa. Ce-ar fi să ne ducem la ţară, să-i ajutăm pe ţărani la muncile cîmpului, aşa cum fac atîţia tineri inimoşi?

- Foarte bine! îşi dădu acordul Nadia Terentieva. Viaţa artificială și fadă din marile oraşe a început să mă plicti-sească.

- Să vorbim cu Ivan, propuse Samson Medvedev. Poate că va fi de acord cu ideea mea.

- Rămîne de văzut dacă și Tihon Vaigacev îşi va da asen-timentul, interveni Miriam cu nemulţumire în glas. Am impresia că înlăuntrul grupului nostru Tihon face să bată vîntul, să răsară

soarele ori să se lase întunericul!

- Ce frază poetică! exclamă Justin cu sinceră admiraţie...

*
**

Toropit de arşiţă, omul mergea încet, tîrîhdu-şi picioarele încălţate în pantofi lăbărţaţi pe trotuarul încins de soare. O pălărie de fetru decolorată, pleoştită, cu panglica scămosată şi pătată de transpiraţii, îi umbrea faţa nebărbierită. Hainele murdare, roase în coate şi rărite la genunchi arătau asemenea unor zdrenţe atîrnate pe o sperietoare de ciori. Mîinile îi erau aspre și bătătorite.

Burghezii cocheţi, doamnele elegante care treceau pe lîngă el îl ocoleau instinctiv, de parcă le-ar fi fost frică de vreo contaminare.

Individul nu se uita nici în dreapta, nici în stînga. Avea privirea pierdută a unui om aflat în transă ori sub influenţa drogurilor. Mişca uşor mîna dreaptă, ţinînd măsura unui cîntec pe care numai el îl auzea. Cînd trecu pe lîngă Primtor, poarta întotdeauna deschisă a catedralei Sankt Stephan, auzi răzbătînd pînă în stradă acordurile impresionante ale polifoniei corale de Palestrina Missa Papae Marcelii. Insul se opri în dreptul intrării şi rămase nemişcat.

O femeie vârstnică, îmbrăcată în negru, îşi scormoni poşeta, scoase cîteva monede mărunte şi i le oferi cu blîndeţe. El o privi surprins, întinse mecanic mîna şi le luă, mulţumind cu voce abia auzită. Femeia în negru îşi continuă drumul. Bărbatul îşi vîrî monedele în buzunarul vestonului răpănos și, după ce ascultă o ultimă secvenţă a corului, plecă mai departe. Coti pe Karntner Strasse şi ieşi în faţa Operei. Acolo se opri din nou. Îşi scoase pălăria şi, după ce îşi tamponă cu o batistă murdară fruntea transpirată, se îndreptă spre Hofburg. Palatul imperial îşi desfăşura faţada majestuoasă a Noului Hofburg dincolo de-peluzele înspicate cu ronduri de flori ale grădinii.

Omul aruncă o privire ostilă impozantului edificiu, îşi puse pălăria pe cap și, cu pas hotărît, porni spre intrarea principală. Santinelele îi tăiară bănuitoare drumul. Ofiţerul de serviciu îl interpelă, răstindu-se:

- Ce cauţi aici?

Bărbatul ridică asupra ochi-i albaştri, blajini, cu un fel de amuzată resemnare. Ofiţerul se înroşi si luă brusc poziţia de

drepţi:

- Mă iertaţi, Alteţă!

Omul zîmbi cu sfială, jenat parcă de deranjul pe care-l provoca.

- La început nu m-ai recunoscut! Nu face nimic! Mi s-a mai întîmplat!

Duse mîna la borul pălăriei și trecu mai departe, urmărit de privirile nedumerite ale ofiţerului, care îşi aminti să poruncească santinelelor:

- Prezentaţi pentru onor arma! Cum de nu l-aţi recunoscut pe Alteţa-Sa arhiducele Karl Salvator?

Apariţia exoticului personaj în anticamera cabinetului imperial stîrni uimire printre solicitanţii care-si aşteptau rîndul spre a fi primţi în audienţă. Cei care nu ştiau cu cine au de-a face erau consternaţi de insolita apariţie. Un vagabond la uşa împăratului era pentru ei ceva nemaipomenit.

Aghiotantul de serviciu, deşi familiarizat cu excentricităţile arhiducelui, resimţi un soc la vederea lui. Nu cuteză să-i atragă atenţia asupra ţinutei cu totul nepotrivite pentru o audienţă la împărat. Se mărgini să-l privească de sus și pînă jos cu o dezaprobare mai elocventă decît orice alte obiecţiuni verbale. Arhiducele îi desluşi gîndurile. Zîmbi stînjenit:

- Crezi că unchiul meu, împăratul, nu mă poate primi în ţinuta asta? E totuşi atît de comodă! Nu uita că suntem în plină vară! Aş pune pariu că dumneata, ca si toţi cei de aici, te sufoci în uniforma asta de ceremonie ajustată pe corp. Eşti numai broboane de sudoare!

Ofiţerul îşi scoase în grabă batisa albă de olandă şi îşi tampona fruntea şi obrajii. Îşi dădu brusc seama că se înăbuşea de căldură.

- În schimb, continuă arhiducele, eu mă simt minunat! Hainele astea nu-s făţoase, dar suplinesc prin comoditate eleganţa de care - sincer să fiu - nici nu mă sinchisesc. Ceva mai mult, graţie costumului meu pot trece neobservat sau, mai bine zis, învăluit în cel mai strict incognito. Apropo de asta, să-ţi spun ceva nostim! În drum spre palat am trecut prin faţa catedralei Sankt Stephan. O femeie milostivă m-a luat drept cerşetor si mi-a întins cîteva monede de pomană. Arhiducele rîse: Le-am primit, fireşte, ca să nu o dezamăgesc. Dacă i-aș fi respins dania, i-as fi provocat un șoc sufletesc. Poate că în clipa aceea

se gîndea la soţul ei decedat - femeia era îmbrăcată în negru. Eu am rămas cu băncuţele, iar ea și-a văzut de drum, convinsă că fapta ei bună va fi răsplătită de Cel de Sus.

Ofiţerul făcuse nişte ochi mari, rotunzi şi speriaţi, de parcă i s-ar fi vorbit de un sacrilegiu. „Un arhiduce primeşte pomană! Ce ruşine! Vai, ce ruşine!" Spre a-şi ascunde tulburarea, intră în cabinetul împăratului - care permisese tocmai ministrului de finanţe al Regatului Ungariei să se retragă după o lungă audienţă și-i anunţă sosirea arhiducelui.

- Să intre! zise Franz-Josef, posomorîndu-se brusc.

Se ridică iritat de la masa de lucru şi trecu la fereastră. Rămase acolo, cu privirile îndreptate spre piaţa din faţa palatului, pînă ce auzi glasul ofiţerului anunţînd solemn:

- Alteţa-Sa arhiducele Karl Salvator!

Împăratul întoarse capul spre nepotul său. În aceeaşi clipă, o expresie de oroare i se întipări pe chip:

- Cum ţi-ai permis să vii aici în halul ăsta? îl apostrofă în loc de bun venit. Arăţi ca un cerşetor!

Arhiducele se fîstîci:

- Era prea cald! Şi mi-am zis că n-are rost să-mi întemniţez trupul în ...

- De ce n-ai ieşit în pielea goală pe stradă? îl repezi împăratul batjocoritor. Nu te-ai mai fi simţit întemniţat!

Karl Salvator plecă mohorît capul.

- Îmi pare rău că îmbrăcămintea mea a supărat atît de rău pe Majestatea-Voastră. ..

- Supărat? E puţin spus! Am ajuns să mă îndoiesc de integritatea-ţi mintala!

- Ţin să asigur pe Majestatea-Voastră că n-aș fi venit la Curte dacă n-aș fi fost chemat. . .

Sîngele se învolbură în vinele împăratului.

- Nici eu nu te-aș fi chemat dacă prin comportarea dumitale n-ai crea dificultăţi Poliţiei secrete și n-ai arunca o pată de ruşine pe obrazul familei imperiale. Eşti văzut în compania unor muncitori de rînd cu care te îmbeţi prin cîrciumi. Te-ai înhăitat cu nişte indivizi de nimic și porţi cu ei discuţii incendiare. Am aici, pe masă, un raport al directorului Poliţiei secrete, care-mi aduce la cunoştinţă ultimele-ţi isprăvi. Printre prietenii dumitale s-a strecurat un agent al ruşilor care te trage de limbă. . .

Arhiducele se bîlbîi, înroșindu-se:

- N-am nici un rus printre prieteni!

- Ia puneţi mintea la contribuţie, Karl Salvator! Numele Hans Grünewald nu-ţi spune nimic?

- Majestate. Grünwald este un om cumsecade, originar din Grinzig.

- Grinzig? Din Tambov, vrei să spui! I s-a făcut o percheziţie în lipsa lui şi i s-au găsit într-o ascunzătoare din duşumea hîrtii compromiţătoare. De îndată ce a simţit că este urmărit de poliţie, Grünewald al dumitale s-a și topit în neant! Mă întreb cu groază ce declaraţii i-ai făcut?

Arhiducele se întrista, fiindcă un om căruia îi acordase prietenia abuzase de buna lui credinţă.

- Cîte secrete de stat cunosc eu, Majestate, nu cred că ar fi de mare folos ruşilor...

Împăratul izbi cu pumnul în masă:

- Eşti inconştient sau nebun, de vreme ce nu-ţi dai seama de gravitatea faptelor tale! Faci parte din familia imperială! Afară de aceasta, eşti colonel şi proprietar al Regimentului 77 Infanterie austriac!'

Arhiducele făcu un gest de indiferenţă.

- Îmi inspectez atît de rar regimentul, încît abia dacă îmi cunosc ofiţerii. Nu am stofă de militar.

- Dar stofă de cerşetor, de vagabond, de trădător, ai?

Karl Salvator se făcu vînăt la faţă:

- Trădător? Folosiţi, Majestate, un cuvânt prea greu! Recunosc: prefer să mă înconjur de muncitori. Sunt oameni cinştiţi și spun ce au pe suflet! Este vina lor dacă printre ei s-a stercurat un agent străin? Credeţi că printre curtenii Majestăţii-Voastre nu se află duşmani ai Imperiului şi ai dinastiei? Ştiu însă a-şi deghiza adevăratele sentimente!

Franz-Josef avu brusc senzaţia că se loveşte de un zid. Cum putea defini altfel îndărătnicia nepotului său? Î1 studie îndelung, spunîndu-şi că acesta este iremediabil pierdut.

- Aş fi curios că ştiu, Karl Salvator, ce senzaţii încearcă biata-ţi soţie cînd te vede atît de murdar? Mă întreb dacă nu este cazul să te internez într-un sanatoriu de boli mintale?

Pe arhiduce îl cuprinse spaima. Aruncă în jur priviri deznădăjduite. Rosti cu un fel de sfidare:

- Dacă m-aţî arunca în mijlocul nebunilor, m-as sinucide, Majestate!

- Acolo există şi cămăşi de forţă, Karl Salvator!

Ştiu însă că nu-și va pune ameninţarea în practică. Nepotul său era un original, un nonconformîst, un duşman declarat al etichetei, dar n-ar fi făcut rău cu bună-ştiinţă dinastiei şi ţării sale. Franz-Josef cunoştea destul de bine oamenii, spre a-şi da seama că asta era realitatea. Trebuia totuşi să-i dea o lecţie.

- Te previn, Karl Salvator! Vei fi ţinut sub observaţie! La prima dunaitale abatere, voi lua măsurile cele mai serioase! Răbdarea mea are margini! Îşi încleştă mîinile și rosti cu exasperare: Ce exemplu dai fiilor tăi? Cîţi ani ai?

- Treizeci şi şapte, Majestate!

- Treizeci si şapte! suspină împăratul. Ţi-au trebuit treizeci şi şapte de ani spre a dovedi celor din jurul tău că eşti un om de nimic. În faţa mea să nu mai apari, Karl Salvator! Mă întreb dacă nu este totuşi cazul să te pun sub interdicţie! Şi acum ieşi! Îmi face rău numai cînd te privesc! După plecarea ta am să deschid geamul, să aerisesc încăperea! Pleacă! Pleacă mai repede!

Karl Salvator se înclină, apoi ieşi din cabinetul imperial împleticindu-se. Peste două minute, Franz-Josef îl văzu de la fereastră traversînd curtea palatu-lui. Lumea îl ocolea, ca şi cînd ar fi fost ciumat...

Suveranul se înapoie la masa de lucru. Fruntea îi era înnourată. Sună din clopoţel. Aghiotantul de serviciu se ivi prompt.

- Ordonaţi, Majestate!

Franz-Josef lăsă să treacă un timp înainte de a răspunde.

Dscuţia penibilă purtată cu nepotul său îl răscolise.

- Fratele meu, arhiducele Ludwig Viktor n-a sosit încă?

- Majestatea-Voastră a binevoit să fixeze audienţa Alteţei-Sale la ora unsprezece și un sfert. Acum este abia unsprezece fără un sfert.

Împăratul îşi scutură capul, ca şi cînd ar fi vrut să se elibereze de povara gîndurilor. Îşi mîngîie barbetele striate cu fire argintii.

- Bine! Să intre cine este la rînd!

- Domnul colonel Horst von Witzstein, Majestate! Monarhul rămase în picioare lîngă birou, ţinînd pieptul bombat şi mîinile la spate. În ciuda căldurii caniculare, purta cu degajare firească uniforma de mareşal, bine strînsă pe corp. Nici o boabă de sudoare nu se zărea pe fruntea-i înaltă, albă şi netedă ca

fildeşul.

Aghiotantul de serviciu introduse pe colonelul von Witzstein, îmbrăcat în haine civile: redingotă neagră, cravată plastron și la butonieră - rozeta ordinului militar „Maria Thereza". Păşea anevoie, tîrînd un picior de lemn, care se ghicea sub stofa cu dungi a pantalonului. Pantoful, care încălţa proteza de lemn, păstra o rigiditate vizibilă. Franz-Josef răspunse cu o înclinare din cap la salutul colonelului. Nu întindea mîna decît atunci cînd avea de-a face cu personaje foarte înalte, ori cu ofiţeri cărora le prindea personal decoraţii pe piept, spre a le răsplăti faptele de arme.

Colonelul invalid îi vorbi emoţionat, dar pe scurt, militărește, căci îşi pregătise dinainte discursul. Zugrăvi starea sa materială proastă. Pensia-i modică, obţinută după pierderea piciorului pe cîmpul de luptă, nu-i ajungea pentru a-şi întreţine la universitate pe cele trei fete, toate studente merituoase: împăratul îl asculta cu bunăvoinţă, examinîndu-i critic haina foarte curată dar roasă la coate, la reveruri și la tivuri.

- În ce împrejurare ai fost rănit, colonele?

- Comandam o şarjă a regimentului meu de dragoni în bătălia de la Koniggratz, Majestate. O bombă prusacă a explodat în apropierea mea, ucigîndu-mi calul şi retezîndu-mi piciorul drept de sus, de la şold.

Monarhul păli. Cînd i se vorbea de bătălia de la Koniggratz, una dintre cele mai cumplite și umilitoare înfrîngeri suferite de armata sa pe cîmpul de luptă, i se răsucea stomacul si i se ridica în gît un nod sufocant. Pe frunte îi apărură perle de sudoare. Koniggrätz fusese o piatră de hotar pentru Imperiul Austriac, care de atunci fusese împins în rîndul puterilor de mîna a doua. Chiar dacă el, Franz-Josef, se răzvrătise împotriva acestei realităţi, era nevoit să recunoască în străfundul sufletului său tragicul şi ireversibilul adevăr.

- Colonele, pentru o invaliditate obţinută într-o bătălie ca aceea de la Koniggrätz, pensia dumitale este arhisuficientă!

O undă de roseaţă se aşternu fugitiv pe chipul ofiţerului. Voi să mai spună ceva, dar îşi dădu seama că hotărîrea împăratului era irevocabilă. În mînia sa, monarhul îi atribuia o parte din vina înfrîngerii. Deşi infirmitatea îi îngreuia considerabil mersul, colonelul se strădui să se retragă de-a-ndaratelea pînă la uşă, spre a respecta eticheta imperială. Deodată, călcîiul protezei se

prinse în lîna covorului. Chipul ofiţerului se crispa dureros în clipa în care îşi fîlfîi braţele prin aer spre a-şi recîştiga echilibrul. În ciuda eforturilor lui frenetice, căzu pe spate. Cu mişcări penibile, încercă să se ridice de jos.

Franz-Josef stătea ţeapăn şi privea pe deasupra lui un punct în gol, retrăind zvîrcolelile trupelor sale cuprinse în cleştele prusacilor. Aghiotantul de serviciu, atras de zgomotul căderii colonelului, îl ajută să se ridice în picioare. Confuz, invalidul salută încă o dată - din pragul uşii - apoi părăsi încăperea. După ce-l expedie, aghiotantul anunţă sosirea arhiducelui Ludwig Viktor.

- Să intre! Să intre! bolborosi împăratul.

Era livid. Buzele i se albiseră, în pleoapa stângă îi pulsa sîngele, zvîcnind zănatec. Cînd arhiducele îşi făcu zîmbitor apariţia, purtînd cu prestanţă uniforma de general maior de infanterie, Franz-Josef tresări, ca și cînd s-ar fi smuls dintr-un coşmar. El, omul ordinii manifestate în toate detaliile, al disciplinei severe, impuse în primul rînd sieşi, al ascetismului profesional oglindit în însuşi modul în care-şi îndeplinea atribuţiile imperiale, al etichetei rigide pe care o respecta cel dintîi, convins că în acest chip slujeşte ideea monarhică, încerca un simţămînt de dezorientare, de groază, cînd în faţa lui se iveau indivizi de categoria arhiducelui Karl Salvator. Prin însăşi prezenţa sa, acesta sfida legea echilibrului universal. Acelaşi lucru se putea spune şi despre colonelul von Witzstein, expresia vie a erorilor politice ale regimului.

- Louie, acum a plecat de aici Karl Salvator. Nu pot să-ţi descriu halul în care mi s-a prezentat!

Arhiducele Ludwig Viktor zîmbi cu indulgenţă:

- De nu încerci, Sire, să accepţi pe fiecare om cu scăderile și cu calităţile lui? Dacă nepotul nostru, Karl Salvator, este un Habsburg, ca şi tine, trebuie să-îi semene în toate? Tu eşti omul datoriei! Te-ai întrecut pe tine însuţi, ajungînd să te identifici cu înseşi principiile care susţin edificiul imperial! Nu-ţi fac un compliment. Este o simplă constatare!

Împăratul schiţă un gest de împotrivire:

- Nu sunt de acord cu tine, Louie! Arhiducii au prin însăşi apartenenţa lor la familia imperială obligaţii pe care trebuie să le respecte! Da, le cer, le pretind să se depăşească! Dacă nu sunt capabili, n-au decît să suporte consecinţele!

Rosti cuvintele cu un ton care nu îngăduia contrazicere. Fulgerător, reconstitui mintal scene din primii lui ani de existenţă. Fusese un copil timid, taciturn, uşor impresionabil. Dar perceptorul său particular, Johann Baptiste, conte Coronini, un strict gardian al protocolului imperial, îi oţelise caracterul argumentînd că un principe de sînge regal are îndatoriri care-l pun deasupra oamenilor de rînd. Lui nu-i sunt îngăduite slăbiciunile. Coronini îi insuflase o mare încredere în sine, educîndu-l în spiritul mîndriei aristocratice, al dispreţului celui mai profund faţă de vulg și al unei voinţe ferme de a învinge oboseala, sub orice aspect.

Franz-Josef, copilul, nutrise o mare teamă faţă de cai, pe care-i încăleca tremurînd. Instructorul său militar, colonelul von Hanslab, fost profesor la înaltă Şcoală de Ofiţeri din Turcia, făcuse din elevul său - supunîndu-l unui program de echitaţie cu dificultăţi abil gradate - un călăreţ de înaltă clasă. Tot von Hanslab îl familiarizase cu ştiinţele militare, determinîndu-l să îndrăgea-scă în aşa măsură armata și viaţa de ostaş, încît tînărul prinţ, ajuns mai tîrziu împărat nu se mai despărţise de uniforma de general, pe care nu o schimba decît temporar cu costumul de vînătoare, legat de marea-i pasiune pentru isprăvile cinegetice. De la Hanslab păstrase și deprinderea de a se scula din somn în zori și de a depune o activitate debordantă, care se prelungea pînă tîrziu în noapte. La Schonbrunn, viitorul suveran al Austro-Ungariei fusese familiarizat cu chimia, matematica, geografia economică, filozofia, istoria, dreptul legislativ și dreptul canonic, la care se adăugau ştiinţele politice, cursurile fiind predate de magistri pedanţi și docţi, ce pretindeau de la elevul lor o atenţie veşnic trează, precum si răspunsuri prompte, inteligente. Aşteptările lor nu erau întotdeauna împlinite. De la silinţă și pînă la sclipirile minţii este cale lungă.

Metternich, marele Metternich, îi călăuzise paşii în secretele politicii externe, deschizîndu-i arhivele cancelariatului imperial. Paradoxal, dar Kübeck, fiul unui modest croitor din Iglau, avea să exercite o influenţă hotărîtoare asupra tînărului Franz-Josef, insufîîndu-i credinţa că supravieţuirea Austriei în acel secol de profunde frămîntări sociale şi politice putea fi asigurată doar printr-o concentrare a tuturor puterilor în mîna unui suveran absolut, unsul lui Dumnezeu pe pămînt. Kübeck, plebeul, ajuns graţie inteligenţei, tenacităţii şi abilităţii sale ministru de

Finanţe, sfetnic foarte preţuit al împăratului Franz I și mai tîrziu preşedinte al Consiliului Imperial, îşi trădase clasa din care făcea parte devenind inspiratorul politicii de mînă forte a lui Franz-Josef. Cînd Kübeck murise secerat de epidemia de holeră ce lovise în 1885 Austria, augustul său discipol învăţase bine lecţia absolutismului, pe care avea să o aplice cu perseverenţă în decursul întregii sale domnii. Intoleranţa şi-o însuşise Franz-Josef de la un prefect de poliţie al Vienei, Weiss von Star-kenfels, care-și martiriza victimele şi califica drept suspect portul părului lung şi al pălăriilor cu boruri mari. Dar persoana care contribuise în cel mai înalt grad la înrădăcinarea mentalităţii potrivit căreia monarhul este întruchiparea Dumnezeirii pe pămînt fusese propria sa mamă, energica şi neobosita arhiducesă Sophia. Aceasta răscolise mările şi năruise munţii spre a-şi înscăuna feciorul pe tronul Austriei imperiale.

Napoleon afirmase odată că în lume existau numai două puteri: spiritul şi sabia, dar că în cele din urmă spiritul învinge întotdeauna sabia. Franz-Josef se străduia să demonstreze contrariul. În concepţia lui, forţa era superioară inteli-genţei. Un suveran care acceptă compromisuri îşi taie singur craca de sub picioare. Intransigenţa, intoleranţa, rigorismul, autoritarismul sunt armele lui infaibile.

Franz-Josef fusese un elev zelos, ce-si însuşise învăţăturile dascălilor. Încălcarea principiilor care constituiau osatura comportării sale în viaţă echivala pentru el cu o insultă adusă raţiunii, cu o profanare a legilor firii. Văzut prin această prismă, Karl Salvator apărea în postura unui individ periculos, ce trebuia eliminat din mijlocul lumii civilizate, un paria care merita numai dispreţ și ură. De aceea Franz-Josef se zburlii cînd arhiducele Ludwig Viktor luă apărarea „vagabondului";

- Karl Salvator este un original inofensiv, Sire.

- Original? Anormal vrei să spui, Louie! Iar dacă ar fi singurul anormal din familia noastră, poate că i-aș mai trece cu vederea incartadele. Dar cînd exemplarele de calibrul lui tind să le depăşească pe cele normale, încep să mă alarmez. Unchiul nostru, arhiducele Heinrich, s-a însurat cu o actriţă, ca şi cînd printre toate prinţesele din Europa n-ar fi întîlnit o fiinţă pe gustul lui. Vărul nostru Ludwig Salvator trăieşte în insula Majorca, printre marinari de cea mai joasă speţă, Karl Ludwig vădeşte instincte sadice.

- Exagerezi, Sire! Iartă-mă că mi-am îngăduit acest termen!

- Dragă Louise, ştiu despre el lucruri pe care tu le ignori sau pretinzi că le ignori. Aseară ani aflat ultima năzdrăvenie a unui alt membru al familiei noastre. Vărul nostru Josef are înclinaţii spre operaţiile financiare. Mi se pare destul de ciudat ca un Habsburg să tindă a face concurenţă bancherilor. Dar ca să deschidă un tripou, asta este ceva care mă depăşeşte!

Arhiducele făcu ochii mari:

- Josef a deschis un tripou? Nu-mi vine să cred!

- Nici mie nu mi-a venit să cred. Dar a trebuit să mă înclin în faţa adevărului. Rapoartele Poliţiei secrete sunt formale... Va trebui să iau măsuri severe, Louie! Voi face ordine în sînul familiei! Pînă acum am fost îngăduitor! Mult prea îngăduitor!... Dar să schimbăm subiectul! Mi-am făcut destul sînge rău! Dealtfel, nu te-am chemat ca să-ţi vorbesc despre originalităţile unor Habsburgi alunecaţi pe panta degenerescentei. Sunt subiecte mai grave la ordinea zilei. Un război între noi şi ruşi este iminent. Dacă în viitoarele zile nu vom ajunge la o înţelegere care să ducă la un modus vivendi acceptabil, toamna lui 1876 ne va găsi în plină campanie militară. Suveranul oftă iarăşi: Ştiu, ai să-mi obiectezi că armatele noastre nu sunt pregătite pentru un război care probabil se va extinde, cuprinzînd şi restul Europei. Ai să-mi aminteşti recentele eşecuri de pe cîmpurile de bătălie. Am pierdut războiul cu Franţa! Am pierdut și campania purtată împotriva Prusiei! Tocmai de aceea trebuie să nu precupeţim nici un efort spre a reface prestigiul militar și politic al imperiului. Am crezut ferm în competenţa generalilor noştri. Dar m-am înşelat. Benedek, ultimul dintre aceşti idoli de lut și-a dezminţit tragic reputaţia pierzînd bătălia de la Koniggratz, pe care Prusia o denumeşte victoria de la Sadowa! Franz-Josef zîmbi amar. Mi se impută că l-aș fi transferat pe Benedek de la comanda trupelor din Italia cu care era perfect familiarizat, la conducerea armatei din nord, unde a trebuit să se bată cu prusacii, pe un teren necunoscut și în condiţiuni cu totul străine lui. Mi s-a mai reproşat că l-am trecut pe unchiul nostru, arhiducele Albrecht, în locul lui Benedek, spre a-i da posibilitatea să cîştige bătălia de la Custozza. Cu alte cuvinte, l-aș fi ajutat pe Albrecht, un Habsburg, să fure fructele muncii lui Benedek.

Franz-Josef îşi încleşta mîinile, exteriorizînd involuntar

simţămintele contrare care se ciocneau în adîncul conştiinţei lui.

- Nu vreau, Louie, să fiu acuzat că am durat prin zaruri măsluite gloria unchiului nostru! De asta te-am și chemat. Intenţionezi să-l trec pe Albrecht în rezerva Marelui Stat-Major, acordîndu-i o înaltă comandă onorifică. Tu ai să-i iei locul!

Arhiducele făcu un gest de surprindere:

- Sunt foarte măgulit de încrederea ta, dar nu ştiu dacă am să corespund. Nu am comandat niciodată mari unităţi...

- Excesul de modestie strică, Louie! Îţi cunosc pregătirea militară. Tu nu eşti un ofiţer de salon. Spre deosebire de alţi Habsburgi, care ne fac de rîs familia, tu reprezinţi o certă valoare. Ai împlinit 36 de ani. Nu se mai poate spune că eşti un blanc bec.

- Mulţumesc! Sunt însă anumite cercuri care nu mă agreează. Și pe care, sincer să fiu, nici eu nu le agreez. ..

- La cine te referi, Louie? La anturajul unguresc al împărătesei?

- Sire, e mai mult decît o simplă antipatie personală. Sunt convins că dualismul este dăunător imperiului. Poziţia privilegiată acordată ungurilor a nemulţumit profund celelalte naţionalităţi...

Împăratul se îmbufna:

- Îmi repeţi argumentele fiului meu. . .

- Ostilitatea lui Rudolf faţă de pretenţiile ungurilor megalomani îmi par deplin justificate.

Franz-Josef făcu un gest de oboseală:

- Nici eu nu le accept în totul pretenţiile. Ştii însă prea bine că nu am avut de ales.

- Da, ştiu! Pentru că nu am fost mai agresivi, ne-am înclinat în faţa exigenţelor lor, sacrificînd interesele celorlalte naţionalităţi, care ni s-au arătat credincioase. Magnaţii de la Budapesta au ajuns să socotească Austria o anexă a Ungariei. Andrassy, un ungur, este cancelarul Imperiului...

Franz-Josef se enervă:

- Andrassy e mai bun decît ceilalţi candidaţi la funcţia de cancelar ... Louie, aştept răspunsul tău! Primeşti comanda supremă a armatei?

Arhiducele zimbi, ascunzîndu-și tulburarea, şovăielile, apoi se înclină:

- Pot să te refuz, Sire?

- La sfârşitul acestei săptămîni plec la Reichstadt, unde am să mă întîlnesc cu Ţarul Aleksandr. Discuţiile purtate pînă acum pe plan diplomatic par să fi netezit unele asperităţi ... În privinţa aceasta, Andrassy mi-a fost de mare folos. Rămîne de văzut dacă eu şi Ţarul vom consolida o înţelegere menită să înlăture războiul între imperiile, noastre...

- Crezi în instaurarea unei păci de lungă durată, Sire?

- Nu! Nu cred! Balcanii vor fi întotdeauna un măr al discordiei între noi și ruşi! Dar asta nu înseamnă că nu trebuie să căutăm a amîna o confruntare militară, care pentru moment nu ne convine! Timpul lucrează în favoarea noastră, Louie! Vom edifica împreună o armată puternică, numeroasă, care să asigure ordinea imperială înlăuntrul hotarelor și sporirea prestigiului nostru în afara lor. Da, da ! Prestigiul este o piatră unghiulară în relaţiile cu alte state! Apărarea prestigiului meu și al Austriei a constituit una din preocupările mele de căpetenie! Pentru consolidarea acestui prestigiu să lupţi şi tu, Louie! Asta aştept de la tine!

*

**

Gîzele îmbătate de soare zburau încrucişîndu-se zglobiu prin aerul impregnat de parfumul finului proaspăt cosit. Păsări cu pene viu colorate săgetau văzduhul de un albastru limpede ca şi cristalul de Boemia. Copacii uriaşi îşi desenau umbrele răcoroase peste pajiştile de un verde intens.

Pe un drum şerpuitor, strecurat printre dealuri domoale, înainta în trapul întins al celor patru cai o trăsură „a la Daumont" escortată de un detaşament călare. Pe bancheta, din fund, contele Gyula Andrassy, cancelar al Imperiului Austro-Ungar şi prinţul Aleksandr Mihailovici Gorceakov, cancelar al Rusiei imperiale, se priveau zîmbindu-şi cu o prietenie prea insistent zugrăvită pe chipurile lor ca să fie sinceră. Deşi trecea pentru întîia dată prin aceste locuri minunate, prinţul Gorceakov era absent la peisajele idilice, atenţia fiindu-i concentrată asupra interlocutorului său.

În curînd aveau să sosească la Reichstadt, măreţul castel imperial al Habsburgilor, unde erau aşteptaţi de împăratul Franz-Josef și de oaspetele său, ţarul Aleksandr, spre a deschide discuţiile care aveau să determine pacea sau războiul între cele două imperii.

Lumina puternică a soarelui de vară scotea în evidenţă zbîrciturile adînci de pe chipul cancelarului rus. Dacă ochii nu i-ar fi scînteiat plini de vioiciune, s-ar fi putut crede că ministrul Afacerilor Străine al Austrei însoţea o mumie costumată pentru o ceremonie funebră. La cei cincizeci de ani ai săi, Andrassy părea să se bucure de o tinereţe debordantă în comparaţie cu oaspetele său.

Din dosul surîsurilor - măşti aşternute pe chipurile lor spre a le ascunde gîndurile - cei doi cancelari se studiau, se pîndeau, apreciindu-și şansele de reuşită în duelul diplomatic care avea să urmeze.

Prinţul Gorceakov se gîndi să rupă tăcerea aceea zîmbitoare. Puse pe genunchi o mapă de piele ţinută pînă atunci cu grijă sub braţ și o deschise:

- Înainte de a ne înfăţişa Majestăţilor-Lor, aș dori, conte, să vă spun cîteva cuvinte despre raportul pe care l-am întocmit în vederea conferinţei de azi.

Andrassy îşi puse cu delicateţe mîna sa îngrijită peste mîna zbîrcită și uscată a colegului rus:

- Principe, înainte de a vă da osteneala să-mi vorbiţi despre conţinutul raportului Excelenţei-Voastre, aş dori să vă pun o întrebare, care ar lămuri, cred eu, complet situaţia. Aveţi de gînd să ocupaţi Constantinopolele?

Gorceakov clipi des. Nu era deprins cu întrebări atît de directe, de brutale. Colegul său uitase oare uzanţele diploma-tice? Un negociator adevărat se învîrteşte în jurul chestiunii care-l interesează ca o pisică în jurul unui castronaş cu smîntînă. Se grăbi totuşi să răspundă, fiindcă înţelese cursa întinsă de către interlocutor.

- Nici nu ne-a trecut prin cap să-l ocupăm vreodată, conte!

Andrassy se lumină la faţă:

- Slavă Domnului, Principe! Altfel, un război între ţările noastre ar fi devenit inevitabil!

Gorceakov nu minţise. Ţarul Aleksandr se împotrivise stă-ruitor slavofililor care preconizau executarea integrală a re-comandărilor cuprinse în mult discutatul testament autentic sau apocrif al lui Petru cel Mare, printre care ar fi figurat la loc de cinste transformarea Constantinopolului într-o citadelă rusă. Spre deosebire de generalul Ignatiev, un înflăcărat partizan al cuceririi capitalei Turciei, baronul Jomini, înalt funcţionar în

Ministerul de Externe, se pronunţate în favoarea tezei adverse: „Sunt întru totul convins de neputinţa noastră de a rezolva în întregimea ei o sarcină atît de uriaşă, pe care o socotesc mai primejdioasă decît o gură de prăpastie deschisă în faţa paşilor noştri. Dacă vom stărui să înaintăm pe acest drum, hăul ne va înghiţi pe toţi, sîngele rusesc se va revărsa în valuri, puterea rusească se va istovi, și toate acestea se vor întîmpla fără nici un folos real pentru ţara noastră".

Pe Gorceakov îl impresionaseră argumentele colaboratorului său, deşi nu era în totul convins de valoarea lor. Pentru moment, însă, avea nevoie de cooperarea Austriei, nu de duşmănia ei.

- Cred că neînţelegerile dintre noi ar dispărea, spuse Andrassy, dacă ar interveni un aranjament teritorial convenabil atît împăratului meu, cît şi Ţarului dumneavoastră. Contele Mülinen, reprezentantul nostru la Haga m-a informat asupra intenţiei Excelenţei Voastre de a face ca teritoriile pierdute de Rusia în urma încheierii tratatului din 1856, să-i fie înapoiate în întregime. Cu alte cuvinte, doriţi la momentul oportun teritoriile dintre Nistru si Prut?

- Desigur! replică prinţul.

- Ştiu. Le-aţi dobîndit prin Tratatul de la Bucureşti, din 1812. Cred că în această privinţă putem cădea la un acord convenabil, dacă bineînţeles ni s-ar acorda compensaţii la graniţele noastre dinspre sud. ..

Lui Gorceakov nu-i plăcuse chipul în care cancelarul austriac dezgropase de sub lespedea trecutului tratatul din 1812. Dar se prefăcu a nu fi observat aluzia.

- Cu alte cuvinte, conte, doriţi la momentul oportun teritorii din trupul Bosniei? replică folosind întorsătura de frază a interlocutorului său. Înclin să cred că în această abordare am putea găsi un aranjament satisfăcător...

Andrassy înclină din cap:.

- Aş fi fericit să ajungem la un acord. . .

La capătul drumului apăruse silueta magnifică a castelului Reichstadt. Gorceakov nu-şi putut stăpîni o exclamare de admiraţie.

- Splendid edificiu! Dacă nu mă înşel, titlul de duce de Reichstadt, acordat unicului fiu legitim al lui Napoleon I, se trage de la acest castel?

- Exact, replică rece Andrassy. Numai că tînărul duce nu si-a

vizitat niciodată apanajul...

Andrassy n-ar fi putut să spună dacă prinţul Gorceakov se referise la urmaşul lui Napoleon spre a-i reproşa temniţa aurită rezervată tînărului duce, sau pentru a-i aminti alianţa ruso-austriacă îndreptată împotriva imperialului stăpîn al Franţei.

Sub cupola uriaşei săli de onoare din castelul Reichstadt, stăteau în jurul unei mese rotunde împăratul Franz-Josef şi ţarul Aleksandr, cancelarii Andrassy şi Gorceakov, generali şi diplomaţi în uniforme încărcate cu broderii de fir şi împodobiţi cu decoraţii bătute în diamante. Participanţii la conferinţă nu erau incomodaţi de căldură, deşi purtau veşminte de ceremonie, fiindcă în sală domnea o răcoare plăcută.

Franz-Josef şi Aleksandr urmăriseră cu atenţie discuţiile preliminare ale diplomaţilor, dar treptat începuseră să se plictisească. Deprinşi cu formulele militare laconice şi limpezi, se simţeau oarecum străini în atmosfera aceasta vătuită, în care tonul nu se ridica niciodată, oricît de aprige şi de contradictorii ar fi fost discuţiile. Dezbaterile durau de aproape trei ore. Diplomaţii invocau în sprijinul tezelor susţinute de ei dreptul ginţilor, tratate, cutume și tot felul de argumente de o tehnicitate fastidioasă, cu atât mai obscure pentru cei doi suverani.

Franz-Josef începuse să-şi piardă răbdarea. I se reproşa că nu se ridicase niciodată mai sus de mentalitatea unui sergent major şi de meticulozitatea unui şef de birou, deprins să buchisească ore întregi asupra unor hîrţoage prăfuite. Franz-Josef respingea aceste aserţiuni. Nu se ocupa oare personal de toate chestiunile supuse lui, începînd cu gravele probleme de stat și terminînd cu cele mai mărunte doleanţe ale supuşilor? Dacă el şi ţarul ar fi discutat personal tezele dezbătute de cancelari, ar fi ajuns mai repede la o înţelegere. Dar ar fi riscat să provoace o ruptură iremediabilă, căci temperamentele lor erau obişnuite a nu suporta contrazicerile. Diplomaţii se războiau cu mănuşi de catifea, discutînd ore întregi în jurul unei fraze ori chiar al unei virgule susceptibile să dea un înţeles ambiguu unor prevederi cuprinse în proiectele tratatelor.

Încercă să se concentreze asupra expunerii lui Andrassy care luase tocmai cuvîntul:

- Mă bucur că am ajuns la un acord în ceea ce priveşte ipoteza unei victorii a turcilor asupra sîrbilor şi a celorlalte

popoare creştine răsculate. Serbia și Muntenegrul vor fi menţinute în actualele lor fruntarii. Serbia va rămîne în continuare vasala Turciei. Muntenegrului îi vom recunoaşte independenţa, chiar împotriva voinţei Sublimei Porţi.

- Este îndoielnic totuşi că, în cazul unei victorii otomane, turcii vor accepta eliberarea Muntenegrului de sub jugul lor, spuse Gorceakov.

- Vom găsi mijloace spre a-i sili! replică Andrassy. Dealtfel, Austro-Ungaria va lua imediat măsuri de închidere a porturilor dalmaţiene Klek şi Cattaro pentru orice transport de arme destinat părţilor în luptă. Vom crea o nouă variantă a celebrei fraze: „Faute de combattants, la lutle cessa".

- Spiritual! exclamă Gorceakov. „Faute de munitions .. ."

- Exact! rîse Andrassy. Redeveni serios: În privinţa celorlalţi răsculaţi, vom face sforţări comune spre a obţine garantarea libertăţilor și reformelor cerute Sublimei Porţi şi făgăduite dealtfel de Sultan însuşi,

- Cu alte cuvinte, nu vor interveni schimbări teritoriale nici de o parte, nici de alta, conveni Gorceakov. Rămîne să discutăm ipoteza unei înfrîngeri a turcilor!

- Aici, chestiunea se complică, zise cancelarul Andrassy. Din discuţiile purtate pînă acum a reieşit clar că Austro-Ungaria respinge ideea creării unui mare stat slav în Balcani, convenabil însă dumneavoastră. Pe de altă parte, Rusia se opune categoric măririi şi consolidării Regatului Grec, ceea ce ne-ar conveni însă nouă. Oricare dintre aceste două state ar putea pretinde mai tîrziu stăpînirea Constantinopolului. De data aceasta îmi însuşesc concluziile formulate de lordul Derby într-o convorbire cu ambasadorul vostru Şuvalov: „Nici o mare putere nu este dornică să-l vadă în stăpînirea alteia; nici un stat mic n-are puterea să-l păstreze; o ocupare internaţională este un expedient îndoielnic şi primejdios".

- Derby doreşte permanentizarea prezenţei turcilor în Europa! declară cu obidă Gorceakov.

- Permanentizarea? zîmbi ironic Andrassy. Vă înşelaţi. Doreşte prezenţa turcilor atîta vreme cît interesele Angliei o vor cere.

- Un Regat Grec puternic aservit Marii Britanii, ar sluji de minune interesele Londrei, zise prinţul rus.

- Da şi nu! zîmbi fin şeful diplomaţiei austro-ungare. Anglia a

pus de mult ochii pe Cipru şi pe Creta. Credeţi că acest lucru le-ar fi pe plac grecilor?

Gorceakov îşi duse la nas batista de dantelă și-i aspiră parfumul.

- Este inutil să încercaţi a-mi demonstra necesitatea existenţei unei Grecii puternice. Asupra acestei chestiuni am ajuns la un acord. Sau doriţi să o repuneţi pe tapet?

Cancelarul Austriei ridică mâinile cu palmele în sus într-un gest concesiv.

- Ne-am întrunit aici ca să realizăm o înţelegere. Dacă Serbia va învinge Turcia, nu putem admite să păstreze în stăpînirea ei teritoriile cuprinse între Dalmaţia, Croaţia şi Slavonia, căci ar primejdui posesiunile noastre dalmatice. Am admite cel mult să i se recunoască anexarea unor teritorii pe cursul Drinei şi spre Novi Bazar. Muntenegrul ar primi o parte din Herţego-vina. Restul teritoriilor din Bosnia şi Herţegovina ar reveni Austriei.

Gorceakov făcu un gest de împotrivire.

- Herţegovina nu poate fi încorporată Austriei. Am convenit să anexaţi Bosnia...

- De ce nu vreţi să ne acordaţi compensaţii juste pentru rotunjirile teritoriale pe care le-am admis imperiului dumneavoastră? rosti cu părere de rău Andrassy. Am căzut de acord să vă reluaţi frontierele dinaintea tratatului din 1856, precum și teritorii din trupul Turciei asiatice, echivalente cu teritoriile pe care le-ar anexa Austro-Ungaria în Balcani. Am accepta să ocupaţi în plus regiunea și portul Batum din Armenia, pretinse de dumneavoa-stră încă de la primele noastre discuţii.

- În linii mari, am fi dispuşi să cădem la învoială! găsi cu cale să declare prinţul rus. Este însă un punct asupra căruia păstrăm o poziţie fermă. Nici unul din teritoriile din Balcani atribuite Austro-Ungariei să nu fie cedate Regatului Ungar, care manifestă o mare duşmănie faţă de slavi!

Lui Andrassy nu-i plăcu intransigenţa bruscă a lui Gorceakov. Era ungur și îl indispunea o critică adusă compatrioţilor săi. Socoti totuși necesar să se arate conciliant:

- Vom contopi aceste teritorii cu Croaţia şi Slavonia. Nu le vom acorda Coroanei Sfîntului Ştefan. Este o făgăduială fermă!

Cei doi cancelari se priviră zîmbind cu o prietenie care ascundea abil adevăratele lor simţăminte.

„În sfîrsit, am reuşit să împiedicăm formarea unui puternic stat slav, aservit vouă, în Balcani!" reflectă Andrassy.

„V-am aruncat halci din Bosnia si Herţegovina, ca să vă cumpărăm neutralitatea!" cugetă Gorceakov. „Noi ne vom bate cu turcii și pentru asta vom vărsa sînge rusesc. Voi vă veţi rotunji imperiul numai fiindcă veţi sta deoparte, cu arma la picior! Mă întreb dacă din toată afacerea asta nu vă veţi alege voi cu profitul cel mai mare?"

Pentru stabilirea unor amănunte tehnice, rămase ca discuţiile să fie continuate în ziua următoare, la nivel de consilieri. Prima zi a negocierilor - neaşteptat de fructuoase - avea să fie încoronată de un banchet la care trebuiau să participe pe lîngă cei doi împăraţi, cancelarii respectivi, consilierii lor, ambasadorul rus acreditat la Viena și ambasadorul Austro-Ungriei la Sf. Petersburg.

Înainte de a se aşeza la masă, Franz-Josef destăinui contelui Andrassy intenţia sa de a-l numi pe arhiducele Ludwig Viktor comandant suprem al armatei, în locul arhiducelui Albrecht.

- Rezervă arhiducelui Albrecht un mare rol diplomatic, adăugă împăratul. Succesul înregistrat aici, la Reichstadt, este în largă măsură datorat lui. Parte din discuţiile preliminare cu rușii au fost angajate de el.

Andrassy salută cu entuziasm iniţiativa suveranului.

- Arhiducele Ludwig Viktor este un soldat înnăscut şi un strateg desăvîrșit. Majestate. Preluînd comanda supremă, va insufla armatei un spirit nou, regenerator. Presupun că va primeni şi înaltele comandamente. . .

- Am de gînd să-i dau mînă liberă. Andrassy. Sunt convins că fratele meu, arhiducele, va obţine cele mai frumoase rezultate. Cert este că armata noastră are nevoie de o reîntinerire. El o va realiza!

Banchetul din seara aceea nu-i mai tihni lui Andrassy. Viitoarea promo-vare a arhiducelui Ludwig Viktor eclipsa toate bucuriile lui de pînă atunci. Omul acesta era un maghiarofob convins. Îndată ce va prelua comanda supremă, se va strădui să anuleze concesiunile făcute de Habsburgi ungurilor pe tărâm militar și poate chiar politic. O constituţie nu este niciodată imobilă. Desigur, ungurii se vor împotrivi. Se vor naşte complicaţii, tulburări, poate chiar o ruptură între Austria și Ungaria.. Dualitatea austro-ungară era astăzi o necesitate. Re-

gatul Sfântului Ştefan nu se consolidase îndeajuns spre a face singur faţă presiunilor dinăuntru și din afară. Avea prea mulţi duşmani. Şi românii, şi slavii îi doreau pieirea. Pretenţia maghiarilor de a-şi păstra supremaţia asupra popoarelor dinlăuntrul regatului lor trezise duşmănii ireconciliabile. El, Andrassy, nu era întotdeauna de acord cu poziţia dură a colegilor săi magnaţi, dar nu se putea împotrivi curentului.

Un singur lucru era indiscutabil: arhiducele Ludwig Viktor nu trebuia să devină comandantul armatei. Pentru a împiedica această numire, orice mijloace erau permise!.. .

În ziua întîlnirii dintre Franz-Josef şi Aleksandr II la Reichstadt, comisarul Helmuth Müller împlinise doi ani de cînd i se încredinţase paza personală a cancelarului Andrassy. Atentatele nihilistilor se înmulţiseră atît de mult, încît luarea unor măsuri de securitate pentru apărarea vieţii înaltelor personaje ale epocii devenise imperios necesară. În primele săptămîni după transferarea sa pe lîngă persoana şefului diplomaţiei austro-ungare, Müller se socotise cel mai nenorocit dintre oameni. Avusese senzaţia de a fi fost scoborît la nivelul unui valet. Trebuia să se afle zi şi noapte în preajma cancelarului, să vegheze asupra persoanelor care-l vizitau, asupra mîncărurilor ce i se serveau, asupra mijloacelor de locomoţie utilizate de el. Îl însoţea în toate deplasările, scurte sau lungi, cerceta dinainte hanurile unde ministrul urma să poposească, veghea asupra acestuia asemenea unui înger păzitor, lipsit de aripi şi de o sabie de foc, dar înzestrat în schimb cu două pistoale permanent încărcate, pe care le purta asupra lui spre a le utiliza prompt, dacă nevoia ar fi cerut-o.

Müller considera această sarcină drept o corvoadă de care abia aştepta să scape. Nu-și mai vedea familia - alcătuită din nevastă, soacră şi doi copii - decît o dată sau de două ori pe lună, cînd i se acorda o permisie zgîrcită. N-ar fi resimţit atît de acut izolarea sa, dacă n-ar fi fost un gurmand îndrăgostit de bunătăţile pe care Hana, soţia lui, i le prepara cu artă. Talentele-i de gospodină îl determinaseră pe Müller să-i ierte celelalte păcate. Hana era cicălitoare, geloasă și zgîrcită. Dacă observa că Helmuth al ei arunca priviri interesate asupra vreunei femei îi făcea scene violente. Pentru orice fleac îi ţinea predici interminabile. Fiindcă era o burgheză cumpătată, încredinţată de binefacerile economiilor, abia dacă acorda soţului ei modice

sume lunare - smulse din bugetul familial pentru micile lui cheltuieli, reduse în ultimă instanţă la cîte o ţigară de foi pe zi şi la cîte un schnaps o dată pe săptămînă. Victimă a aceleiaşi economii stricte, Muller îşi purta hainele pînă ce se toceau în coate şi la manşete. Dar cînd Hana îi servea la masă peşte umplut, raţă pe varză ori clătite flambate, comisarul uita de toate supărările.

Nici Hanei nu-i plăcuse noul serviciu al soţului ei, căci avusese încă de atunci premoniţiunea unor complicaţii care vor surveni de îndată ce Helmuth va scăpa de sub vraja bucatelor gătite de ea. Temerile ei se împliniră. Treptat, Müller ajunse să aprecieze pozitiv sarcina de paznic al vieţii cancelarului, căci aceasta implica o serie de avantaje deloc neglijabile. Contele Andrassy era un fin gourmet. Din rafinatele preparate care i se serveau, cancelarul avea grijă să trimită porţii respectabile şi comisarului. Müller avusese astfel prilejul să constate că bucătarii profesionişti nu erau mai prejos de soţia sa. Eliberat din sclavia ei culinară, ajunsese la concluzia că viaţa-i de becher prezenta și alte foloase. Andrassy avea delicateţea de a face să-i parvină gratificaţii grase. Graţie lor, Müller putea să bea cîte un schnaps zilnic, precum şi să-şi cumpere ţigări de foi scumpe fără a se gîndi la cheltuieli. Devenise un sibarit, căci Andrassy îi trimitea sticle cu vin dn propriile lui pivniţe. Müller nu se mai putea lipsi de sorturile cele mai alese: Tokay, Lacrima Cristi, Porto, Madera, Xeres. Nu mai purta haine roase. Cînd îşi admira în oglindă costumele confecţionate din stofe englezeşti, nu se mai recunoştea. Eleganţa vestimentară combinată cu virilitatea-i vizibil relevată de mustaţa cu adaosuri şi moaţe mîndre, precum și de părul purtat cu un fel de buclă pe creştet, asemenea unei creste de cocoş, îi asigura succese feminine facile. Cameristele tinere şi decorative din serviciul contelui Andrassy îi cădeau pe rînd în braţe, flatate fiindcă atrăgeau atenţia unui bărbat atît de falnic.

În cei doi ani de serviciu pe lîngă persoana cancelarului austro-ungar, Müller nu avusese niciodată ocazia să-şi valorifice talentele de poliţist. Nici un anarhist nu fusese atras de personalitatea şefului diplomaţiei imperiale austriece. Funcţia lui Müller devenise o sinecură bine plătită, cu avantaje multiple care lăsase, în umbra, încetul cu încetul, viaţa familială de altădată.

Müller, atît de slab, de pricăjit la intrarea sa în acest serviciu binecuvîntat, se rotunjise pe parcurs, se sumeţise, ochiul cîștigase în strălucire, mersul i se înviorase, gestul căpătase amplori potrivite unui actor de mîna a doua, dornic să-şi epateze publicul provincial.

După un asemenea tratament prelungit, Helmuth Müller devenise un personaj devotat cancelarului. Dacă acesta i-ar fi cerut-o, n-ar fi ezitat să se arunce în foc.

Îndată după înapoierea sa la Viena, Andrassy îl chemă pe comisar în cabinetul său de lucru şi, după ce îl pofti să închidă bine uşa. Îi făcu semn să se apropie.

- Am nevoie de serviciile dumitale, Herr Müller, îi spuse cu seriozitate. Este vorba de o chestiune importantă. Nu ştiu dacă dumneata ai putea ..

Zelos, Müller îşi duse mîna la piept:

- Excelenţă, ordonaţi! Sunt sluga Excelenței-Voastre!

Cancelarul clătină din cap:

- Herr Müller, serviciul pe care ţi-l cer este oarecum delicat...

- Pentru Excelenţa-Voastră sunt gata să fac orice!

Andrassy lăsă să se scurgă puţin timp, spre a îngădui comisarului să-şi fortifice curajul şi bunele intenţii. Adăugă, lovind simultan cu degetele în tăblia mesei de lucru:

- Aş putea oare obţine prin intermediul dumitale, Herr Müller, cîteva date asupra Alteţei-Sale arhiducele Ludwig Viktor?

Comisarul clipi des. Nu înţelegea bine ce dorea cancelarul.

- Date asupra Alteţei -Sale? Desigur! Am să fac investigaţii ...

- Oh, nu e cazul să te oboseşti, Herr Müller. Serviciul secret cuprinde fişe ale tuturor personajelor înalte. Ai lucrat la cazierul Serviciului secret, nu-i aşa?

Poliţistul simţi un fior în inimă.

- Cazierul cu dosarele membrilor familiei imperiale este strict secret, Excelenţă! Numai Majestatea-Sa este îndreptăţită să le ceară!

Expresia amabilă de pe chipul cancelarului se înăspri.

- Eh, dacă nu poţi, nu poţi! Eşti liber, Herr Müller! Comisarul înţelese într-o clipă că refuzul său risca să aibă consecinţe grave. Cancelarul va lăsa să se scurgă un timp convenabil, apoi va cere înlocuirea lui cu un poliţist mai flexibil . ..

- Excelenţă, veţi avea fişa Alteţei-Sale!

Privirea ministrului Afacerilor Străine se lumină iarăşi.

- Prea bine, Herr Müller! Eram sigur că n-ai să mă refuzi!

Poliţistul pocni călcîiele milităreste, apoi părăsi încăperea.

În aceeaşi zi, Müller făcu o vizită la Serviciul secret. Şeful cazierului era un prieten al său. Îi ceru în numele cancelarului Andrassy informaţii asupra ambasadorului german, locotenentul general von Schweinitz. Dorinţa şefului diplomaţiei austro-ungare de a obţine date asupra unui agent diplomatic străin putea fi legal îndeplinită. Şeful cazierului plecă în căutarea dosarului respectiv, plasat într-unul din nenumăratele rafturi orînduite paralel într-o imensă încăpere, lăsîndu-l pe Müller singur. Acesta nu-și pierdu vremea. Se îndreptă grăbit spre dosarele membrilor familiei imperiale. Le cunoştea loeul, aşa că nu-i fu greu să dea peste coperta violetă de carton care întemniţa piesele referitoare la viaţa publică şi privată a arhiducelui Ludwig Viktor. Desfăcu dosarul, scoase una din copiile fişei index, o vîrî în buzunar, apoi puse lucrurile la loc în raft. Operaţia durase mai puţin de treizeci de secunde.

Cînd şeful cazierului se înfăţişă cu dosarul ambasadorului von Schweinitz, Müller copie cîteva date - de formă - iar după ce mulţumi colegului și-i ceru scuze pentru deranj, se retrase satisfăcut.

În aceeaşi zi, cancelarul intră în posesia documentului. Müller primi pentru osteneala sa o gratificaţie şi un cos cu sticle de Tokay.

- Poţi să fii liniştit, îl asigurase Andrassy înainte de a-i permite să se retragă. Nimeni n-are să ştie că dumneata mi-ai furnizat fişa Alteţei-Sale! Voi avea grijă ca la primele înaintări să fii promovat după merit! Îmi plac oamenii pricepuţi să se descurce!

Comisarul părăsise fericit cabinetul cancelarului. Andrassy avea reputaţia unui om ce-şi răsplătea regeşte colaboratorii. Nu-i rămînea lui Müller decît să aştepte îndeplinirea promisiunilor . .

În noaptea aceea Andrassy analiză punct cu punct indexul, foarte bogat dealtfel, al notelor informative cuprinse în dosarul arhiducelui Ludwig. Pasiunile acestuia pentru jocul de cărţi, pentru caii de curse, pentru construcţiile somptuarii, pentru echipajele de mare lux, deşi implicau cheltuieli enorme, nu erau de natură să torpileze încrederea pe care i-o arăta fratele său,

împăratul. Arhiducele era amator de vinuri bune, dar nu abuza de alcooluri. Întreţinea relaţii mai mult sau mai puţin constante cu cîteva balerine foarte tinere, pe care le acoperea cu daruri scumpe. Nu avea o viaţă de familie, căci nu găsise cu cale să se însoare, deşi candidatele cu sînge albastru nu i-ar fi lipsit. Relaţiile lui personale cu unii indivizi din societatea interlopă îşi găseau, în parte, explicaţia. Lumea turfului şi a tripourilor nu este alcătuită din sfinţi.

Trebuia totuşi să aibă şi arhiducele un călcîi al lui Achile. Vizitele lui dese în Italia păreau să fie în legătură cu preferinţele-i mărturisite pentru arheologie. Escapadele lui pe insula Capri ridicau însă un semn de întrebare. Zăbovea acolo cîte o săptămînă, două, în compania unor localnici tineri care - în mod ciudat - nu erau văzuţi niciodată cu femei...

Andrassy încercă un simţămînt de bucurie intensă, asemenea savanţilor care, după eforturi îndelungate şi aparent sterile, descoperă deodată elemente necunoscute, capabile să revoluţioneze ştiinţa. Îşi concentra atenţia asupra legăturilor arhiducelui în insula Capri. Chiar dacă notele informative existente nu făceau precizări - deplasările italiene ale arhiducelui erau de o discreţie exemplară - se putea totuşi deduce că prieteniile lui avea o coloratură şocantă. Cu puţină imaginaţie, era posibil a se inventa situaţii în stare să-l plaseze pe Ludwig Viktor într-o poziţie dacă nu compromiţătoare, cel puţin delicată.

Vărul acestuia, arhiducele Ludwig Salvator, mare amator de călătorii pe mare şi colecţionar de yachturi, trăia mai tot timpul anului în insula Majorca, recrutîndu-și prietenii dintre marinarii cu moravuri dubioase. Atît de înverşunat era împăratul împotriva relaţiilor contra naturii, imputate - pe drept sau poate pe nedrept - lui Ludwig Salvator, încît îl expulzase de la Curte. Izgonirea aceasta avusese un caracter oarecum formal. Ludwig Salvator nu mai călcase prin Viena de foarte mulţi ani.

Dacă s-ar pune şi pe fruntea arhiducelui Ludwig Viktor aceeaşi pecete, compromiterea lui ar deveni sigură. O scrisoare semnată cu un nume fictiv, în care ar fi denunţate moravurile depravate ale fratelui său, l-ar zgudui pe Franz-Josef. Ar ordona o anchetă severă, chiar dacă n-ar fi convins de vina lui Ludwig Viktor. Piesele aflate la dosarul acestuia referitoare la misterioasele-i călătorii în insula Capri ar corobora cu in-

formaţiile semnalate în scrisoarea anonimă.

Andrassy nu-şi asumase cu seninătate misiunea de a se lupta cu asemenea arme împotriva viitorului comandant al armatei austro-ungare. Dar Machiavelli enunţase principiul raţiunii de stat, care primează asupra oricăror alte considerente. Pentru binele poporului ungar, arhiducele Ludwig Viktor trebuia sacrificat.

O scrisoare strict confidenţială, ticluită în taină şi adresată împăratului, ajunse în mapa rezervată corespondenţei acestuia prin intermediul unui aghiotant devotat ca şi Andrassy intereselor maghiare.

Acum adversarii promovării militare a arhiducelui nu aveau decît să aştepte rezultatul uneltirilor lor. Dacă acestea vor da greş, atacurile vor fi reluate pe altă cale.

Nu mai fu nevoie însă de elaborarea unui nou plan de luptă. Evenimentele se desfăsurară cu o iuţeală admirabilă. Franz-Josef primi scrisoarea şi se aprinse. Porunci o anchetă exhaustivă asupra vieţii intime a fratelui său, aşa cum dealtfel prevăzuse Andrassy. Cancelarul şi prietenii săi politici nu aveau să afle niciodată chipul în care se desfăsurase ultima confruntare dintre Franz-Josef și arhiducele Ludwig Viktor. Numai aghiotantul de serviciu, care se afla în anticamera împăratului, auzi exploziile verbale ale acestuia și ripostele violente ale fratelui său. Chiar dacă desluşise parte din furtunoasa discuţie, se feri să împărtăşească vreodată cuiva fragmente din conţinutul ei.

În seara aceea, arhiducele părăsi camera de lucru a împăratului trîntind cu atîta putere uşa, încît răsunară tavanele. A doua zi, Ludvig Viktor părăsi Viena şi de atunci nu se mai auzi nimic despre el. Unii pretindeau că s-ar fi retras într-unul din castelele sale și acolo, izolat de lume, se dedicase lecturii, cercetătorilor ştiinţifice şi vînătoarei. Alţii afirmau că s-ar fi expatriat şi că trăia sub un nume fals în insula Capri.

Arhiducele Albrecht rămase mai departe comandant suprem al armatei Austro-Ungare, spre satisfacţia cancelarului Andrassy şi a magnaţilor unguri.

Se scursese aproximativ o săptămînă de la aceste pasionante evenimente, care duseseră la înmormîntarea carierei militare a arhiducelui Ludwig Viktor. Comisarul Helmuth Müller primise o gratificaţie însemnată și acum aştepta înaintarea făgăduită de cancelarul Andrassy.

Într-o dimineaţă primi o convocare urgentă de la Ministerul de Război, de care depindea Serviciul secret. Cînd se înfăţişă la minister, i se dădu dispoziţie să se ducă la Spitalul Militar, unde avea să fie supus unui examen medical de rutină. Oarecum nedumerit, se execută, prezentîndu-se în faţa unei comisii alcătuite din cîţiva doctori militari, cu mutre severe, care-l examinară îndelung, punîndu-i tot felul de întrebări în legătură cu sănătatea sa. La sfîrşit, preşedintele comisiei, un medic general cu barbă albă, pătrată, îi vorbi cu gravitate profesională:

- Am regretul să-ţi comunic, Herr Müller, că eşti foarte bolnav. Întregul dumitale organism este uzat, datorită probabil eforturilor depuse în cadrul serviciului. Mai cu seamă inima este într-o stare deplorabilă. Domnul colonel doctor, adăugă arătînd pe unul dintre medici, are să-ţi prescrie o reţetă. Îţi recomand să o urmezi riguros. Vei primi totodată un concediu medical, înlăuntrul căruia îţi vei putea stabili drepturile la pensie.

Comisarul avea senzaţia că visează urît. I se spunea că e grav bolnav, iar el se simţea tot atît de zdravăn ca un armăsar de montă. Bîigui:

- Herr General, mă iertaţi, dar nu mă simt bolnav! Nu mi-e deloc rău!

- Lasă-ne pe noi să ştim mai bine ce boli ascunse zac în dumneata. Dacă n-ai să te îngrijeşti, dacă n-ai să respecţi repausul prescris, ai să mori! Ai înţeles? Sper că nu vrei să mori, nu-i aşa?

- Herr General, vă asigur ...

- Nic un cuvînt în plus, Herr Müller. De aici ai să te duci direct la dumneata acasă şi ai să te aşezi la pat!

- Herr General, protestă poliţistul, nu-mi pot părăsi serviciul. Sunt ataşat pe lîngă persoana Excelenţei-Sale cancelarul conte Andrassy ...

- Sănătatea mai înainte de toate, Herr Müller. În grija noastră pentru starea dumitale, am şi luat măsuri să fii înlocuit cu un om capabil să suporte rigorile serviciului. Insist, Herr Müller, să pleci acasă şi să te odihneşti!

- Dar să vedeţi...

- Nici un dar! Ordinele nu se discută!

- Ce vor spune şefii mei.. .

- Şefii dumitale nu vor trece peste hotărîrea noastră. Dealtfel

această chestiune ne priveşte pe noi. Din acest moment te poţi considera pensionat!

Helmuth Müller părăsi năuc Spitalul Militar. Nu mai înţelegea nimic. Ce se întîmplase? Luă o trăsură de piaţă si alergă la minister, spre a explica superiorilor lui că nu avea de gînd să iasă la pensie, că se simţea deplin sănătos, că doctorii îi greşiseră desigur diagnosticul.

La minister fu primit de însuşi subşeful Serviciului secret, care-l asculta cu răbdare, dar la sfîrşit dădu un verdict ce-l lăsă fără glas:

- Apreciez dorinţa dumitale, Müller, de a fi în continuare util Serviciului nostru. Nu pot trece însă peste decizia comisiei medicale. Mă voi ocupa personal de urgentarea pensionării dumitale. Vei primi acasă documentele necesare. Şi cu asta, îţi urez multă sănătate! Tonul subşefului deveni elegiac: Dacă ai şti cît te individiez pentru vacanţa nelimitată de care ai să te bucuri de acum înainte! Herr Müller, nu mă îndoiesc că ai să primeşti şi o decoraţie pentru modul în care te-ai achitat de obligaţiile dumitale profesionale în cadrul Serviciului. Acum te rog să mă laşi, fiindcă treburile nu-mi permit să prelungesc această conversaţie. Adio, Herr Müller!

Lui Helmuth îi venea să înnebunească. De ce voia Serviciul să se descotorosească de el? Nu concepea să devină pensionar tocmai acum, cînd contele Andrassy avea să-i deschidă cele mai frumoase perspective. Va alerga la cancelariat și se va plînge protectorului său. Contele era un om de onoare. Nu-l va abandona.

Drumul de la Ministerul de Interne și pînă la cancelariat îl parcurse în galopul unei alte trăsuri de piaţă. Cînd se înfăţişă la intrarea principală, portarul îi tăie calea.

- Mă iertaţi, Herr Müller, dar permisul dumneavoastră de intrare în cancelariat a fost anulat. Înlocuitorul dumneavoastră a și sosit pentru a-şi lua postul în primire.

Müller simţi că-l pălesc nebuniile. Transpiraţia îi ţîşnea prin pori ca printr-o stropitoare.

- Cine mi-a luat locul? gîfîi furios.

- Herr Karl Schmidt. Îmi spunea că vă cunoaşte. Dacă vreţi îl chem aici.

- Da, da! Cheamă-l! Cheamă-l imediat!

Müller se uită exasperat la faţada cu sute de ferestre a

cancelariatului. Văzu și balconul cabinetului de lucru al contelui Andrassy. Refuza să creadă că edficiul acesta, în care domnise doi ani, îi devenise brusc inaccesibil.

Comisarul Karl Schmidt, fost coleg de minister, apăru în uşă, întinzînd prieteneşte braţele:

- Dragul meu Helmuth, nu-ţi închipui cît de afectat am fost cînd am auzit de boala ta! Să te îngrijeşti, băiatule! Nu vrem să te pierdem!

Müller se adresă cu ton de rugă:

- Karl, te rog, introdu-mă la Excelenţa-Sa! Trebuie să-i vorbesc! Trebuie!

Comisarul Schmidt ridică mîinile într-un gest de neputinţă:

- Regret, Helmuth, dar nu te pot ajuta! Consemnul este strict. Nu intră nimeni în cancelariat fără autorizaţie specială! Excelenţa-Sa a primit o scrisoare de ameninţare din partea unor anarhişti. S-au luat măsuri speciale...

- Dar astea nu mă pot privi și pe mine! Am lucrat doi ani sub Excelenţa-Sa Cancelarul, care nu a avut niciodată a se plînge de mine!

- Helmuth, nu pot încălca ordinele! Dacă ai vreun mesaj pentru Excelenţa-Sa, voi încerca să i-l transmit...

Müller se înfurie:

- Mulţumesc! Te scutesc de oboseală! Cînd Excelenţa-Sa are să iasă din cancelariat, am să-i aţin calea. Vei vedea că pentru mine are să se oprească... Mă cunoaşte si mă preţuieşte ...

Comisarul Schmidt clătină din cap cu îndoială:

- Nu te sfătuiesc, Helmuth! Rişti să fii luat drept anarhist de către agentul care ţine loc de ajutor de vizitiu şi să suporţi consecinţele. Agenţii noştri sunt înarmaţi, O greşeală e oricînd posibilă.

Müller făcu un pas înapoi:

- Acolo aţi ajuns? ... De necrezut! De necrezut!

Făcu stînga împrejur şi, fără să-şi mai salute colegul, porni pe stradă în jos. Îi vîjîia capul si i se muiaseră picioarele. O sudoare rece îl scălda de sus pînă jos. „Poate că sunt realmete bolnav!" gîndi.

Mergea împleticindu-se, de parcă ar fi fost beat. Cînd ajunse la locuinţa sa, Hana se înspăimîntă de paloarea lui. Îl sprijini de braţ:

- Ce e cu tine, Helmuth? Ţi-e rău? Oamenii care ţi-au adus în cursul dimineţii lucrurile de la cancelariat mi-au spus că eşti foarte suferind! Oh, Doamne, Doamne! Asta ne mai trebuia.

Helmuth se lăsă condus ca un copil. Energică, Hana îl dezbrăcă şi îl instala în pat.

- Îţi pregătesc o supă de pui şi îţi dau un calmant! Ai febră! zise, punînd grijulie mîna pe fruntea lui.

Cînd se văzu în aşternut, Helmuth înţelese că viaţa frumoasă se încheiase. Înghiţi cu noduri supa pe care Hana i-o vîrî pe gît. Nu scăpă nici de hapurile calmante, ce nu-i făcură însă nici un efect.

În noaptea aceea Helmuth dormi chinuit de coşmaruri. În jurul lui se ridicau pereţi înalţi, fără uşi şi fără ferestre, întemniţîndu-l într-un fel de puţ gigantic, cu o singură ieșire sus, spre un cer frumos și senin, care se pierdu treptat într-o ceaţă alburie ca obrazul unui mort. Helmuth se agăţă de asperităţile blocurilor de piatră suprapuse ale pereţilor, încercînd să le escaladeze. Dar piatra era umedă și lucioasă, iar el aluneca în jos. Se trezi din somn scăldat în sudori reci.

Se făcuse dimineaţă. Soarele strălucitor aurea perdelele de dantelă brodate de Hana. Şi şerveţelele de pe măsuţe, și pernele, și cuvertura, și micile tapiserii, înrămate și agăţate pe pereţi, erau tot opera soţiei sale. În mijlocul lor se simţea încarcerat. Prezenţa posesivă a Hanei era omniprezentă. Helmuth avu senzaţia că se sufocă. Era singur în odaie. Auzea din bucătărie zgomot de farfurii şi de cratiţe.

Coborî din pat şi începu să se îmbrace febril. Abia reuşi să-şi înnoade cravata, atît de tare îi tremurau mîinile. Îşi puse pantalonii, îşi încălţă ghetele cu elastic, îşi trase pe mîneci haina și îşi luă din cui pălăria. Tiptil, ca un hoţ, ieşi în vestibul și de acolo ţîşni în curte, neobservat de Hana, de soacră-sa, de copii. Ajuns în stradă, porni aproape în fugă spre locuinţa contelui Andrassy. Era încă devreme. La ora aceasta, cancelarul abia îşi lua micul dejun. Va aştepta în faţa casei, iar cînd îl va vedea ieşind şi urcîndu-se în trăsură, i se va arunca la picioare.

Mergea atît de repede, încît începuse să gîfîie. Îl îmbărbăta însă gîndul întîlnirii cu Andrassy. Omul acesta bun şi drept îl va repune în drepturi. Era şi firesc. Pentru a-i face pe plac, sustrăsese fişa arhiducelui din arhiva secretă. Riscase totul spre a-l servi. Asemenea sacrificii nu se uită uşor.

Faţada arătoasă a reşedinţei cancelarului apăru la capătul străzii. Helmuth se opri spre a-şi mai linişti răsuflarea. Sîngele îi zvîcnea în vine și îi lovea cu ciocane nevăzute tîmplele.

Porni iarăşi la drum. Mergea spre casa lui Andrassy, situată la capătul străzii, ca spre un liman. Nu mai avea de străbătut pînă acolo decît o mică distanţă, cînd se pomeni încadrat de doi inşi, în haine închise la culoare, care-l apucară fiecare de cîte un braţ, imobilizîndu-l.

O voce aspră îi şuieră în ureche:

- Ascultă, Helmuth Müller! Atîta timp cît vei mai avea de trăit, bucură-te de pensia care ţi s-a acordat! Nu mai încerca să te apropii de cancelar, ori de vreun alt personaj! Altfel ai s-o păţeşti rău! Acum du-te acasă si fă-ţi bagajele! Ia-ţi familia și mută-te undeva, pe coasta Dalmaţiei. Acolo cerul este senin, marea albastră, peisajele minunate. Vei găsi acasă biletele de tren pentru tine şi pentru toţi ai tăi. În Viena să nu-ţi mai calce piciorul! Ai înţeles? Să fii bucuros că ai scăpat numai cu atît!

*

**

Florin Beldie mergea fără să se grăbească pe Rue de Rivoli de-a lungul împrejurimii de fier aurit a Grădinii Tuileries. Se uita la trăsurile de piaţă şi la echipajele somptuoase care treceau în sus şi în jos, în trapul cailor atît de bine ţesălaţi încît crupele le luceau ca lacul chinezesc. Privea casele înalte cu multe etaje şi cu arcade umbroase, pe sub care se scurgeau trecători în vesminte de vară. Femeile tinere sau vîrstnice, prinţese ori midinete, îşi purtau cu aceeaşi cochetărie pariziană toaletele scumpe sau rochiile simple, dar pline de bun-gust.

Florin coti pe Rue de Castiglione, cu magazinele ei luxoase şi cu opulentele-i clădiri de raport. La capătul străzii se deschidea perspectiva mag-nificei Place Vendome. Traversă, cu pas măsurat piaţa dominată de supla coloană încoronată de silueta lui Napoleon I, conturată cu precizia unui desen în peniţă pe fundalul albastru al cerului.

Cînd ajunse pe Rue de la Paix, întîlni un grup de femei elegante care părăseau tocmai casa de mode „Paquin". Asis-taseră probabil la o defilare de manechine, căci se întreţineau volubil despre originalitatea modelelor expuse. Emanau efluvii de parfum fin, şi erau atît de frumoase, încît bărbaţii întorceau admirativ capul.

Florin Beldie se străduia să-și întipărească pe retina amintirilor toate aceste priveliști încîntătoare, care aveau să treacă foarte curînd în domeniul trecutului. Era ultima lui plimbare pe străzile ,,Orașului Lumină", de care se îndrăgostise ca de o femeie frumoasă. O tristeţe adîncă, dureroasă îi răscolea sufletul. Peste trei ore avea să părăsească acest paradis poate pentru totdeauna. Se va urca într-un tren prozaic, cu vagoane înnegrite de funingine, care-l vor duce în România. Era bucuros că se înapoia în patrie. În cei cinci ani petrecuţi în capitala Franţei - cucerise în acest răstimp, prin muncă grea şi stăruitoare, diploma de medic - gîndul îi fugise adeseori nostalgic spre tărîmurile natale. Dar acum, cînd sosise clipa despărţirii de Paris, îl copleşea jalea.

Se spune că muribunzii care-și păstrează luciditatea pînă în ultimile clipe îşi trec în revistă trecutul, retrăind momente care la vremea lor au avut o oarecare însemnătate. Florin cunoştea această teorie, speculată mai ales de romancieri. Pentru el, despărţirea de Paris - căci era mai mult decît o plecare - reprezenta încheierea unui ciclu de viaţă. Sosind la Paris, se născuse a doua oară. Acum, cînd părăsea oraşul acesta de care se simţea legat prin toate fibrele fiinţei sale, cînd îşi depăna ultimile clipe ale existenţei lui pariziene, avea senzaţia trăirii fenomenelor psihice care preced moartea. Acest complex de simţăminte făcea să i se deruleze prin faţa ochilor minţii - cu o extraordinară acuitate - scene care îl impresionaseră mai mult, ori amănunte aparent lipsite de importanţă, dar care la o analiză atentă îşi dezvăluiau forţe de simbol.

Se revăzu student, instalîndu-se timid pe o bancă dintr-o sală de cursuri. Un personaj plin de seriozitate, cu bărbuţă albă și limbaj pedant, aşternea pe tabla neagră o coloană interminabilă de denumiri latineşti, pe care orice aspirant la cariera medicală trebuie să le înveţe pe dinafară.

În jurul lui se aflau alţi studenţi, cu chipuri albe sau brune, galbene ori măslinii, îndreptate spre acelaşi profesor cu bărbuţă. Dintre toţi aceştia îşi făcuse cu timpul doar patru prieteni. Un bosniac, doi bulgari și un sîrb. Îi apropiase poate conştiinţa apartenenţei la aceeaşi lume subordonată unui pumn de cuceritori, care nu concepeau că oamenii se nasc liberi şi egali, care nu credeau decît în forţă, în dominarea unui popor mai slab de către un popor mai puternic.

Pentru răsturnarea acestei concepţii, care îşi pierduse orice valoare morală, socială sau politică, încă din secolul XVIII, Secolul Luminilor, bosniacul renunţase la examenele de diplomă şi plecase să se bată alături de cei de-un neam și de-o credinţă cu el împotriva turcilor. Plecaseră apoi cei doi bulgari, pentru a se înregimenta în rîndurile compatrioţilor răsculaţi. Nici ei nu apucaseră să-şi vadă numele înscris cu litere frumoase pe pergamentul diplomei de medic. Sîrbul izbutise să-și ia toate examenele. În seara zilei în care i se înmînase diploma, îi căzuse în mînă un jurnal parizian cu un articol, pe prima pagină, dedicat intrării Serbiei în război. Tînărul discipol al lui Aesculap băuse toată noaptea în tovărăşia prietenilor, iar în dimineaţa următoare îşi luase rămas bun de la Florin și se urcase în trenul de Belgrad.

Studentul român rămăsese la Paris, spre a-şi lua doctoratul. Era animat de ambiţia de a se afirma printre fruntaşii generaţiei lui în domeniul medicinei. Năzuia să ajungă profesor universitar, să-și înscrie numele alături de al marilor descoperitori de adevăruri ştiinţifice. Spre deosebire de colegii ce-și împărţeau timpul între studii și petreceri, potrivite dealtfel vîrstei lor, Florin studia paisprezece ore din douăzeci și patru. După examenul de diplomă, profesorii îl elogiaseră, prezicîndu-i o carieră prodigioasă. Chirurgul Lucas Championniere, unul dintre idolii lui, îl recrutase printre asistenţii săi. În vitrinele librăriilor apăruse tocmai o lucrare a acestuia asupra antisepsiei chirurgicale, ce făcuse mare vîlvă. Denigratorii lui, printre care si doctorul Huret, directorul Maternităţii Cochin, nu dezarmaseră. Calificaseră argumentele ştiinţifice ale lui Champonniere drept fantezii elucubrante.

Florin îşi amintea cu emoţie bătălia în care se angajase și el, deşi cuvîntul său nu ayea încă autoritate. Polemica degenerase în insulte și calomnii. „Şarlatanul Champonniere trebuie înlănţuit la stîlpul infamiei", scria, într-o revistă medicală Huret. În sprijinul celui atacat pe nedrept se ridicaseră atunci cîţiva savanţi autentici, oameni de ştiinţă care-i recunoscuseră meritele. Chirurgii Leon Le Fort și Aiphonse Guerin semnaseră articole documentate, declarând că au şi început să aplice cu succes teoriile lui Champonniere. Huret și partizanii lui primiseră cea mai serioasă lovitură cînd însăşi Pasteur luase poziţie în sprijinul lui Lucas Champonniere, atribuindu-i meritele unui

deschizător de drumuri.

Florin retrăia cu intensitate clipele de triumf savurate alături de idolul său. Fusese angajat, în urma stăruinţelor lui Champonniere, medic la spitalul Lariboisiere. Salariul nu era mare, dar graţie lui avea posibilitatea să se întreţină fără a mai apela la subsidiile tatălui său. Putuse chiar să se mute din mansarda mizeră în care locuise atîţia ani, laolaltă cu cei patru colegi şi prieteni ai săi, într-o cameră mobilată decent, de la etajul trei al unui imobil nu prea arătos, dar relativ confortabil de pe Rue Notre-Dame des Champs. I se deschideau cele mai frumoase orizonturi.

Apoi gîndul lui Florin fugi la Julot Forest. Îl cunoscuse într-un bistrot, „Le Lapin Vert", de pe una din străduţele încîlcite ca nişte viermi dintre Boulevard Saint-Michel, Rue Saint-Jacques şi Sena. În sala joasă, cu pereţi afumaţi, mese puţine și tejghea de zinc, în dosul căreia se ridica un raft înalt cu sticle violent colorate, prînzea Florin, după ce ieşea obosit de cursurile Şcolii de Medicină. Patronul, Pierre Le Dodu, era un parizian pîntecos, jovial, şmecher, veşnic înfăşurat într-un șort alb, împodobit cu multiple pete de vin roşu - decoraţiile lui, susţinea el. Printre clienţi circula zvonul că Le Dodu ar fi luptat în timpul Comunei de partea federaliştilor și că ar fi ucis cu mîna lui trei agenţi de poliţie şi un călugăr. Patronul nega că ar fi jucat un asemenea rol, dar surîsu-i plin de subînţelesuri părea să spună contrariul. Adevărul adevărat nu-l cuno-ştea decît un singur client al localului, pe nume Julot Forest, tipograf de meserie, care - după zdrobirea Comunei de către trupele versailleze - făcuse trei ani de temniţă, fiindcă fusese prins cu arma în mînă de către forţele de represiune.

Cînd era întrebat ce vîrstă are, Julot Forest răspundea calm:

- Cinci ani.

Interlocutorii îi priveau uimiţi obrazul scobit de zbîrcituri, părul alb, rărit în creştet şi la tîmple, mîinile noduroase, cu degete înnegrite de plumbul literelor, apoi zîmbeau condes-cendent ca de o glumă nu prea reuştiă. Forest le citea neîn-crederea întipărită pe chip şi adăuga cu toată seriozitatea:

- Da, da! Acum cinci ani m-am născut. Mai bine zis, m-am născut a doua oară.

- Cum aşa? întrebau privindu-l pieziş.

- Cînd versaillezii au pus mîna pe Paris, am fost şi eu prins,

laolaltă cu un mare număr de comunarzi. Am fost duşi între baionete pînă la cimitirul Pere Lachaise şi puşi la zid. Plutonul de execuţie i-a secerat pe toţi tovarăşii mei. Pe mine, gloanţele nu m-au atins. M-am lăsat totuşi să cad printre cadavrele prăvălite lîngă zid. Mai tîrziu, cînd au venit nişte soldaţi ca să ne care pe toţi la groapa comună, am ţîșnit din claia de morţi și am zbughit-o printre pietrele funerare din cimitir. Pînă să se dumirească soldaţii, care la început crezuseră - de bună seamă - că au de-a face cu o stafie, am reuşit să mă fac nevăzut. Vreo trei săptămîni am stat ascuns, apoi am scos capul la lumină. Un individ a binevoit să mă denunţe autorităţilor cum că aş fi fost condamnat. Poliţia m-a luat pe sus şi m-a tîrît în faţa tribunalului, care m-a blagoslovit cu cinci ani închisoare. Nu m-au cadorisit cu o pedeapsă mai lungă, fiindcă nu s-au găsit martori care să mă înfunde mai rău. După cum vedeţi, am murit în 71, executat, şi în acelaşi an m-am născut a doua oară. Acum suntem în 76. Am deci cinci ani.

Rîdea pe sub mustaţă îşi dădea peste cap paharul cu vin roşu.

Patronul bistrot-ului îi făcea mari reduceri, poate fiindcă Forest îl ştia că în timpul răscoalei nu făcuse mare ispravă. Prin tăcerea lui, tipograful lăsa a se înţelege că Le Dodu fusese un mare viteaz, ceea ce nu putea decît să convină comerţului acestuia, practicat într-un cartier cu oameni săraci, dispuşi oricînd să ridice în slăvi Comuna şi pe comunarzi.

Forest era inteligent şi foarte citit. Adept al lui Marx, îi cunoştea mai toate scrierile. Cita din memorie pasagii întregi din „Capitalul" şi din „Manifestul Comunist". Pacifist convins, releva acel fragment al „Manifestului" în care Marx condamna politica externă a claselor dominante bazată pe jaf şi pe cotropire.

- În aceste condiţii, ne învaţă Marx - adăuga cu patos Forest - că nouă, proletarilor, ne revine sarcina de a face în aşa fel, încît legile simple ale moralei şi echităţii, care trebuie să reglementeze relaţiile dintre persoanele particulare, să devină legi supreme în relaţiile dintre naţiuni. Acestea sunt propriile cuvinte ale lui Marx, sublinia Foresf, izbind cu pumnul în masă. Apoi relua: în încheierea "Manifestului Comunist", Marx precizează că lupta pentru o asemenea politică externă face parte din bătălia generală pentru eliberarea clasei muncitoare. Pentru mine, Monsieur Beldie, Marx reprezintă chintesenţa

adevărului. Orice interpretări care ar altera fondul teoriilor lui rămîn nişte falsificări grosolane, în stare doar să compromită ideea comunismului.

Treptat, Forest devenea expansiv. Îi plăcea chipul în care tînărul medici-nist părea să-i soarbă cuvintele:

- În '71 am luptat pe baricade alături de un compatriot al dumitale pe nume Haralambie. Era tot atît de tînăr ca și dumneata. Se arunca în focul bătăliei cu un curaj care-mi stîrnea admiraţia. Era un ochitor de înaltă clasă. Nu exista lovitură pe care să o rateze. În ultimele sătpămîni ale Comunei, am avut de-a face și cu cîţiva tineri studenţi în medicină care îngrijeau răniţii noştri cu un devotament și o pricepere deasupra oricăror laude. Nu ne împărtăşeau cu toţii convingerile politice. Dar chiar acei care adoptaseră o poziţie neutră au dat dovadă de un ales spirit umanitar. Ţin minte numele cîtorva dintre ei: Ursulesco, Manolesco, Ulia sau Ulea ... După ce s-a prăbuşit Comuna, nu ştiu ce s-a mai întîmplat cu ei. Poate că s-au întors în ţara lor. Dacă ai să te înapoiezi într-o zi la Bucureşti și ai să dai de vreunul din ei, să-i spui că și el, şi colegii lui s-au bucurat de toată stima noastră. Poate că ai să-mi scrii și mie cum le merg treburile la ei acasă.

Pentru că Florin îşi manifestase dorinţa de a sta de vorbă și cu alţi comunarzi, de care se simţea irezistibil atras, Forest îl poftise într-o zi la un fost tovarăş de luptă, Julien Tanguy, care cunoştea multe anecdote din vremea stăpînirii Comunei.

- Pentru că duminica nu ai cursuri, îi spuse într-o zi tipograful, mergem să-i facem o vizită bătrînului Tanguy la prăvălia sa. Vinde vopsele pentru pictori.

- Lucrează şi duminica? îl întrebase mirat Florin.

- Tanguy ţine prăvălia deschisă duminică şi sărbătorile, ziua şi noaptea. E un tip ciudat. Are să-ţi placă. A făcut puşcărie ca şi mine. Dar după doi ani la „mititica", a fost graţiat.

În duminica următoare plecaseră la drum. Traversaseră pe jos oraşul, căci cu banii nu stăteau bine iar omnibuzele erau destul de scumpe. Aproape de ora prînzului ajunseseră în celălalt capăt al Parisului, pe Rue Clauzei, o străduţă modestă, cu case mici, pitoreşti, îmbrăcate în plante agăţătoare.

Prăvălia lui Julien Tanguy nu numai că era deschisă, dar cunoştea şi o mare afluenţă de clienţi, mai toţi pletoşi, bărboşi, jerpeliţi și cu pete de vopsea pe hainele obosite de multă

purtare. Patronul şi ciudaţii cumpărători stăteau în fundul prăvăliei la o masă lungă, cu multe pahare de vin şi cu două sticle de Anjou pe jumătate consumate.

- Moş Tanguy, n-am să-ţi pot plăti acum vopselele, spusese un bărbat între două vîrste, cu lavalieră roşie și cu ochi strălucitori de iluminat.

- Ţi-am cerut eu bani, Monsieur Sisley? Ai să-mi plăteşti cînd ai să poţi!

- Ei, n-as dori să rămîn iarăşi dator! N-ai vrea să-ţi dau o pînză sau două și să încheiem socotelile?

O femeie tînără, vioaie ca o veveriţă, pe nume Berthe Morisot, începuse să rîdă cu poftă:

- Sisley, pare-mi-se că vrei să-l tragi pe sfoară pe moş Tanguy! Cât îi datorezi?

- Destul de mult! recunoscu timid pictorul. Aproape patruzeci de franci.. .

- Anul trecut, spusese ea, Renoir, Monet și cu mine am vîndut la galeriile Drouot şaptezeci si două de pînze. Printre acestea erau şi cîteva peisaje semnate de tine. Ştii cît am realizat? Exact 144 de franci. Aproximativ 2 franci de tablou! Ai uitat?

Moş Tanguy zîmbise cu indulgenţă:

- Mademoiselle Morisot, de ce vreţi să-l mîhniţi pe prietenul meu? Într-o zi pînzele lui au să obţină preţul pe care-l merită.

- Cînd asta, moş Tanguy? întrebase un bărbos cu ochi jucăuşi și figură agreabilă, uşor exotică. Poate după ce vom muri. De curînd, „Cuirasierii" lui Messonier, acest pompier în pictură, s-a vîndut cu 300.000 de franci. Astăzi e moda prostului gust, Moş Tanguy!

Negustorul zîmbise cu blîndeţe:

- Monsieur Renoir, primesc cele două pînze ale prietenului nostru Sisley în contul vopselelor.

- Dacă vrei să te ruinezi, asta e treaba dumitale! replicase în glumă Auguste Renoir. Durand Ruel regretă și azi că ne-a deschis galeriile lui. Cele 252 de pînze ale grupului nostru au provocat numai sarcasme din partea criticii oficiale.

- Nu trebuie să vezi lucrurile prea în negru! îl încurajase Berthe Morisot. Într-o zi ne va veni şi nouă rîndul...

Florin îşi aminti zîmbetul atît de cald şi de bun al lui moş Tanguy.

- Prietenii lui Forest sunt şi prietenii mei, Monsieur Beldie, îi spusese gazda după ce tipograful făcuse prezentările.

Ştersese cu o cîrpă tăblia scaunului pe care-l oferise apoi medicinistului.

- Aveţi grijă să nu vă murdăriţi de vopsele! Vopselele sunt bune pe tablouri, nu și pe haine!

Turnase vin în pahare pentru noii veniţi. Artiştii îşi reluaseră discuţiile în jurul picturii, singurul subiect interesant pentru ei. Florin se simţea oarecum izolat. Nu-i plăcea compania acestor boemi. În concepţia lui nu prea deosebiţi de nişte vîntură-lume.

Lîngă Sisley stătea cuminte o fată tînără cu o gură roşie, proaspătă, îmbietoare. Avea ochi catifelaţi, tenul ca piersica și silueta subţire, graţioasă. Nu se amesteca în conversaţie. Se uita doar cu nedeghizată admiraţie la grupul de pictori, care nici nu o luau în seamă.

La un moment dat, Florin schimbase cu ea o privire întîmplătoare. Erau amîndoi intruşi între aceşti „oameni de artă" de o originalitate obositoare. Blajini, odhinitori ca apele unui lac într-o zi însorită, ochii ei semănau cu aceia ai unei căprioare sau ai unei viţele. Florin deplînsese atunci lipsa de imaginaţie a literaţilor, care nu iau drept termen de comparaţie ochii rumegătoarelor, deşi gingăşia expresiei lor este incomparabilă. Zîmbise involuntar fetei. Şi ea îi sufîsese. Oarecum trist, în clipa aceea se stabilise între ei o legătură invizibilă. Florin rămăsese surprins, fiindcă se socotea blindat faţă de seducţia feminină. „Dacă vrei să reuşeşti în carieră, obişnuia să spună, trebuie să te dedici studiului. Să-ţi rezervi timpul pentru amor numai după ce vei reuşi în viaţă!"

- Degas caută un model demn să întruchipeze nevinovăţia, spusese Berthe Morisot. Mi s-a plîns că a cutreierat Parisul în lung si în lat fără să găsească ceea ce căuta. Să nu mai existe oare inocenţă în oraşul ăsta mare?

- I-o recomand pe Suzette! vorbise tare Sisley, pe care începuse să-l ameţească vinul. Pe chipul ei pluteşte o expresie atît de nevinovată, încît ai putea să juri că nu ştie ce înseamnă un bărbat. Corpul ei, încă neformat, respiră virginitatea. Ia dezbracă-te, Suzette, să te vadă prietenii mei! Să ştie că nu fac recomandări gratuite!

Fata se uitase stingherită la moş Tanguy, la Forest, la Florin.

- Hai! o îndemnase impacientat Sisley. Scoateţi hanţele

după tine! Nu este prima dată că apari goală în faţa unor pictori!

Supusă, Suzanne se ridicase în picioare şi îşi dusese mîna la nasturii corsajului. Florin văzuse nenumărate femei goale la Maternitate, aşa că nudul fetei nu i-ar fi făcut o impresie deosebită. Îi fusese însă milă de jena ei.

- Să-mi fie cu iertare, Monsieur Sisley, dar eu nu sunt pictor. Pentru noi, profanii, corpul gol al unei femei nu inspiră numai impresii estetice ... Cred că înţelegi ce vreau să spun.

- Mofturi! bombănise Sisley. Dezbracă-te, Suzette!

- Lasă fata! intervenise Berthe Morisot. Monsieur Beldie are dreptate. Nu suntem într-un atelier!

Pictorul făcuse un gest de plictiseală.

- Bine! Păstrează-ţi boarfele pe tine! De ce nu mă invită şi pe mine lumea să mă dezbrac? E atîta zăpuşeală, încît abia aş aştepta să rămîn nud! Îşi sorbise vinul din pahar, apoi îl întinse gazdei: Moş Tanguy, ai grijă de un biet însetat!

Florin se ridicase de pe scaun. Atmosfera din prăvălie, capriciile acestor oameni ciudaţi începuseră să-l indispună.

- Pe mine vă rog să mă iertaţi, Monsieur Tanguy!

- Prietenii îmi spun moş Tanguy! îl întrerupse bătrînul. Nu crezi că am putea fi prieteni?

Florin îi mulţumise pentru încredere.

- Am o întîlnire cu un coleg. Şi n-aş vrea să o ratez... Își luase rămas bun şi părăsise încăperea sub privirile intrigate ale lui Forest și ale pictorilor.

- Bizari mai sunt și doctorii ăştia! exclamase Sisley în vreme ce Florin ieşea în stradă.

De atunci se scurseseră cîteva săptămîni. Într-o seară, după un foarte obositor curs de anatomie comparată, Florin ieşise în grădina Luxembourg spre a-şi limpezi creierii, aspirînd aerul curat și lăsîndu-şi mintea în repaos. Se plimba pe aleea de platani din preajma fîntînii Medicis, ocolind grupurile de copii care se zbenguiau sub privirile atente ale guvernantelor, cînd se pome-nise faţă în faţă cu Suzanne, îmbrăcată într-o rochie ieftină, simplă, care-i evidenţia formele sculpturale. Ea îi zîmbise cu simptaie și se oprise. Se oprise și Florin.

- Vă mulţumesc, Monsieur. Atunci aţi fost atît de bun cu mine!

- Mademoiselle, mi-am făcut datoria ...

Femeile de moravuri uşoare care-l acostau pe stradă îi repugnau. Contrar reacţiilor sale obişnuite, încercase de data aceea un straniu simţămînt de exaltare. Era atît de bucuros și în acelaşi timp atît de dezorientat, încît dăduse să o salute şi să treacă mai departe. Fata îi intuise jena.

- N-aţi vrea să ne plimbăm puţin?

Chipul lui se luminase. Iniţiativa ei salvase situaţia. Dacă ar fi pierdut-o, poate că nu ar mai fi întîlnit-o niciodată. Ar fi regretat acest lucru toată viata.

Se plimbaseră atunci, vorbind despre tot felul de nimicuri, pînă ce noaptea îi găsise pe aleile grădinii. Florin nu încercase să profite de întuneric spre a-şi îngădui unele gesturi mai îndrăzneţe, aşa cum ar fi făcut colegii săi dacă bezna i-ar fi surprins cu o fată într-un parc.

Hoinăriseră apoi pe străzi, fără să vadă ceea ce se petrecea în jur, de parcă ar fi fost singuri într-un oraş de vis, construit anume pentru idila lor. O condusese pînă la locuinţa ei, pierdută într-o fundătură din apropierea abatoarelor și se despărţiseră după ce-şi uraseră cast noapte bună.

Abia pe drumul de întoarcere Florin îşi dăduse seama că uitase să-i propună o nouă întîlnire. Nu-i trecuse nici măcar prin minte să o invite la o cofetărie. Îl cuprinsese disperarea. În clipa aceea de răscruce, frica de a o pierde îi insuflase resurse sufleteşti și iniţiative de care altă dată n-ar fi fost capabil. Făcuse drumul întors şi bătuse la uşa Suzannei. Cînd ea îi ieşise în prag şi îl privise cu ochii aceia mari, umezi și frumoşi de rumegătoare, Florin simţise o căldură lăuntrică, o duioşie, o încîntare nemaiîntîlnită. Se întrebase dacă nu cumva se îndrăgostise de Suzanne. Pînă atunci nu cunoscuse acest sentiment. Încercase să-şi analizeze reacţiile lăuntrice, aşa cum i se cuvine unui om al ştiinţelor pozitive, dar nu fusese în stare să judece la rece. Îi ceruse scuze fiindcă o tulburase în miez de noapte şi îi propusese să se revadă cît mai curînd.

Suzanne îi fixase o întîlnire în seara următoare. Ziua, explicase ea, era ocupată, căci poza la diverşi pictori, unica-i sursă de existenţă.

Pe Florin îl săgetase un fior de gelozie. Cunoştea din auzite moravurile libere ale pictorilor, amoralitatea, promiscuitatea lor. Aceştia nu se mulţumeau, desigur, să zugrăvească pe pînze formele tulburătoare ale modelelor. Imaginaţia lui prinse să

născocească scene lascive, care-l umpleau de mînie, de revoltă. Dacă ar fi cîştigat mai mulţi bani, ar fi întreţinut-o, spre a o feri să-și vîndă trupul...

Se întîlniseră în cîteva rînduri. Florin aflase cu bucurie că legătura Suzannei cu Sisley era precară. Ea admira marele talent al artistului și uneori încerca faţă de el simţămîntul unei mame faţă de un copil neajutorat. Trăiseră un timp împreună - nu putea nega acest lucru - dar gusturile lui eclectice nu se împăcau cu concepţiile ei morale. Suzanne visa o iubire constantă, senină, o existenţă calmă, modestă, condiţii pe care nu i le putea oferi Sisley. Era sătulă de certurile și dezordinea din propria-i familie. Tatăl ei, alcoolic, cartofor, veşnic lefter, şi mamă-sa, cicălitoare, geloasă, înăcrită de mizerie şi de dezamăgiri fără număr, se duşmăneau de moarte. De ce oare mai trăiau împreună? Obişnuinţa era mai puternică decît ura?

Pe Florin îl cuceriseră sinceritatea, naivitatea, curăţenia ei sufletească. Nu avea nici o vină Suzanne dacă viaţa vitregă o aruncase într-un cazan al Satanei. Era atît de plăpîndă, de vulnerabilă, încît simţea nevoia să o ocrotească.

Într-o duminică ieşiseră afară din oraş. Poposiseră pe marginea unei ape, cu maluri umbrite de sălcii plîngătoare. Întinseseră o pătură pe iarba și se aşezaseră unul lângă altul, fericiţi fiindcă erau împreună. Aproape fără să-şi dea seama, se treziseră unul în braţele celuilalt...

Suzaane renunţase la Sisley. Legătura ei cu Florin căpătase notorietate publică. Prietenele o tachinau. „Ai schimbat arta cu ştiinţa! În locul unui pictor fără sfanţ, te-ai încurcat cu un medicinist atît de sărac, încît nu e în stare să-ţi cumpere o rochie mai ca lumea! Tîrfă păguboasă, draga mea! Schimbă macazul dacă vrei să o duci bine! Înhăita-te cu un ramolit bogat, ori cu vreun cîrnăţar dispus să te ia de nevastă!" Florin surprinsese întîmplător - fără să fie observat - o astfel de discuţie. Făcuse economii „la sînge", privându-se adeseori de cină, şi îi cumpărase iubitei o rochie subţire de vară, puţin costisitoare, dar care pe Suzanne o copleşise.

Curînd după acest eveniment îşi luase diploma de medic. Din primul lui salariu - după angajarea la spital - îi dăruise fetei pantofi, o pălărie, mănuşi și o geantă. Bucuria ei explozivă îl înduioşase. Abia atunci înţelesese cît de mult o iubea. O poftise să se instaleze în locuinţa lui. Ea acceptase plină de

recunoştinţă fără să pună chestiunea unei eventuale căsătorii.

Urmase o epocă senină, aşa cum îşi visaseră amîndoi. Îşi depanau iubirea, împletind-o cu îndeletniciri prozaice. Ea se ocupa de gospodărie, iar el muncea cu rîvnă la spital.

Existenţa lor idilică nu avea să dăinuie mult. Într-o seară, înapoindu-se acasă după o zi istovitoare petrecută în sala de operaţii, Florin găsise în cutia de scrisori un mesaj din partea maică-si:

„Scumpul meu băiat,

Bietul tău tată a murit. L-a răpus o veche boală de inimă. Pînă în ultima clipă a făcut mari strădanii spre a te întreţine la studii, în Franţa. În ultimii lui ani nu și-a mai îngăduit luxul unei ţigări, al unui pahar de alcool, al unei mîncări mai alese, îşi purta hainele pînă ce trebuia să le ţes la coate şi la genunchi. Făcea sacrificii fără număr spre a pune bani deoparte pentru studiile tale.

Şi-a dorit să te vadă medic, şi a murit fericit fiindcă idealul lui s-a împlinit.

Acum, după ce ţi-ai făurit cariera visată de el cu atîta înflăcărare, să vii printre ai tăi, unde îţi este locul.

Aici, în România, se vorbeşte despre război. Oamenii spun că trebuie să ne alăturăm popoarelor creştine care se bat împotriva turcilor. Tineretul vrea să pună mîna pe arme şi să plece la luptă. Cînd îi văd cît sunt de aprinşi, mă gîndese la tine.

Numai tu mi-ai mai rămas pe lumea asta. Mi-e tare dor de tine, Florinel. Mi-e tare dor" ...

Scrisoarea lungă, patetică îi dăduse mult de gîndit. Colegii săi, Ambrosii Sablic, Anastas şi Ghirko Stancev, Aleksandr Kristic, părăsiseră Franţa spre a se înapoia printre ai lor. Avea obligaţia morală să le urmeze pilda.

Ce se va întîmpla cu Suzanne după plecarea lui din Franţa? Desigur, nevoile vieţii o vor împinge iarăşi în mocirlă. Această perspectivă îl îngrozise. Procesul lui de conştiinţă nu durase mult. A doua zi de-dimineaţă se înfăţişase doctorului Lxicas Champonniere și-i explicase că nu mai poate rămîne la Paris. Chirurgul îl ascultase cu atenţie şi îi dăduse dreptate.

- În România voi aplica învăţămintele dumneavoastră, domnule doctor! îi făgăduise Florin.

După ce îşi prezentase demisia la spital, se înapoiase la locuinţa lui, o luase pe Suzanne de braţ și o dusese în faţa

ofiţerului Stării Civile. Bucuria ei nu cunoscuse margini. O timora doar gîndul că avea să trăiască într-o ţară străină, îndepărtată, despre care nu ştia nimic. Alături de tovarăşul ei de viaţă era însă gata să înfrunte orice vicisitudini...

În drumul lui pe Rue de la Paix, Florin văzu într-o vitrină proaspătul tratat al doctorului Lucas Championniere asupra antisepsiei chirurgicale. Deşi îi cunoştea teoriile, o cumpără. Va fi pentru el o carte de căpătîi.

Îşi examina ceasul. Mai avea la dispoziţie o oră pînă la plecarea trenului. Porni cu pas vioi spre casă. Suzanne îl aştepta cu bagajele făcute. Refuzase să-l însoţească în ultima lui plimbare pe străzile Parisului. O gospodină - susţinea ea - are multe de pus la punct înainte de a pleca într-o călătorie atît de lungă. În realitate, se ferise să-i arate lui Florin cît este de emoţionată. După ce rămăsese singură acasă, lîngă geamantanele deschise, plînsese, gîndindu-se că se va despărţi de Paris, de Franţa. Vărsase cîteva lacrimi şi pentru Sisley . . ..

Cînd trenul de Bucureşti se puse în mişcare. Florin și Suzanne se aşezară la geamul deschis. Stăteau mînă în mînă și se uitau, fără să-şi vorbească, la peronul care rărnînea în urmă. Nimeni nu-i condusese la gară. Suzanne avea cîteva rude în Auvergne, care uitaseră de existenţa ei. În lumea modelelor nu-şi făcuse prietene. Rivalitatea, gelozia, meschinăria zădărniceau orice legături sufleteşti trainice între membrele acestei vitregite confrerii. La Şcoala de Medicină, Florin îşi făcuse cîţiva prieteni. Francezii, foarte plăcuţi în relaţiile de toate zilele, evitau însă a introduce în sînul propriilor familii pe colegii străini.

Doar Champonniere îşi exprimase dorinţa de a-l conduce la gară, fiindcă se ataşase mult de Florin. Programul său la spital era însă atît de încărcat, încît fusese nevoit să renunţe la frumoasele-i intenţii.

Florin mîngîie cu duioşie mîna Suzannei, care-și sprijini drăgăstos obrazul de umărul lui.

Pe bancheta din faţa lor, un bărbat corpolent, în haine cu carouri, chel pîntecos, cu o guşă roză revărsată peste cravata roşie, împodobită cu un ac de aur ce înfăţişa un cap de cîine, îi privea cu simpatie.

- Jeunesse, jeunesse! exclamă patetic.

Oftă adînc, regretîndu-și tinereţea pierdută, apoi, spre a-şi mai schimba gîndurile, luă un ziar din maldărul aşezat pe mă-

suţa de lângă fereastră și îl desfăcu.

Pe prima pagină a gazetei scria cu caractere mari:

„Sîrbii au abandonat în debandadă Zaicearul. Armatele otomane au pătruns adînc pe teritoriul Serbiei. Lupte grele se desfăşoară în jurul localităţii Aleksinatz ..."

*

**

- Dezinfectante! De unde vrei să scot dezinfectante? exclamă plictisit maiorul medic chirurg Ambrosii Milatinovic, după ce aruncă o privire rapidă, asupra soldatului cu picioarele zdrobite pînă mai sus de genunchi, întins pe pămîntul gol, alături de alţi ostaşi grav răniţi. Erau atît de mulţi, încît abia mai încăpeau în curtea şcolii, transformată în spital.

Trase cu urechea la bubuiturile de tun, parcă tot mai apropiate, şi îşi scoase din buzunarul halatului alb o ţigară gata făcută. Un infirmier militar i-o aprinse.

Maiorul trase în piept un fum, apoi îl expiră, uitîndu-se prin volutele cenuşii la tânărul medic chirurg Aleksandr Kristic care stătea dezolat la căpătîiul soldatului cu picioarele zdrobite.

- Domnule Kristic, trebuie să te deprinzi cu condiţiile de aici. Ştiu. Nu se aseamănă cu cele din spitalele de la Paris, deşi am auzit că nici acolo nu se prea ţine seama de învăţămintele doctorului Lister. Numai în dimineaţa asta am operat mai bine de treizeci de oameni fără să folosesc dezinfectante. Sunt fericit că te-au primit în ajutor. Eu și cu cei doi chirurgi ai mei abia mai prididéam. Nu vezi în cel hal arătăm? Parc-am fi măcelari, nu chirurgi!

Maiorul Milatinovic nu exagera. Halatul, pantalonii, mîinile îi erau mînjite de sîngele răniţilor operaţi. Stropi de sînge uscat îi înspicau ca nişte pistrui fruntea, obrajii, loburile urechilor. Şi în păr avea cheaguri de sînge.

- Şi atunci cum să operez? întrebă Kristic cu deznădejde.

- Simplu! Legături deasupra genunchilor spre a stăvili circulaţia sîngelui, iar după amputare, o sutură a vinelor. Dezinfecţie? Apă curată de la fîntînă. Nu avem nici măcar posibilitatea să o fierbem . ..

- Domnule maior, mă iertaţi, sunt procedee vetuste. Aşa ar fi operat Ambroise Pare, Hilden . . .

Maiorul Milatinovic rîse. Un rîset lipsit de veselie.

- Ei da, Kristic, ne întoarcem la străvechii noştri magistri!

Aspiră încă un fum din ţigară. Se strîmbă și o zvîrli în iarbă. Se luptă cîteva clipe cu o tuse rebelă și îşi aruncă instinctiv privirile spre zona frontului. După o culme de deal se ridicau coloane de fum negru. Tunurile se auzeau și mai aproape.

- Ia-ţi instrumentele, Kristic, și pune-te pe lucru! Ne batem împotriva morţii folosindu-ne de mijloace anacronice. Nu avem altă soluţie. Răniţii ne aşteaptă ...

- Îi trimitem cu bună știinţă la moarte, domnule maior stărui Kristic. Nu vom putea evita infecţiile, gangrenele . . .

- La lucru, Kristic, la lucru! porunci maiorul, fără asprime în glas.

Înţelegea scrupulele subalternului său. Cînd medicamentele începuseră să lipsească, avusese şi el procese de conştiinţă. Dar cu lamentări nu ajungeau la nici un rezultat.

Rămas singur, Kristic se îndreptă spre masa de operaţia rezervată lui. Era încadrată de doi infirmieri istoviţi, nebărbieriţi, plini şi ei de sînge. Mulţi răniţi, întinşi pe pămîntul gol, unul lîngă celălalt, îşi aşteptau rîndul.

Kristic luă ferăstrăul spălat la repezeală de infirmierul şef într-un lighean cu apă înroşită de sînge şi îşi arunca privirile asupra băieţandrului cu picioarele zdrobite, care se uita în ochii lui amuţit de frică. Îl copleşeau emoţia și mila. Infirmierul şef făcu la repezeală legăturile. Transpiraţia i se scurgea, pe frunte, pe obrajii zbîrciţi. Să tot fi avut patruzeci de ani, dar părea de şaizeci. Maiorul i-l pusese la dispoziţie gîndindu-se că infirmierul şef - un ţăran inimos și foarte cumsecade - îi va mai ridica moralul şi-l va călăuzi discret la nevoie.

Milatinovic era sigur că proaspătului său subaltern îi va trebui un timp spre a se aclimatiza.

Ferăstrăul lui Kristic despică muşchii semimembranos, semitendinos şi bicepsul femoral al coapsei drepte şi după ce secţiona artera femorală, începu să muşte din femur. Flăcăiandrul, ţinut zdravăn de cei doi infirmieri și de trei soldaţi chemaţi în ajutor, se zbătea disperat, urlînd ca o vită.

Sudoarea năpădise fruntea și obrajii lui Kristic, prelingîndu-se din vîrful nasului în picături fierbinţi, care cădeau peste rana deschisă a soldatului. Tînărul medic era îngrozit, căci infecţia avea să se instaleze negreşit în organismul slăbit al rănitului.

În ciuda legăturii, sîngele din artera femorală secţionată îi împrosca peste faţă în pulsaţii rapide, orbindu-l. Pacientul

încetase să mai urle. Gemea zvîrcolindu-se, golit de vlagă. Cu dosul mîinii, Kristic se şterse la ochi, apoi repuse în funcţie ferăstrăul.

Era atît de absorbit, încît nu mai auzea bubuiturile tunurilor care făceau să se cutremure solul.

Cînd termină intervenţia chirurgicală, i se aduseră în loc de fese nişte cîrpe de o curăţenie îndoielnică.

- De ce nu le-aţi spălat? zbieră la infirmierul şef.
- Nu mai avem săpun, domnule doctor!
- De ce nu le-aţi fiert?
- Cînd să le fierbem?

Kristic înjură printre dinţi, începu să panseze rana aşa cum se pricepea mai bine.

Un ofiţer călare opri în faţa clădirii. Descăleca de pe bidiviul acoperit de spume si intră în curtea înţesată de răniţi. Se apropie de Kristic. -

- Dumneata eşti medicul-sef?
- Pe medicul-şef îl găsiţi în clădirea şcolii...
- Nu am timp să-l caut! Dumneata cine eşti?
- Sublocotenentul de rezervă medic Aleksandr Kristic.
- Evacuaţi imediat spitalul! Ordinul diviziei! Luaţi-vă răniţii şi plecaţi de grabă spre Aleksinatz! Trupele noastre din Deligrad au primit ordin să se replieze spre sud. Inamicul nu ne dă răgaz. Mă tem că în mai puţin de două ore turcii vor intra în această localitate. Veţi primi ulterior ordin scris! Acum îmbarcarea!
- Mulţi răniţi sunt netransportabili! Pot muri pe drum! protestă Kristic.

Ofiţerul făcu o schimă sarcastică.

- Luîndu-i de aici, au totuşi o şansă dintr-o mie să scape cu viaţă. Dacă dau peste ei başibuzucii, îi măcelăresc în cîteva clipe!

Salută automat și se îndreptă grăbit spre calul său.

Kristic îşi petrecu mîna peste frunte. Avea senzaţia că trăieşte un vis urît. Se uită la infirmierii și soldaţii care-r priveau întrebători, apoi plecă în căutarea maiorului. Îl găsi operînd pe un soldat cu pîntecele străpuns de o lovitură de sabie. Îi raportă pe scurt ordinul diviziei.

- Bine! Plecăm! Să termin intervenţia asta nenorocită! Dumneata şi Demidovic veţi supraveghea încărcarea răniţilor în

ambulanţe și în căruţele pe care le veţi găsi la îndemînă!

- Cu netrarisportabilii ce facem? Mâ gîndesc la hemoragiile pe care fatal le vom provoca .. .

- Îi luăm şi pe ei. Cu orice riscuri! Hai, grăbiţi-vă! Nu avem timp de pierdut!

Maiorul se concentra iarăşi asupra operaţiei. Mîinile i se mişcau cu siguranţă și precizie, ca în împrejurări normale. Kristic se întrebă dacă liniştea afişată de doctor era reală sau de formă, în orice caz, merita toată admiraţia. Reuşea să insufle calmul si subalternilor săi.

Cînd se întoarse în curte şi văzu mulţimea de răniţi întinşi pe pămînt, îl cuprinse iarăşi panica. Învăţase la Şcoala de Medicină să îngrijească bolnavi, nu să organizeze evacuări în împrejurări atît de îngrozitoare. De unde să facă rost de oameni spre a căra răniţii? Nici vehiculele spitalului nu erau îndestulătoare. Kristic dădu poruncă să se înhame caii la ambulanţe. Se întrebă pe care răniţi să-i îmbarce cei dinţii, cînd, spre uşurarea sa, îl văzu pe locotenentul medic Demidovic - aproape un băieţandru, cu părul blond căzut peste ochi ca franjurile unei coame - luînd energic măsuri spre a organiza transportul. Demidovic puse în mişcare infirmierii, bucătarii, soldaţii din paza spitalului, apelă la serviciile unor infanterişti care se scurgeau spre Aleksinatz, retrăgîndu-se potrivit ordinelor înaltului comandament. Instala răniţi şi în căruţele unor refugiaţi civili, care se lăsaseră în cele din urmă convinşi să-i aşeze peste boarfele lor.

În timpul transportului spre una din ambulanţe, un pacient rănit la piept făcu o criză de hemoptizie. Sîngele îl podidi pe gură, vărsîndu-se şuvoi.

- Are să moară pe drum! vorbi Kristic tînărului locotenent.

Demidovic îl privi cu răceală!

- Ştiu că e pierdut! Ce pot să fac?

Un proiectil căzu în mijlocul curţii, împroşcînd o înalt jerbă de pămînt şi pulverizînd trei oameni. Alt proiectil spintecă un cal, reteză capul unui infirmier și sfîrtecă doi răniţi.

Bombardamentul se dezlănţui apoi grindină, făcînd prăpăd.

- Turcii au grijă să ne simplifice munca, Kristic! exclamă cu umor negru locotenentul Demidovic.

Maiorul Milatinovic îşi terminase intervenţia chirurgicală și se grăbi să ia personal conducerea evacuării spitalului. Umbla de

colo pînă colo, dînd porunci scurte şi încuviinţînd cu înclinări din cap măsurile luate de Demidovic. Kristic se înhamă la căratul răniţilor. Un proiectil căzu în apropierea lui. Suflul exploziei îl culcă la pămînt, nâucindu-l pentru cîteva clipe. Revenindu-şi, îşi pipăi torsul, membrele, și constată bucuros că scăpase aproape neatins. Simţea însă între dinţi ţărînă.

Unui rănit transportat tocmai spre ambulanţă i se deschiseseră copciile de la pîntece. Intestinele i se revărsară, răsucindu-se ca nişte imenşi viermi.

- Cu nenorocitul ăsta nu mai e nimic de făcut! strigă Milatinovic. Lăsaţi-l aici! Luaţi pe altul în loc!

Kristic avu de gînd să protesteze, dar renunţă. Maiorul avea dreptate. Soldatul cu intestinele scoase agoniza. Ajutat de un infirmier, Kristic instala pe targă alt rănit.

Patru proiectile explodară simultan în mijlocul ambulanţelor și al căruţelor încărcate pînă la refuz. Locotenentul Demidovic se prăbuşi cu picioarele retezate de la genunchi. Kristic rămase cîteva clipe împietrit. Îşi scutură capul ca după o lovitură de pumn primită în plină faţă, apoi alergă să-și ajute camaradul rănit. Fără să-şi dea seama că plînge, îl ridică în braţe şi-l duse pînă la cea mai apropiată căruţă, îl aşeză lîngă alţi răniţi, îşi smulse centura de piele de sub halatul plin de sînge şi făcu un garot spre a opri hemoragia ciotului coapsei drepte. Cu o fîsie ruptă din halat făcu un garot și pentru piciorul stîng. Demidovic îşi pierduse .cunoştinţa.

- Dă-i drumul! strigă Kristic la soldatul oare se străduia să stăpînească bidivii de la căruţă, înspăimântaţi de exploziile năpraznice.

Vehiculul porni smucit. Caii ţîşniră în galop. Roţile din stînga căruţei încălecară roţile din dreapta ale unei ambulanţe. Soldatul încercă prea tîrziu să cîrmească spre a evita coliziunea. Căruţa se răsturnă într-un şanţ adînc, trăgând după ea şi ambulanţa.

Cînd văzu corpurile răniţilor strivite sub vehiculele rostogolite cu roţile în sus, Kristic îşi duse îngrozit mâinile la ochi.

- Urît e războiul! gemu printre hohote. Urît! Urît! Urît!

Încruntat, palid ca a fantomă, generalul Mihail Grigorievici Cernaiev studia harta căii Moraviei. Zona cuprinsă între Aleksinatz, Niş şi Gurgusovatz - la scară mică - era împănată cu steguleţe albastre şi roşii, indicînd amplasarea şi mişcările

trupelor amice şi inamice. Steguleţele roşii - unităţile turceşti - se înscriseseră ca o pană în dispozitivul steguleţelor albastre - linia de apărare a sîrbilor. Steguleţele, imobile pe cîmpul de hîrtie pînzată al hărţii, zugrăveau printr-un sistem de simboluri moarte marea bătălie care se desfăşura aievea.

Ofiţerii de Stat-Major urmăreau consternaţi desfăşurarea operaţiilor militare intrate într-o fază extrem de critică pentru sîrbi. Curieri soseau la intervale scurte, aducînd veşti de pe linia frontului. Ofiţerii de Stat-Major se grăbeau să deplaseze steguleţele în funcţie de evoluţia bătăliei. Trupele sîr-beşti erau în derută. Steguleţele roşii descriau un fel de săgeţi care se înfigeau printre steguleţele albastre, împresurîndu-le, izolîndu-le în pungi. Cînd desprindeau de pe hartă cîte un steguleţ albastru şi îl puneau la o parte, însemna - ca la o partidă de şah - că unitatea respectivă fusese distrusă.

Generalul Cernaiev îşi muşca buzele şi îşi încleşta pumnii, exteriorizîndu-şi fără voie mînia, disperarea. Ordonase cu du-rerea în suflet evacuarea Deligradului, spre a salva ceea ce mai putea fi salvat.

Deşi în ultima săptămînă nu dormise mai mult de o oră sau maximum două pe noapte, era proaspăt bărbierit, iar uniforma îi cădea impecabil, ca pentru paradă. Mustăţile cu colţuri drepte, laterale, stăteau ţepoase ca nişte suliţe. În împrejurări normale aveau o înfăţişare marţială, acum, însă, profilate pe paloarea aşternută pe chipul generalului, păreau don-quijoteşti.

- Avangărzile turceşti, alcătuite din başibuzuci, au pătruns în periferiile Deligradului, domnule general! anunţă cu descurajare în glas un locotenent-colonel de Stat-Major.

Ofiţerul era nebărbierit si avea tunica şi pantalonii boţiţi, căci în ultima săptămînă dormise îmbrăcat.

Exasperat, generalul îşi trecu mîna prin păr. Campania con-tra turcilor începuse promiţător. Trupele sîrbeşti obţinuseră încă din primele zile succese remarcabile. Apoi se produsese acea uluitoare răsturnare de situaţie, provocată de revirimentul miraculos al turcilor, care nu numai că zăgăzuiseră înaintarea sîrbilor, dar după un şir de lupte sîngeroase, angajate simultan pe patru fronturi, preluaseră iniţiativa. Dacă el, Cernaiev, nu va reuşi să pună stavilă contraofensivei otomane, nu-i va rămîne decît să cerşească un armistiţiu.

Era umilitor să-şi recunoască înfrîngerea, dar cu destinul

potrivnic nu-şi putea încerca puterile. Cînd îl trimisese în Serbia spre a prelua comanda trupelor sîrbeşti, ţarul îl asigurase de încrederea sa. Înainte de a declanşa campania împotriva Turciei, Cernaiev îşi luase măsuri de prevedere sau îşi închipuise că le luase. Bizuindu-se pe rapoartele agenţilor secreţi ruşi, infiltraţi pe teritoriul Imperiului Otoman, şi mai ales pe rapoartele generalului Ignatiev asupra slăbiciunii militare a turcilor, la care se adăuga alianţa secretă dintre Serbia și Muntenegru, încheiată în 15 iunie 1876 la Veneţia, pornise la luptă avînd convingerea că războiul purtat de sîrbi va lua proporţiile unui marş triumfal, încheiat la porţile Constantinopolelui.

După stupefiantul reviriment al turcilor și după primele înfrîngeri ale sîrbilor, alternate cu retrageri dezastruoase, cu evacuarea forţată a unor localităţi importante, fusese criticat cu asprime. I se reproşau concepţiile strategice concretizate în împărţirea armatelor sîrbeşti în patru grupuri, în total dezacord cu principiul napoleonian al economiei forţelor şi al loviturilor succesive. Angajînd bătălii pe mai multe fronturi, permisese generalilor turci să-i reziste cu unităţi inferioare numeric și în acelaşi timp să-şi regrupeze forţele în vederea dezlănţuirii unor lovituri surprinzătoare.

Cernaiev se apărase invocînd argumente aparent valabile. Dacă şi-ar fi concentrat forţele pe valea Moravei, impunînd adversarilor un teatru de bătălie pe frontul de sud-est al Serbiei, si-ar fi lăsat spatele descoperit, permiţînd trupelor otomane din Bosnia să invadeze teritoriile sîrbeşti din răsărit.

Explicaţiile lui nu puteau repara însă dezastrul. Armata de pe Drina, denumită şi Armata de Vest, alcătuită din 20 000 de oameni şi comandată de generalul Alimpic, încercase să spargă dispozitivul de apărare turc, dar după cîteva lupte violente fusese nevoită să se retragă, cu grave pierderi.

Armata de pe Ibar, numărînd de asemenea 20 000 de oameni, pusă sub comanda generalului Zach, asediase localitatea Novi Bazar, dar operaţiunile militare, conduse şovăitor, se încheiaseră cu un eşec. Generalul Zach fusese înlocuit cu un ofiţer mai dinamic, colonelul Ciolac, care primise misiunea să acopere flancul drept al Armatei de Sud, compusă din 50 000 de oameni, pusă sub comanda generalului Cernaiev însuşi. Armata Timokului, cifrată la 20 000 de oameni, zisă si Armata de Est, după cîteva angajamente sîngeroase cu turcii, fusese nevoită să

se retragă cu mari pierderi, evacuînd importantul oraş şi centru de comunicaţii al Saicearului. Comandantul acestor trupe, colonelul Lesianin, fusese obligat să-şi părăsească ultimele poziţii spre a veni în sprijinul Armatei de Sud, supusă tot mai puternicei presiuni otomane.

Armatele sîrbeşti, hăituite de turci, erau silite să bată în retragere, fără a li se acorda răgazul necesar reorganizării forţelor risipite şi fugărite pe întregul front.

Pînă acum, Cernaiev îşi strămutase de mai multe ori cartierul general în funcţie de retragerile sale succesive. Făcuse mari sforţări ca retragerea să nu se transforme într-o debandadă haotică, ceea ce ar fi permis turcilor să ajungă într-un singur iureş pînă la Belgrad.

Sîrbii, atît de viteji, se arătaseră în această campanie sub orice aşteptări. De vină nu erau însă soldaţii, a căror valoare de luptători neînfricaţi fusese verificată de-a lungul secolelor, ci cercurile conducătoare, care neglijaseră pregătirea militară a propriilor trupe, deşi războiul devenise inevitabil. Turcii dispuneau de un armamenl superior şi de o experienţă mai bogată. Cu pieptul gol şi cu sabia în mînă nu te poţi avînta împotriva tunurilor.

Cernaiev se uita la steguleţele roşii care se buluceau în jurul steguleţelor albastre, alarmant de împuţinate. Dacă grupul de armate al lui Ahmed Eyub va reuşi să facă joncţiunea cu trupele lui Ali Saib, și împreună se vor avînta asupra Aleksinatz-ului, soarta oraşului şi a întregului dispozitiv de apărare sîrbo-rus va fi compromisă.

Generalul Cernaiev se simţea atît de obosit, încît începuse să i se înceţoşeze mintea. Steguleţele albastre şi roşii căpătaseră viaţă. Literele de pe hartă jucau sarabanda, iar cursurile râurilor şerpuiau asemenea unor reptile miniaturale. Generalul îşi scutură capul spre a alunga vedeniile.

- O cafea! ordonă răguşit. O cafea dublă! Foarte tare! Un tînăr aghiotant se înfăţişă deîndată cu o ceaşcă mare, în care aburea lichidul negru, aromat. Cunoştea preferinţa generalului pentru cafea şi ţinea în permanenţă un ibric în preajma focului. Cernaiev goli la iuţeală ceaşca. Înviorat, porunci:

- Detaşamentul colonelului Ducic să execute un contraatac împotriva trupelor inamice care converg din zona Niş asupra Aleksinatz-ului!

Un căpitan de Stat-Major îşi nota tocmai ordinul, cînd prinţul Milan intră în încăpere. Ofiţerii luară poziţie de drepţi. Prinţul era însoţit de aghiotanţi și de ministrul de Război. Strînse mîna generalului rus. Şi trăsăturile lui se alteraseră. Ochii îi erau roşii de nesomn.

- Ce mai e nou, domnule general? Sper că ai să-mi dai o veste bună!

Aproape că îi cerşea un cuvînt de încurajare. Pe Cernaiev îl potopi un simţământ de mînie neputincioasă şi de ruşine. Nu-şi mai făcea iluzia că ar mai putea redresa situaţia.

- Mă tem, Alteţă, că şansele noastre scad pe zi ce trece. Bărbia prinţului începu să tremure.

- Am primit asigurări că victoria noastfă va fi rapidă şi categorică...

Cernaiev însuşi îi garantase victoria. Nu îndrăznea însă a-i reproşa direct incapacitatea.

- M-am înşelat, Alteţă ...

Nici generalul nu vorbi despre mediocra comportare a sîrbilor. Ce rost ar fi avut acum incriminările reciproce?

Milan înţelese că Cernaiev nu era capabil să mai schimbe deznodământul campaniei.

- Atunci ce facem? Aşteptăm ca turcii să reocupe Serbia?

- Mă tem, Alteţă, că va trebui să apelăm la sprijinul marilor puteri, la ajutorul direct al Rusiei... Eu am făcut tot ce mi-a stat în putinţă . . .

Milan plecă fruntea. Inima îi bătea atît de tare încît îl sufoca. Va trebui să se umilească iarăşi în faţa turcilor... Va fi silit poate să ia drumul exilul.

- E cazul să cerem armistiţiu, domnule general? întrebă într-un suflu.

- Nu! Vom lăsa să se mai scurgă cîteva zile. Poate că se va produce un miracol. Vreau să cred că si turcii sunt la capătul puterilor. Numai aici, în Balcani, se bat de mai bine de un an. Nu mai pun la socoteală Creta.

- Creta au pacificat-o de mult, domnule general.

- Dar cu ce preţ, Alteţă! Au pierdut acolo mii de soldaţi!

- Eram sigur că îi vom înfrînge pe turci! spuse cu amărăciune prinţul.

- Să nu vă pierdeţi nădejdea, Alteţă! Sfînta Rusie veghează! La momentul oportun, Majestatea-Sa Ţarul îşi va spune cuvîntul.

Prinţul se întoarse spre ministrul de Război.

- Va trebui să tatonăm intenţiile marilor puteri. Sunt convins că nu ne vor lăsa în voia turcilor. Europa are prea mari interese în Balcani ca să se spele pe mîini.

Milan se felicita în sinea lui că nu-şi asumase comanda supremă a armatei. Nimeni nu-i va putea reproşa lui, personal, înfrîngerea. Recomandînd instalarea lui Cernaiev în fruntea armatelor sîrbeşti, ţarul îşi atribuise o grea răspundere. Nici panslaviştii nu vor accepta îngenuncherea Serbiei, o ţară slavă. Am cel puţin satisfacţia că poporul meu şi-a făcut datoria, spuse cu simplitate. Să sperăm că și românii vor intra în război. ..

- Şi grecii ne vor ajuta, Alteţă.

- Grecii si-au cîştigat de mult independenţa, domnule general, îşi pot îngădui luxul să aştepte. Vor interveni abia după ce zarurile vor fi aruncate.

Se apropie de harta înţepată cu puzderia de steguleţe albastre şi roşii.

- Nu abandonaţi lupta, domnule general! Vom mobiliza ultimele rezerve! Vom trimite pe front pe toţi cetăţenii capabili să poarte armele, începînd cu băieţandrii şi terminînd cu bătrînii! Serbia nu va accepta înfrîngerea! În ultimele clipe se va redresa.

Se îmbăta cu propriile lui cuvinte. Descurajarea din primele momente prindea să se destrame. Firea-i optimistă, combativă, ieşea iarăşi la suprafaţă. Adăugă:

- Bine, domnule general! Vom aştepta cîteva zile. Eu cred în miracole. Poporul sîrb e capabil să săvîrşească miracole!

Sunetele de trompetă se înălţară impetuoase spre văzduhul cenuşiu din care se cernea ploaia, dînd semnalul şarjei.

Căpitanul Dobrinovic, comandantul divizionului 3 din Regimentul 6 Cavalerie, îşi struni calul neastâmpărat si îşi aruncă privirile peste umăr la escadroanele desfăşurate pentru atac.

Divizionul său era încadrat între alte două divizioane de cavalerie, toate însă cu efectivele înjumătăţite după nimicitoarele lupte din ultimele săptămîni.

Căpitanul se uită apoi pe sub streaşină căştii metalice la linia de apărare a turcilor, constituită din unităţi de infanterie aliniate într-un front lung de peste 800 de metri. Nu-şi dădea seama de adâncimea lui, dar îl presupunea destul de dens. Ce se ascundea însă în dosul paravanului de infanterişti? Cavaleriştii -

dacă existau- erau descălecaţi, căci nu puteau fi văzuţi.

Potrivit aprecierilor lui Dobrinovic, inamicul dispunea de forţe mult mai ample. Unităţile de cavalerie sîrbeşti puteau suplini inferioritatea lor numerică doar prin violenţa atacului și hotărîrea de a învinge cu orice preţ.

Dobrinovic căpătase doar de două zile comanda divizionului, în urma morţii fostului său şef, maiorul Pilic, căzut în luptă. Regimentul lui suferise mari pierderi. Escadroanele ajunseseră să fie comandate de locotenenţi și de sublocotenenţi. Toţi aceştia erau mîndri de noile lor sarcini și pătrunşi de importanţa lor. Ţara aştepta din partea lor jertfa supremă și ei erau hotărîţi să nu o dezamăgească.

Cînd îi vedea atît de entuziaşti, de tineri - aproape nişte băieţandri - lui Dobrinovic i se încălzea inima de duioşie. Dar îl năpădea și tristeţea. Ştia că cei mai mulţi dintre ei nu se vor mai întoarce la căminele lor. Războiul are legi aspre, care nu ţin seama de omenie, de vîrstă, de frumuseţea morală a combatanţilor. Seceră de preferinţă pe viteji şi-i menajează pe laşi.

Dobrinovic avea o experienţă militară relativ îndelungată: cincisprezece ani de activitate în cadrul armatei. În prezenţa ofiţerilor tineri, sosiţi pe front după o foarte sumară pregătire militară, fiindcă unităţile necesitau a fi încadrate cu carne de tun împodobită cu trese de aur, căpitanul Dobrinovic se simţea matusalemic de bâtrîn, deşi nu împlinise decît 37 de ani. La vîrstă aceasta, mulţi dintre camarazii săi fuseseră înaintaţi maiori și chiar colonei. El era lipsit însă de relaţiile indispensabile unor avansări rapide. Nu se însurase cu fiica vreunui comandant de mare unitate, şi nici nu era vărul sau nepotul unui ministru.

Se căsătorise cu o fată de ţăran, care-i adusese drept zestre tinereţea, frumuseţea, voioşia, dragostea ei. Nu regretase niciodată alegerea. Soţia îi dăruise în cei doisprezece ani de convieţuire cinci băieţi - cinci brăduleţi - de care era foarte mîndru. Visa să-i facă pe toţi ofiţeri. Primii patru îi îmbrăţişaseră cu entuziasm ideile. Le confecţionase uniforme soldăţeşti potrivite staturii lor, iar duminica îi scotea în curte și făcea cu ei instrucţie militară și mînuiri de arme. Le făurise nişte puşti cioplite din lemn. Al cincilea copil - abia împlinise şapte ani - voia să devină popă. Îşi tăiase nişte odăjdii dintr-o bluză galbenă

a maică-si şi oficia slujbe bisericeşti, cîntînd pe nas, aşa cum auzise la biserică. Spre a-şi interpreta şi mai autentic rolul, îşi pusese mustăţi şi barbă din vată albă.

Căpitanul Dobrinovic nu avea în neamul său preoţi și nici nu-și făcuse prieteni printre feţele bisericeşti. Pe ce căi îşi dezvoltase prîslea gustul spre cariera eclesiastică, n-ar fi putut spune. Constata doar fenomenul.

În buzunarul de la piept păstra fotografiile fiilor săi, făcute la un fotograf neamţ, pripăşit prin orăşelul lor. Imaginile celor patru soldăţei şi a micului popă îi ţineau de urît înainte de a se culca prin bivuacurile întîmplătoare.

Acum, în vreme ce glasul trîmbiţei sfredelea cerul, dînd semnalul şarjei, căpitanul Dobrinovic îşi perinda prin minte toate aceste imagini; în ciuda defilării lor fulgerătoare, îşi păstrau o mare putere de evocare. Cînd ultimele sunete de trîmbiţă încetară, Dobrinovic ridică braţul drept la verticală, agitînd pumnul înmănusat în sus și în jos, aşa cum scria în regulamentul de instrucţie al cavaleriei, apoi dădu pinteni calului şi porni în galop spre frontul inamic, urmat de ropotul masiv al escadroanelor de sub comanda sa.

Telegarii spărgeau cu piepturile lor late spaţiile, coamele fluturau în vînt, copitele scurmau ţarina zvîrlind în urmă bulgări de pămînt, călăreţii îşi roteau săbiile pe deasupra capului, iar uralele lor făceau să vibreze văzduhul.

Depărtarea dintre masa ropotitoare a cavaleriei sârbeşti și linia frontului inamic se micşora treptat. Deodată, rîndurile infanteriei turceşti se deschiseră, lăsînd să apară gurile unor tunuri ascunse pînă atunci vederii. Piesele de artilerie începură să verse foc de mitralie, deschizînd pîrtii largi printre călăreţii sîrbi. Căpitanul Dobrinovic vedea răbufnirile orbitoare de la gurile tunurilor, auzea şuieratul proiectilelor şi exploziile care doborau oameni şi cai, amestecîndu-i cu ţarina înroşită de sînge. Cu sabia întinsă înainte, la orizontală, gonea spre inamic, zbierând îndemnuri de încurajare călăreţilor ca-re-l însoţeau în fantastica-i cavalcadă.

Rîndurile infanteriştilor turci se refăcură. Cei din primul rînd puseră un genunchi în pămînt. Cei din rîndul doi rămaseră în picioare. Şi unii, şi alţii duseră armele la ochi. Dobrinovic nu auzea comenzile ofiţerilor turci, dar le ghicea după mînuirile de armă ale soldaţilor. Ţevile puştilor îndreptat paralel spre sîrbi

începură să scapere în rafale scurte. Alţi cavaleristi sîrbi veniră peste cap, laolaltă cu caii lor. Dobrinovic se uită înapoi, peste umăr, și văzu în clipa aceea, într-o tragică dar foarte scurtă înșiruire de imagini, pe comandantul escadronului 2 - un tînăr sublocotenent abia ieşit de pe băncile şcolii - cum ridică braţele, dă capul pe spate într-o mişcare convulsivă, scapă sabia din mînă şi cade pe o parte, rămînînd cu piciorul drept prins în scară. Calul său, înspăimântat de zgomotul detunăturilor, de zvîrcolirile călăreţului pe care-l tîra pe pămînt, îşi spori iuţeala, depășindu-l pe Dobrinovic.

Pe căpitan îl copleşi brusc o furie clocotitoare. Era dornic să-i nimicească pe toţi duşmanii care-l împroşcau pe el și pe soldaţii lui cu năprasnicul foc al puştilor. Deodată simţi în piept o lovitură de pumn. Rotunji uluit ochii.. Nici un inamic nu se afla în preajma lui. Pînă la prima linie a puşcaşilor turci mai avea de străbătut aproximativ o sută de metri. O slăbiciune ciudată îi copleşi fiinţa. În faţa ochilor i se aşternu o reţea roşiatică. Lovitura de pumn prinse deodată să-l ardă cumplit, în ciuda strădaniilor sale de a reţine sabia, o scăpă din mînă.

Pe fundalul puşcaşilor turci din prima linie văzu deodată siluetele luminoase ale feciorilor lui, în uniformele lor atît de arătoase. Duceau arma la ochi, iar înapoia lor se profilau tufele de trandafiri din grădină, în mijlocul lor se afla prîslea, în odăjdiile-i galbene. Prîslea avea barbă şi mustăţi albe . .. Dar ochii îi erau copilăroşi. . . Prîslea ridică mâna într-un gest de binecuvîntare . ..

În aceeaşi clipă, un glonţ îl izbi pe căpitan în frunte, plesnindu-i calota craniană. Dobrinovic căzu pe grumazul calului, care străbătu vijelios prima linie a puşcaşilor turci, culcînd doi la pămînt şi zdrobindu-i cu copitele ferecate.

*

**

De pe un tăpşan îmbrăcat în iarbă, întreruptă ici colo de tigvele alburii ale unor stînci, mareşalul Abdul Kerim, comandantul suprem al forţelor otomane de pe fronturile Serbiei, urmarea printr-un binoclu de campanie evoluţia trupelor sale aflate în plină înaintare spre Aleksinatz.

Îi trezise la un moment dat atenţia încercarea unui detaşament de cavalerie sîrb de a executa un contraatac menit să stăvilească irezistibilul tăvălug al avangardei turceşti comandate

de Hafiz Pașa, care deschidea drum corpurilor de armată comandate de Ahmed Eiub Paşa și de Osman Paşa.

Cele două mari unităţi făcuseră joncţiunea si acum se îndreptau în marş forţat spre poziţiile ocupate de grosul armatelor sîrbesti, dirijate de generalul Cernaiev.

Mareşalul turc rîse cu poftă:

- Nici un obstacol nu-l poate opri pe Hafiz Paşa! A zdrobit fără eforturi şarja sîrbilor!

Zîmbiră şi ofiţerii lui de Stat-Major. Mareşalul era în toane bune, ceea ce se întîmpla foarte rar.

Un căpitan se apropie în galopul calului şi descăleca din mers în preajma lui Hamet Bey, şeful de Stat-Major al comandantului suprem. Îi înmînă un mesaj, pe care Hamet Bey îl citi la repezeală. Zîmbi încîntat, apoi se apropie de mareşal.

- Excelenţă, Ali Saib Paşa raportează că în primele ore ale după-amiezii trupele sale vor intra în contact cu inamicul, sprijinind corpurile de armată Ahmed Eiub şi Osman Pașa.

- Bine, foarte bine! înclină din cap mareşalul.

Duse iarăşi binoclul la ochi. Bătălia se desfăşura exact aşa cum prevăzuse. Sîrbii se retrăgeau pe întregul front. Planurile lui de operaţii îşi dovediseră pe deplin eficacitatea. Abdul Kerim încercă un simţămînt de exaltare. Era mîndru fiindcă pusese capăt seriei negre de înfrîngeri militare suferite de Imperiul Otoman în ultimul secol, înfrîngeri datorate fie ghinionului, fie incapacităţii generalilor. Abdul Kerim credea în ghinion, în farmece, în blesteme, în toate acele forţe oculte capabile să răstoarne calculele cele mai savante.

Gloria lui va spori considerabil. Va atinge proporţii de legendă. Abdul Kerim îşi si vedea numele scînteind alături de ale marilor conducători de oşti din epoca eroică de creştere a imperiului. Era îndrituit să se aştepte la cele mai mari recompense. Iar dacă invidioşii de la Top-Kapî nu i le vor oferi pe tavă, aşa cum i se cuvenea, și le va lua singur. Va termina odată pentru totdeauna cu pigmeii de la Constantinopole, care-și atribuiau toate onorurile trăgînd sfori, ţesînd intrigi, lucrîndu-i din culise pe generalii merituoşi, în care vedeau nişte rivali primejdioși, capabili oricînd să le surpe puterea clădită pe nisip.

Pe el, Abdul Kerim, îl ţineau departe de Constantinopole, de Curte, de Sublima Poartă, spre a-şi face nesupăraţi mendrele. Cu ce îi era superior ramolitul Ruşdi Pașa, ajuns în fruntea treburilor

statului numai fiindcă era omul de casă al sultanului nebun Murad? Ori aventurierul Midhat Pașa, care-şi făcuse din crezul naţionalist un instrument pentru slujirea propriilor interese? Despre ceilalţi miniştri și demnitari ai palatului nu putea spune decît că erau nişte arivişti, nişte stîrpituri dezgustătoare. S-ar fi zis că Allah îi însemnase spre a le dezvălui nimicnicia. Yusuf Paşa, ministrul Instrucţiei Publice, era nu numai chior, ci şi incult. Cadri Bey, prefectul Constantinopolelui, era cocoşat şi suferea de epilepsie. Djevdet Paşa, ministrul Justiţiei, îşi etala turpitudinea plimbîndu-şi în trăsură secretarii tineri şi frumoşi, recrutaţi din saraiul său personal. Hamzi Paşa, ministrul Listei Civile, făcea pe faţă trafic de influenţă, tarifîndu și cu sfruntare preţul favorurilor. Şi ministrul de Război, şi şeful departamentului Internelor se pricepeau doar să-şi promoveze verii, nepoţii și prietenii în posturi înalte, spre a-şi crea o clientelă sigură, în stare să-i sprijine la nevoie.

Iar dacă echipa bătrînilor va fi înlăturată de la putere de noul val al tinerilor hămesiţi de măriri şi de aur, Turcia va cunoaşte zile şi mai negre.

Pe cînd el, Abdul Kerim, era curat ca lacrima. Îl înduioşa înșiruirea propriilor sale merite: era activ, ager la minte, brav, sobru, energic, generos, integru ... Obişnuia să bea în taină alcool, dar acesta nu era un păcat capital! Accepta uneori cadouri, dar nu-și făcuse din asta un sistem. Se războia pentru drepturile lui, dar orice om demn, conştient de propria-i valoare, procedează la fel! În cursul diverselor campanii la care participase, de-a lungul carierei sale de ostaş, i se întâmplase să-şi însuşească bunuri ale învinşilor, dar prada de război nu este oare un drept al învingătorului?

După încheierea războiului împotriva Serbiei se va înapoia la Constanti-nopole aureolat de glorie! Populaţia îşi va face din el un idol. Folosindu-se de trupele sale, nu-i va fi greu să dea o lovitură de stat. Într-o singură noapte îi va mătura pe toţi miniştrii şi pe toţi lingăii de la Curte. Din sultanul nebun îşi va face o marionetă jucată după bunu-i plac. Murad îi va legaliza prin semnătura sa toate acţiunile.

Legănat de gîndurile-i trandafirii, mareşalul urmărea prin lentilele binoclului agonia puterii militare sîrbesti.

Coborî binoclul de la ochi şi se întoarse bine dispus spre şeful Statului său Major: .

- Mă întreb, Hamet Bey, de ce se mai bat sîrbii? Orice căpetenie militară cu oarecare experienţă abandonează lupta cînd îşi dă seama că a pierdut orice şanse de a mai cîştiga războiul. Cernaiev este oare inconştient? Ce mai aşteaptă? Să vină Ţarul în ajutorul lui? Să se ridice Occidentul în favoarea Prinţului Milan şi a clicii lui trădătoare? Reputaţia invincibilului Abdul Kerim va face pe orice suveran din Europa să reflecteze de două ori înainte de a declara război Imperiului Otoman renăscut! Dacă vor cuteza totuşi să o facă, trupele mele vor intra învingătoare în Kiev și în Viena! Voi reda Imperiului străvechea lui strălucire, reconstituindu-l în fruntariile împinse de Soliman Magnificul pînă în inima Europei.

*

**

Totul începuse cu aproape zece ani în urmă. Sir Henry Elliot abia îşi prezentase scrisorile de acreditare la Constantinopole. Sultanul şi marele vizir îl primiseră cu ostentativă bucurie şi cu toate onorurile. Trimisul puternicei regine Victoria era menajat din principiu, fiindcă Marea Britanie se arăta prin tradiţie prietena Turciei. Războiul Crimeii nu fusese oare un exemplu strălucit a ceea ce putea face Albionul pentru o ţară prietenă?

Pe lîngă onorurile oficiale, noul ambasador britanic fusese poftit şi în intimitatea mai-marilor zilei din arătosul, dar nu mai puţin bolnavul Imperiu Otoman. I se oferiseră banchete fără număr, serbări strălucite, daruri frumoase și scumpe. Cel mai binevoitor şi atent demnitar turc se dovedise a fi însă ministrul Afacerilor Externe, Fuad Paşa, un sibarit priceput să se descurce ca nimeni altul în labirintul plin de capcane al diplomaţiei înalte. Multilateral, făcuse studii de medicină, scria versuri, alcătuise o gramatică a limbii turce, dar mai presus de toate era un foarte abil şi priceput psiholog. Pe Sir Henry Elliot îl cîntărise dintr-o privire. Spre a-l cîştiga, făcuse o experienţă. Îl poftise într-un chioşc din apropierea capitalei, unde îşi amenajase un cuib discret pentru orgiile organizate ca pe vremea Romei Antice, în cinstea şi pentru mulţumirea acelor oameni politici turci sau străini necesari promovării propriilor lui interese. În bătrîna și pudica Anglie victoriană, Sir Henry dusese o existenţă conformistă, acordînd plăcerilor cărnii un spaţiu restrîns, şi numai în compania soţiei, o englezoaică frigidă, ţîfnoasă, afectată și exagerat de puritană.

În chioşcul lui Fuad Paşa, Sir Henry avusese revelaţia paradisului îngăduit muritorilor. Amfitrionul îi pusese la dispoziţie cîteva gingaşe şi foarte tinere sclave georgiene, în braţele cărora ambasadorul britanic cunoscuse vraja voluptăţii, a senzualităţii dezlănţuite. Toate acestea îl captivaseră cu atît mai puternic, cu cît îl făcuseră să-și dea seama că trebuia să ardă lumânarea la amîndouă capetele, spre a suplini anii arizi pierduţi alături de Lady Elliot. O consfătuire tainică între sultan și ministrul său de Afaceri Străine se concretizase într-un discret dar oferit de statul turc ambasadorului englez, sub forma unui chioşc clădit pe coasta Bosforului, într-o ambianţă luxuriantă. Chioşcul era populat de sclave tinere, furnizate de prea amabilul Fuad, şi schimbate după anumite perioade de timp, spre a nu îngădui simţurilor otosite ale ambasadorului să atingă saţietatea.

Evident, slujba tinerelor nu se limita la satisfacerea înclinărilor erotice ale lui Sir Henry. Jucau şi rolul de agente, avînd misiunea să smulgă pe nesimţite diplomatului englez informaţii utile guvernului turc.

Aranjamentul convenea tuturor părţiler interesate. Lady Elliot era intrigată de repetatele şi îndelungatele absenţe de la ambasadă ale soţului ei. Explicaţiile lui părea plauzibile. Situaţia internaţională, deosebit de complicată, necesita dese consfătuiri, uneori terminate la ore tîrzii, cu ceilalţi ambasadori ori cu factorii de răspundere ai vieţii politice turceşti. Lady Elliot era prea mîndră, prea scorţoasă, spre a face scene de gelozie soţului ei. Dealtfel, chiar dacă uneori o încolţeau bănuielile asupra fidelităţii soţului, acestea se spulberau de îndată ce îl vedea venind la ambasadă grav, taciturn, preocupat. Şi ceilalţi ambasadori avea probleme extraconjugale, aşa că se acopereau unii pe alţii cu mare sîrg, îndemnîndu-şi soţiile să-şi petreacă după-amiezile şi serile jucînd împreună cărţi ori întreţinîndu-se asupra cancanurilor constatinopolitane.

Ambasadorul britanic răsplătise solicitudinea prietenilor săi turci expediind la Londra rapoarte extrem de favorabile Sublimei Porţi. Şi cum în acea epocă interesele Angliei corespundeau cu ale Imperiului Otoman, treburile se desfăşurau cum nu se poate mai bine. Criza din Bosnia și Herţegovina, în interpretarea lui Sir Henry, nu era decît o problemă de politică internă a turcilor, în care marile puteri şi vecinii Turciei nu aveau dreptul a se

amesteca. Aplicase aceeaşi formulă şi faţă de tulburările sîngeroase din Bulgaria, cu atît mai mult cu cît cunoştea atitudinea consecvent filoturcă a guvernului Disraeli. Recent însă, armonia începuse să fie tulburată de curente potrivnice. Presa din metropolă lansase o serie de articole veninoase, demascînd opiniei publice britanice masacrele săvîrşite în Balcani. Apoi Gladstone și liberalii săi atacaseră în Parlament complezenţa guvernului conservator faţă de crimele comise de osmanlîi. În această ciorbă - cum o denumea cu ciudă Sir Henry - fusese amestecat şi numele său. I se reproşa orbirea faţă de abuzurile turcilor. Unii ziarişti lăsaseră să se înţeleagă că atitudinea lui atît de favorabilă turcilor n-ar fi fost dezinteresată. N-aveau însă probe, aşa că scoborîseră glasul de îndată ce Sir Henry îi prevenise prin reprezentantul său legal, avocatul Greenfield, că va acţiona în judecată gazetele calomniatoare.

Atît de vehement se dezlănţuise campania împotriva „prietenilor" Turciei, încît Sir Henry începuse să-și piardă calmul. Era convins că la prima schimbare de guvern - foarte firească în viaţa politică a Angliei - va fi rechemat în ţară şi pensionat. Liberalii lui Gladstone nu-i vor ierta bunăvoinţa exagerată faţă de turci.

Atît de tare îl supărau perspectivele acestea sumbre, încît ajunseseră să-l obsedeze. Gîndurile negre prindeau să-l încolţească pînă şi în vîrtejul frivolelor lui întâlniri din chioşcul de pe malul Bosforului. Atunci ardoarea-i amoroasă se topea brusc. Cătrănit, se rupea din braţele tinerelor fete, care-l priveau nedumerite, întrebîndu-se dacă nu l-au supărat cu ceva.

Acum însă voia să uite de necazuri, de surprizele neplăcute pe care i le rezerva viitorul. Rusdi Paşa, actualul mare vizir, îl fericise cu un dar imperial: o adolescentă georgiană cu un chip dumnezeiesc şi cu un corp unduios, răscolitor de patimi. Cînd părăsi chioşcul, Sir Henry era stors de vlagă, dar mai fericit ca niciodată. Cîtor oameni de vîrsta lui le erau hărăzite asemenea plăceri? În compania gingaşelor fete îşi regăsise tinereţea. Colegii lui îl priveau surprinşi, declarîndu-i că anii se scurgeau pentru el de-a-ndaratelea, întinerindu-l. Sir Henry avea aceeaşi convingere .. .

Se despărţi de fermecătoarea georgiană mai devreme ca de obicei, fiindcă după lăsatul serii avea să primească la ambasadă, în cadrul unei recepţii de gală, întreg corpul diplomatic

şi un mare număr de personalităţi otomane. Sosi la reşedinţa sa. Cînd soarele se scufunda tocmai după parapetul dantelat al unor nori purpurii, tiviţi cu aur Lady Elliot îl aştepta în salon, ţeapănă, acră, întunecată, săgetîndu-l cu priviri încărcate de reproşuri. Fără să rostească un cuvînt, îi arătă cu degetul un vraf de ziare, abia sosite de la Londra, plasate pe o măsuţă orientală încrustată cu fildeş.

Sir Henry se încruntă bănuitor şi luă gazeta de deasupra. Analizînd expresia chipului soţiei, presimţi iminenţa unor mari supărări. Despături un Daily News, ziar liberal, care se remarca prin virulenţa campaniei sale împotriva sălbăticiilor săvârşite de turci în Bulgaria. Pe prima pagină figura un articol scris cu litere groase - corespondenţă din Philipopoli. „Atrocităţile, recunoscute de prietenii turcilor, pînă şi de turcii înşişi, depăşesc cu mult tot ceea ce o minte lucidă poate suporta. Înainte de a-mi începe investigaţiile, am fost informat oficial că şaizeci sau şaptezeci de sate au fost arse, că circa 15 000 de oameni au fost măcelăriţi. Am rămas atît de impresionat, încît mi-am zis că este inutil să-mi continui cercetările. Cînd am aflat că un mare număr de femei au fost violate şi spintecate, că foarte mulţi copii au fost sfîsiaţi şi purtaţi apoi în vîrful baionetelor, cînd toate aceste amănunte oribile le-am obţinut de la sute de martori aleşi nu numai din rîndurile bulgarilor, ci si ale consulilor din Philipopoli, ale funcţionarilor germani de la Căile Ferate, ale grecilor şi ale armenilor, ale preoţilor şi ale misionarilor, ba chiar şi ale turcilor, mi-am dat seama că o prelungire a anchetei nu-și mai are rostul..."

Sir Henry îşi petrecu degetele sub gulerul devenit brusc prea strâmt. Spectacolul zugrăvit de corespondentul britanic, care descria cu lux de detalii cadavrele femeilor, copiilor şi chiar ale sugarilor scoase de sub ruinele caselor calcinate, îl făcu să fornăie ca un armăsar. Frazele următoare îi ridicară brusc tensiunea: „În ciuda evidenţei, Sir Henry Elliot şi Mr. Disraeli stăruiesc să declare cu seninătate că articolele noastre sunt exagerate. Crimele dezvăluite în paginile ziarului nu depăşesc realitatea. Atrocităţile relatate de martori oculari stîrnesc mînia şi durerea. Dar lacrimile vărsate în memoria victimelor nu folosesc la nimic. Dacă scriu aici tot ceea ce am văzut şi am auzit, o fac fiindcă se impune ca poporul britanic să afle tot adevărul. Numai aşa va putea să contribuie la sfărîmarea

sîngerosului despotism turcesc. Iar dacă suntem siliţi să purtăm pe umerii noştri hidoasa povară a complicităţii cu nişte ucigaşi neruşinaţi - lepra societăţii umane - barem să o facem ştiind la ce ne-am înhămat..."

Respirînd gîfîit, ca după o lungă goană, Sir Henry îşi aruncă ochii asupra semnăturii din josul articolului.

- J. A. Mac Gahan! strigă furios. Acelaşi J. A. Mac Gahan, care otrăveşte de o lună de zile presa londoneză cu minciunile lui sfruntate . ..

Lady Elliot îl privi cu severitate:

- Eşti sigur că minte? Soţia ministrului plenipotenţiar al Statelor Unite mi-a spus că reportajele lui Mac Gahan corespund adevărului. Şi soţia ambasadorului Germaniei mi-a vorbit cu groază despre sălbătăcia turcilor . . .

- Inepţii! zbiera Sir Henry. Flecăreli de femei nesocotite, dispuse oricînd să se facă uneltele ticăloşilor care împroşcă intenţionat cu noroi pe oamenii de stat turci, pe Disraeli, pe mine. Descreieraţii de la Daily News vor să stîr-nească zîzanie între Anglia şi Turcia!

- Mă tem, Henry, că tu însuţi te-ai făcut unealta turcilor! Dacă se va constata că ai indus în eroare Ministerul britanic al Afacerilor Străine, Parlamentul, opinia publică din ţara noastră, nimic nu te va mai spăla de păcate! Vei plăti cu propria carieră gravele greşeli săvîrşite. Ştii ce se şopteşte aici, la Conostantinopole? Că turcii te-au cumpărat, Henry! Că ţi-ai pus la mezat cinstea! ...

- Nu vreau să mai aud asemenea aberaţii…

- Aberaţii, Henry? Cutezi să afirmi cu seninătate că n-ai ascuns adevărul? Că n-ai acceptat avantaje nepermise de la turci? Că eşti curat ca o lacrimă, aşa cum pretinzi?

Ambasadorul aruncă furios ziarul.

- Anglia este prietena Imperiului Otoman! Interesele noastre politice coincid cu ale turcilor!

- Socoteşti moral, Henry, ca Anglia şi Turcia să-și dea mîna peste cadavrele ciopîrţite ale creştinilor din Balcani?

- Relaţiile internaţionale sunt diriguite de legi neînţelese muritorilor de rînd. Noi, diplomaţii, privim peste secole. Nu ne împiedicăm de cioturile prezentului!

- Dacă şi tu faci parte din această şcoală, te plîng, Henry!

- Şi ce atitudine vrei să adopt? izbucni exasperat am-

basadorul. Să declar că m-am înşelat? Că turcii sunt nişte criminali? Să dau indirect apă la moară duşmanilor Angliei?

- Să slujeşti adevărul, Henry! Adevărul este mai presus de interesele meschine ale momentului! Adevărul nu poate fi ascuns la infinit! Mai devreme sau mai tîrziu se răzbună. Iar cei care au încălcat adevărul sunt înfieraţi de istorie.

Cu un efort, Sir Henry reuşi să se stăpînească.

- Permite-mi, doamnă, să ştiu mai bine decît dumneata ce am de făcut! În seara aceasta avem invitaţi. Mă duc să mă schimb.

Ajuns în camera de culcare, îşi lepădă hainele care păstrau încă parfumul georgienei şi îşi îmbrăcă fracul pregătit de Soames, valetul său personal. Era atît de iritat, de preocupat, încît, spre nedumerirea servitorului, îşi înnodă strîmb cravata. Plin de neastâmpăr, părăsi dormitorul. Invitaţii aveau să sosească abia peste douăzeci de minute. Spre a evita o reluare a penibilei convorbiri cu soţia sa, preferă să se închidă în cabinetul de lucru. Îşi aruncă ochii asupra corespondenţei sosite în cursul după-amiezii. Majoritatea scrisorilor erau lipsite de importanţă. Ultimul mesaj, semnat de lordul Derby, îl enervă însă atît de tare, încît îl apucă durerea de cap.

„Dragul meu Sir Henry,

Nu am pus niciodată la îndoială temeinicia rapoartelor întocmite de dum-neavoastră asupra răscoalelor dinlăuntrul Imperiului Otoman. V-aţi arătat îndeobşte favorabil versiunilor prezentate de autorităţile turceşti şi aţi socotit în general justificate măsurile lor de represiune, adeseori - se pare - de o excesivă severitate.

Guvernul britanic v-a îmbrăţişat punctul de vedere, iar Mr. Disraeli l-a susţinut în Parlament cu verva și competenţa-i obişnuită.

În ultima vreme însă, presa opoziţionistă s-a dedat la atacuri violente împotriva Cabinetului, acuzîndu-l că minimalizează atrocităţile comise de turci în Bulgaria. Mai mult decît atît, Mr. Disraeli a fost interpreat de către membrii influenţi ai opoziţiei liberale, care i-au reproşat în termeni adeseori duri cîrdășia sa cu ceea ce numesc ei călăii turci.

Spre a înlătura echivocurile care riscă să semene confuzia în opinia publică din ţara noastră, socotesc necesar să ordonaţi efectuarea unei anchete la faţa locului de către un comisar

britanic, de preferinţă din sînul personalului ambasadei noastre de la Constantinopole. Astfel veţi degaja propria dumneavoastră responsabilitate, reducînd la tăcere gazetarii şi oamenii politici dornici să compromită Cabinetul. Vă rog să primiţi, Sir Henry, expresia deosebitei preţuiri ce vă port.

Edward Stanley conte Derby"

Sir Henry avea, senzaţia că tîmplele-i zvâcneau, gata să plesnească. Înţelegea jocul lordului Derby şi, într-un fel, îi găsea motivarea. Cabinetul Disraeli încerca să iasă din impas desemnînd un ţap ispăşitor în persoana ambasadorului englez de pe lîngă Sublima Poartă. Comisarului britanic i se acorda latitudinea de a-l justifica sau de a-l lăsa descoperit pe şeful misiunii sale. Gestul lui Derby nu era deloc loaial.

Sir Henry îşi îngropa fruntea în palme. Pe cine să însărcineze cu efectuarea anchetei? Alegerea nu era deloc uşoară. Jocelyn, primul secretar de ambasadă, în calitate de locţiitor al ambasadorului, trebuie să rămînă în permanenţă la Constantinopole, pentru orice eventualitate. Secretarii de rangul II, Moore, Bowyer-Smith, Baring, Ashburnham erau de acelaşi calibru. Setoşi să se afirme, abia ar aştepta să lovească în propriul lor şef, dacă în acest chip ar putea obţine o avansare. Baring era totuşi cel mai supus.

În noaptea aceea Sir Henry fu un amfitrion detestabil. Invitaţii remarcară aerul său absent, preocupat, paloarea bolnăvicioasă, neastîmpărul care-l mîna de la un grup la altul, imposibilitatea de a duce la capăt o conversaţie. Umbla ca o fantomă prin saloanele strălucitoare, spre uimirea prietenilor şi a colaboratorilor săi, care nu mai ştiau ce să creadă.

A doua zi de dimineaţă, Sir Henry convocă în cabinetul său de lucru pe tînărul Baring şi îi încredinţa conducerea anchetei. Îi recomandă să fie obiectiv şi să spună adevărul, chiar dacă acesta i-ar supăra pe turci. Personalul ambasadei comentă îndelung vestea surprinzătoarei schimbări de atitudine a şefului lor.

Pentru Sir Henry urmară zile de încordată aşteptare. Ziarele din Londra continuau să bombardeze cu invective pe primul ministru şi pe ambasadorul său la Constantinopole. Personalul ambasadei umbla tăcut prin faţa camerei de lucru a şefului misiunii, de parcă ar fi trecut prin faţa unei camere în care zăcea un mort. Sir Henry simţea tensiunea din aer şi aceasta îl

exaspera. În birourile subalternilor se si făceau pronosticuri asupra succesorului lui Sir Henry Elliot. În acele zile, presa occidentală publică raportul oficial al consulului general american Schuyler asupra masacrelor din Bulgaria. Potrivit evaluărilor lui, pieriseră peste 15 000 bulgari. Numai în cele patru districte vizitate de el însuşi numărase 65 de sate distruse. Sub casele dărîmate sau arse zăceau grămezi cadavre, din care cîinii înfometaţi rupeau halci de carne pe jumătate putrezite. Sutele de morţi lăsaţi prin sate şi oraşe, fără a fi îngropaţi, împrăştiau miasme infecte. În localitatea Batak, din cei 6 000 de locuitori, numai l 500 scăpaseră de hangerele bașibuzucilor.

La Londra și la Paris, publicarea raportului lui Schuyler provocă o explo-zie de indignare. Decazes, ministrul de Afaceri Străine al Franţei, ceru ambasadorului său la Constantinopole informaţii ample asupra acestei chesti-uni. Guvernul francez nu se mai simţea capabil să acopere în continuare crimele turcilor.

Contele de Bourgoing şi Sir Henry Elliot purtaseră cîteva discuţii în acest domeniu şi ajunseseră la concluzia că trebuie acţionat pe orice căi spre a atenua impresia urîtă făcută de Turcia asupra opiniei publice franceze şi britanice.

Spre consternarea sa, Sir Henry primi într-o dimineaţă la ambasadă vizita lui de Bourgoing. Acesta îl informă că, la cererea lui Decazes, întocmise un raport în care recunoştea gravitatea crimelor săvîrsite de turci.

- Atunci cum rămîne cu înţelegerea noastră? întrebă Sir Henry alarmat.

- Nu pot ascunde la infinit adevărul! declară trimisul Franţei.

Lui Sir Henry îi reveniră în minte vorbele soţiei lui. Profund tulburat, încercă să-l convingă pe de Bourgoing să reflecteze mai temeinic înainte de a confirma oficial vina turcilor.

- Şi Anglia, şi Franţa au investit capitaluri imense în Turcia. Trebuie să apărăm interesele financiarilor francezi și englezi. Vor pierde sume imense dacă Imperiul Otoman se va prăbuşi.

- Vă înţeleg, Sir Henry. Dacă pun însă într-un platou al balanţei interesele cîtorva financiari și în celălalt suferinţele a milioane de creştini, prefer să cred că este de datoria mea să sprijin cauza creştinilor oropsiţi.

Ambasadorul britanic îşi frămînta agitat mîinile:

- Înţeleg scrupulele dumneavoastră, conte. Dar să nu uităm că financiarii respectivi mînuiesc capitaluri reprezentând depunerile unui imens număr de deponenţi mari şi mici. În toţi aceştia veţi lovi...

- Am cîntărit bine aceste considerente.

- Sper totuşi că nu aţi fost prea categoric ...

- Am spus tot ce trebuia să spun, Sir Henry. Am subliniat chiar unele aspecte care m-au impresionat mult. În ciuda mizeriilor făcute de stăpînii lor turci, populaţiile creştine din Balcani au reuşit, graţie muncii asidui şi calităţilor lor morale, să-şi sporească avutul, să-şi dezvolte învăţământul, să-şi cultive conştiinţa naţională. Prin forţa lucrurilor, cîstigau în acest chip un avans notabil asupra musulmanilor retrograzi şi inculţi. Spre a zăgăzui acest progres natural și legitim, patrioţi musulmani fanatizaţi de dervişi au hotărît să-i pună capăt prin masacre şi incendii. Regret, Sir Henry, dar Europa trebuie să afle adevărul. Nu slujim interesele ţărilor noastre călcînd în picioare principiile umane cele mai elementare.

- Aceste dezvăluiri cad într-un moment foarte nenorocit, conte. Acum, cînd turcii se bat cu sîrbii spre a-şi păstra intact imperiul, îi lovim cu pumnalul în spate ...

- Nu vă împărtăşesc opinia, Sir Henry. Turcii au provocat criza. Nu există populaţie creştină în Balcani să nu fi suferit cumplit de pe urma osmanlîilor.

- Românii au stat cuminţi deoparte, aşa că n-au avut a se plînge de violenţele turcilor.

- Și sîrbii au stat deoparte pînă acum două luni. Crezi că şi românii vor îndura la infinit jugul islamic? Lupta lor pentru independenţă nu a început de azi sau de ieri.

- Lupta lor se desfăşoară pe tărîm diplomatic. O luptă rezonabilă ...

- Dacă revendicările formulate pacific nu-și vor găsi rezolvarea, românii nu vor rămîne cu braţele încrucişate!

- Exemplul Serbiei, ajunsă pe punctul de a se nărui sub loviturile Turciei, va deschide sper și ochii românilor.

- Vă faceţi iluzii, Sir Henry. Popoarele mici nu mai pot fi ţinute în ham de popoarele mari. Puterea militară şi politică a asupritorilor nu mai e capabilă să înăbuşe aspiraţiile spre libertate ale asupriţilor.

- Conte, negaţi însăşi raţiunea existenţei imperiilor noastre

coloniale ...

Ambasadorul Franţei zîmbi cu ironie.

- Este cazul să vă amintesc, Sir Henry, că numeroşi oameni politici francezi şi englezi socotesc sistemul colonial învechit si neprofitabil? Recent, Anglia a renunţat la stăpînirea insulelor Ionice. Le-a cedat Greciei nu din mărinimie, ci fiindcă a constatat că aceste stînci golaşe sunt lipsite de rentabilitate.

- Argumentele dumneavoastră mă surprind, conte! rosti cu resentiment ambasadorul britanic.

- Înainte de a fi diplomaţi, să ne reamintim că suntem oameni, Sir Henry! Îmi permiteţi să mă retrag. Am abuzat, răpindu-vă timpul preţios ...

Contele de Bourgoing se înclină cu graţie tipic franceză. Strîngerea de mînă a celor doi diplomaţi deveni o simplă formalitate.

În aceeaşi zi, Baring se înapoie la Constantinopole, provocînd un nou şoc ambasadorului.

Secretarul de ambasadă era palid și avea în priviri o expresie ciudată, care-l nelinişti pe şeful său ierarhic.

- Excelenţă, realitatea este mai teribilă decît tot ce s-a scris pînă acum în presă. Numărul de 15 000 de victime şi de 100 de sate nimicite, cuprinse în rapoartele consulilor, nu sunt nici pe departe exagerări. Aveţi aici concluziile mele, adăugă, scoţînd din mapă un document scris pe mai multe pagini.

Ambasadorul parcurse cu privirile cîteva pagini. Obrajii i se congestionară.

Bine Baring, dar ceea ce scrii dumneata aici este îngrozitor. -
Turcii vor pretinde că i-ai calomniat. Îţi vor cere rechemarea. Te
.vor considera persona non grata

- Trebuia să spun adevărul, Excelenţă! Ambasadorul ridică braţele spre cer.

- Adevărul, adevărul! Mă exasperaţi cu adevărul acesta. Eşti de acord să trimitem la Londra raportul dumitale aşa cum este formulat, sau preferi să îndulcim unii termeni...

- Regret, Excelenţă, dar conştiinţa nu-mi îngăduie să schimb o virgulă! rosti cu fermitate Baring.

Sir Henry suspină. Aşeză documentul pe masă, fără a renunţa la intenţia de a obţine o relatare mai moderată.

- Mă tem, Baring, că Md. Disraeli va fi nemulţumit de conţinutul raportului dumitale. Îl laşi descoperit. Periclitezi

interesele superioare ale Angliei...

- Sunt gata să suport consecinţele, Excelenţă! replică dîrz secretarul.

Aparent resemnat, şeful său ridică din umeri.

- Cum doreşti, Baring. Să nu spui că nu te-am prevenit. După plecarea subalternului, se lăsă în fotoliu şi îşi îngropa faţa în palme.

- Primul ministru va trebui să mă apere! În fond, n-am făcut decît să-i sprijin politica. Să mă apere pînă va trece furtuna ...

La prînz, cînd se înapoie la reşedinţa sa, Lady Elliot îl primi stînd pe un scaun în salon. Chipul îi era sever, neînduplecat. În faţa ei, pe măsuţă, se afla - ca de obicei - vraful de ziare proaspăt sosite de la Londra. Înmînă unul din ele soţului.

- Iar? protestă Sir Henry.

- Iar! replică ea sec.

Ambasadorul luă ziarul. Pe prima pagină, o caricatură îl înfăţişa ţinînd pe genunchiul stîng o fată în şalvari, care-i cînta din lăută. Cu dreapta, diplomatul scria un raport, în vreme ce la picioarele lui zăceau cîteva cadavre sfirtecate. Textul era scurt: „Linişte a cea mai deplină domneşte în Balcani. Nu se aud decât cîntece de voie bună ..."

Ambasadorul aruncă furios ziarul:

- Infamii! strigă. Infamii! Voi acţiona înjudecată pe redactorul responsabil!

- De ee? Ca să te faci de rîs?

Sir Henry părăsi salonul, trîntind uşa în urma lui. „Sunt pierdut! îşi zise. M-au distrus, ticăloşii!"

În aceeaşi după-amiază primi un mesaj din partea Ministerului de Afaceri Străine al Turciei, în care i se notifica cererea de armistiţiu a Serbiei. O telegramă din Londra, semnată de lordul Derby şi recepţionată în cursul serii, îl informa că prinţul Milan lansase un apel către marile puteri, implorîndu-le să intervină pe lîngă guvernul turc spre a suspenda operaţiile militare, în vederea încheierii păcii. Sir Henry Elliot era rugat să se înfăţişeze ministrului de Externe Savfet Paşa, spre a sprijini în numele guvernului britanic iniţiativa prinţului Milan.

„Noua complicaţie diplomatică este binevenită, reflectă Sir Henry, înseninîndu-se. Campania de presă pornită împotriva mea are toate şansele să-şi piardă din interes. Evenimentele din Serbia vor ocupa primul plan, umbrindu-le pe toate celelalte ..."

Pe tărîmul bătăliilor diplomatice, Sir Henry era un strateg imaginativ şi plin de îndrăzneală. Scoase din manşetă un atu ascuns acolo de multă vreme. Lovitura pe care o pregătea, în taină, avea toate şansele să îndrepte atenţia opiniei publice într-o nouă direcţie ....

*

**

Januarius Aloysius Mac Gahan întinse invitaţia sa major-domului ambasadei franceze, care-i anunţă cu emfază numele. În lumea diplomatică, teren rezervat nobililor cu titluri înalte şi foarte sonore, apariţia unui ziarist de provenienţă burgheză n-ar fi stîrnit în mod normal nici un interes. Nu exista însă diplomat în capitala Imperiului Otoman care să nu fi citit articolele virulente publicate în ziarul Daily News si semnate de J. A. Mac Gahan. Conversaţiile încetară brusc şi privirile tuturor invitaţilor din salonul luminat de candelabre strălucitoare se îndreptară pline de curiozitate spre reporterul care se oprise cîteva clipe în prag. Perfectă gazdă, contele de Bourgoing îi ieşi în întîmpinare. Îl invitase la recepţie fiindcă era dornic să cunoască personal pe paladinul care îndrăznise să intre în război cu întreg cabinetul britanic. Doamnele îşi duseră lornioanele la ochi, iar tinerele domnişoare se uitară pe deasupra evantaielor din pene de struţ, mînuite cu eleganţa.

Mac Gahan arăta ca un tînăr om al cavernelor, îmbrăcat într-un frac mult prea strimt pentru corpul său masiv. Părul negru, des, lăsat pe frunte în şuviţe dezordonate, mustăţile groase, coborîte ca o streaşină peste buzele roşii, cărnoase, barba stufoasă, agresivă, distonau cu veşmintele de seară. I s-ar fi potrivit mai degrabă hainele unui haiduc înarmat pînă în dinţi. Ochii lui prietenoşi, rîzători, plini de inteligenţă, îi trădau însă caracterul sociabil.

Mac Gahan, în ciuda aspectului slăbatic, ştia să se adapteze celor mai diferite medii. Avea talentul să-şi cîstige interlocutorii cu verva nesecată, cu exuberanţa şi prospeţimea sa neobişnuite în lumea crescută în seră a ambasadelor. Tînărul ziarist acceptase invitaţia, conştient că un bun reporter trebuie să pătrundă pretutindeni, să-şi facă prieteni cît mai mulţi, pentru că numai în acest chip îşi poate desăvîrsi bagajul de informaţii necesar articolelor sale.

Ambasadorul îl prezentă contesei de Bourgoing şi cîtorva

diplomaţi. În curînd se formă în jurul originalului oaspete un cerc de curioşi. Între aceştia şi Mac Gahan se înfiripă un dialog antrenant, graţie humorului său viu, sănătos.

Sir Henry Elliot, care se afla într-un alt grup de invitaţi, remarcă prezenţa lui Mac Gahan. O interpretă ca pe un afront personal, dar mască adevăratele-i simţăminte sub un zîmbet plin de condescendenţă. Cînd tînărul corespondent al lui Daily News îl atacase în presă, ceruse Serviciului secret britanic informaţii asupra sa. Aflase astfel că Mac Gahan este un american de origine irlandeză, născut într-o obscură locali-tate din Perry County-Ohio. Fiu al unui fermier legat pînă la fanatism de argicultură, îşi dezamăgise părintele preferind să evadeze la oraş, mînat de fantasme care nu-i îngăduiau să prindă nicăieri rădăcini. După ce făcuse un timp pe contabilul într-un magazin general, se lansase în publicistică, scoţînd din amorţire micul ziar local. Atît de extravagante, de sclipitoare erau articolele lui, încît atrăseseră atenţia unuia dintre magnaţii presei de mare senzaţie din New York, bizarul James Gordon Bennett, patronul ziarului Herald. După o scurtă, dar cuprinzătoare convorbire cu tînărul candidat la gloria ziaristică, Mr. Bennett hotărîse să-i ofere şansa de a se afirma, ţrimiţîndu-l corespondent în Europa zguduită în acea epocă de războiul franco-german. Mac Gahan simţea instinctiv încotro să-şi îndrepte paşii. Înzestrat cu o mare putere de convingere, reuşise să smulgă interviuri cîtorva personalităţi franceze de prim rang, printre care Gambetta, Victor Hugo, Thiers. Spiritul său aventuros îi dăduse ghes să se strecoare în frâmîntatul Paris intrat în stăpînirea Comunarzilor. Îşi vîrîse nasul peste tot cu o tenacitate atît de vizibilă, încît bănuitorii revoluţionari îl luaseră drept spion. Arestat, judecat de un tribunal care nesocotea procedura penală, fusese condamnat la moarte. În preziua execuţiei fusese eliberat graţie intervenţiei miraculoase a ministrului plenipotenţiar american acreditat în Franţa, onorabilul Edward Washburne, alertat în ultimul moment de o tînără femeie comunardă, îndrăgostită fulgerător de aventurosul ziarist.

Dornic să schimbe atmosfera pariziană, prea încărcată de riscuri, Januarius Mac Gahan nimerise în Rusia. Acolo reuşise să-şi facă prieteni atît de sus-puşi, încît în urma unui accident suferit la picior - în estivala localitate Yalta - fusese transportat

la reşedinţa imperială, unde i se dăduseră îngrijiri atente. Ţarul Aleksandr însuşi îl vizitase de cîteva ori în camera lui, spre a se interesa de rezultatele tratamentului medical. Cînd augusta-i gazdă se înapoiate la Sf. PeteYsburg, tînărul american fusese invitat să călătorească în trenul imperial şi găzduit la Palatul de Iarnă.

Dar viaţa comodă şi plină de strălucire din capitală nu-i oferea elemente îndeajuns de interesante spre a captiva masa de cititori anglo-saxoni. Aflînd printr-o indiscreţie a unui aghiotant imperial că ţarul pregătea o expediţie în Turkestan, spre a cuceri Khanatul Khivei - ostil Rusiei - îşi zisese că numai la faţa locului putea culege materiale pentru o serie de reportaje şoc. Angajase un ghid, un interpret şi un servitor, iar după ce îşi alcătuise o caravană din şase cai, menită să asigure transportul oamenilor şi al bagajelor printr-o regiune aspră, cu munţi abrupţi si deşerturi înălbite de oasele călătorilor rătăciţi, străbătuse peste 600 de mile, riscînd să fie capturat de o ceată de nomazi renumiţi pentru cruzimea lor. Căzut în mijlocul unei sotnii de cazaci, fusese arestat sulb bănuiala că ar fi făcut spionaj în defavoarea Rusiei. Din fericire pentru el, lucrurile se lămuriseră la timp, aşa că Mac Gahan izbutise în cele din urmă să-şi aştearnă pe hîrtie reportajele, în sunetul canonadei care însoţea cucerirea Khivei. Înapoiat la Londra, primise însărcinarea să scrie o suită de articole asupra războiului carlist care însîngera Spania. Participase apoi la o expediţie în Arctica, recoltînd reportaje de un mare interes pentru cititorii lui Herald. Aceste articole încheiaseră colaborarea lui cu fantascul Mr. Bennett.

Mac Gahan îşi cîştigase o notorietate atît de zgomotoasă - deşi nu împlinise încă 32 de ani - încît Sir John Robinson, editorul ziarului Daily News, îi propusese să scrie o serie de reportaje asupra atrocităţilor din Bulgaria.

Mac Gahan acceptase misiunea. Reportajele lui, scrise cu vigoare şi cu o mare putere de evocare, dăunaseră mult ca-binetului britanic. Opinia publică engleză intrase în fierbere. Mac Gahan acoperise de ridicul aserţiunile guver-nului conservator asupra clemenţei turcilor faţă de creştinii din Balcani.

Sir Henry Elliot se pricepea să încaseze loviturile fără să clipească. Duelul său cu Mac Gahan se încheiase în defavoarea sa. În limbajul lui nu aveau însă loc termenii: prieten şi duşman. Existau doar interese comune şi interese divergente. Cei care

aveau astăzi interese comune puteau să le aibă mîine divergente, în funcţie de împrejurări. De ce n-ar angaja pana lui Mac Gahan în slujba lui şi a cabinetului Disraeli? „Presa a devenit o forţă deloc neglijabilă, iar mîine va cîstiga o influenţă şi mai mare asupra opiniei publice!" îşi spunea Sir Henry, înzestrat cu un fin simţ al previziunii.

Manevră astfel încît să-i fie prezentat Mac Gahan. Îi întinse cordial mîna şi îi zîmbi cu simpatie:

- Felicitările mele, Mr. Mac Gahan! Articolele dumitale, admirabil documentate, au deschis ochii membrilor cabinetului britanic şi mie însumi. Dacă miniştrii de la Londra aveau toate motivele să nu cunoască adevărul, fiindcă se aflau departe de miezul lucrurilor, eu - în schimb - nu am nici o scuză. M-am mulţumit cu mărturii fragmentare şi cu declaraţii oficiale. Am dat dovadă de uşurinţă, nu-i aşa? În cabinetele cu uşi capitonate ale diplomaţilor nu pătrund toate zgomotele din afară. Trebuie să remediem această stare de lucruri. Am de gînd să propun ministrului nostru de Afaceri Străine crearea unui serviciu de presă pe lângă toate misiunile diplomatice acreditate în străinătate.

Mac Gahan se înclină:

- Optica dumneavoastră este foarte interesantă, Sir Henry. În fond, şi dumneavoastră, diplomaţii, şi noi, ziariştii, avem misiunea să informăm publicul şi guvernele, astfel încât să ia hotărîri în deplină cunoştinţă de cauză.

Pentru a-şi sublinia mărinimia, Sir Henry făcu o indiscreţie voită.

- Am primit astăzi o comunicare din partea Ministerului de Afaceri Străine al ţării mele, avînd anexată in extenso declaraţia subsecretarului de stat la Externe, Robert Burke, făcută în faţa Camerei Comunelor. În esenţă, Mr. Burke a recunoscut că guvernul nu cunoştea situaţia reală din Bulgaria. În calitatea sa de purtător de cuvînt al guvernului, a mulţumit, în numele acestuia şi al întregului popor, corespondenţilor de presă care le-au permis să cunoască realitatea şi deci să judece cu toată limpezimea gravitatea evenimentelor ... După cum vedeţi, Mr. Mac Gahan, primul ministru şi întregul său cabinet au făcut mea culpa.

Mac Gahan zîmbi. Cuvintele ambasadorului erau prea frumoase ca să nu ascundă otravă.

- Vă mulţumesc, Excelenţă!

- Mai rămîneţi mult timp la Constantinopole? se interesă ambasadorul.

Ziaristul bănui că interlocutorul intenţiona să asmuţească tutorităţile turceşti împotriva sa.

- Misiunea mea aici s-a încheiat, Excelenţă. La sfîrşitul acestei săptămâni plec în România.

„În alt cuib de intrigi, reflectă ambasadorul. Cine ştie ce-ai mai pus şi acolo la cale?" Adăugă surîzînd prietenos:

- Am să vă încredinţez o scrisoare către consulul nostru din Bucureşti, spre a vă facilita contactul cu cercurile politice româneşti.

În clipa aceea, majordomul anunţă sosirea contelui Roger Helman de Grimberghe, ministrul plenipotenţiar al Belgiei, precum şi a soţiei acestuia. Bourgoing se grăbi să le iasă înainte:

- Ce s-a întâmplat, dragul meu conte? Eram îngrijorat! Toată lumea a remarcat întîrzierea dumneavoastră şi a doamnei contese!

- Cred că nu suntem singurii care am întîrziat! replică belgianul. Cînd am trecut prin faţa cazărmii Khalil Paşa, trăsura mea a fost imobilizată de o coloană interminabilă de trupe care părăseau cazarma, îndreptîndu-se spre Bosfor. Şiruri întregi de trăsuri aşteptau, ca şi a mea, să se scurgă coloana. Cred că am zărit printre ele şi cupeul generalului Ignatiev, stînd la rînd ...

- Se îndreptau spre Bosfor, spuneţi? rosti gînditor Bourgoing. Dacă ar fi să dăm crezare zvonurilor care au circulat în ultima vreme, n-ar fi exclus să fim în curând martorii unor mari evenimente.

- În ultima vreme, oficialităţile turceşti ne-au răsfăţat cu surprizele! zîmbi diplomatul belgian. Să sperăm că de data aceasta vor fi plăcute!

*

**

Ruşdi Paşa se simţea asemenea unei fiare încolţite. N-ar fi crezut că îi va fi sortit să repete cumplita experienţă a predecesorului său, marele vizir Mahmud Nedim. Înainte de a-l doborî pe Abdul Aziz, complotiştii, în cap cu Midhat Paşa, îl înlăturaseră pe Nedim, spre a-l lipsi pe sultan de unicul lui sprijin. Fostul mare vizir nu se dovedise nici mai bun, nici mai

rău decît înaintaşii lui. Dar fusese sacrificat pentru că aşa cereau interesele duşmanilor lui Abdul Aziz. El, Ruşdi Paşa, se aflase atunci în rândurile conspiratorilor. După rănirea gravă a lui Reşid Paşa, i se încredinţase marele vizirat, fiindcă era sluga cea mai credincioasă a noului padişah Murad.

Complotiştii care-l lichidaseră ieri pe Abdul Aziz Voiau să-l înlăture azi pe Murad. Savurau voluptatea unei puteri fără limite. Midhat Paşa năzuia să rămână înscris în istorie sub numele de „Midhat, făuritorul sultanilor". Omul acesta frămîntat de ambiţii nu-i inspirase niciodată încredere lui Ruşdi Paşa. Îşi uniseră la un moment dat forţele fiindcă îi anima acelaşi interes: doborârea lui Abdul Aziz.

Lumea îşi închipuise că el, Ruşdi Paşa, obţinuse cele mai mari profituri de pe urma schimbării sultanilor. Abia după o perioadă de timp îşi dăduse seama că jucase, fără voie, rolul de unealtă a abilului Midhat. Murad era atît de iubit de popor, încît legitimase lovitura de stat încheiată prin asasinarea lui Abdul Aziz. Dar în concepţia lui Midhat, noul sultan şi marele său vizir aveau să marcheze doar o epocă de tranziţie.

Demonstrînd miniştrilor, comandanţilor de armate şi căpeteniilor religioase că Murad este nebun, deci incapabil să dirijeze destinele imperiului. Midhat îşi justifica noul pronunciamento pregătit cu migală din umbră.

Ultima şedinţă a Consiliului de miniştri fusese furtunoasă.

- Avalanşa de evenimente grave care ameninţă să strivească Imperiul nu ne mai permite să aşteptăm la infinit vindecarea sultanului, vorbise cu patos Midhat. Suntem în război cu Serbia. Răscoalele din Bosnia, Herţegovina, Bulgaria, deşi pe terminate, ne macină încă forţele armate. Rusia se pregăteşte să ne cotropească hotarele. Marile puteri ne-au prevenit că vor trimite flotele în Dardanele dacă nu vom fi în stare să pacificăm spiritele în Balcani. Situaţia noastră financiară este dezastruoasă. Suntem în plină bancrută. Tocmai acum, cînd avem mai mult ca oricînd nevoie de un cap bine organizat, care să ne conducă, să ne lumineze paşii, boala mintală a Suveranului se prelungeşte, se agravează. Europa pretinde introducerea unor reforme politice fundamentale în ţara noastră. În acest timp, noi stăm cu mîinile încrucişate şi aşteptăm ca medicii, pronia sau vrăjile să redea sănătatea Padişahului! Activitatea ministerelor este paralizată, fiindcă Suveranul nu are

capacitatea să semneze hîrtiile oficiale adunate în vrafuri pe masa lui de lucru.

- Marele nostru Stăpîn, Sultanul Murad se va vindeca în curînd, susţinuse cu îndărătnicie Ruşdi Paşa. Trebuie să mai avem răbdare ...

- Răbdare? strigase Midhat, izbind cu pumnul în masă. Cît să mai avem răbdare? Să aşteptăm pasivi pînă ce Imperiul se va prăbuşi sub ochii noştri?

Ahmed Kaiserli Paşa, ministrul Marinei, clătinase din cap, agitîndu-şi barba sură:

- Este adevărat! Nu mai putem aştepta!

Server Pasa, şeful diplomaţiei otomane, declarase cu gravitate:

- Am făgăduit Europei o nouă constituţie, menită să liberalizeze viaţa noastră politică. Nu suntem destul de puternici spre a sfida Europa ...

Marele vizir fusese cuprins de panică. Se uitase pe rînd la miniştrii orîn-duiţi de o parte şi de alta a mesei lungi. Întâlnise numai chipuri întunecate, ostile. Nu mai era vorba de un complot organizat de cîteva persoane, ci un val de fund care ameninţa să mături totul. Ruşdi Paşa era consternat. Pînă şi prietenii săi din consiliu stăteau cu capul plecat, neîndrăznind să i se împotrivească lui Midhat. Omul acesta îi hipnotizase parcă pe toţi.

- Ţin să asigur pe marele nostru vizir că înlăturarea actualului Sultan nu va afecta cu nimic propria sa poziţie, declarase solemn Midhat. Ruşdi Paşa, respectatul nostru primministru, va rămîne şi mai departe în fruntea guvernului.

Era o lovitură de maestru. Miniştrii, care se temuseră că Midhat va prelua puterea, respiraseră uşuraţi. Numai Ruşdi Paşa înţelesese jocul rivalului său. Acesta încerca să-i adoarmă scrupulele şi în acelaşi timp să-l atragă de partea complotiştilor.

Apoi tot Midhat continuase calm:

- Chiar dacă marele nostru vizir - animat de un sentiment de devotament, pe care-l înţelegem - ar continua să lupte pentru rămânerea pe tron a sultanului Murad, tot n-ar mai putea face nimic. În clipa aceasta, armata si poporul s-au şi pus în mişcare.

Se ridicase de la masă, trecuse la fereastră și, cu un gest teatral, dăduse la o parte draperiile grele de brocart. Pe fereastra înaltă se vedea o puzderie de torţe inundînd piaţa.

Mulţimea aceea tăcută, disciplinată, mai impresionantă decît o masă dezlănţuită de oameni, emana o forţă, o hotărîre implacabilă. O coloană militară apăruse de undeva. Torţele deschiseseră drum soldaţilor care traversaseră piaţa, îndreptîndu-se spre o stradă laterală. Între armată şi populaţie părea să existe un acord deplin.

Ruşdi Paşa îşi dăduse seama atunci că orice împotrivire ar fi fost zadarnică. Era pus în faţa faptului împlinit. Îi trecuse la un moment dat prin minte să-l aresteze pe Midhat Paşa şi pe principalii săi partizani. Era însă limpede că pierduse momentul prielnic.

Fără să-i dea timp să răspundă, Midhat lansase a doua bombă:

- Năzuinţele noastre se îndreaptă acum în mod firesc spre omul capabil să preia sabia lui Osman şi să ne ducă la victorie. Acest om este Abdul Hamid, fratele actualului Sultan şi fiul marelui Abdul Medjid. Trăiască Abdul Hamid, Padişahul!

Miniştrii se ridicaseră pe rînd în picioare. Întîi partizanii lui Midhat, apoi independenţii şi în cele din urmă partizanii marelui vizir. Cine ar fi îndrăznit să se abţină, după ce zarurile fuseseră aruncate? Odată urcat pe tronul străbunilor săi, Abdul Hamid n-ar fi întîrziat să afle numele acelora care i s-ar fi arătat ostili sau chiar puţin receptivi la ideea venirii lui în fruntea statului.

Şedinţa se încheiase în strigătele de entuziasm ale majorităţii miniştrilor. Cu sufletul îndoliat, Ruşdi Paşa se raliase hotărîrii generale. Dar acum, în singurătatea camerei de lucru, spiritul i se răsculă din nou împotriva siluirii sale morale. Se va duce la palat şi va pune regimentul de gardă imperială în stare de alarmă. Cînd complotiştii vor sosi la Dolma-Bagtce, vor fi primiţi cu focuri de armă. Populaţia oraşului, trezită de zgomotul luptei, va ridica armele şi va alerga în sprijinul sultanului Murad.

„Da, aşa voi face! hotărî Ruşdi Paşa. Voi porunci să mi se pregătească trăsura! Şi voi pleca la palat."

Un tropot ritmat de paşi în grădină îl intrigă. Trecu la fereastră şi dădu perdeaua la o parte. Văzu un detaşament militar care se instala în jurul casei.

Dincolo de împrejmuirea grădinii, în stradă, stăteau în grupuri softale, uşor de recunoscut după îmbrăcămintea lor. Deschise fereastra şi scoase capul afară. Căpitanul din fruntea detaşamentului îl salută.

- Ce cauţi aici? strigă Ruşdi Paşa. Cine v-a permis să intraţi în curte?

- Alteţă, am executat ordinele Excelenţei-Sale Midhat Paşa. Ne-a trimis spre a vă proteja de excesele populaţiei.

- N-am nevoie de protecţie! zbieră Ruşdi Pașa. Plecaţi imediat!

Ofiţerul salută şi dădu cîteva ordine scurte soldaţilor săi. Detaşamentul părăsi curtea, dar odată ajuns în stradă, se opri, desfăşurîndu-se de-a lungul împrejmuirii de fier a grădinii. Ruşdi înţelese că „protecţia" asigurată de Midhat echivala cu o arestare. Dacă va încerca să-şi părăsească reşedinţa, va fi împiedicat de softale. Soldaţii vor interveni spre a-l proteja. Ofiţerul îl va pofti politicos, dar categoric, să reintre în clădire, adăugind că numai în acest chip îi va putea garanta securitatea. Dacă va nesocoti invitaţia ofiţerului, va fi desigur arestat.

Midhat Pașa se va justifica mai tîrziu faţă de miniştri, acuzîndu-l că a încercat să zădărnicească executarea hotărîrii luate de guvern, de armată și de popor. „E abil trădătorul! reflectă Ruşdi, frămîntîndu-și nervos palmele transpirate. Nu mai pot face nimic! Sunt legat de mîini şi de picioare! Murad e pierdut și asta numai din vina mea!"

Izbi atît de tare cu pumnul în masa de lucru, încît călimara masivă de cristal se răsturnă, vărsînd cerneala peste cîteva documente ce-i aşteptau semnătura.

Atras de zgomot, un slujitor se ivi în prag.

- M-aţi chemat, Luminăţia-Voastră?

- Nu, nu te-am chemat. Pleacă!

Servitorul se retrase descumpănit.

Sultanul Murad stătea în fata ferestrei deschise şi asculta zgomotul surd care se ridica asupra oraşului cufundat în noapte. Vîntul călduţ, ce sufla dinspre uscat spre mare, aducea pe aripile lui un vuiet vag ritmat. Să fie ropotul îndepărtat al unor tobe de la o nuntă? Mersul cadenţat al unei trupe în marş? Zgomotul unor copite lovind caldarîmul?

- Ce se întîmplă? întrebă padişahul, înfiorat de un presentiment rău. Tu nu auzi nimic, Suleiman?

Colţul gurii îi tresaltă, trădîndu-i teama. Prefira nervos între degetele-i subţiri un șirag de chihlimbar.

Suleiman Pasa, primul său aghiotant general, se apropie de fereastră şi îşi încorda auzul.

- Vuietul obişnuit al unui oraş mare, Înălţimea-Voastră! Nimic altceva!

- La ora asta? rosti agitat sultanul. După miezul nopţii! Ismail, tu ce crezi? Nu ţi se pare că este o coloană militară în marş?

Primul secretar duse la ureche mîna făcută pîlnie.

- Coloană militară?... Da, se poate!... Nu ştiu ce ar putea să însemne!

Broboane de sudoare perlară fruntea padişahului. Bărbia începuse să-i tremure. Inima îi bătea sarabanda.

- Selim, Kiamil, Riza! Voi nu ştiţi nimic?

Maestrul de ceremonii Selim Bey, şambelanul privat, Kiamil şi primul imam Riza Efendi se priviră nedumeriţi. Fără îndoială erau trupe în mişcare! Dar ce rost aveau la o oră atît de întîrziată?

Selim Bey încercă să liniştească temerile sultanului.

- Trebuie să fie regimente în drum spre front! Auzeam că unităţile din Bulgaria urmează să fie împrospătate . ..

- Deşi sunt sultan, nu mi se spune nimic! exclamă enervat Murad. Nu sunt niciodată informat asupra a ceea ce se întîmplă în cuprinsul imperiului meu!

Demnitarii adunaţi în preajma padişahului se străduiau își ascundă neliniştea. În ultimele zile le ajunseseră și lor la ureche zvonuri în legătură cu pregătirea unor evenimente hotărîtoare pe plan extern. În oraş domnea de cîteva zile aceaşi atmosferă tulbure care precedase detronarea şi asasinarea lui Abdul Aziz. Conciliabule ale unor căpetenii militare, civile şi religioase, agitaţie pe străzi, zvonuri alarmante răspîndite de către dervişi şi softale. Umbla vorba că s-ar pregăti o răscoală a creştinilor din Constantinopole, conjugată cu o debarcare a trupelor ruseşti pe coastele Bosforului. Populaţia turcă trebuia să fie pregătită sufleteşte pentru a înfrunta criza. La nevoie, să sprijine cu armele regimentele din garnizoana constantinopolitană, chemate a-şi face datoria.

- Suleiman, trimite cîţiva oameni să vadă ce se întîmplă! strigă deodată sultanul, înclestîndu-şi pumnii. Iar Ruşdi Paşa să vină aici! Acum! Imediat! Vreau să ştiu ce rost are agitaţia asta! Ruşdi ar trebui să fie acum lîngă mine!

Stropi de salivă i se prelingeau în colţurile gurii. Tremura. Ochii i se înceţoşau, prevestind o nouă criză nervoasă.

Primul aghiotant general părăsi încăperea spre a-i executa porunca. Ismail se apropie îngrijorat de augustul său stăpîn.

- Luminăţia-Voastră are nevoie de puţină odihnă ...

- Odihnă? strigă Murad. Să mă odihnesc, să dorm, acum, cînd mi se pregăteşte pieirea? Aruncă în jur priviri rătăcite. Ştiţi ceva, dar îmi ascundeţi adevărul! Vorbiţi! Vorbiţi! De ce tăceţi?

Ridică braţele deznădăjduit:

- Oh, Alah, nu pot să mă bizui pe nimeni! Tu mi-ai rămas singurul sprijin!

Îl potopi o descurajare profundă. Plecă fruntea. Ochii i se umeziră

- Ieri, Abdul Hamid a venit să mă întrebe de sănătate! Mi-a vorbit cu blîndeţe! „Ai să te vindeci, Stăpîne! mi-a spus. Am citit ultimele buletine medicale. Medicii sunt plini de optimism, în curînd ai să-ţi reiei activitatea, spre binele Imperiului şi spre marea mea bucurie!" Dar ochii lui glăsuiau altceva. Am citit în ei un triumf diabolic. Am simţit în clipa aceea ca îmi semnase sentinţa de moarte . . .

În anticameră se auziră paşi. Uşa se deschise brusc şi în încăpere pătrunse Suleiman Pasa, palid ca un mort, urmat de ministrul de Război Redif Paşa - însănătoşit după rănirea sa - precum şi de un grup de ofiţeri înarmaţi.

- Palatul este înconjurat de trupe, Luminăţia-Ta! raportă cutremurat Suleiman Pașa.

Ismail se aşeză în faţa sultanului, vrînd parcă să facă scut din corpul său.

Ministrul de Război îl dădu la o parte pe primul aghiotant general. Doi ofiţeri îl încadrară pe secretar şi, în ciuda împotrivirii lui, îl tîrîră afară din încăpere.

Sultanul încercă să-l apere.

- Ce-i asta? Lăsaţi-l! Ordon să-l lăsaţi! .. . Redif Paşa îl întrerupse:

- Murad Efendi, Consiliul de miniştri, căpeteniile religioase și armata au hotârît să te înlăture de pe tron, fiindcă starea sănătăţii te împiedică să-ţi exerciţi atribuţiile imperiale. Potrivit voinţei noastre, fratele tău Abdul Hamid va încinge sabia lui Osman, purtată cu atîta mîndrie și glorie de înaintaşii săi. În consecinţă, vei părăsi palatul Dolma-Bagtce și te vei stabili la palatul Ceragan, noua ta reşedinţă. Trăiască Sultanul Abdul Hamid!

Demnitarii Curţii se priviră uluiţi. Ezitară o clipă, apoi repetară în cor:

- Trăiască Sultanul Abdul Hamid!

Murad îi privi pe rînd, trăsnit de uşurinţa cu care acceptaseră schimbarea de stăpîn. Se întoarse spre Redif Pașa, proţăpit ţanţoş, cu mîna stângă pe umărul săbiei şi cu dreapta sprijinită în sold. Ieri nu și-ar fi permis o asemenea atitudine. Se uită în dreapta, în stângă, făcu un gest neajutorat, apoi rosti cu amărăciune şi resemnare:

- Sunt gata sa vă urmez!

Redif Paşa îi arătă cu un gest uşa deschisă:

- Efendi, poftim!

Cu fruntea plecată, cu braţele atîrnînd de-a lungul corpului, fostul suveran îşi tîrî picioarele spre ieșire.

Ofiţerii nu catadicsiră să ia poziţie de drepţi. Murad, fostul autocrat al Imperiului Otoman, nu mai era acum decît un simplu particular . . .

Pe Abdul Hamid îl gîtuia frica. O frică insidioasă, încolţită în coşul pieptului, crescîndă, acaparatoare, ca o viţă de vie cu coarde noduroase şi răsucite, întinzîndu-se, agăţîndu-se, ramificîndu-se, tinzînd să înăbușească totul. Frica îi otrăvea bucuria aşteptată cu atîta încordare ani de-a rîndul, împlinirea idealului său pînă mai ieri intangibil: cucerirea puterii imperiale, marele său triumf.

Cînd i se adusese la cunoştinţă, în faptul nopţii, că Murad fusese detronat şi că după răsăritul soarelui el, Abdul, va fi proclamat sultan în sala cea mare a palatului Top-Kapî, potrivit datinei, încercase un simţămînt de exaltare, înăbuşit însă treptat de frica aceea învăluitoare, paralizantă, inspirată de paralelismul dintre urcarea lui pe tron şi aceea a lui Murad. Şi el, și Murad încinseseră sabia lui Osman după înlăturarea unui predecesor devenit jenant pentru unele cercuri deosebit de puternice și de influente, dirijate din umbră de Midhat Paşa şi de acoliţii săi.

Cine-i putea garanta că cei care-l proclamaseră sultan nu-l vor doborî mai tîrziu, spre a instala în fruntea statului altă păpuşă imperială, trasă de sfori de acelaşi Midhat? Omul acesta malefic îşi făurise cu migală o reputaţie menită să-l înscrie în istorie alături de cei mai de seamă oameni politici turci. I se spunea „Făuritorul de sultani". Iar Midhat era foarte mîndru de

această etichetă, care-l plasa deasupra padisahilor. Dar el, Abdul, nu avea de gînd să se lase deposedat de puterea abia dobândită. Midhat îl slujise doborîndu-i şi pe Abdul Aziz și pe Murad. Nu-i va mai da însă ocazia să-şi repete jocul, detronîndu-l și pe el, atunci cînd va socoti că a descoperit un şi mai docil candidat la tron. Îl va lucra pe Midhat aşa cum el îi lucrase pe Abdul Aziz şi pe Murad. Un om atît de primejdios nu se cuvenea să mai rămînă în preajma tronului.

Abdul Hamid îşi frecă încîntat mîinile, dar în aceeaşi clipă îl străbătu un fior. Ce se va întîmpla dacă Midhat va fi mai iute în infernala cursă care abia începea? Important pentru Abdul era ca în primele luni ale domniei să se arate cît mai şters, cît mai maleabil, spre a nu sădi bănuieli că ar avea de gînd să se scuture de sub tutelă şi să acţioneze independent. În acelaşi timp va trebui să-şi pregătească oameni de credinţă, capabili să-l nimicească pe Midhat la momentul oportun. Va fi o luptă grea, surdă, subterană. În primul rînd va trebui să verifice temeinic buna-credinţă a oamenilor aleşi de el. Să nu nimerească peste vreun agent al lui Midhat, în stare să-i descopere manevrele. Va încerca apoi să corupă și pe cîţiva dintre partizanii mai şovăielnici ai primejdiosului şef al „Junilor Turci". Le va cumpăra cu aur devotamentul, căci orice individ are preţul său.

Fiindcă schimbarea de împăraţi se făcuse peste noapte, el, Abdul, va purta la ceremonia proclamării o uniformă a lui Murad. Abia după aceea i se vor confecţiona costume de gală pe măsură. În timpul domniei lui Murad, nimeni n-ar fi îndrăznit să brodeze cu fir de aur însemnele imperiale pe redingota moştenitorului prezumtiv al tronului.

Din fericire nu se prea deosebeau la statură. Predecesorul său era ceva mai plin, dar el, Abdul, îşi va strânge tare eşarfa peste mijloc, astfel încît să scape neobservată lărgimea veșmîntului. Acum se privea în oglindă și admira colecţia de înalte ordine încrustate cu diamante, orînduite estetic pe întreaga arie a pieptului său - vai, atît de costeliv. Toate decoraţiile acestea strălucitoare, inaccesibile ieri, deveniseră acum ale lui. Căci rolul de moşte-nitor prezumtiv al tronului era ingrat. Stîrnea - prin definiţie - suspiciunea sultanului în funcţie, deprins să vadă în urmaş un rival, un cioclu al propriei lui puteri.

Abdul Hamid era acum al 34-lea suveran din familia lui Osman și al 3l-lea de la cucerirea Corîstantinopolelui. I se

desemnase și un moştenitor prezumtiv, în persoana fratelui său Mehmed Reşat. Dacă Mehmed Reșat va muri, alt frate, Ahmed Kemaledin, îi va lua locul. Dacă Ahmed Kemaledin va pieri, va veni la rînd Mehmed Buhran, apoi Nur Edin şi după acesta Suleiman, cel mai tînăr dintre fraţi. Toţi aceştia îi vor pîndi moartea sau îi vor pune la cale detronarea. Abdul Hamid blestemă prolificitatea tatălui său, Abdul Medjid, care adusese pe lume 13 fii și fiice. Dacă toţi ar dispărea, pe căi naturale sau prin mijloace violente, ar urma la tron cei patru feciori ai lui Abdul Aziz, sultanul ucis de oamenii lui Midhat Pasa.

Acum, la sfîrşitul luminatului secol al XIX-lea, nu mai puteau fi reeditate masacrele săvîrsite de înaintaşii săi, care de îndată ce preluau puterea imperială îşi ucideau fraţii, spre a-şi lichida astfel rivalii potenţiali. Dar el va veghea neobosit. Nu va permite fraţilor și nepoţilor lui să-l doboare. Îi va ţine sub supraveghere strictă, într-un fel de semidetenţie. Îi va lipsi pe toţi de libertate. Va ridica în jurul lor gratii de aur, izolîndu-i de lume, de prieteni, de oamenii politici, de căpeteniile religioase şi militare. Nu le va da nici timpul şi nici prilejul să-şi facă partizani. La nevoie, îi va suprima pe tăcute. Accidente puteau interveni oricînd. Important era să fie bine deghizate.

Un şambelan îi anunţă constituirea cortegiului care avea să-l ducă la palatul Top-Kapî. Sultanul clătină afirmativ din cap.

- Bine! Sunt gata!

În salonul oglinzilor, demnitarii Curţii, desemnaţi să-l în-soţească în marşu-i triumfal, îl primiră ploconiţi, cu privirile aţintite spre pămînt, fiindcă nu le era îngăduit să privească în ochi pe augustul padişah. Abdul Hamid era de-ajuns de lucid spre a realiza că înalţii demnitari jucau teatru, aşa cum cerea protocolul. Sultanul încetase să mai fie personajul omnipotent de odinioară. Azi dirija destinele unui imperiu şubrezit, denumit în derâdere „colosul cu picioare de lut", „omul bolnav", o ,,putere tolerată", un „element de echilibru" în Balcani şi în Orientul Apropiat. Cînd prezenţa Statului Turc nu va mai fi necesară, va fi călcat în picioare și de actualii duşmani, şi de aliaţii de ieri. Sultanii de azi retrăiau tragedia bazileilor, martori ai agoniei Bizanţului. Poate că el va reuşi să pună stavilă rostogolirii spre moarte a Imperiului Otoman. Asemenea autocratorilor creştini din trecut, obţinuse tronul graţie sprijinului străin. Atotputernicul ambasador al Marii Britanii la

Constantinopole, Sir Henry Elliot, îi acordase protecţia în urma unor convorbiri tainice, purtate între patru ochi. El, Abdul Hamid, - pe atunci moştenitor prezumtiv - îl asigurşse că va ţine seamă de îndrumările lui, că va fi un prieten credincios al Angliei, că se va alipi fără ezitare politicii externe a Albionului. Făgăduise verbal totul, dar îşi făcuse rezerve mintale. Cum îşi închipuiau oare oamenii de stat de la Londra că sultanul Abdul Hamid va accepta la infinit rolul de partener supus, de slugă a intereselor Angliei în Orient? Se va descotorosi mai întîi de Sir Henry Elliot, apoi se va degaja gradat şi de obligaţiile lui faţă de Marea Britanic. Nu-şi va arăta însă adevărata faţă decît după înlăturarea pericolului rusesc. Îi displăceau datoriile de recunoştinţă, căci îi îngrădeau libertatea. Ca să scape de ele, n-ar fi şovăit să-l suprime pe creditor.

Încadrat de grupul de demnitari, ieşi în curte, unde îl aştepta o trăsură închisă, escortată de unităţi din garda călare.

Uniformele cavaleriştilor, decoraţiile, podoabele lor aurite sclipeau în văpaia soarelui. Caii aveau părul impecabil ţesălat şi orînduit în romburi măiestrite pe crupele lucioase. Trăsura - un cupeu vopsit în lac negru - era macabră ca un dric. Străbunii lui Abdul mergeau călare la ceremoniile proclamării, spre a fi văzuţi de populaţia masată pe străzi. Pentru a se feri de atentate, el preferase o trăsură închisă, cu perdelele lăsate pe jumătate și încadrată de cîte un dublu rând de ofiţeri călări.

Se urcă în cupeu şi se aşeză pe bancheta îmbrăcată în catifea, adîncindu-se în colţul cel mai întunecos. Un slujitor galonat închise cu grijă portiera, apoi cortegiul se puse în mişcare. Străbătu curtea şi ieşi în piaţa din faţa palatului, neagră de lume. Dar oamenii nu purtau vesminte de sărbătoare și nici nu-l ovaţionau. Stăteau cu frunţile plecate, întunecaţi, taciturni. S-ar fi zis că fuseseră aduşi cu sila.

„Îl plîngeţi pe Murad! scrâşni Abdul. Pe mine nu mă vreţi! Dar am să vă fac să mă iubiţi, cu sau fără voia voastră!"

Coloana oficială se scurgea silenţios ca un cortegiu funebru pe străzile Constantinopolelui. Cînd ajunse la palatul Top-Kapî, tunurile orînduite pe vastul cîmp de manevră din nord-vestul oraşului prinseră în tragă salve în onoarea înscăunării noului Padișah .. .

Huseyin Nuri Bey, secretarul particular al noului sultan, era o fiinţă ştearsă, de o modestie, care degenera în servilism. Putea

trece neobservat, fiindcă umbletul lui era tăcut ca mişcările unei umbre. Schimbările de stăpîni, mai ales cele bruşte, violente, dau naştere la mari perturbări. Oamenii de seamă, consideraţi pînă mai ieri intangibili, se scufundă în neant, iar indivizi necunoscuţi, qvasiinexistenţi, se ridică din întunericul anonimatului, investiţi cu puteri discreţionare. Prietenii și partizanii noului stăpîn sunt răsplătiţi cu posturi importante, cu dotaţii, titluri, ori cu sinecurî generos plătite, suscep-tibile să le asigure o viaţă tihnită, îmbelşugată. Urcarea pe tron a lui Abdul Hamid nu fusese urmată de schimbări și promovări spectaculoase în rîndurile demnitarilor, fiindcă fondul lui sufletesc era atît de angoasat, de suspicios, încît nu fusese niciodată în stare să-şi facă prieteni. Perspectivele lui de a dobîndi puterea imperială păreau atît de puţin probabile, încît ambiţioşilor dornici de ascensiuni meteorice nu le trecuse niciodată prin gînd să ponteze pe mîna lui. Renunţase de mult la tovarășii lui de petreceri și de orgii din prima tinereţe. Se înstrăinase de ei de îndată ce medicii, alarmaţi de sănătatea lui şubrezită, îl sfătuiseră să adopte o viaţă cumpătată, prevenindu-l că în caz contrar se expunea unor riscuri considerabile. Înfricoşat de perspectivă morţii, Abdul Hamid le urmase indicaţiile, izolîndu-se, închizându-se în sine, ridicînd între el şi restul oamenilor un zid de nepătruns.

Huseyn Nuri Bey păstrase aceeaşi comportare modestă și după venirea pe tron a bizarului său stăpîn. Se arăta atît de smerit, de maleabil, de blajin faţă de marii demnitari ai imperiului, încât fiecare dintre aceştia îşi închipuia că-și poate face din el o unealtă. În realitate, Huseyn ştia să se adapteze ca o mănuşă condiţiilor noi. Discreţia, amabilitatea-i excesivă, obsecviozitatea erau faţetele vizibile ale unei firi disimulate, de o ipocrizie periculoasă, de o falsitate rafinată.

Pînă și faţă de stăpînul său purta mască. Nu se întrecea cu sîrguinţa şi nici nu se străduia să i se vîre pe sub piele. Ştia că excesul de zel ar fi trezit bănuieli. Aparenţa mediocrităţii era arma cea mai eficientă.

Sporirea substanţială a salariului său, după ce Abdul Hamid devenise sultan, nu-l făcuse să-și schimbe felul de viaţă. Locuia în aceeaşi casă pricăjită din mahalaua Kasim Paşa şi în fiecare dimineaţă venea pe jos pînă la palat, deşi distanţa era apreciabilă. În orele libere frecventa cafenelele, caravan-

seraiurile, frizeriile, moscheile, staţiunile estivale de pe ţărmurile Bosforului, locuri de întîlnire ale constantinopolitanilor bogaţi ori săraci, trăgea cu urechea la discuţii, înregistra în memorie zvonuri, cancanuri, critici şi glume acide pe seama mai-marilor zilei, plîngeri, nemulţumiri, pe care le turna mai tîrziu sultanului, avînd grijă să le asezoneze spre a le face cît mai senzaţionale şi mai picante. Abdul Hamid le asculta cu un aer detaşat, aparent fără a le acorda importanţă. Aerul său plictisit ori vag amuzat - cînd veştile erau mai decoltate - îi mascau imperfect interesul pentru această cronică vorbită, adeseori mai palpitantă decît articolele din presa cotidiană locală şi străină.

Huseyn ştiuse să se facă indispensabil stăpînului, și era răsplătit uneori cu gratificaţii grase. Adeseori îi servea zvonuri în legătură cu ex-sultanul Murad, subiect arzător pentru stăpânul său. Le strecura printre alte vești, dîndu-le astfel un relief deosebit:

- Deunăzi îmi făceam rugăciunea la moscheia Suleimanie, cînd a intrat un nebun. Avea ochii rătăciţi, părul vîlvoi, hainele în dezordine. Drept-credincioşii îi făceau loc ploconindu-se ca în faţa unui împărat sau a unui sfînt. „Uitaţi-vă la el! Privirile lui caută către cer! îşi şopteau. Vede ceea ce noi nu putem vedea! Buzele lui murmură vorbe neînţelese pentru noi, dar foarte limpezi pentru Allah! Păşeşte aerian, de parcă ar fi desprins de tot ceea ce este pămîntesc! Nebunii sunt aleşii lui Allah! Trimişii lui, în viermuiala nevrednicelor fiinţe zămislite din ţarină, printre care ne tîrîm şi noi, păcătoşii! Să ne plecăm în faţa înţelepciunii sacre a celor pe care noi, în ignoranţa noastră, îi numim nebuni! În fruntea lor se află sublimul nostru stăpân Murad! Oameni răi i-au smuls din mîini frîiele puterii! Toţi aceştia sunt agenţii diavolului! Dar Allah îi va pedepsi! Ne va pedepsi și pe noi, fiindcă am stat cu mâinile în sîn şi nu ne-am împotrivit cohortelor de demoni! Pe Murad l-au detronat fiindcă este nebunt, fiindcă este sfînt! N-au cutezat să-l ucidă ca pe Abdul Aziz, pentru că fiinţa lui Murad este sacră şi inviolabilă! Armele conspiratorilor s-au înclinat neputincioase în faţa alesului lui Dumnezeu, în faţa lui Murad lunaticul!"

Ochii lui Abdul Hamid se rotunjiră plini de spaimă. Cercuri albe îi înconjurau pupilele verzi, cu irişi dilataţi și luminoşi ca nişte tăciuni aprinşi. Vedenii neprecis conturate prinseseră a se roti în jurul lui. Îşi înfipse mîinile tremurînde în brăţările jeţului.

- Aşa vorbeau, Huseyn? Aşa vorbeau? ...

Se ridicase brusc în picioare, încercînd parcă să-şi lepede bolovanul care i se lăsase pe piept, înăbuşindu-l. Îşi desfăcu febril gulerul tunicii, apoi trecu la fereastră, o deschise şi aspiră adânc aerul fierbinte de afară. Zăpuşeala nu numai că nu-l uşura, dar îi spori indispoziţia.

- Mustafa Bey să vină imediat la mine!

Mustafa Bey, comandantul gărzii imperiale, răspunse peste cîteva momente la apelul stăpînului. Avea ochi răi, buze subţiri, mustăţi negre cu cozi drepte, lăsate în jos ca la mongoli.

- Mustafa, gîfîi sultanul, să-l instalezi pe fratele meu Murad în apartamentul ocupat de unchiul nostru, Abdul Aziz, atunci cînd s-a sinucis! Prin prezenţa lui sfîntă, Murad va spăla blestemul abătut asupra palatului Ceragan!

Abdul Hamid recunoştea inviolabilitatea fratelui său, imunizat de însăşi demenţa lui. Dar dacă armele ucigătoare erau incapabile a-i vătăma integritatea corporală, boala mintală se putea agrava ireversibil. În acest chip, Murad zăludul nu va mai fi o primejdie pentru tron.

- Mustafa, vreau să-l feresc pe fratele meu de tot ce ar fi în stare să-i tulbure liniştea spiritului, dedicat dialogului cu dumnezeirea. Spre a-l pune la adăpost de ispitele carnale nepotrivite cu meditaţiile-i elevate, interzic soţiei lui a-l mai vizita. Opreliştea se extinde și asupra cadinelor, odaliscelor şi oricărei fiinţe de sex feminin din haremul său. Interdicţia priveşte şi pe mama și pe fiicele lui, care l-ar obosi cu flecărelile lor femeieşti. Fiul său, Sarabedin, va fi eliminat din Şcoala de Război, fiindcă este ruşinos ca fiul unui sfînt să îmbrăţişeze cariera armelor, să stăpînească arta de a ucide. Spre a-i da posibilitatea să calce pe urmele sacrosanctului său părinte ordon să-i împărtăşească solitudinea. Va fi izolat de lume într-un apartament cu grilaje aurite, amenajat în palatul Ceragan. Spre a-l apăra pe fratele meu de o eventuală tentativă de asasinat - moartea unchiului nostru Abdul Aziz este pilduitoare - ordon să fie păzit de robi din Casa imperială și de ostaşi verificaţi.

- Murad Efendi solicită un pian! spuse Mustafa Bey. Sprîncenele sultanului se arcuiră a mirare.

- Pian? Pianul este un instrument profan! Ridică din umeri: Fie! Să i se pună la dispoziţie un pian! Dar să fie bine

cercetat în prealabil. Să nu fie ascunse în interiorul lui mesaje sau cine ştie ce obiecte interzise. Apoi îi încolţi altă idee: Nu cumva harul dumnezeiesc a început să-l părăsească pe Murad?

Abdul Hamid zîmbi. Acest aspect al chestiunii îi convenea. Dacă va găsi într-o zi necesar să-l suprime, va servi constantinopolitanilor o explicaţie plauzibilă. Murad, prin comportarea sa contrară regulilor canonice, a pierdut atributele sacre.

- Poţi să te retragi, Mustafa! Mîine de dimineaţă să-mi raportezi de executare!

Ceremonia proclamării lui Abdul Hamid, organizată cu mare pompă, prilejui serbări monstre, încheiate cu o magnifică defilare pe străzile Constantinopolelui. Spre a stimula înflăcărarea mulţimii supărător de pasive, crainici imperiali distribuiseră pumni de arginţi înainte de trecerea cortegiului imperial. Cerşetorii - și numai ei - răspunseseră la liberalităţi ovaţionîndu-l pînă la răgușire pe noul sultan.

A doua zi, Abdul Hamid îşi chestiona secretarul:

- Ei, ce spui, Huseyn, de entuziasmul populaţiei capitalei?

Secretarul îşi încrucişa extatic braţele pe piept:

- A fost minunat, Înălţimea-Ta! Cred că nici Soliman Magnificul n-a fost salutat cu mai multă dragoste şi veneraţie de constantinopolitani! Gloria Înălţimii-Voastre s-a răsfrînt şi asupra divinităţilor. Străluceau şi ei aşa cum străluceşte luna pe lîngă soare. Dar pentru meritele lor, Prea Mărite Stăpîne, a fost prea mult. Excelenţa-Sa Midhat îşi umfla penajul ca un curcan plin de trufie. Iar populaţia, mai cu seamă tinerii, bîţîiau din braţe şi zbierau de parcă i-ar fi lovit strechea: „Trăiască măritul nostru Midhat, făuritorul de sultani!" Din mulţime, un ins zbanghiu a strigat: „Cioclul sultanilor! E mai bine aşa!" Derbedeii din jur au început să rîdă şi să urle bătînd din palme: „Cioclul sultanilor! Bravo! Cioclul sultanilor!"

- Buni de glume, tinerii ăştia! zîmbi verde Abdul Hamid. Repetă cu haz: „Cioclul sultanilor!" Hm!

Rîdea, dar sîngele începuse să-i fiarbă. Îşi stăpînea însă mînia. Mintea lui începuse să lucreze: „înseamnă că lumea a început să-i atribuie moartea lui Abdul Aziz. Dacă i se va imputa într-o zi oficial asasinarea unchiului meu, nimeni nu va fi surprins". Gîndurile lui se depanau cu iuţeală, urzind planuri: „Cioclul sultanilor! Propriii tăi oameni mi te-au dat în mînă,

Midhat! Cînd va sosi timpul să te lovesc, voi invoca acuzaţiile poporului! Asasin al sultanilor! Criminal şi trădător! Ehe, să nu te culci pe laurii tăi, «Făuritorule de sultani!». Te pîndesc aşa cum îşi pîndeşte un şarpe prada. Eşti periculos, Midhat, dar eu te întrec!"

Huseyn Nuri trebăluia printre nişte arhive, dar trăgea cu coada ochiului spre stăpînul care stătea în faţa ferestrei și privea absent marea scăldată de incandescenţa soarelui. „Ti-am dat hrană gîndurilor, sultanule! reflectă cu ironie amară. Să nu spui mai tîrziu că n-ai fost prevenit! Dacă ar şti Midhat cum îl lucrez, pielea mea n-ar mai preţui mare luciu! Într-o dimineaţă, constantinopolitanii ar vedea-o prinsă într-un par, în chip de sperietoare de ciori!"

Deasupra deșertului cu nisip fierbinte şi stînci albe, golaşe, orbitor de luminoase, se aşternură deodată nori vineţii, cu forme bizare de animale apocaliptice. Pustiul, lipsit de lumina feerică şi atît de familială a soarelui, căpătase culoarea oţelului. Dunele şerpuitoare prinseseră să capete viaţă. De pe crestele lor se ridicau perdele de nisip răscolite de rafalele vîntului. Ruşdi îşi acoperi cu palmele ochii înroşiţi, obrajii arşi de biciuiala nisipului înţepător ca acele. Se opri, căci picioarele nu-l mai duceau. Nu mai era în stare să înfrunte puterea vîntului, care-l împingea înapoi asemenea unui perete mişcător. Căzu în genunchi, doborît de violenţa stihiilor. Simţea între dinţi granule de nisip. Urechile îi şuierau, îngânîndu-se cu vuietul vijeliei. „De ce nu se slobozesc mai repede băierile ploii?" cugetă împanicat. Cînd cerul îşi revărsa puhoaiele asupra deşertului, firea căpăta brusc viaţă. Şuvoaie gâlgâietoare se repezeau năvalnic printre dune, spălau stîncile, mutau din loc pietrele, pierzîndu-se abia mai tîrziu în marea de nisip. Pe urmele lor izvorau din ţarină flori plăpînde, efemere. Ruşdi aştepta cu disperare prăbușirea apelor din văz-duhul saturat de nori cenuşii. Picăturile mari, răcoroase refuzau să cadă, spre a-i astîmpăra fierbinţeala și a-i pune capăt senzaţiei de înăbușire. Nisipul încins, usturător ca nişte minuscule fărîme de sticlă, îi pătrundea în ochi, în gură, în nas. Horcăind, Rușdi îşi duse mîinile la grumaz: „Apă! gemu. Apă, apă!"

Deschise înspăimîntat ochii și desluşi deasupra patului ta'vanul decorat cu flori stilizate. Răsuflă adînc, rupîndu-se din vîrtejul coşmarului. Senzaţia de înăbușire continua să-i

îngreuieze pieptul. Bătu scurt din palme.

- Apă! porunci slujitorului sosit la poruncă. Peste cîteva clipe i se aduse pe o tavă de argint, ornată cu minunate flori de email, o cană cu apă rece, ţinută pînă atunci la gheaţă, şi o farfurioară cu şerbet de trandafiri. Marele vizir se ridică într-un cot, bău pe nerăsuflate apa, apoi, ceva mai culm, se întinse iarăşi pe pernele de mătase.

De la o vreme îl chinuiau noapte de noapte cele mai urîte vise. Toate erau legate de cutreierarea unor deșerturi interminabile. Reminiscenţe poate din îndepărtata-i tinereţe. Comandase o companie dintr-un regiment trimis să potolească răscoala unor triburi nomade din Arabia de vest. Omorîse atunci foarte mulţi oameni, convins că slujeşte imperiul şi pe sultan. Acum nu mai era sigur că masacrele serveau realmente interesele Turciei. Dar bărbaţii de stat de atunci, ca si cei de acum, credeau doar în forţă, în autoritatea oarbă, care trebuia impusă cu brutalitate în orice condiţii. Odată cu scurgerea anilor, neastîmpărul, tendinţa spre violenţă, încrederea nezdruncinată în puterea pumnului i se moderaseră. Vîrsta, ori proximitatea morţii, îl făcuse să vadă cu alţi ochi evenimentele, oamenii. Cînd atinsese pragul celui de-al şaselea deceniu, făcuse un legămînt. Dacă va dispune vreodată de o mare autoritate politică, se va strădui să pună surdină la ceea ce fusese considerat pînă atunci un principiu sacrosanct: întîietatea indiscutabilă a osmanlîilor faţă de toate popoarele creştine sau islamice supuse lor. Aceste gînduri le împărtăşea şi prinţul Murad. Înainte de înscăunarea lui pe tron discutaseră adesea despre necesitatea unor schimbări fundamentale în viaţa imperiului. Între timp, el, Ruşdi, fusese înălţat la rangul de mare vizir, iar Murad încinsese sabia lui Osman. Planurile lor nu-şi găsiseră însă împlinirea. Nebunia padişahului, incapabil să-şi exercite prerogativele, îl lăsase singur în faţa hienelor din guvern. Majoritatea miniştrilor erau nişte arivişti dispuşi să calce pe leşuri spre a-şi păstra puterea. Midhat Pașa, în ciuda liberalismului afişat ostentativ, spre a-şi cîstiga popularitate, nu se deosebea mult de ceilalţi membri ai guvernului. Era însă ambiţios, mai viclean, mai inventiv. Rușdi îşi dădea seama cu amărăciune că încercările lui de a renova viaţa politică turcă erau sortite eşecului. Înlocuirea lui Murad cu Abdul Ha-mid îl lovise direct, lăsîndu-i numai umbra unei autorităţi, escamotată

cu abilitate de Midhat. În Consiliul de miniştri, cuvîntul său nu mai avea greutate. Devenise un maestru de ceremonii, însărcinat să dirijeze formal dezbaterile.

Ruşdi îşi aminti că în cursul dimineţii trebuie să prezideze o importantă reuniune a guvernului, convocată în vederea discutării cererii de armistiţiu formulată de Serbia, precum şi a intervenţiei marilor puteri în sprijinul acesteia. Îşi îmbrăcă uniforma de ceremonie, fiindcă la şedinţă avea să asiste sultanul. Rostul prezenţei lui Abdul Hamid la dezbateri era pur decorativ. Stătea în capul mesei drept ca un popîndău şi înclina aprobativ din cap ori de cîte ori i se cerea părerea.

Cînd Ruşdi ajunse la Top-Kapî miniştrii se aflau în sala de şedinţe, cu excepţia lui Midhat Pașa, care îşi făcu apariţia ceva mai tîrziu, afectînd un aer preocupat. Ruşdi resimţi această încălcare a protocolului, desigur intenţionată, căci Midhat nu lăsa nimic la întîmplare. Sultanul se ivi în sfîrșit, salută cu modestie pe miniştrii ploconiţi în faţa lui, apoi se instala în jeţul plasat în capul mesei.

Savfet Paşa, şeful departamentului Afacerilor Străine, citi un raport asupra intervenţiei comune a ambasadorilor Angliei, Rusiei, Germaniei, Austro-Ungariei, Franţei și Italiei, care în numele guvernelor respective cereau Sublimei Porţi să dea un răspuns grabnic la cererea de armistiţiu a Serbiei, ajunsă la capătul puterilor.

La discuţiile pe marginea raportului, Redif Pașa, ministrul de Război, începu cu o întrebare:

- Din convorbirile dumneavoastră cu Sir Henry Elliot, aţi dedus oare că Anglia este înclinată să accepte punctul de vedere al duşmanilor noştri?

- Anglia rămîne prietena Turciei, replică Savfet Pașa. Disraeli a trebuit să ţină seama însă de presiunile opoziţiei, foarte active recent în Camera Comunelor, și de intervenţiile celor Trei Imperii, stăruitoare de eforturile lor de a pacifica Balcanii, chiar dacă în acest chip aduc ştirbirea intereresélor legitime ale Turciei.

- Ce se va întîmpla dacă - prin imposibil - cabinetul Disraeli va cădea de la putere înainte de termen? întrebă Fevdet Paşa, ministrul Justiţiei, unul dintre membrii moderaţi ai Divanului. Au mai existat precedente! Nu-i aşa?

- Gladstone şi liberalii lui ne sunt potrivnici, recunoscu

Savfet Paşa. Nu cred însă într-o apropiată schimbare a echibrului politic la Londra. Disraeli se sprijină pe o confortabilă majoritate în Parlament și se bucură de amiciţia reginei Victoria. În actuala conjunctură, Anglia nu va face jocul Rusiei. În privinţa asta putem fi liniştiţi.

- Europa se va gîndi de două ori înainte de a adopta o poziţie dură faţă de noi, opina Hamza Pașa, ministrul Listei 'Civile. Prăbușirea Serbiei, sprijinită direct de ruşi, a răcorit pe mulţi belicişti, convinşi pînă mai ieri că Imperiul Otoman este în plin și vertiginos declin.

Redif Paşa îşi bombă pieptul şi îşi răsuci bătăios mustaţa:

- Rusul Cernaiev a primit o lecţie meritată. N-are s-o uite prea curînd!

- Să nu-l identificăm pe Cernaiev cu Rusia! interveni prudent marele vizir.

- Nu înţeleg sensul cuvintelor dumneavoastră, Alteţă, îi vorbi de sus Midhat. Vă temeţi de Rusia?

- Mă tem de un război de mari proporţii, căci ne-ar găsi nepregătiţi! ripostă iritat marele vizir.

- Cei care nu vă cunosc îndeajuns, ar fi înclinaţi să vă acuze de defetism! rosti cu ironie Midhat.

Înscăunarea sa recentă în funcţia de preşedinte al Consiliului de stat, a doua mare demnitate din imperiu, îi îngăduia să adopte o atitudine îndrăzneaţă faţă de Rușdi Pașa, fără a se teme de consecinţe, cu atît mai vîrtos cu cît ştia că se poate bizui pe sultan, de care-l lega pactul secret încheiat în preajma detronării lui Murad.

- Bravadele inutile mi-au repugnat întotdeauna! îl înfruntă Ruşdi Pașa.

Sultanul îşi vîrîse capul între umeri, înspăimîntat vizibil de discuţia dintre cei doi bărbaţi de stat. Părea depăşit de evenimente. Miniştrii îl priveau pe sub sprîncene, nedumeriţi de apatia lui. „Cu un astfel de suveran ne încumetăm să înfruntăm Europa? îşi spuneau cu scîrbă. Noroc că îl avem pe Midhat! se felicitau în taină partizanii acestuia. Midhat ştie ce vrea! El este adevăratul stăpîn al Imperiului!"

- Victoria noastră asupra Serbiei va fi o pildă şi pentru Principatele Unite, interveni Redif Pașa cu asprime. Păţania tristă a lui Milan îl va face şi pe Carol să pună surdină la pretenţia lui de a obţine independenţa a ceea ce numeşte el România!

- N-aş fi atît de sigur că va pune surdină! zise marele vizir. Stingerea aproape totală a focarelor răscoalei din Herţegovina și din Bosnia, apoi zdrobirea rebeliunii din Bulgaria nu i-au determinat pe sîrbi să renunţe la intenţia lor de a obţine independenţa prin luptă.

- Dacă românii se vor ridica împotriva noastră, îi vom nimici aşa cum i-am nimicit şi pe sîrbi, sprijiniţi de voluntarii ruşi! pufni ministrul de Război.

Abdul Hamid se uită la demnitarii angajaţi în discuţie, asemenea unui şoarece care priveşte din gura unei borte o dispută între pisici.

- Dacă România va manifesta veleităţi de independenţă, vom avea tot timpul să-i punem căluş! rosti apăsat Midhat Paşa. Dar să ne întoarcem la armistiţiul cu Serbia şi la intervenţia marilor puteri! Nu vom ceda şantajului, dar nici nu vom asmuţi Europa împotriva noastră printr-o intransigenţă deplasată la ora actuală. Sunt de părere să acordăm armistiţiul cerşit de sîrbi, dar cu unele condiţii. Am formulat cîteva puncte pe care vi le supun spre aprobare. Primo: starea de lucruri anterioară anului 1867 să fie restabilită în Serbia. Secundo: fortăreţele construite de la acea dată să fie dărîmate. Terzio: fortăreţele stăpînite de noi înainte de 1867 să fie reocupate de garnizoane turceşti. Quarto: guvernul de la Belgrad să fie silit a plăti despăgubiri de război, precum şi un tribut anual sporit!

- Am şi eu o propunere! ridică mîna ministrul de Război. Serbia să-și reducă substanţial efectivele militare!

- Iar principii sîrbi să fie obligaţi a cere învestitura Sultanului, suzeranul lor! opina ministrul Justiţiei.

Majoritatea miniştrilor înclinară afirmativ din cap. Midhat Pașa se întoarse spre sultan:

- Înălţimea-Voastră va binevoi, sper, să încuviinţeze propunerile noastre!

Marele vizir resimţi procedeul rivalului, care îl scosese pe nesimţite factor comun. Numai el, preşedintele Divanului, ar fi fost în măsură să ceară aproba-rea suveranului.

Abdul Hamid cunoştea procedura. Trebuia să facă însă o alegere între tendinţa moderată a marelui vizir şi linia dură a lui Midhat. După o scurtă chibzuinţă, opta pentru cea din urmă, nu pentru că ar fi preferat-o, dar acesta era jocul şi, cel puţin pentru moment, trebuia să i se supună. Înainte de a auzi

răspunsul sultanului, care ar fi tranşat definitiv chestiunea, Galib Paşa, ministrul de Finanţe, găsi necesar să intervină:

- Formula propusă de preşedintele Consiliului de stat, completată de miniştrii Războiului și Justiţiei, ţine oare seama de efortul financiar şi economic pe care va trebui să-l dezvolte Turcia, în cazul unor complicaţii internaţionale susceptibile să ducă la un conflict armat cu marile puteri sau cel puţin cu una din ele? S-a vorbit aici despre succesele noastre pe frontul sîrbesc, dar nu s-a făcut nici o menţiune asupra teatrului de război din Muntenegru. După cîte sunt informat - şi Redif Paşa este în măsură să confirme acest lucru - trupele noastre întâmpină mari dificultăţi la Podgoiriţa şi la Bilek. Derviş Paşa, Huseyn Pașa si Maktar Paşa au fost nevoiţi, pur şi simplu, să evacueze Muntenegrul.

- Să nu exagerăm! replică tuşind sec ministrul de Război. Muntenegrenii sunt mai îndărătnici decît sîrbii. Afară de aceasta, dispunem acolo de un număr insuficient de soldaţi. Grosul armatei îl păstrăm în rezervă la hotarele de nord ale Imperiului, spre a face faţă unui eventual atac al ruşilor. Campania din Muntenegru, în ciuda aspectelor nesatisfăcătoare, nu poate influenţa mersul operaţiilor noastre militare în celelalte provincii răsculate. Cît priveşte efortul financiar de care aţi vorbit, îl vom face cu dragă inimă, dacă vom şti că acesta este preţul independenţei și al integrităţii ţării noastre. Midhat Paşa aruncă o privire piezişă lui Galib Pașa:

- Chestiunile militare au prioritate asupra celor financiare. Imperiul Otoman este un stat al militarilor, nu al neguţătorilor şi al cămătarilor.

- Armele se cumpără cu bani, Midhat Paşa, nu cu vorbe umflate! ripostă Galib Paşa.

- În cazul acesta, ce ne rămîne de făcut? rosti cu sarcasm preşedintele Consiliului de stat. Să ne plecăm grumazul în faţa ghiaurilor dinlăuntrul şi din afara hotarelor Turciei?

- N-am spus asta! replică iritat şeful departamentulu Finanţelor. Socotesc însă că trebuie să fim mai concilianţi în tratativele noastre diplomatice.

- Acest resort este de competenţa lui Savfet Paşa, declară emfatic Midhat. Se adresă apoi sultanului: Majestate, aşteptăm ordinele Majestăţii-Voastre!

Abdul Hamid îşi cîntări cîteva clipe răspunsul. Dînd mînă

liberă lui Midhat, îl lăsa să suporte singur consecinţele propriei lui politici. Dacă impetuosul şef al „Junilor Turci" va da greş, se va compromite şi va arunca implicit o umbră şi asupra curentului politic pe care-l reprezintă.

- Îţi acord încrederea mea, Midhat Pașa! declară cu afabilitate tîmpă Abdul Hamid.

„Limitat la minte mai este şi Padisahul nostru! reflectă cu tristeţe marele vizir. Pe nevolnice mîini a încăput imperiul!"

După ce îşi sprijini coatele de masa-i de lucru, Savfet Paşa îşi împreună gânditor palmele în dreptul bărbiei, închis în cabinetul său, cugeta profund. Trebuia să găsească o formulă diplomatică suplă, menită să îndulcească asprimea ripostei Sublimei Porţi faţă de intervenţia marilor puteri.

Se uită pe sub sprîncene la secretarul aşezat în fața unui pupitru, pregătit cu tot ce trebuie pentru scris, apoi începu să dicteze rar şi apăsat:

„Guvernul imperial apreciază la justa lor valoare motivele umanitare care au determinat diplomaţia europeană, într-un moment atît de critic, să-şi ofere bunele oficii în urma cererii făcute de guvernul de la Belgrad. Guvernele prietene, dornice a vedea încetînd cît mai curînd vărsarea de sînge din Serbia, au făcut cunoscute aspiraţiile lor Sublimei Porţi, ştiind desigur că aceasta este animată de aceleaşi frumoase gînduri. În scopul realizării cu un moment mai devreme a acestei lăudabile năzuinţe, guvernul imperial socoteşte a-şi îndeplini o datorie de onoare ..."